

ITS BUDAPEST stratégia 2020

INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA
MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZ / STRATÉGIAI MUNKARÉSZ

923/2014. (VI.30.) Főv. Kgy. határozatával jóváhagyott dokumentáció felülvizsgálata

2015. február

MEGBÍZÓ: BUDAPEST FŐVÁROS ÖNKORMÁNYZAT
SZAKMAI IRÁNYÍTÓ: BUDAPEST FŐVÁROS FŐPOLGÁRMESTERI HIVATAL
VÁROSÉPÍTÉSI FŐOSZTÁLY

Finta Sándor, Mártonffy Miklós – főépítész
Maczák Johanna
Mátrai Réka
Havassy Enikő
Garay Márton

SZERZŐK (923/2014. (VI.30.) Főv. Kgy. határozatával jóváhagyott dokumentum)

TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS:	<i>BFVT Kft.</i>	TERMÉSZETI KÖRNYEZET:	<i>BFVT Kft.</i>
Szerzők:	Albrecht Ute területrendező tervező – vezető településtervező, okl. építésmérnök TR 01-0517, TT/1É 01-0517	Szerzők:	Tatai Zsombor okl. tájépítésmérnök K/2 01-5263 Pogány Aurél okl. kertésmérnök, táj- és kertépítész TK 01-5060 Niedetzky Andrea okl. tájépítésmérnök K/2 01-5152 Zétényi Dávid okl. tájépítésmérnök
	András István területrendező tervező – vezető településtervező, okl. építésmérnök TR 01-0525, TT/1É 01-0525		
	Bedőcs Bernadett okl. geográfus, Fonyódi Mariann PhD okl. építésmérnök		
Közreműködött:	Balla Mariann okl. építésmérnök Érsek Gábor okl. településmérnök Horváth Ágnes okl. településmérnök, okl. építésmérnök Németh Andrea okl. építésmérnök Szűcs András okl. településmérnök Tóth Attila okl. településmérnök Zöldi Péter okl. építésmérnök	TÉRINFORMATIKA:	<i>BFVT Kft.</i> Pizág Csaba építőmérnök, térinformatikai szakmérnök
		GAZDASÁG:	<i>BFVT Kft.</i>
		Szerzők:	Karácsony Krisztián okl. geográfus Horváth Áron okl. közigazdász
INFRASTRUKTÚRA:	<i>BFVT Kft.</i>	TÁRSADALOMTUDOMÁNY:	<i>BFVT Kft.</i>
Szerzők:	Pető Zoltán okl. építőmérnök, közlekedéstervező K1d-1 01-2321 Román Péter okl. építőmérnök Orosz István okl. villamosmérnök, mérnök-közigazdász Becsák Péter okl. közlekedésmérnök	Szerzők:	Dr. Cszimady Adrienne szociológus Dr. Rédei Mária MTA Doktora, DSc Karlik Csilla okl. geográfus Erdélyi Tea szociológus Szalay-Konka Norbert szociológus
VÁROSI KLÍMA:	<i>ABUD Kft.</i>		
	Dr. Reith András, PhD okl. építésmérnök, MSc. ClimaDesign		
Közreműködött:	Kiss Ida okl. építésmérnök, városenergetikai szakmérnök		

SZERZŐK (2015. évi felülvizsgálat)

TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS:	<i>BFVT Kft.</i>	TERMÉSZETI KÖRNYEZET:	<i>BFVT Kft.</i>
Szerzők:	Albrecht Ute területrendező tervező – vezető településtervező, okl. építészmérnök TR 01-0517, TT/1É 01-0517	Szerzők:	Tatai Zsombor okl. tájépítészmérnök K/2 01-5263 Pogány Aurél okl. kertészmérnök, táj- és kertépítész TK 01-5060 Niedetzky Andrea okl. tájépítészmérnök K/2 01-5152 Zétényi Dávid okl. tájépítészmérnök
Közreműködött:	Balla Mariann okl. építészmérnök Teremy Viktória okl. építészmérnök	TÉRINFORMATIKA:	<i>BFVT Kft.</i> Pizág Csaba építőmérnök, térinformatikai szakmérnök
INFRASTRUKTÚRA:	<i>BFVT Kft.</i>	GAZDASÁG:	<i>BFVT Kft.</i>
Szerzők:	Pető Zoltán okl. építőmérnök, közlekedéstervező K1d-1 01-2321	Szerzők:	Karácsony Krisztián okl. geográfus
	Horváth Adrienn okl. építőmérnök	TÁRSADALOMTUDOMÁNY:	<i>BFVT Kft.</i>
	Orosz István okl. villamosmérnök, mérnök-közgazdász	Szerzők:	Sz. Mosoni Dóra okl. geográfus Bajomi Anna okl. szociálpolitikus
	Becsák Péter okl. közlekedésmérnök		

TARTALOMJEGYZÉK

III. STRATÉGIA

III.1. KÖZÉPTÁVÚ CÉLOK, ÉS AZOK ÖSSZEFÜGGÉSEI	5
<i>A stratégiai fejlesztési célok meghatározása / Célok közötti összefüggések bemutatása / Középtávú stratégiai célok / Célrendszer áttekintése / Horizontális célok / Az ITS stratégia céljainak és projektjeinek EU tematikus célokhoz való hozzájárulása / A Stratégia megvalósításának külső feltételei</i>	
III.2. A MEGVALÓSÍTÁST SZOLGÁLÓ BEAVATKOZÁSOK	66
<i>Akcióterületek / A kijelölés és lehatárolás indoklása / Akcióterületek részletes bemutatása / Összefoglaló áttekintés / Belső összefüggések (területi, tematikus, célokhoz való illeszkedés) / Pénzügyi terv / Ütemezés / Az akcióterületeken kívül végrehajtandó jelentős fejlesztések és ezek illeszkedése a stratégia céljaihoz</i>	
III.3. ANTI-SZEGREGÁCIÓS PROGRAM	108
<i>A szegregáció mérséklését vagy megszüntetését célzó intézkedések / A fejlesztések szegregációs hatásainak értékelése és kivédésére hozott intézkedések / A szegregációt okozó folyamatok megváltoztatására, hatásuk mérséklésére teendő intézkedések</i>	
III.4. A STRATÉGIA KÜLSŐ ÉS BELSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEI	124
<i>Külső összefüggések / Belső összefüggések</i>	
III.5. A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTHATÓSÁGÁNAK FŐBB KOCKÁZATAI	146
III.6. A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI ÉS NYOMON KÖVETÉSE	151
<i>A célok elérését szolgáló fejlesztési és nem beruházási jellegű önkormányzati tevékenységek / Szervezeti háttér / Településközi koordináció mechanizmusai, együttműködési javaslatok / Monitoring rendszer kialakítása</i>	

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

Budapest 2030 /VFK	Hosszú távú Városfejlesztési Konceptió
Budapest 2020 / ITS	Budapest Integrált Településfejlesztési Stratégiája
BFVK	Budapest Főváros Vagyonkezelő Központ Zrt.
BGYH	Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Zrt.
BKK	Budapesti Közlekedési Központ Zrt.
BKV	Budapesti Közlekedési Zrt.
BTFK	Budapest Területfejlesztési Konceptiója
BVK	BVK Holding Budapesti Városüzemeltetési Központ Zrt.
CLLD	Közösség által irányított helyi fejlesztések
EFOP	Emberi Erőforrás-fejlesztési Operatív Program
EIB	Európai Beruházási Bank
EIT	Európai Innovációs és Technológiai Intézet
EMMI	Emberi Erőforrások Minisztériuma
ERFA	Európai Regionális Fejlesztési Alap
ESCO-finanszírozás	Energia szolgáltató vállalat (Energy Saving Cooperation) általi harmadik feles finanszírozás
ESZA	Európai Szociális Alap
Étv.	1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről
EUDRS	Az Európai Unió Duna Régióra vonatkozó Stratégiája
F+F+I /KFI	Kutatás-fejlesztés és innováció
FÁNK	Fővárosi Állat és Növénykert Zrt.
FCSM	Fővárosi Csatornázási Művek Zrt.
FKF	Fővárosi Közterület-fenntartó Zrt.
FKSZT	Budapesti Központi Szennyvíztisztító Telep
GINOP	Gazdaságfejlesztési és innovációs Operatív Program
IKOP	Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program
IKT	Infó-kommunikációs technológiák
ITB/ITI	Integrált Területi Beruházások
ITS	Integrált Településfejlesztési Stratégia
IVS	Integrált Városfejlesztési Stratégia
KA	Kohéziós Alap
KEHOP	Környezeti és energiahatékonysági Operatív Program
KKK	Közlekedésfejlesztési Koordinációs Központ
KKV	Kis- és középvállalkozások
KMR	Közép-magyarországi Régió
MFB	Magyar fejlesztési Bank Zrt.
NFM	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium
NGM:	Nemzetgazdasági Minisztérium
NIF	Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.
NKS	Nemzeti Közlekedési Stratégia
NTK	Nemzeti Turizmusfejlesztési Konceptió
OFTK	Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió
OP	operatív program
RIS3	Közép-Magyarország Regionális Innovációs Fejlesztési Stratégia
TFP	Tematikus fejlesztési program
Tftv.	Területfejlesztési törvény
VEKOP	Versenyképes közép-Magyarország Operatív Program

III. 1. KÖZÉPTÁVÚ CÉLOK ÉS AZOK ÖSSZEFÜGGÉSEI

1.1 A STRATÉGIAI FEJLESZTÉSI CÉLOK MEGHATÁROZÁSA

A Fővárosi Közgyűlés 767/2013. (IV. 24.) számú határozatával hagyta jóvá Budapest új városfejlesztési koncepcióját „Budapest 2030 hosszú távú városfejlesztési koncepció” címmel, mely a főváros jövőképét, átfogó és hosszú távú fejlesztési céljait határozza meg. A hosszú távú városfejlesztési koncepció célkitűzéseivel összhangban az Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS) feladata, hogy meghatározza Budapest Főváros Önkormányzata számára a város fejlesztésének középtávú feladatait, programját, s ennek keretében a megvalósítást biztosító kulcsprojekteket, integrált akcióterületi beavatkozásokat és keretfeltételeket.

A 2014-ben elfogadott ITS céljai nem módosultak a felülvizsgálat során, az ott meghatározott célok továbbra is kijelölik a középtávú stratégia fő fejlesztési irányait. A célok száma, tartalma változatlan, ugyanakkor a kezdeményező, együttműködő városfejlesztés a továbbiakban kiemelt horizontális célként jelenik meg a stratégiában. Az 2014 óta hozott fővárosi fejlesztési és szervezeti vonatkozású döntések, valamint a jóváhagyott operatív programok nyújtotta finanszírozási feltételrendszer érinti, módosítja az egyes célok alatt előirányzott projektek körét, illetve azok tartalmát.

KÖZÉPTÁVÚ STRATÉGIAI CÉLOK KIALAKÍTÁSA

Az ITS által kijelölt fejlesztési irányok időtávja egybe esik az Európai Unió 2014-2020-as programozási időszakával. A gazdasági válság, valamint az önkormányzatok költségvetési gazdálkodásának keretei miatt a korábbiakkal szemben még hangsúlyosabbá válik az uniós források felhasználásának jelentősége a tervezett fejlesztések vonatkozásában.

A Budapestet és Pest megyét magában foglaló Középmagyarországi régió a fejlettebb régiók közé tartozik az új hétéves költségvetési és forráselosztási ciklus során, mely egyrészt a felhasználható finanszírozási források volumenének csökkenését, másrészt az uniós források meghatározott célok mentén történő koncentrált felhasználhatóságát jelenti.

A lehetséges finanszírozási források számbavétele a stratégia megvalósíthatóságában kulcsfontosságú, ugyanakkor nem szűkíthetők a beavatkozások kizárólag az uniós forrásokból finanszírozható elemekre. Az integrált stratégia kialakításának egyik fontos megközelítése, hogy nem kizárólag az uniós források felhasználására koncentrál, hanem a legfontosabb beavatkozási irányokat jelöli ki Budapest Főváros Önkormányzata számára.

Budapest és várostérsége gazdasági prosperitásának és élhetőségének biztosításához szükség van a „klasszikus” fejlesztési típusú beavatkozásokra, azaz problémákat megoldó vagy értékeket, lehetőségeket kiaknázó új, dinamizáló projektek megvalósítására. Másrészt szükség van a várostérség fenntartható működését biztosító szolgáltatások megújítására, modernizálására is, egyes esetekben a sürgető rekonstrukciós beavatkozások elvégzésére.

A középtávú stratégia kialakításában a felülről lefelé (top-down), illetve alulról felfelé (bottom-up) történő tervezési módszertan egyaránt alkalmazásra került. Az ITS kialakításának időszakában több nagy jelentőségű stratégiai anyag készült el, mely egy-egy ágazat szempontjából meghatározza az országos szakpolitikák kö-

zéptávú fejlesztési irányait, s egyben a források felhasználásának fő területeit. A stratégiakészítésben a partnerségi részvétel alkalmazott metodikájának megfelelően az önkormányzat is részt vett, véleményével, a tervezőknek szolgáltatott adatokkal a várostérség és szereplőinek érdekeit támogatva. Ezeknek a stratégiáknak (Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció, Nemzeti Közlekedésfejlesztési Stratégia, Nemzeti Kutatás-fejlesztési és Innovációs Stratégia, stb.) a tartalmát az ITS készítése során is figyelembe kellett venni, a célok koherenciájának biztosítása, s a megvalósítást biztosító erőforrások (finanszírozás) reális számbavétele miatt.

A stratégia kialakítása a következő fontosabb módszertani lépések mentén történt:

A) Helyzetfeltárás aktualizálása, helyzetértékelés középtávú kitekintéssel, a legfontosabb folyamatok, megoldandó problémák és fejlesztési kihívások meghatározása.

Az ITS készítésének tartalmi és módszertani kereteit a 314/2012-es kormányrendelet határozza meg, így – annak ellenére, hogy a koncepció elfogadása a stratégia készítését közvetlenül megelőzte – szükség volt a helyzetfeltáró, elemző és értékelő munkarészek elvégzésére. Egyes elemei – elsősorban a téma jellege miatt, mint pl. településhálózati összefüggések – viszonylag kis eltérést mutatnak a koncepcióban leírtaktól, más fejezetek bővített tartalommal kerültek kidolgozásra (pl. gazdaság), a társadalomra vonatkozó elemzések kibővültek a folyamatosan rendelkezésre álló népszámlálási statisztikákkal. A helyzetfeltáró és elemző munkarészek a tényeken túl a változások bemutatását és értékelését, míg az értékelő munkarész a középtávon fontos folyamatok és tények (belső, külső) közötti összefüggések és kiemelt tématerületek bemutatását, s ez alapján a fejlesztési kihívások meghatározását tartalmazza.

B) A városfejlesztési koncepció hosszú távú célrendszerében javasolt eszközök vizsgálata, értékelése a középtávú megvalósíthatóság szempontjából.

A Budapest 2030 dokumentum (továbbiakban VFK) 17 hosszú távú célt határozott meg, mely a célok elérését biztosító feladatok és eszközök indikatív felsorolását is tartalmazta. A VFK 17 céljához kapcsolódóan összesen mintegy 300 ilyen javaslat került megfogalmazásra. Ezek egy része konkrét projekteket vet fel, más részük nem beruházási jellegű beavatkozásokra irányul, vagy programszinten határoz meg fejlesztési irányokat. A javaslatok értékelése az ITS készítése során az érintett szereplők köre és a megvalósíthatóság stratégiai időtávja szempontjából történt meg.

C) Budapest területfejlesztési stratégiai céljainak figyelembe vétele

A főváros területén a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény szerinti megyei önkormányzati feladatokat Budapest Főváros Önkormányzata látja el. A tervezés során összehangolja a főváros területét és a főváros vonzáskörzetét érintő kormányzati, önkormányzati valamint a gazdasági és civil szféra fejlesztési elképzeléseit, amelynek keretében a tervezés és a végrehajtás során gondoskodik a partnerség elvének érvényesítéséről.

2013-ban elkészült a budapesti területfejlesztési koncepció (BTFK) javaslati munkarésze – szintén a Budapest 2030 városfejlesztési koncepcióra építve – mely meghatározza a 2020-ra szóló átfogó és stratégiai célokban előirányzott célállapotot, és a tervezett fejlesztési irányokat.

A területfejlesztési stratégia és operatív program a prioritások és intézkedések részletes kidolgozását tartalmazza. A budapesti várostérség fejlesztéseinek koordinálásában, az európai uniós források felhasználásának irányításában a területfejlesztési program kidolgozásával Budapest Főváros Önkormányzatának szerepe tehát megerősödik. A területfejlesztési program olyan integráló terv, mely kijelöli a várostérség fejlesztésének fókuszterületeit, s melynek csak egy részhalmazát jelentí az ITS-ben megfogalmazott, a fővárosi önkormányzat kompetenciájába tartozó projektek, programok köre.

D) Fővárosi várostérséget érintő projektjavaslatok, ágazati és területi stratégiák összegyűjtése, értékelése, a különböző szereplők fejlesztési szándékainak vizsgálata.

Budapest Főváros Önkormányzatának fejlesztési feladatait a helyi önkormányzatokról szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény határozza meg elsődlegesen, egyben kijelölve a kerületi önkormányzatok hatáskörébe tartozó feladatokat. Ennek értelmében kiemelt fővárosi feladat a Budapest egészét vagy több kerületét is érintő, valamint országos szerepköréhez kapcsolódó település- és területfejlesztési, településüzemeltetési és területrendezési tevékenységek ellátása. A törvényben részletesen is felsorolt feladatkörökhöz kapcsolódva

számos ágazati terv (stratégia) és projektjavaslat készült el és készül folyamatosan. A projektek másik nagy csoportját alkotják a fővárosi tulajdonnal és/vagy hasznosítási joggal érintett területekre, ingatlanokra vonatkozó fejlesztési elképzelések.

Budapest Főváros Önkormányzata 2013-ban együttműködési megállapodást kötött a Kormánnyal (Budapest 21), mely együttműködés kiterjed a meghatározó fejlesztési projektek közös előkészítésére is. A Budapest területét érintő kormányzati fejlesztési szándékok eddig is fontos inputot jelentettek a stratégiaalkotás során, az együttműködési megállapodással ezeknek a fejlesztési elemeknek az integrálása, a fővárosi elképzelésekkel való összehangolása még hangsúlyosabbá vált. A főváros fejlődése, gazdasági prosperitása és életminősége szempontjából nem csak a nagy volumenű, látványos kormányzati beruházások fontosak, hanem azok az intézkedések is, melyek – többek között – az oktatás, az egészségügy, a kultúra, és a gazdaságfejlesztés területét érintik.

Budapest kétszintű önkormányzati rendszerében a kerületek fejlesztésben betöltött szerepe meghatározó, illetve a kerületek rendelkeznek többnyire a legtöbb információval a területükön működő gazdasági, civil és intézményi szereplők fejlesztési elképzelésire vonatkozóan is. A fővárosi kerületek többsége 2014-2015-ben megújította középtávú stratégiáját, a középtávú fejlesztési célkitűzéseit és projektjeit azonosította. A kerületek részéről megfogalmazott fejlesztési projektek többségéről továbbra is elmondható, hogy előkészítettségük alacsony szintű, megvalósíthatósági vizsgálatok nem készültek, a finanszírozás és költségtervezés csak indikatív jellegű.

Budapest Főváros Önkormányzata Pest megye Önkormányzatával 2013 tavaszán szintén együttműködési megállapodást írt alá, melynek keretében területfejlesztési koncepciók összehangolása megtörtént. A megyék területfejlesztésben betöltött szerepének megerősödésével, valamint a Budapesti Agglomerációs Fejlesztési Tanács megszűnésével az agglomerációs kérdések és a nagyobb térséget is magában foglaló funkcionális várostérség fejlesztésének koordinálásában Pest megye lett a fővárosi önkormányzat legfontosabb partnere. A fejlesztési szándékok feltérképezése és értékelése a következő módon épült be a stratégiakészítés folyamatába:

- a fejlesztésben érdekelt szereplők elképzeléseinek megvalósítását támogató, katalizáló intézkedések, projektek meghatározása;
- azoknak a projekteknek az azonosítása, mely több szereplő, érdekelt jelenléte mellett indokolja a fővárosi koordinációt;
- a fejlesztési szándékok területi elemzésével az integrált, akcióterületi együttműködések beazonosítása (szinergia, kooperáció és koordináció az érdekelt szereplőkkel);

- a stratégiai célok sikeres megvalósításához szükséges, a többi szereplő által megvalósítandó feladat – részben mint előfeltétel, részben mint egymás fejlesztéseit erősítő vagy kiegészítő elemek – meghatározása.

A projektek feltérképezését követően az együttműködésre, koordinációra a különböző partnerekkel, projektgazdákkal folyamatosan szükség van. Az egyeztetés mélysége a projektek jellegétől függően változhat. Az előkészítés és megvalósítás intézményesítésére tett kísérletet a főváros négy tematikus fejlesztési program indításával, mely egy közös stratégiaalkotáson keresztül a projektek azonosítását, fejlesztését, valamint a tervek szerint a végrehajtást is koordinatív módon biztosítja.

1.2 JÖVŐKÉP ÉS HOSSZÚ TÁVÚ CÉLKITŰZÉSEK

Budapest 2030 hosszú távú városfejlesztési koncepció meghatározza a főváros jövőképét, átfogó és hosszú távú fejlesztési céljait, melyek összefoglalva a következők:

BUDAPEST JÖVŐKÉPE

A jövőkép kijelöli a főváros távlati pozícióját a nemzetközi és a hazai regionális környezetben, valamint felvázolja a társadalom, a gazdaság és a környezet elképzelt jövőbeni állapotát a koncepció időtávlatán túl mutatva. A koncepció által meghatározott jövőkép a következő:

- ▶ Budapest az európai nagyvárosok hálózatának meghatározó tagjaként potenciáljából eredően egyrészt a várostérrel együttműködve a tágabb európai és globális térből kapott impulzusokat közvetíti az ország más területei felé, ezért szerepe és fejlődése az ország egészére kihat. Másrészt aktív szerepet vállal az ország fejlődése érdekében a nemzetközi térben, sikeresen kapcsolódik be a globális munkamegosztásba.
- ▶ Budapest a Kelet-közép-európai térség gazdasági vezető ereje, innovációs és kulturális központja, élenjáró a tudás- és kreatív gazdaság fejlesztésében és a fenntartható gazdasági modell megvalósításában, amelynek bázisa a hálózatba szerveződő kutató-fejlesztő, oktatási és üzleti (piaci) rendszer.
- ▶ Piacvezető az alacsony energiafelhasználású, de magas hozzáadott értékű termékek és szolgáltatások előállításában, az ilyen jellegű ágazatokba irányuló befektetések vonzásában.
- ▶ Budapest adottságait és helyzeti potenciálját tekintve híd szerepet tölt be a környező tájak, civilizációk között, különböző kultúrák, gazdaságok és emberek találkozóhelye. Környezetének fejlesztését megfontoltan, az értékeket és az érintettek érdekeit messzemenően figyelembe véve végzi.
- ▶ Budapest sokszínű, egyedi karakterű főváros, amely magas életminőséget és esélyegyenlőséget biztosít lakóinak.

1. ábra A Budapest 2030 hosszútávú célrendszere

A KONCEPCIÓ ÁTFOGÓ CÉLJAI

A koncepció integrált szemlélete miatt az átfogó célok nem képeznek élesen elváló témaköröket. Az átfogó célok Budapest meglévő értékeire és sokszínűségére alapoznak, kijelölve azokat az irányokat, melyek az integrált fejlesztési elvek érvényesülése mellett Budapest jövőjének fejlesztési alapjait képezik, és amelyekre az integrált városfejlesztési stratégiát alapozni lehet.

Budapest az európai városhálózat erős tagja

Budapest Főváros Önkormányzatának célja, hogy a térségi pozíció kihasználásával vonzó találkozóhellyé formálja a várost, amely emberek, kultúrák, tudományos, gazdasági és politikai tényezők együttműködésének színtere, egyben a Közép-Európa illetve az Európai Unió dél-keleti térségének központja, melynek pozitív hatásai az itt élő emberek boldogulását és gyarapodását is szolgálják.

Érték- és tudásalapú, fenntartható gazdaság

Budapest Főváros Önkormányzatának célja a folyamatosan képződő saját fejlesztési forráskészlet létrehozása, ezzel párhuzamosan kedvező feltételek megteremtése a külső (állami, EU, hazai és külföldi magán) források kiegyensúlyozott bevonása érdekében, hogy beinduljon a gazdaságélénkítés a foglalkoztatás-bővüléssel együtt, és megvalósuljon a folyamat fenntartható pályán tartása a főváros irányítása révén.

Fordulatra van szükség, forrásfeltáró és felhalmozó képességre. A fenntartható gazdasághoz fenntartható erőforrások kellene, valódi gazdasági érték pedig az anyagi és a humán erőforrások egyesítése révén keletkezik. Cél, hogy az itt keletkező hozzáadott érték visszaforgatásából fenntartható pályára állítható legyen a budapesti térség gazdasága.

A város meglévő értékeinek adottságaival csak kreatív társadalom képes fenntartható módon gazdálkodni, ezért tudás- és készségalapra (innováció, kreativitás,

oktatás, K+F, zöldgazdaság stb.) helyezett gazdaság megteremtése a stratégiai cél. Ennek területhasználati, infrastrukturális, információs és intézményi feltételeit a térszerkezet-fejlesztés és a fenntarthatóság összhangjának biztosítása mellett kell létrehozni.

Harmonikus, sokszínű városi környezet

Budapest Főváros Önkormányzatának célja az egészséges környezet megteremtése, Budapest értékeinek megőrzése, a sokszínű területhasználat és a hatékony működésű városszerkezet kialakítása, mely megfelelő választ ad a várossal szembeni új kihívásokra és alapvető társadalmi elvárásokra.

Az élhetőség javítása és biztosítása céljából kiegyenlített városszerkezetre kell törekedni, melynek érdekében ki kell jelölni a fejlesztési célterületeket. Nem szabad felélni a jövőt jelentő klimatikus hatású szabadterületeket, továbbá ki kell használni és Budapest szerves részeként kell kezelni a Dunát, megteremtve a várossal való szoros kapcsolatát.

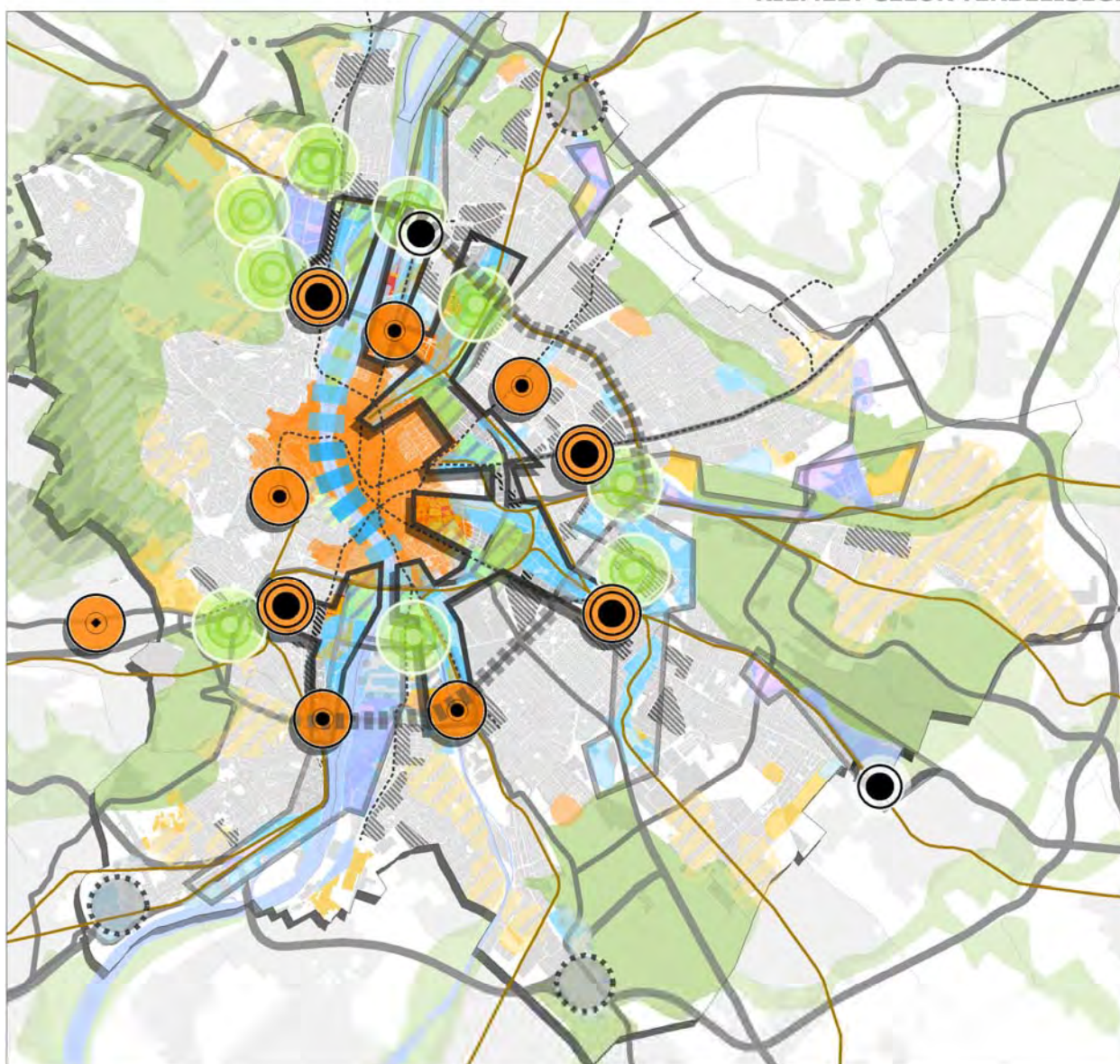
A hatékonyabb városműködés érdekében a városszerkezetet a városi infrastruktúrákkal (műszaki és humán infrastruktúra) összhangban kell fejleszteni. Jól kidolgozott klímastratégia szükséges Budapest fenntartható fejlődéséhez és gazdasági, társadalmi versenyképességének megőrzéséhez, illetve fokozásához.

Javuló életminőség, harmonikus együttélés

Budapest Főváros Önkormányzatának célja, hogy a fővárosi népességszámot megfelelő életkori összetétel mellett hosszú távon fenntartsa, a térbeni-társadalmi különbségeket csökkentse, polgárai számára az egyéni érvényesüléshez vonzó feltételeket nyújtson, a kultúrához, az oktatáshoz, az egészségügyi- és egyéb szolgáltatásokhoz való hozzáférés esélyegyenlőségét biztosítsa, továbbá, hogy Budapest készségeiben fejlődő, a nemzetközi elvárásokhoz kapcsolódni képes szellemi erőforrással rendelkezzen.

KIEMELT CÉLOK TÉRBELISÉGE

Mellékközpont / Térségi jelentőségű település	Jelentős ökológiai potenciállal rendelkező szabadterület	Komplex lakótelepi rehabilitáció
Intermodális csomópont	Kiemelt szerepű Duna	Logisztikai funkció számára alkalmas terület
Elsődleges, jellemzően barnamezős fejlesztési céltérség	Munkahelyek fejlesztési térsége	Körvasúti körút
Másodlagos, jellemzően barnamezős fejlesztési céltérség	Lakóterületek fejlesztési térsége	Szerkezeti jelentőségű út / vasút
Potenciális városi park	Városmag - többfunkciós rehabilitációs céltérség	Szerkezeti jelentőségű gyorsvasút

2. ábra Budapest 2030 – Kiemelt célok térbelisége

A koncepció térbeli vonatkozásai

Budapest városszerkezetének és térbeli rendjének átalakulása hosszú folyamat, a koncepció időtávlátában, 2030-ig a térbeli fejlesztések egyes területeken teljesülni tudnak, másutt csak megkezdődik tervezésük. A koncepció meghatározott céljai Budapest kiegyensúlyozott térbeli rendjét a következő fejlődési irányok szerint jelölik ki:

lyozott térbeli rendjét a következő fejlődési irányok szerint jelölik ki:

- a klíma javulása, a rekreációs területek bővülése érdekében nőnek a zöldfelületek, zöldterületek, erdők;

- a szabadterületek rovására történő, korábban meghatározott zöldmezős fejlesztések területi nagysága nem változik;
- a földterületekkel takarékosan gazdálkodó szemlélettel a város indokolatlan terjeszkedése megállítható;
- az új beépítések során a területek a vegyes használat irányába mozdulhatnak el, lakóterületek esetében a megfelelő alapellátásuk mindenütt meg kell, hogy valósuljon;
- a területi egyensúly a környezetnek megfelelő, területileg differenciált sűrűséggel válik biztosíthatóvá;
- a jelentős kiterjedésű, használaton kívüli barnamezős területek – a „zöldmezős” fejlesztésekhez képest vonzóbbá válva – fokozatosan hasznosításra kerülnek, betöltve kívánatos városi szerepüket;
- a Duna part mentén a partszakaszok és a városi háttérterületek kapcsolata kialakul, a forgalmi terhelés jelentősen csökken, esetenként megszűnik, a part jelentős hosszban a főváros gyalogos és kerékpáros rendszerének részévé, egyben rekreációs területévé válik;
- differenciált központrendszer alakul ki, ami a közösségi közlekedéssel való ellátottságnak megfelelően működő városszerkezetet eredményez;
- a városközpont Duna és a városi főutak menti terjeszkedése folytatódik, megkezdődik a mellékközpontok rendszerének kiépítése, melynek révén a belső zóna tehermentesül a felesleges forgalomtól, és a minőségi fejlesztés irányába mozdulhat el;
- a kötöttpályás közlekedési elemek mentén koncentrálódnak és indulnak el a jelentős nagyságrendű fejlesztések, figyelemmel a közúti közlekedésből származó környezeti terhelés mérséklésére;
- az egyes elhatárolódó szomszédsági egységek egymáshoz való kapcsolata kedvezőbbé válik;
- létrejön a gazdasági szerepkörhöz szükséges sokrétű területi kínálat a munkahelyek viszonylatában;
- megindulnak a lakótelepi rehabilitációk és megerősödik a belső térségek komplex rehabilitációja.

A kialakuló struktúra kiemelt tengelye a Duna, melynek part menti részei az átmeneti zónában egybeesnek az elsődleges fejlesztési céltérségekkel. Ezek a város legfontosabb célterületei, itt egyszerre teljesül a barnamezőkkel szembeni elvárás és a Duna menti kulturális és turisztikai fejlesztések differenciált megjelenése. Jelentős közösségi intézmények tudnak itt kialakulni, ezzel a térség Budapest legfrekvenciáltabb területévé válik, városképformáló hatással párosulva. A Duna menti fejlesztésekkel a főváros látványosan tud kapcsolódni – a XXI. századi elvárásoknak megfelelő építészeti minőséget teremtve – az országokat összekötő folyami rendszerhez, a hajózás lehetőségeit is kihasználva, új kikötőkkel is erősítve Budapest nemzetközi városhálózatban betöltött szerepét.

Budapest kedvezőbb klimatikus hatásainak elérését – túl egyes területek természetvédelmi jelentőségén – a településszerkezet szempontjából kiemelt szabadterek megtartása is szolgálja, így a budai erdők és az elővárosi zónába beható zöld ékek, a kisvízfolyások menti zöldsávok, amelyek mind a zöldfelületi rendszer elemeit képezik. Ezek egészülhetnek ki olyan jelentős zöldterületi fejlesztésekkel, amelyek a nagyobb városi parkokat az elsődleges fejlesztési céltérség közelébe telepítik. Ennek indoka a területek kínálta lehetőség, célja pedig, hogy az átmeneti zóna térsége zöldfelületekkel megfelelően tagolttá váljon, segítve a belső zóna klímájának kedvezőbbé tételét, mivel a történeti városszerkezeti értékek megőrzése miatt zöldfelület növelés a belső zónában csak korlátozottan teljesíthető.

1.3 KÖZÉPTÁVÚ STRATÉGIAI CÉLOK

A stratégiai célok kialakításánál a legfontosabb kiaknázható potenciálokra, adottságokra és a problémák megoldására irányuló megközelítés együttes alkalmazására van szükség.

A koncepció **átfogó céljai közül a főváros népességmegtartó erejének javítását, valamint nemzetközi pozíciójának megerősítését emeljük ki.** Ezek olyan célok, amelyek csak hosszútávon, a célok együtteseként és egymást erősítő hatására válhatnak megvalósíthatóvá.

A népesség számának stabilizálása és a korösszetétel „fiatalítása” érdekében elsősorban a társadalom fiatalabb generációi, illetve az egyre nagyobb számban megjelenő képzett külföldi munkavállalók számára kell a nagyvárosi életet vonzóbbá tenni, az életminőség összetevőit fejleszteni. Budapest ezen a téren nagyon sokat változott az utóbbi években, a városi környezet és szolgáltatások minőségi fejlesztésével ezt a pozitív tendenciát fenn kell tartani és erősíteni szükséges.

A találkozóhelyé válás vonzó feltételeinek biztosítása azonban csak az első lépcső, a cél az, hogy a fiatalok ne csak tanulni, szórakozni jöjjenek a fővárosba, hanem itt képzeljék el jövőjüket. Ezért a családi élet vonzó feltételeinek megteremtése, a munkahelyeket biztosító gazdasági és közszolgáltatási funkciók megerősítése, a szellemi és fizikai megújulás feltételeinek és a közösségeket, a közösségi életet erősítő kezdeményezések támogatása kell, hogy a fejlesztéspolitika fókuszában álljon.

A budapesti várostérség – az OFTK szerint is – a magyar gazdaság húzóterse, teljesítménye, fejlődési dinamikája alapvetően meghatározza az ország egészének gazdasági eredményét és nemzetközi megítélését.

Annak ellenére, hogy minden korábbi stratégiai anyagban is kiemelt helyen szerepelt a nemzetközi pozíció erősítésére való törekvés, Budapestnek nem sikerült egyértelműn beazonosítható szerepköröket kialakítani.

A pozicionálás azonban csak akkor lehet sikeres, ha a megvalósítást a kormányzati akarat is egyértelműen támogatja. A helyzetértékelés során feltárt tények, szándékok, tendenciák és kiaknázatlan potenciálok alapján a nemzetközi szerepkör három területen erősíthető: Budapest start-up és innovációs központtá válása legalább makroregionális szinten, egészségipari központ, illetve turisztikai desztinációként való megerősödése.

Az átfogó célok elérését középtávon két specifikus cél szolgálja:

- Gazdasági teljesítmény növelése (gazdasági teljesítményét nemzetközi szinten erősítő budapesti várostérség);
- Életminőség feltételeinek javítása (minőségi nagyvárosi életfeltételek).

A gazdasági prosperitás elősegítése és az életminőség feltételeinek javítása egyaránt fontos, egymással szoros kölcsönkapcsolatban lévő célok. Csak erősödő gazdasági bázis mellett érhető el, hogy a befolyó jövedelmekből a város fenntarthatóan fejleszthető legyen, az emberek számára pedig a jövedelemszerzés lehetőségei biztosítottak legyenek.

A gazdasági prosperitáshoz viszont egészséges, képzett, a változásokra kellő rugalmassággal reagálni képes, sokféle értelemben „nyitott” lakosságra van szükség, akik szeretnek Budapesten élni, dolgozni, hiszen az itt elérhető szolgáltatások és összességében a városi környezet minősége kellően vonzó életfeltételeket kínál számukra.

Az életminőség összetevőinek fejlesztése ugyanakkor nem csak a munkaerő megtartása és vonzása, valamint a fenntartható működést hosszútávon biztosító népességszám és kiegyensúlyozott korszerkezet szempontjából fontos, hanem összességében növeli a város turisztikai vonzerejét is, ezzel a fővárosi gazdaság egyik meghatározó húzóágazatát és a hozzá kapcsolódó egyéb ágazatokat – pl. kreatív gazdaság, egészséggazdaság, stb. – is helyzetbe hozva.

Sem a gazdaság, sem az életminőség fejlesztése nem képzelhető el a város életének megannyi szereplője nélkül. A közös sikerhez az egyéni életmódváltástól a kormányzati intézkedésig mindenki tevékeny közreműködésére és felelősségvállalására szükség van.

Akkor, amikor egy válságból lassan kilábaló közösség szembe kell, hogy nézzen azzal, hogy nem csak a fejlesztésekre fordítható források lesznek szűkösebbek, de a város fenntartható működtetéséhez is változtatásokra van szükség, különösen felértékelődik a meglévő erőforrások hatékonyabb felhasználása, illetve az együttműködésben, kooperációban rejlő lehetőségek kiaknázása.

A specifikus célok elérését középtávon egy kiemelt horizontális cél, továbbá négy tematikus és egy kiemelt területi cél mentén kívánja Budapest Főváros Önkormányzata megvalósítani, melyek a következők:

1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés (kiemelt horizontális cél)

A városfejlesztés kezdeményező szerepének erősítése, az együttműködésben, kooperációban rejlő lehetőségek hatékonyabb kihasználása, mely horizontális célként mind a tematikus, mind a területi célok alá tartozó kezdeményezésekben érvényesül.

2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet (tematikus cél)

A foglalkoztatást bővítő és a hozzáadott értéket előállító gazdasági szereplők működésének, együttműködésének, piacszerzésének támogatása.

3. Intelligens városműködés (tematikus cél)

A városi, várostérségi közszolgáltatások hatékonyságának javítása a kooperáció, valamint a környezettudatos és innovatív megoldások alkalmazásával.

4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet (tematikus cél)

Élhetőbb, a társadalmi igényeknek megfelelő városi környezet feltételeinek kialakítása, a gazdasági prosperitást, társadalmi kohéziót és régió túlmutató szerepkört egyaránt szolgáló infrastruktúrák fejlesztésével.

5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek (tematikus cél)

Az egyéni és közösségi öngondoskodás, felelősségvállalás, az esélyegyenlőség, valamint Budapest befogadó jellegének erősítése.

6. Dunával együtt élő város (területi cél)

A Duna, a Duna-partok és a dunai szigetek közösségi és gazdasági adottságainak integrált fejlesztése.

Az ITS a stratégiai célokon keresztül kijelöli a városfejlesztés középtávú fókuszterületeit. Ennek megfelelően nem szándék az összes önkormányzati feladat, szolgáltatás integrálása. Bár maga az ITS egy folyamatosan fejlődő, rendszeresen felülvizsgált keretdokumentumnak tekinthető, a stratégiai célok kialakítása úgy történt, hogy az kellően stabil iránymutatást jelentsen középtávon a projektek kialakításához, megvalósításához, egyben orientálja a városfejlesztésben érdekelt köz- és magánszereplőket a fővárosi önkormányzat által kijelölt fejlesztési irányokról.

A következőkben az egyes célok részletes ismertetésére, illetve a célokhoz rendelt alcélok (programok) és projektek bemutatására kerül sor. A célokhoz tartozó projektlistában azokat a fejlesztéseket emeltük ki, melyek a fővárosi önkormányzat feladatkörébe tartoznak, vagy koordinációs szerepét igénylik. A projektek jelentős része konkrét lokációval rendelkezik, mely a fejlesztések megtervezésének és ütemezésének összehangolását igényli egy-egy városrészben. A projektek meghatározó részét (forrásoldalról tekintve pedig több mint 75%-át) a városüzemeltetés alrendszeréhez kapcsolódó ágazati projektek alkotják, ebben is kimagasló a közlekedési ágazat beruházásigénye. Vannak olyan tematikus jellegű projektek, melyek a megvalósítás eredményességét biztosítják (intézményfejlesztés, finanszírozási eszközök), illetve soft jellegűek. (pl. non-profit vállalkozásfejlesztési tevékenységek, társadalmi célú soft projektek).

A PROJEKTEK KIVÁLASZTÁSA, PRIORITÁSOK MEGHATÁROZÁSA

Az ágazati projektek kiválasztása, ITS projektlistába kerülése alapvető szükségletek, igények, már tervezéssel is előkészített fejlesztési szándékok összegyűjtése alapján történt. A projektek közötti prioritások felállítá-

sában a vállalati stratégiák mellett fontos szempont a projektek finanszírozhatósága. A forrásokat biztosító operatív programok kidolgozása 2015-ben lezárult, a konstrukciók megjelenése 2015 negyedik negyedétől várható. A felhívások kritériumrendszerének figyelembe vételével kell a döntéseket meghozni a projektek indíthatóságáról. A finanszírozhatóság mellett már a projektfejlesztés időszakában értékelni kell a projekteket és azok egymás közötti viszonyrendszerét, a fontossági sorrendek felállításával. Ebben segítenek az elkészült és készülő költség-haszon valamint hatásvizsgálatok. Figyelembe kell venni továbbá reálisan más, nem fővárosi érdekeltségű projektek kiszorító hatását is.

A tematikus célok alatt megjelenő projektlisták a 2014 óta meghozott vagy megerősített fővárosi döntések, és döntéselőkészítő vizsgálatok alapján kerültek összeállításra. A már megvalósítás alatt álló projekteket a fejlesztési célok ismertetése során szintén bemutatjuk, hiszen ezek egy része korábbi projektek folytatásának tekinthető, sok esetben a projektek szakaszolásával, már a 2014-2020-as operatív programok forráskeretének terhére kaptak finanszírozást.

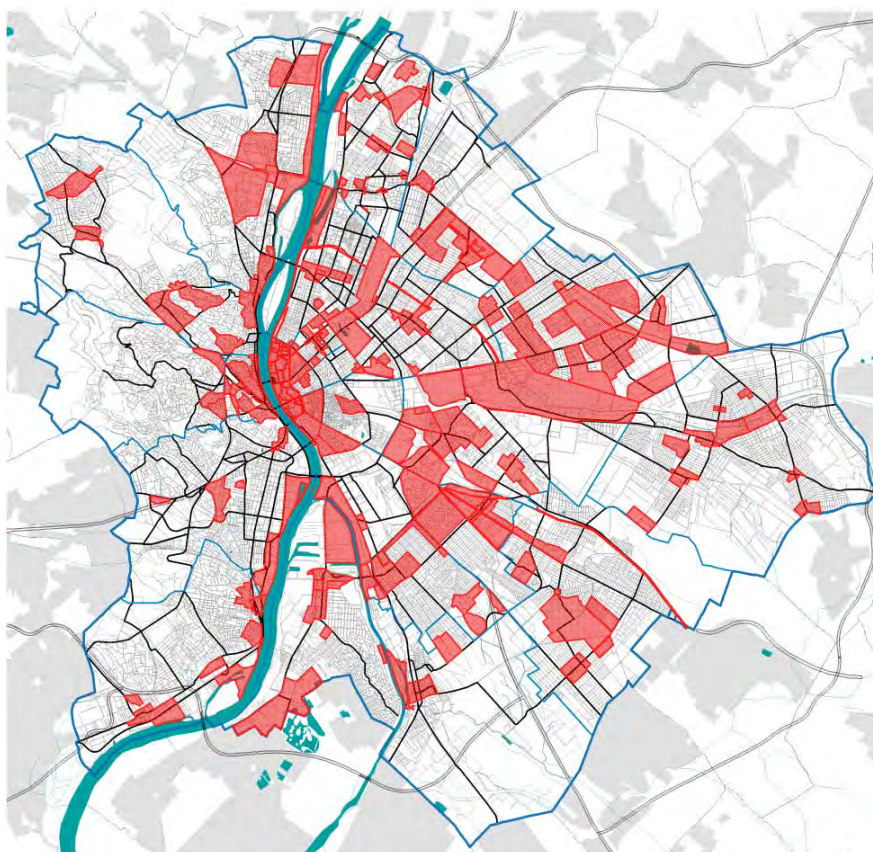
Mivel a projektek köre a finanszírozási lehetőségek reális számbavétele miatt szűkült, az egyes projektek stratégiai jelentőségének értékelésére, prioritizálására a felülvizsgálat nem tért ki újból.

Továbbra is kiemelt jelentőségű a projektek kiválasztásában:

- az MötV-ben szereplő meghatározott feladatokhoz való kapcsolódás,
- a fővárosi tulajdonban lévő és/vagy vagyonkezeléssel érintett területek érintettsége.

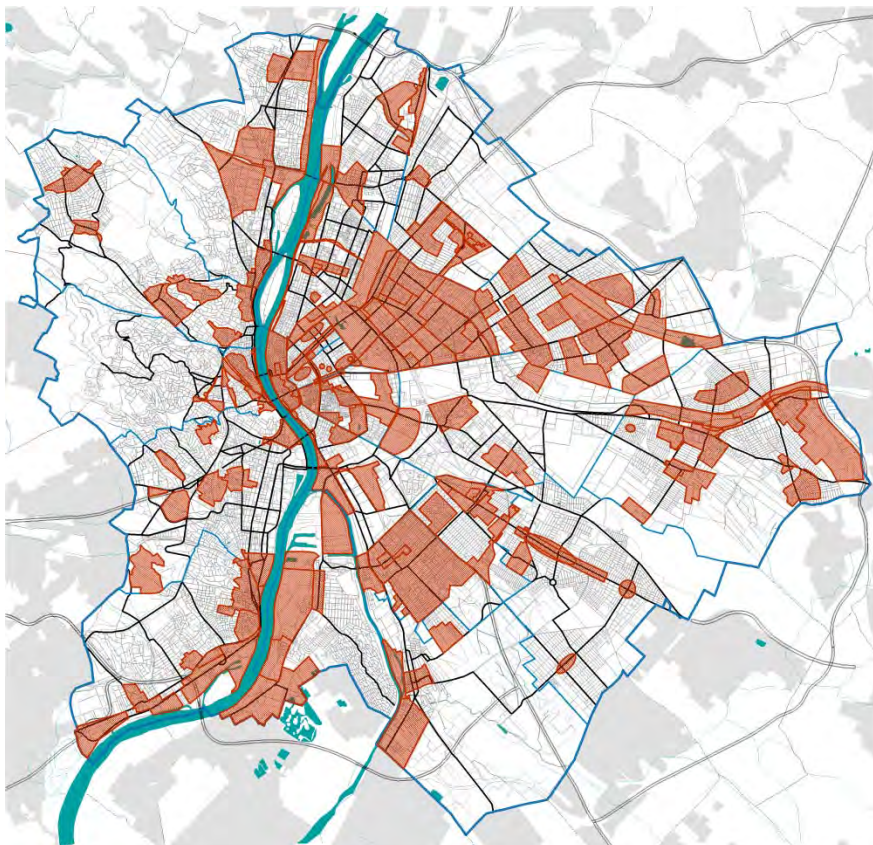
A célok alatt megjelenő listákban továbbra is a stratégiai jelentőségű fejlesztési projektek szerepelnek (az érintett terület nagysága, a projekt volumene; város szerkezeti elhelyezkedése; az adott funkció vonzáskörzete, hatásterülete; fővárosi koordinációs szükséglet), a listákon belül kiemelve azokat, amelyek Korm. határozatokban megerősített finanszírozási háttérrel is rendelkeznek (IKOP és KEHOP éves fejlesztési keretben nevesítve szerepelnek).

A stratégiában nevesített projektek közül valószínűleg nem lesz minden megvalósítható középtávon: vannak jól előkészített projektek, de volumenük miatt a finanszírozási források, ezen belül is az uniós támogatások hiányában nem reális a megvalósításuk. Vannak olyan projektek, melyek további kidolgozást igényelnek, s a részletes megvalósíthatósági elemzések alapján hozható döntés a projektek tartalmára vonatkozóan, s pontosíthatóak a költségek, valamint a finanszírozás összetétele. A projektek további csoportját alkotják azok, melyek részben már megvalósultak, de folytatásuk mind az eredeti célok, mind a most kijelölt stratégiai célok elérése miatt, vagy jogszabályi kötelezettségek okán indokolt.

Fővárosi kerületek hatályos IVS-ei által kijelölt akcióterületek

3. ábra: A fővárosi kerületek 2014. január 30-án hatályos IVS-ei által kijelölt akcióterületek összegzése, melyek a kerületek adatszolgáltatása alapján kerültek aktualizálásra.

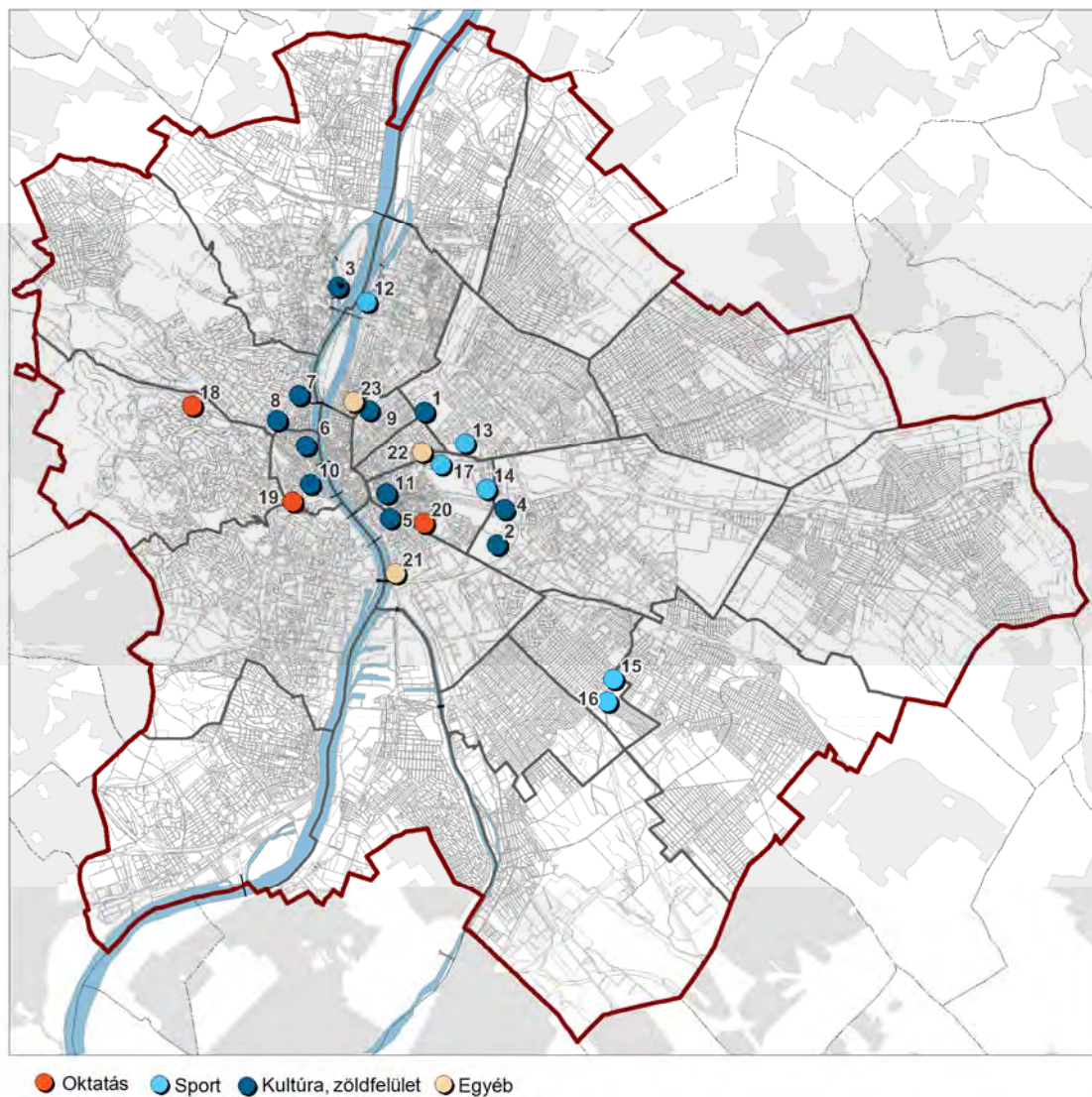

Fővárosi kerületek hatályos ITS/IVS-ei által kijelölt akcióterületek

4. ábra: A fővárosi kerületek 2016. január 29-én hatályos IVS-ei / ITS-ei által kijelölt akcióterületek összegzése, melyek a kerületi ITS-ek/ IVS-ek alapján kerültek aktualizálásra.

5. ábra: Kormány által tervezett, ismert projektek (vonalas infrastruktúra fejlesztések nélkül)

1. Liget Budapest 2. Népliget + Fradiváros 3. Hajógyári-sziget kulturális, rekreációs fejlesztése 4. Operaház - műhelyház (Északi járműjavító) 5. Iparművészeti Múzeum felújítása 6. Budai Vígadó felújítása (Hagyományok Háza) 7. Gül baba türbéje komplex projekt 8. Millenáris – Széllkapu projekt 9. Liget 2. projekt 10. Hauszmann program (Budai Várnegyed) 11. Országos Széchényi Könyvtár áthelyezése a Palotanegyedbe 12. Dagály Úszókomplexum és kapcsolódó fejlesztések	13. Puskás Ferenc Stadion (Nemzeti Olimpiai Központ fejlesztései) 14. Hidegkuti Nándor Stadion (MTK sportkomplexum fejlesztései) 15. Bozsik Stadion 16. Magyar Futball Akadémia fejlesztései 17. Nemzeti Lovarda 18. MOME Campus fejlesztései (kutatóintézet, tudásközpont) 19. Testnevelési Egyetem Campus 20. Ludovika /Nemzeti Közszerződési Egyetem Campus (Orczy kerttel együtt) 21. Millenniumi Konferencia Központ 22. Keleti pályaudvar épületének felújítása 23. Nyugati pályaudvar épületének felújítása

1. KEZDEMÉNYEZŐ, EGYÜTTMŰKÖDŐ VÁROSFEJLESZTÉS (KIEMELT HORIZONTÁLIS CÉL)

A fővárosi városvezetés kezdeményező és koordináló szerepkörének megerősítése, a köz- és magánszférához tartozó szereplőkkel való intenzív együttműködés lehet a budapesti várostérség kiegyensúlyozott és fenntartható fejlesztésének záloga. A kezdeményező városfejlesztés lényege az önkormányzat részéről az irányító attitűd felvállalása, a koordináló, kooperáló és ösztönző szerepkör erősítése.

A kezdeményező és együttműködő szerep mind a tematikus, mint a területi cél során érvényesül. A 2014-ben elfogadott ITS projektjavaslatának egy része 2015-re megvalósult, a javaslatok más része az uniós források végrehajtási rendszerével összefüggő döntések következtében elvetésre került.

2015-ben megalakult a Budapesti Városarculati Nonprofit Kft., melynek legfontosabb feladata a főváros városarculatának fejlesztése, menedzselése, illetve az innovációt és kreatív gazdaságot támogató szolgáltatások bővítése. A szervezet kiemelkedő szerepet játszik a lakosság identitásának, büszkeségének és értékmegőrző szemléletének erősítésében is. Budapest és térsége egy komplex, sokszereplős tér, ahol a kooperációban rejlő lehetőségek kiaknázása a hatékonyságot és a teljesítőképességet számos területen képes növelni. Különösen érzékeny kérdés a kerületekkel, Pest megyével, az agglomerációs településekkel, valamint a kormánnyal való együttműködés, hiszen a véges fejlesztési forráskeret egymással versengő helyzeteket eredményezhet. A tervezési folyamatokban és a megvalósítás során valódi partnerség kell, hogy kialakuljon az egyes szereplők céljainak, projektjeinek koordinálása mentén. Ezzel biztosítható a fenntartható fejlődés térségi szinten, s a hosszú távú szemléleten túl jelen időben sem sérülnek alapvető érdekek egymás rovására.

Budapest Főváros Önkormányzata az MÖTV-ben meghatározott kötelező feladatain túl – részben területfejlesztésben betöltött szerepe miatt is – a közigazgatási területén folyó, illetve a várostérségi szintű, integrált megközelítést igénylő, sokszereplős ágazati és területi fejlesztések koordinálásában, a fejlesztési igények összehangolásában fontos szerepet vállal.

A kerületekkel, Pest megyével való együttműködés az alábbi területeken keresztül valósul meg:

A.) EU források felhasználásának hatékonyságnövelése érdekében fővárosi szintű érdekek mentén közös, főváros által irányított programozás az érdekeltek bevonásával. 2014 során a főváros három, míg 2015-ben egy további tematikus fejlesztési programot (TFP-t) indított el az érdekeltektől önkormányzatok és egyéb szervezetek, szereplők bevonásával. A részvételi tervezésen alapuló programozás egyik célja a partnerségi együttműködés elmélyítése és fenntarthatóvá tétele. A négy témakör: Duna-menti területek fejlesztése, barnamezős területek fejlesztése, szociális városrehabilitációs fejlesztések, gazdaságélénkítés és munkahelyteremtés.

B.) Pest megyével Területfejlesztési Konzultációs Fórum működtetése a területfejlesztési kérdések térségi koordinációjának biztosítására, konkrét együttműködési megállapodások (Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér Térség- és Gazdaságfejlesztési Klaszterben való együttműködés) kialakítása.

C.) Tematikus és területi egyeztető fórumok támogatása: az alulról jövő, kerületek és agglomerációs települések közötti térségi együttműködések, valamint az egy-egy ágazati kérdést érintő ügyek esetében létrejövő egyeztető platformok (pl. közlekedés, hulladékgazdálkodás, gazdaságfejlesztés, turizmus) támogatása.

A budapesti fejlesztések kormánnyal való összehangolása, a projektek rangsorolása, valamint a finanszírozás és tágabban értelmezett eszközrendszerének biztosítása érdekében a főváros kezdeményezte egy koordinatív stratégiai testület létrehozását Budapest Közfejlesztési Tanács néven. A kormányzati fejlesztési elképzelések volumene, meglévő városszerkezetbe illeszkedése és a működési környezettel történő összehangolás különösen nagy hangsúlyt kap a komplex, nagyobb léptékű fejlesztések esetében (Olimpia 2024 előkészítési fázis, 2017. évi Vizes világbajnokság, Hauszmann program és Liget Budapest projekt).

Budapest Főváros Önkormányzatának intenzívebb kapcsolattartást és valódi partnerséget kell kialakítani az üzleti szféra és a tudományos élet képviselőivel, valamint az érintett szakmai kamarákkal, továbbá kezdeményező szerepet kell vállalnia a szektor szereplői közötti együttműködések katalizálásában. Ez lehetővé teszi a főváros és az üzleti szereplők igényeinek, érdekeinek és a biztosítható előnyöknek a folyamatos, kölcsönös megismerését. A partneri viszonyban fontos felismerni az üzleti világ igényeit olyan területeken, amelyek a városirányítás hatáskörét érinthetik, mint pl. a tájékoztatás igénye és az adminisztratív segítségnyújtás biztosítása. Mindeközben a folyamatos párbeszédre keresztül az üzleti világ szereplőit is nyitottá kell tenni annak megismerésére, hogy milyen igények merülnek fel, amelynek kielégítésében a köz- és a magánszféra együttesen tehet lépéseket. A kormánnyal együttműködve bővíteni kell a stratégiai partnerség körébe sorolt vállalkozások körét, a meghatározó vállalatok további befektetéseinek biztosítása érdekében.

Az Integrált Területi Beruházásokkal szemben Magyarország kormánya az Integrált Területi Programok és ehhez kapcsolódó Területi Kiválasztási Rendszer (eljárásrend) eszközöket vezette be a 2014-2020-as uniós költségvetési ciklusban. Az így elérhető források volumene és az eljárásrend nem teszi szükségessé külön fővárosi szintű menedzsment szervezet létrehozását, a kapcsolódó feladatok a meglévő szervezeti struktúrában is működőképesek. A felülvizsgálat alapján a 2014. évi ITS-ben javasolt további feladatok a 2. és 3. tematikus célok alá kerültek.

2. VÁLLALKOZÁS- ÉS BERUHÁZÁSBARÁT GAZDASÁGI KÖRNYEZET (TEMATIKUS CÉL)

Budapest gazdasági szerkezetét nézve egy hármas szegmentálást tehetünk:

1. Húzóágazatok, melyek az innováció, a gazdasági teljesítmény motorját jelentik, elsősorban az információs és kommunikációs technológia (IKT) az egészségipar (gyógyszergyártás, biotechnológia) és a gépipar (villamos gépgyártás), s az ezek együttműködésével megvalósuló új ágazatok (bionika) tartoznak ide. A klaszterek döntően ezen a bázison szerveződnek. A húzóágazatok közé sorolható a turizmus is, amely foglalkoztatási arányával, teljesítményével és a kiaknázható potenciálok révén továbbra is a fejlesztések fókuszába kell, hogy álljon.
2. Lakossági igényeket, szükségleteket kielégítő ágazatok: vállalkozási (kereskedelmi, szolgáltatási) szektor, a közszolgáltatási ágazatok. A foglalkoztatás szempontjából a 2 milliós piac szükségleteinek kielégítése, valamint az országos szerepkörhöz kötődő államigazgatási és szolgáltatási ágazatok (oktatás, kultúra, egészségügy, védelem) a fővárosi foglalkoztatás meghatározó szegmensét, a helyi gazdaság alapját jelentik.
3. „Kiszolgáló” ágazatok: ide soroljuk azokat az ágazatokat, amelyek a napi szükségletek közvetlen kielégítésében nem vesznek részt, nem is tartoznak a húzóágazatok közé, de szolgáltatásaikkal, termékekkel támogatják ezeknek a működését. Ide tartozik többek között a kreatív ágazatok nagy része, az üzleti szolgáltatások, de ide tartozik az építőipar, az ingatlanfejlesztési ágazat és a logisztika is. Az utóbbi években Budapest versenyelőnye a régióban a pénzügyi- és szolgáltató szektor egy speciális szegmensének felfutásában érhető tetten. Az úgynevezett shared-service centerekben (üzleti szolgáltató központok) a foglalkoztatottak száma ma már meghaladja 20 ezer főt. A szektor bővülésének jelentősége, hogy hozzájárul Budapest gazdasági életének nemzetköziesedéséhez (sok külföldi munkavállaló, illetve a magyar munkavállalók nemzetközi üzleti környezetben való foglalkoztatása), valamint a fővárosi irodapiac egyik legfontosabb keresleti szegmensként a jelenleg mintegy 20%-os üresedési ráta csökkentésében is kiemelkedő szereppel bír. Amennyiben az irodapiac kihasználtsági mutatói javulnak, a jelenleg elhalasztott fejlesztések is megindulhatnak, piacot biztosítva az építőiparnak, s dinamizálva egyes városrészek gazdasági funkcióit

Budapest és agglomerációja az ország vezető gazdasági térsége, itt a legmagasabb a kutatás-fejlesztésre, innovációra fordított pénzeszközök volumene, felsőoktatási központ, legértékesebb gazdasági erőforrását a képzett

munkavállalói jelentik. A fővárosi várostérség tudásvárosi funkcióinak megerősítése a 2008-as IVS-ben is a stratégiai célok között szerepelt, a Budapest Innopolisz program azonban nem tudott a végrehajtás hiányos intézményrendszere mellett célirányosan megvalósulni. A fejlesztéspolitika egyik kiemelt célja továbbra is az, hogy segítse a magas hozzáadott értéket előállító, tudásintenzív ágazatok teljesítményének bővülését a budapesti várostérségben. A 2014-2020-as időszak egyik legfontosabb országos stratégiai programja a „Nemzeti kutatás-fejlesztési és innovációs stratégia”, mely kijelöli a KFI szektor dinamizálásához szükséges célokat. A nemzetközileg versenyképes tudásbázisok kialakítását, az intenzív tudásáramlást, valamint a hatékony tudásfelhasználást szolgáló intézkedések olyan központilag irányított stratégiát és finanszírozást biztosítanak a szektor számára, mely a főváros és térségében érintett KFI funkciók és vállalkozások, intézmények megerősítését is elősegítik. A fővárosnak – egyetértésben a kormányzati szándékokkal és együttműködve azzal – fontos célja, hogy a tudásintenzív, innovációban szerepet játszó ágazatokat és vállalkozásokat erősítse. Ennek érdekében kormányzati és a szektor szereplői közötti együttműködésben indult el az a kezdeményezés, mely 2020-ra Budapestet Kelet-Közép Európa start-up központjává kívánja fejleszteni. Ez a stratégiai lépés az egész innovációs ökoszisztéma és innovációs makroregionális szerepkör erősítéséhez vezethet.

Budapest helyzeti előnye – különösen országos viszonylatban – egyedülálló, hiszen annak ellenére, hogy a kommunikációs eszközök már nem teszik feltétlenül szükségessé a fizikai közelséget, a fejlődés mégis ott a legintenzívebb, ahol a tudás térben is koncentráltan meg tud jelenni. A KFI vonatkozásában komparatív előnyt jelent az inspiráló, sokszínű városi környezet, mely a munkavállalók, tehetségek vonzását, megtartását biztosítja.

A beruházások volumenének és a vállalkozások számának lakosságszámra vetített aránya az országos átlagot jóval meghaladja. A KKV szektor a legnagyobb foglalkoztató és fontos forrása a növekedésnek. A KKV-k összetétele rendkívül változatos, a magasan képzett munkaerőt foglalkoztató ágazatok mellett az alacsony-képzettségű munkavállalókat foglalkoztató, munkaintenzív ágazatok is jelen vannak (építőipar, kereskedelem, vendéglátás). Az innovációban betöltött szerep szempontjából is szélesre húzódik a skála, a tradicionális szolgáltató ágazatok mellett a legtöbb információs-technológiai ismeret igénylő IKT ágazatban is nagy a KKV-k szerepe. Összességében azonban a fővárosi KKV-król is elmondható, hogy különösen európai összehasonlításban alacsony fokú az innovációk és innovatív eljárások alkalmazásának aránya, alacsony a jövedelemtermelési képesség, több szegmensben a finanszírozás is problémát jelent. Azzal, hogy a Középmagyarországi régió a fejlettebb régiókaté kategóriába került, 2014 és 2020 között a vállalkozások számára elér-

hető uniós forrásoknak nem csak az összvolumene, hanem a támogatott beavatkozások köre és a támogatási intenzitás is jelentősen csökkent. A forráscsökkenés pozitív hozadéka lehet, hogy oldódik a támogatásfüggés problémája, javul a magánberuházások versenyben való helytállása, saját bevételekre vagy piaci forrásokra támaszkodó önálló működése.

A vállalkozásbarát üzleti környezet megteremtése csak partnerségi együttműködés mentén érhető el, melyben az önkormányzatok mellett a kormányzati intézkedéseknek is óriási szerepe van. A Fővárosi Közgyűlés 2015-ben elfogadta Budapest Gazdaságélénkítési és Munkahelyteremtési Stratégiáját, melynek megalkotása – a tematikus fejlesztési programok munkamódszerével – a partnerség elve mentén zajlott, a kerületi önkormányzatok, minisztériumok és háttérszervezetek mellett bevonva a vállalkozói szféra és a munkaerőpiacon aktív szervezetek képviselőit.

A stratégia középtávon hét fejlesztési célt és 51 intézkedést fogalmazott meg. Ezek között szerepelnek azok az intézkedések, ahol Budapest Főváros Önkormányzatának közvetlen szerepvállalására van szükség, s melyek továbbra is három program alá sorolhatók az ITS-ben.

2.a) Stratégiai gazdasági terek integrált fejlesztése

Stratégiai időtávban azok a kiemelt fejlesztési potenciállal rendelkező térségek kaptak prioritást, ahol a fővárosi önkormányzat a koordináción túl jogi helyzete miatt tevékeny részese lehet a fejlesztéseknek (tulajdon vagy használati jog), azaz maga is projekteket valósíthat meg, s ezzel katalizál további, jellemzően a magánszektor által megvalósításra kerülő befektetéseket. Fontos szempont volt a projektek kiválasztásánál a jogi helyzet mellett a megvalósítani kívánt funkciók hatásainak vizsgálata, a területen lévő érdekeltek együttműködési szándéka és a projektek előkészítettsége. A térségek stimulálásának eszköze, azaz a fővárosi önkormányzati projektek jellemzően nagyobb léptékű infrastrukturális, illetve a területek előkészítéséhez kötődő beavatkozások. Az önkormányzat elsődleges célja ezeken a területeken – a városszerkezet alakítása és a működés javítása mellett – a magánszféra fejlesztéseinek generálása, a fejlesztési lehetőségek előkészítése. A fővárosi önkormányzati beruházások multiplikátor, beruházás-élénkítő hatása mellett az önkormányzati vagyon felértékelése, hasznosítása s a bevételeken keresztül a további fejlesztésekre fordítható források bővítése is fontos célként jelenik meg.

Területi szempontból a Duna menti területek és a kaputárségekben (Ferihegyi Gazdasági övezet, Őrmező - Etele tér) rejlő potenciál kihasználása továbbra is az elsődleges prioritás. Budapest pályázott a 2014. évi Nyári Olimpiai és Paralimpiai Játékok megrendezésére. A 2017 tavaszáig tartó intenzív előkészítő munka keretében – többek között – a helyszínek és a kapcsolódó infrastruktúrafejlesztések részleteinek kidolgozása is

megkezdődik. Városszerkezeti és városrehabilitációs szempontból az Olimpia főhelyszíne kiemelt jelentőségű. A főként barnamezős területeken tervezett projekt-elemek és azok utóhasznosítása, a fővárosi, kormányzati és magánszektor által megvalósítandó fejlesztések előkészítése kiemelt koordinációs feladat Budapest Főváros Önkormányzatának részvételével. A kiemelt helyszínek mellett – melyek az alábbi stratégiai projekt-listába is bekerültek – számos más beruházás támogatja a főváros munkahelyi területeinek megerősödését (pl. Szabadkikötő intermodális funkcióinak erősítését, valamint a kapcsolódó budafoki és csepeli gazdasági területek – Papírgyár, Csepel Művek – átalakulását, közúti kapcsolatrendszerének javítását szolgálja a körvasúti körút csepeli szakaszának, valamint ennek részeként az Albertfalvai-híd megépítésének előkészítése).

2. b) Barnamezős és alulhasznosított területek gazdasági funkcióinak erősítése, hasznosításuk elősegítése

A barnamezős és alulhasznosított területek a város fontos kiaknázatlan belső erőforrásai közé tartoznak. Mind városfejlesztési (városi életminőség javítása, hatékony területfelhasználás), mind gazdasági értelemben (alapvetően foglalkoztatási területek) fontos kérdés hasznosításuk.

A program keretében többféle intézkedés/projekt kidolgozására és megvalósítására kerül sor, melyek között konkrét beavatkozások (Cséry-telep, Gázgyár kárelhárítás) és előkészítő valamint a hasznosítást, esetleges funkcióváltást támogató menedzsment típusú projektek (barnamezős területmenedzsment, kataszter) is megjelennek. Ezzel nem csak a fővárosi tulajdonban és vagyonkezelésben lévő területek (pl. XXII. kerület Hunyadi laktanya; nagyfelszíni vízkivételi mű a IV. kerületben) megújulásának, átalakulásának előmozdítása a cél, hanem városszerzte támogatni kívánja a főváros – a hosszú távú koncepcióhoz és kerületi koncepciókhoz, stratégiákhoz illeszkedve – a barnamezős területek hasznosításának növelését, környezetterhelésének csökkentését.

A XVIII. kerületben található Cséry-telepen, mintegy 60 ha-os területen kb. 3 millió m³-nyi hulladék került több évtizeden keresztül felhalmozásra. A kárelhárítás felmérése és a szennyezett terület lehatárolása a központi költségvetés támogatásával történhet meg. A telep kármentesítése után a gazdasági célra hasznosítható terület kialakítása a cél (pl. városüzemeltetési terület).

Az Óbudai Gázgyár területének kármentesítésével tovább erősödhet a térségben már jelenlévő innovációs klaszter, és újabb impulzust kaphat a szomszédos barnamezős területek átalakulása.

A barnamezős ingatlanok túlnyomó többsége magánkézben van, tehát a fővárosi önkormányzat folyamatot befolyásoló szerepe is viszonylag korlátozott, ugyanakkor szükség van azoknak az eszközöknek a kidolgozására, mely az alulhasznosított területek megújulásának folyamatát támogatja. A projekt a különböző tulajdonosi háttérrel rendelkező és az átalakulás eltérő fázisában lévő barnamezős területek fejlesztésének menedzselését komplex szemlélet mellett kívánja elősegíteni. A területek sikeres átalakulásának egyik kulcstényezője az eredményes folyamatmenedzsment. Ennek elemei a következők:

- Barnamezős kataszter kialakítása, naprakész frissítése (A kataszter 2015-ben elkészült, az online hozzáférést lehetővé tevő informatikai fejlesztésekre 2016-ban kerül sor.);
- Finanszírozási lehetőségek monitorozása, proaktív kapcsolatépítés fejlesztőkkel, hitelintézetekkel, gazdasági közvetítő szervezetekkel (pl. Nemzeti Befektetési Ügynökséggel);
- Jó példák, gyakorlatok kommunikációja, különböző léptékű barnamezős projektek (köztük nemzeti projektek) bemutatása, tapasztalatcsere platformjainak biztosítása;
- Információs szolgáltatás („egyablakos szolgáltatás” – finanszírozásról, vonatkozó jogszabályokról, stb.);
- Marketing – általános és az egyes területekre vonatkozó promóció különböző eszközeinek, csatornáinak alkalmazása. Területek imázsának tudatos fejlesztése marketingkommunikációs eszközökkel;
- Az érdekeltek (érintett tulajdonosok, vállalkozások, önkormányzatok, kormányzati szereplők, adott esetben lakosság) beazonosítása, az együttműködés kezdeményezése és moderálása, kommunikáció és koordináció, a közös ügy partnerségi háttérnek folyamatos kezelése, az egyes projektek előkészítésében és megvalósításában való szerepük biztosítása, az együttműködések formatizálása;
- Projektfejlesztés különböző szakterületek bevonásával, a tervezési folyamat koordinálása;
- Döntéshozókkal történő folyamatos együttműködés (tájékoztatás, beszámolók, gyors döntési helyzetek menedzselése).

A projekt megvalósításában a fővárosi önkormányzat együtt kíván működni a barnamezős problémákkal érintett kerületekkel, hogy a leghatékonyabban tudja támogatni a helyi kezdeményezésű projektek sikeres megvalósítását (pl. csepeli Weiss Manfréd terv az egykori Csepel Művek területére, józsefvárosi Ganz Művek területén jogi helyzet rendezése, stb.).

Az üres és alulhasznosított ingatlanok programja hálózatszerűen kívánja bekapcsolni a használaton kívüli ingatlanokat a gazdasági életbe, egyrészt a barnamezős területek, rehabilitációra szoruló városrészek átalakulásának beindítására, másrészt a városban jelenlévő

start-up, kreatív és társadalmi vállalkozások, vagy éppen a kulturális gazdaság támogatására. A programba a műemléki védettségű, és/vagy historikus városszövetben elhelyezkedő használaton kívüli ingatlanok (pl. egykori iskolák, közintézmények, védelem alatt álló ipari ingatlanok) bevonása az elsődleges cél. A hálózatszerűen megvalósuló projekt „inkubátor” jellegű elemeket is integrálhat, biztosítva a vállalkozásfejlesztési szolgáltatásokat (együttműködés a Budapesti Vállalkozásfejlesztési Közalapítvánnyal: igények felmérése, promóció, vállalkozások kiválasztása, mentorálás, tanácsadás/szolgáltatások). Az előkészítés során különösen meg kell vizsgálni a fejlesztés és működtetés pénzügyi és szervezeti feltételeit, s ennek alapján kell meghatározni a főváros szerepvállalásának mértékét.

A programon belül kisebb léptékű, de szintén a menedzselésre fókuszál a fővárosi önkormányzat „Rögtönjövők” elnevezésű projektje. A projekt keretében elsősorban köztulajdonban lévő üres üzlethelyiségek hasznosítása, városképi megjelenések javítása a cél, miközben másik oldalról támogatni kívánja a keresleti oldalon megjelenő mikro- és kisvállalkozásokat.

A barnamezős területek megújítására Budapest Főváros koordinálásban és széleskörű együttműködéssel, részvételi tervezéssel készült el a Barnamezős területek Tematikus Fejlesztési Programja, amely alapját képezi a 2014-2020-as programozási időszakra eső fejlesztési elképzelések megvalósításának. A program a következő középtávú célokat fogalmazza meg:

- ▶ Funkcióhiányok megszüntetése a gazdaságilag racionális vegyes területhasználat preferálásával és a zöldfelületi rendszer bővítésével;
- ▶ Fenntartható gazdasági növekedést támogató fejlesztés;
- ▶ A megújulást akadályozó tényezők minimalizálása;
- ▶ Átmeneti hasznosítás támogatása.

E célokhoz összesen 41 projekt javaslat fogalmazódott meg. A program gerincét a felhagyott gyártelepek, az alulhasznosított illetve az eredetileg közlekedési célú, jelenleg használaton kívüli területek kármentesítése, revitalizációja jelentette, illetve a másik, jelentős érdeklődésre számot tartó terület a megújulást akadályozó tényezők minimalizálása volt. A projektek széles skáláját jól illusztrálja a Csepel Művek területére tervezett projektek jellege: inkubátorház kialakítása a gazdasági funkciók megerősítésére, „Csepel kapuja” címen a funkcióváltás és a vegyes funkciójú városszövettel való kapcsolat kialakítása, valamint a terület átalakulásának menedzselésére felállított szervezet létrehozása egyaránt szerepel a program projektjei között.

A program megvalósíthatóságát behatárolja, hogy a 2014-2020-as uniós ciklusban az elfogadott operatív programok csak nagyon szűk körben biztosítanak forrást a projektek számára. A barnamezős területek jelentős része ma is aktív KKV telephelyként funkcionál,

telephelyfejlesztésre vonatkozó támogatási konstrukció a fővárosi KKV-k számára azonban nem lesz elérhető. A barnamezős területek másik nagy problémáját, a kárelhárítás felmérését, adott esetben megvalósítását csak állami vagyongörben támogatja a Környezet és Energiahatékonysági Operatív Program.

2.c) Gazdaságfejlesztési szoft programok

Budapest Főváros Önkormányzata a Budapest Vállalkozásfejlesztési Közalapítványon (továbbiakban BVK) keresztül továbbra is aktívan részt kíván vállalni a fővárosi vállalkozások versenyképességének javításában, a vállalkozói kultúra, a vállalkozóvá válás erősítésében. A program keretében a foglalkoztatást bővítő és a hozzáadott értéket előállító gazdasági szereplők működésének, együttműködésének, piacszerzésének támogatása kap prioritást. A gyors növekedésű és növekedési potenciállal rendelkező KKV-k támogatása mellett a társadalmi vállalkozások számának növelése is fontos cél.

A szolgáltatások a következő területre terjednek ki:

- finanszírozási termékek – mikrohitel program és további finanszírozási termékfejlesztés,
- mentorálás, tanácsadás, képzés,
- együttműködések szervezése, menedzselése a gazdasági szférában,
- információnyújtás,
- szakmai rendezvények szervezése, vállalkozások számára kapcsolatépítési lehetőségek bővítése,
- célcsoportra irányuló, illetve tematikus jellegű projektek tervezése, lebonyolítása (többnyire nemzetközi együttműködéssel zajló projektek keretében).

Budapest Főváros Önkormányzata – együttműködésben a BVK-val – a vállalkozások számára kiírásra kerülő pályázatoknál érvényesíteni kívánja a zöld gazdaság térnyerését szolgáló szempontok értékelésbe való beépülését, azaz az anyag- és energiatakarékos eljárásokat, eszközöket alkalmazó vagy fejlesztő vállalkozások támogatásának preferálását.

A jellemzően nonprofit tevékenységet felölelő vállalkozásfejlesztési szolgáltatás keretében a kiválasztásnál a fejlődési potenciállal rendelkező mikro- és kisvállalkozások, köztük az induló vállalkozások kaphatnak elsődlegesen segítséget.

A Nemzeti Turizmusfejlesztési Koncepció (társadalmi egyeztetési változat, 2013. november) Budapest esetében a városmarketing tevékenység erősítését jelöli meg egyik legfontosabb feladatként. Budapest turisztikai marketing szervezetének, a Budapesti Fesztivál- és Turisztikai Központ Nonprofit Kft-nek (BTFK), megerősítése az egész ágazat hatékonysága szempontjából kiemelkedő jelentőségű, ami a turisztikai menedzsment működésének új, fenntartható gazdasági alapokra helyezése széleskörű ágazati, szakmai és területi partner-

ségi kapcsolatok kiépítésével történhet meg. A szervezetnek aktív kezdeményezőként és szakmai bázisként kell irányítania a várostérség turisztikai tematikus kínálatának fejlesztését. Tevékenységi területének ki kell terjednie a projektek szakmai előkészítésére, koordinálására és a marketingkommunikációs, információnyújtási feladatok ellátására. A főváros és a kormány partnerségében, a turisztikai szektor szakmai és gazdasági szereplőinek bevonásával kell megalkotni Budapest turisztikai stratégiáját. Közös cél a turizmus minőségi irányba történő elmozdítása, az ágazat teljesítőképességének növelése, Budapest kulturális imázsának erősítése a turisztikai piacon, a nagy befogadóképességű konferencia központ megvalósításával párhuzamosan a konferencia turizmus teljesítményének növelése. A célok elérése érdekében építeni kell a kormány és a főváros, illetve a háttérintézmények (BTFK és Magyar Turizmus Zrt.) stratégiai együttműködésére, a BTFK által működtetett Turisztikai Kerekasztal partnerségi bázisára. A kormányzat által fejlesztett vagy megújított sport- és kulturális létesítmények, az ezekre szervezhető nemzetközi jelentőségű események rengeteg lehetőséget biztosítanak Budapest külpiacokon való megjelenésére, de ezek csak tudatos előkészítés, együttműködés mellett használhatók ki maximálisan.

Budapest megjelenéséhez ez idáig nem rendelkezett egységes városmárkával. A korábban általános gyakorlatot jelentő desztináció marketinggel szemben a városmárka-építés egy komplexebb, minden érintett számára hiteles értékeket képviselő üzenet felépítését jelenti.

A városok népszerűsítéséhez és pozitív megjelenéséhez egyre nagyobb szükség van jól beazonosítható városmárkára. Ennek felépítése viszonylag alacsony költségigényű beavatkozás, amely azonban jelentős mértékben hozzájárulhat a város makroregionális pozíciójának erősítéséhez, megítélésének javításához. Az egységes városmárka nem csak a város külső megjelenéséhez szükséges, hanem a helyi lakosság, az érintett városi, gazdasági szereplők felé irányuló kommunikációban is jelentős szereppel bír. A főváros megítélésének javítása és szinten tartása csak folyamatos, hiteles, egységes és tartalmas kommunikáció mellett lehetséges, amelyhez a magánszektort, valamint a lakosságot és civil szereplőket is partnerségi alapon kell érdekeltté tenni. Ehhez biztosítani kell a városmárkával, városfejlesztési kommunikációval foglalkozó intézményi kapacitásokat és forrásokat. A városkommunikációs és márkázási feladatok folyamatos teljesítése és egységes kezelése érdekében egy szakirányú szervezeti egység létrehozása szükséges.

Budapest 2013-tól nem jelent meg kiállítóként a legfontosabb ingatlanfejlesztési szakvásárokon. A fővárosban jelenleg nem működik kifejezetten gazdasági profillal működő marketingkommunikációs szervezet és ügyfélszolgálati rendszer. A befektetőkkel való kapcsolat menedzselésére (már jelenlévők megtartása, újabb

befektetések támogatása, illetve a potenciális befektetők megnyerése), a térségi gazdaságfejlesztés szervezésére és tervezésére, az információs rendszerek és szolgáltatások kialakítására a befektetésösztönző feladatok erősítésére van szükség középtávon. Pest megyével együttműködve meg kell vizsgálni a szervezet várostérségi hatáskörrel való működtetésének lehetőségét.

A fenti három alcélon túl a támogató üzleti környezet célt az alábbi – más stratégiai célok alá sorolt – intézkedések is támogatják, melyek összfvárosi szinten hozzájárulnak a gazdasági szereplők versenyképességének javításához:

- Budapest Főváros Önkormányzatának nem csak a városlakókat kell ügyfélként kezelnie, hanem a munkáltatókat, a gazdaság szereplőit is. Ezt a szemléletváltást kell érvényesíteni a hivatali szolgáltatások megújításában. Lényeges elem az ügymenetek komplexitásának és időtartamának csökkentése, az ügyintézés hatékonyságának fokozása (*☞ 3. stratégiai céllal való kapcsolat: Városháza komplex megújítása*).
- Az üzleti szférával való együttműködés erősítése (*☞ 1. horizontális céllal való kapcsolat - együttműködések erősítése*).
- Városi szolgáltatások és városi környezet minőségi fejlesztése a tehetségek és a befektetők megnyerése, megtartása érdekében (*☞ 3. és 4. stratégiai céllal való kapcsolat*).

2.VÁLLALKOZÁS ÉS BERUHÁZÁS-BARÁT GAZDASÁGI KÖRNYEZET tematikus cél - fővárosi projektek 2015-2022

sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Finanszírozás (EU források bevonhatósága)	Ütemezés	Megjegyzés, előzmények	Felelős (külső partnerek)
BARNAMEZŐS TERÜLETEK PROGRAMJA							
2.1.	Gázyár kárelhárítás	az Óbudai Gázyár területének hatósági előírásoknak megfelelő kármentesítése, rekultivációja (talajcsere), új területfelhasználási funkciókra való alkalmassá tétele	10 milliárd Ft	fővárosi költségvetés, központi költségvetés (Főgáz Zrt.), RWE	2014-2015: előkészítés 2016-2019: kármentesítés	2014: tényfeltárási záródokumentáció 2015: részletes műszaki beavatkozási terv	Városfejlesztésért felelős Fp-h (Magyar Állam; Vidékfejlesztési Minisztérium)
2.2.	Cséry telep – kármentesítés	Cséry-telep teljes kármentesítése és rekultivációja, 1. ütemben előkészítés, a további ütemek az előkészítés alapján kerülnek meghatározásra; hosszú távú cél: terület egy részének gazdasági célú hasznosítása	1. ütem: 100 millió Ft (megvalósítás költsége a vizsgálatok alapján kerül meghatározásra)	központi költségvetés	1. ütem: 2015-2017: előkészítés 2. ütem: 2018-tól: megvalósítás	jogszabályi kötelezettség	Városfejlesztésért felelős Fp-h (Magyar Állam; Vidékfejlesztési Minisztérium)
2.3.	Üres és alulhasznosított ingatlanok programja	az üres és használaton kívüli ingatlanok vállalkozásösztönzésbe való bevonása; Rögtön Jövök; on-line barnamezős kataszter; barnamezős területek funkcióváltásának előkészítése (Rákosrendező, Hunyadi laktnya; Olimpiai helyszínek)	2 milliárd Ft	fővárosi költségvetés, Európai Területi Együttműködés programjai; központi költségvetés	2014-től folyamatosan	Rögtön Jövök projekt folyamatban (BVA) barnamezős kataszter elkészült (Városépítési Főosztály/ BFVT)	Városfejlesztésért felelős Fp-h; Humán ügyekért felelős Fp-h; BVA Kft.; (kerületi önkormányzatok)
STRATÉGIAI GAZDASÁGI TEREK INTEGRÁLT FEJLESZTÉSE							
2.4.	Kelenföld intermodális központ kialakítása (Őrmező)	Őrmezőn új fedett autóbusz terminál létesítése, ami az épületkomplexum elhagyása nélkül teszi lehetővé az átszállást a 4-es metró, valamint a fővárosi közösségi közlekedés és a helyközi	6 milliárd Ft (ebből 5,1 milliárd Ft IKOP támogatás)	IKOP; fővárosi költségvetés	2016-2020	intermodális csomópont /mellékközpont fejlesztéseinek folytatása 1844/2015. (XI.24.)	Városfejlesztésért felelős Fp-h, BKK, Budapest Közút Zrt. (Magyar Állam / MÁV / NIF)

sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Finanszírozás (EU források bevonhatósága)	Ütemezés	Megjegyzés, előzmények	Felelős (külső partnerek)
		autóbuszok járatai között				Korm. határozat	
2.5.	Ferihegyi repülőtérre vezető út rekonstrukciója (meglévő útvonalon - Határ út és Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér I. között)	Ferihegyi repülőtérre vezető gyorsforgalmi út korszerűsítése a Gyömrői út közös rendezésével, csomópontok átépítésével, sűrű lehajtási lehetőségekkel, fizikai elválasztás megszüntetésével 1. ütemben a gyorsforgalmi út és Gyömrői út szervízpálya megnyitása	1. ütem: 9 milliárd Ft 2. ütem: 18 milliárd Ft	fővárosi költségvetés, központi költségvetés	1. ütem: 2018-ig; 2. ütem: 2023-ig	2014-ben elkészült Az 1. ütem engedélyezési és kiviteli terveinek készítésére városvezetői döntés alapján a közbeszerzési eljárás előkészítése folyamatban	Városfejlesztésért felelős Fp-h, BKK, Budapest Közút Zrt.
2.6.	Dunai gazdasági program: kikötő fejlesztés és a Duna-part gazdasági hasznosítása	köztulajdonú kikötői infrastruktúra megvalósíthatósági tanulmány és fejlesztések; turisztikai és kulturális funkciók bővítése; DILK előkészítő tanulmányok; szolgáltatásfejlesztés (klaszter program kezdeményezése)	5 milliárd Ft	fővárosi költségvetés, Európai Területi Együttműködés programjai további forráskijelölés folyamatban	előkészítés: 2016-tól, ütemezett megvalósítás	Budapest Duna menti területeinek fejlesztési és hasznosítási programjának első üteme elkészült	Városfejlesztésért felelős Fp-h, Budapest Közút Zrt., Pénzügyekért felelős Fp-h
GAZDASÁGFEJLESZTÉSI SZOFT PROGRAMOK							
2.7.	KKV fejlesztési és Innovációs program	vállalkozásfejlesztési szolgáltatásnyújtás a KKV-k számára (finanszírozási termékek, képzés, tanácsadás, beszállítói hálózatok, külpiaci megjelenés támogatása, mentorálás; inkubáció és klaszterek kialakításának támogatása,	2 milliárd Ft	VEKOP; központi költségvetés Európai Területi Együttműködés programjai	folyamatos	Budapest gazdaságélénkítési és munkahelyteremtési stratégiája alapján beazonosított projekt BVK szervezeti keretein belül megvalósuló projekt	Pénzügyekért felelős Fp-h, Budapesti Vállalkozásfejlesztési Közalapítvány
2.8.	Vállalkozói Információs Központ	vállalkozók számára fontos információk on-line szolgáltatáson	50 millió Ft (alap informatikai és	fővárosi költségvetés; VEKOP;	2016-tól	Budapest gazdaságélénkítési és	Pénzügyekért felelős Fp-h, Budapesti Váll-

sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Finanszírozás (EU források bevonhatósága)	Ütemezés	Megjegyzés, előzmények	Felelős (külső partnerek)
		keresztül, több nyelven	tartalomfejlesztések);	Európai Területi Együtműködés programjai; BVK működési keretei		munkahelyteremtési stratégiája alapján beazonosított projekt BVK szervezeti keretein belül megvalósuló projekt	lalkozásfejlesztési Közalapítvány
2.9.	Budapesti Gazdaságfejlesztési Tudásközpont	információ és tudásmegosztás, Vállalkozásfejlesztési Hálózat működtetése	10 millió Ft (alap informatikai és tartalomfejlesztések; működtetés BVK szervezeti költségein belül)	BVK működési keretei között;	2016-tól	Budapest gazdaságélénkítési és munkahelyteremtési stratégiája alapján beazonosított projekt BVK szervezeti keretein belül megvalósuló projekt	Pénzügyekért felelős Fp-h, Budapesti Vállalkozásfejlesztési Közalapítvány
2.10.	Városmarketing	városmárka kialakítása; városmarketing stratégia és akcióterv kidolgozása és végrehajtása (benne üzleti portál, kiadványok; szakmai/befektetői vásárokon való megjelenés)	300 millió Ft /év	fővárosi költségvetés	folyamatos		Humán ügyekért felelős Fp-h, Budapesti Városarculati Nonprofit Kft.
2.11.	Turisztikai menedzsment tevékenységi kör megerősítése	az eddig megkezdett tevékenységek kiszélesítése, a turisztikai szervezet működésének új, fenntartható gazdasági alapokra helyezése széleskörű ágazati, szakmai és területi partnerségi kapcsolatok kiépítésével; turisztikai stratégia megalkotása	500 millió Ft /év	fővárosi költségvetés, magán-szektor, kerületi költségvetési források	folyamatos		Humán ügyekért felelős Fp-h, Budapesti Fesztivál- és Turisztikai Központ Nonprofit Kft.

6. ábra: Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet (2. tematikus cél)

1. Gázgyár területének kármentesítése – turisztikai és munkahelyi hasznosításra való alkalmassá tétele
2. Rákosrendező – használaton kívüli MÁV területek hasznosításának előkészítése, koordinálása, terület-előkészítés
3. Dunai gazdasági program – kikötők, úszóművek és part menti területek hasznosítása
4. Kelenföld intermodális csomópont kialakításához kapcsolódó infrastruktúrafejlesztések

5. Liszt Ferenc Nemzetközi repülőtérre vezető út korszerűsítése meglévő nyomvonalon a Határ úttól
6. Cséry-telep kármentesítés és rekultiváció, gazdasági telephely funkció előkészítése
7. Hárosi volt Hunyadi laktanya hasznosításának előkészítése, terület-előkészítés
8. Duna Intermodális logisztikai központ (DILK) fejlesztésének előkészítése
9. Olimpiai főhelyszín térségének fejlesztési programozása

3. INTELLIGENS VÁROSMŰKÖDÉS (TEMATIKUS CÉL)

A városi infrastruktúrák, közszolgáltatások működtetése, folyamatos fejlesztése, modernizálása Budapest Főváros Önkormányzatának egyik legfontosabb feladatköre. A beruházások nem csak a lakosság számára fontosak a kiszámíthatóbb, biztonságosabb szolgáltatások és általában a városhasználók közérzetének javítása révén, de a potenciális fejlesztési területek átalakulásának dinamikáját is alapvetően befolyásolják, fontos elemei a várostérség versenyképességének, és a ki-egyenlített ellátással a belső területi különbségek csökkentéséhez is hozzájárulnak.

A klímaváltozásra adott megelőző és alkalmazkodó válaszok, az alacsonyabb széndioxid kibocsátás és összességében a főváros környezeti állapotának javítása – az épületek energiahatékonyságának javítása mellett – elsősorban a városüzemeltetés alrendszerének modernizálása, fejlesztése révén valósítható meg.

A városüzemeltetésben megfogalmazott célok és azonosított projektek az innovatív megoldások és információ-technológiai alkalmazások révén „felvevőpiacot” jelentenek a KFI és IKT szektorban működő vállalkozások, kutatóintézetek, egyetemek számára. A vállalatokkal való együttműködésben kifejezetten problémaorientált fejlesztések, innovatív technológiák és eszközök kifejlesztésére van szükség. Ezek külső piacokon való további értékesítése újabb gazdasági lehetőséget teremt mind a szolgáltató vállalatok, mind a kapcsolódó kutató és fejlesztő intézmények, vállalkozások számára. A fővárosi önkormányzat vállalatai a projektek elindításában, a partnerségi együttműködés megszervezésében kezdeményező szerepet vállalnak.

A projektekhez kapcsolódva, illetve a vállalatok saját tevékenységi körében a környezettudatos szemlélet elterjesztése horizontális feladatként jelenik meg: ivóvíz- és energiatakarékosság, a hulladékok keletkezésének megelőzése, a szelektív gyűjtés népszerűsítése, a veszélyes hulladékok megfelelő elhelyezése, illegális hulladéklerakás visszaszorítása, köztisztaság megőrzése, az illegális szennyvízbekötések csökkentése, környezetbarát közlekedési módok népszerűsítése. A szolgáltatási oldal fejlesztése mellett környezettudatosabb fogyasztói magatartásra van szükség a specifikus célként kitűzött életminőség javításának eléréséhez. A szemléletformáló elemek megjelennek a beruházási projektekben, de önálló kampányokra, akciókra is szükség van a városi környezetminőség javítása érdekében.

A stratégiai cél keretében részletesen is felsorolt ágazati projektek a készülő stratégiák (Balázs Mór Terv – Fenntartható Mobilitási Terv) és a projektekre vonatkozó megvalósíthatósági tanulmányok eredményeinek alapján, illetve a további uniós finanszírozási lehetőségek ismeretében kerülnek a későbbiekben kiválasztás-

ra. Több projekt rekonstrukciós jellegű, de a szükséges források volumene és az alkalmazott technológiák miatt nem sorolható a normál fenntartási jellegű beavatkozások közé, ezért szerepeltetésük indokolt az ITS keretében is.

A városüzemeltetés hatékonyságot és öko-innovációs szempontokat ötvöző fejlesztésében az alcélok (programok) a következők:

3. a) Klíma- és környezetvédelmi program

A program lefedi az energia- és ivóvíz ellátás, a szennyvízkezelés, a hulladékgazdálkodás és az árvízvédelem területén végrehajtandó fejlesztéseket. Előnyben részesülnek azok a projektek, melyek a különböző szolgáltató rendszerek együttműködésével, integráltan valósulhatnak meg.

A Budapesti Távhőszolgáltató Zrt. (Főtáv) projektjeit vállalati stratégiai célok alapozzák meg: a már meglévő üzleti és lakossági fogyasztók számára a Főtáv szolgáltatásainak bővítése és kényelmesebbé tétele az elsődleges cél. Az olcsóbb hőforrás biztosítása, a működés hatékonyságának növelése versenyképesebb szolgáltatást, és a városi klímára gyakorolt pozitív hatást eredményez. Ennek érdekében a távhőellátásban a földgázfelhasználással szemben előtérbe kell helyezni a megújuló bázisú fejlesztéseket, illetve a kommunális hulladék-égetésben rejlő hőkapacitások minél nagyobb mértékű kihasználását.

A stratégiai célok között nagy hangsúlyt kap az új fogyasztók rendszerbe történő bekapcsolása, mellyel hosszútávon elérhető az olcsóbb, és versenyképesebb szolgáltatás. A dél-budapesti hőkooperációs rendszer kiépítése versenyképes távhőt biztosít az érintett területek ingatlanfejlesztései számára (pl. Észak-Csepel). Az állami nagyberuházások ellátásához további vezetékfejlesztésre és a hőközetek összekötését biztosító fejlesztésekre van szükség. A HUHA II. projekt a hulladékból és szennyvíziszapból kinyerhető energia mennyiségét növeli, a projekt részben előkészített, a helyszínválasztás véglegesítésével pontosíthatók a beruházás költségei.

A szennyvíz kezelése során keletkező biogáz, illetve a meglévő hulladéklerakók depóniagázának további hasznosítása szintén fontos a fosszilis energiahordozók arányának csökkentésében. Az esetleges CNG üzemű gépjárművek alkalmazása a jövőben komoly költségmegtakarítást eredményezhet az FKF Zrt. és a Budapesti Városigazgatóság Zrt. többi tagvállalatának üzemanyag felhasználása területén. További szinergiát jelent, hogy a Főkert Zrt. által a közterületek, közparkok gondozásából származó zöldhulladék is alapanyaga lehet a fermentálásnak, a kerületi zöldhulladékok mellett.

A hulladék-közszolgáltatáshoz kapcsolódó telephelyek komplex fejlesztése egyaránt szolgálja a működési hatékonyság javítását és az FKF Zrt. tevékenységi köré-

nek bővítését, a hulladékudvarok hálózatának fejlesztésével a lakossági szolgáltatások minőségének javítását.

A korszerű vízhálózat az ütemezett hálózatrekonstrukciókkal érhető el, így a már koros, közel 100 éves, vízminőséget rontó lerakódásokat tartalmazó és nagy meghibásodási valószínűséggel –ezzel komoly működési problémákkal jellemezhető vezetékek kiváltása a fő feladat.

A keletkező szennyvíz teljes körű megtisztításához a Budapest Komplex Integrált Szennyvízelvezetése (BKISZ) projekt következő ütemében a még ellátatlan területek közel 100%-os kapcsolódása biztosított lesz. Nagyobb léptékű projektnek tekinthető a Margitsziget szenny- és csapadékvíz elvezetését támogató projekt. Az egyesített rendszerű hálózat szétválasztásra kerül egy csapadékvíz elvezető, valamint egy kommunális szennyvízelvezető hálózatra. A csapadékvíz befogadója továbbra is a Duna. A Margitszigeten keletkező összes szennyvíz a sziget közepén kerül összegyűjtésre és onnan a sziget pesti oldaláról kerül továbbvezetésre három átemelő alkalmazásával. A sziget pesti oldalán található végátemelő nyomócsőpáron keresztül vezet a szennyvizet a Duna alatt Pestre a befogadóba. A Duna alatti keresztezés sajtolással történik. A meder alatti átvezetés indító aknája a Dráva utca - Népfürdő utca sarkán létesül, innen kerül továbbvezetésre a nyomócső a Dráva utcán az Esztergomi úti főgyűjtőbe. A végső befogadó az Esztergomi főgyűjtőn keresztül az Észak-Pesti Szennyvíztisztító Telep

2015. január 1-jén hatályba lépett a folyók mértékadó árvízszintjéről szóló 74/2014. (XII. 23.) BM rendelet, melynek leglényegesebb rendelkezése, hogy a mértékadó árvízszintet (a továbbiakban: MÁSZ) új magassági értékekben állapította meg. A rendelet önmagában nem fogalmaz meg azonnali sürgős beavatkozási kötelezettséget, de felhívja az árvízvédekezésre kötelezettek figyelmét arra, hogy a Dunán számolni kell az eddigieknél magasabb – akár a 8 méteres szintet is lényegesen meghaladó – árhullámok érkezésére, és a védműveket alkalmassá kell tenni ezek biztonságos levezetésére. A védművek kiépítési magasságát illetően a MÁSZ értékét a korábbi szabályozásból átvett 1,30 m biztonsággal növelt értékben kell figyelembe venni a főváros teljes területén.

A Fővárosi Közgyűlés 2015 márciusában 1,5 milliárd Ft-ot különített el a „Fővárosi Vízgazdálkodási Konceptió” kidolgozására, mely négy feladatcsoportot tartalmaz: árvízvédelmi művek állapotfelmérése, kisvízfolyások felmérése, fejlesztése, lefolyás szabályozás (csapadékvíz elvezetés), valamint talajvíz viszonyok változása.

A konceptió kidolgozásának első lépése az árvízvédelmi művek komplex állapotfelmérése, mely alapján prioritási sorrendet felállítva lehet meghatározni a szükséges beavatkozásokat. A „Fővárosi Vízgazdálkodási Konceptió” elkészítésére a 2015-2016. évben kerül sor.

Az árvízvédelmi fejlesztések körében az elsőrendű védművek ütemezett rekonstrukciója mellett a Római-part, Csillaghegyi-öblözet árvízvédelmét kell megoldani. A Duna-parton tervezett projektek további tervezéséhez járul hozzá az átfogó árvízvédelmi stratégia kidolgozása, mely ütemezi a szükséges beavatkozásokat, kiszámíthatóvá és átláthatóvá téve a fejlesztésekben érdekelték számára a tervezett lépéseket.

Szükség van továbbá olyan integrált stratégiák elkészítésére, melyek ágazatközi és térségi szemlélet együttesével készülnek. A több ágazatot (energiagazdálkodás, vízgazdálkodás, hulladékgazdálkodás, közlekedés, gazdaságfejlesztés) átfogó stratégia az alkalmazkodási képesség növelésére, valamint az éghajlatváltozás okainak mérséklésére és megszüntetésére vonatkozó intézkedésekre egyaránt kiterjed, a szemléletformáló tevékenységekre vonatkozó javaslatokkal együtt.

3.b) Intelligens, kooperatív közlekedés programja

A közlekedési ágazatra önálló stratégia (Budapest Közlekedésfejlesztési Stratégiája 2014-2030/Balázs Mór-Terv) készül, melynek közgyűlés általi elfogadására 2016-ban kerül sor, s mely a középtávon megvalósítani és előkészíteni kívánt projekteket, azok kiértékelését és a megvalósításhoz kapcsolódó monitoring rendszert is tartalmazza.

Az uniós közlekedéspolitikai céloknak megfelelően Budapest esetében is az élhetőség javítása áll a fejlesztések középpontjában.

A Balázs Mór-Terv (BMT) négy közlekedési beavatkozási területre – az infrastruktúrára, a járművekre, a szolgáltatásokra és az intézményrendszerre – fókuszál, s 59 intézkedést tartalmaz. Budapest mindennapi közlekedésének színtere, egyben a városi környezet lényeges eleme az elérhető, jól karbantartott, a kor követelményeinek megfelelő, biztonságos infrastruktúra, amelyet üzemeltetési, fenntartási és fejlesztési szempontból egyaránt folyamatosan biztosítani kell. Az integrált infrastruktúrafejlesztés eredménye a közterület-használat újragondolása, a városi terek újrafelosztása, amely egyszerre orvosolja a közlekedési hálózat aránytalanságait és alakít ki vonzó, egészséges, élhető városi környezetet. A gyalogos, kerékpáros és közösségi közlekedési módok versenyképességének fejlesztése a város mobilitási és környezeti helyzetét egyaránt javítja.

A budapesti közösségi közlekedés eszközállománya és infrastruktúrája a szinten tartó és fejlesztő beruházások elmaradása miatt lényegesen alacsonyabb műszaki színvonalú az elvárhatónál. A járműpark egy része túl van a gazdaságilag és műszakilag optimális üzemeltetési idején. Az elöregedő járműparkot ütemezetten felváltó, korszerű, kényelmes és biztonságos közösségi közlekedési járművek üzembe állítása és működtetése sürgető feladat. Egy kényelmes, akadálymentes, tiszta, menetrend szerint pontosan érkező jármű önmagában

is vonzóbbá teszi a közösségi közlekedést a személygépkocsival szemben. Hogy megfelelő színvonalú járművek álljanak nap mint nap az utazók rendelkezésére, korszerű kiszolgáló, karbantartó háttér is szükséges.

Az európai uniós irányelveknek megfelelően a jövőbeli fejlesztések a budapesti közösségi közlekedési járművek környezetterhelésének csökkentését is célozzák. A közösségi közlekedés járműparkjának megújításán kívül a taxi és city logisztikai szolgáltatásokat szabályozó intézkedések is ösztönzik a fővárosban használt járművek környezetvédelmi tulajdonságainak javítását, a tisztább budapesti levegő érdekében.

A közlekedési szolgáltatások megléte, kiterjedtsége és minősége fontos része a városi életminőségnek. A nyilvános, valós idejű utazási információk, az átlátható, igazságos tarifarendszer és korszerű díjfizetési módok biztosítása segíti a rendszer használatát, egyúttal lehetővé teszi a közlekedési infrastruktúra és járművek hatékonyabb kihasználását az egyéni és a közösségi közlekedésben is. Budapest közlekedési rendszerében az eddiginél nagyobb hangsúlyt kell helyezni a közlekedő embereket segítő, igény- és használatbefolyásoló, hozzáférhető infotechnológiai alkalmazásokra, a korszerű forgalomirányításra és utastájékoztatásra.

A budapesti közlekedési intézményrendszernek támogatnia kell a kitűzött várospolitikai célok elérését. 2010-től a budapesti közlekedési ügyek egységes, jól koordinált szervezeti formában valósulnak meg. A következő években biztosítani kell a jelenleg elkülönülő, városon belüli és agglomerációs hálózatokon zajló tömegközlekedés integrált rendszerként való működtetését. Az egységes menetrend, egységes tarifarendszer és egységes információs rendszer csak az ehhez szükséges intézményi háttérrel jöhet létre. Az egységes közlekedési szolgáltatási rendszer intézményrendszerét, a közreműködő szervezetek közötti együttműködés kereteit is ki kell alakítani. Továbbá a minőségi közlekedési szolgáltatások háttérét adó hatékony intézményrendszer biztosításához stabil, fenntartható és kiszámítható finanszírozási keretekre van szükség.

Középtávon a közösségi közlekedésben a járműállomány megújítása és a meglévő kötőpályás hálózat elodázhatatlan rekonstrukciója mellett új kötőpályás (villamos) vonalak kialakítása kap prioritást. A gyorsvasúti hálózat (metró, regionális gyorsvasút) új vonalakkal, szárnyvonalakkal történő bővítéséhez szükséges előkészítő munkákat folytatni kell a következő 7-10 évben.

Az elővárosi vasúti közlekedés fejlesztése várostérségi szinten kiemelt jelentőségű, mely fejlesztés a NIF által kerül megvalósításra. Szintén a NIF Zrt., valamint a KKK feladatkörébe tartozik a Nyugati és Keleti pályaudvar főépületeinek megújítása, illetve Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér kötőpályás kapcsolatának kialakítása. A fővárosi önkormányzat közlekedésfejlesztési feladatait ellátó BKK Zrt. és Budapest Közút Zrt.

(kooperációban a NIF-fel/KKK-val) a vonalak városi közösségi közlekedésbe való integrálásához járulnak hozzá, az intermodális csomópontok fejlesztése, az interoperabilitás, eszközváltás biztosítása – többek között a P+R kapacitások kiépítése – révén, mely a belső városrészek tehermentesítésének fontos eszköze.

A várostérségi hivatásforgalmi hajójáratok hatékony működése csak integrált projektek megvalósításával lehet sikeres, hiszen a szárazföldi közösségi hálózatokra történő átszállás lehetőségei, a part menti területek fejlődése, a biztosított kikötői infrastruktúra és hajópark, valamint a hajó forgalom nyújtotta közlekedési szolgáltatás színvonala (gyorsaság, követési idő, kényelem) egyaránt fontos szempontok.

Az egyéni gépjárműközlekedés infrastruktúrájában jelenleg hálózati hiányt jelentő, nagyléptékű, a város szerkezetet, a város működését meghatározó elemek sajnos középtávon ismételtelen nem tudnak megvalósulni (Körvasút menti körút, északi és déli Duna-hidak). Előkészítésüket azonban fel kell gyorsítani annak érdekében, hogy a források rendelkezésre állásának függvényében a megvalósítás is el tudjon indulni. Az új hidak tervezése mellett fontos a hidrekonstrukciók folytatása is a zavartalan és biztonságos működés érdekében.

A főváros – a kötőpályás beruházásokhoz képest – kisebb léptékű közútfejlesztési projektjei mellett meg kell említeni azokat az állami fejlesztéseket, melyek a fővárosi közlekedési helyzetet is nagymértékben javítják (M0 hiányzó szakaszai, M10 és 31-es út bevezető szakaszai, az M2 Budapest-Vác közötti szakaszának fejlesztése).

A kooperatív közlekedés megvalósítása érdekében a meglévő közúti területeknek az egyes közlekedési módok közötti célirányos módosítására, újraosztására van szükség az adott útszakasz város szerkezeti elhelyezkedése és méretei függvényében. A személygépjármű közlekedés lehetőségének megtartása mellett így biztosítható arányos terület a felszíni közösségi közlekedés, a gyalogos közlekedés és a kerékpáros közlekedés számára. Az utak ilyen típusú „újrafelosztása” integrált projektek keretében az útszakaszok humanizálásához, gazdasági prosperitásuk növeléséhez is hozzájárul (belvárosi Duna-partok, Kossuth-Rákóczi tengely).

A kerékpáros közlekedés népszerűsége évről évre növekszik a fővárosban, a kerékpárforgalmi főhálózat fejlesztése és a közúthálózat kerékpárosbarát átalakításának elősegítése mellett a helyi központok, közösségi közlekedési eszközváltó pontok elérhetőségeinek javítása, az eszközváltó B+R kapacitások kiépítése további kiemelt fejlesztési területet jelent. A főhálózat fejlesztésének elsődleges célterületét a belső zóna, a Duna menti területek valamint a kerületi és szomszédos agglomerációs településeket összekötő hálózat hiányzó elemeinek pótlására kell koncentrálni – többek között a megfelelő minőségű EuroVelo szakaszok megépítésével. A kerékpárforgalmi hálózat fejlesztése nem csupán

új főforgalmi elemek kiépítésével, hanem a meglévő, jól kerékpározható utcák és területek összekötésével, integrálásával is történik. Fontos, hogy a kerékpározás feltételeinek javítása horizontális szempontként jelenjen meg minden közterületi átalakítás során. 2014-ben került átadásra a közösségi közlekedés részét képező BUBI projekt, melynek területi kiterjesztése a projekt tapasztalatainak függvényében folytatható.

A projektlistában szereplő közlekedési fejlesztések hármas tagolásban kerültek bemutatásra: magas prioritású projektek, melyek támogatását az 1844/2015. (XI. 24.) Korm. határozat alapján az IKOP támogatja, továbbá olyan projektek, melyek előkészítése előrehaladott fázisban van, megvalósításuk forrás függvényében indulhat meg. Külön táblázatban szerepelnek azok a projektek, melyek előkészítése 2020-ig források függvényében megkezdődhet vagy folytatódhat.

A listában található projektek mellett ki kell emelni, hogy számos megkezdett projekt folytatódik a következő években, melyek finanszírozása részben szintén az IKOP-ból biztosított (szakaszolt projektek). Ide tartozik Kelenföld vasútállomás kapcsán a 8 vágány elbontásával járó P+R parkolóhely kiépítése. Folyamatban van az elektronikus, időalapú jegyrendszer és kapcsolódó új tarifarendszer bevezetésére vonatkozó projekt, a gyalogos aluljárók felújítása és a szolgáltatások minőségét javító és a hatékonyabb működést támogató intézkedések (tájékoztatás és ügyfélszolgálati központok fejlesztése, monitoring, felügyeleti rendszer fejlesztése). Szintén folyamatos feladatként és költségként jelentkezik az autóbusz járműállomány cseréje.

Itt kell megemlíteni a Balázs Mór-Terv rendszerében megjelenő city logisztikai intézkedéseket, melyek a szabályozástól egészen a rakodásra kijelölt területek megújításáig felölelik a szükséges beavatkozásokat. A tervezett szoft projektek között itt is megjelenik a szemléletformálás, a tudatos mobilitásra nevelés.

A fővárosi önkormányzat folytatni kívánja a környezetbarát, alternatív meghajtási módok elterjedésének támogatását integrált elektromos töltőállomások létesítésével.

A közlekedésfejlesztési beruházásoknál horizontális szempontként kell érvényesíteni a biztonságos közlekedés feltételeinek biztosítását. Az intelligens közlekedési rendszerek alkalmazása a közlekedésbiztonság mellett segíti a forgalom-lebonyolítást, a torlódások elkerülését, javítja a közlekedési kapacitást és a szolgáltatási színvonalat.

A mellékközpontok fejlesztése közül a Kelenföldi intermodális csomóponthoz kapcsolódó közlekedési fejlesztések, valamint a Ferihegyi Gazdasági Övezet megközelíthetőségét javító gyorsforgalmi út felújítása vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet (☞ 2. stratégiai célon belül stratégiai gazdasági terek integrált fejlesztése), míg a rakpartok megújítása a

sokszínű, minőségi nagyvárosi környezet cél alá került (☞ 4. stratégiai célon belül városmegújítási program). Ez is jól tükrözi a BMT azon célkitűzését, amely a közlekedési és egyéb városfejlesztési célok integrált megközelítését és területi összehangolását igényli.

Olimpia 2024 scenárió

Az **Olimpiai scenárió** keretében – a fővárosi önkormányzat 2024-ig tervezett fejlesztésein túl – az előrehozott beruházások a következők:

- Galvani híd és csatlakozó úthálózat megépítése – 75 milliárd Ft,
- Olimpiai helyszínekhez közeli főutak felújítása – 23 milliárd Ft,
- Gubacsi híd rekonstrukciója – 10 milliárd Ft,
- 51-es villamos felújítása – 8 milliárd Ft,
- elővárosi vasúti fejlesztések és nyomvonal-korrektció, új megállók – 17 milliárd Ft,

Csak a 2017. évi pozitív döntés esetében megvalósítandó fejlesztések:

- ideiglenes villamospálya építés, P+R kapacitások kiépítése – 11 milliárd Ft,
- gyalogos hálózat (Boráros tértől D-re, RSD kishíd) – 18 milliárd Ft.

A Budapesten tervezett – Olimpiától függetlenül is azonosított alapeseti és előrehozott – projektek összértéke mintegy 800 milliárd Ft, mely a városi kötöttpályás és közúti fejlesztéseket tartalmazza. Ehhez kapcsolódik további 29 milliárd Ft értékben kifejezetten az Olimpia esetében megvalósuló beruházás.

Forrás: Budapest Olimpia 2024 – megvalósíthatósági tanulmány, PWC, 2015. augusztus

Az olimpia rendezési jogának elnyerése esetén egyes, főváros által tervezett projektek műszaki tartalma változhat, ennek megfelelően költségvetésük és ütemezésük is eltérő lehet a projektlistában megadottaknál.

3.c) Közigazgatási infrastruktúra és működés megújítása

A Városháza megújítása a fővárosi önkormányzat eddig elkészült stratégiai terveiben folyamatosan kiemelt helyen szerepelt (kulcsprojekt), megvalósítása azonban mai napig elmaradt. A megújítás indoklásában ma már kevésbé releváns a környezetre gyakorolt katalizáló hatás elérése, ugyanis a történeti belváros dinamikus megújítását tapasztalhattuk meg az elmúlt 5-8 év során. Ebben a megújuló épített környezetben szimbolikusan is nagy jelentősége van annak, hogy a Városháza tér magas használati értékű, nyitott közösségi térré váljon, a Városháza pedig mind arculatában, mind funkcionálisan és szellemiségében megújuljon. A városban élő lakossággal, önkormányzatokkal, gazdasági szereplőkkel, civilekkel és intézményekkel való bizalom kiépítésében, az irányító, kezdeményező és koordináló fővá-

ros szerepének megerősítéséhez az épített környezet megújítására is szükség van. A szimbolikus megújulás keretében a racionalizálás, a környezettudatosság szempontjainak érvényesítése kiemelt feladat.

A korábbi megvalósítási elképzelések felülvizsgálata, értékelése, és új program kialakítása folyamatban van, figyelembe véve a belváros dinamikáját, ingatlanpiaci folyamatait, és a KEHOP révén a Kormányhatározatban rögzített épületenergetikai célú támogatást.

A Városház utca-Gerlóczy utca-Károly körút-Bárczy István utca által határolt terület (továbbiakban: Városháza tömb) fejlesztésének legfontosabb koncepcionális irányai a következők:

- a tömb műszaki felújítása a környezeti (energetika, zöld beszerzés, zöldfelületek, hősziget-hatás csökkentése), műemléki, gazdaságossági és arcuati szempontok integrálásával;
- a hasznosítás racionalizálása (funkcionális összetétel, fenntartható működés);
- nyitottság biztosítása (tér, ügyfélszolgálati helyiségek, Budapest Kommunikációs Központ);
- megközelíthetőség (térkapcsolatok, térszín alatti parkoló kapacitás kiépítése).

Az integrált projekt részét képezik továbbá a Városháza hatékonyabb működését, az ügyfélszolgálati funkciók, valamint az integrált, térinformatikai alapú városüzemeltetési és vagyongazdálkodási információs rendszerek kialakítását biztosító IKT és HR fejlesztések. **A városfejlesztési, energiahatékonysági és innovációs projektek fenntartható finanszírozási hátterének megújítása szintén fontos feladat.**

A városfejlesztésbe bevonható források kapcsán tapasztalt és várható változások indokoltá teszik a finanszírozási rendszer megújítását, új, fenntartható alapokra helyezését. A belső tényezők között említhető a fővárosi önkormányzat saját fejlesztési forrásainak korlátossága, a korábban működő városrehabilitációs keret kimerülése, míg a külső tényezők közé sorolható az uniós források volumenének csökkenése – mely 2020 után még jobban fogja érinteni a térséget – és a támogatások felhasználásának erősödő determinációja.

Az uniós irányelveknek megfelelően növelni kell a vissza nem térítendő támogatásokkal szemben a visszatérítendő finanszírozás területeinek körét, volumenét. A városfejlesztési alapok kialakítása a hosszú távú finanszírozás feltételrendszerének megteremtése mellett egyben a forrásbevonás bővítését is lehetővé teszi, így volumenében az uniós, fővárosi és központi költségvetési források mellett további szereplők (jellemzően a magánszektor pénzügyi befektetői) forrásaival is bővíthető a keret. A városfejlesztési alapokon keresztül növelhető azoknak a közösség szempontjából fontos projekteknek a finanszírozhatósága is, melyet a magánszférára valósít meg. Összességében tehát a forrásbővítés és

a fenntartható, megújuló finanszírozási struktúrák kialakítása a cél.

Első lépésben (előkészítés) meg kell vizsgálni azokat a területeket, ahol visszaforgatható városfejlesztési alapok működtetése indokolt, ki kell alakítani ennek működési feltételrendszerét. A javaslatok széleskörű egyeztetése (belső és kormányzati döntéshozás, uniós jóváhagyás, további tervezési lépések – EIB bevonása, alap(ok) forrásbővítési stratégiájának meghatározása, stb.) után a javaslat értelmében egy vagy több városfejlesztési alap létrehozása a cél. A vizsgálat alapján kell döntést hozni az alapok felállításáról, mely alapvetően kétféle lehet: EU operatív programokból allokált forrásokat is magába foglaló városfejlesztési alap, vagy az uniós forrásoktól teljesen függetlenül működő fővárosi alap. Természetesen a két alap célterülete, volumene, a bevonható addicionális források köre jelentősen eltérhet. Az EU forrásokat integráló alap működése értelemszerűen csak a vonatkozó uniós rendeletekben meghatározott intézményi feltételek keretei között történhet.

A városfejlesztési alap(ok) elsődleges célterületei a következők:

- közszolgáltatási fókusz: pl. energiahatékonysági és innovációs projektek,
- területi fókusz: pl. beépített területek minőségi megújítása,
- ágazati fókusz: pl. alulhasznosított és barnamezős területek fejlesztése.

Az alapok működtetése a bevételgeneráló projektek esetében releváns: költségcsökkentést eredményező beruházások az energiahatékonysági projektek ESCO, illetve a fővárosi önkormányzat által kidolgoztatott, a működési hatékonyságot növelő IKT és egyéb innovatív beavatkozásokat is integráló ISCO megvalósítási modell keretében. Az alapoknak köszönhetően a hosszútávon fenntartható finanszírozási struktúra mellett kiépül egy pénzügyi/projektmenedzsment és monitoring kapacitás, mely szervezeti, szakértői oldalról biztosítja a fenntarthatóságot, technikai segítségnyújtással vesz részt a projektek generálásában, kidolgozásában.

A városfejlesztés finanszírozási forrásainak megújítását célozza az a kezdeményezés, mely a jelenleg működtetett, de esetleges eredménnyel alkalmazott településrendezési szerződésekkel szemben egy, a fejlesztők számára is kiszámítható és a városfejlesztés területén átláthatóan hasznosuló normatív fejlesztési hozzájárulás kialakítására irányul.

A normatív fejlesztői hozzájárulás, vagy annak egy része a fővárosi önkormányzat városfejlesztési alapokban való részvételét finanszírozhatja, a két rendszer összekapcsolható (opcionális, az előkészítés során a megvalósíthatósági elemzések feladata a feltételek kidolgozása).

3. INTELLIGENS VÁROSMŰKÖDÉS tematikus cél - fővárosi projektek 2015-2022

sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Finanszírozás (EU források bevonhatósága)	Ütemezés	Megjegyzés, előzmények	Felelős (külső partnerek)
KLÍMA- ÉS KÖRNYEZETVÉDELMI PROGRAM							
3.1.	HUHA II. Új Hulladék-hasznosító és Iszapégető Erőmű	komplex mű kialakítása: második fővárosi hulladéktüzelésű erőmű és az iszapégető egy közös telephelyen	50 milliárd Ft, amely a pontos helyszínekjelölés hiánya miatt a bekötővezeték költségét nem tartalmazza	KEHOP	2016-2021	1646/2015. (IX. 10.) és 1199/2015. (III. 31.) Korm. határozat - kiemelt KEHOP projekt	FKF Nonprofit Zrt.
3.2.	A fővárosi hulladékhasznosítás komplexitásának fejlesztése	szakaszolt KEOP projekt a selektív hulladékgyűjtés fejlesztésével összefüggő beruházásokra	6,8 milliárd Ft	KEHOP	2016-2018	1646/2015. (IX. 10.) és 1199/2015. (III. 31.) Korm. határozat - kiemelt KEHOP projekt	FKF Nonprofit Zrt.
3.3.	Hulladék-közszolgáltatáshoz kapcsolódó telephelyek komplex fejlesztése	épületek felújítása, energetikai korszerűsítése, modernizálása, illetve telephely racionalizálása (4-6 nagyobb központi telephely); Kerületi Szolgáltatási Csoportok és a Hulladékgyűjtő udvarok fejlesztése	13 milliárd Ft	(KEHOP), fővárosi költségvetés	2014-2020	2015. évben megkezdődik a legtöbb telephelyet érintő ingatlanstratégia kidolgozása	FKF Nonprofit Zrt.
3.4.	Dél-budapesti hőkooperációs rendszer létrehozása	Csepel-Kelenföld-Kispest területek ellátására, új fogyasztók bekapcsolására, földgázfelhasználás csökkentésére	15 milliárd Ft	(KEHOP)	2017-2018		FŐTÁV Zrt.
3.5.	Kispest–Füredi–Angyalföld stratégiai vezeték (NOK, Liget Budapest, Északi Járműjavító)	állami nagyberuházások ellátó vezetékai, illetve a három hidraulikailag független hőkörzet összekötése	14,5 milliárd	KEHOP	2016-2020		FŐTÁV Zrt.
3.6.	Távfelügyeleti rendszer kiépítése II. szakasz	a hőközponti távfelügyelet kiépítése az automatizálás fejlesztésével, kommunikációs és felügyeleti rendszer megvalósítása, hogy a távoli kezelés hatékonysága és biztonsága megfelelő legyen	3-4 milliárd Ft	(KEHOP)	2015-2018	eddig 200 db hőközpont bekapcsolása valósult meg	FŐTÁV Zrt.

sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Finanszírozás (EU források bevonhatósága)	Ütemezés	Megjegyzés, előzmények	Felelős (külső partnerek)
3.7.	Távhő ellátási területek növelése – pilot projekt	elsősorban belvárosi területek távhőszolgáltatási rendszerhez kapcsolása	2-5 milliárd Ft	(KEHOP)	2018-2020	energiatermelési felújításokhoz kapcsolódóan	FŐTÁV Zrt.
3.8.	HUHA I. komplex: távhő mennyiségének növelése, kazánrekonstrukció és bővítés	Rákospalotai Hulladékhasznosítóban a meglévő gőzturbina és járulékos rendszerek cseréje, átalakítása	7,4 milliárd Ft	KEHOP	2014-2017	1646/2015. (IX. 10.) és 1199/2015. (III. 31.) Korm. határozat – kiemelt projekt	FKF Nonprofit Zrt.
3.9.	CNG/LNG gázhasznosító rendszer kialakítása, fermentáló üzemek létesítésével és ehhez kapcsolódóan alternatív üzemű célgépek beszerzése	depóniagázból, vagy biogázból CNG előállítás, amely alkalmas arra, hogy töltőállomások létesítésével gázüzemű gépjárművekbe tankolható legyen	12 milliárd Ft	(KEHOP)	2015-2020	depóniagáz felhasználásának további gazdaságos és környezetkímélő lehetőségeinek keresése Eddig megvalósult: CNG üzemű hulladékbegyűjtő célgépek beszerzése	FKF Nonprofit Zrt.
3.10.	Vízművek felújítási programja	felújítási alprogramok és projektek: kutak; elektromos ellátás, alacsony-nyomású/gravitációs hálózat; vízkezelőművek; betáp és elosztóhálózati gépház felújítások; medencék, víztornyok; csőhálózat; bekötővezeték	13,5 milliárd Ft	fővárosi költségvetés	2016-2020		Fővárosi Vízművek Zrt.
3.11.	Azbesztcement víznyomócsövek kiváltása	ivóvízellátó hálózat rekonstrukciójának kiemelt projektje	27,7 milliárd Ft	KEHOP	2016-2020	1199/2015 (III. 31.) Korm. határozat 1646/2015 (IX. 10.) Korm. hat.	Fővárosi Vízművek Zrt.
3.12.	A BKSZTT energiateljesítményének javítása, energiatermelésének növelése	a BKSZTT energia hatékonyságának javítása a meglévő technológiák további finomhangolásával; külső hulladék befogadása az energiatermelés fokozására; megújuló energiaforrások alkalmazása; csapadék vizek befogadása	16,2 milliárd Ft	(KEHOP)	2014-2020 (éves ütemezéssel)		Fővárosi Vízművek Zrt.

BUDAPEST 2020 - INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Finanszírozás (EU források bevonhatósága)	Ütemezés	Megjegyzés, előzmények	Felelős (külső partnerek)
3.13.	Fővárosi Vízgazdálkodási Koncepció	árvízvédelmi művek állapotfelmérése; kiszívolyások felmérése, fejlesztése; lefolyás szabályozás (csapadékvíz elvezetés); valamint talajvíz viszonyok változása	1,5 milliárd Ft	fővárosi költségvetés,	2015-2016		Városfejlesztésért felelős Fp-h / FCSM
3.14.	Fővárosi önkormányzati árvízvédelmi művek rekonstrukciója és fejlesztése	részletes műszaki felmérések és tervek alapján rekonstrukciós terv és a magassághiányos szakaszokon történő beruházások	60 milliárd Ft	(KEHOP)	2014-2020		Városfejlesztésért felelős Fp-h / FCSM
3.15.	Római parti árvízvédelmi mű	a Csillaghegyi- öblözet területén élő ~50.000 ember árvízi biztonságának megoldása	10 milliárd Ft	KEHOP	2016-2018	1646/2015. (IX. 10.) Korm. határozat a 1199/2015 (III.31.) Korm.határozat – KEHOP kiemelt projekt	Városfejlesztésért felelős Fp-h / FCSM
3.16.	BKISZ II.	Budapest Komplex Integrált Szennyvízelvezetése I. projekt szakaszolása, illetve újabb, beépítéssel rendelkező csatornázatlan fővárosi lakóterületek integrálása a projektbe	5,54 milliárd Ft	KEHOP	2016-2020	1199/2015 (III.31.) Korm. határozatban nevesített kiemelt projekt	Városfejlesztésért felelős Fp-h / FCSM
3.17.	Margitsziget szenny- és csapadékvíz elvezetése beruházási projekt	A Margitsziget területén a csatornahálózat elválasztott rendszerűre történő átépítése; a szennyvizek szennyvíztisztító telepre juttatása	2,3 milliárd Ft (510 millió Ft KEHOP támogatás)	KEHOP, fővárosi költségvetés	2016-2017	(1199/2015. (III.31.) Korm. határozat; 1646/2015. (IX. 10.) Korm. határozat – nevesített projekt	Városfejlesztésért felelős Fp-h / FCSM
3.18.	A BDK tulajdonában lévő közvilágítási lámpatestek cseréje	közvilágítás energiafogyasztásának csökkentése LED fényforrású lámpatestekkel	3,2-3,6 milliárd Ft	fővárosi költségvetés	folyamatos		BDK Zrt.
3.19.	Budapest Főváros Integrált Energetikai Stratégiája és Intézkedési terve, ISCO program kidolgozása	a CO2 kibocsátás csökkentését fókuszba állítva az energiahatékonysági és megújuló energiák használatára vonatkozó ágazati stratégia elkészítése.	50 millió Ft	Európai Területi Együttműködés programjai, fővárosi költségvetés	2016	csak a szociális intézmények (idősotthonok) épületenergetikai auditja készült el eddig, SEAP eredmé-	Városfejlesztésért felelős Fp-h, Pénzügyekért felelős Fp-h

sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Finanszírozás (EU források bevonhatósága)	Ütemezés	Megjegyzés, előzmények	Felelős (külső partnerek)
		Innovatív, működési hatékonyság javítására irányuló beruházások végrehajtási modellje (ISCO)				nyek felhasználása	
3.20.	Éghajlat-változási Platform	fővárosi szintű klímastratégia kialakítása, szemléletformálás	30 millió Ft	KEHOP	2016	1646/2015. (IX. 10.) Korm. határozat – kiemelt projekt	Városfejlesztésért felelős Fp-h

sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Finanszírozás (EU források bevonhatósága)	Ütemezés	Megjegyzés, előzmények	Felelős (külső partnerek)
INTELLIGENS, KOOPERATÍV KÖZLEKEDÉS PROGRAMJA							
3.21.	A városi közlekedési eszközváltási pontokhoz kapcsolódó P+R parkolók építése Budapesten	budapesti gyorsvasúti hálózathoz csatlakozó P+R rendszerű parkolók építése se	3,5 milliárd Ft (3 milliárd Ft IKOP támogatás)	IKOP, fővárosi költségvetés	ütemezett megvalósítás	1844/2015. (XI. 24.) Korm. hat.	Városfejlesztésért felelős Fp-h, BKK Zrt., Budapest Közút Zrt.
3.22.	1-es villamos vonal meghosszabbítása az Etele térig	az 1-es villamos meghosszabbítása a Fehérvári úttól Budapest Kelenföld pályaudvarig, három új megállóhely építése	9, 5 milliárd Ft (ebből 8, 5 milliárd Ft IKOP támogatás)	IKOP, fővárosi költségvetés	2016-2018	egyesített engedélyezési és kiviteli tervek rendelkezésre állnak 1844/2015. (XI.24.) Korm. hat.	Városfejlesztésért felelős Fp-h, BKK Zrt.
3.23.	M3 metró rekonstrukciója	meglévő vonal rekonstrukciója (pályatest, állomás, kocsiszín)	131 milliárd Ft (ebből 125 milliárd Ft IKOP támogatás)	IKOP, fővárosi költségvetés, további forráskijelölés folyamatban	2015-2019	1844/2015. (XI.24.) Korm. hat. járművek felújítása további 68 milliárd Ft	Városfejlesztésért felelős Fp-h, BKV Zrt. (Metrófelújítási Projektigazgatóság)
3.24.	Újpalotai villamos	új felszíni villamosvonal építése a Belváros felől Keleti pu. – Thököly út – Bosnyák tér – Csömöri út – Drégelyvár utca – Nyírpalota utca útvonalon át Újpalotán át a Szilas parkig, Mexikói úti kiágazással	33 milliárd Ft a Keleti pu-ig (járműbeszerzés nélkül) ebből 25 milliárd Ft IKOP (tervezés: 979 millió Ft)	IKOP, fővárosi költségvetés (tervezés: fővárosi költségvetés)	2016-2019 (tervezés: 2015-2016)	1844/2015. (XI.24.) Korm. hat. (járműbeszerzés külön projektként feltüntetve)	Városfejlesztésért felelős Fp-h, BKK Zrt.

BUDAPEST 2020 - INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Finanszírozás (EU források bevonhatósága)	Ütemezés	Megjegyzés, előzmények	Felelős (külső partnerek)
3.25.	Külső Bécsi úti villamosvonal (Vörösvári út - Aranyvölgy)	A villamosvonal meghosszabbítása a Bécsi úton a Vörösvári út és a Budapest –Esztergom vasútvonal Aranyvölgy megállóhelye között, kapcsolódó P+R és B+R parkolók és helyközi autóbusz megálló létesítése	13 milliárd Ft ebből 10,2 milliárd Ft IKOP (188 millió Ft tervezésre)	IKOP; fővárosi költségvetés (tervezés: fővárosi költségvetés)	2020 (tervezés: 2015-2016)	1844/2015. (XI.24.) Korm. hat.	Városfejlesztésért felelős Fp-h/ BKK Zrt.
3.26.	Széchenyi Lánchíd és a Váralagút felújítása	utolsó teljes felújítás 1986-88-ban volt, a híd átépítése szükséges	14 milliárd Ft	fővárosi költségvetés, központi költségvetés, további forráskijelölés folyamatban	2016-2018	engedélyezés alatt (eng. terv elkészült)	Városfejlesztésért felelős Fp-h, BKK Zrt., Budapest Közút Zrt.
3.27.	Budapesti és regionális kerékpáros közlekedés programja	<ul style="list-style-type: none"> • Kerékpárosbarát területi átalakítások • Kerékpáros főhálózati elemek fejlesztése (meglévő elemek korszerűsítése és új elemek kialakítása összesen kb. 250'km) • Duna-menti (EuroVelo) útvonal fejlesztése • Budapest-Balaton útvonal indító szakaszának kiépítése • Rákos-patak menti kerékpáros túraútvonal kiépítése, • BUBI rendszer bővítése; • Kerékpáros-gyalogos kishidak megvalósítása, 	10 milliárd Ft	VEKOP, fővárosi költségvetés	2016-2020	1364/2011. (XL 8.) Korm. határozat EuroVelo szakaszok esetében projektgazda a NIF Zrt. vagy a Fővárosi Önkormányzat, MT elkészült (EuroVelo 6 kerékpáros útvonalak kialakítása a Duna mentén és a Budapest-Balaton kerékpáros útvonal budapesti szakaszának kiépítése). Városrészközpontok elérhetőségét és a helyi közlekedést segítő területi kerékpárosbarát projektek a kerületekkel közösen dolgozandók ki.	Városfejlesztésért felelős Fp-h, BKK Zrt., Budapest Közút Zrt. (külső partner: NIF Zrt.)
3.28.	Budapesti villamos és trolibusz	villamoskocsi és trolibusz beszerzések a járműállomány	104 milliárd Ft	IKOP, további forráskijelölés	folyamatos 2020-ig	RMT elkészült, közbeszerzések lezártak	Városfejlesztésért felelős Fp-h, BKK

sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Finanszírozás (EU források bevonhatósága)	Ütemezés	Megjegyzés, előzmények	Felelős (külső partnerek)
	járműprojekt II. ütem	korszerűsítése céljából, új villamos kocsiszín építése, trolibusz infrastruktúra fejlesztés		folyamatban			Zrt.
3.29.	A fővárosi személyforgalmi behajtási díj rendszer bevezetése és kapcsolódó infrastruktúra beruházások	a korszerű behajtási rendszer célja nem csupán a városi torlódások feloldása, hanem egy olyan komplex gazdasági ösztönző bevezetése, amely hatással bír a közlekedők mobilitási döntéseire, javítva ezzel az érintett várostérség közúti és környezeti terhelését, élıhetőségét; a projekt bevételei a közösségi közlekedés finanszírozására fordíthatók; a behajtási díj rendszer bevezetésével együttesen át kell gondolni a parkolási rendszert és a kedvezmények rendszerét is	15,1 milliárd Ft	fővárosi költségvetés, további forráskijelölés folyamatban	fővárosi költségvetés / hitel	2013-ban döntés támogató tanulmány készült, MT elkészült	Városfejlesztésért felelős Fp-h, BKK Zrt.
3.30.	42-es villamos vonal meghosszabbítása a Gloriett lakótelepig	a XVIII. kerületi Havanna lakótelep és Gloriett-telep közötti pályás kiszolgálása; villamos-pálya meghosszabbítás, elemei: meglévő szakasz felújítása, pályaépítés, külön szintű vasúti keresztezés, megállóhelyek akadálymentesítése	14 milliárd Ft	fővárosi költségvetés, további forráskijelölés folyamatban	2017-2018		Városfejlesztésért felelős Fp-h, BKK Zrt.
3.31.	2-es villamos vonal rekonstrukció; 2-es és 51-es villamosok összekötése	pályakorszerűsítés, áramellátás korszerűsítés, akadálymentesítés, műtárgyak teherbírásának megerősítése, árvízvédelmi intézkedések, vonal felkészítése alacsonypadlós üzemre	18 milliárd Ft	IKOP; fővárosi költségvetés	2017-2018		Városfejlesztésért felelős Fp-h, BKK Zrt.
3.32.	Fogaskerekű vasút (60-as villamos) rekonstrukció és fejlesztés	meghosszabbítás Széll Kálmán térig ill. Normafaig; pályakorszerűsítés, járműcsere	22 milliárd Ft (előkészítés: 333 millió Ft)	központi költségvetés, IKOP, fővárosi költségvetés	2019-2020 (tervezés: 2015-2016)	döntéselőkészítő tanulmány elkészült, engedélyezési terv készítése folyamat-	Városfejlesztésért felelős Fp-h, BKK Zrt.

BUDAPEST 2020 - INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Finanszírozás (EU források bevonhatósága)	Ütemezés	Megjegyzés, előzmények	Felelős (külső partnerek)
				(tervezés: fővárosi költségvetés)		ban	
3.33.	Csepeli gerincút (Teller Ede út) kialakítása II. ütem	a csepeli gerincút építése a Posztógyár utca – Mag utca között, 1,3 km hosszban; szélesítés és új jelzőlámpás csomópontok építése	2,9 milliárd Ft	fővárosi költségvetés, további forráskijelölés folyamatban	forrás függvényében indítható	a projekt építési engedélyezési terve elkészült, építési engedéllyel rendelkezik	Városfejlesztésért felelős Fp-h, Budapest Közút Zrt., BKK Zrt.
3.34.	Nagy Lajos király útja fejlesztése meglévő nyomvonalon (Füredi utca – Erzsébet királyné útja között, 3,1 km hosszban)	Nagy Lajos király útja fejlesztése, második útpálya építésével, középen vezetett villamossal	2,4 milliárd Ft	fővárosi költségvetés, további forráskijelölés folyamatban	forrás függvényében indítható	tanulmányterv elkészült	Városfejlesztésért felelős Fp-h, Budapest Közút Zrt., BKK Zrt.
3.35.	M1 metró (Millenniumi földalatti vasút) rekonstrukció és járműfejlesztés	járműkorszerűsítés; Akadálymentesítés a teljes vonal mentén;	40 milliárd Ft	fővárosi költségvetés, központi költségvetés, további forráskijelölés folyamatban	előkészítés: 2017-ig; forrás függvényében indítható	döntéselőkészítő tanulmány elkészült	Városfejlesztésért felelős Fp-h, BKK Zrt.
3.36.	Galvani híd és csatlakozó úthálózat kialakítása	Dél-Buda Egér út felől a kiépült Andor utca - Galvani út összekötés Észak-Csepelen keresztül - Kén utca - Ecseri út felé	75 milliárd Ft	központi költségvetés / uniós forrás	előkészítés megkezdése 2016-tól		Városfejlesztésért felelős Fp-h, Budapest Közút Zrt., BKK Zrt.
3.37.	XXII. kerület Városház tér fejlesztése	budai fonódó villamoshálózat beruházáshoz kapcsolódó projekt	3,5 milliárd Ft	fővárosi költségvetés	2020-ig	engedélyezési terv készítése folyamatban	Városfejlesztésért felelős Fp-h, Budapest Közút Zrt., BKK Zrt.
3.38.	Autóbusz járműpark megújítása	járműpark korszerűsítése	n.a.	(üzemeltetési konstrukció keretében)	2018-ig ütemeztetten		Városfejlesztésért felelős Fp-h, BKK Zrt.
3.39.	HÉV járműpark megújítása	járműrekonstrukció	30 milliárd Ft	fővárosi költségvetés, további forráskijelölés folyamatban	2020-ig ütemeztetten		Városfejlesztésért felelős Fp-h, BKK Zrt.
3.40.	A Duna integrálása Budapest közlekedési rendszerébe (hálózat-, jármű-, kikötő- és háttér-	menetrendszerű víziközlekedés fejlesztése; a vízi közösségi közlekedés	városhatáron belül: 15 milliárd Ft; kiterjesz-	CEF (Európai Hálózatfejlesztési Eszköz)	2016-2018: előkészítés; 2019-2021:	Duna agglomerációs EMT elkészült	Városfejlesztésért felelős Fp-h, BKK Zrt.

sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Finanszírozás (EU források bevonhatósága)	Ütemezés	Megjegyzés, előzmények	Felelős (külső partnerek)
	fejlesztés)	járműparkjának és karbantartó háttérének korszerűsítése; új kikötők létesítése	tett: 20 milliárd Ft		megvalósítás		

További projektek, melyek előkészítése források függvényében folytatódhat, illetve indulhat meg 2020-ig

sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Megjegyzés, előzmények
3.41.	Központi villamos kocsiszín kialakítása	új kocsiszín építése a volt Józsefváros pályaudvar területén; a járműtelepek hálózati szempontból megfelelő elhelyezése; a járműtelepek korszerűsítése	11 milliárd Ft	
3.42.	A 2-es villamos vonal északi meghosszabbítása	új villamospálya építése az Újlipótvárosi és vizafogói lakóterületek kötőtpályás kiszolgálására	n.a.	EMT elkészült
3.43.	M3 metró északi meghosszabbítása	M3-as metró meghosszabbítása a Megyeri útig	40,7 milliárd Ft	megvalósíthatósági tanulmány
3.44.	3-as villamos vonal meghosszabbítása a Kassai téren át észak felé (Angyalföld, Árpád híd)	XIII. kerületi Újlipótváros kötőtpályás kiszolgálása; A 3-as villamosvonal meghosszabbítása Angyalföldig, Szegedi úti felüljáró kiépítése	12 milliárd Ft	A Budapest Liget projektben a Kós Károly sétány lezárásának hosszú távú közlekedési feltétele a felüljáró megépítése. EMT elkészült, az engedéllyel rendelkező egyesített engedélyezési és kiviteli terv 2016-ban
3.45.	3-as villamos vonal meghosszabbítása dél felé (Pesterzsébet - Csepel vk.- Budafok, Városház tér felé)	Topánka úti felüljáróig történő meghosszabbítás	20 milliárd Ft	Pesterzsébet EMT elkészült
3.46.	M2 metró és H8-H9 vonalak összekötése és fejlesztése	M2 metróvonal összekötése a meglévő gödöllői hévhálózattal; Gödöllői és Csömöri hévvonalak pályarekonstrukciója, Jármű korszerűsítés; Járműtelep rekonstrukció	189 milliárd Ft (előkészítés: 1,5 milliárd Ft)	a HÉV és a metro összekötése megvalósíthatósági tanulmánnyal rendelkezik; az előkészítési munka tartalmazza az engedélyezési terv elkészítését és az M2 metró rákoskeresztúri szárnyvonal kialakítására vonatkozó megvalósíthatósági tanulmányt

BUDAPEST 2020 - INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Megjegyzés, előzmények
3.47.	M1 metró (Millenniumi földalatti vasút) meghosszabbítás	Millenniumi Földalatti Vasút (M1) meghosszabbítása, a Vigadó térig és Zugló felé (Kassai térig)	Vigadó téri meghosszabbítás: 1 milliárd Ft; Kassai téri meghosszabbítás: 7 milliárd Ft;	
3.48.	É-D-i regionális gyorsvasút (ÉDRV) déli szakasz kialakítása (Astoria-Csepel és Ráckeve között)	az É-D-i regionális gyorsvasút D-i szakaszának előkészítése	150-400 milliárd Ft	
3.49.	É-D-i regionális gyorsvasút (ÉDRV) északi szakasz rekonstrukció (Batthyány tér-Szentendre)	meglévő hév vonalak rekonstrukciója; észak-déli regionális gyorsvasút kialakítása	54 milliárd Ft	
3.50.	É-D-i regionális gyorsvasút (ÉDRV) belvárosi szakasz kialakítása (Astoria-Kaszásdűlő között)	északi és déli szakaszok belvárosi összekötésének kiépítése Astoria - Nyugati pu. - Kolosy tér - Flórián tér - Kaszásdűlő útvonalon	296 milliárd Ft	
3.51.	Villamoshálózat összekötése a Deák tér és Lehel tér között (Bajcsy-Zsilinszky út-Váci út nyomvonalon)	Váci út-Bajcsy-Zsilinszky út villamos kapcsolat kialakítása; XIII. kerületi Újlipótváros kötőpályás kiszolgálása	17,5 milliárd Ft	EMT elkészült
3.52.	Budai alsó rakpart meghosszabbítása új nyomvonalon (Záhony u. – Pók u. között)	hiányzó kapcsolat létesítése a Gázgyári csomópont és a Római-partra vezető Nánási út között	0,6 milliárd Ft	engedélyezési tervvel rendelkező projekt
3.53.	Káposztásmegyer intermodális központ kialakítása	M3 metró északi meghosszabbításához kapcsolódó projekt Kapcsolatot a Budapest-Vác-Szob vasútvonalhoz, új középperonos vasúti megállóhely létesítése; P+R parkoló, autóbusz végállomás; Megyeri út külön szintű átvezetése; M3 metró tervezett végállomáshoz járműtelep építés előkészítése	n.a.	
3.54.	Mexikói út intermodális központ	M1 metró állomás környezetének közterületi rendezése, P+R parkoló	n.a.	
3.55.	M4 metró nyugati meghosszabbítása	hosszú távon az M4 metróvonal nyugati meghosszabbítása a Virágpiacig	n.a.	
3.56.	Pacsirtamező utcai villamos kialakítás	budai fonódó villamoshálózat kiegészítő szakaszának kiépítése a Nagyszombat utca és a Bogdáni út között	n.a.	TSZT a nyomvonalat nem tartalmazza

sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Megjegyzés, előzmények
	tása (Óbudai ltp. észak-déli kapcsolata)			
3.57.	Körvasút menti körút kiépítése I. szakasz (Jégtörő utca – M3 autópálya között, Aquincum Duna-híd építésével)	Körvasút menti körút és kapcsolódó Duna hidak megépítése	73 milliárd Ft	
3.58.	Körvasút menti körút kiépítése II. szakasz (M3 autópálya - Üllői út közötti szakasz)	Körvasút menti körút megépítése	60 milliárd Ft	
3.59.	Körvasút menti körút kiépítése IV. szakasz (Soroksári út – M6 bevezető út között, Albertfalva Duna-híd építésével)	Körvasút menti körút és kapcsolódó Duna hidak megépítése; Gubacsi híd és kapcsolódó utak átépítése, csepeli átjáró	90 milliárd Ft	
3.60.	Körvasút menti körút kiépítése V. szakasz (Albertfalva - Egér út)	Körvasút menti körút dél-budai szakasza	n.a.	nincs eldöntött nyomvonal
3.61.	Körvasút menti körút kiépítése III. szakasz (Üllői út – Soroksári út között)	Körvasút menti körút megépítése	5 milliárd Ft	
3.62.	Petőfi híd felújítása	híd teljes felújítása (utolsó teljes felújítás 1979-80-ban, sarucserre, burkolat, vágányzóna felújítás 1996-ban volt); a Boráros tér közterületi rendezése	16 milliárd Ft	

BUDAPEST 2020 - INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Finanszírozás (EU források bevonhatósága)	Ütemezés	Megjegyzés, előzmények	Felelős (külső partnerek)
KÖZIGAZGATÁSI INFRASTRUKTÚRA ÉS MŰKÖDÉS MEGÚJÍTÁSA							
3.64.	Városháza komplex megújítása	műszaki felújítás, hasznosítás racionalizálása, Városháza tér kialakítása, ügyfélszolgálati helyiségek és Budapest Központ kialakítása térkapcsolatok, térszín alatti parkoló kapacitás kiépítése; ügyfélszolgálati funkciók megújítását biztosító IKT és HR fejlesztések; Városháza épületének energetikai korszerűsítése	14 milliárd Ft (ebből 5 milliárd Ft KEHOP támogatás)	KEHOP; fővárosi költségvetés	2016-2023 ütemezetten	1199/2015. (III.31.) Korm. hat.	Városfejlesztésért felelős Fp-h.
3.65.	Városfejlesztési Alap	városfejlesztési alapok kialakítása – fenntartható finanszírozási keretek kialakítása	előkészítés: 60 millió Ft, kezdő alap: 15 milliárd Ft	VEKOP, KEHOP, fővárosi költségvetés, EIB, kereskedelmi bankok, központi költségvetés (ZBR)	2016: előkészítés, 2017-2018: forráskihelyezés	visszatérítendő finanszírozási konstrukciók alkalmazása a energetikai, smart és egyéb városfejlesztési beavatkozások esetében	Városfejlesztésért felelős Fp-h

4. SOKSZÍNŰ, ÉRTÉKŐRZŐ, ZÖLD NAGYVÁROSI KÖRNYEZET (TEMATIKUS CÉL)

A stratégiai cél az életminőség szempontjából fontos infrastruktúrák fejlesztését, Budapest turisztikai vonzerójának növelését és a kulturális, szabadidős kínálat bővítését szolgáló fejlesztéseken keresztül valósul meg. A Budapest karakterét, imázsát, vonzerejét és értékeit megőrző és növelő fejlesztések nemcsak a városlakók és az ide látogató belföldi és külföldi turisták szempontjából fontos, hanem támogatják a tehetséges emberek megtartását és idevonzását is. A projektek kiválasztásánál, a prioritások meghatározásánál a társadalmi és gazdasági hatások, hasznok egyaránt fontosak voltak. A fejlesztésekre fordítható erőforrások szűkössége miatt ezért azok a projektek kerültek be a stratégiába, melyek együttesen szolgálják a gazdasági szempontok érvényesülését (vonzerók fejlesztése, a turisztikai szektor kínálati oldalának erősítése, közvetlen és közvetett bevételnövelő fejlesztések), valamint társadalmi hasznosságuk is magas. Ez utóbbi közé tartozik az egészségesebb környezet feltételeinek, a szellemi és fizikai rekreálódás infrastruktúrájának biztosítása és nem utolsósorban azoknak a közösségi tereknek a fejlesztése melyek a társadalmi együttélésben is fontos integráló jelleggel bírnak. A projektek kiválasztásánál az önkormányzat tulajdonosi, hasznosítási joga mellett azok a fejlesztések is preferenciát kaptak, ahol több kerületet és/vagy több érdekeltet érintő, nagyobb léptékű beavatkozások tervezettek, s ahol a főváros koordináló szerepet kell, hogy felvállaljon.

A stratégiai cél az alábbi alcélok (programok) mentén valósul meg:

4.a) Városmegújítási Program

A területek rehabilitációjára eddig eltérő gyakorlatok alakultak ki, a piaci rehabilitációtól az értékmegőrző rehabilitáción keresztül a szociális városrehabilitációig. Hatékonyabb problémamegoldás azonban a komplex szemléletű városrehabilitáció alkalmazása esetén várható, amelynek során a gazdasági, társadalmi, környezetvédelmi, infrastrukturális és városépítészeti szempontokat átfogóan és összehangoltan kezelik.

A program egyik fókuszterülete a belső zóna. A belső zónát képező, történeti értéket hordozó kiemelt városközponti térség minőségének fejlesztése és értékeinek megőrzése a város identitástudatának fontos tényezője. A történeti városrészek fokozatos és folyamatos megújulása a budapesti városfejlődés egyik kulcskérdése. Az egyes épületek energiahatékonysági megújításán túl a közvetett energia-megtakarítást szolgálja a sűrűn lakott városszövet revitalizációja is.

A pesti oldalon már évtizedek óta elindult a belváros magas színvonalú, minőségi fejlesztése, amelynek köszönhetően a köztérek és utcák folyamatosan megújulnak, a forgalomcsillapítás és gyalogos preferencia egyre nagyobb területre terjed ki. Ennek hatására a megújult

közterületek melletti funkciók is kedvező, minőségi irányba változnak. Mindez kedvező hatással van a turisztikában rejlő gazdasági lehetőségekre és ezért is fontos feladat ezek folytatása.

A főközpont minél nagyobb területére kell kiterjeszteni az ütemezett közterületi fejlesztést, a rehabilitációs megújulást, épületfelújítást. A beruházások eredményeként az életminőség infrastrukturális feltételei javulnak, az érintett kerületek és Budapest megítélése, a főváros nemzetközi városstátusza emelkedni tud.

A program kialakításánál fel kell tárnai a finanszírozás visszatérítendő támogatásokkal való kombinálásának lehetőségét, erre a célra kialakított városfejlesztési alap kialakításával és működtetésével.

A belső zónában tervezett projektek között szerepel a belvárosi Duna-partok komplex közterületi rehabilitációja, melynek elsődleges célja a Duna partokhoz való hozzáférés kialakítása.

A programon belül folytatódik a TÉR_KÖZ kezdeményezés is, mely a közösségi terek kialakítását, megújítását, a fenntartás innovatív és költséghatékony, partnerségi alapú biztosítását és közösségi programjainak megvalósítását támogatja. A program kitűzött célja, hogy azok civil és gazdasági szereplők bevonásával valósuljanak meg. A bevételestermelő projektek esetében a támogatásokat visszatérítendő finanszírozással kell kombinálni (pl. vendéglátóhelyet is tartalmazó közösségi tér, kisebb piacok kialakítása, vásárcsarnok hálózat megújítása), a városfejlesztési alap(ok) bevonásával.

A társasházak számára egy több komponensből álló támogatási rendszer kerül kidolgozásra, mely finanszírozási elemeket és szakmai tanácsadást, információnyújtást is tartalmaz. Cél az, hogy a társasházak jobban tudjanak élni a megnyíló EU finanszírozási lehetőségekkel, az értékőrzés a felújítások során szakmailag biztosított legyen, plusz források álljanak rendelkezésre a speciális építészeti kialakítással járó többletköltségek fedezésére az energiahatékonysági beruházásoknál. A támogatási csomag az energiahatékonysági és értékőrző felújítások mellett – melyek a környezettudatos szempontok alkalmazását a támogatások feltételeként jelenítik meg – lehetőséget ad új, innovatív, a hőszigetelést csökkentő és a városi klímát javító kezdeményezések kialakítására is (zöldtetők, zöldhomlokzatok).

A tanácsadói (tájékoztatás, ismeretátadás) és finanszírozási támogatásokra azért is szükség van, mert a meglévő épületállomány korszerűsítés esetében a hosszútávú megtérülő beruházásra kell törekedni, a teljeskörű, lehető legnagyobb mértékű energia-megtakarítást megcélözva. Kevésbé energia-hatékony felújítással fennáll a veszélye a „belakolásnak”: a gyenge vagy közepes minőségben felújított épület néhány év múlva energetikai szempontból már elavultnak számít, de újabb felújításra csak több évtized múltán kerülhet a sor.

A főváros a jó gyakorlatok megismertetése mellett mintaprojektet kíván megvalósítani, mely az energiahatékonysági és értékőrző felújítás demonstrációs jellegű alkalmazása mellett a hőszigetelést csökkentő elemek, és a kapcsolódó közterületek fejlesztését is integrált módon tartalmazza.

A partnerségi szemlélet a városmegújításban különösen nagy hangsúlyt kap, meg kell találni a közszereplők és a városfejlesztésben érdekeltté tehető magánszereplők együttműködésének lehetőségét. Ennek egyik eszköze a városmegújítási klaszter program, mely tematikus utcák, alulról szerveződő civil és gazdasági együttműködések programjainak, marketingkommunikációs eseményeinek támogatását takarja, ezzel hozzájárulva egyes városrészek piaci pozíciójának erősítéséhez, arculati megjelenésének javításához.

A város önkormányzatai a közterületek emberközeli átalakításával, a gyalogosok preferenciáit támogató aktív és kezdeményező szerepet vállalni a területek minőségi átalakításában.

A városfejlesztésbe a civil, tudományos és szakmai életet is erősebben be kell vonni a jövőben, támogatni kell az innovatív kezdeményezéseket a városfejlesztés és arculati megjelenés erősítése, a városfejlesztési ismeretek bővítése és széleskörű népszerűsítése, a közösségi tervezés gyakorlati alkalmazása terén.

4.b) Fürdőváros Program

Az idegenforgalom, ezen belül az egészségturizmus, az egészséges életmód infrastruktúrájának fejlesztése Budapest fontos céljai közé tartozik.

A fürdőfejlesztések alapvetően komplex rehabilitációként valósulnak meg. A minőségi szolgáltatásfejlesztés mellett a gépészeti szempontból erősen leromlott állapotban lévő fürdők esetében olyan fejlesztések kerülnek végrehajtásra, amelyek révén lehetővé válik az energia megtakarítás, a termálvíz hőenergiájának hatékonyabb hasznosítása, az eszközök korszerűsítése, modernizálása, környezetbarát technológiák alkalmazása, s ezáltal az üzemeltetési költségek csökkentése, energia és vízmegtakarítás. A projektek kivitelezése során a megújuló energiafelhasználás arányának növelése a cél, az elfolyó medencevizet hőtartalmának és a termálvíz direkt hőjének felhasználásával, napelemek és napkollektorok alkalmazásával.

Mindezek mellett fontos a mai kor igényeinek megfelelő funkciók kialakítása, bővítése, minőségi javítása.

Az egyes fürdők felújítása és korszerűsítése a vendégek elégedettségét és a működési hatékonyságot egyaránt szolgálják.

A tervezett fejlesztések nagy része a Duna-menti zónában található. A Felhívi Fürdőnegyed Program célja olyan, a köz-, magán- és civil szféra együttműködésével megvalósítható területi program kialakításának kezdeményezése, mely Felhívi városrészt adottságaira építve egészségturisztikai célterületté, teheti a jövőben.

4. c) Zöld Program

A város zöldfelületi, zöldterületi rendszerének megőrzése és fejlesztése a hosszú távú városfejlesztési koncepció egyik kiemelt feladatául került meghatározásra. A zöldfelületek alapvető szerepet játszanak a klímaváltozással járó negatív folyamatok mérséklésében, bizonyítottan csökkentik a felszínhőmérsékletet, segítik a levegő megtisztulását, közérzetjavító hatásúak. De az egészséges környezet feltételeinek biztosításán túl egyben a társadalmi élet, a közösségi és kulturális rendezvények fontos színterei, találkozóhelyek, a társadalom széles rétege számára a szabadidő eltöltés és sportolás és nem utolsósorban a turizmus célterületei is.

A zöldfelület-hiányos belvárosban új, közcélú zöldfelületek kialakítására csak korlátozottan van lehetőség, ugyanakkor itt a legkisebb a zöldterületek fajlagos aránya. A meglévő nagyparkokat (Margitsziget, Városliget) a vonzáskörzetben élőkön kívül a turisták és a városkörnyék szélesebb értelemben vett lakossága is látogatja, használja, az itt található vonzerőkön túl az ide szervezett rendezvények a használat intenzitását még tovább növelik. Ennek következménye, hogy a parkok állapota mára jelentősen leromlott, a zöldfelületek regenerálódása az intenzív használat miatt ellehetetlenül.

A stratégia három irányt határoz meg a helyzet kezelésére:

- intenzív használatú jellemezhető városi nagyparkok integrált – sportfunkciók fejlesztését, zöldfelületi rekonstrukciót, intézményfejlesztést és környezetbarát közlekedésfejlesztést is tartalmazó – megújítása a parkok vonzerejének megtartása érdekében (Margitsziget, Városliget – ez utóbbiban együttműködés a kormánnyal, s ennek alapján a fővárosi szerepvállalás meghatározása);
- alulhasznosított parkok vonzerejének növelése – megközelíthetőség, kapcsolatok javítása, zöldterületi fejlesztés, funkciókínálat növelése: sport és szabadidős kínálat, intézményfejlesztés (Népliget, Hajógyári-sziget, Római part, Ráckevei-Soroksári Duna-ág menti területek, Rákos- és Szilas-patakok mentén lineárisan kialakítandó parkok);
- barnamezős és alulhasznosított területek – köztük a használaton kívüli MÁV területek – bevonása a zöldterületi rendszerbe, akár az átmeneti hasznosítás keretében is (Észak-Csepel közpark kialakítása, Liget 2 projekt).

A fenti projektek megvalósításával úgy tartható fenn és biztosítható a kiemelkedő, turizmus szempontjából is jelentős helyszínek fejlesztése és terheltségük csökkentése, hogy a belső zónában és határán, valamint a Duna mellett a kínálat bővül.

A zöldterületek hálózati bővítésében fontos szerepet játszanak a kisvízfolyások, integrált revitalizációjuk keretében biztosítani kell a zöld folyosó ökológiai és szabadidős használati értékének javítását egyaránt. A Rákos-patak és környezetének revitalizációjához hason-

lóan – az ott felhalmozódó tapasztalatokat is felhasználva - kell a Szilas-patak és a Hosszúréti-patak hasonló szemléletű fejlesztését megkezdeni Budapest Zöldfelületi rendszerének fejlesztési programja keretében. Egyes projektelemek a „Közösségi terek és integrált közterületi megújítások (TÉR_KÖZ PLUSZ)” program keretében kaphatnak támogatást a megvalósításra (közösségi terek).

A zöldterületi fejlesztéseknél figyelembe kell venni, hogy a különböző szabadidős igények (az egész naptól a pár órás szabadidő eltöltéséig) mindenki számára egyaránt kielégíthetőek legyenek. A stratégiában azonosított projektek nagyságrendjüként fogva alkalmasak arra, hogy tematikus kínálatokkal is rendelkezzenek. A városi sportolási helyszínek fejlesztése (pl. futókörök létesítésével, Duna mentén a vízisportok sport felfuttatásával) a szabadidősport kiszélesítését eredményezik, nő és kínálatában is differenciálódik a sportolásra alkalmas helyszínek száma. A kialakításnál figyelembe kell venni az új szabadidős igényeket, mint például az extrém sportpályák, szabadtéri fitnesskert, készségfejlesztő akadálypályák.

A fenti nagypark struktúra elemei között az összeköttetés ma még esetleges. A kapcsolati háló szisztematikus, ütemezett fejlesztése, valamint a parkok fejlesztési programjának kialakítása, tematikus kínálatának koordinálása is része annak a térségi szinten kialakítandó zöld tervnek (stratégiának), mely a fejlesztésben és fenntartásban közvetlenül érdekelt szereplők mellett (Főkert Zrt., kerületek) a magánszféra, a civilek és lakosság megszólítására alkalmas, kibővítve ezzel a fejlesztésre és fenntartásra fordítható erőforrásokat. A terv integrálja a zöldfelületi fejlesztések között további kisvízfolyások revitalizálását: (Hosszúréti-patak, Szilas-patak) illetve azokat a területeket is, melyek az átmeneti hasznosítás keretében a területelőkészítés elemeként zöldfelületi funkciót kaphatnak. (pl. Albertfalvai híd budai hídfő). A stratégiai tervezés egyben jó alkalom a szélesebb társadalmi rétegek, illetve életkor és életvitel alapján szegmentált célcsoportok megszólítására, tervezésbe való bevonásukra, kreatív, innovatív ötleteik becsatornázására. A tervezés maga is már egy kampány lehet, a terv alapján pedig erősíteni kell fasorok és zöldfelületek létesítésében a szponzorációt és társadalmi felelősségvállalást.

A fővárosi önkormányzat kezdeményező szerepet kíván vállalni az érintett kerületek együttműködésével megvalósuló RSD program kialakításában, melynek célja a Ráckevei-Soroksári Duna-ág rekreációs szerepének erősítése, az adottságok hatékonyabb kihasználása. A TÉR_KÖZ programon keresztül az önkormányzat már eddig is támogatta a lokális projektek megvalósítását, a jövőben a kerékpáros infrastruktúra fejlesztés kapcsán közvetlenül is kapcsolódni tud a programhoz.

4. d) Kulturális intézményfejlesztési program

A városi nagyparkok, a közterületek, a fürdők és az értékes historikus városszövet épületeinek megújítása mellett a sokszínű szabadidős és kulturális kínálat infrastruktúrájának bővítését a fővárosi önkormányzat nagyléptékű intézményfejlesztési projektekkel is támogatni kívánja. Olyan intézmények kialakítását támogatja, mely élményt, tudást, inspirációt és közösségi élményt nyújt a látogatóknak, az interaktivitás, a programok és a közösségi célú terek kialakításával.

A Fővárosi Közgyűlés 2012. 11. 28-án és 2013. 02.27-én döntött arról, hogy az Állatkert a Vidám Park területével bővül. A fejlesztéssel egy innovatív, fenntartható városfejlesztési mintaprojekt, közösségi tér, egyedülálló családi élménypark jön létre. A fejlesztési program magában foglalja a 2016-ra elkészülő Meseparkot és a Liget projekt részeként megvalósuló Pannon Park projektet. Európa legnagyobb biodómja és a kapcsolódó épületek kb. 17 ezer m² fedett kiállítási területen mutatják majd be a miocén kor élővilágát. A Pannon Park nyitása 2018-2019-ben várható, az ütemezett megvalósítás a tervek szerint 2023-ig folytatódik. A Duna parti vonzerők decentralizált fejlesztéséhez járul hozzá, illetve a kulturális, kreatív ipar közösségi, inkubációs helyszíneként funkcionál a jövőben az Óbudai Gázgyár magterületén kialakításra kerülő kulturális negyed. A Víztorony és környezetében található hat műemléki védelem alatt álló épület új funkcióinak, valamint a közösségi tér kialakítására a kárelhárítás megtörténte után kerülhet sor.

4. SOKSZÍNŰ, ÉRTÉKŐRZŐ, ZÖLD NAGYVÁROSI KÖRNYEZET - fővárosi projektek 2015-2022

sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Finanszírozás (EU források bevonhatósága)	Ütemezés	Megjegyzés, előzmények	Felelős (külső partnerek)
VÁROSMEGÚJÍTÁSI PROGRAM							
4.1.	Közösségi terek és integrált közterületi megújítások (TÉR_KÖZ PLUSZ)	összfővárosi jelentőségű közterületek és hálózati mintaprojektek megvalósításának támogatása Budapest teljes területén.	5 milliárd Ft	fővárosi költségvetés	folyamatos	a TÉR_KÖZ program folytatása	Városfejlesztésért felelős Fp-h
4.2.	A belvárosi Duna-partok komplex közterületi rehabilitációja	a folyópart intenzívebb használatának és akadálytalan gyalogos megközelítésének megteremtése, alsó rakpart megosztott használata, közösségi tér funkciók bővítése. 3 ütem: 1. Kossuth tér és Fővám tér közötti szakasz, integrálva a „Budapest Szíve Program - Kaputársaság Projekt” II. ütemét (Széchenyi tér, József A. utca) 2. ütem: Kossuth tér és Dagály Úszóaréna közötti szakasz 3. ütem: Kolosy tér – Döbrentei tér	1.ütem: • rakpartok: 5 milliárd Ft • Széchenyi tér komplex megújítása: 4 milliárd Ft • úszóművek: 3-6 milliárd Ft 2. ütem: 3,5 milliárd Ft 3. ütem: tervek függvényében a későbbiekben meghatározva	VEKOP, központi költségvetés, fővárosi költségvetés	2014-2020 ütemeztetten	első ütemben a Fővám tér és Parlament közötti szakasz előkészítése megkezdődött A 2. ütem finanszírozása és menedzselése a FINA 2017. évi úszó világbajnoksághoz kapcsolódóan kormányzati hatáskörben. A 3. ütem előkészítése 2016-ban megkezdődik.	Városfejlesztésért felelős Fp-h (partner: Humán ügyekért felelős Fp-h, BVA Nonprofit Kft.)
4.3.	Történeti épületegyüttesek megújítása	Integrált Városmegújítási Keret kialakítása; Szóft program a fővárosi épületállomány energiahatékonysági, értékőrző és állagmegóvó megújításának támogatására a kapcsolódó tömb és városrész szintű szemlélet-	1 milliárd / év: műemléki, ÉÉT keret + állagmegóvási keret; + elérhető források alapján	Horizon 2020, KEHOP, Európai Területi Együttműködés programjai; fővárosi költségvetés: műemléki keret, ÉÉT keret, állagmegóvási keret,	2016-tól folyamatosan	A historikus városzövet épületállományának energetikai megújítására vonatkozó kézikönyv elkészítése folyamatban	Városfejlesztésért felelős Fp-h (partner: Humán ügyekért felelős Fp-h)

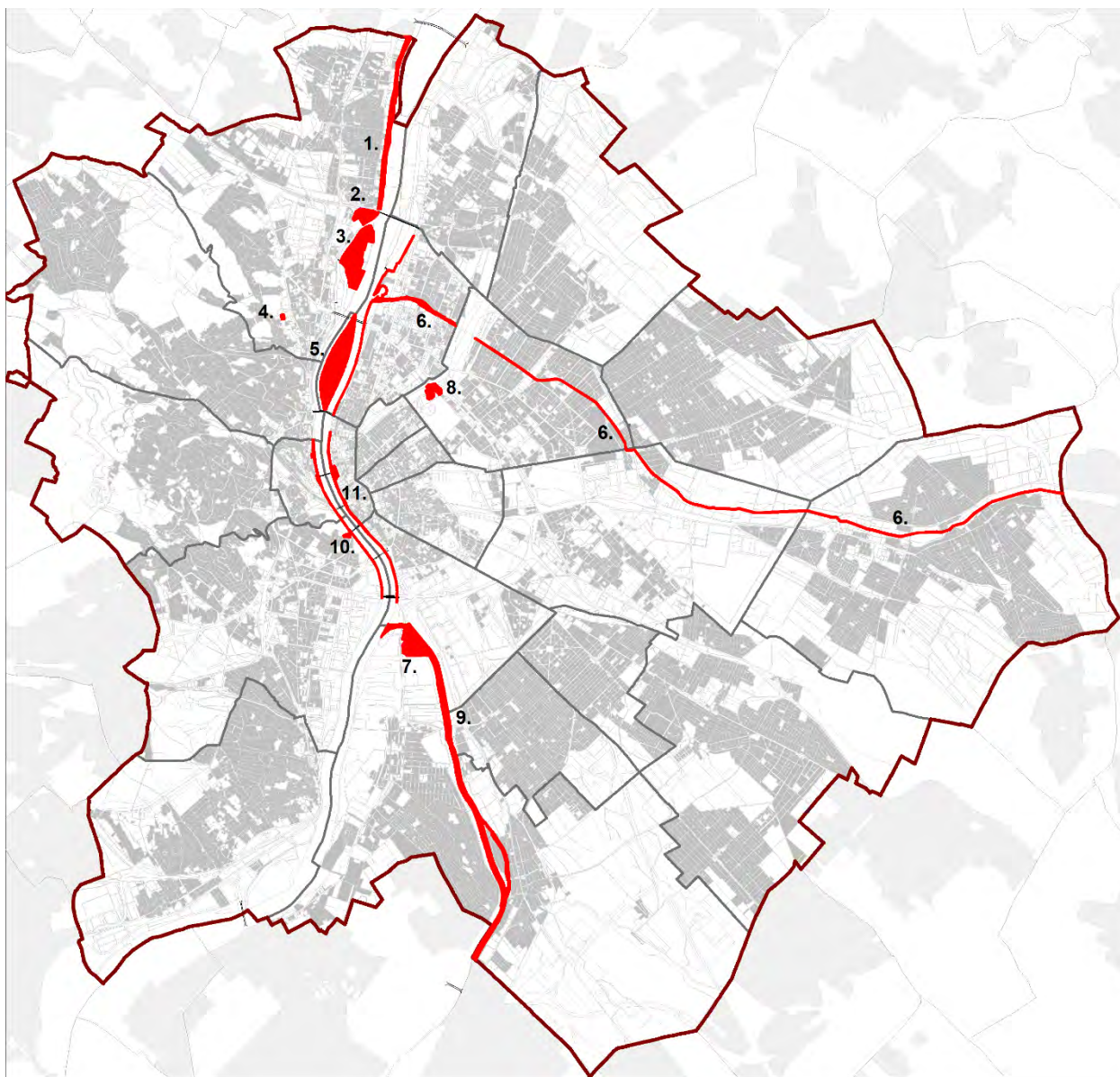
sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Finanszírozás (EU források bevonhatósága)	Ütemezés	Megjegyzés, előzmények	Felelős (külső partnerek)
		tel; kezdeményező szerep a fenntartható finanszírozás és a tanácsadási/ információs szolgáltatások kiépítésében		Városfejlesztési alap			
FÜRDŐVÁROS PROGRAM							
4.4.	A Gellért gyógyfürdő	gépészeti rekonstrukció és szolgáltatásfejlesztése (bővítés)	2,175 milliárd Ft	fővárosi költségvetés	2016-2018	szakértői anyag elkészült	BGYH Zrt.
4.5.	Széchenyi Gyógyfürdő gépészeti rekonstrukciója	szolgáltatásbővítés; komplex gépészeti rekonstrukció, környezetbarát technológiák alkalmazása, a közeli intézmények termikus energiával való ellátása	1,5 milliárd Ft	fővárosi költségvetés	2014-2017	szakértői anyag elkészült	BGYH Zrt.
4.6.	Palatinus Strandfürdő főépület és központi vendéglátó egységének felújítása, átépítése	szolgáltatásfejlesztések; leromlott műszaki és esztétikai állapotú épület (bauxitbetonos szerkezetek) műemléki rekonstrukciója és korszerűsítése, téli üzemeltetés biztosító fejlesztések . Palatinus Strandfürdő épületenergetikai korszerűsítése.	2,19 milliárd Ft	KEHOP (1,3 mrd); fővárosi költségvetés	2015-2016	főépület felújítása jogerős elvi építési engedéllyel rendelkezik	BGYH Zrt.
4.7.	Király Gyógyfürdő	bővítés, átépítés, rekonstrukció	1,54 milliárd Ft	fővárosi költségvetés	2020	elvi építési engedély	BGYH Zrt.
4.8.	Egyéb fejlesztések (Paskál, Pesterzsébeti Strandfürdő,	téli üzemeltetés kialakítása, szolgáltatásbővítés,	7 milliárd Ft	fővárosi költségvetés	folyamatos		BGYH Zrt.

BUDAPEST 2020 - INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Finanszírozás (EU források bevonhatósága)	Ütemezés	Megjegyzés, előzmények	Felelős (külső partnerek)
	Csillaghegyi strand, Lukács Gyógyfürdő; Rácz fürdő, Palackozó)	átépítés, rekonstrukció					
4.9.	Több fürdőt érintő energetikai fejlesztések	Energiahatékonyság fejlesztése	3,75 milliárd Ft	Városfejlesztési Alap /ISCO	2017-2019		BGYH Zrt.
4.10.	Fürdőváros koncepció	fejlesztési tanulmány és marketingstratégia, benne Felhéz Fördőnegyed fejlesztési program kidolgozása is	50 millió Ft	fővárosi költségvetés	2017		Városfejlesztésért felelős Fp-h, BGYH Zrt.
ZÖLD PROGRAM							
4.11.	Rákospatak integrált fejlesztése	fővárosi projektem: patakmeder revitalizálása/rekonstrukciója (szakaszosan)	1 milliárd Ft	fővárosi költségvetés	2016: előkészítés (megvalósíthatósági tanulmány)	a fővárosi kerületek és agglomerációs települések önkormányzataival együttműködésben a patak menti területek zöldterületi, rekreációs megújítása, hálózati kapcsolatok kiépítése (kerékpárút), kerékpárút fejlesztés: közlekedési projekteknél zöld- és közösségi terek fejlesztése a TÉR_KÖZ-ből	Városfejlesztésért felelős Fp-h
4.12.	Margitsziget integrált fejlesztése	infrastrukturális, rekreációs, zöldterületi és a közbiztonságot javító fejlesztések	15 milliárd Ft	fővárosi költségvetés	folyamatos	teljes körű szennyvízelvezetés 5 milliárd Ft értékben a 3. cél alatt	Városfejlesztésért felelős Fp-h (partner: Humán ügyekért felelős Fp-h)
4.13.	Római part fejlesztése	parti sétány és kerékpárút fejlesztése, vízisport funkciók erősítése	1,5 milliárd Ft	VEKOP, fővárosi költségvetés	2017-2019	Csillaghegyi-öblözet árvízvédelmi projekt 10 milliárd Ft értékben	Városfejlesztésért felelős Fp-h (partner: Humán)

sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Finanszírozás (EU források bevonhatósága)	Ütemezés	Megjegyzés, előzmények	Felelős (külső partnerek)
						ben a 3. cél alatt	ügyekért felelős Fp-h)
4.14.	Óbudai-sziget rekreációs fejlesztése	szabadidős funkciók bővítése, zöldfelület minőségi fejlesztése	1 milliárd Ft	fővárosi költségvetés	2016: előkészítés	kormányzati projekttel összehangolt fejlesztési program	Városfejlesztésért felelős Fp-h
4.15.	Csepel közpark	új városi közpark kialakítása	5 milliárd Ft	fővárosi költségvetés, központi költségvetés	2018-ig: előkészítés	Olimpiai rendezés esetén 2020 előtt meginduló megvalósítás	Városfejlesztésért felelős Fp-h
4.16.	Budapest Zöldfelületi rendszerének fejlesztési programja (koncepció és akcióterv)	a várostérség ökológiai hálózatának, zöldterületi fejlesztéseinek és a zöldfelületek növelésének (pl. fásítás) integrált programja várostérségi szinten.	25 millió Ft + éves szinten 100 millió Ft faterhelésre	fővárosi költségvetés	2016		Városfejlesztésért felelős Fp-h, Főkert Zrt. (partner: Humán ügyekért felelős Fp-h)
KULTURÁLIS INTÉZMÉNYFEJLESZTÉSI PROGRAM							
4.17.	Gázgyár Kulturális Negyed	államgővással érintett épületek és fővárosi tulajdonban maradó területek hasznosításának programja	5 milliárd Ft	fővárosi költségvetés	2020 után	megvalósítása csak a kármentesítést követően	Humán ügyekért felelős Fp-h
4.18.	Fővárosi Állat- és Növénykert fejlesztése	az egykori Vidámpark területének hasznosítása, új attrakciók kialakítása (Pannon Park, Mesepark)	Pannon Park: 25,3 milliárd Ft Mesepark: 500 millió Ft	központi költségvetés	2015-től ütemezett megvalósítás (2019 a véghatáridő)	1044/2015. (II.10.) Korm hat.-ban előzetesen biztosított támogatás; tervezés folyamatban; Mesepark megvalósítása folyamatban	Humán ügyekért felelős Fp-h
4.19.	Kiscelli Múzeum és park megújítása	felújítás, funkciók bővítése, látogatóbarát fejlesztések	317 millió Ft	központi költségvetés	2016	1067/2015. (II.23.) Korm hat – ban rögzített támogatás	Humán ügyekért felelős Fp-h

7. ábra: Sokszínű, értékörző, zöld nagyvárosi környezet (4. tematikus cél)

1. Római part komplex közterületi fejlesztése
2. Gázgyár kulturális negyed
3. Hajógyári-sziget rekreációs fejlesztése (komplex program részeként)
4. Kiscelli Múzeum fejlesztése és parkrekonstrukció
5. Margitsziget integrált megújítása (Palatinus strandfűrdővel)
6. Rákos-patak integrált revitalizációja (meder, kerékpárút és koordináció)
7. Észak-Csepel közpark kialakításának előkészítése /Olimpiai park előkészítése (2 scenárió)
8. Városliget: Fővárosi Növény- és Állatkert fejlesztése, Széchenyi Gyógyfürdő fejlesztése
9. RSD integrált fejlesztése (koordináció), Pesterzsébeti strandfűrdő felújítása
10. Gellért Gyógyfürdő műszaki felújítás és szolgáltatásbővítés
11. A belvárosi Duna-partok komplex közterületi rehabilitációja

5. NYITOTT, SZOLIDÁRIS ÉS AKTÍV BUDAPESTIEK (TEMATIKUS CÉL)

Budapest városvezetésének társadalmpolitikai céljai között a népességmegtartás és az egyenlő esélyek biztosítása kitüntetett szerepet kap. Ezt a generációkat, a különböző élethelyzetben lévőket és a köztük való együttműködést támogató intézkedéseken keresztül tudja sikeresen megvalósítani. A nagy ellátórendszerek működésének átalakítására került sor az elmúlt években, az átalakulás iránya a központi, állami szerepvállalás növekedésével, s a fővárosi feladatkörök csökkenésével járt. Az ellátórendszer megmaradó elemeinek fejlesztésével a főváros hozzájárul a térségi aránytalanságok csökkentéséhez, az ellátás javításához, amelyben a kerületek nagyon aktív szerepet vállalnak.

A stratégiai cél három alcélon (prioritáson) keresztül valósul meg:

5.a) Szociális célú infrastruktúrák megújítása, bővítése

A fővárosi önkormányzat fontosnak tartja, hogy a különleges figyelmet igénylő, vagy hátrányos helyzetű csoportokról (gyermekek, időskorúak, fogyatékos vagy egészségkárosodott emberek, szegénységben élők, hajléktalanok, stb.) a lehetőségeihez mérten gondoskodjon, ebben az ellátó intézményhálózati rendszerét fejlessze, modernizálja. Az épületek állapota, színvonalbeli, fenntarthatósági, és térségi optimalizálása vizsgálható a városlakók életminőségére. Az időskorúak és az önkormányzati, szociális célú bérlakások energiahatékonysági megújítása, illetve az állomány ütemezett bővítése az elsődleges feladat.

A fővárosi önkormányzat kezdeményező szerepet kíván felvállalni egy összfővárosi lakásstratégia megalkotásában. A keresleti elemzések, prognózisok mellett a stratégia kiterjed a felújítási kérdésekre, a lakásfejlesztés témakörére mind mennyiségi, mind területi vonatkozásban, illetve a bérlakás szektor működésére.

5.b) Esélyegyenlőségi program

A fővárosi önkormányzat 2016-ban elkészíti esélyegyenlőségi programjának felülvizsgálatát, mely alapján elkészülnek a rövid távú akciótervek. A tervezés integrálja a megkezdett programokat, illetve az előkészített projekteket is. Az esélyegyenlőségi program célja, hogy hozzájáruljon a különböző társadalmi csoportok egyenlő esélyű városhasználatához, ezáltal a társadalmi integrációhoz. Ennek érdekében ösztönzi a társadalmi csoportok közötti párbeszéd kialakulását, támogatja egyes hátrányos helyzetű csoportok beilleszkedését.

A fővárosi önkormányzat a foglalkoztatás támogatása érdekében, a helyben lévő munkáltatók számára is biztosít különböző szolgáltatásokat. Így szakmai kiadványok, rendezvények, fórumok, illetve képzések és információs szolgáltatás segítségével támogatja a munkavállalók munkahelyi beilleszkedését. Emellett az

intézményi és civil segítő szervezetek módszertani koordinációját is ellátja, bevonva ezen szervezetek szakembereit az említett szakmai kiadványok készítésébe, terjesztésébe, illetve a szakmai fórumokba és képzésekbe is. Ezeket a szolgáltatásokat a fővárosban – közszolgáltatási szerződés keretében – a Budapest Esély Nonprofit Kft. nyújtja. A szolgáltatások nagy része a munkahelyi beilleszkedést és a befogadó munkahelyek kialakítását támogatja és ösztönzi. A feladatot a Budapest Esély esélyegyenlőségi irodája, a Fővárosi Esélyegyenlőségi és Módszertani Iroda (FEMI) koordinálja, a feladatok elvégzésébe a fővárosi önkormányzat érintett osztályai, intézményei és egyéb partnerek, pl. fővárosi társadalmi szervezetek is bekapcsolódnak.

A FEMI feladatai közé tartozik a foglalkoztatás fejlesztését támogató szakmai stratégiai anyagok és szakmai hálózati együttműködések kidolgozása és működtetése. Eszközül álláskeresőknél és szakembereknek szóló képzéseket, munkáltatóknak szóló képzéseket és tanácsadást egyaránt használ. A szakmai fejlesztést és modellprogramok kidolgozását (kipróbálását) uniós finanszírozású projekteken, hazai és külföldi partnerekkel oldja meg, egyúttal biztosítva a fővárosi önkormányzat foglalkoztatáspolitikai és esélyegyenlőségi törekvéseinek nemzetközi képviselését.

Az alcél kiemelt területei:

- a hajléktalanság komplex kezelése az illetékes hatóságok, intézmények, civil és egyházi szervezetek bevonásával,
- munkaerőpiaci szolgáltatások, foglalkoztatási esélyek javítását célzó integrált beavatkozások, munkáltatók, szolgáltatók, illetve a fővárosi munkaerőpiac befogadó szemléletének erősítése.

A fizikai, műszaki, illetve társadalmi problémák területi koncentrációja felerősíti a társadalmi egyenlőtlenséget, rontja a felzárkózást, a kitörés esélyeit. Az utóbbi években erőfeszítések történtek bizonyos krízisterületek kezelésére, ám a társadalmi és fizikai leromlás folyamatait megállító és visszafordító, összfővárosi szinten, s egymás érdekeit sem sértő programokról nem beszélhetünk.

A 2014-ben kidolgozott Szociális Városrehabilitáció Tematikus Fejlesztési Program az alábbi középtávú célokat jelölte ki a Budapest vonatkozásában:

- ▶ Közszolgáltatási rendszerek integrált, összehangolt működése
- ▶ Városi területek, épített környezet fizikai megújítása
- ▶ Közösségek erősítése, közösségfejlesztés, bizalom erősítése
- ▶ Helyi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatás bővítése érdekében

- ▶ Integrált, differenciált fővárosi lakáspolitikai rendszer kialakítása
- ▶ Bűnmegelőzés, drogprevenció, közbiztonság javítása
- ▶ Tolerancia, elfogadás erősítése, diszkrimináció csökkentése

A fővárosi önkormányzat kezdeményező szerepet vállalt egy kézikönyv elkészítésével, mely a komplex szemléletű tervezéshez nyújt támogatást a projekteket megvalósító kerületeknek, továbbá a Budapest Esély Nonprofit Kft-n keresztül továbbra is részt vállal a kerületi projektek megvalósításában.

Folytatni kell a fizikai és infokommunikációs akadálymentesítést a már meglévő intézmények, közterületek szolgáltatások és információs eszközök esetében. Ez horizontális célként minden beruházási tevékenység esetében is érvényesül. A főváros az akadálymentesítés szintjének növelése érdekében továbbra is támogatja intézményeinek, és közszolgáltatásainak releváns fejlesztéseit.

5.c) Befogadás, népszerűségmegtartás és társadalmi aktivitás támogatása

A társadalmilag pozitív migrációs folyamatok támogatásához a befogadó környezet erősítése szükséges.

A főváros támogatja a kulturális sokszínűséget népszerűsítő programokat, különösen melyek növelik a kisebbségi csoportokba tartozók, azon belül a nemzeti kisebbségek elfogadását, megbecsülését.

A program célja, hogy létrehozza a főváros vezetésével azokat az együttműködési platformokat, melyek a társadalmi együttélés kérdéseit megvitatják, azonosítják a problémáival érintett területeket, és részt vesznek a megoldást jelentő projektek kidolgozásában, megvalósításában.

A népességszám stabilizálásához kapcsolódó lépés az aktív korúak és a szakképzett lakosság elvándorlásának mérséklése az itt maradáshoz elősegítő környezet megteremtésével. Az ifjúság, élethelyzetének javítása fontos szempont, melyet nem csak a szolgáltatások, hanem a feléjük irányuló kommunikációs csatornák bővítésének is követnie kell.

A legfiatalabb generációk (Y, Z) mellett fontos az ún. X generáció, azaz a 30-as és 40-es korosztály elérése is, hiszen jellemzően ma már ez a családalapítás leggyakoribb időszak. A fővárosnak nem csak fejlesztéseivel kell biztosítani a családbarát szolgáltatásokat és infrastruktúrát, de programokkal, információval, a közösségi élet erősítésével is el kell érni, hogy Budapest a családok számára is kellően vonzó legyen, s az agglomerációba való kiköltözés mértéke csökkenjen.

A már megkezdett programok beépítésével (pl. „Iskolakapun kívül” program, vállalkozóvá válást támogató program; sportprogramok, vetélkedők, ösztöndíjak, stb.) egy komplex ifjúsági program kialakítása és ennek kommunikációja a cél. Fontos, hogy a fiatalok az életkorral járó változó élethelyzetekben is megfelelő információt kapjanak a számukra elérhető lehetőségekről és támogatásokról. Mind a program részletes kidolgozása, mind a kommunikáció és arculati megjelenés közösségi részvétellel, az érintett célcsoportok és a kerületek bevonásával történik.

5. NYITOTT, SZOLIDÁRIS ÉS AKTÍV BUDAPESTIEK - fővárosi projektek 2015-2022

sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Finanszírozás (EU források bevonhatósága)	Ütemezés	Megjegyzés, előzmények	Felelős (külső partnerek)
5.1.	Szociális célú infrastruktúra fejlesztése	önkormányzati szociális célú bérlakások és szociális célú intézmények (idősotthonok) energiahatékonysági megújítása, új működési modellek kialakítása	3,5 milliárd Ft	KEHOP, Városfejlesztési ALAP – ISCO-n keresztül történő finanszírozás	2016-2020	idősotthonok épületenergetikai műszaki auditja elkészült	Városfejlesztésért felelős Fp-h
5.2.	Esélyegyenlőségi program	a főváros esélyegyenlőségi programjának felülvizsgálata 2016-ban, intézkedési terv készítése és végrehajtása, benne a foglalkoztatási esélyek et támogató és hajléktalanoakat támogató projektek	2 milliárd Ft	VEKOP (ESZA), EFOP (országos programok részeként), Európai Területi Együttműködési programok, Horizon 2020	folyamatos	költségek és a finanszírozás meghatározása a projektek kialakításának függvényében több előkészített projekt, program;	Humán ügyekért felelős Fp-h
5.3.	Szemléletformáló és aktív életmódot támogató programok	az aktív, környezettudatos és egészséges életmódot támogató rendezvények, kampányok és ezek szervezésének támogatása	700 millió Ft	VEKOP (ESZA), EFOP (országos programok részeként) Európai Területi Együttműködés programjai, KEHOP	folyamatos	már meglévő projektek integrálásával ernyőprogram	Humán ügyekért felelős Fp-h
5.4..	Színes Budapest	keretprogram: fővárosi projektek és közvetett támogatások a fővárosban élő nemzetiségek és a külföldiek kultúrájának megismertetése (lakossági érzékenyítései projektek), az együttélést szolgáló innovatív projektek támogatása, a társadalmi párbeszéd fórumainak megerősítése	700 millió Ft	VEKOP, EFOP (ESZA) Európai Területi Együttműködés programjai	2014: program kidolgozása, folyamatos megvalósítás	már meglévő projektek integrálásával ernyőprogram	Humán ügyekért felelős Fp-h

BUDAPEST 2020 - INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

sorszám	Projekt	Rövid tartalom	Becsült költség	Finanszírozás (EU források bevonhatósága)	Ütemezés	Megjegyzés, előzmények	Felelős (külső partnerek)
5.5.	XYZ – Fiatalok programja	a Fővárosban élő fiatalabb generációk számára információs felület és célzott programok megvalósítása, a fiatalok Budapest identitásának és társadalmi részvételének erősítése, a fiatalok inspirálása és a lehetőségekhez való jobb hozzáférés támogatása; fiatalok szabadidős sportolási lehetőségeinek támogatása	700 millió Ft	fővárosi költségvetés, szponzoráció	2016: program kidolgozása, folyamatos megvalósítás	már meglévő projektek integrálásával ernyőprogram	Humán ügyekért felelős Fp-h
5.6.	Fővárosi lakásstratégia	Összfővárosi szintű, városrészi kitekintésű lakásstratégia elkészítése, benne a bérlakáshelyzet elemzésével, keresleti becslésekkel, és intézkedési tervvel	20 millió Ft	fővárosi költségvetés	2016		Pénzügyekért felelős Fp-h, Városfejlesztésért felelős Fp-h, Humán ügyekért felelős Fp-h

6. DUNÁVAL EGYÜTTÉLŐ VÁROS (TERÜLETI CÉL)

A Duna szerepének újragondolása, a folyó és a partok nyújtotta sokszínű gazdasági, rekreációs, turisztikai és közlekedési szolgáltatások színvonalának és kihasználtságának növelése, valamint a Duna menti városkép védelme és értékteremtő fejlesztése a fővárosi önkormányzat kiemelt célja és feladata.

A Duna Budapest meghatározó városképi eleme, a történeti városközpont épített értékeihez simuló, attraktív természeti tényező, mellyel sokkal szervezettebb kapcsolatot kell kialakítani, elsősorban a funkcionális városi terek és a gyalogosfelületek térbeli terjeszkedése révén. A Duna a városközpont szerves részévé válva tovább erősíti a fókuszpont funkciógazdagságát.

A Duna menti zónába tartozó területek fejlesztését úgy kell megvalósítani, hogy az újrahazsnosítással, funkcióváltással egy időben a Duna parti területek a városi szövet szerves részévé váljanak, és egyben a parthasználatra is pozitívan kiható változások valósuljanak meg. A decentralizálást is szem előtt tartva növelni kell a Dunán, illetve a Duna mentén az attrakciók, élményt nyújtó helyszínek számát, minőségét, ezzel felértékelve a területet a szabadidős és turisztikai szektor gazdasága számára is.

A Duna mellett találjuk Budapest új innovációs klasztereit is, erre építve tovább kell növelni a KFI szektor számára a területek vonzerejét, a tudásgazdaság jelenlétének megerősödését a ma még alulhasznosított területeken. Mindezt úgy, hogy vegyes funkciók kialakítása mellett váljanak ezek a térségek még vonzóbbá.

A Duna, mint vízi közlekedési útvonal jelenleg hivatásforgalmi (a városon belüli közösségi közlekedés, az agglomeráció vízparti települései és a főváros közötti kapcsolat), turisztikai, és logisztikai szempontból alulhasznosított. A vízparthoz való hozzáférés a rakpartok jelenlegi kialakítása, az ott zajló jelentős közúti forgalom elvágó hatása miatt nehézkes, rendezetlen.

Budapest területi céljai között ezért a Duna-menti zóna kerül a fókuszba, megcélózva, hogy a folyó ne csak – egyébként nagyon értékes – látványelem legyen, hanem hasznosításával, a funkciók gazdagításával létrejön a fent említett szervezettebb kapcsolat és erőforrás szerepe gazdasági értelemben is felértékelődjön.

A Duna, a Duna-partok és a dunai szigetek közösségi és gazdasági adottságainak integrált fejlesztésére irányuló területi cél a tematikus célok elemeit integrálja a Duna-menti zónában. A Duna területi cél a tematikus célokhoz kapcsolódóan az alábbiakban összegezhető.

1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés

Az Európai Unió Duna Régió Stratégiájának (EUDRS) megvalósításában Budapest Főváros Önkormányzata kezdeményező szerepét erősíteni kell. Ki kell alakítani azt a pozíciót, amely a Dunával, mint témával kapcs-

latban is erősíti Budapest szerepét a nemzetközi város-hálózatban. Ezek elsősorban a mobilitás, fenntartható energiahasználat, a kultúra és idegenforgalom, valamint a tudásalapú társadalom tématerületek lehetnek. A nemzetközi együttműködések bővítésére van szükség, és ezeket nem csak saját, azaz a Budapest Főváros Önkormányzatának részvételével zajló nemzetközi projekteknél kell hasznosítani, hanem facilitálni kell a város szereplőinek (önkormányzatok, intézmények) részvételét is ezen projekteknél. A brüsszeli képviselő jó eszköz arra, hogy Budapest az érdekérvényesítő, kapcsolatépítő és információszerző szerepét be tudja tölteni, s ezeket a várostárségek érdekében jól hasznosítsa.

A partnerségi együttműködések és Budapest Főváros Önkormányzata kezdeményező szerepének megerősítése céljából 2014-ben készült el a Duna menti területek Tematikus Fejlesztési Program (TFP). Széleskörű részvételi tervezés mellett – a fővárosi önkormányzat koordinálásában – az érintett kerületek és a megyei településeket képviselő Pest Megyei Önkormányzat részvételével készülő program középtávú céljai a következők:

- ▶ Árvízvédelmi megújulás
- ▶ Partszakaszok gyalogos elérésének biztosítása
- ▶ Közlekedési kapcsolatok javítása
- ▶ Rekreációs, turisztikai potenciál kiaknázása
- ▶ Barnamezős területek fejlesztése
- ▶ Hajózás fejlesztése
- ▶ Kisvízfolyás-torkolatok revitalizációjának előkészítése
- ▶ Víz újrahazsnosítása

Budapest Duna menti területeinek fejlesztési tanulmánytervét 2013-ban fogadta el határozattal a Fővárosi Közgyűlés, melynek bázisán a projektek előkészítése megkezdődött. A településrendezési háttérrel a 2014-ben elfogadásra kerülő Településszerkezeti Terv (TSZT), s ennek figyelembe vételével elkészülő Duna parti építési szabályzat fogja biztosítani. A TFP keretében feltárt rövid- és középtávú fejlesztési projektek értékelésével koordináló mesterterv és arculati terv kidolgozása 2015-ben megkezdődött.

2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet

A Duna átmeneti zónával határos szakaszain, a valamikor hajózásra települt iparterületek jelentős barnamezős területeket hagytak maguk után, ezek átalakulása az elmúlt években a városfejlődés markáns kitörési pontjaivá váltak. A fővárosi önkormányzat a Duna menti alulhasznosított területeket stratégiai helyzetű, potenciális fejlesztési helyszíneként azonosította: a feldolgozóipari és logisztikai funkciók területi súlypontja

továbbra is Csepel nagy Duna-ág melletti területein maradhat fenn, míg a többi Duna-menti területen a funkcióváltás lesz jellemző a lakó, iroda, rekreációs, és sportfejlesztések megvalósításával.

Azokon az ingatlanokon, ahol a fővárosi önkormányzat tulajdon- vagy kezelési joggal nem rendelkezik, a fejlesztést befolyásoló szerepe korlátozott. Budapest foglalkoztatási helyzetének és tudásváros szerepkörének javítása érdekében a fővárosi önkormányzat a városmarketing eszközeivel, infrastruktúrafejlesztéssel és információ szolgáltatással (pl. barnamező kataszter) kívánja a területek átalakulását, funkcióváltását támogatni. Stratégiai kulcsprojekt a Gázgyár területén a kárelhárítás folytatása, mely nem csak a főváros innovációs pólusának térbeli növelését, de a kulturális-közösségi funkciókat erősítő, megjelenésében a Millenáris parkhoz hasonló projekt elindításának is előfeltétele.

A Duna Intermodális Logisztikai Központ (DILK) előkészítését az érdekelt fejlesztői csoport már évekkal ezelőtt megkezdte, a fejlesztésben a fővárosi szerepvállalásról döntés a készülő megvalósíthatósági elemzések alapján hozható.

A Duna gazdasági program a köztulajdonú kikötői infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztésével egy komplex program keretében kívánja a frekvenciált vízparti területek gazdasági hasznosítását előmozdítani. A kikötőkben biztosítani kell a korszerű közműszolgáltatásokat, melyek egyszerre jelentenek vonzó feltételeket a kikötőket igénybe vevő gazdasági szereplők számára, s képesek csökkenteni a környezet terhelését (különösen a lég- és zajterhelést).

A vállalkozásfejlesztési program keretében a Duna gazdasági programmal koordinálva kell a hajózás és kikötőipar, valamint turizmus és kulturális hasznosításban érdekelt KKV-k számára külön programot kialakítani.

3. Intelligens városműködés

A Duna megközelíthetőségének biztosítására a közlekedés tekintetében a gyalogos és kerékpáros forgalom növelésével párhuzamosan a közúti gépjármű forgalom csillapítása szükséges. A kerékpáros forgalom számára a partok és a szigetek (Molnár-sziget, Hajógyári-sziget) között a gépjármű forgalomtól mentes hidkapcsolatok létesítése szükséges. A Duna mentén futó kerékpáros hálózat szintén megújításra szorul, illetve a hiányzó szakaszokat is ki kell építeni.

A város működőképességét javító, szerkezeti jelentőségű hiányokat megszüntető haránt irányú közúti kapcsolatok kulcs elemeit jelentő hidak (Aquincumi, Albertfalvai, Galvani-híd) előkészítését fel kell gyorsítani.

A városon belüli és várostérségi hivatásforgalmi hajózás fejlesztését a városi közösségi közlekedés szerves részeként, azzal integráltan kell előkészíteni és források rendelkezésre állása esetén megvalósítani.

A klímaváltozás okozta árvízi helyzetek kivédését biztosító fejlesztések és rekonstrukciók ütemezett megvalósítása fontos feladat középtávon.

4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet

A belső, idegenforgalmi szempontból legfrekvenciáltabb térség Duna-parti szakaszain a közlekedési felületek elválasztó hatását csökkenteni kell már középtávon is.

Funkcionálisan cél, hogy a piaci befektetések mellett a Duna menti területek – mint presztízsterületek – továbbra is helyet adjanak az országos és városi szintű közösségi intézményeknek, így a kulturális, a felsőoktatási, a sport- és rekreációs létesítményeknek.

A tervek szerint a Duna-parti vonzerők decentralizált fejlesztéséhez járul hozzá, illetve a kulturális, kreatív ipar közösségi, inkubációs helyszínékként funkcionál a jövőben az Óbudai Gázgyár magterületén kialakításra kerülő kulturális negyed.

A Duna-menti zónában a fővárosi fürdők jelentős számban képviseltetik magukat (Gellért, Palatinus, Dagály, Lukács, Király, Pesterzsébeti Jódos-Sós), korszerűsítésük, fejlesztésük fontos feladat. A szolgáltatások bővítése mellett sor kerül a gépészeti rekonstrukciókra is, mely megtakarítást jelent az üzemeltetésben és a fürdők biztonságos üzemeltetésének feltételeit is biztosítja.

A Margitsziget megújításának komplex programja a zöldfelületek megújítása mellett tartalmazza a rekreációs, sport, kulturális és infrastruktúra-fejlesztési elemeket is. A többi dunai sziget jelenleg alulhasznosított, a fejlesztések célja a rekreációs értékük növelése. A Duna északi és déli, belvárostól távolabbi szakaszán a rekreációs funkciókat erősítheti a Ráckevei-Soroksári Duna-ág, illetve a Római-part integrált fejlesztése és a kisvízfolyások torkolati szakaszainak revitalizálása.

A Duna menti területek Tematikus Fejlesztési Program során azonosított projektek értékelése, illetve a magán- és civil szektor, valamint a kormányzat projektjeinek figyelembe vételével a következő szegmentálás tehető:

1. Stratégiai projektek szintje: ide tartoznak az operatív programokból, illetve a fővárosi és központi költségvetésből finanszírozott nagyobb volumenű projektek, illetve a nagyobb léptékű magánfejlesztések;
2. Kisebb léptékű – többnyire 500 millió Ft alatti költségvetéssel rendelkező – lokális jelentőségű projektek szintje: jellemzően a kerületi önkormányzatok projektjei, melyek megvalósítását a TÉR_KÖZ típusú keret létrehozásával Budapest Főváros Önkormányzata 2015 után is támogatni kívánja;
3. Taktikai szintű projektek, melyek kis költségvetéssel egyrészt hozzájárulnak a Duna-part élettél való megtöltéséhez a különböző rendezvények, alulról jövő civil kezdeményezéseknek köszönhetően. Szintén ide sorolhatók a folyópart biztonságos és komfortos megközelíthetőségének javításához hozzájáruló közleke-

désbiztonsági beavatkozások. A városképi megjelenés és használati érték növeléséhez hozzájáruló kisebb projektek, úgy mint növényzet, utcabútorok, hulladékgyűjtők megújítása; a használathoz igazodó fenntartás megszervezése, különösen a köztisztaság biztosítása érdekében. A nem beruházási jellegű projektek közül ki kell emelni az arculati ajánlások kidolgozását.

A különböző szereplők által tervezett középtávú fejlesztések a következők:

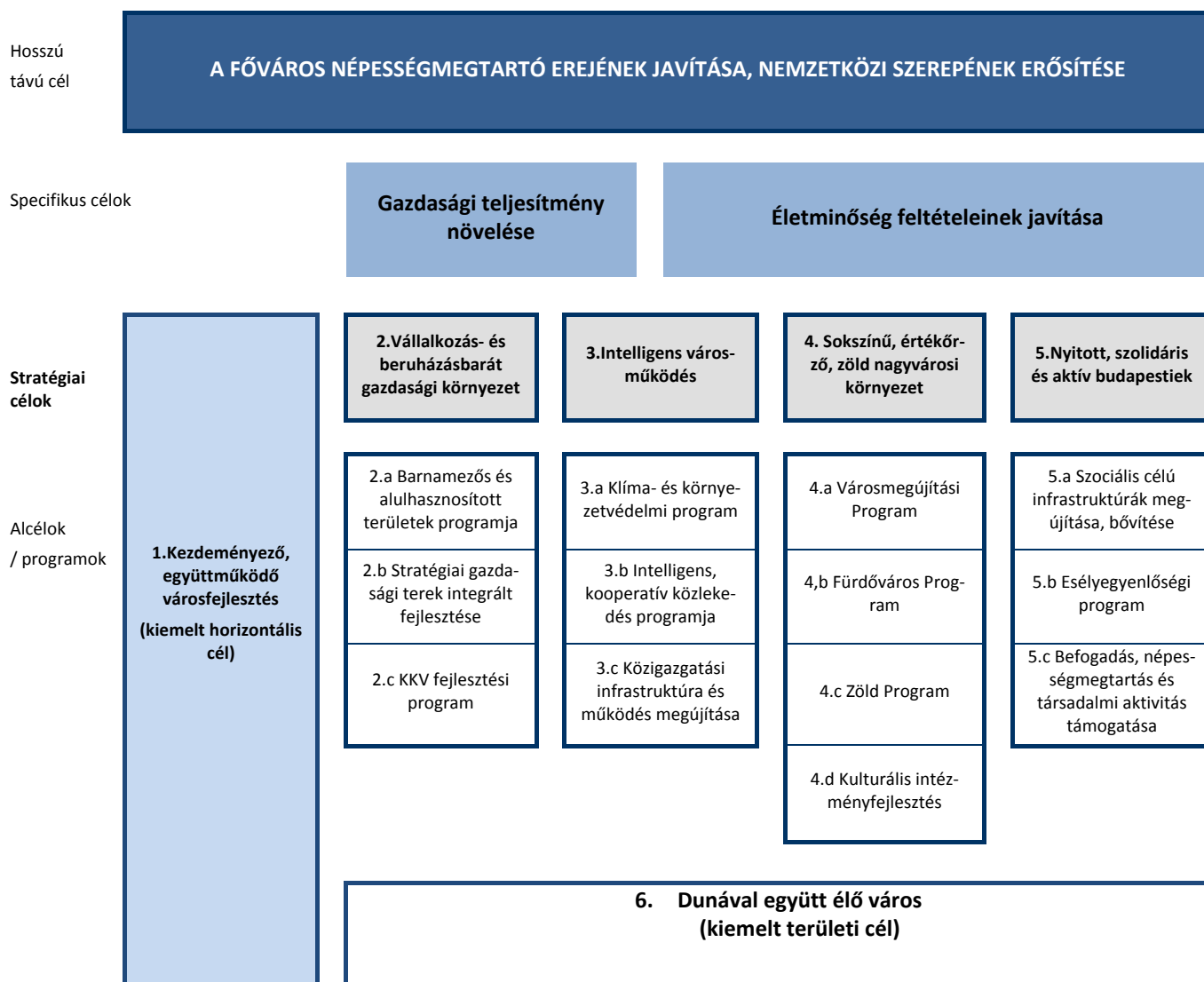
8. ábra: Középtávon tervezett Duna menti fejlesztések

- 1 Észak-Pest (Újpest a Népsziget nélkül)
  - Zászlóshajó projekt/ Olimpia 2024 helyszín (kormány, IV. kerület)
- 2 Észak-Buda (Óbuda az Árpád hídig)
  - Római –part megújítása, Csillaghegyi-öblözet árvízvédelme (főváros, III. kerület)
  - Gázgyár kármentesítése; Gázgyár kulturális negyed(főváros, kormány)
  - Óbudai (Hajógyári) – sziget fejlesztése (főváros, kormány)
- 3 Vizes VB 2017 (Népsziget és Dráva utcai szakasz)
  - Dagály úszókomplexum és kapcsolódó árvízvédelmi és közterület-fejlesztések (kormány)
  - Lakó- és irodafejlesztések (magánszektor)
- 4 Felhévíz-Újlak (Árpád híd és Margit híd közötti terület)
  - Kisebb léptékű közterületi projektek (főváros, kerület)
- 5 Belváros – Pest (Margitsziget + Dráva utcától a Rákóczi hídig tartó szakasz:
  - RAK-PARK (rakpart megújítás I. ütem a Kossuth tér és a Fővám tér között (főváros)
  - Margitsziget integrált fejlesztése (benne Palatinus és teljes csatornázás (főváros)
  - Új budapesti konferencia-központ (kormány)
  - Haller kapu - magánklinika (magánszektor)
  - egyéb közterületi, zöldfelületi és rekreációs fejlesztések, Nehru part (főváros, IX. kerület)
- 6 Belváros – Buda (Margit híd és Rákóczi híd közötti szakasz)
  - Lánchíd és Váralagút felújítása
  - Kisebb közterületi, zöldfelületi és kerékpáros infrastruktúrafejlesztések (főváros, I. és XI. kerületek)
- 7 Olimpia 2024 (Észak-Csepel, valamint Ferencváros RSD és Soroksári út menti területe)
  - Olimpiai Park, Médiafaló, Olimpiai faló és egyéb létesítmények előkészítése (kormány) – olimpiai scenárió
  - Észak-Csepel közpark kialakításának előkészítése (főváros, kormány) – nem olimpiai scenárió
  - Danubius megálló és kapcsolódó vasúti fejlesztések (kormány)
- 8 Kelenföld – Lágymányos (Rákóczi hídtól a Házgyári utcáig)
  - Lakó és irodaterület fejlesztések (Olimpia 2024: Médiafaló) (magánszektor, kormány)
- 9 RSD „Budapest tava” (Pesterzsébet, Soroksár, Csepel RSD menti része)
  - Zöldfelületi, rekreációs és kerékpáros infrastruktúrafejlesztések (főváros, IX, XX, XXIII és XXI. kerületek); Pesterzsébeti strandfürdő
- 10 Csepel iparterület
  - Logisztikai és iparterületi fejlesztések (magánszektor), inkubációs és techshop funkciók kialakítása (kormány, kerület, magánszektor)
- 11 Budafok-Tétény (Házgyári utcától a közigazgatási határig)
  - Lakó és irodafejlesztések (magánszektor)
  - DILK előkészítés (magánszektor, főváros, kormány), Hunyadi laktanya turisztika, rekreációs hasznosítása (főváros, kerület)
  - Zöldfelületi, rekreációs és kerékpáros infrastruktúra fejlesztések (XXII. kerület, főváros)

+ Hálózati fejlesztési elem: EuroVelo kerékpáros útvonal; parti kerékpáros- és gyalogos közlekedés feltételeinek javítása

CÉLRENDSZER ÁTTEKINTÉSE

9. ábra: Középtávú célrendszer

1.4. HORIZONTÁLIS CÉLOK

A horizontális célok összességében a fenntartható fejlesztés és az esélyegyenlőség céljait szolgálják. A stratégia szintjén alkalmazott horizontális célok közül a következők kiemelését tartjuk fontosnak.

Partnerség, kooperáció, participáció

A partnerség erősítése a stratégia célok egyik prioritásként is meghatározásra került. Döntően olyan nem beruházási, hanem formális és informális intézkedéseket, feladatokat kell a fővárosi önkormányzatnak megvalósítania, mellyel hatékonyan biztosíthatja a városfejlesztés irányítását, koordinációját, ugyanakkor az érdekeltek városfejlesztésben való szerepvállalását is növeli, katalizálja. Ahogy a stratégiai célok felvezetésében is kiemeltük, a városfejlesztés közös ügy, csak akkor lehet eredményes, ha mindenki – a maga szintjén, kompetencia területén – ehhez hozzájárul.

A partnerségi szempontok érvényesítése a fővárosi projektek előkészítése és megvalósítása során is kiemelt figyelmet kap. Több olyan projekt megvalósítása mellett döntött a fővárosi önkormányzat, melyek a kerületek, Pest megye, és az érintett gazdasági, intézményi és civil szereplők bevonásával és/vagy együttműködésében valósul meg. Az önkormányzat által továbbbosztott, kifejezetten területi típusú városfejlesztési források esetében a partnerségi együttműködés alapfeltétel (városmegújítási program, a nyitott, szolidáris és aktív budapestiek cél alatt megfogalmazott ernyő-programok, stb.).

A projektek kialakítása, megvalósítása során a lakosság bevonására, megfelelő tájékoztatására van szükség, ami a megvalósítás során a konfliktusok csökkenéséhez, a kivitelezést követően pedig a gazda szemléletet erősítéséhez vezet.

Nem csak a városmegújítás, hanem a vállalkozásfejlesztés területén is cél a partnerségi kapcsolatok építése, a szektor szereplői közötti együttműködések katalizálása, erősítése versenyképességük érdekében (klaszterfejlesztés támogatása).

Az együttműködés a főváros cégei között is nagy szerepet kap (Intelligens városműködés). Több olyan nagy volumenű projekt került megjelölésre, ahol az egyes ágazatoknak, cégeknek együtt kell működni. (HUHA I, II., – melyben a Főtáv mellett az FKF és a BKSZT is részt vesz a szennyvíziszap és a hulladékokból kinyerhető energia hasznosítására; a BGYH és Főtáv közös projektje a használt termálvíz hasznosítására; a BGYH és a Főváros Növény- és Állatkert Széchenyi Gyógyfürdő használt termálvízére vonatkozó projektje, a FÁNK fejlesztésének keretében, stb.).

A kooperáció – mint elv – külön és hangsúlyos, többrétű értelmezést kap a közlekedés fenntartható fejlesztése terén. A források szűkülése a rendszerek optimalizá-

lását kívánja. A közlekedést is biztosító közterületek felújításánál törekedni kell arra, hogy ott a gyalogos, kerékpáros, közösségi és személygépkocsival történő közlekedés is – a lehetőségek függvényében – biztosított legyen. A közösségi közlekedés ágainak hálózatos fejlesztése a kapcsolatok, ráhordás racionalizálása és a csomópontok eszközváltó funkcióinak megerősítésével csökkenti a közlekedés időszükségletét, komfortfokozatát növeli, s környezeti szempontból is pozitív hatását. A partnerséget várostérségi szintre kell emelni a fejlesztések előkészítésében.

A részvételi tervezés erősítését a fővárosi önkormányzat a projektek előkészítése során kívánja elsősorban alkalmazni. Különösen hasznos és innovatív megoldások születhetnek a városmegújítás és a zöld területek fejlesztése terén a különböző célcsoportok bevonásával. Ennek eredményeként jó, az igényeket figyelembe vevő tervek valósulhatnak meg, jól használható közterületeket, szabadidős tereket létrehozva.

A részvételi tervezés mellett történt a tematikus fejlesztési programok (TFP) kidolgozása is, mely a közös fejlesztési irányvonalak meghatározásán túl az európai uniós források által finanszírozható projektek beazonosítását és előkészítését is magában foglalta.

Zöld szemlélet, környezet- és klímatudatosság

A városfejlesztés középtávú céljai nem jelölnek meg kifejezetten „zöld” célokat, ez az egész stratégiában, mint horizontális cél jelenik meg. A városrendezési eszközök alkalmazása és az eddigi projektek megvalósítása ezeket a szempontokat már integrálta. Budapest kezdeményező szerepe a jogszabályok megalkotásában a környezettudatosság szempontjainak érvényre juttatásában a jövőben is fontos feladat.

A fővárosi beruházások során, a projektek kommunikációjába beépítve a szemléletformálás fontos szerepet kap. A környezettudatos szemlélet elterjesztése nem csak a környezeti károk csökkentése, Budapest élhetőbbé válása miatt fontos, hanem a fogyasztási szokások befolyásolásával, az alkalmazott technológiák iránti igény növelésével a zöld gazdaság piacát, s végső soron megerősödését is szolgálják. A környezetbarát építőanyagok, megújuló energiaforrások alkalmazása, zöldtetők, zöldhomlokzatok kialakítása a fővárosi projektekben közvetlenül is megjelenik, de a forráselosztás szempontjai között is nagy hangsúlyt kap. Az önkormányzati épületek felújításával – a cél elérése érdekében – mintaadó projektek létrehozása a feladat, így a lehető leghatékonyabb energetikai felújítás kell, hogy megvalósuljon az annak megfelelő kimagasló építészeti minőségben. A fővárosi projektek megtervezése, kivitelezése során fontos szempont a kapcsolódó közterületek rendezése, a zöldfelületek lehetőség szerinti növelése. A közterületi projektek során fontos szempont a gyalogos-és kerékpáros közlekedés feltételeinek javítása.

Az épületfelújításokat támogató pályázatok szakmai előkészítésében a fővárosnak proaktívan kell részt vennie, hogy elsősorban a komplex, magas hatékonyságú beavatkozásokat részesítse előnyben a ponszerű, ad-hoc megoldásokkal szemben.

A „zöld” elvek érvényesítésének kidolgozására van szükség a közbeszerzési eljárásban a helyi és megújuló erőforrások hasznosítására, hogy a helyi közösségek, vállalkozók elsősorban a helyben keletkező erőforrásokat használják.

Támogatni kell a zöldgazdaság egyetemi, kutatói bázisai, az érintett ágazatok, vállalatok és KKV-k klaszterhálózatok közötti együttműködéseket és a területen a nemzetközi kapcsolatrendszerek kiépítését. Ennek előmozdítására Budapest Főváros Önkormányzata az Európai Unió által finanszírozott Climate KIC szervezetben is partnerséget vállalt.

Egyenlő esélyek

Az esélyegyenlőség mindenki számára biztosítani kívánja a város és környezete használatát, a gazdaság által nyújtott lehetőségeket, a társadalmi igények kielégítését biztosító humán szolgáltatásokat. A szolgáltatások elérhetővé és megfelelővé tételére kell törekedni a szolgáltatások minőségi fejlesztésekor. A teljes körű, fizikai és infokommunikációs akadálymentesítést az új projektek során is biztosítani kell.

Kifejezetten az esélyegyenlőségi célcsoportok támogatását szolgálják a „nyitott, szolidáris és aktív budapestiek stratégiai cél alatt megfogalmazott intézkedések és projektek, valamint az antiszegregációs intézkedések.

Innováció

Az innováció szintén olyan horizontális cél, mely az ITS egészében érvényre kell jusson. Az egész közösség innovációs képességének erősítése a főváros verseny-

képességének kulcseleme. A főváros – kezdeményező szerepét megerősítve – ezt az innovációt saját intézményrendszerének megújításával is demonstrálja. A vagyongazdálkodás és a városüzemeltetés új modelljének megvalósításával ez már sikeresen megkezdődött. Meg kell újítani azokat a struktúrákat, mely a forrásfelhasználó képességet megsokszorozza a várostérségben, egy új szervezeti megközelítéssel hozza helyzetbe a térség gazdasági szereplőit, és erősíti a gazdaságot és a foglalkoztatást. Partnerként és intézkedéseivel támogatja a főváros innovációs potenciáljának kiaknázását, makroregionális pozíciójának erősítését. Budapest partnere a Climate KIC-nek, az – egyébként budapesti székhellyel működő – Európai Innovációs és Technológiai Intézet által támogatott innovációs közösségnek, melynek célja a környezettudatosságra épülő innovatív ötletek megvalósulásának támogatása üzleti és közösségi szinten. A Budapest start-up központtá válását stratégiaileg megalapozó Budapest Hub együttműködésben is képviselteti magát a főváros. Fontos a hatékony együttműködés kialakítása a Design Terminállal, melynek feladata – kiemelt kormányzati háttérintézményként budapesti központtal – a kreatívipari ágazatok, így az innovatív technológiák, a formatervezés, a divatipar vagy éppen az urbanisztika ösztönzése.

Nem csak az intézményi struktúrák, a gazdaság, valamint a környezet- és klímavédelem (mely utóbbiban a fővárosi városüzemeltetéshez kapcsolódó projektek, a városmegújítás innovációja, a zöld területek kialakításának és fenntartásának innovációja is beletartozik) területén van szükség innovációra, hanem a társadalomban is. Egyéni és közösségi szinten is érvényes, hogy a társadalmi innovációk alacsony szintűek, ezeket a fővárosi önkormányzat a „nyitott, szolidáris és aktív budapestiek stratégiai cél ernyőprogramjai és projektjei révén kívánja erősíteni.

1.5. AZ ITS STRATÉGIA CÉLJAINAK ÉS PROJEKTJEINEK EU TEMATIKUS CÉLOKHOZ VALÓ HOZZÁJÁRULÁSA

Az Európai Unió az „Európa 2020” stratégia céljainak eléréséhez, a 2014-2020 közötti kohéziós politikájának végrehajtása kapcsán 11 tematikus célt (s ezekhez tartozó úgynevezett beruházási prioritásokat) rendelt. Az alábbiakban azt foglaljuk össze, hogy az ITS stratégiai céljai, mely EU tematikus célok megvalósításához milyen mértékben járulnak hozzá.

	2.Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet	3.Intelligens városműködés	4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet	5.Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
1. A kutatás, a technológiai fejlesztés és az innováció megerősítése	✓✓	✓		
2. Az IKT-khoz való hozzáférés elősegítése és e technológiák használatának és minőségének fokozása	✓	✓		✓
2. A KKV-k versenyképességének fokozása	✓✓✓			
4. Az alacsony szén-dioxid kibocsátásra való áttérés támogatása minden ágazatban	✓✓	✓✓	✓✓	✓
5. Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázatok megelőzésének és kezelésének elősegítése		✓✓	✓	
6. Környezetvédelem és az erőforrások hatékonyságának elősegítése		✓✓✓	✓	
7. A fenntartható közlekedés elősegítése és a kulcsfontosságú hálózati infrastruktúrák előtti akadályok elhárítása	✓✓	✓✓✓	✓✓	
8. A foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése				✓✓
9. A társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem			✓	✓✓✓
10. Beruházás az oktatásba, készségekbe és az egész életen át tartó tanulásba				✓
11. Az intézményi kapacitások és a közigazgatás hatékonyságának fokozása		✓		

1.6. A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTÁSÁNAK KÜLSŐ FELTÉTELEI

Az alábbiakban azok a beavatkozások, feltételek kerültek összefoglalásra, amelyek a városfejlesztésben aktív szereplők kompetenciájába tartoznak, s amelyek a fővárosi stratégiai célok (ITS) megvalósítását támogatják/előfeltételét jelentik/szinerikus vagy egymást kiegészítő hatásuk révén biztosítják a fővárosi területfejlesztési célok (BTFK) megvalósítását.

1. KEZDEMÉNYEZŐ, EGYÜTTMŰKÖDŐ VÁROSFEJLESZTÉS

Kormány	<ul style="list-style-type: none"> ✓ stratégiai partnerség, együttműködés; ✓ Budapest Közfejlesztési Tanács megalakítása
Kerületek	<ul style="list-style-type: none"> ✓ kétirányú együttműködés; ✓ a koordinációs feladatok sikeres elvégzésében partnerség és információszolgáltatás;
Magánszektor	<ul style="list-style-type: none"> ✓ stratégiai partnerség és szakmai kommunikáció az érdekképviseltekkel és kamarákkal;
Civil szektor	<ul style="list-style-type: none"> ✓ stratégiai és szakmai/tematikus együttműködés a civil szektorral; ✓ kapacitás, nyitottság a fővárosi kezdeményezésekre;
Pest megye (benne agglomerációs települések)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ kétirányú együttműködés, a fővárosi koordinációs feladatok sikeres elvégzésében partnerség és információszolgáltatás; ✓ Pest megye, mint az agglomerációs ügyek „közvetítője” a megyei települések vonatkozásában;
Funkcionális várostérség régióhatáron túlnyúló középvárosai	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Az érdekvérvényesítésben támogatás, együttműködés a Budapesti várostérség promóciójában.

2. VÁLLALKOZÁS- ÉS BERUHÁZÁSBARÁT GAZDASÁGI KÖRNYEZET

Kormány	<ul style="list-style-type: none"> ✓ jogszabályi környezet, adminisztráció/eljárások országos szintű racionalizálása; ✓ kiszámítható adózási, járulékfizetési környezet; ✓ szakképzés, FELSŐOKTATÁS színvonalának fejlesztése, keresleti igényekhez való rugalmasabb alkalmazkodás feltételeinek megteremtése; duális képzés kiterjesztése ✓ K+F +I szektor számára az EU támogatásokon túl források biztosítása (KTIA); Budapesti Innovációs Stratégia kidolgozása ✓ start-up kultúra támogatása, technológiai inkubátor program folytatása, K+F+I infrastruktúra fejlesztése ✓ gazdaságélénkítő kormányzati projektek megvalósítása (Budapest szempontjából kiemelten fontos: nagy kapacitású konferencia központ; Rubik projekt - multifunkcionális innovációs központ és kiállító tér) ✓ országos szintű külgazdasági/diplomáciai tevékenységek folytatása, ehhez a meglévő intézményrendszer hatékony működése (HIPA); ✓ MALÉV felszámolása miatt megszűnő és megritkuló nem fapados viszonylatok számának bővítése, koordináció; ✓ Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér kötőpályás elérésének biztosítása; ✓ turizmus szempontjából meghatározó kiemelt örökségi területek (Világörökségi területek) minőségi megújításához finanszírozási eszközök biztosítása és projektek; ✓ barnamezős területek, mint telephelyek – KKV támogatásoknál preferencia, magasabb támogatási intenzitás biztosítása; kedvezmények kidolgozása;
----------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Budapest turizmus stratégiájának kidolgozásában való együttműködés ✓ az Olimpia, illetve az olimpiai kandidálás, a vizes világbajnokság városmarketingben adódó lehetőségeinek tudatos megtervezése és kihasználása együttműködve a fővárossal ✓ kezdeményező szerep a dunai logisztikai fejlesztések és hajózási stratégia megvalósításában
Kerületek	<ul style="list-style-type: none"> ✓ helyi gazdaságélénkítő stratégiák kidolgozása; ✓ központrendszer fejlesztésében gazdasági/foglalkoztatási szempontok érvényesítése; ✓ foglalkoztatást támogató háttér infrastruktúra biztosítása (bölcsőde, óvoda);
Magánszektor	<ul style="list-style-type: none"> ✓ vállalkozói szféra fejlesztéseinek megvalósítása - pályázási aktivitás, addicionális fejlesztési források bevonása; ✓ alulról jövő építkezés erősítése: közös kezdeményezések, klaszteresedés; hálózatosodás ✓ bizalom helyreállása, megerősödése; ✓ érdekérvényesítés, kommunikáció, a stratégiai együttműködésekben partnerség (kormányal, fővárossal); ✓ Budapest Airport fejlesztéseinek folytatása ✓ partnerség Budapest márkaépítésében, a gazdasági marketing-kommunikációs eszközök fejlesztésében és eseményeken való megjelenésben
Civil szektor	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Budapest márkaépítésbe a civil szektor bevonása; ✓ civil mozgalmak a helyi közösségi/gazdaságélénkítő akciók, események megvalósításában, kezdeményezésében; ✓ szakmai civil szerep fenntartása, erősítése az üres ingatlanok hasznosításában ✓ nagy eseményeknél mozgósítás, önkéntesség;
Pest megye (benne agglomerációs települések)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ együttműködésen alapuló térségi programok kidolgozása és megvalósítása a fővárossal és az érdekeltekkel – Ferihegyi Gazdasági Övezet; ✓ befektetés-ösztönzés; ✓ térségi együttműködés a turizmus területén;
Funkcionális várostérség régióhatáron túlnyúló középvárosai	<ul style="list-style-type: none"> ✓ a finanszírozás szempontjából előnyösebb helyzetben lévő közép- városokkal gazdaságfejlesztési stratégiák egyeztetése, elszívó hatás és versengés helyett kooperációs mechanizmusok.

3. INTELLIGENS VÁROSMŰKÖDÉS

Kormány	<ul style="list-style-type: none"> ✓ elővárosi vasút fejlesztési prioritás következetes megvalósítása folyamatos kooperáció mentén; ✓ várostérségi szolgáltató rendszerek racionális kialakításához jogszabályi feltételek biztosítása; ✓ Dunán hajózás feltételeinek biztosítása; ✓ RSD vízminőségének javítása; ✓ visszaforgatható alapok szélesebb körű működtetésének biztosítása, előfeltételek kidolgozása; ✓ fővárosi és agglomerációs közösségi közlekedés stabil finanszírozási rendszerének kidolgozása a fővárossal együtt
Kerületek	<ul style="list-style-type: none"> ✓ együttműködés, igények helyi felmérése, folyamatos kapcsolattartás és tervezésbe való bevonás; ✓ szolgáltató cégek kommunikációjának támogatása;
Magánszektor	<ul style="list-style-type: none"> ✓ magánszektor közreműködése a szolgáltatások ellátásában (outsourcing); ✓ partnerség a városi közszolgáltatások SMART fejlesztéseiben

Civil szektor	✓ szakmai civil szervezetek részvétele a tervezésben, megvalósításban (szemléletformálás, kampányok, stb.);
Pest megye (benne agglomerációs települések)	✓ közösségi közlekedés területén: együttműködés, igények helyi felmérése, folyamatos kapcsolattartás és tervezésbe való bevonás; finanszírozási háttér biztosításában való részvétel koordinálása ✓ szolgáltató cégek kommunikációjának támogatása;
Funkcionális várostérség régióhatáron túlnyúló középvárosai	✓ interregionális érintettségű kapcsolati hálózatok kooperatív tervezése.

4. SOKSZÍNŰ, ÉRTÉKŐRZŐ, ZÖLD NAGYVÁROSI KÖRNYEZET

Kormány	<ul style="list-style-type: none"> ✓ a Kormány hatáskörébe tartozó infrastruktúrák és humán erőforrás feltételek biztosítása - közoktatás, egészségügy, felsőoktatás, kultúra (kiemelt igények: új budai kórház, Iparművészeti Múzeum felújítása); ✓ a Pilis Parkerdő Zrt. kezelésében lévő erdők folyamatos karbantartása, minőségi zöldfelület fejlesztése; ✓ megkezdett /tervezés alatt álló projektek sikeres befejezése (Puskás Ferenc Stadion, Dagály Úszókomplexum, MOME, Ludovika Campus; Járműjavító – Operaház, konferencia központ), Hauszmann program, Liget projekt, Liget 2. projekt; Népliget, Hajógyári-sziget és Olimpiai program előkészítésében, kidolgozásában a fővárosi önkormányzat részvételének biztosítása ✓ állami fenntartásban lévő jelentős intézmények működésének biztosítása a színvonalas előadások, kiállítások feltételeinek biztosítása (Operaház, Zeneakadémia, stb.); ✓ A várostérség működőképességét és a személygépjármű forgalomból eredő károsanyag kibocsátást csökkentő, a lakossági mobilitást korszerűen kiszolgáló elővárosi vasúti fejlesztések megvalósítása, a kapcsolódó P+R, B+R kapacitások kiépítésével. ✓ lakóépületek és intézmények energiahatékonysági felújításához források volumenének bővítése, támogatási konstrukciók kidolgozása ✓ Világörökségi Kezelési Terv elkészítése és finanszírozás biztosítása Budapest eklektikus építészeti örökségének értékőrző megújítására, hasznosítására.
Kerületek	<ul style="list-style-type: none"> ✓ kerületek programjai, integrált helyi stratégiák kialakítása a helyi életminőség fejlesztése érdekében a következő területeket felölelve: <ul style="list-style-type: none"> ○ belső kapcsolatok fejlesztése – közlekedés, kerékpárosbarát átalakítások, gyalogoszónák, ○ közterületek és zöldterületek minőségi és mennyiségi fejlesztése, ○ helyi fenntartható kulturális- és sportkínálat fejlesztése a kereslet generálását támogató programokkal (szemléletformálás, kedvezmények), ○ lakóépületek minőségi megújítása, energiahatékonyságának javítása, ○ helyi intézmények energetikai korszerűsítése, megújuló energiák alkalmazása, ○ közbiztonság és köztisztaság;
Magánszektor	<ul style="list-style-type: none"> ✓ magánszektor jelenléte fejlesztői oldalon, a mecenatúrában, és egyes infrastruktúrák működtetésében (FM vagy komplett működtetés kiszervezése); ✓ kreatív gazdaság, kiskereskedelmi, szolgáltató szektor szerepvállalása a városarculat formálásában (pl. portálok megjelenésének fej-

	lesztése)
Civil szektor	<ul style="list-style-type: none"> ✓ civil szektor szerepe a közösségépítésben, helyi események, programok szervezésében. tervezésben; ✓ közösségi innovációk, alulról jövő városfejlesztési kezdeményezések.
Pest megye (benne agglomerációs települések)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ zöld hálózatok összekapcsolása, fejlesztése (Rákos-patak; XXII. kerület-Érd)
Funkcionális várostérség régióhatáron túlnyúló középvárosai	

5. NYITOTT, SZOLIDÁRIS ÉS AKTÍV BUDAPESTIEK

Kormány	<ul style="list-style-type: none"> ✓ országos kiterjesztésű programok és projektek fővárosi megvalósításának biztosítása (prevenációs programok, pedagógusképzés, élethosszig tartó tanulás, foglalkoztatás; stb.); ✓ együttműködés a leszakadó városrészek programjainak kialakításában és megvalósításában, érintett intézmények részvételének biztosításával (kórházak, általános- és középiskolák, szociális intézmények, rendőrség, stb.); ✓ rugalmasabb foglalkoztatási lehetőségek jogszabályi és bérterheknek csökkentése;
Kerületek	<ul style="list-style-type: none"> ✓ kerületek programjai a helyi életminőség fejlesztése érdekében, integrált helyi stratégiák kialakítása a következő területeken: <ul style="list-style-type: none"> ○ humán szolgáltatások optimalizálása (kapacitások, elhelyezkedés – igények), ○ identitás és közösségformáló programok támogatása, ○ leszakadó vagy szegregációval veszélyeztetett városrészek integrált programja; ✓ kerületi kezdeményezésű társadalmi programok (közösségfejlesztés, időseknek szóló programok, helyi prevenációs programok, stb.);
Magánszektor	<ul style="list-style-type: none"> ✓ szociális gazdaság és nonprofit gazdasági szektor bővülése a társadalmi igények ellátásában szerepük erősödése;
Civil szektor	<ul style="list-style-type: none"> ✓ civil szektor szerepe szinte minden területen a mozgósítástól, előkészítéstől kezdve a megvalósításig kapacitás, nyitottság a fővárosi kezdeményezésekre; ✓ a befogadást elősegítő és ifjúsági programokban civilek erős jelenléte a megvalósításban; ✓ civil szerepvállalás az önkéntesség kiterjesztésében ✓ humán szolgáltatásokban, közszolgáltatásokban való részvétel
Pest megye (benne agglomerációs települések)	
Funkcionális várostérség régióhatáron túlnyúló középvárosai	

6. DUNÁVAL EGYÜTTÉLŐ VÁROS

Kormány	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Dunán hajózás feltételeinek biztosítása; ✓ RSD vízminőségének javítása; ✓ megfelelő országos és nemzetközi szintű kezdeményezések a vízminőség javítására, árvízvédelem összehangolására; ✓ EUDRS megvalósítását koordináló államigazgatási egység és Duna Kontakt Pont proaktív és támogató működése a partnerség építésben; ✓ hajógyártás, dunai logisztikai fejlesztésekben kezdeményező sze-
----------------	---

rep (világos stratégia, eszközök)

Kerületek	<ul style="list-style-type: none"> ✓ érintett kerületekkel történő intenzív együttműködés a tervezett fővárosi fejlesztések és a vagyonkezelésbe adott területek hasznosítása vonatkozásában ✓ lokális léptékű projektek megvalósítása ✓ kezdeményező szerep a Duna-parti élet fellendítésében (események)
Magánszektor	<ul style="list-style-type: none"> ✓ magánszektor együttműködése, aktivitása a fejlesztésekben, mind a turizmus/vendéglátás, mind a gazdaság más területén (innovációs ökoszisztémák és Dunával kapcsolatos innovatív fejlesztések; ingatlanfejlesztések);
Civil szektor	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Duna civil hátterének megerősödése, programok kezdeményezése; ✓ sportegyesületek telephelyeinek megújítása
Pest megye (benne agglomerációs települések)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pest megyével és Duna menti településekkel együttműködés a Dunához kapcsolódó projektek, programok, illetve stratégiák kialakításában;
Funkcionális várostérség régióhatáron túlnyúló középvárosai	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pest megyével és Duna menti középvárosokkal együttműködés a Dunához kapcsolódó projektek, programok, illetve stratégiák kialakításában.

III. 2. A MEGVALÓSÍTÁST SZOLGÁLÓ BEAVATKOZÁSOK

2.1. AKCIÓTERÜLETEK

A kijelölés és lehatárolás indoklása

Az akcióterület olyan fizikailag összefüggő terület, melyen egymással időben és tartalmukban is összefüggő fejlesztési projektek valósulnak meg, tervezett módon. A fejlesztés tartalmi és pénzügyi összehangolása az **akcióterületi terv** keretei között történik.

Az akcióterületek lehatárolása a következő szempontok érvényesülése mentén történt meg:

- ▶ Önkormányzati projekt a területen (tulajdon vagy kezelési jog, feladat) – alapfeltétel,
  - ezen belül is előnyt élveznek azok a projektek, melyek kimutathatóan gazdaságélénkítő hatásúak: gazdasági célú magánberuházások megvalósítása érdekében terület-előkészítés – benne kárelhárítás, infrastruktúrafejlesztés – turisztika szempontjából fontos projektek, értéknövelő (vagyongazdálkodási szempontok) vagy hatékonyságot növelő beruházások (üzemeltetési szempontok).
- ▶ Szinergikus hatások:
  - több fővárosi önkormányzati projekt térbeli koncentrációja,
  - nagyobb területre kiterjedő integrált fővárosi projektek jelenléte,
  - az önkormányzati projektek környezetében az egyéb szereplők által megvalósítani kívánt projektek jellege a stratégiai célokhoz illeszkedik, volumene, koncentrációja nagy, a szinergikus hatások kimutathatóak.
- ▶ Fővárosi koordináció, együttműködés szempontjából kiemelt területek:
  - területi szempontból is szignifikáns kormányzati projektek, melyek közvetlenül kapcsolódnak fővárosi önkormányzat fejlesztéseihez, az összehangolás, együttműködés és a fővárosi önkormányzat projektjeinek megvalósítása közös érdek,
  - olyan gazdaságfejlesztési célú, integrált projektterületek, melyet a fővárosi önkormányzat saját beruházásai mellett egyéb eszközökkel is támogatni tud, a szereplők által megvalósítani kívánt projektek hatása várostárségségi szinten dinamizálja a gazdaságot,
  - a fővárosi önkormányzat kiemelt területi célját (Dunával együttélő város) szolgáló akcióterületek.

A 2014-ben elfogadott Stratégiában 2014-2020 között a területi célok megvalósítása érdekében 7 akcióterület került kijelölésre, amelyek a felülvizsgálatot követően is megmaradtak. Ezek az akcióterületek az elkövetkezendő 6-8 évben jelentős fejlesztéseket tervez az önkormányzat és a kormány, illetve bekerültek az akcióterületek közé olyan térségek, ahol a jövőkép elérése érdekében a fővárosi önkormányzat generálni szeretné a fejlesztéseket. Ez utóbbi megközelítés indokolta azt is, hogy a felülvizsgálat során az Olimpia 2024 pályázat területi fókuszának megfelelően egy további akcióterülettel bővüljön a lehatárolás. A Budapest Dél nevű akcióterületen a kormányzat és a fővárosi önkormányzat együttműködésével a terület komplex szemléletű fejlesztésének előkészítésére kerül sor a következő másfél évben. A Fővárosi Közgyűlés döntött arról, hogy a XXXIII. nyári olimpiai és a XVII. paralimpiai játékok rendezési joga elnyerése érdekében együttműködési megállapodást köt a Magyar Állammal és a Magyar Olimpiai Bizottsággal. Az együttműködési megállapodás rendelkezik a benyújtandó pályázat intézményrendszeréről, többek között Budapest 2024 Nonprofit Zrt. megalakításáról, amelynek a fővárosi önkormányzat és a MOB 50-50 %-os részvényesei. A 2017. december 31-éig terjedő határozott időtartamra felállított cég feladata a pályázat előkészítése, az olimpiarendezést népszerűsítő hazai és nemzetközi kommunikációs kampány irányítása. A cég stratégiai irányítása és vezetése, a pályázati eljárásban résztvevők tevékenységének koordinálása az egyes kiemelt jelentőségű budapesti beruházásokért felelős kormánybiztos feladata, a szakmai előkészítésben a fővárosi önkormányzat saját közszolgáltató cégein keresztül vesz részt. Az olimpiai szcenárió keretében az új akcióterület mellett – a 7-es kivétellel – a többi akcióterület is érintett fejlesztésekkel.

Az egyes akcióterületek tervezett fejlesztései a megvalósítást tekintve sokrétűek:

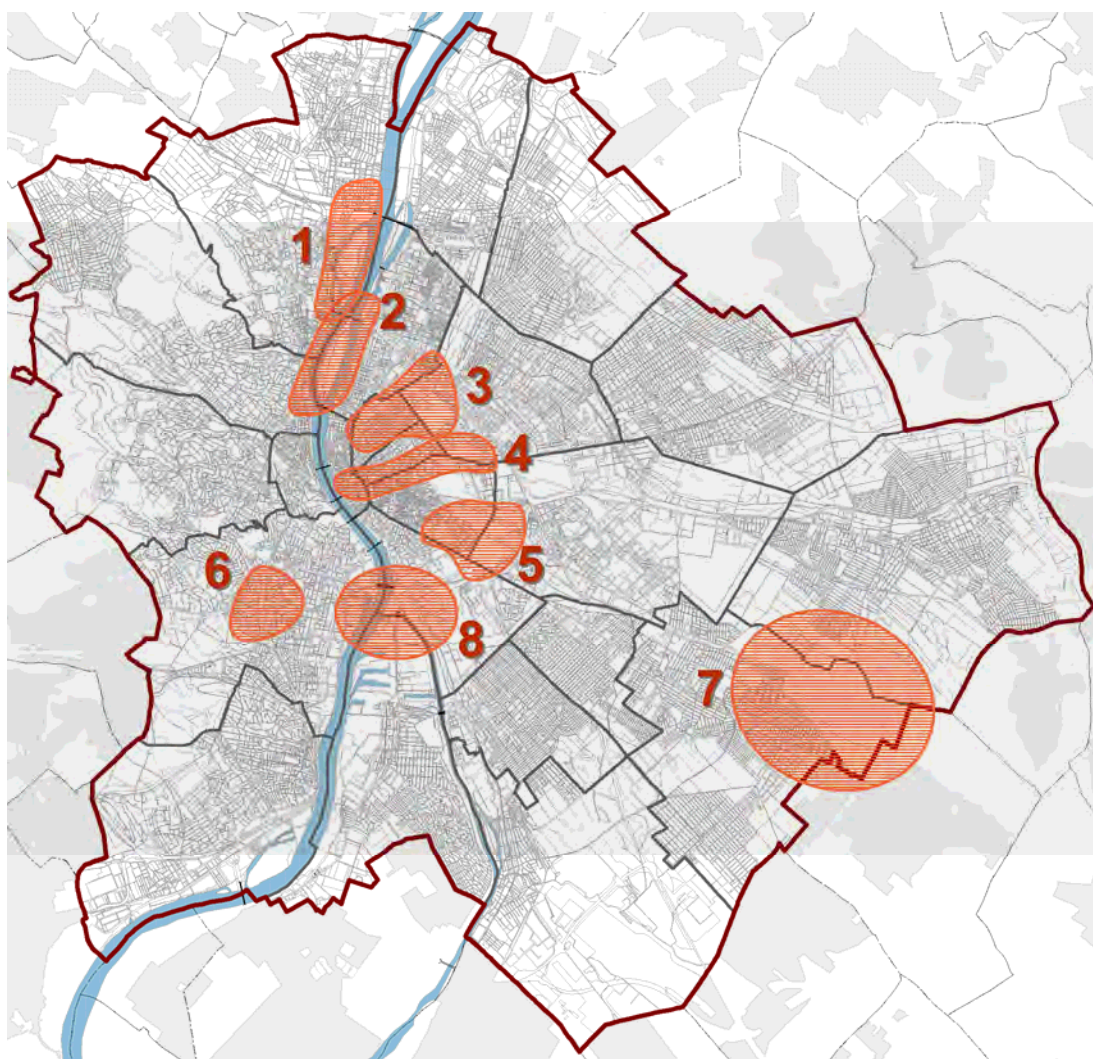
- ▶ vannak, amelyet az EU operatív programok és egyéb pályázati finanszírozás segítségével szeretne megvalósítani az önkormányzat,
- ▶ vannak, amelyek megvalósítása a nagyságrend és az országos szerepkör miatt kormányzati támogatások mellett reálisak,

- ▶ vannak, amelyeket az önkormányzat saját költségvetéséből vagy /és hitelek igénybevételével szeretne megvalósítani.

A következőkben az akcióterületek kerülnek bemutatásra. A projektekre vonatkozó adatok (költségvetés, finanszírozás, ütemezés) nem álltak minden esetben rendelkezésre, ezek a műszaki tervezés és a megvalósíthatósági elemzések alapján határozhatók meg a későbbiekben. A fővárosi projektek esetében a költségvetés, ütemezés és finanszírozás indikatív jellegű. A projektek között minden akcióterület esetében kijelöltük azokat a jellemzően nagyobb forrásigényű kulcsprojekteket, melyek alapvető feltételét képezik a középtávú célok és az akcióterületi célok elérésének, sok esetben előfeltételét jelentik a további beruházások, fejlesztések megvalósításának. A fővárosi projektek akcióterületi térképen történő jelölése mellett zárójelben található a projekt 1. fejezetben (Középtávú célok és azok összefüggései) megadott sorszáma.

Budapest középtávú stratégiájában kiemelt célként jelenik meg a Duna menti területek társadalmi és gazdasági hasznosítása („Dunával együttélő város”). Az érintett akcióterületen kívül a további Dunához, Duna-parthoz kapcsolódó fővárosi projekteket, illetve az egyéb – kerületi, magán, civil, kormányzati és agglomerációs települési – fejlesztési szándékokat a fővárosi önkormányzat a Duna menti területek összehangolt fejlesztése Tematikus Fejlesztési Program keretében meghatározott irányelvek, hosszú- és középtávú célok mentén kívánja végrehajtani, illetve koordinálni.

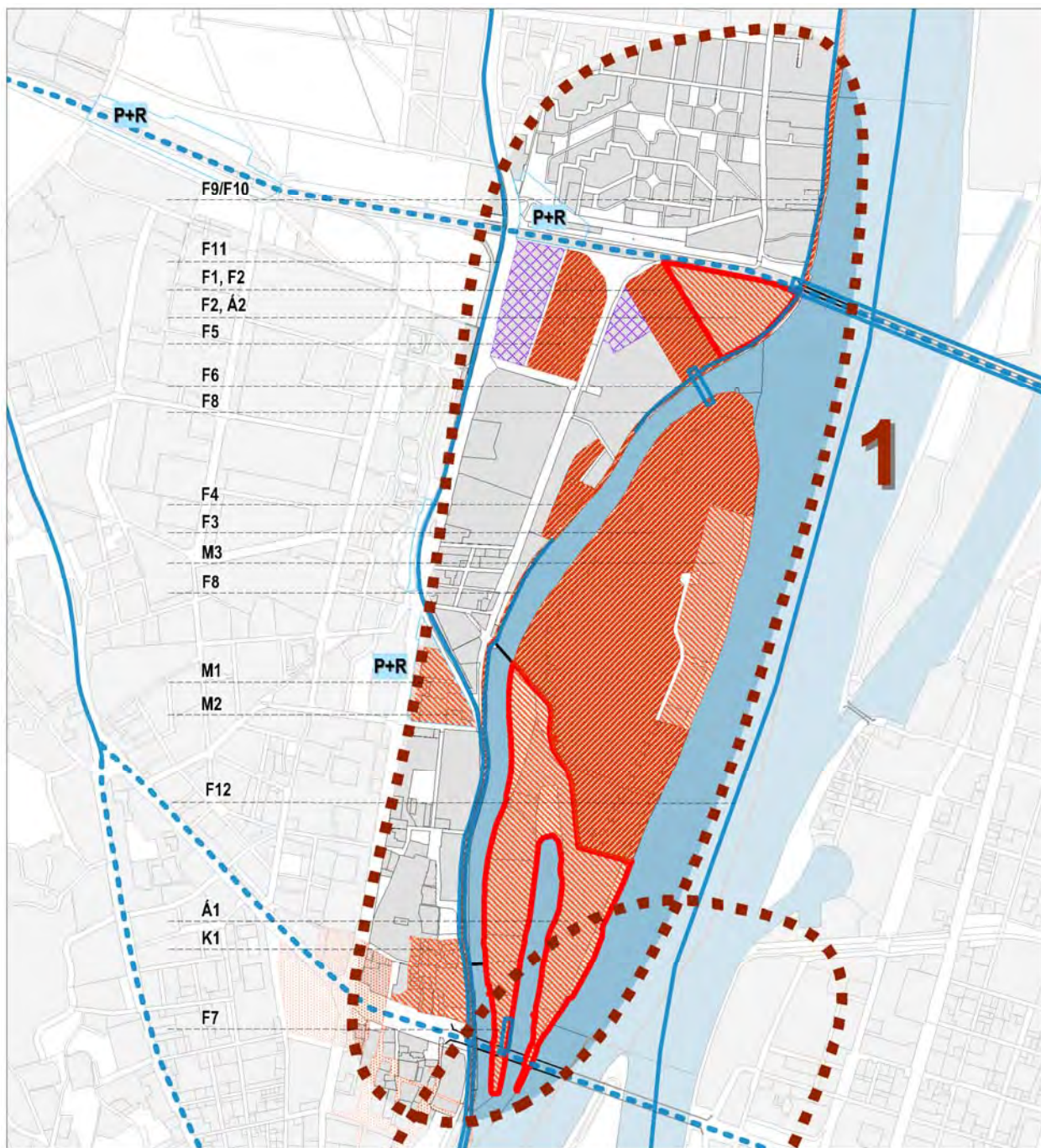
AKCIÓTERÜLETEK RÉSZLETES BEMUTATÁSA

10. ábra

1. GÁZGYÁR – ÓBUDAI-SZIGET AKCIÓTERÜLET

	Tervezett fővárosi akcióterület		Elkészült projekt, 2007-2015
	Tervezett fővárosi akcióterületi projekt		Tervezett fővárosi P+R
	Tervezett egyéb akcióterületi projekt		Tervezett fővárosi közlekedési projekt: 2016-2022 megvalósítás, előkészítés
	Tervezett akcióterületen kívüli, kapcs. projekt		Elkészült, folyamatban lévő fővárosi közlekedési projekt: 2007-2016
	Tervezett kormányzati, állami projekt		

11. ábra

AZ AKCIÓTERÜLETI FEJLESZTÉS CÉLJA

Budapest Főváros Önkormányzat tulajdonában lévő kijánlható fejlesztési területek korlátozottak. Az egykori Gázgyár területének egy részén a Graphisoft Park ma a főváros egyik legjelentősebb infokommunikációs és kutatás-fejlesztési klaszterét jelenti, melynek bővítése napjainkban is tart. A modern irodapark helyet ad az Aquincum Campusnak, így biztosítva az irodaparkban jelenlévő ágazatok és a felsőoktatás közvetlen kapcsolatát. A Gázgyár műemléképületei és a jelenleg kármentesítésre szoruló területek olyan fejlesztési potenciált jelentenek, melyek a már meglévő adottságokkal együtt – Duna-parti fekvés, kiváló minőségű modern épületállomány – egyaránt erősítik a Duna-menti kulturális kínálatot, és szolgálják ki az innovatív ágazatok bővülésének igényeit. Az akcióterület kulcsprojektje a Gázgyár területén a kárelhárítás megvalósítása, mellyel a terület egyrészt alkalmassá válik további, KFI-re és IKT-re épülő munkahelyi és oktatási beruházások megvalósítására, másrészt a 2024-es Olimpiai szcenárió esetében biztosíthatja a velodrom pálya kiépítésének helyszínét. A tervek szerint a velodrom olimpiai utóhasznosításban a kerékpáros sportok országos központjaként valamint a térség közösségeit kiszolgáló multifunkcionális központként működik.

A tervezett kulturális negyed a területen a vegyes funkció kialakítását biztosítja, növeli a terület vonzerejét, az itt megvalósuló programok révén fontos kulturális, szabadidős és turisztikai célterületté válik. Kapocsként – egyben megállító pontként – összeköttetést biztosít a Római-part felé. D-i irányban a tervezett gyaloghidaknak köszönhetően egészen a Margit hídig kiépül egy kerékpáros, rekreációs tengely. Az Óbudai-sziget ma is elsősorban rekreációs célokat szolgál, a fővárosi önkormányzat tulajdonában álló területeken a szabadidős funkciók bővítése és minőségi megújítása az elsődleges feladat. A Magyar Állam 2015-ben az Óbudai-sziget déli részének tulajdonjogát visszaszerezte. Ebben az évben a Kormány tanulmánytervet készített a sziget kulturális, sport- és rekreációs célú fejlesztése érdekében, melynek legfontosabb elemei egy élménypark kialakítása, a Hadrianus-palota örökségvédelmi rekonstrukciója, továbbá a volt hajógyári épületek kulturális és közösségi hasznosítása.

A gázgyári lakások megújításával nem csak bérlakás-gazdálkodási célok teljesülnek, de az értékes építészeti örökség is tovább növeli a térség vonzerejét.

A tervezett magánberuházások révén az akcióterület a főváros egyik legdinamikusabban fejlődő térségévé válik, ahol a munkahelyi, rekreációs és szolgáltatási funkciók egyaránt bővülnek.

AZ AKCIÓTERÜLETI TERV FEJLESZTÉSÉNEK FŐ FELADATAI

- ▶ Hajógyári-szigeten fejlesztések tervezése, fejlesztési szándékok összehangolása, megvalósíthatósági elemzés alapján döntés a projekt tartalmáról.
- ▶ Piaci fejlesztőkkel, kerülettel, érintett tulajdonosokkal (pl. Honvédelmi Minisztérium, MNV Zrt.) együttműködés, fejlesztési szándékok (tartalom, ütemezés) pontosítása.
- ▶ Gázgyári bérlakások műszaki felmérése, felújítási terv, döntés-előkészítéshez szükséges szakmai anyagok előállítása, forrásszerzéshez szükséges tanulmányok elkészítése; bérlőkkel egyeztetés, kommunikáció.
- ▶ Kreatív, kulturális negyed fejlesztési programjának előkészítése a kármentesítés ütemezéséhez igazítva – részvételi tervezés, helyszínhez kapcsolódó marketing, programokkal az előkészítési fázisban is.

AKCIÓTERÜLETI PROJEKTEK (2014-2020) ÁTTEKINTÉSE

Sor-szám	Projekt neve	Projekt rövid leírása	Költségek	Tervezett ütemezés	Finanszírozás
F1 (4.17.)	Gázgyár Kulturális Negyed	állagmegóvással érintett épületek és fővárosi tulajdonban maradó területek hasznosítása	5 milliárd Ft	kárelhárítást követően ütemezett megvalósítás	fővárosi költségvetés, központi költségvetés
F2 (2.1.)	Óbudai Gázgyár kárelhárítás, északi rész	az Óbudai Gázgyár területének hatósági előírásoknak megfelelő kármentesítése és rekultivációja (talajcsere) és új terület-felhasználási funkciókra való alkalmassá tétele	10 milliárd Ft	2014-2015: előkészítés kármentesítés: 2016-2018	FŐGÁZ Zrt., RWE, fővárosi költségvetés
F3 (4.14.)	Óbudai-sziget rekreációs fejlesztése	zöldfelületi fejlesztés, funkcióbővítés	2 milliárd Ft	2016-2018	fővárosi költségvetés
F4 (5.1.)	Óbudai Gázgyár, Tisztviselő telep	bérlakások energiahatékonysági megújítása (előkészítés előtt)	160 millió Ft	2016-2017	VEKOP
F5 (5.1.)	Óbudai Gázgyár, munkáslakótelep	bérlakások energiahatékonysági megújítása (előkészítés előtt)	300 millió Ft	2016-2017	VEKOP
F6 (3.27.)	Gyaloghíd – Óbudai-sziget - Gázgyár	gyalogos-kerékpáros híd építése az óbudai Gázgyár és az Óbudai-sziget között	2 milliárd Ft	források függvényében indítható	VEKOP, fővárosi költségvetés
F7 (3.27.)	Gyaloghíd - Óbudai sziget - Árpád híd	gyalogosfeljáratok kialakítása az Árpád hídra az Óbudai-szigetről			VEKOP, fővárosi költségvetés
F8 (3.27.)	Kerékpáros közlekedési rendszer fejlesztése	a budapesti és regionális kerékpárúthálózat és kerékpáros szolgáltatás-fejlesztés területet érintő elemei (főváros területére vonatkozó teljes költség 4,0 milliárd Ft)	0,5 milliárd Ft	2016-2018 között többi projekttel összehangolva időben is	VEKOP, fővárosi költségvetés
F9 (3.15.)	Római parti árvízvédelmi mű	a Csillaghegyi- öblözet területén élő ~50.000 ember árvízi biztonságának megoldása	10 milliárd Ft	2016-2018	KEHOP
F10 (4.13.)	Római part fejlesztése	parti sétány és kerékpárút fejlesztése, vízisport funkciók erősítése	1,5 milliárd Ft	2017-2019	VEKOP, fővárosi költségvetés
F11 (3.49.)	É-D-i regionális gyorsvasút (ÉDRV) északi szakasz rekonstrukció (Batthyány tér-Szentendre)	meglévő hév vonalak rekonstrukciója; észak-déli regionális gyorsvasút kialakítása	54 milliárd Ft	előkészítés megkezdése 2020-ig	fővárosi költségvetés, központi költségvetés, IKOP
F12 (3.40.)	A Duna integrálása Budapest közlekedési rendszerébe (hálózat-, jármű-, kikötő- és háttér-fejlesztés)	menetrendszerű víziközlekedés fejlesztése; a vízi közösségi közlekedés járműparkjának és karbantartó háttérének korszerűsítése; új kikötők létesítése	városhatáron belül: 15 milliárd Ft;	2016-2018: előkészítés; 2019-2021: megvalósítás	CEF (Európai Hálózatfejlesztési Eszköz)
Á1	Óbudai-sziget déli része	kulturális és sport funkció kialakítása	kormányzati szándék, de projektfejlesztés még nem kezdődött el		
Á2	Velodrom	pályakerékpáros versenyek lebonyolítására alkalmas sportinfrastruktúra kialakítása	kormányzati szándék, projektfejlesztés megkezdődött		
K1	Zichy kastély Északi szárny teljes körű felújítása.	múzeum bővítése, kulturális központ és kávézó kialakítása	0,93 milliárd Ft	n.a.	n.a.

M1	Árkád-Aquincum bevásárlóközpont	jelentős méretű kereskedelmi központ létesítése, busz és HÉV kapcsolattal	n.a.	2014-2016	magán
M2	Harisnyagyár területének funkcióváltása	jelentős méretű irodai fejlesztés (Biggeorgie's NV - Waterfront)	n.a.	2016 után	magán
M3	Óbudai-sziget keleti része, rekreációs terület		n.a.	n.a.	n.a.

További projektek, melyek előkészítése források függvényében elindulhat 2020-ig:

- ▶ Az É-D-i regionális gyorsvasút (M5-ös metró) Batthyányi tér-Szentendre közötti szakasz (H5-ös HÉV vonal) rekonstrukciójának előkészítése (teljes költség: 54,0 milliárd Ft).
- ▶ Aquincumi –híd előkészítése a kapcsolódó körvasút sori szakaszokkal együtt.

KAPCSOLÓDÓ AKCIÓTERÜLETEN KÍVÜLI PROJEKTEK (SZINERGIA I.)

FŐVÁROSI	FŐVÁROSI / infrastruktúra	KORMÁNYZATI	KERÜLETI	MAGÁN
Római-part fejlesztése - közterület és árvízvédelem	csomópont fejlesztése (Záhony utca, Auchan)		Római-part: Kossuth Lajos üdülőpart fejlesztése	

FEJLESZTÉSI ELŐZMÉNYEK (SZINERGIA II.) – folyamatban lévő projektekkel együtt

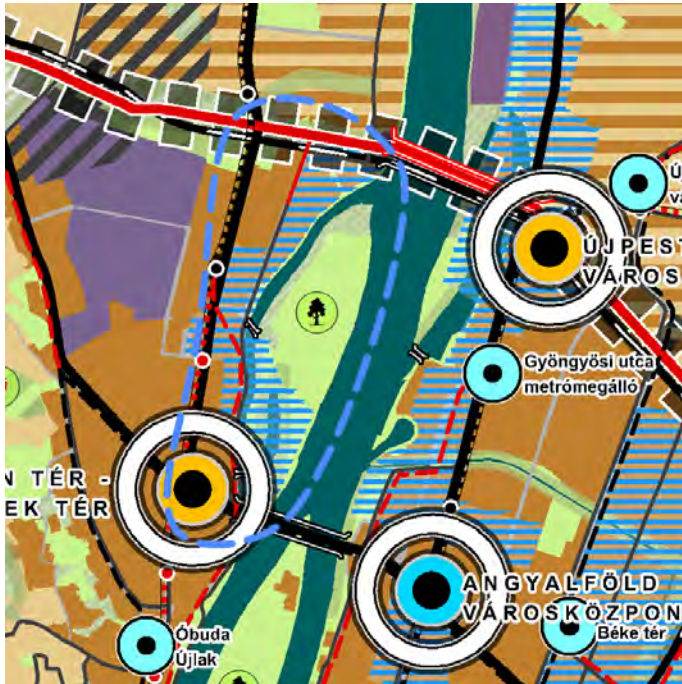
FŐVÁROSI	FŐVÁROSI / infrastruktúra	KORMÁNYZATI	KERÜLETI	MAGÁN
Gázgyár – 2014-ben elkészült a tényfeltáró záródokumentáció; 2015-ben: elkészült a részletes műszaki beavatkozási terv	1-as villamos vonalának megújítása	2 sz. Budapest-Esztergom vasútvonal korszerűsítése és elővárosi célú fejlesztése (S-Bahn), 2. vágány építése, villamosítás		Graphisoft park - műemlék épületek felújításával új iroda és oktatási infrastruktúra 2013-2014
Aquincum látogatóközpont		Északi vasúti Duna-híd		
		Aquincum felső megállóhely létesítése		

AZ AKCIÓTERÜLET FEJLESZTÉSEINEK TERÜLETRENDEZÉSI HÁTTERE

A Gázgyár – Óbudai-sziget akcióterületen a hatályos Budapest Főváros Településszerkezeti Tervének (TSZT 2015) funkcionális szerkezeti tervlapja több fejlesztési és átalakuló területet is jelöl.

Az Óbudai Gázgyár, a Filatorigát környéke (ECE pláza és a Harisnyagyár projektek területe) és az Óbudai-sziget déli része vegyes használatú szerkezetalakító fejlesztési céltérségként jelölt. Az Aquincumi híd és a körvasút nyomvonal mentén, prioritást igénylő, területfejlesztő hatású új körirányú közúti elem jelenik meg, a Szentendrei úton meglévő és tervezett gyorsvasúti vonal bonyolítja majd a forgalmat a projekterületek mentén. Az akcióterülethez kapcsolódó Flórián tér intermodális szerepkörrel fejlesztendő mellékközpont. Az Óbudai-sziget északi része meglévő városi park ill. természetközeli terület, déli része ökológiai potenciállal rendelkező zöldfelület-fejlesztéssel érintett terület.

A III. kerület Óbuda-Békásmegyér Városrendezési Szabályzata (ÓBVSZ) a 32/2001. (XI. 30.) Önkormányzati rendelettel került elfogadásra, melynek 2. számú melléklete, az övezeti terv a kerület egészére vonatkozik. A szabályozási tervek a KVSZ mellékleteit képezik. Az akcióterületen belül több szabályozási tervvel érintett terület is fekszik.

12. ábra: TSZT alátámasztó munkarész - Funkcionális szerkezet tervlap kivonat

A 45/2013. (IX. 26.) önkormányzati rendelet az Óbudai Gázgyár fejlesztését hagyta jóvá az ÓBVSZ 9/68. sz. mellékleteként, a szabályozási terv a terület kármentesítése után a fejlesztés irányába mutat. A tervezett funkciók: múzeum, kulturális létesítmények, irodák, a Duna partján vendéglátóegységek, szállás és K+F.

Az 58/2011. (XI. 4.) önkormányzati rendelet Bogdáni út - Szentendrei út - HÉV vonal által határolt területre vonatkozó szabályozási tervet hagyta jóvá az ÓBVSZ 9/58. sz. mellékleteként. A szabályozási terv a fejlesztés irányába mutat, a terület átstrukturálja közhasználat céljára átadott területek kijelölésével. Helyet biztosít az ECE pláza megvalósításához intézményi építési övezetben, valamint a Harisnyagyár értékes épületeire helyi védelmet javasol.

Az Óbuda, kerületközpont funkcióbővítő rehabilitációja projekthez csak egy részterületre, a Fő tér - Szentlélek tér - HÉV vonal - Hajógyár utca által határolt Óbudai Múzeum területére vonatkozó szabályozási terv készült, melyet az ÓBVSZ 9/65. sz. mellékleteként a 19/2013. (III. 4.) önkormányzati rendelet fogadott el.

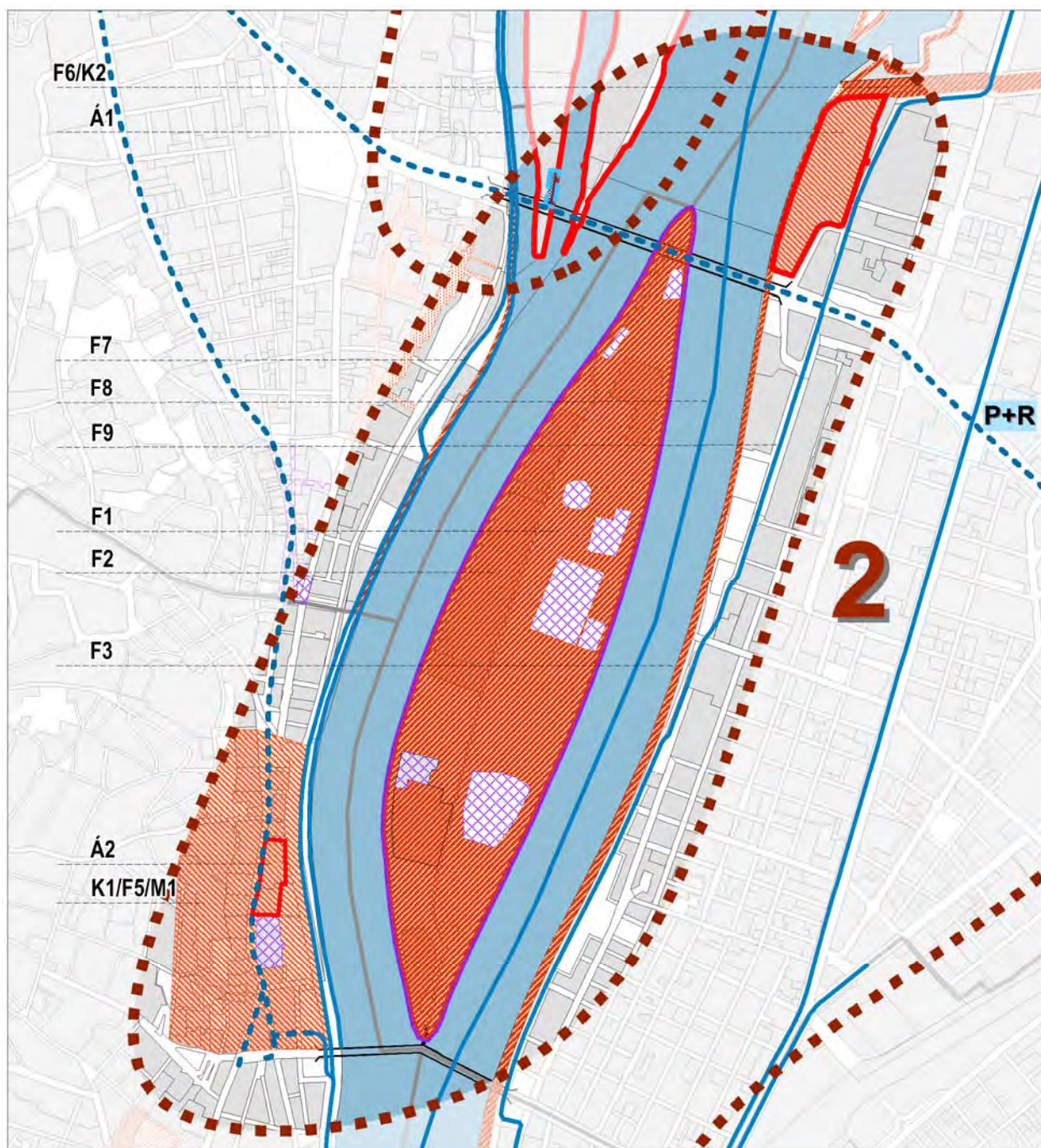
Jelenleg a Hajógyári szigetre az ÓBVSZ 9/33. számú melléklete hatályos. Az Étv. 14/B. § előírása alapján az építés helyi rendjének biztosítása érdekében a fővárosi önkormányzat a Duna főmedrével közvetlenül határos telkeken Duna-parti építési szabályzatot készít. A Duna-parti építési szabályzat területi határát, követelményeit a 2012. évi CXCV. törvény határozza meg. Ennek megfelelően a sziget és környezetének rendezési háttere változni fog a jövőben.

KULCSPROJEKT BEMUTATÁSA

PROJEKT NEVE:	GÁZGYÁR KÁRMENTESÍTÉSE
PROJEKT INDOKLÁSA:	<p>A barnamezős és alulhasznosított területek megújulásának elősegítése a főváros egyik kiemelt célja. Az Óbudai Gázgyár területének kármentesítése és rekultivációja kiemelt fontossággal bír, a projekt kapcsán jelentős előkészítési tevékenységre került sor, a terület szervesen kapcsolódik a főváros egyik kiemelt és folyamatosan fejlődő K+F+I zónájához (Graphisoft Park és Campus).</p> <p>Az Olimpia 2024 helyszínekiválasztási mesterterve szerint itt épülhet meg a kerékpáros versenyeknek helyt adó velodrom.</p> <p>Az Óbudai Gázgyár területének hatósági előírásoknak megfelelő rekultivációja és új területfelhasználási funkciókra való alkalmassá tétele.</p>
PROJEKT CÉLJA	Az Óbudai Gázgyár területének hatósági előírásoknak megfelelő rekultivációja és új területfelhasználási funkciókra való alkalmassá tétele.
PROJEKT LEÍRÁSA	Kármentesítés elvégzése a megvalósíthatósági tanulmány alapján meghozott döntésnek megfelelően, alapvetően talajcsere.
PROJEKT ILLESZKEDÉSE:	<p>STRATÉGIAI</p> <p>VFK – Budapest 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ A barnamezős területek a városfejlesztés célterületei cél (kármentesítés); ▪ Önfenntartó városgazdálkodási rendszer cél (Meglévő vagyontöredék koncentrációja, fejlesztése, bevételelnövelés); ▪ Hatékony, kiegyensúlyozott városszerkezet - kompakt város cél (barnamezők helyzetbe hozása, funkcióváltásának elősegítése; Budapest gazdasági szerepköréhez szükséges sokrétű területi kínálat); ▪ Egészséges környezeti feltételek megteremtése cél (Potenciális szennyezőforrások felszámolása (kármentesítési programok); ▪ Dunával együtt élő város cél (A Duna menti területek funkcióbővítése a barnamezős területek hasznosításával). <p>ITS – Budapest 2020</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ 2. Vállalkozás- és beruházás barát gazdasági környezet (2.b Barnamezős és alulhasznosított területek programja) ▪ 6. Dunával együttélő város területi cél
VÉGREHAJTÁSÉRT SZERVEZET:	FELELŐS Budapest Főváros Önkormányzata / Fővárosi Gázművek Zrt.
BECSÜLT KÖLTSÉG:	10 milliárd Ft
FINANSZÍROZÁS:	Főgáz Zrt., RWE
PROJEKT ELŐKÉSZÍTETTSÉGE:	2014-ben tényfeltáró záródokumentáció, 2015-ben részletes műszaki beavatkozási terv készült a területre
ELŐKÉSZÍTÉS LEÍRÁSA:	hatósági engedélyek megszerzése
BECSÜLT KÖLTSÉG	ELŐKÉSZÍTÉSI -
ELŐKÉSZÍTÉSÉRT SZERVEZET:	FELELŐS Budapest Főváros Önkormányzata / Fővárosi Gázművek Zrt.
TERVEZETT ÜTEMEZÉS:	Előkészítés: 2016; kármentesítés: 2017-től

2. FINA2017 – MARGITSZIGET AKCIÓTERÜLET

13. ábra

A lakossági igényeket is kielégítve a főváros egészségturisztikai klaszterének kialakítása a vízre épülő sport, élmény- és gyógyászati funkciók és az ezek bázisán kialakuló szolgáltatások megerősítésével. Az akcióterület központjában lévő Margitsziget integrált fejlesztése a Budapest Főváros Önkormányzatának kiemelt projektje. Az eredetileg 2021-ra tervezett vizes világbajnokság (FINA Úszó-, Vízilabda-, Múgró, Múúzó és Nyíltvízi Világbajnokság) megrendezésére végül négy évvel korábban, 2017-ben kerül sor, így a területen tervezett projektek előkészítését és megvalósítását az elmúlt évtől kezdődően jelentősen fel kellett gyorsítani. Az új Dagály úszókomplexum és a kapcsolódó közterületi, közlekedési, közmű és árvízvédelmi beruházások megvalósítása a Kormány irányítása mellett zajlik. Budapest Főváros Önkormányzata döntött az új uszodakomplexumnak helyt adó Dagály Strandfürdő területének Magyar Állam részére történő átadásáról. A Margitszigeten található Hajós Alfréd Nemzeti sportuszoda és Széchy Tamás uszoda, illetve a II. kerületi Felhéz területen fekvő Császár-Komjádi sportuszoda a nagyléptékű fejlesztésekkel együtt a vizes sportok kiemelt fővárosi területévé teszi a térséget. A Palatinus Strandfürdő fejlesztésével, a szolgáltatások színvonalának emelésével és a szezonális megszűntetésével a Margitsziget egyik legfontosabb desztinációjává válhat. A klaszter aktív rekreációs és egészségturisztikai jellegét erősíti a felújított Lukács Gyógyfürdő. Az aktív szabadidős kínálatot a Margitszigeten további sportcélú fejlesztések támogatják.

AZ AKCIÓTERÜLETI TERV FEJLESZTÉSÉNEK FŐ FELADATAI

- ▶ Margitsziget fejlesztési koncepció projektelemeinek részletes kidolgozása, partnerekkel együttműködés.
- ▶ Együttműködés a Kormánnyal a FINA 2017. évi vizes világbajnokság beruházásainak és a szükséges fővárosi beavatkozások összehangolására.
- ▶ Piaci fejlesztőkkel, kerülettel és EMMI-vel együttműködés, a Felhéz Fördőnegyed kialakítása érdekében.
- ▶ A Rákos-patak és Margit híd közötti közterület megújítása

AKCIÓTERÜLETI PROJEKTEK 2014-2020 ÁTTEKINTÉSE

Sor-szám	Projekt neve	Projekt rövid leírása	Költségek	Tervezett ütemezés	Finanszírozás
F1 (4.12.)	Margitsziget integrált megújítása	infrastrukturális, rekreációs, informatikai, zöldterületi és a közbiztonságot javító fejlesztések	15-17 milliárd Ft (szennyvíz projekttel együtt)	ütemezett megvalósítás	fővárosi költségvetés, központi költségvetés, KEHOP
F2 (4.6.)	Palatinus Strandfürdő felújítása	komplex rehabilitáció: létesítmény felújítás, szolgáltatás-fejlesztés	2,2 milliárd Ft	2015-2017	KEHOP fővárosi költségvetés
F3/Á1 (4.2.)	Belvárosi Duna-partok komplex közterületi megújítása (II. ütem)	Kossuth Lajos tér és a Rákos-patak közötti pesti Duna-part rendezése	2,8 milliárd Ft	2016-2017	központi költségvetés
F4 (2.6.)	kikötők, úszóművek fejlesztése	Dunai gazdasági program keretében	0,4 milliárd Ft	2016-2018 (ütemezetten)	fővárosi költségvetés
F5 (4.10.)	Felhéz Fördőnegyed	közterületfejlesztés, Lukács Gyógyfürdő további szolgáltatásfejlesztése és együttműködés kezdeményezése egy térségi akcióterv elkészítésére	0,35 milliárd Ft	2017-2019	fővárosi költségvetés
F6 (4.11.)	Rákos-patak integrált fejlesztése	fővárosi projekt: patakmeder revitalizálása/rekonstrukciója (szakszosan)	1 milliárd Ft	2016: előkészítés (megvalósíthatósági tanulmány)	fővárosi költségvetés
F7 (3.49.)	É-D-i regionális gyorsvasút (ÉDRV) északi szakasz rekonstrukció (Batthyány tér-Szentendre)	meglévő hév vonalak rekonstrukciója; észak-déli regionális gyorsvasút kialakítása	54 milliárd Ft	előkészítés megkezdése 2020-ig	fővárosi költségvetés, központi költségvetés, IKOP
F8	A Duna integrálása	menetrendszerű víziközlekedés fejlesztése	városhatáron	2016-2018:	CEF (Európai

(3.40.)	Budapest közlekedési rendszerébe (hálózat-, jármű-, kikötő- és háttérfejlesztés)	tése; a vízi közösségi közlekedés járműparkjának és karbantartó háttérének korszerűsítése; új kikötők létesítése	belül: 15 milliárd Ft;	előkészítés; 2019-2021: megvalósítás	Hálózatfejlesztési Eszköz)
F9 (3.42.)	A 2-es villamos vonal északi meghosszabbítása	új villamospálya építése az Újlipótvárosi és vízfogói lakóterületek kötőpályás kiszolgálására	projektre EMT készült, további előkészítés során határozható meg a költségek és az ütemezés		
Á1	Vizes VB-hez kapcsolódó fejlesztések	Dagály Úszókomplexum és kapcsolódó beruházások	49 milliárd Ft	2015-2017	központi költségvetés; KEHOP
Á2	Vizes VB - Komjádi - Császárs és Hajós Alfréd uszoda megújítása	létesítmény felújítás a Vizes 17 VB elemeként	n.a.	n.a.	központi költségvetés
K1	Újjak funkcióbővítő rehabilitációja AT	komplex fejlesztés, benne a kerületi közterületi és zöldterületi fejlesztések is	1-3 milliárd Ft	ütemezetten	kerületi költségvetés, TÉR-KÖZ,
K2	Rákospatak menti területek revitalizációja	A patak-menti területek komplex közterületi fejlesztése	n.a.	ütemezetten	n.a.
M1	Felhévíz Fürdőnegyed	magánszektor egészségügyi fejlesztései, gyógyszálló kialakítása, „SZOT szálló” megújítása, stb.	n.a.	n.a.	n.a.

További projektek, melyek előkészítése források függvényében elindulhat 2020-ig:

- 2-es villamos északi meghosszabbítása

KAPCSOLÓDÓ AKCIÓTERÜLETEN KÍVÜLI PROJEKTEK (SZINERGIA I.)

FŐVÁROSI	FŐVÁROSI / infrastruktúra	KORMÁNYZATI	KERÜLETI	MAGÁN
Király Gyógyfürdő megújítása				XIII. kerület Városcsopont (Váci út, Róbert Károly körút)

FEJLESZTÉSI ELŐZMÉNYEK (SZINERGIA II.) – folyamatban lévő projektekkel együtt

FŐVÁROSI	FŐVÁROSI / infrastruktúra	KORMÁNYZATI	KERÜLETI	MAGÁN
Margitsziget: Margitszigeti Szabadtéri Színpad, Szökőkút, Víztorony, Zenélő kút, Japánkert, futókör, Domonkos kolostorrom felújítása, Nagyjátszóter, Ökojátszóter	Margit híd felújítása		Óbudai Promenádnál, Déli szakasz	
Szt. Lukács Gyógyfürdő és Uszoda felújítása	Budai fonódó villamos		Újlipótváros közterületi felújításai (XIII. kerület)	

AZ AKCIÓTERÜLET FEJLESZTÉSEINEK TERÜLTRENDEZÉSI HÁTTERE

A FINA2017 – Margitsziget akcióterület több kerület érintettségében vizsgálendő. Ezek alapján a XIII., II., III. kerület, valamint az 1994. évi XLIII. számú Budapest főváros közigazgatási területéről és kerületi beosztásáról szóló törvény 2013.07.20-tól hatályos módosítása alapján a fővárosi önkormányzat által közvetlenül igazgatott Margitsziget miatt a Budapest Főváros Önkormányzata is érintett.

A hatályos Budapest Főváros Településszerkezeti Terv (TSZT) alátámasztó munkarészének Funkcionális szerkezeti tervlapja szerint a Vizes21 projekt érintettsége alá tartozó Dagály Termálfürdő, Strandfürdő és Uszoda területe jelentős közösségi rekreációs célú terület besorolást kapott, és vegyes használatú szerkezetalkító fejlesztési céltér-séggként van jelölve. A Dráva utcától délre eső területeken és a budai területeken, a Margit körüttől délre a terv kiemelten védendő karakterű, jelentős kiterjedésű területet állapít meg. A terv a Margitsziget területét városi parkként jelöli, valamint túlnyomó részét zöldterületként, kisebb hányadát vegyes használatú, magas intenzitású városias területként tartja számon. A Duna-part mentén, a budai és a pesti oldalon is tervezett villamosvonal jelölt, míg a Szent István parkon és Óbuda-Újlak központon át gyorsvasúti vonal tervezett. A Margit hídtól északra fekvő Duna-partokon jelentős közösségi rekreációs célú terület, ill. jelentős zöldterület jelölt.

14. ábra: TSZT alátámasztó munkarész - Funkcionális szerkezet tervlap kivonat

A Duna-parti Építési Szabályzat területi határát, követelményeit a 2012. évi CXC. törvény határozza meg. Ennek megfelelően a Margitsziget és környezetének rendezési háttere változni fog a jövőben. A Margitsziget területére szabályozási terv jelenleg nincs hatályban. A területre az 56/2001. (XII. 20.) ÖK rendelettel elfogadott Budapest Főváros XIII. kerületi Városrendezési és Építési Szabályzat rendelkezései vonatkoznak.

A terület II. kerületi részére a Budapest II. Kerületi Önkormányzat Képviselő-testületének 2/2007.(I.18.) rendelete a Bp., II. Kerületi Városrendezési és Építési Szabályzatról vonatkozik, melyek a tervezett projektelemek megvalósítását lehetővé teszik.

A XIII. kerületi Dagály Termálfürdő, Strandfürdő és Uszoda területére a (Népfürdő utca - (25833) hrsz. - Árpád híd - Duna - Rákospatak által határolt területre készített) 18/2014. (VII. 2.) ÖK rendelettel jóváhagyott szabályozási terv vonatkozik. A területen a 18/2014. (VII. 2.) ÖK rendelettel módosított, 56/2001. (XII.20.) ÖK rendelettel jóváhagyott Budapest Főváros XIII. kerületi Városrendezési és Építési Szabályzat hatályos.

KULCSPROJEKT BEMUTATÁSA

PROJEKT NEVE: **MARGITSZIGET INTEGRÁLT FEJLESZTÉSE**

PROJEKT INDOKLÁSA:

A Margitsziget a főváros arculatát alapvetően meghatározó városrész, országos jelentőségű természeti-építészeti érték. A Margitsziget egyúttal Budapest legnépszerűbb városi közparkja, mely éppen a népszerűsége következtében igen jelentős használati terhelésnek van kitéve. A stratégiai készítésének célja megtalálni az egyensúlyt a terület széleskörű társadalmi használatának és az épített és természeti környezet színvonalas fenntartásának olykor egymással ellentétes szempontjai között.

PROJEKT LEÍRÁSA:

A projekt célja, hogy a Margitszigetből, mely nem csak fővárosi, de országos jelentőségű tájépítészeti és építészeti értéket képvisel, a város (illetve sok tekintetben az ország) mintakertje, a pihenés és a felüdülés szigete váljon. Cél továbbá, hogy a Margitsziget hagyományaihoz méltón adjon helyet kulturális, rekreációs és sport tevékenységeknek mind a fővárosiak mind az ide látogatók számára. Ehhez szükség van a margitszigeti tradicionális intézmények színvonalas felújítására és fenntartására. További célkitűzés az önfenntartóbb városi park modelljének kialakítása, a sziget terhelésének a sziget regenerálódó képességéhez történő igazítása. A koncepció fejlesztési javaslatai a következők:

Infrastrukturális fejlesztések

- Margitsziget teljes csatornázása, árvízvédelmi fejlesztések (fakadó vizek)
- Elektromos buszok beszerzése
- Hajó kikötők létesítése
- Északi parkoló bővítése, közvilágítás kiépítése

Rekreációs, sport és kulturális fejlesztések

- Palatinus Strandfürdő fejlesztése (külön projektként nevesítve)
- Sportpályák komplex fejlesztése, különös tekintettel a sziget területén lévő 24 teniszpályára (Teniszstadion, HM Tenisztelep) és a Margitszigeti Atlétikai Centrumra
- Kajak-kenu vízitelep felújítása, bővítése
- Szabadtéri Színpad komplex fejlesztése
- Úszóművek létesítése

Informatikai fejlesztések

- Információs hálózat kiépítése, ingyenes Wi-Fi pontok, interaktív honlap

Zöldterületi és minőségjavító fejlesztések

- Margit hídi lehajtó és környezetének rendezése
- Játsszóter fejlesztése, „játéksziget” kialakítása
- Úthálózat, gyalogutak megújítása, átalakítása, minőségének javítása, kitaposások
- Kereskedelmi egységek fejlesztése, egységesítése
- Utcabútorok, interaktív információs táblák és szolgáltatások telepítése
- Szabadtéri Színpad környezetének teljes körű kertépítészeti rekonstrukciója

Jelenleg funkció nélkül álló épületek hasznosítása, felújítása

- Kisállatkert fejlesztése
- Ivókutak fejlesztése
- Szobrok és környezetének rendezése
- Automata öntözőhálózat kiépítése, saját kutas öntözőhálózat kiépítése
- Zöldkataszter készítése a Margitsziget teljes területére

Közbiztonságot javító fejlesztések

- Margitsziget teljes körű dísz- és közvilágításának kiépítése
- Térfigyelő kamerarendszer kiépítése

PROJEKT STRATÉGIAI ILLESZKEDÉSE:

VFK – Budapest 2030:

- Egészséges környezeti feltételek megteremtése cél (Új zöldterületek létesítése az ellátatlan területeken, Sportoló lakosság arányának növelése);
- Hatékony, kiegyensúlyozott városszerkezet - kompakt város cél (Fenntartható, kompakt, szabadterületekkel megfelelően tagolt város, Elhanyagolt, átjárhatatlan területek átstrukturálása, megújítása, zöldfelületi bővítése);
- Befogadó, támogató és aktív társadalom cél (Az öngondoskodás gondolatának erősítése az egészség és a szellemiség terén – a sport és rekreáció feltételeinek megteremtése).

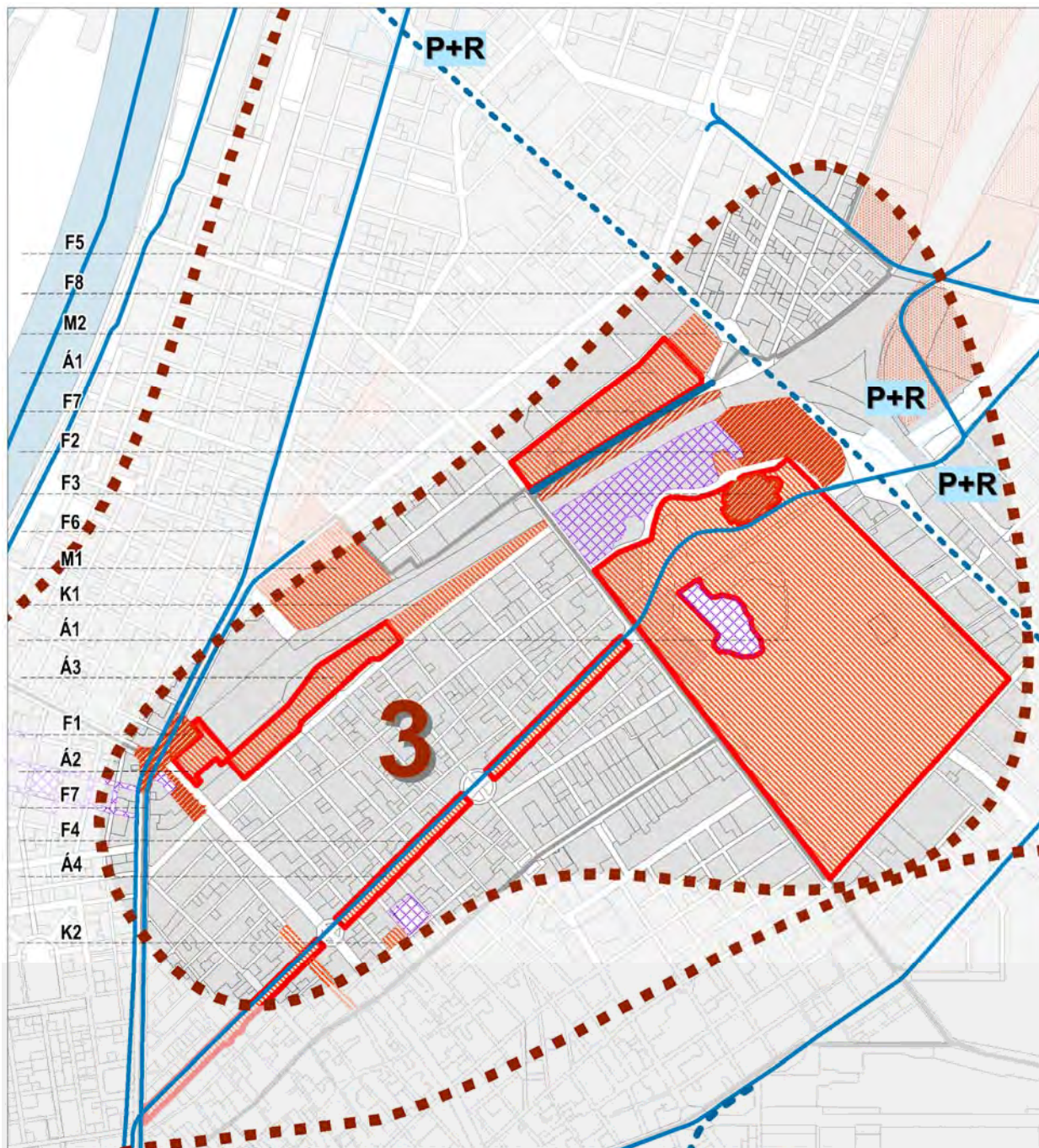
ITS – Budapest 2020

- 4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet (Zöld Program)

VÉGREHAJTÁSÉRT FELELŐS SZERVEZET:	Budapest Főváros Önkormányzata
BECSÜLT KÖLTSÉG:	15-20 milliárd Ft
FINANSZÍROZÁS:	fővárosi költségvetés, központi költségvetés, KEHOP
PROJEKT ELŐKÉSZÍTETTSÉG	fejlesztési terv
PARTNEREK	Magyar Állam / Nemzeti Sportközpontok; Főkert Zrt. BGYH Zrt., Danubius Nemzeti Hajós Egylet, Honvédelmi Minisztérium
ELŐKÉSZÍTÉS LEÍRÁSA:	műszaki tervezés, megvalósíthatósági elemzések, Duna-part építési szabályzat készítése folyamatban
BECSÜLT ELŐKÉSZÍTÉSI KÖLTSÉG	300 millió Ft
ELŐKÉSZÍTÉSÉRT FELELŐS SZERVEZET:	Budapest Főváros Önkormányzata
TERVEZETT ÜTEMEZÉS:	több lépcsőben, projektelemenként

3. NYUGATI TÉRSÉGE –VÁROSLIGET AKCIÓTERÜLET

	Tervezett fővárosi akcióterület		Elkészült projekt, 2007-2015
	Tervezett fővárosi akcióterületi projekt		Tervezett fővárosi P+R
	Tervezett egyéb akcióterületi projekt		Tervezett fővárosi közlekedési projekt: 2016-2022 megvalósítás, előkészítés
	Tervezett akcióterületen kívüli, kapcs. projekt		Elkészült, folyamatban lévő fővárosi közlekedési projekt: 2007-2016
	Tervezett kormányzati, állami projekt		

15. ábra

AZ AKCIÓTERÜLETI FEJLESZTÉS CÉLJA

Az akcióterületi beavatkozások célja a Nyugati tértől a Városligetig húzódó radiális tengely mentén az alulhasznosított területek fejlesztésbe való – részben átmeneti célú – bevonása, funkcióváltása, a Városliget kiemelt turisztikai szerepének megerősítése intézményfejlesztéssel és a zöldterületek revitalizálásával. Ezzel a Belvárosban koncentrált látogató forgalom (turizmus és találkozóhely) térbeli kiterjesztése, a Podmaniczky út mentén új turistaútvonal és szabadidős zóna kialakítása a cél.

A Nyugati pályaudvar térsége ma Budapest belvárosának legnagyobb fejlesztési potenciállal bíró helyszíne. Hosszú távon több százezer négyzetméternyi munkahelyi és / vagy kulturális terület jöhet létre, olyan vegyes fejlesztés mellett, mely az egyébként nagyon alacsony zöldfelületi ellátottsággal bíró belváros pihenésre alkalmas területeit is növeli. A területen számos tulajdonosi érdek és fejlesztési elképzelés van jelen, ezért a fővárosi önkormányzatnak szerepet kell vállalnia – a közigazgatásilag érdekelt Terézvárosi Önkormányzattal együtt – a különböző érdekek összehangolásában, a terület hosszú távú fejlesztési víziójának megalkotásában. Az állam tulajdonosi státuszának dominanciája miatt a komplex projekt menedzselése, szervezeti és finanszírozási háttérének kidolgozása kormányzati feladat. A területre vonatkozó kormányzati szándék, hogy Liget 2 néven a terület megújuljon, s ebben a városi zöldfelületek növelése meghatározó legyen. Mivel a Kormány egyéb projektek vonatkozásában jelentősen előrébb tart a tervezésben, a fővárosi önkormányzat célja az, hogy a következő 7-10 évben ütemezetten – a nagyléptékű, jövőben megvalósítható fejlesztéseket nem akadályozó – átmeneti hasznosítás lehetővé váljon. Budapest Főváros és Terézváros Önkormányzata szakmai civil szervezet bevonásával az átmeneti hasznosítás lehetőségeit vizsgálta, de tulajdonosi státuszban egyik önkormányzat sincs. Az általuk kidolgozott „Nyugati Grund” koncepció elsősorban lakossági célcsoportok és fiatalok számára kínálna sport és rekreációs lehetőségeket az átmeneti hasznosítás jegyében. Budapest belvárosa rendkívül népszerű a diákok és külföldi fiatalok körében, ugyanakkor a szálláshelyek, hostelek közelében nagyon korlátozottak a sportolási lehetőségek. Ugyanez érvényes a lakosságra is, hiszen a sűrűn beépített városi szövetben új sportparkok kialakítására szinte nincs is lehetőség. Közösségi tervezéssel és a megvalósításban való részvétellel a finanszírozás és fenntartás háttérét is biztosító, vendéglátó funkciókat is integráló szabadidős és sportpark kialakítása került felvázolásra. Az átmeneti hasznosítás társadalmi céljai mellett fontos kiemelni a projekt jelentőségét abból a szempontból, hogy a térség, mint kiemelt összefővárosi jelentőségű intermodális – városi alközpont fejlesztésének beindításához is hozzájárul.

A főváros legnagyobb volumenű projektje a Fővárosi Állat- és Növénykert (FÁNK) funkcióbővítése lesz (a kulcsprojektek között részletes információ található). Az egész évben látogatható, európai vonzerejű kulturális-turisztikai attrakció a fejlesztési elemeknek köszönhetően egyben családi élményparkként és ökológiai élményközpontként is működik majd. A Liget Budapest projekt részeként megvalósuló állatkerti bővítés mellett a fővárosi önkormányzat folytatni kívánja a Széchenyi Gyógyfürdő megújítását.

A Liget Budapest projekt tartalma az elmúlt évek során többször változott. A legutóbbi - 1866/2015. (XII. 2.) számú Korm. határozat szerint az új fejlesztések a következők lesznek:

1. ütem: 2018-ig megvalósuló projektelemek

- Magyar Zene Háza (elbontott egykori Hungexpo épületek helyén)
- Magyar Műszaki Közlekedési Múzeum az eredeti tervek szerint helyreállított épületben
- Felújított Szépművészeti Múzeum
- Országos Múzeumi Raktározási és Restaurálási Központ (a Szabolcs utcai egykori kórházépületek újrahasznosításával)

2. ütem: 2019-ig megvalósuló projektelemek

- Új Nemzeti Galéria (az elbontott Petőfi Csarnok helyén)
- Néprajzi Múzeum (új épületben)
- Vajdahunyad vár felújítása
- Városligeti Gyermekszínház (új épület a régi tervek szerint visszaépítve)
- Olof Palme Ház felújítása

Az új intézmények felépítése és a régi épületek megújítása mellett a projekt keretében rehabilitálják a Városliget zöldfelületét és a rekreációs funkciókat, az erre vonatkozó tájépítészeti tervpályázatot 2015-ben kiírták.

A projekt részeként 2018-ig elkészül a 700 férőhelyes Hermina Garázs.

AZ AKCIÓTERÜLETI TERV FEJLESZTÉSÉNEK FŐ FELADATAI

- ▶ Nyugati pályaudvar környezetének hasznosítását előkészítő tárgyalások a Miniszterelnökség vezetésével a fővárosi önkormányzattal és az érintett VI. kerületi önkormányzattal együttműködve, a terület egy részén az átmeneti hasznosítás feltételeinek kidolgozása.
- ▶ FÁNK fejlesztési projektek tervezésének folytatása
- ▶ Együttműködés a Kormánnyal a Liget Budapest beruházásainak és a szükséges fővárosi beavatkozások (FÁNK, Széchenyi Fürdő) összehangolására.

AKCIÓTERÜLETI PROJEKTEK 2014-2020 ÁTTEKINTÉSE

Sor-szám	Projekt neve	Projekt rövid leírása	Költségek	Tervezett ütemezés	Finanszírozás
F1 (4.1.)	Nyugati tér és aluljáró megújítása	előkészítése megkezdődött - fővárosi területek, aluljáró, felüljáró állapot-megóvó felújítása	0,8 milliárd Ft	2016-tól ütemezetten	fővárosi költségvetés
F2 (4.18.)	Fővárosi Állat- és Növénykert – Pannon Park projekt	az egykori Vidámparki területen megvalósuló integrált kulcsprojekt: Biodóm és MesePark	25 milliárd Ft	2015-től ütemezetten	központi költségvetés (Liget Budapest projekt keretében)
F3 (4.5.)	Széchenyi fürdő felújítása	komplex rehabilitáció: létesítmény felújítás, szolgáltatás-fejlesztés: komplex gépészeti rekonstrukció, környezetbarát technológiák alkalmazása, a közeli intézmények termikus energiával való ellátása	1,5 milliárd Ft	2015-2017	fővárosi költségvetés
F4 (3.35.)	M1 metró (Milleniumi földalatti vasút) rekonstrukció és járműfejlesztés	járműkorszerűsítés; akadály-mentesítés a teljes vonal mentén;	40 milliárd Ft	előkészítés: 2017-ig; forrás függvényében	indítható fővárosi költségvetés, központi költségvetés, hitel
F5 (3.44.)	3-as villamos vonal meghosszabbítása a Kassai téren át észak felé (Angyalföld, Árpád híd)	XIII. kerületi Újlipótváros kötőpályás kiszolgálása; A 3-as villamosvonal meghosszabbítása Angyalföldre, Szegedi úti felüljáró kiépítése	12 milliárd Ft	2016: az engedéllyel rendelkező egyesített engedélyezési és kiviteli terv elkészítése	fővárosi költségvetés / IKOP / központi költségvetés
F6 (3.23.)	M3-as metró vonal infrastruktúra rekonstrukciója	meglévő vonal rekonstrukciója (pályatest, állomás, kocsiszín)	131 milliárd Ft (ebből IKOP: 125 milliárd Ft)	2015-2019	IKOP, fővárosi költségvetés,
F7 (3.51.)	Villamoshálózat összekötése a Deák tér és Lehel tér között (Bajcsy-Zsilinszky út-Váci út nyomvonalon)	Váci út-Bajcsy-Zsilinszky út villamos kapcsolat kialakítása; XIII. kerületi Újlipótváros kötőpályás kiszolgálása	17,5 milliárd Ft	tervezés 2020-ig	fővárosi költségvetés / IKOP / központi költségvetés
F8 (3.47.)	M1 metró (Milleniumi földalatti vasút) meghosszabbítás	Milleniumi Földalatti Vasút (M1) meghosszabbítása, Zugló felé (Kassai térig)	előzetes becslést költség: 7 milliárd Ft; ütemezés a továbbtervezéstől függően		
Á1	Liget Budapest Projekt	kormányzati projekt, új kulturális intézmények fejlesztése, zöldterület megújítása integrált projekt keretében	156,72 milliárd Ft	2015-2020 (előkészítés folyik)	központi költségvetés
Á2	Nyugati pályaudvar épület felújítás	NIF/KKK által tervezett projekt a pályaudvar központi épületének felújítására	n.a.	n.a.	IKOP

Á3	Liget 2 projekt	Podmaniczky út menti MNV területek hosszú távú hasznosítása	n.a.	n.a.	központi költségvetés
Á4	Világörökségi Kezelési terv	örökségvédelmi terület – állagmegóvás, fejlesztés - Magyar Állam / Forster Központ	n.a.	n.a.	központi költségvetés
K1	Nyugati Grund	Podmaniczky utca menti használaton kívüli, egykori MÁV területek szabadidős hasznosítása átmeneti jelleggel (fővárosi önkormányzat és kerületi önkormányzatok együttműködésével)	1,5 milliárd Ft (+ esetleges kárelhárítási költségek)	2014: előkészítés 2015: megvalósítás	fővárosi és kerületi költségvetés, központi költségvetés, magántőke
K2	Hunyadi téri csarnok megújítása	vásárcsarnok értékőrző, funkcióbővítő felújítása (döntés-előkészítő hasznosítási vizsgálat készítése folyamatban)	3,5 milliárd Ft	forrás függvényében	kerületi költségvetés,; központi költségvetés; fővárosi támogatási
M1	WESTEND 2 területe	jelentős méretű kereskedelmi és irodai fejlesztés	kb. évi 3-5 milliárd Ft	2016-tól	magántőke
M2	egykori Volán telep (Szabolcs utca)	vegyes funkciójú fejlesztés az egykori barnamezős területen	n.a.	n.a.	magántőke

KAPCSOLÓDÓ AKCIÓTERÜLETEN KÍVÜLI PROJEKTEK (SZINERGIA I.)

FŐVÁROSI	FŐVÁROSI / infrastruktúra	KORMÁNYZATI	KERÜLETI	MAGÁN
Rákosrendező pályaudvar hasznosítási programjának előkészítése			Teréz körút kirakatainak, portáljainak, reklámkihelyezéseinek, megújítása	Vágány utca mentén ingatlanfejlesztés

FEJLESZTÉSI ELŐZMÉNYEK (SZINERGIA II.) – folyamatban lévő projektekkel együtt

FŐVÁROSI	FŐVÁROSI / infrastruktúra	KORMÁNYZATI	KERÜLETI	MAGÁN
Széchenyi fürdő részleges felújítása	Vágány utca kialakítása		TÉR_KÖZ: Nyugati tér közterületi megújítása	
Műjéppálya felújítása			Hunyadi tér közterületi megújítása	
FÁNK - Varázshegy				

AZ AKCIÓTERÜLET FEJLESZTÉSEINEK TERÜLETRENDEZÉSI HÁTTERE

Budapest Főváros Településszerkezeti Terv (TSZT) alátámasztó munkarészének funkcionális szerkezeti tervlapja a Dózsa György út vonaláig kiemelten védendő karakterű, jelentős kiterjedésű területként jelöli az akcióterületet. A Nyugati pályaudvar térsége és az M3 – Hungária körút csomópont szerkezetalkító fejlesztési céltérség – vegyes használatú. A Városliget városi parkként jelölt jelentős zöldterület. A Hungária körút elsőrendű főútként jelölt, felszíni villamosvonallal ellátva.

Az Országgyűlés, a Magyar Állam, Budapest Főváros Önkormányzata, a Magyar Alkotóművészeti Közhasznú Nonprofit Kft. és Budapest Főváros XIV. Kerület Zuglói Önkormányzata osztatlan közös tulajdonában álló Városliget országos jelentőségének és a nemzet emlékezetében betöltött kiemelkedő szerepének tudatában, a Városliget megújításának és fejlesztésének megvalósulása érdekében új törvényt alkotott (2013. évi CCXLII. törvény).

A Városligetben megvalósításra kerülő építési beruházások a továbbiakban kiemelt állami feladatnak minősülnek.

A városligeti ingatlan területén kulturális, közösségi szórakoztató, oktatási-nevelési, sport- és szabadidő, hitéleti, turisztikai, vendéglátó, kiskereskedelmi, közlekedési, biztonsági rendeltetésű épület, valamint parkoló és gépjárművek, illetve kerékpár elhelyezését biztosító építmény helyezhető el, azonban az építési beruházások befejezését követően a zöldfelület aránya a területen nem lehet kevesebb a 2013. december 31-i állapotnál.

Budapest Főváros Önkormányzata a Városliget területére rendelet formájában Városligeti építési szabályzatot állapít meg 2014. június 30-ig, amely hatálya a Budapest közigazgatási területén fekvő, Hungária körút – Kacsóh Pongrác út – Hermina út – Ajtósi Dürer sor – Dózsa György út, valamint a Magyar Államvasutak Zrt. 29737 és 29834/3 helyrajzi számú vasúti területe által határolt területre terjed ki.

Az akcióterület Városligeti építési szabályzat hatályán kívül eső Zuglói területeire a 19/2003. (VII. 08.) sz. rendelettel elfogadott Zugló Kerületi Városrendezési Szabályzata vonatkozik, melynek 2. számú melléklete, a kerületi szabályozási terv.

A VI. kerületben a 29/2011. (VII. 4.) számú önkormányzati rendelettel jóváhagyott Budapest, VI. kerület Terézváros Kerületi Városrendezési és Építési Szabályzata (TÉSZ) hatályos, melyben a Nyugati pályaudvar térsége "kiemelt szabályozást igénylő összvárosi érdekű terület" (TÉSZ 31 §).

Az akcióterület tervezett fejlesztéseinek megvalósíthatóságához a településrendezési tervek készítése, módosítása folyamatban.

16. ábra: TSZT alátámasztó munkarész - Funkcionális szerkezet tervlap kivonat

KULCSPROJEKT BEMUTATÁSA

PROJEKT NEVE:

FŐVÁROSI ÁLLAT- ÉS NÖVÉNYKERT FEJLESZTÉSE – PANNON PARK

PROJEKT INDOKLÁSA:

A Fővárosi Állat- és Növénykert bővítésének szükségessége évtizedek óta felmerült, de inkább áttelepítést terveztek. A Fővárosi Közgyűlés 2012. 11. 28-án és 2013. 2. 27-én döntött arról, hogy az Állatkert a Vidám Park területével bővül, amivel mind az állatok, mind pedig a látogatók számára hosszabb távon is megfelelő terület biztosítható, és fejlesztésével egy innovatív, fenntartható városfejlesztési mintaprojektként is funkcionáló közösségi tér, egyedülálló családi élménypark jön létre. A fejlesztésre készült a Pannon Park létesítésének terve.

A Pannon Park projekt a lepusztult vidámparki területen **bővített állatkerti és családi élményparki funkciókat** példaértékűen, a fenntartható városfejlesztés és a klímavédelem zászlóshajó projektjeként hozza létre, a Liget Budapest projekt részeként,

PROJEKT LEÍRÁSA:

Minőségi szabadidős programot biztosító családi élménypark és állatkert létesítése a korábban vidámparki, 2013. március 15. óta FÁNK kezelésben lévő területen a Liget Budapest programmal összhangban.

A **Pannon Parkban két fő attrakció lesz:** Európa legnagyobb biodómja (kb. 2 hektáron), egy fedett, nagy belmagasságú **Pannon Ősvilág** szubtrópusi csarnok, a hozzá csatlakozó kb. 1,5 hektárnyi külső állatkifutó, vízi szafári, nagy állattartó helyek, és egy **Pannon-tenger Akvárium**, stb. A terület másik felén a **Magyar Mese**park díszkerttel, játszóterekkel és játszóházakkal, az állatos magyar meséket feldolgozó Mesevárral, Magyar Majorral, Madárkórházzal és gyereklovardával. A területen kiszolgáló infrastruktúra is létesül (pl. parkoló, ellátás, műhely, hulladékkezelő stb.).

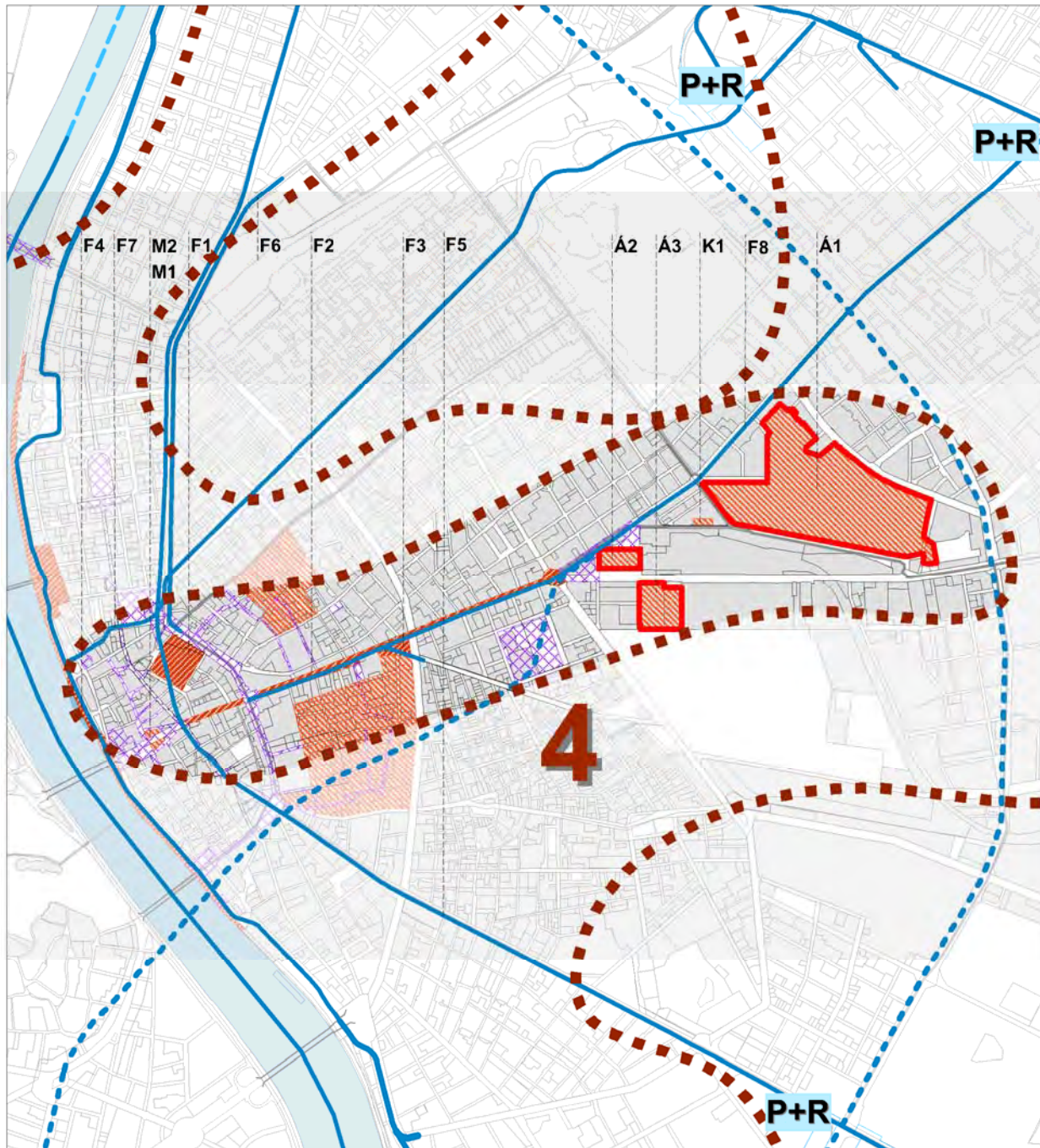
Pannon Park kialakításával szembeni kritériumok:

- ▶ **Közösségi tér** a városlakók számára, a családi szabadidő-töltés kitüntetett helyszíne, a város kiemelkedő értékű, 21. századi turisztikai vonzereje;

	<ul style="list-style-type: none"> ▶ fenntartható városfejlesztési megoldások alkalmazása, kiemelten: a klímaváltozást lassító technológiák alkalmazása; klímaváltozás hatásaihoz való adaptációs megoldások tesztelése; megújuló energiaforrásokra és más alternatív technológiákra alapozott energiaellátás és gépészet; zöld építészet; fenntartható közlekedés és akadálymentesség, parkolók; ▶ innováció (pl. új technológiák, oktatási és bemutatási módszerek alkalmazása); interaktív, élményszerű bemutatás és oktatás, a szemléletformáló és fenntartható fejlődést tudatosító bemutatók (pl. a megújuló energiák, komposztálás, alternatív szennyvíztisztítás stb. élményszerű bemutatása); ▶ a Pannon Park egészében élményközpontú, a gépi, globális multikultúrával szemben alternatív családi szabadidős tevékenységek biztosítása; a kisgyermektől a felnőtt korosztály minőségi szórakoztatása, ökológiai irányú élményszerzése; ▶ az Állatkert attraktivitásának megőrzése, növelése, a Kárpát-medencei identitás erősítése a miocén kori élővilágot jelképező állatbemutatókkal, a nemzetközi állattartási elvárások kiértékelése; ▶ az őshonos magyar állatfajták, az ősi mesterségek, állattartás és hagyományok bemutatása; az állatokhoz kötődő mondák, mesék, irodalmi és művészeti vonatkozások bemutatása; ▶ környezet-, és örökségvédelem; Vursli, „Lizsé” hagyományok újraélesztése.
<p>PROJEKT STRATÉGIAI ILLESZKEDÉSE:</p>	<p>VFK – Budapest 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Az egyedi városkarakter értékalapú megőrzése és fejlesztése cél; ▪ Egészséges környezeti feltételek megteremtése cél; ▪ Kulturális sokszínűség megőrzése és fejlesztése cél; ▪ Klímavédelem és hatékony energiafelhasználás cél. <p>ITS – Budapest 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ 4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet (Kulturális intézményfejlesztési program).
<p>VÉGREHAJTÁSÉRT FELELŐS SZERVEZET:</p>	<p>Fővárosi Állat- és Növénykert Zrt.</p>
<p>BECSÜLT KÖLTSÉG:</p>	<p>25 Milliárd Ft</p>
<p>FINANSZÍROZÁS:</p>	<p>központi költségvetés (1044/2015. (II.10.) Korm. határozat szerint)</p>
<p>PROJEKT ELŐKÉSZÍTETTSÉGE:</p>	<p>48/2015. (III.12.) Korm. rendelet rendelkezik a projekt kiemelt jellegéről: a megvalósításával összefüggő közigazgatási hatósági ügyek nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű üggyé nyilvánítása és az eljáró hatóságok kijelölésével;</p> <p>A fejlesztéshez kapcsolódó ingatlanjogi kérdések egyeztetése, a változások átvezetése folyamatban van (állami tulajdonban lévő ingatlanok fővárosi tulajdonba vétele);</p> <p>Környezetvédelmi hatásvizsgálat elkészült, a Környezet- és Természetvédelmi Felügyelőség elfogadta határozattal az előzetes vizsgálati dokumentációt;</p> <p>A 1044/2015.(II.10.) Korm. határozat értelmében az engedélyezési és kiviteli terveket a Pannon Park teljes és maradéktalan megvalósítására kell elkészíteni;</p> <p>Az engedélyezési tervek készítése folyamatban van.</p>
<p>ELŐKÉSZÍTÉS LEÍRÁSA:</p>	<p>hidrológiai és talajmechanikai vizsgálat</p> <p>előzetes régészeti vizsgálat</p> <p>kiviteli tervek készítése, engedélyeztetés</p>
<p>BECSÜLT ELŐKÉSZÍTÉSI KÖLTSÉG</p>	<p>kb. 1,5 milliárd Ft</p>
<p>ELŐKÉSZÍTÉSÉRT FELELŐS SZERVEZET:</p>	<p>Fővárosi Állat- és Növénykert Zrt.</p>
<p>TERVEZETT ÜTEMEZÉS:</p>	<p>2013-2019</p>

4. BUDAPEST ÚJ FŐTERE ÉS SUGÁRÚTJA AKCIÓTERÜLET

	Tervezett fővárosi akcióterület		Elkészült projekt, 2007-2015
	Tervezett fővárosi akcióterületi projekt		P+R
	Tervezett egyéb akcióterületi projekt		Tervezett fővárosi közlekedési projekt: 2016-2022 megvalósítás, előkészítés
	Tervezett akcióterületen kívüli, kapcs. projekt		Elkészült, folyamatban lévő fővárosi közlekedési projekt: 2007-2016
	Tervezett kormányzati, állami projekt		

17. ábra

AZ AKCIÓTERÜLETI FEJLESZTÉS CÉLJA

Az akcióterület egy radiális tengely mentén a belső városrész minőségjavítását szeretné folytatni, összekötve a megújuló Ferenciek terét, az M4 felszínrendezése kapcsán végső formáját elnyerő Baross téren keresztül a Kormány másik nagy fejlesztési helyszínével, a Nemzeti Olimpiai Központ területével. A főváros egykor legfrekvenciáltabb bevásárló utcájában üres üzlethelyiségekkel, romló közterületi minőséggel találkozunk. Cél az, hogy a közlekedésfejlesztési projektekhez kapcsolódva a Károly körút megújításához hasonlóan egy újraosztott, igényesen kialakított közterület szolgálja a gyalogos, kerékpáros, közösségi és személygépkocsi forgalmat. A minőség és presztízs javulásával cél a terület gazdasági felértékelése, az üzletek forgalmának és ezzel prosperitásának növelése, melyhez a főváros saját „Rögtön Jövők” projektjével is hozzá kíván járulni. Az alapvetően kiskörúton kívüli akcióterület súlypontja mégis a belvárosban van, kiemelt fővárosi cél kulcsprojektként a Városháza évek óta húzóó infrastruktúrájának és működésének integrált projekt keretében történő megújítása, valamint a kapcsolódó Városháza tér méltó kialakítása, létrehozva ezzel Budapest új főterét.

AZ AKCIÓTERÜLETI TERV FEJLESZTÉSÉNEK FŐ FELADATAI

- ▶ Városháza projekt előkészítése – részletes megvalósíthatósági elemzés és műszaki tervek elkészítése.
- ▶ Kossuth – Rákóczi tengely integrált megújításának előkészítése, közlekedésfejlesztési döntések függvényében.
- ▶ Piaci fejlesztőkkel, kerülettel együttműködés, fejlesztési szándékok (tartalom, ütemezés) pontosítása.

AKCIÓTERÜLETI PROJEKTEK 2014-2020 ÁTTEKINTÉSE

Sorszám	Projekt neve	Projekt rövid leírása	Költségek	Tervezett ütemezés	Finanszírozás
F1 3.64.)	Városháza komplex megújítása (benne Budapest Információs és kommunikációs központ és Városháza tér)	műszaki felújítás, hasznosítás racionalizálása, Városháza tér kialakítása, ügyfélszolgálati helyiségek és Budapest Központ kialakítása térkapcsolatok, felszín alatti parkoló kapacitás kiépítése; ügyfélszolgálati funkciók megújítását biztosító IKT és HR fejlesztések	14 milliárd Ft	2014-2015: előkészítés 2020-ig ütemezetten	KEHOP, fővárosi költségvetés, központi költségvetés
F2 (4.1.)	Kossuth Lajos utca -Rákóczi út közterületi megújítása	közlekedésfejlesztés irányának függvényében integrált projektként előkészítés előtt	1 milliárd Ft	2016-2019	VEKOP, fővárosi költségvetés (TÉR-KÖZ)
F3 (4.1.)	Blaha Lujza tér közterületi megújítása	Rákóczi úti fejlesztésekkel összehangolás, integrálás	0,6 milliárd Ft	2016-2019	fővárosi költségvetés (TÉR-KÖZ)
F4 (4.2.)	A belvárosi Dunapartok komplex közterületi rehabilitációja; 1. ütem	Kossuth tér és Fővám tér közötti szakasz, integrálva a „Buda-pest Szíve Program - Kaputárság Projekt” II. ütemét (Széchenyi tér, József A. utca)	rakpartok: 5 milliárd Ft Széchenyi tér komplex megújítása: 4 milliárd Ft úszóművek: 3-6 milliárd Ft	2016-2019	VEKOP, központi költségvetés, fővárosi költségvetés
F5 (3.23.)	M3-as metró vonal infrastruktúra rekonstrukciója	meglévő vonal rekonstrukciója (pályatest, állomás, kocsiszín)	131 milliárd Ft (ebből IKOP: 125 milliárd Ft)	2015-2019	IKOP, fővárosi költségvetés,
F6 (3.51.)	Villamoshálózat összekötése a Deák tér és Lehel tér között (Bajcsy-Zsilinszky út-Váci út	Váci út-Bajcsy-Zsilinszky út villamos kapcsolat kialakítása; XIII. kerületi Újlipótváros kötöttpályás kiszolgálása	17,5 milliárd Ft	tervezés 2020-ig	fővárosi költségvetés/IKOP / központi költségvetés

	nyomvonalon)				
F7 (3.47.)	M1 metró (Milleniumi földalatti vasút) meghosszabbítás	Milleniumi Földalatti Vasút (M1) meghosszabbítása, a Vigadó térig	Vigadó téri meghosszabbítás: 1 milliárd Ft; ütemezés a továbbtervezéstől függően		
F8 (3.24.)	Újpalotai villamos	új felszíni villamosvonal építése a Belváros felől Keleti pu. – Thököly út – Bosnyák tér – Csömöri út – Drégelyvár utca – Nyírpalota utca útvonalon át Újpalotán át a Szilas parkig, Mexikói úti kiágazással	33 milliárd Ft a Keleti pu-ig (járműbeszerzés nélkül) ebből 25 milliárd Ft IKOP (tervezés: 979 millió Ft)	2016-2019 (tervezés: 2015-2016)	IKOP, fővárosi költségvetés
Á1	Istvánmező: Budapest Olimpiai Központ és Puskás Ferenc Stadion	Puskás Ferenc Stadion és új SYMA 'B' multifunkcionális csarnok fejlesztése	125 milliárd Ft	2015-2019	központi költségvetés
Á2	Keleti pályaudvar épületfelújítás	IKOP kiemelt projekt, részletei nem ismertek	n.a.	n.a.	IKOP
K1	közösségi bérház kialakítása és komplex akcióterületi program	VII. kerületi kapcsolódó akcióterületi program	2 milliárd Ft	forrás függvényében indítható	forrása bizonytalan
M1	Klotild –palota Dél	a Klotild palota déli épületének megújítása - szállodafejlesztés	6,5-7 milliárd Ft	2016-2018	magán
M2	Párizsi udvar	szálloda és kereskedelmi fejlesztés; műemlék épület felújítása	12 milliárd Ft	2018-ig	magán

KAPCSOLÓDÓ AKCIÓTERÜLETEN KÍVÜLI PROJEKTEK (SZINERGIA I.)

FŐVÁROSI	FŐVÁROSI / infrastruktúra	KORMÁNYZATI	KERÜLETI	MAGÁN
Újpalotai villamos kiépítése			Belső-Erzébetváros, Józsefváros- tematikus utcák, közterületek megújítása	

FEJLESZTÉSI ELŐZMÉNYEK (SZINERGIA II.) – folyamatban lévő projektekkel együtt

FŐVÁROSI	FŐVÁROSI / infrastruktúra	KORMÁNYZATI	KERÜLETI	MAGÁN
Budapest Szíve 1. / Reprezentatív Kaputérsegek - Károly krt., Márc. 15. tér/Ferenciek tere	M4 - új metróvonal befejezése a Baross tér felszínrendezésével	Erzsébet tér – kulturális központ és közterületi megújítás	„Belváros Új Főutcájának kiépítése -II. ütem - Ferenciek tere és környéke rehabilitációja"	
		Pesti Vigadó felújítása	TÉR_KÖZ: Palotanegyed	
		Nemzeti Lovarda	TÉR_KÖZ: V. kerület Szervita tér megújítása"	
			Belváros Új Főutcájának kiépítése - 1. ütem	
			TÉR_KÖZ: II. János Pál pápa tér – játszótér	
			Váci utca és kapcsolódó utcák megújítása	
			Madách tér megújítása	

AZ AKCIÓTERÜLET FEJLESZTÉSEINEK TERÜLETRENDEZÉSI HÁTTERE

Budapest új főtere és sugárútja akcióterület a hatályos Budapest Főváros Településszerkezeti Terv (TSZT) alátámasztó munkarészének „Funkcionális szerkezeti tervlapja” szerint kiemelten védendő karakterű, jelentős kiterjedésű terület a Keleti pályaudvar, a Thököly út és a Dózsa György út vonaláig. A Nagykörútig terjedő terület és a Keleti pályaudvar térsége a Városmegyer - főközpont területéhez tartozik. Az akcióterületen belül a Keleti pu. – Kerepesi út menti területsáv – Istvánmező területe, valamint két terület a Kerepesi út déli oldalán szerkezetalkító fejlesztési céltérségként jelölt – vegyes használatú. Meglévő közlekedési infrastrukturális elemként a DBR metróvonal (M4), valamint az ÉDRV (M5) tervezett nyomvonalára érinti az akcióterületet. A Rákóczi út – Thököly út vonalán és tervezett villamosvonal jelölt, a Keleti pályaudvartól a Thököly út mentén húzódik a tervezett metróvonal (M4 meghosszabbítása). A Stadionok térsége jelentős közösségi rekreációs célú terület.

Az akcióterület több kerületet fed le (V., VII., VIII., XIV.). A XIV. kerület kivételével, az érintett kerületek városrendezési eszközei (KVSZ) megfelelő keretet biztosítanak az akcióterületen belüli fejlesztéseknek.

Az Országgyűlés a gazdaság és a turizmus élénkítése, az egyes építészeti és erkölcsi értékek megóvása, a sport- és kulturális szolgáltatások színvonalának emelése, továbbá a hosszú távú városrehabilitáció megvalósítása érdekében – a budapesti Istvánmező városrész rehabilitációja keretében a sport- és a kulturális igényeknek megfelelő, nemzetközi színvonalú, összetett szolgáltatásokat biztosítani képes épületegyüttes létrehozásának elősegítése céljából új törvényt alkotott.

A budapesti Istvánmező rehabilitációs programjáról, kiemelten a Budapesti Olimpiai Központ integrált rekonstrukciójáról szóló 2012. évi LXXV. törvényben meghatározott önálló új stadion, kiegészítő létesítmények és az ezekhez tartozó parkoló építésére, a Budapesti Olimpiai Központ bővítésére a XIV. kerületben hatályos 19/2003. (VII.08.) sz. rendelettel elfogadott Zugló Kerületi Városrendezési Szabályzatának módosítása szükséges.

A beruházás területére vonatkozó településrendezési szabályok a törvényben meghatározottak szerint: „a megengedett legnagyobb építménymagasság ötven méter, és a létesítendő épületek legmagasabb pontjára vonatkozó megengedett legnagyobb érték nyolcvan méter”, azaz a területen magasház elhelyezésének lehetősége is megengedett.

KULCSPROJEKT BEMUTATÁSA

PROJEKT NEVE:

VÁROSHÁZA KOMPLEX MEGÚJÍTÁSA

PROJEKT INDOKLÁSA:

A Városháza megújítása a fővárosi önkormányzat eddig elkészült stratégia terveiben folyamatosan kiemelt helyen szerepelt (kulcsprojekt), megvalósítása azonban mai napig elmaradt. A megújítás indoklásában ma már kevésbé releváns a környezetre gyakorolt katalizáló hatás elérése, ugyanis a történeti Belváros dinamikus megújítását tapasztalhattuk meg az elmúlt 5-8 év során. Ebben a megújuló épített környezetben szimbolikusan is nagy jelentősége van annak, hogy a Városháza tér magas használati értékű, nyitott közösségi térré váljon, a Városháza pedig mind arculatában, mind funkcionálisan és szellemiségében megújuljon. A városban élő lakossággal, önkormányzatokkal, gazdasági szereplőkkel, civilekkel és intézményekkel való bizalom kiépítésében, az irányító, kezdeményező és koordináló főváros szerepének megerősítéséhez az épített környezet megújítására is szükség van. A szimbolikus megújulás mellett a racionalizálás, a környezettudatosság szempontjainak érvényesítése is fontos feladat.

A korábbi megvalósítási elképzelések (akár funkcionális, akár a megvalósítás finanszírozási hátterét illetően) felülvizsgálatára, értékelésére és új program kialakítására van szükség. Ezt a gazdasági, finanszírozási válság elhúzó hatása, az ingatlanfejlesztések területén tapasztalt alacsony aktivitás, valamint a köz- és magánszféra által az elmúlt években közösen megvalósított projektek negatív

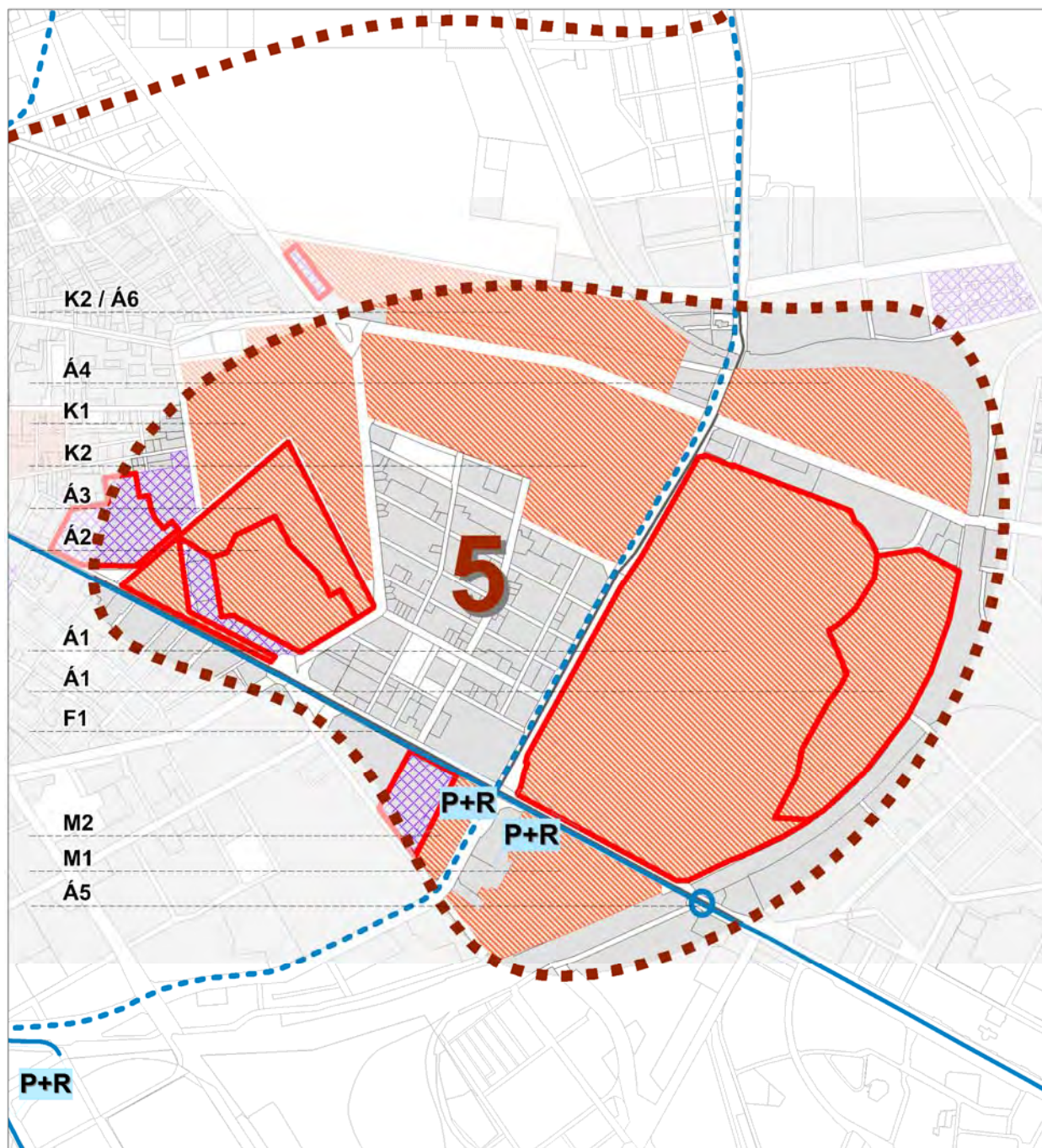

18. ábra: TSZT alátámasztó munkarész - Funkcionális szerkezet tervlap kivonat

		tapasztalatai egyaránt indokolják.
PROJEKT CÉLJA		A Városháza tömb megújítása: az épület korszerűsítése (energetikai és fenntarthatósági szempontok figyelembe vételével), a Városháza tér felújítása és kinyitása, mélygarázs építése, felszínnel való összekapcsolása, ügyfélszolgálati és belső hatékonyságot javító fejlesztések. A várossal való kommunikáció támogatását biztosító intézmény infrastruktúrájának kialakítása.
PROJEKT LEÍRÁSA:		A Városház utca - Gerlóczy utca - Károly körút - Bárczy István utca által határolt terület (továbbiakban: Városháza tömb) fejlesztésének legfontosabb koncepcionális irányai a következők: <ul style="list-style-type: none"> ▪ a tömb műszaki felújítása a környezeti (energetika, zöld beszerzés, zöldfelületek, hőszigetelés csökkentése), műemléki, gazdaságossági és arculati szempontok integrálásával ▪ a hasznosítás racionalizálása (funkcionális összetétel, fenntartható működés) ▪ nyitottság biztosítása (tér, ügyfélszolgálati helyiségek, Budapest Központ) ▪ megközelíthetőség (tércapcsolatok, térszín alatti parkoló kapacitás kiépítése) <p>Az integrált projekt részét képezi továbbá a Városháza hatékonyabb működését és az ügyfélszolgálati funkciók megújítását biztosító IKT és HR fejlesztések.</p>
PROJEKT ILLESZKEDÉSE:	STRATÉGIAI	VFK – Budapest 2030: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Egészséges környezeti feltételek megteremtése cél (A meglévő zöldterületek, városi terek rehabilitációja és a fenntartás színvonalának javításai) ▪ Klímavédelem és hatékony energiafelhasználás cél (energiahatékony és alacsony károsanyag-kibocsátású épített környezet kialakítása) ▪ Az egyedi városkarakter értékalapú megőrzése és fejlesztése cél (Az egyedi értékek hatékonyabb védelme; a települési örökség – a történeti városi táj - védelme – közterület-felújítás) ▪ Hatékony, kiegyensúlyozott városszerkezet - kompakt város cél (A főközpont karaktertisztelő fejlesztése) ▪ Befogadó, támogató és aktív társadalom cél (a társadalmilag pozitív migrációs folyamatok erősítése – kultúrák találkozását elősegítő programok) ▪ Tudás, készség és zöldalapú gazdaságfejlesztés cél (Kapcsolathálók létrehozása, működtetése, Budapest arculati deficitjének ledolgozása; turisztikai fogadási feltételek javítása) <p>ITS – Budapest 2020</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ 3. Intelligens városműködés (3.c Közigazgatási infrastruktúra és működés megújítása)
VÉGREHAJTÁSÉRT SZERVEZET:	FELELŐS	Budapest Főváros Önkormányzata
BECSÜLT KÖLTSÉG:		14 milliárd Ft (az előzetes megvalósíthatósági elemzés opcionális megoldási javaslatainak és a bevonható források függvényében változó)
FINANSZÍROZÁS:		KEHOP, fővárosi költségvetés, központi költségvetés
PROJEKT ELŐKÉSZÍTETTSÉGE:		előkészítés alatt (korábbi időszakokban készült tervek revíziója, értékelése folyamatban van)
ELŐKÉSZÍTÉS LEÍRÁSA:		Megvalósíthatósági tanulmány és műszaki tervek elkészítése
BECSÜLT KÖLTSÉG	ELŐKÉSZÍTÉSI	500 millió Ft
ELŐKÉSZÍTÉSÉRT SZERVEZET:	FELELŐS	Budapest Főváros Önkormányzata
TERVEZETT ÜTEMEZÉS:		2016-2023

5. NÉPLIGET AKCIÓTERÜLET

19. ábra

AZ AKCIÓTERÜLETI FEJLESZTÉS CÉLJA

A kormányzati és kerületi fejlesztések térbeli sűrűsödésével a belső zóna határán fekvő, leszakadással veszélyeztetett városrészek minőségi átalakulásának elindítása és felgyorsítása a cél. A térség funkcionális összetételében erősödik az egyetemi campus és sport funkció. A terület innovációs pólus jellegét adja a klinikák mellett a hazai bionikai innováció központja (a Pázmány Péter és Semmelweis Orvostudományi egyetemek bázisán), amely további KFI funkciók megtelepedését katalizálja. A klaszteresedés fizikai bővítésére illetve a térség funkcióinak bővítésére megfelelő mennyiségű fejlesztési terület áll rendelkezésre a szűkebb vonzaskörzetben (egykori Bólyai katonai akadémia területe. Barnamezős fejlesztésként új kulturális helyszínné alakul a 2011-ben műemlékké nyilvánított MÁV Északi Járműjavítójának ún. Eiffel-csarnoka, ahol a Magyar Állami Operaház és az Erkel Színház új műhelyháza és próbacentruma kap helyet. A Könyves Kálmán-Üllői út kereszteződésében – a Groupama Aréna megépítésével felszabaduló, körút menti területen – a Magyar Telekom irodaháza épül fel. A térségben tervezett fizikai beavatkozások mellett fontos cél a belső zóna további társadalmi leszakadásának megakadályozása, az Orczy-negyed integrált szociális rehabilitációja. Az Olimpia 2024 scenárió részeként a jelenleg alulhasznosított, MÁV Zrt. tulajdonában lévő józsefvárosi pályaudvar területén az egyik médiafalu kerülne kialakításra. A 2017. évi, olimpiai rendezési jogról szóló döntés kimenetelétől függően kerülhet megvalósításra a kerület akcióterületi programjának részeként a józsefvárosi pályaudvar, illetve a kapcsolódó Ganz-MÁVAG területre vonatkozó fejlesztési program kialakítása.

AZ AKCIÓTERÜLETI TERV FEJLESZTÉSÉNEK FŐ FELADATAI

- ▶ Népliget fejlesztési elképzeléseinek koordinálása a Kormánnyal.
- ▶ A kerülethatárokon átívelő akcióterület koordinált tervének fejlesztése az együttműködésre alapozva.
- ▶ Piaci fejlesztőkkel, kerülettel együttműködés, fejlesztési szándékok (tartalom, ütemezés) pontosítása.

AKCIÓTERÜLETI PROJEKTEK 2014-2020 ÁTTEKINTÉSE

Sor-szám	Projekt neve	Projekt rövid leírása	Költségek	Tervezett ütemezés	Finanszírozás
F1 (3.23.)	M3-as metró vonal infrastruktúra rekonstrukciója	meglévő vonal rekonstrukciója (pályatest, állomás, kocsiszín)	131 milliárd Ft (ebből IKOP: 125 milliárd Ft)	2015-2019	IKOP, fővárosi költségvetés,
Á1	Népliget és Fradiváros	A Népliget zöld és közösségi területeinek megújítása, intézményfejlesztés (olimpiai helyszín: vívás, öttusa, gyeplabda)	n.a.	2017-től	központi költségvetés
Á2	Orczy kert komplex fejlesztése	parkfelújítás, lovarda	30,127 milliárd Ft	2018-ig	központi költségvetés
Á3	Ludovika Campus 1 ütem – NKE	Nemzeti Közszolgálati Egyetem új oktatási épület, sportlétesítmények, szárnyépület integrálása, többfunkciós vívóterem			központi költségvetés
Á4	Operaház új műhelyháza	Északi járműjavító funkcióváltása	14,5 milliárd Ft	2016-2017	központi költségvetés
Á5	Népliget vasúti megálló előkészítése	az elővárosi-városi vasúti fejlesztéshez kapcsolódóan új megállóhely kialakítása	n.a.	2020-ig előkészítés megkezdése	központi költségvetés
K1	Orczy Negyed - szociális városrehabilitáció	közterületek megújítása, önkormányzati ingatlan állomány megújítása, részben bontása, szociális és foglalkoztatási programok	20 milliárd Ft (ebből VEKOP: 5 milliárd Ft)	2016-től ütemezetten	VEKOP, egyéb forrás
K2 / Á6	Józsefvárosi pályaudvar területének rehabilitációja / médiafalu; Ganz-MÁVAG területének szabályozása	az egykori vasúti területek fejlesztési programjának kidolgozása/Olimpiai scenárió: médiafalu elhelyezése) rendezett, hasznosítást lehetővé tevő szabályozási keretek kialakítása	15 millió Ft / n.a.	n.a.	központi költségvetés / kerületi költségvetés
M1	Egykori Bólyai lakotanya területe	Vegyes funkciójú fejlesztés	n.a.	n.a.	magán

M2	Üllői út - Könyves Kálmán krt. irodafejlesztés	Az egykori FTC pálya helyén kialakított fejlesztési telken 55 ezer m2 irodaház	n.a.	2016-2018	magán
----	--	--	------	-----------	-------

KAPCSOLÓDÓ AKCIÓTERÜLETEN KÍVÜLI PROJEKTEK (SZINERGIA I.)

FŐVÁROSI	FŐVÁROSI / infrastruktúra	KORMÁNYZATI	KERÜLETI	MAGÁN
				Corvin negyed – 4. ütem (Technology and Science Park)

FEJLESZTÉSI ELŐZMÉNYEK (SZINERGIA II.) – folyamatban lévő projektekkel együtt

FŐVÁROSI	FŐVÁROSI / infrastruktúra	KORMÁNYZATI	KERÜLETI	MAGÁN
	1-es villamos rekonstrukció	Ferencvárosi Groupama Aréna	JAT: Ferencvárosi rehabilitáció	Corvin negyed
		Ludovika Campus I. - NKE		
		Korányi kórházfejlesztés		
		Sorsok Háza		

AZ AKCIÓTERÜLET FEJLESZTÉSEINEK TERÜLETRENDEZÉSI HÁTTERE

Népliget akcióterületen a hatályos Budapest Főváros Településszerkezeti Terv (TSZT) alátámasztó munkarészeinek „*Funkcionális szerkezeti tervlapja*” több fejlesztési területet is jelöl. A Ganz-telep, a Kőbányai út menti területsáv (a MÁV Északi Járőrjavító telepét magába foglalva), az Orczy-kert és a Klinikák térsége, valamint a Népliget metróállomás térsége is *szervezetalkító fejlesztési céltérsegg – vegyes használattal*. Az Orczy út vonaláig kiemelten védendő karakterű, jelentős kiterjedésű terület jelölt. A Népliget egésze városi parkként jelölt, jelentős zöldterület. Gazdasági terület található a Népligettől keletre, a vasútvonalon túl.

Az akcióterület érinti a VIII-IX-X kerület területét. A *Józsefváros Kerületi Építési Szabályzata (JÓKÉSZ)* a 66/2007. (XII.12.) önkormányzati rendelettel került jóváhagyásra, melynek 4. számú melléklete az övezeti terv a kerület egészére vonatkozik.

A IX. kerületi érintettség tekintetében két fejlesztés kerül előtérbe. Ezek közül az FTC-Stadion és környékére a 42/2012 (XII. 28.) önkormányzati rendelettel jóváhagyott kerületi szabályozási terv rendelkezik. A Könyves Kálmán körütről keletre fekvő területen a Népliget autóbussz végállomás környékében lezajlott fejlesztéseken túl a tömb keleti szektorában szanálásra került az egykori Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem - Bolyai János Katonai Műszaki Főiskola Üllői úti bázisa. A tömbre jelenleg a SKANSKA – VOLÁNBUSZ 5/2007. (II. 09.) önkormányzati rendelettel jóváhagyott kerületi szabályozási terv van érvényben, de a későbbi hasznosítás biztosítására a területre új kerületi szabályozási terv készítése van folyamatban.

A Népliget területére a 45/2001. (X. 30.) Budapest Kőbányai Önkormányzati rendelet a Budapest X., Népliget és környéke, a Hungária körút - Üllői út - Ceglédi út - Bihari út - Horog utca - Kőbányai út által határolt terület Kerületi Építési Szabályzata és Szabályozási Terve vonatkozik. A parkrekonstrukciós fejlesztési elképzelések a hatályos terveszközök mellett megvalósíthatóak, míg a vasút menti sportterületek fejlesztéséhez a szabályozási terv módosítása szükséges.

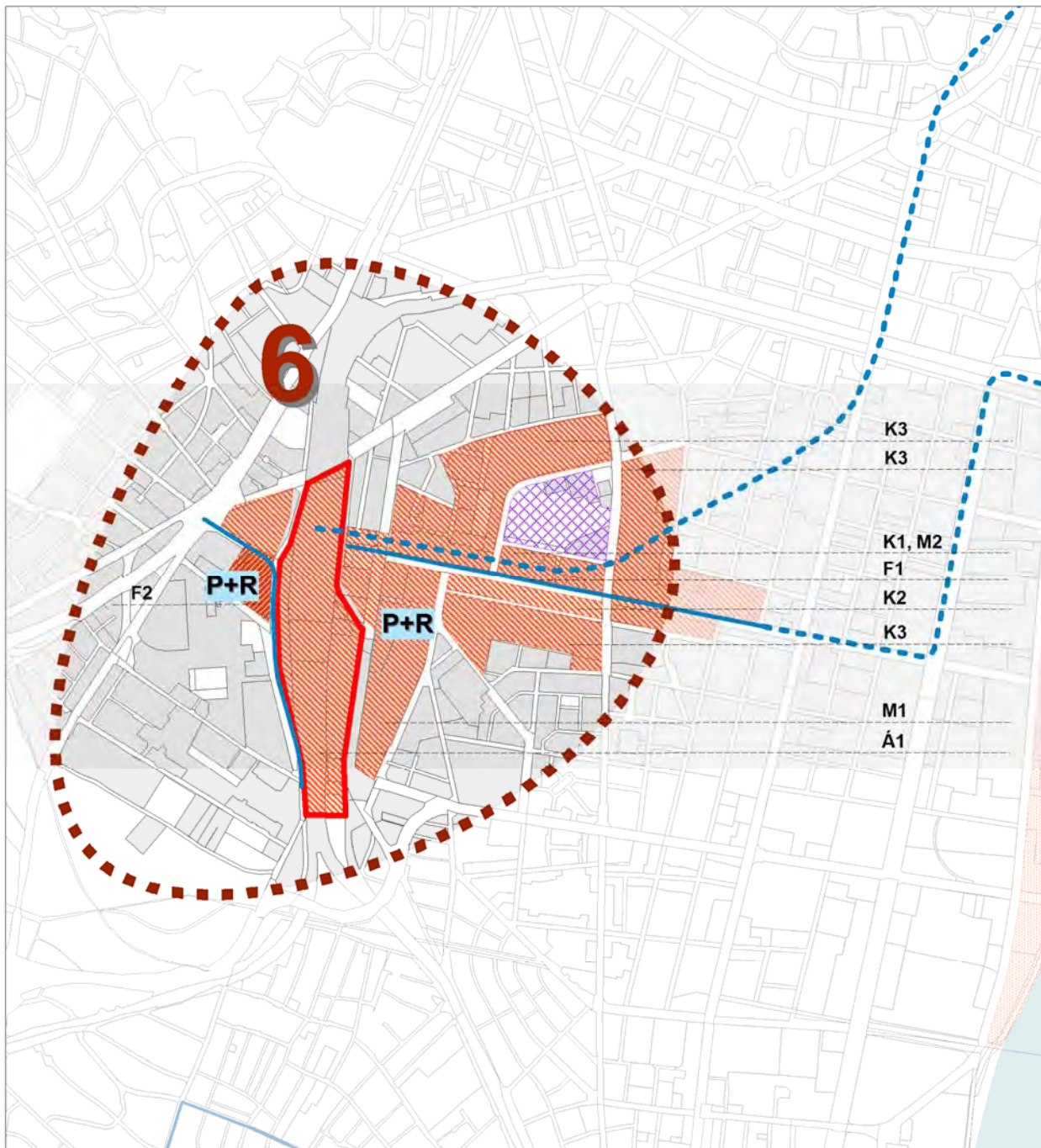
A Népliget parkja történeti kertként műemlékként nyilvántartott. A védetté nyilvánítás célja a 19. század második felében alapított, számos kerttörténeti stílust őrző Népliget parkjának, növényállományának, valamint a parkban 1892-ben épült vízmű és víztorony, az 1932–1937 között épült Építők Sportclub építészeti értékeinek és az itt elhelyezett képzőművészeti alkotásoknak a megőrzése.

20. ábra: TSZT alátámasztó munkarész - Funkcionális szerkezet tervlap kivonat

6. KELENFÖLD AKCIÓTERÜLET

	Tervezett fővárosi akcióterület		Elkészült projekt, 2007-2015
	Tervezett fővárosi akcióterületi projekt		Tervezett fővárosi P+R
	Tervezett egyéb akcióterületi projekt		Tervezett fővárosi közlekedési projekt: 2016-2022 megvalósítás, előkészítés
	Tervezett akcióterületen kívüli, kapcs. projekt		Elkészült, folyamatban lévő fővárosi közlekedési projekt: 2007-2016
	Tervezett kormányzati, állami projekt		

21. ábra

AZ AKCIÓTERÜLETI FEJLESZTÉS CÉLJA

A rendszerváltozás óta a főváros legnagyobb és a legkomplexebb, talán legtöbb megoldandó problémát is jelentő fejlesztése a 4-es metró megépítése volt. A 2014-ben átadásra kerülő új szakasz egyik végállomása az Etele tér, jelentős utasforgalmat vonzva a területre. Párhuzamosan az ingatlanpiac remélt, valószínűleg mérsékelt élénkülésével a terület átalakulásának dinamikája is megerősödhet. A térségben több éve megkezdett fejlesztési és menedzselési feladatok folytatására van szükség tehát ahhoz, hogy a terület elhelyezkedéséből és fejlesztési lehetőségeiből adódó előnyök és hasznok realizálása minél nagyobb mértékben megtörténjen. A főváros a folyamatot további infrastrukturális projektjein – az intermodális csomópont további eszközváltó funkcióinak kiépítésén – keresztül szeretné stimulálni, mely nem csak nagyobb forgalmat és vásárlóerőt vonzva erősíti a fejlesztők aktivitását, hanem biztosítja magának az intermodalitásnak a jó és hatékony működését, különösen az agglomerációból érkező személygépjármű forgalom megállítása révén. A főváros nyugati kapujának gazdasági megerősödése új impulzust kap, 2020-ig várhatóan megépül legalább egy landmark jelentőségű irodaház a területen. A mellékközpont fejlesztése a belső városrészek közötti terheltségének csökkenését és levegőminőségének javulását eredményezheti hosszabb távon. A budaörsi agglomerációs szektor belvárosból való megközelítése – a ráhordó járatok sűrűségének és útvonalainak optimális kialakítása mellett – azon munkavállalók számára is egyszerűbb lesz, akik a közösségi közlekedést használják utazásaikhoz. Ezzel az agglomerációs szektor gazdasági szerepe is tovább erősödik.

AZ AKCIÓTERÜLET TERV FEJLESZTÉSÉNEK FŐ FELADATAI

- ▶ További területelőkészítési, menedzselési feladatok ellátása, közterületek kialakításának előkészítése.
- ▶ Térség projektjeinek koordinálása.
- ▶ Piaci fejlesztőkkel, kerülettel együttműködés, fejlesztési szándékok (tartalom, ütemezés) pontosítása.

AKCIÓTERÜLETI PROJEKTEK 2014-2020 ÁTTEKINTÉSE

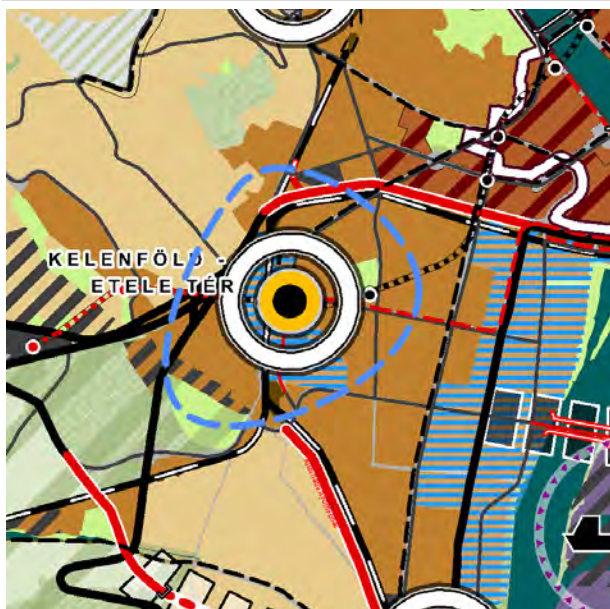
Sor-szám	Projekt neve	Projekt rövid leírása	Költségek	Tervezett ütemezés	Finanszírozás
F1 (3.22.)	1-es villamos vonal meghosszabbítása az Etele térig	1-es villamos meghosszabbítása a Fehérvári úttól Budapest Kelenföld pályaudvarig, három új megállóhely építése.	9,5 milliárd Ft ebből 8,5 milliárd Ft IKOP támogatás)	2016-2018	IKOP, fővárosi költségvetés
F2 (2.4.)	Kelenföld intermodális központ kialakítása (Őrmező)	Őrmezőn új fedett autóbusz terminál létesítése, ami az épületkomplexum elhagyása nélkül teszi lehetővé az átszállást a 4-es metró, valamint a fővárosi közösségi közlekedés és a helyközi autóbuszok járatai között; kapcsolódó úthálózat kialakítása	6 milliárd Ft (ebből 5,1 milliárd Ft IKOP támogatás)	2016-2020	IKOP; fővárosi költségvetés
Á1	Kelenföldi pályaudvar megújítása	állomásépület és infrastruktúra fejlesztése	n.a.	n.a.	n.a.
K.1.	Etele út- Bártfai utca – Vahot utca – Tétényi út által határolt terület fejlesztése	a kelenföldi városész központjának fejlesztése	n.a.	2017-2019	n.a.
K.2.	Etele út menti park-sáv felújítása	meglévő zöldsáv parkként való fejlesztése	n.a.	2016	kerületi költségvetés
K.3.	A Kelenföldi lakótelep megújítása	lakótelepi városrész komplex szemléletű rehabilitációja	n.a.	folyamatos	n.a.
M1	Bevásárló központ és irodafejlesztés (Futureal)	jelentős méretű kereskedelmi fejlesztés kapcsolódva az intermodális központhoz.	n.a.	2016	magán

FEJLESZTÉSI ELŐZMÉNYEK (SZINERGIA II.) – folyamatban lévő projektekkel együtt

FŐVÁROSI	FŐVÁROSI / infrastruktúra	KORMÁNYZATI	KERÜLETI	MAGÁN
	M4 - új metróvonal és kapcsolódó fejlesztések		Bikás park megújítása	
	1-es villamos meghosszabbítása Fehérvári útig		Őrmező és Kelenföld lakótelep megújítása	

AZ AKCIÓTERÜLET FEJLESZTÉSEINEK TELEPÜLÉSRENDEZÉSI HÁTTERE

A terület a Budapest Főváros Településszerkezeti Terv (TSZT) alátámasztó munkarészének „Funkcionális szerkezeti tervlapján” vegyes használatú, magas intenzitású városias területként jelölt. A Kelenföld – Etele tér csomópont intermodális mellékközpont, térsége szerkezetalakító fejlesztési céltérségként jelölt – vegyes használatú. A területet vasútvonal, meglévő és tervezett elsőrendű út, meglévő metróvonal (M4) és tervezett villamosvonal érinti.

22. ábra: TSZT alátámasztó munkarész - Funkcionális szerkezet tervlap kivonat

A XI. kerületben, a 34/2003. (X. 21.) XI. ÖK számú rendelettel jóváhagyott, többször módosított Kerületi Városrendezési és Építési Szabályzat (KVSZ) rögzíti az építési övezeteket és övezeteket.

A területre a 17/2010 (V. 28.) ÖK számú rendelettel elfogadott kerületi szabályozási terv hatályos, mely a 27/2013. (IV. 24.) ÖK számú rendelettel módosult.

A módosítást követően a tervezett fejlesztési elképzelések megvalósíthatósága az intermodális csomóponthoz kapcsolódó budapesti 4-es metró kelenföldi végállomásának őrmezői kijáratánál lehetővé vált.

A beruházás keretében az őrmezői oldalon a 4-es metró végállomásához csatlakozóan komplex helyi és helyközi autóbusz-pályaudvar, továbbá P+R parkoló és B+R kerékpártároló épül. A hatályos KSZT tartalmazza magasház elhelyezésének lehetőségét.

A XI. kerület Újbuda Önkormányzata 45/2013 (X. 2.) ÖK számú rendeletével módosította a 34/2003. (X.21.) XI. ÖK számú rendelettel jóváhagyott Kerületi Városrendezési és Építési Szabályzatát (KVSZ), mely módosítás egyik célja az 1-es villamos Fehérvári útig történő meghossz-

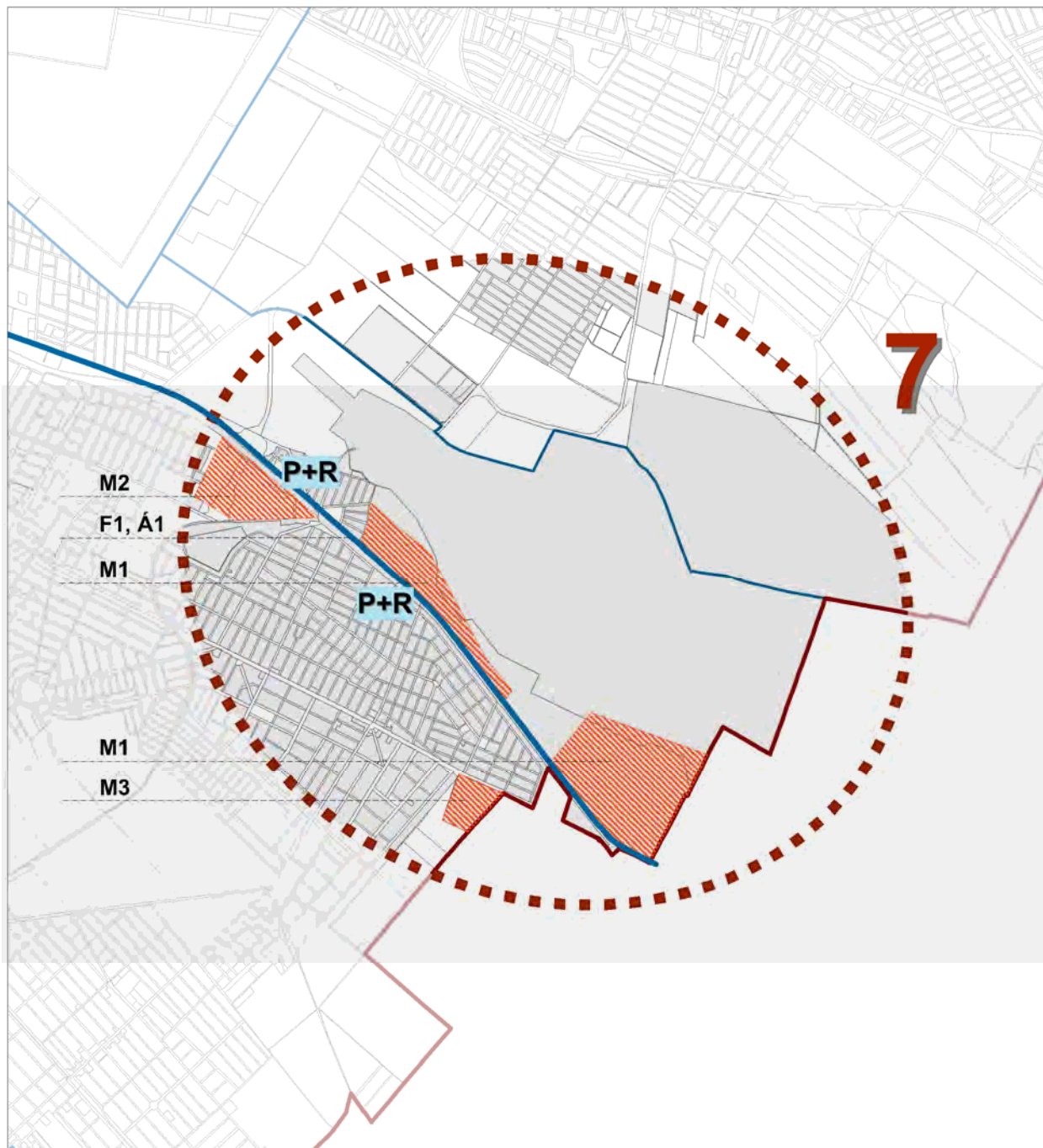
szabbításának lehetővé tétele volt. Az aktuális jogszabályi környezet lehetővé teszi és támogatja a tervezett fejlesztések megvalósítását.

KULCSPROJEKT BEMUTATÁSA

PROJEKT NEVE:	KELENFÖLD INTERMODÁLIS CSOMÓPONT
PROJEKT INDOKLÁSA:	A Főváros egyik legnagyobb megkezdett beruházásánál az intermodális csomópont hiányzó fővárosi fejlesztéseinek folytatására van szükség, mellyel a mellékközpont a Dél-Budáról, illetve az M1-M7 autópályák agglomerációs vonzáskörzetéből érkezők számára biztosít eszközváltási lehetőséget. A projekttérség jelentős ingatlanfejlesztési potenciállal rendelkezik. A központ forgalmának bővülésével jelentős vásárlóerőt jelent a tervezett kiskereskedelmi fejlesztések számára, a kedvező megközelíthetőség pedig a munkahelyi (iroda) fejlesztések megvalósítását segíti elő.
PROJEKT CÉLJA	Kelenföld mellékközpont intermodális szerepkörének korszerű kiépítésével a térség gazdasági (munkahelyi, kereskedelmi, szolgáltató) szerepkörének erősítése, a Kelenföld-Őrmező térség, mint nyugati kaputérség kialakítása.
PROJEKT LEÍRÁSA	A 4-es metró fejlesztéshez kapcsolódva az őrmezői végállomási térség közötti kapcsolatának biztosítása, az eszközváltási funkciók kiépítése: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Komplex helyi és helyközi autóbussz pályaudvar (zárt terű autóbussz terminál) létesítése, ▪ P+R és B+R parkolók létesítése, taxidrosztok kialakítása.
PROJEKT STRATÉGIAI ILLESZKEDÉSE:	VFK – Budapest 2030: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Önfenntartó városgazdálkodási rendszer cél (Meglévő vagyont koncentrációja, fejlesztése, bevétel növelés); ▪ Hatékony, kiegyensúlyozott városszerkezet - kompakt város cél (A kötöttpályás közösségi közlekedés elemeinek fejlesztési tengelyként történő figyelembevétele; differenciált központrendszer kialakítása; Budapest gazdasági szerepköréhez szükséges sokrétű területi kínálat); ▪ Intelligens mobilitás cél (A központrendszer elemeinek, valamint az intermodális és az átszálló csomópontok kiemelt fejlesztése); ITS – Budapest 2020 <ul style="list-style-type: none"> ▪ 2. Vállalkozás- és beruházás barát gazdasági környezet (2.b. Stratégiai gazdasági terek integrált fejlesztése); ▪ 3. Intelligens városműködés (3.b Intelligens, kooperatív közlekedés programja).
VÉGREHAJTÁSÉRT FELELŐS SZERVEZET:	Budapest Főváros Önkormányzata - BKK.
BECSÜLT KÖLTSÉG:	6 milliárd Ft
FINANSZÍROZÁS:	Fővárosi költségvetés, EU támogatás (IKOP: 5,1 milliárd Ft)
PROJEKT ELŐKÉSZÍTETTSÉGE:	Tervpályázati szinten kidolgozott koncepció Az engedélyezési tervek elkészítését a közúti kapcsolat biztosítása és az intermodális csomópont kiépítésére a DBR projektigazgatóság a 4-es metró projekt keretében végzi.
ELŐKÉSZÍTÉS LEÍRÁSA:	Kiviteli tervek elkészítése, engedélyezés, területszerzés
BECSÜLT ELŐKÉSZÍTÉSI KÖLTSÉG	700 millió Ft
ELŐKÉSZÍTÉSÉRT FELELŐS SZERVEZET:	BKK Zrt.
TERVEZETT ÜTEMEZÉS:	megvalósítás 2020-ig

7. FERIHEGYI GAZDASÁGI ÖVEZET AKCIÓTERÜLET

	Tervezett fővárosi akcióterület		Elkészült projekt, 2007-2015
	Tervezett fővárosi akcióterületi projekt		Tervezett fővárosi P+R
	Tervezett egyéb akcióterületi projekt		Tervezett fővárosi közlekedési projekt: 2016-2022 megvalósítás, előkészítés
	Tervezett akcióterületen kívüli, kapcs. projekt		Elkészült, folyamatban lévő fővárosi közlekedési projekt: 2007-2016
	Tervezett kormányzati, állami projekt		

23. ábra

AZ AKCIÓTERÜLET FEJLESZTÉSÉNEK CÉLJA

A repülőtér környékének térségi pozíciója, a már kiépült közlekedési és gazdasági infrastruktúrák, hálózatok igen erős alapot tudnak biztosítani a jövőbeli gazdaságfejlesztés számára. 2015-ben megalakult a Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér Térség- és Gazdaságfejlesztési Klaszter (BUD Klaszter). A megalapított klaszter kulcsszereplői a kezdeményező Budapest XVIII. kerület, Pestszentlőrinc-Pestszentimre Önkormányzata, Vecsés Város Önkormányzata, Budapest Főváros Önkormányzata, Pest Megye Önkormányzata, a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér üzemeltető Budapest Airport Zrt., valamint a magyar és európai légitársaságok irányításában meghatározó állami vállalat, a HungaroControl Magyar Légiforgalmi Szolgálat Zrt. Az alapító szereplőkön túlmenően a létrehozandó térségfejlesztési és gazdaságfejlesztési kettős funkciójú együttműködés (klaszter) nyitott a térségben működő, illetve a térségi érdekű, ezen belül a repülőtérrel, a légi szállítással kapcsolatos ágazatokban, illetve ezek kiszolgálásában érintett és érdekelt állami, önkormányzati és piaci szereplők irányában, akik társult tagként bekapcsolódhatnak az együttműködésbe, részt vehetnek a klaszter által szervezett projektek megvalósításában és igénybe vehetik a klaszter nyújtotta szolgáltatásokat. Az együttműködés legfontosabb célkitűzése, hogy a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér Magyarország gazdasági növekedésének kulcsszereplőjeként megerősítse vezető pozícióját a Kárpát-medencében, térsége pedig a budapesti agglomeráció nemzetközi versenyképessége fokozásának és a keleti országrész felzárkóztatásának egyik motorjává váljon.

A fejlesztési tervek és a partnerségi együttműködések tudják biztosítani, hogy a repülőtér gazdasági potenciálja a legnagyobb mértékben hasznosuljon:

- ▶ új gazdasági szereplők jelenjenek meg a területen új munkahelyeket teremtve,
- ▶ erősebb gazdasági, beszállítói kapcsolat alakuljon ki a repülőtérhez kapcsolódó és a környékbeli vállalkozások között, mely erősítheti a helyi vállalkozások pozícióját,
- ▶ a magasabban kvalifikált munkaerő iránti kereslet helyben tudja tartani a felsőfokú végzettséggel rendelkező munkavállalókat,
- ▶ a kedvezőbb munkaerő piaci helyzet, illetve a többlet helyi adóbevétel stabilizálja az érintett települések pénzügyi helyzetét és lehetőséget ad az önkormányzati fejlesztések finanszírozására,
- ▶ közlekedési infrastruktúrák kiépülésével hatékonyabb kapcsolat alakulhat ki a térség települései illetve Budapest érintett külső kerületei között.

AZ AKCIÓTERÜLETI FEJLESZTÉS FELADATAI

- ▶ A gazdasági zóna kialakításához szükséges nagy közlekedési és közmű infrastruktúra fejlesztések meghatározása, előkészítése:
  - A BKRFT felülvizsgálatában szerepel a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér közúti elérhetőségének javítása érdekében a Ferihegyi gyorsforgalmi út a Határ út és a repülőtér 1-es terminálja közötti korszerűsítése. A repülőtér közvetlen vasúti elérhetősége a 100a sz. Budapest-Cegléd-Szolnok vasútvonal korszerűsítésével egyidejűleg valósul meg. Ennek keretében Kőbánya-Kispest és Városhatár közötti szakaszon többlet-vágány épül, a repülőtér közvetlen kapcsolatát a Pestszentlőrinc állomás utáni nyomvonal-korrektió kialakítása biztosítja, a repülőtér területén térszín alatti vonalvezetéssel.
- ▶ A gazdasági zóna fejlesztésének elősegítéséhez szükséges alapintézményi hálózat kialakítása.
- ▶ Potenciális fejlesztési területek feltérképezése, megadott szempontrendszer szerinti prioritizálása.
- ▶ Fejlesztési projektek kidolgozása, partnerségi együttműködések kialakítása.

AKCIÓTERÜLETI PROJEKTEK 2014-2020 ÁTTEKINTÉSE

Sorszám	Projekt neve	Projekt rövid leírása	Költségek	Tervezett ütemezés	Finanszírozás
F1 (2.5.)	Ferihegyi repülőtérre vezető út rekonstrukciója (meglévő útvonalon - Határ út és Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér I. között)	Ferihegyi repülőtérre vezető gyorsforgalmi út korszerűsítése a Gyömrői út közös rendezésével, csomópontok átépítésével, sűrű lehajtási lehetőségekkel, fizikai elválasztás megszüntetésével 1. ütem: gyorsforgalmi út és Gyömrői út szervízpálya összenyitása	1. ütem: 9 milliárd Ft 2. ütem: 18 milliárd Ft	1.ütem: 2018-ig; 2. ütem: 2023-ig	fővárosi költségvetés, központi költségvetés
Á1	Gyorsvasút / kötöttpályás kapcsolat fejlesztése	szárnyvonal kiépítésével a 2-es terminál távolsági vasúthálózatba való bekapcsolása	n.a.	tervezése 2016-ban indul 2018-2021: beruházás	központi költségvetés, előkészítés: CEF
M1	Budapest Airport fejlesztései (BUD Future program)	jelenleg alulhasznosított területek fejlesztése, funkcióváltása: szálloda, irodai és logisztikai (Cargo City) fejlesztések.	n.a. / szálloda kb. 5,7 mrd Ft; Cargo City kb. 5,7 mrd Ft	folyamatosan	magán
M2	Szemere-telep északi részének funkcióváltása	gazdasági terület fejlesztése	n.a.	n.a..	VEKOP / magán
M3	Üllői úti egykori lakannya területének megújítása	barnamezős területen modern munkahelyi övezet kialakításának elősegítése	n.a.	n.a.-	VEKOP / magán

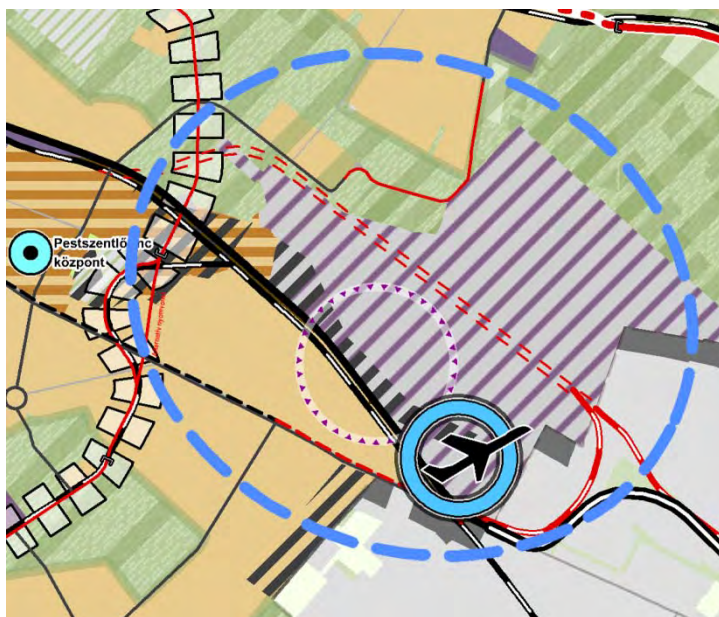
KAPCSOLÓDÓ AKCIÓTERÜLETEN KÍVÜLI PROJEKTEK (SZINERGIA I.)

FŐVÁROSI	FŐVÁROSI / infrastruktúra	KORMÁNYZATI	KERÜLETI	MAGÁN
			AirLED projekt (XVIII. kerület vezetésével és Pest Megye támogatásával térségi gazdasági stratégia kialakítása)	gazdasági területek fejlesztése Vecsésen, részben önkormányzati részben magán forrásból
			XVII. kerület gazdaságfejlesztési projektjei – üzleti környezet fejlesztése	DHL elosztó központ kiépítése
				szálloda és parkolóház fejlesztése a repülőtér II. termináljánál

AZ AKCIÓTERÜLET FEJLESZTÉSEINEK TELEPÜLÉSRENDEZÉSI HÁTTERE

A Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér akcióterületen a hatályos Budapest Főváros Településszerkezeti Terv (TSZT) alátámasztó munkarésében szereplő „Funkcionális szerkezet” című tervlap több változással érintett területet is jelöl. A repülőtér területének Ferihegyi gyorsforgalmi út menti területsávja jelentős fejlesztési potenciállal rendelkező terület, ahogy Szemeretelep felhagyott ipari területe is.

Az akcióterületre vonatkozóan több infrastruktúrafejlesztést is tartalmaz a TSZT. Tervezett közúti közlekedési elem a Szemeretelep területét keresztező külső keleti körút nyomvonala – ami a belső területek tehermentesítése szempontjából prioritással rendelkező közúti elem –, valamint a Ferihegyi út és a Bélatelepi út tervezett összekötése amely a kerületközi összeköttetés javítását hivatott biztosítani. Tervezett közösségi közlekedési fejlesztési elem az Üllői út nyomvonalán vezetett sugárirányú kötöttpályás elem (50-es villamos meghosszabbítása), valamint a repülőtér területén vezetett nagysebességű vasúti nyomvonal.

24. ábra: TSZT alátámasztó munkarész - Funkcionális szerkezet tervlap kivonat

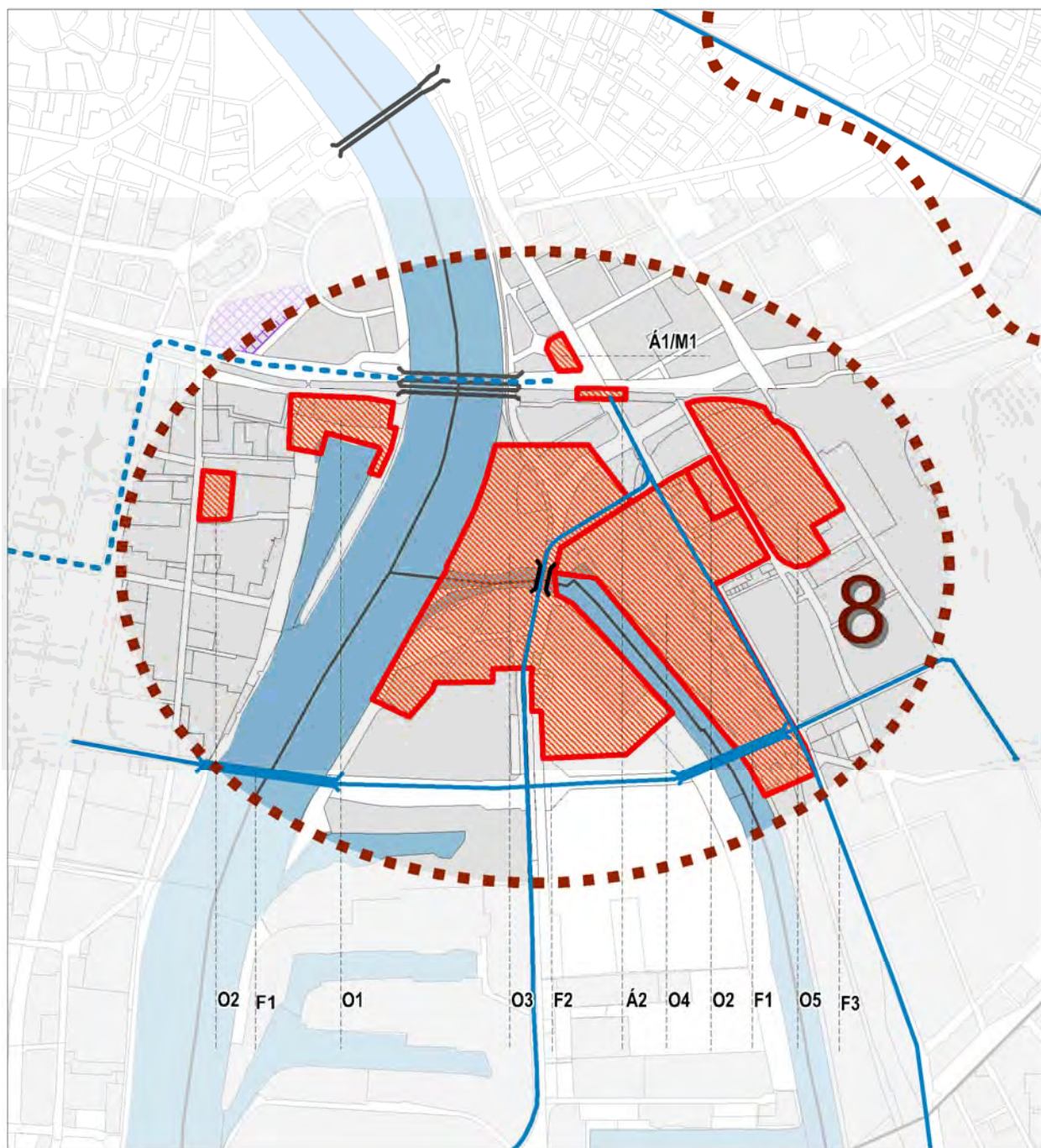
Budapest XVIII. kerület Pestszentlőrinc-Pestszentimre Önkormányzat Képviselő-testülete a 60/2006. (IX. 12.) önkormányzati rendeletével jóváhagyta a kerület egészére vonatkozó városrendezési és építési szabályzatot (PPVSZ), melynek 1. számú melléklete (övezeti terv) szerint a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér KL-RE-XVIII/m, KL-RE-XVIII/eé és KL-RE-XVIII/ké övezetekbe tartozik. A kerület - a PPVSZ-nél korábban - az 52/2004. (XII. 21.) önkormányzati rendeletével fogadta el a repülőtér területére vonatkozó kerületi szabályozási tervet (KSZT), amelynek övezetekre vonatkozó előírásai a PPVSZ készítésekor beépítésre kerültek. A terület vonatkozásában a KSZT módosításra került 2008-ban a 43/2008. (XII. 10.) önkormányzati rendelettel.

KULCSPROJEKT BEMUTATÁSA

PROJEKT NEVE:	FERIHEGYI GAZDASÁGI ÖVEZET – GYORSFORGALMI ÚT MEGÚJÍTÁSA	
PROJEKT INDOKLÁSA:	<p>A Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér köré szerveződő, fővárosi kerületeket és agglomerációs településeket integráló gazdasági zóna az M0 K-i szakaszainak megépülésével további helyzeti előnyre tett szert, s mára az agglomerációs tér kiemelt fejlesztési célterületévé vált. A térségben a zöldmezős beruházásokra alkalmas területkínálattal elsősorban a szomszédos agglomerációs települések rendelkeznek, míg a XVIII. kerületben a Ferihegyi gyorsforgalmi út mentén a meglévő gazdasági területek megújulása a legfontosabb cél. A kedvező terület-kínálat, a közlekedéscsoporthelyi pozíció, a nemzetközi repülőtér közelsége és az erre rászervezhető logisztikai, szolgáltatási és feldolgozóipari funkciók, valamint a több mint egy évtizedre visszanyúló térségi együttműködés indokolják egy komplex, a terület térszerkezetének és gazdaságának fejlesztését célzó program kidolgozását, s az ehhez szükséges menedzselési, intézményi/együttműködési keretek kidolgozását.</p> <p>A fővárosi szerepvállalás - a komplex program kidolgozásában való részvétel mellett – elsősorban a közúti elérhetőség feltételeinek javítását jelenti. A 4. sz. főút bevezető szakaszának funkcióját az Üllői úttól a Ferihegyi gyorsforgalmi út tölti be.</p>	
PROJEKT CÉLJA	A Várostérségi szintű projekt előrehaladásának támogatása, a gazdasági zóna prosperitásának elősegítése	
PROJEKT LEÍRÁSA:	<p>Fejlesztések előkészítésében, tervezésében való részvétel</p> <p>Gyorsforgalmi út megújítása – az eredeti funkció megtartásával, biztonságosabb és kapacitívabb kialakítása a jelenleg zárt, szervízutas kialakítás megszüntetésével. (8,3 km átépítése), magasságkorlátozás megszüntetése</p>	
PROJEKT ILLESZKEDÉSE:	STRATÉGIAI	<p>VFK – Budapest 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Hatékony, kiegyensúlyozott városszerkezet - kompakt város cél (Budapest gazdasági szerepköréhez szükséges sokrétű területi kínálat, a hagyományos és az újabb kereskedelmi központok, valamint az intermodális központok fejlesztéseinek összehangolása elérhetőségek javítása (integrált fejlesztési programok); ▪ Budapest nemzetközi és európai szerepének erősítése cél (A gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése; a nemzetközi repülőtér szerepének erősítése); ▪ Intelligens mobilitás cél (A központrendszer elemeinek, valamint az intermodális és az átszálló csomópontok kiemelt fejlesztése); ▪ Partnerség - a jövő közös tervezése a térségben és országosan cél (Budapesti külső kerületek és a szomszédos agglomerációs települések közötti együttműködések elősegítése – közös tervezés, integrált fejlesztési programok kialakítása); <p>ITS – Budapest 2020</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ 2. Vállalkozás- és beruházás barát gazdasági környezet (2.b. Stratégiai gazdasági terek integrált fejlesztése); ▪ 3. Intelligens városműködés (3.b Intelligens, kooperatív közlekedés programja).
VÉGREHAJTÁSÉRT SZERVEZET:	FELELŐS	Budapest Főváros Önkormányzata – BKK Zrt.
BECSÜLT KÖLTSÉG:	27 milliárd Ft	
FINANSZÍROZÁS:	Fővárosi költségvetés, kormányzati támogatás,	
PROJEKT ELŐKÉSZÍTETTSÉGE:	részben előkészített	
ELŐKÉSZÍTÉS LEÍRÁSA:	engedélyezési és kiviteli tervek	
BECSÜLT KÖLTSÉG	ELŐKÉSZÍTÉSI	Nincs adat
ELŐKÉSZÍTÉSÉRT SZERVEZET:	FELELŐS	Budapest Főváros Önkormányzata – BKK Zrt. (gyorsforgalmi út), Városépítési Főosztály (térségi komplex tervezésben való részvétel)
TERVEZETT ÜTEMEZÉS:	1. ütem: 2018-ig; 2. ütem: 2023-ig	

8. BUDAPEST DÉL AKCIÓTERÜLET

	Tervezett fővárosi akcióterület		Elkészült projekt, 2007-2015
	Tervezett fővárosi akcióterületi projekt		Tervezett fővárosi P+R
	Tervezett egyéb akcióterületi projekt		Tervezett fővárosi közlekedési projekt: 2016-2022 megvalósítás, előkészítés
	Tervezett akcióterületen kívüli, kapcs. projekt		Elkészült, folyamatban lévő fővárosi közlekedési projekt: 2007-2016
	Tervezett kormányzati, állami projekt		

25. ábra

AZ AKCIÓTERÜLET FEJLESZTÉSÉNEK CÉLJA

A Rákóczi hídtól délre fekvő pesti és csepeli városrészek a gazdasági, társadalmi indikátorokat tekintve ma Budapest legkedvezőtlenebb helyzetben lévő területeinek tekinthetők, emellett nagyon magas az alulhasznosított és barnamezős területek aránya, kiterjedése. A tervezett ingatlanfejlesztések a válság hatására leálltak, a Váci út, a belváros és Üllői út magára találásával szemben itt továbbra sem indult el a korábbi projektek újragondolása, beindítása. A terület legnagyobb hátránya, hogy metrókapcsolattal nem rendelkezik, a valódi katalizáló hatást jelentő infrastruktúrafejlesztések (Alberfalvai híd; Észak-déli regionális gyorsvasút) megvalósítása finanszírozási források hiányában középtávon nem reális célkitűzés.

A térség a Budapest 2030 - Hosszú távú városfejlesztési koncepcióban kijelölt tartalék fejlesztési terület. A térség fejlődésének folyamatát felgyorsítja a Magyar Olimpiai Bizottság és Budapest Főváros Önkormányzata 2024. évi Olimpiai és Paralimpiai Játékok megrendezésére beadott szándéknyilatkozata.

A tervezett fejlesztések megvalósuláshoz szükséges a Galvani híd kiépítése, ezért ennek az előkészítési és tervezési munkáinak megkezdése szükséges 2017 szeptemberéig. Az Olimpiától függetlenül elindult az akcióterületen a nemzeti konferenciaközpont tervezése, illetve az ún. Danubius vasúti terminál építésének előkészítése. Mindkét projekt kormányzati hatáskörbe tartozik.

A Rákóczi hídtól délre, a Soroksári út két oldalán lévő területek jelentős fejlesztési potenciállal rendelkeznek, ezért ez lett az olimpiai helyszínekijelölés fókuszpontja, itt lesz a legtöbb új infrastruktúra. A közvetlen vízparti területek a város egyik legértékesebb összefüggő Duna-parti lakó és vegyes fejlesztési zónájává válhatnak. A területek értékét növeli az RSD csepeli oldalán tervezett szabadidős- és zöldterületek megvalósítása.

Sikeres pályázás esetén az akcióterületen kerül kialakításra az Olimpiai Park, a 2024-es olimpiai játékok főhelyszíne, ami az Olimpiai Stadiont, a tenisz és kézilabda központot, a később kalandparkként hasznosuló BMX és vadvízi evezős pályát foglalja magában. Közvetlen szomszédságában tervezett az Olimpiai Falu a Sajtó- és Közvetítőközpont, valamint egy 1500 lakóegységes média falu (IBC/MPC) kialakítása. Az Olimpiai Parkon kívül, a Rákóczi híd hídfőjénél tervezett kongresszusi és szálloda központ a súlyemelésnek ad majd – a jelenlegi tervek szerint – helyet. A budai oldalon a Lágymányosi-öbölhöz kapcsolódóan a triatlon központ és egy 1000 lakóegységes média falu kerül kialakításra.

Amennyiben 2017 szeptemberében negatív döntés születik a budapesti rendezést illetően, az ITS felülvizsgálatával párhuzamosan az akcióterületi program felülvizsgálatára is sor kerül. Ekkor a korábbi - hosszú távú koncepcióban szereplő projektek, valamint a kerületi, fővárosi és kormányzati szándékok újraértékelésre van szükség (közlekedési infrastruktúra fejlesztések; Észak-Csepel közpark; sportfejlesztések).

AZ AKCIÓTERÜLETI FEJLESZTÉS FELADATAI

Az Olimpia előkészítésének részeként a terület komplex fejlesztési programjának kidolgozása az olimpiai játékok időszakára, illetve az utóhasznosításra vonatkozóan.

Az olimpiai rendezési jogról 2017 szeptemberében születik döntés. 2017 februárjáig folytatni kell a pályázat részletes kidolgozását és az előkészítő feladatokat, melynek stratégiai irányítása és vezetése kormányzati hatáskörben marad, felelőse a kiemelt budapesti kormányzati beruházásokért felelős kormánybiztos. Az olimpiai pályázathoz szükséges forrásokat a központi költségvetés biztosítja. Ennek megfelelően az előkészítés során a fővárosnak önálló feladata nincs, a Magyar Olimpiai Bizottsággal kötött együttműködési megállapodásnak megfelelően a Budapest 2024 Nonprofit Zrt.-t. feladata lesz az operatív feladatok ellátása, a pályázati anyagok elkészítése, illetve elkészítése, valamint a kommunikációs tevékenység szervezése.

AKCIÓTERÜLETI PROJEKTEK 2014-2020 ÁTTEKINTÉSE

Sor-szám	Projekt neve	Projekt rövid leírása	Költségek	Tervezett ütemezés	Finanszírozás
F1 (3.36.)	Galvani híd és csatlakozó úthálózat tervezése	Dél-Buda Egér út felől a kiépült Andor utca - Galvani út összekötés Észak-Csepelen keresztül - Kén utca - Ecseri út felé	3,5 milliárd Ft	előkészítés, tervezés megkezdése 2016-tól	n.a.
F2 (3.48.)	É-D-i regionális gyorsvasút (ÉDRV) déli szakasz kialakítása (Astoria-Csepel és Ráckeve között)	az É-D-i regionális gyorsvasút D-i szakaszának előkészítése	nem olimpiai scenárió esetén: előzetesen becsült költség 150-400 milliárd Ft a projekt előkészítése abban az esetben indulhat el, amennyiben az olimpia rendezési jogát 2017 szeptemberében nem nyeri el a főváros, s a közlekedési hálózat továbbtervezése, megvalósítása a döntések szerint nem az olimpiai scenárió szerint történik.		
Á1	Millenniumi Konferencia Központ	4 ezer fős nagyterem, mellette két db 1200-1500 fős szekcióterem, több kisebb tárgyaló, kiállítótér, 450 férőhelyes mélygarázs	30-35 milliárd Ft	2018	központi költségvetés
Á2	Danubius vasúti megálló és csatlakozó vasúti fejlesztések, déli összekötő vasúti híd korszerűsítése	Dél-pesti térség közvetlen vasúti kapcsolatot kap a főváros nagy forgalmú pályaudvaraival valamint a Liszt Ferenc Repülőtérrel. Ehhez kapcsolódik a vasúti híd korszerűsítése, harmadik vágánnyal történő kibővítése valamint a 150-es vonal áthelyezése.	n.a.	2016-2020	központi költségvetés
M1	Szállodafejlesztés	a konferencia közvetlen szomszédságában új szálloda építése	n.a.	n.a.	magán

OLIMPIAI FEJLESZTÉSEK

Az alábbi táblázat azokat a fejlesztéseket tartalmazza, melyek csak az olimpia rendezési jogának elnyerése esetén indulnak meg.

Sor-szám	Projekt neve	Projekt rövid leírása	Költségek	Tervezett ütemezés	Finanszírozás
F1 (3.36.)	Galvani híd és csatlakozó úthálózat kialakítása	Dél-Buda Egér út felől a kiépült Andor utca - Galvani út összekötés Észak-Csepelen keresztül - Kén utca - Ecseri út felé	76.5 milliárd Ft	2018-2020	n.a.
F2	H7-es csepeli HÉV fővárosi villamos hálózatba való integrálása	A csepeli HÉV vonal közúti villamos üzemmódra való áttervezése és bekötése a 2-es villamos vonalába, valamint a nagykörúti villamos vonalhoz való csatlakozás kialakítása a Boráros téren	részletes költségbecslés, ütemezés a 2016-2017-ben zajló pályázati időszak alatt kerül kidolgozásra		
F3	H6-os ráckevei HÉV vonal fejlesztése és az egységes fővárosi kötőpályás közösségi közlekedési hálózatba való integrálása	A ráckevei HÉV vonal Budapest és elővárosának közlekedési rendszerében betöltött helyzetének felülvizsgálata, fejlesztésének és az egységes fővárosi kötőpályás közösségi közlekedési hálózatba való integrációjának feltételrendszerének megteremtése			

Sorszám	Olimpiai versenyhelyszín	Fejlesztési igény (igen/nem)	Tervezett utóhasznosítás
O1	Triatlon	nem	jelenlegi funkció: park, szolgáltatások (az olimpiai fejlesztések ideiglenes jellegűek)
O2	Médiafalú	igen	kollégium, lakás
O3	Olimpiai park – Olimpiai Stadion és környezete (atlétika, nyitó- és záró rendezvény); kajak-kenu szlalom és BMX versenyhelyszín, tenisz és kézilabda versenyhelyszín, valamint gyakorló- és bemelegítő pályák.	igen	városi park és sportlétesítmények: stadion csökkentett férőhelykapacitással, tenisz- és edzőközpont; Soroksári út mentén irodafejlesztések kalandpark, a bemelegítő pályák és a tenispályák egy része ideiglenes
O4	Olimpiai falu	igen	lakás, vegyes hasznosítás
O5	Sajtó- és közvetítőközpont	igen	iroda és konferencia/kiállítási funkció

Az Olimpiai pályázat 2017 májusáig tartó előkészítése során a fenti helyszínek fejlesztési programja a kapcsolódó infrastruktúrafejlesztési projektelemekkel együtt (parkolóhelyek, P+R, kishidak kijelölése, gyors-villamos /HÉV kiváltás, rakpartfejlesztések, kikötői infrastruktúra fejlesztése, Gubacsi-híd rekonstrukció, stb.) részletesen is kidolgozásra kerül.

KAPCSOLÓDÓ AKCIÓTERÜLETEN KÍVÜLI PROJEKTEK (SZINERGIA I.)

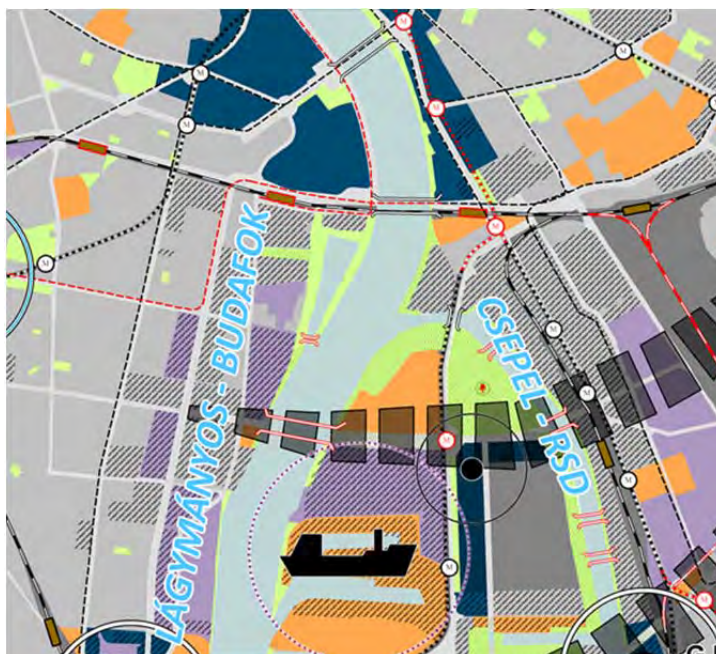
FŐVÁROSI	FŐVÁROSI / infrastruktúra	KORMÁNYZATI	KERÜLETI	MAGÁN
		EuroVelo fejlesztések	közterület fejlesztések, Soroksári út humanizálása	magánkórház - Millenniumi városrész
				XI. kerület: iroda és lakóingatlan fejlesztések a Budafoki út mentén

AZ AKCIÓTERÜLET FEJLESZTÉSEINEK TELEPÜLÉSRENDEZÉSI HÁTTERE

A Budapest Dél akcióterületen a hatályos Budapest Főváros Településszerkezeti Terv (TSZT) alátámasztó munkarészeiben szereplő „Funkcionális szerkezet” című tervlap több változással érintett területet is jelöl.

A területre vonatkozóan több infrastruktúrafejlesztést is tartalmaz a TSZT, valamint az ezzel összhangban álló Olimpiai park fejlesztési programja. A ferencvárosi és csepeli területek feltárásában és közlekedési kapcsolataiban gyökeres változást eredményeznek a Galvani és Illatos utat összekötő közúti hidak és a csatlakozó közútfejlesztések. Ennek a fejlesztésnek a folytatásaként valósul majd meg a Körvasútsori körút jelentősen tehermentesítve a Hungária körút, Könyves Kálmán körút terhelésén.

A kötöttpályás közlekedési rendszer is jelentős változásokon fog átmenni. Ennek egyik legfőbb eleme a Soroksári út felett kialakítandó Danubius terminál, amely a nemzeti és országos hálózatok mellett a regionális S-Bahn rendszerben is jelentős szerepet fog játszani. Így a dél-pesti térség közvetlen vasúti kapcsolatot kap a főváros nagy forgalmú pályaudvaraival, vala-

26. ábra: TSZT alátámasztó munkarész - Funkcionális szerkezet tervlap kivonat

mint a Liszt Ferenc repülőtérrel. Ehhez kapcsolódóan kerülnek kialakításra a városi kötőpályás közlekedés elemei, közöttük is elsősorban a jövőben villamosként üzemelő Csepeli és Soroksári HÉV. (A Csepeli HÉV teljes hosszában, a Soroksári HÉV Pesterzsébet központjától üzemelne villamosként.)

A kötőpályás közlekedés további jelentős fejlesztéseit jelentik egyes nyomvonalak áthelyezése, ami jelentős mértékben elősegíti az érintett területek fejleszthetőségét és megközelíthetőségét. Ennek során a 150-es Budapest-Kelebia vasútvonal a jelenlegi, a Soroksári út és RSD közé eső területről átkerül a Ferencvárosi Rendező pályaudvar területére. Ezáltal a vonal bekapcsolhatóvá válik a Danubius terminálra, valamint a Duna menti terület beépíthetősége jelentősen javul. Hasonló nagyságrendű fejlesztés, hogy a csepeli HÉV teljes hosszán, a Ráckevei HÉV pedig Pesterzsébettől északra villamos üzem móddal kerül átépítésre, összekötve a belvárosi hálózattal is. (Ez a középtávú létrejövő villamos üzem mód nem zárja ki, hogy távlatban létrejöjjön a Szentendrei HÉV vonalat magába olvasztó gyorsvasúti kapcsolat, amelyet Észak-déli regionális gyorsvasútként a településszerkezeti terv tartalmaz.) A villamos fejlesztés részeként a Csepeli HÉV a Millenáris Városmegközelítőt érintő szakaszon a Duna-parttól átkerül a Soroksári útra a jelenlegi 2-es villamos nyomvonalára, ami által megszűnik a Duna-part és a mögöttes területek kettévágása.

A terület három kerülethez tartozik, ezért a jelenlegi szabályozási terveket kerületenként mutatjuk be:

A IX. kerületben két kerületi szabályozási terv érinti, a Kvassay zsilip területére a 12/2010. (V.7.), a Nagyvásártelep területére a 20/2010 (VI.4.) önkormányzati rendelet van érvényben. A tervek által meghatározott fejlesztési irányok – a stadion kivételével – harmonizálnak azzal a területhasználattal, ahogyan az olimpiához kapcsolódó Olimpiai Falu, továbbá Média és Sajtóközpont fejlesztése jelent: a Duna menti területek lakó és vegyes területként, a Soroksári út mögötti területek irodai, vállalkozási területként hasznosulnak.

A XI. kerület hatályos KVSZ-ben az érintett terület IZ-XI illetve Z-KP-XI/D övezetben van, amit az 56/2012. (IX. 25.) ÖK rendelet által módosított 34/2003. (X. 21.) ÖK rendelet szabályoz. Mivel végleges épület, létesítmény nem épül a területen, az olimpiát követő utóhasznosítás során a közpark területének a rehabilitációja szükséges

A XXI. kerület, a csepeli szigetcsúcs térségére a fővárosi településrendezési eszközei mellett a Csepel Városrendezési és Építési Szabályzatról szóló, többször módosított Budapest XXI. kerület Csepel Önkormányzatának Képviselő-testülete 6/2002.(III.26.) Önk. rendelete van érvényben. Ennél részletesebb szabályozási terv a szennyvíztisztító területére készült.

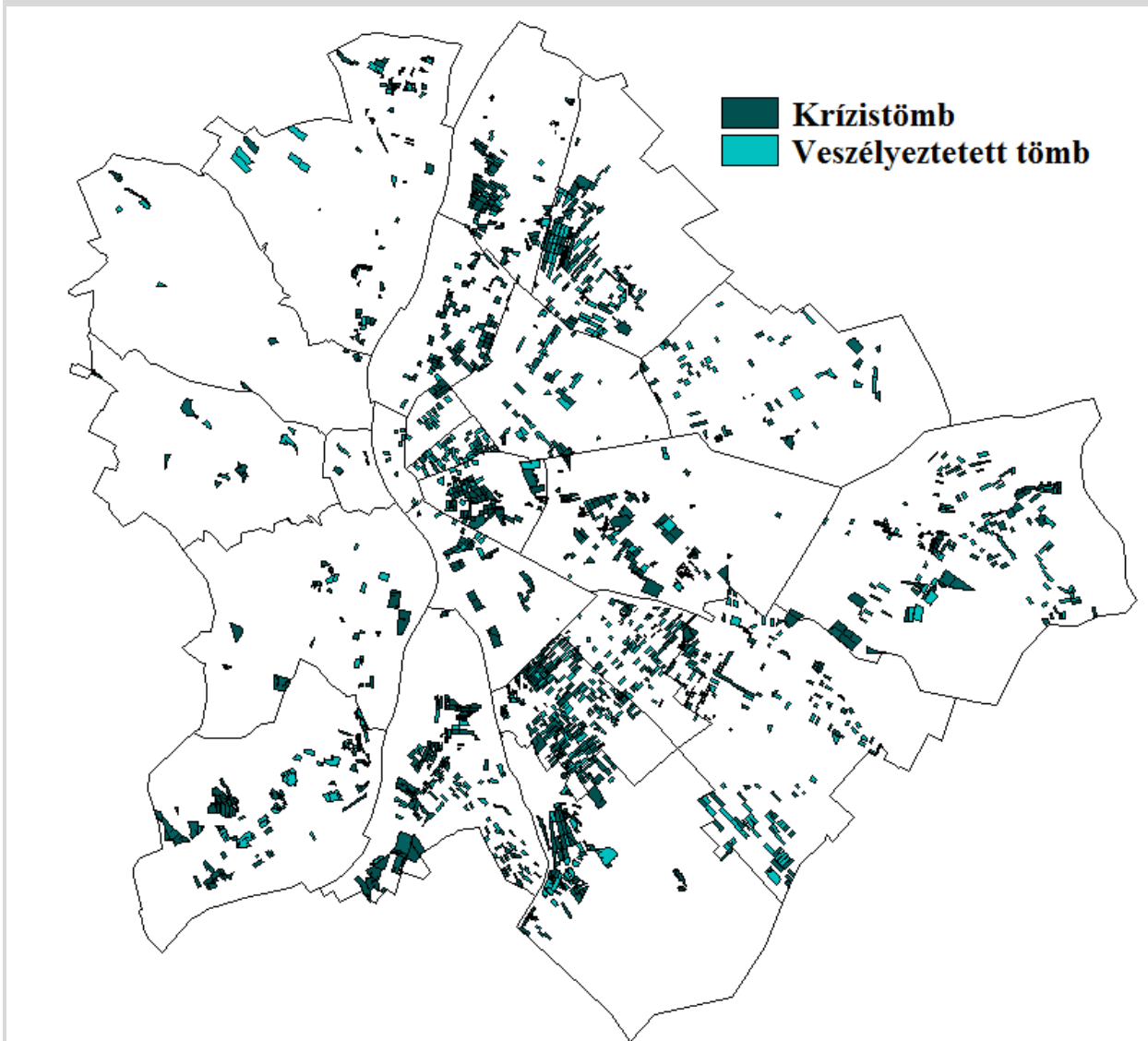
III. 3. ANTI-SZEGREGÁCIÓS PROGRAM

3.1. A SZEGREGÁCIÓ MÉRSÉKLÉSÉT VAGY MEGSZÜNTETÉSÉT CÉLZÓ INTÉZKEDÉSEK, ILLETVE A SZEGREGÁCIÓT OKOZÓ FOLYAMATOK MEGVÁLTOZTATÁSÁRA, HATÁSUK MÉRSÉKLÉSÉRE TEENDŐ INTÉZKEDÉSEK

A szegregátumok, krízisterületek lehatárolásának módszertani kérdései

Szociális Városrehabilitáció TFP során alkalmazott módszertan

A kritikus helyzetben lévő családok lakóhelyének meghatározása a KSH 2011-es népszámlálásából származó adatokat alapul véve egyrészt a társadalmi helyzetet mérő mutatókkal (munkaerőpiaci helyzet, iskolai végzettség), másrészt a rossz lakáskörülményeket (túlszűfolt lakások, alacsony komfortfokozatú lakások, önkormányzati bérlakások) jelző mutatókkal készült. A kritikus helyzet más dimenziók mentén is mérhető, azonban az adatok korlátozottsága miatt csak bizonyos mutatókat lehetett felhasználni. A módszer arra törekszik, hogy a népszámlálás mutatói közül minél kevesebbet és azokat válassza ki, amelyek az előzetes vizsgálatok alapján a legjobban mutatják a különbségeket.

27. ábra: A krízis- és veszélyeztetett tömbök városszerkezeti helye – 2011 – Szociális Városrehabilitáció TFP eredménye

A lehatárolás eredményeként a kiválasztott tömbök több mutató esetében is hátrányos helyzetűek, a hátrányok halmozódnak. Ezen belül a krízistömbök közé azok a tömbök kerültek, melyek társadalmi és fizikai mutatók mentén a legrosszabb helyzetűek és ahol a hátrányok leginkább halmozódnak. Veszélyeztetett tömbök közé azok a tömbök kerültek, melyek társadalmi és fizikai mutatók mentén nem tartoznak a legrosszabb helyzetűek közé, azonban a helyzet további romlását nem lehet kizárni.

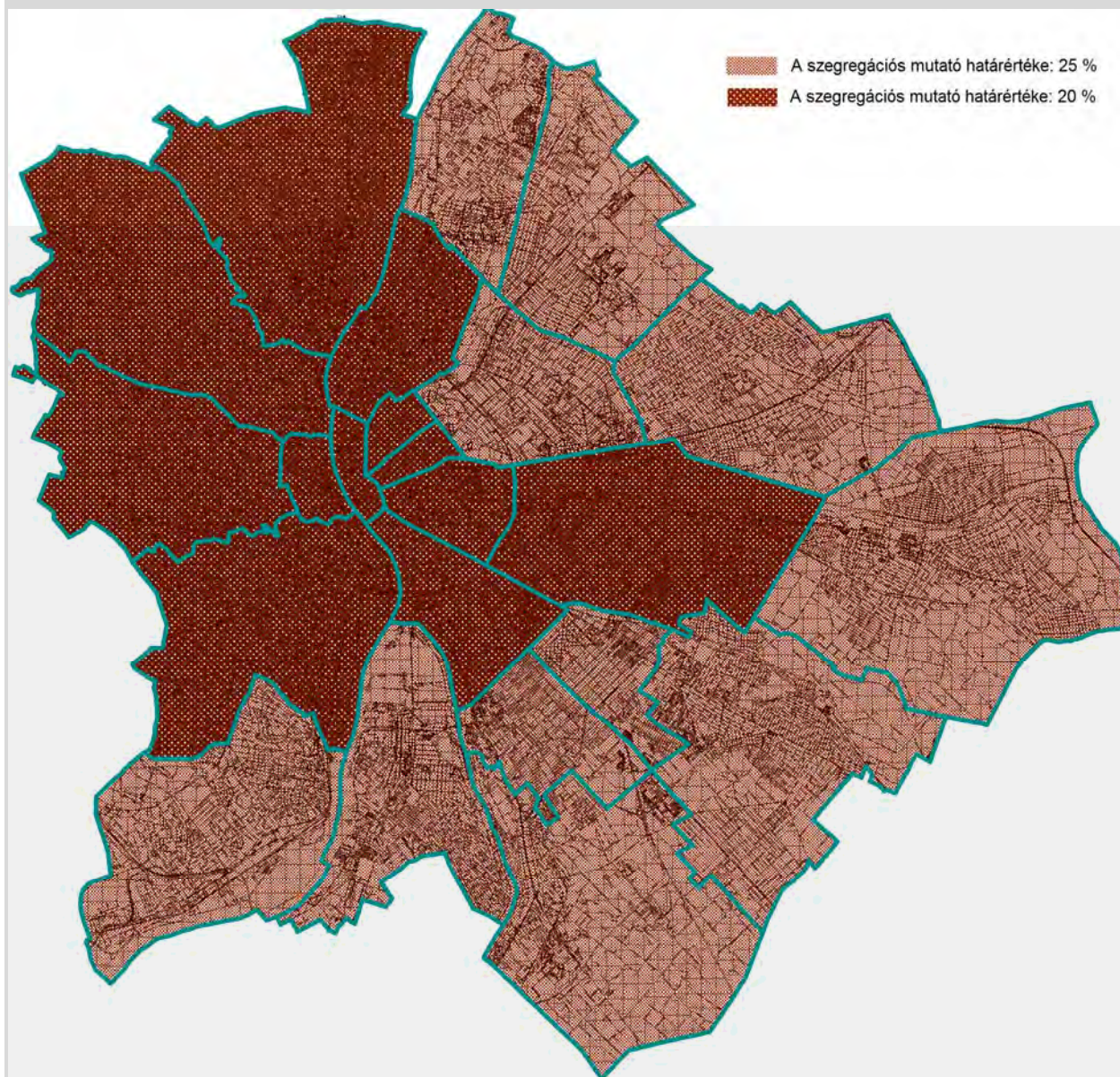
A kiválasztás a következőképpen történt:

Veszélyeztetett a tömb, ha 2-3 társadalmi és/vagy fizikai mutató értéke alapján az egész város tömbjeinek legrosszabb 10%-ba tartozik, vagy 3-4 társadalmi és/vagy fizikai mutató alapján a legrosszabb helyzetű 20%-ba esik.

Krízis-helyzetű a tömb, ha 4-6 társadalmi és fizikai mutatója alapján az egész város tömbjeinek legrosszabb 10%-ba, vagy 5-6 társadalmi és fizikai mutató alapján a legrosszabb 20%-ba tartozik.

2011-es krízisterületek a 314/2012 (XI. 8.) Korm. rendelet alapján

A 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 10. melléklete meghatározza a település szegregált és szegregációval veszélyeztetett területeinek lehatárolásához és térképi ábrázolásához szükséges adatokat. A területek lehatárolása a szegregációs mutató alapján történik, ez pedig a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 év) belül.

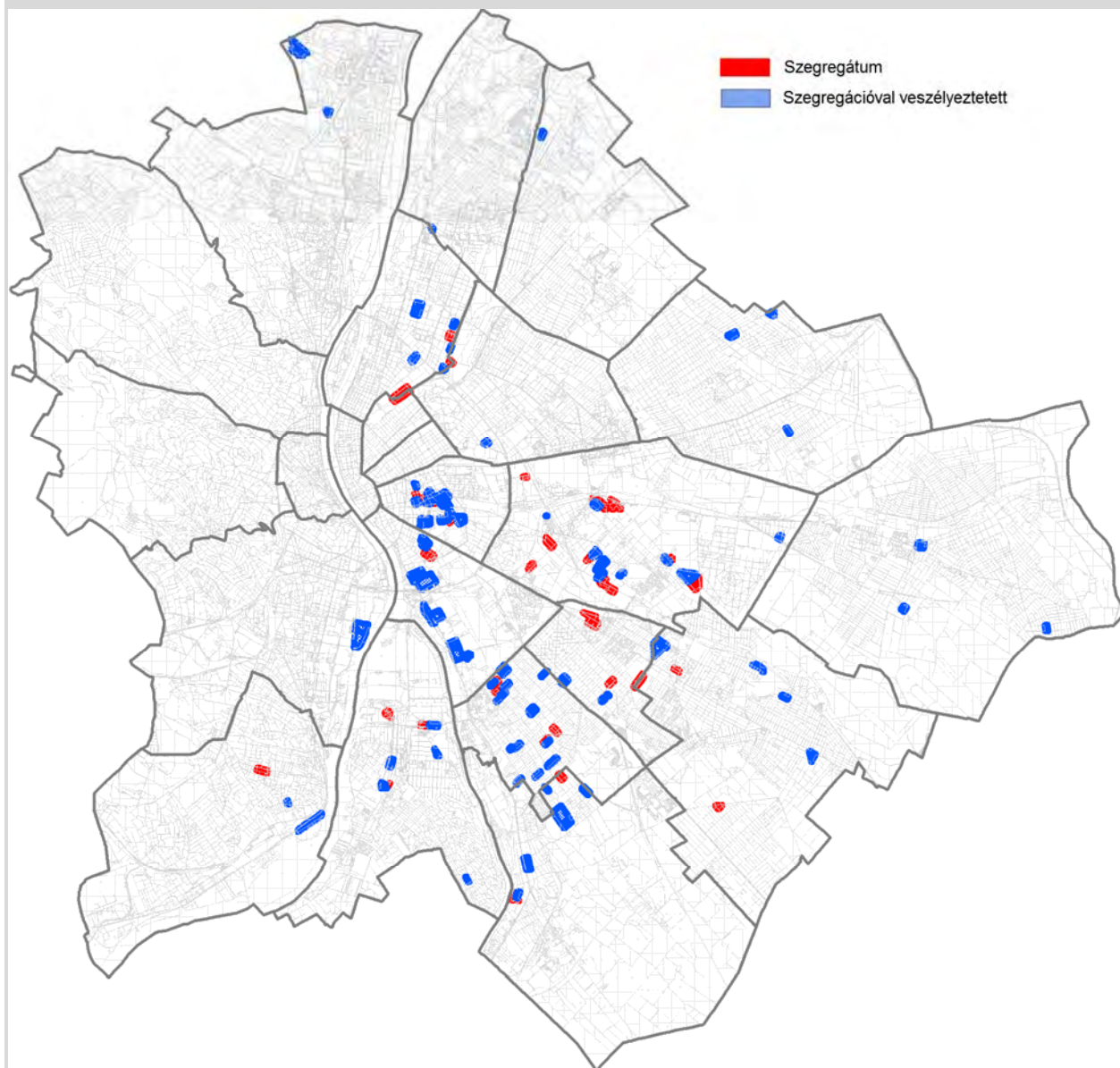

28. ábra: 314/2012 (XI. 8.) Korm. rendelet szegregátum értelmezése kerületenként

A mutató úgy kerül kiszámításra, hogy a település területén belül olyan területileg egybefüggő tömbök kerülnek kiválasztásra, amelyekre egyenként jellemző, hogy a szegregációs mutató határértékének megfelelnek. A tömb népszámlálási célra létrehozott, általában közterületek és/vagy természetes és mesterséges tereptárgyak (pl. vasútvonala, autópálya nyomvonala, vízfolyás partja), valamint rácshálós térinformatikai megoldás eredményeképpen kialakított, településen belüli kisterületi egység.

A fővárosi kerületeket a rendelet két kategóriába sorolja, s ennek megfelelően meghatározottak a szegregátum, illetve a szegregációval veszélyeztetett területekhez tartozó, a szegregációs mutatóra vonatkozó határértékek.

29. ábra: A 2011. évi népszámlálás szerinti lehatárolások

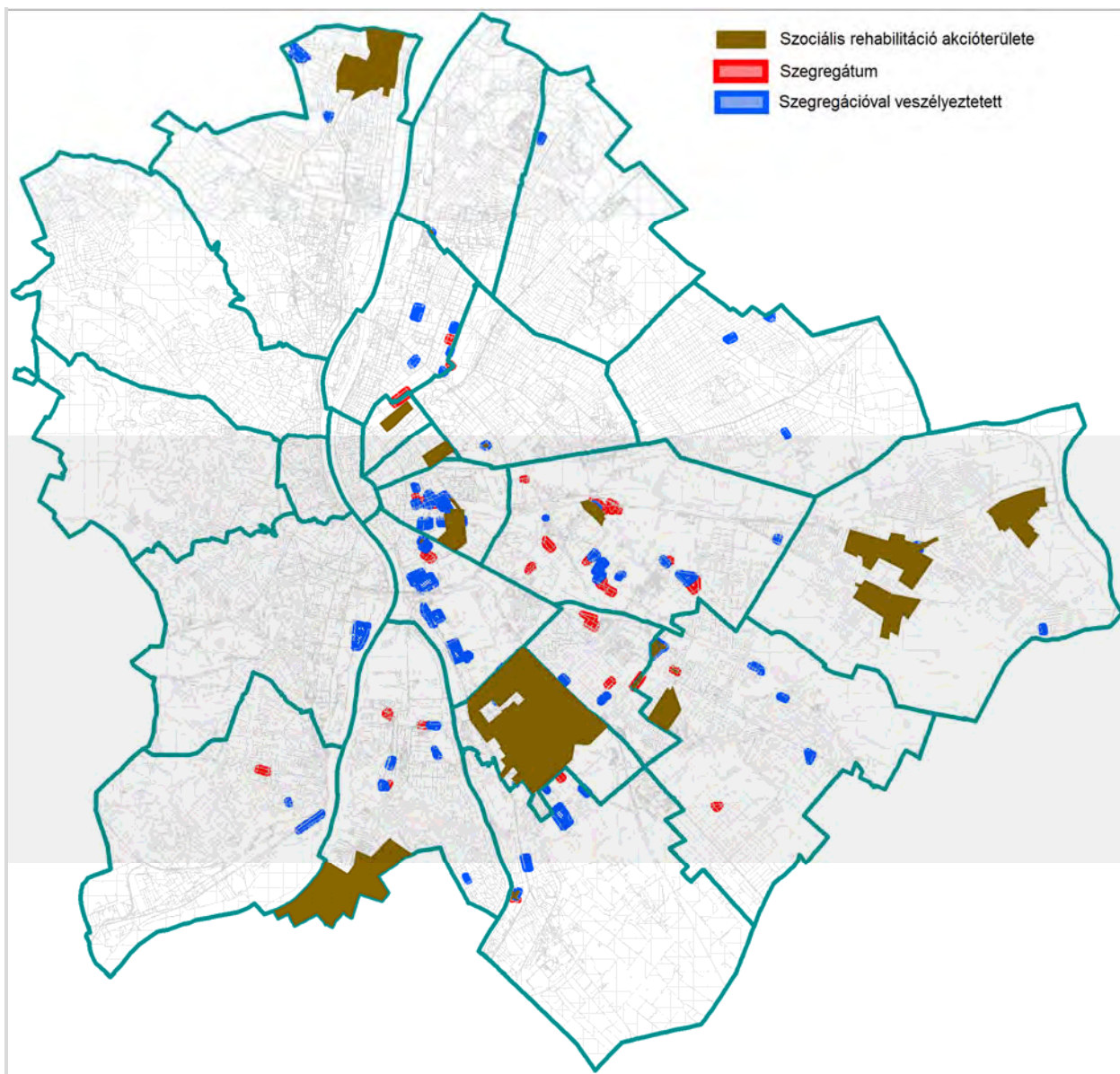
A következő időszak fontos feladata a szegregációs folyamatok monitorozási háttérének kidolgozása, melynek célja, hogy a következő 7-8 évben – azaz a 2021. évi népszámlálás feldolgozása közötti időszakra – megbízható, egységes indikátorrendszer álljon rendelkezésre. Ez elsősorban a kerületi és intézményi adatszolgáltatások biztosításával érhető el.

A fővárosi kerületek antiszegregációs beavatkozási tervei

A 2015-ben elkészült kerületi Integrált Településfejlesztési Stratégiák (ITS) antiszegregációs fejezeteit és akcióterületi terveit áttekintve elmondható, hogy a fővárosi kerületek majdnem kétharmada tervez szociális városrehabilitációs beavatkozást a helyi leszakadó területek és lakóik helyzetének komplex eszközökkel való javítása érdekében. Azok a kerületek, melyek nem terveznek ilyen jellegű beavatkozást, jellemzően a budai, jobb

helyzetű kerületek, melyek nem vagy csak igen kis mértékben érintettek az alacsony társadalmi státuszú csoportok szegregációs folyamataiban.

Az alábbi térkép a kerületi 2015-ös ITS-ekben lehatárolt, szociális városrehabilitációs akcióterületeket mutatja be. Az akcióterületek lehatárolásához elsősorban a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet szerint lehatárolt szegregátumok és szegregációval veszélyeztetett területekből adtak alapot. Azonban a megvalósuló projektek akcióterületi lehatárolása változhat a jövőben az adott kiírásban szereplő feltételek alapján.

30. ábra: Tervezett szociális városrehabilitációs projektek a 2015. évi felülvizsgált kerületi ITS-ek szerint

Antiszegregációs intézkedések módszertani támogatása, a fővárosi önkormányzat szerepe

A szegregáció mérséklése, megszüntetése és a szegregátumok kialakulásának megakadályozása elsősorban a kerületi önkormányzatok feladatkörébe tartozik. A fővárosi önkormányzat kezdeményező, koordináló és szakmai módszertani szerepet vállal a kerületi akcióterületi projektek sikeres megvalósításában.

Szociális Városrehabilitáció Tematikus Fejlesztési Program (TFP)

A Szociális Városrehabilitáció Tematikus Fejlesztési Program (TFP) a fővárosi és a kerületi önkormányzatok, releváns állami, szakmai, illetve civil szervezetek által alkotott szakmai munkacsoport 2014. februártól májusig tartó munkája eredményeként állt elő. Az elfogadott és jóváhagyott fejlesztési program célja, hogy meghatározza a szociális városrehabilitáció terén megvalósuló jövőbeli fejlesztések beavatkozásainak arányait és koordinátáit, egységes keretbe rendezze a stratégiai célok megvalósítását, az érintett területek potenciáljának kiaknázását leginkább segítő projekteket.

A Szociális Városrehabilitáció TFP az alábbi **hat hosszú távú célt** fogalmazza meg.

- 1.) A toleráns, befogadó társadalom aktív részesévé válik a városrehabilitáció eredményei megőrzésének, fenntartásának
- 2.) A jelenleg szegregációval veszélyeztetett területeken élő lakosság képzettségi szintje, foglalkoztatási mutatói és egészségi állapota javulnak
- 3.) Budapestet térbeli-társadalmi szempontból kiegyensúlyozott városrészek alkotják az összehangolt és integrált programoknak köszönhetően
- 4.) Budapest a társadalmi igényeknek megfelelő, korszerű és megfizethető lakásállománnyal rendelkezik
- 5.) Az épített környezet a megőrzött értékekkel és a minőségi, új beépítésekkel teljes
- 6.) Az integrált programok eredményeként a lakásállományon túl a fizikai környezet komplex megújítása is megvalósul

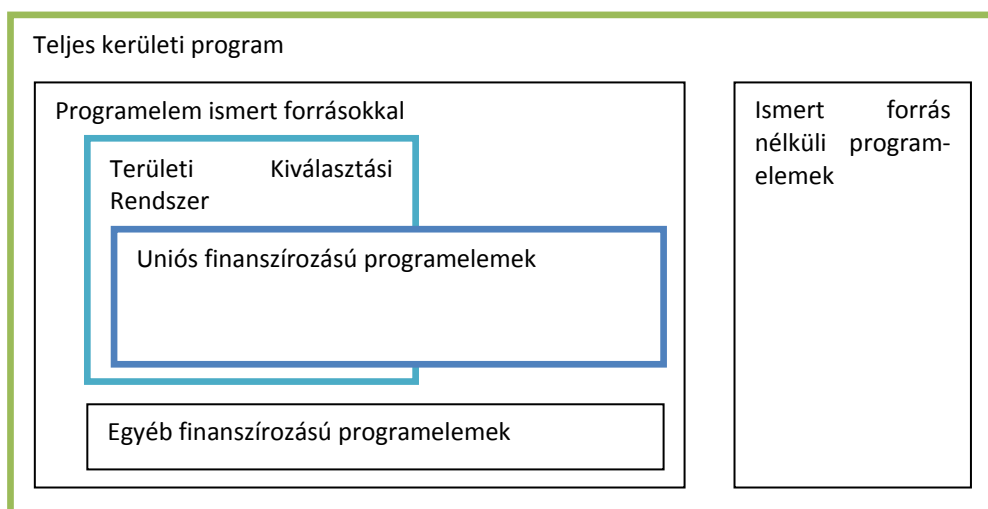
A fentiek érvényre juttatására a TFP-ben **hét középtávú célt** határoztak meg a program alkotói:

- Közszolgáltatási rendszerek integrált, összehangolt működése
- Városi területek, épített környezet fizikai megújítása
- Közösségek erősítése, közösségfejlesztés, bizalom erősítése
- Helyi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatás bővítése érdekében
- Integrált, differenciált fővárosi lakáspolitikai rendszer kialakítása
- Bűnmegelőzés, droprevenció, közbiztonság javítása
- Tolerancia, elfogadás erősítése, diszkrimináció csökkentése

Szociális városrehabilitációs kézikönyv

A szociális városrehabilitációs programok különféle forrásokra alapozott eszközöket, beavatkozásokat foglalhatnak egységes keretbe, amelynek részét képezhetik az uniós forrásokból megvalósítható projektek. A TFP által meghatározott elvek a legkülönbözőbb, további (önkormányzat saját forrásai, uniós forrásokra épülő tematikus/ágazati operatív programok, központi költségvetési források, stb.) forrásokra alapozott programelemek egységes (integrált) szemléletben és keretek között történő tervezését és végrehajtását irányozzák elő. Az uniós forrásokra alapozott beavatkozások tervezésével párhuzamosan kívánatos az összes lehetőséget számba venni és „teljes programot” tervezni.

A fővárosi önkormányzat elsősorban a szociális városrehabilitációs programokhoz kapcsolódó általános, rendszer szintű problémák esetén működik közre és lép fel aktívan, ugyanakkor a projektgazdák közvetlen kapcsolatban állnak az irányító hatósággal (hatóságokkal) a pályázati útmutatókban lefektetett kiválasztási, tervezési, kivitelezési, elszámolási, nyomon követési és elszámolási feltételek teljesítése kapcsán.

31. ábra: A szociális városrehabilitációs programok különféle forrásainak viszonya

A komplex tervezési folyamathoz kíván segítséget nyújtani a fővárosi önkormányzat megbízásából, a TFP „utómunkájaként” elkészült, Szociális városrehabilitációs kézikönyv (továbbiakban: Kézikönyv).

A Kézikönyv pontról pontra bemutatja a szociális városrehabilitációs projekteket a szabályozási háttértől egészen a végrehajtási keretig. Áttekintés ad a projekt-tervezés folyamatáról, támaszpontot nyújt az akcióterületi lehatárol-

lášhoz és a forrásallokációhoz, és tíz pontban összegzi a helyzetelemzés menetét, majd leírja szakterületenként a javasolt eszközöket, s végül összeköti a problémákat az eszközökkel.

A szociális városhabilitációs beavatkozások az alábbi 8 fő területen valósulnak meg:

- A helyzetelemzés tématerületeinek módszertana;
- Szociális problémák;
- Foglalkoztatási helyzet, munkanélküliség;
- Egészségügyi helyzet;
- Oktatási helyzet;
- Lakhatási helyzet;
- Az épített környezet elemzése;
- Közbiztonság – bűnmegelőzés / Szenvedélybetegségek, függőségek;
- Közösségfejlesztés.

További feladatok

A fővárosi önkormányzatnak a kerületi önkormányzatokkal együttműködve össze kell hangolnia a Budapest területén működő antiszegregációs programokat, szakpolitikai célkitűzéseket. Ennek érdekében olyan állandó, rendszeresen ülésező szakmai konzultációs testület létrehozására van szükség (antiszegregációs munkacsoport/kerekasztal), amelynek munkájában minden érintett részt vesz; az érintettek körének meghatározását a jó gyakorlatként rendelkezésre álló úgynevezett érintetti elemzési módszer alkalmazásával végzi el az önkormányzat.

A fővárosi önkormányzatnak szakmai szervezetein keresztül a kerületi antiszegregációs beavatkozások összehangolása kapcsán ingyenes szakmai-módszertani tanácsadással, szolgáltatásokkal kell segítenie a fővárosi kerületek antiszegregációs stratégiai tervezését, programalkotását, beavatkozásait, ezen belül kiemelten kell támogatnia a fővárosi roma lakosság területi szegregációját oldó szociális városrész-rehabilitációs programok indítását, megvalósítását.

Antiszegregációs munkacsoport/kerekasztal feladatai:

- Kidolgozza az antiszegregációs intézkedések és szakmai programok eredményeinek és hatásosságának mérésére szolgáló monitoring rendszer részleteit, módszereit, eszközeit és indikátorait. Monitorozási céllal adatokat gyűjt és elemez;
- Rendszeresen áttekinti és értékeli a Budapest területén zajló antiszegregációs programokat, a folyamatban lévő városrehabilitációs programok antiszegregációs vonatkozásait, ezeken belül kiemelten figyelemmel kíséri azokat a fővárosi szociális városrehabilitációs programokat, amelyek a budapesti szegregátum térkép által meghatározott területeket érintik, illetve amelyek esetében a hatékony antiszegregációs beavatkozások több kerület, vagy a főváros és a kerületek operatív együttműködését igénylik;
- Megvitatja és véleményezi a fővárosi városrehabilitációs programokhoz kapcsolódó, a fejlesztések következtében kialakuló szegregáció megelőzéséhez szükséges intézkedéseket tartalmazó módszertani útmutatót;
- Figyelemmel kíséri a fővárosi szegregátumok és a szegregáció által veszélyeztetett fővárosi területeken élő népesség helyzetének alakulását (az elkészítendő budapesti szegregátum térkép alapján);
- Ajánlásokat fogalmaz meg az egyes kerületek számára, antiszegregációs programjaik végrehajtása, hatékonyságuk javítása érdekében;
- Figyelemmel kíséri az ITS Antiszegregációs Tervének végrehajtását és ajánlásokat fogalmaz meg a terv végrehajtásához kapcsolódó monitoring indikátorok kialakításához a monitoring vizsgálat eredményeiknek értékelése kapcsán.

Kerületi antiszegregációs beavatkozások további szakmai-módszertani támogatása igény esetén a fővárosi önkormányzat kijelölt szakmai szervezetein keresztül:

- Monitoring eredmények visszacsatolása a kerületek felé;
- A kerületi antiszegregációs tervek felülvizsgálatában való közreműködés, a kerületek illetve a hajléktalan-ellátó szervezetek által szervezett helyszínbemjárásokon (pl. éves hajléktalanszámlálás) való részvétel
- Kiemelten támogatja a fővárosi roma lakosság területi szegregációját oldó szociális városrész-rehabilitációs programok indítását, megvalósítását. Elősegíti, hogy a roma családokat kiemelten érintő fővárosi városrész-rehabilitációs projektek megvalósítása kapcsán a szociális rehabilitáció és a területi antidiszkrimináció elvi és szakmai szempontjai érvényre jussanak;

- o Igény esetén szakmai szervezetén keresztül (Budapest Esély Nonprofit Kft.) részt vállal a kerületi szociális városrehabilitációs projektek előkészítésében és megvalósításában (szoft programelemek, közvetett támogatási alap);
- o Szakmai műhelymunkák, tapasztalat- és tudásmegosztás a kerületekkel, kerületi szakemberekkel.

Finanszírozás: a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP) és a szociális városrehabilitáció

A VEKOP prioritási tengelyei, illetve a hozzájuk tartozó egyedi célkitűzések és intézkedések szinte mindegyike kapcsolódik valamilyen módon a szociális városrehabilitációs projektek lehetséges tartalmaihoz. Kiemelkedik közülük a dedikáltan szociális városrehabilitációs célokra szánt 6.2. egyedi célkitűzés: „A leromlott településrészekben élő alacsony státuszú lakosság életkörülményeinek javítása, társadalmi és fizikai rehabilitációja”.

Az intézkedés célja a társadalmilag és fizikailag leszakadó, vagy leszakadással veszélyeztetett településrészekben élő lakosság életminőségének javítása, és a terület további leromlásának/leszakadásának megakadályozása. Az alábbi tevékenységek megvalósítása támogatható:

- Lakhatási körülmények javítása (társasházak, lakásszövetkezeti lakóépületek, önkormányzati bérházak), szociális bérlakások felújítása, komfortfokozatának emelése, továbbá az életveszélyes lakóépületek bontása mellett új szociális bérlakások építése, vásárlása;
- Fókuszált szociális, közösségi, közterületi, rekreációs infrastruktúra kialakítása, fejlesztése: közterek, közparkok, közterületi játszóterek, szabadtéri közösségi terek, városi zöldfelületek, gyalogoszónák infrastrukturális fejlesztése, kiegészítő jellegű közlekedési fejlesztések;
- A társadalmi hátrányok kompenzálását célzó szoft típusú tevékenységek (szociális, oktatási, foglalkoztatási, egészségügyi, közösségfejlesztési és közbiztonsági programok).

3.2. A SZEGREGÁCIÓ MÉRSÉKLÉSÉT VAGY MEGSZÜNTETÉSÉT CÉLZÓ KONKRÉT INTÉZKEDÉSEK, SZAKMAI PROGRAMOK

Az alfejezet táblázatai az antiszegregációs intézkedéseket három kategóriába sorolva szerepelteti, aszerint, hogy a fővárosi önkormányzat milyen lehetséges szerepet vállal a megvalósítása során. Így kerültek meghatározásra

1. az önkormányzat és az önkormányzat intézményei körében megvalósítandó, a munkaadói szerepköréből fakadó intézkedések
2. az önkormányzat számára kiemelten fontos, közvetlenül a feladatkörébe tartozó szociális szolgáltatásokhoz kapcsolódó intézkedések, illetve azon kezdeményezések, amelyek koordinációja, szakmai támogatása a fővárosi önkormányzat szerepvállalását igénylik
3. harmadrészt azok az intézkedéstípusok/tématerületek, amelyekhez nem társul közvetlen fővárosi szerepvállalás, de támogatandóak.

A szakmai célok között elsődleges, hogy a fővárosi szolgáltatások kapacitásainak hosszú és középtávú tervezésekor, illetve az egyes célcsoportok hátrányainak csökkentésére, társadalmi integrációjuk és/vagy társadalmi részvételük erősítésére a városfejlesztési koncepcióval illetve jelen integrált települési stratégiával koherens, célrendszerükben, irányvonalaikban ahhoz illeszkedő szakmai anyagok jöjjenek létre.

Az **intézkedések** egy része a fővárosi önkormányzat hatáskörében, fenntartásában lévő szociális szolgáltatásokra illetve intézményekre vonatkozik. Jelenleg ez a szociális ellátás egy szűkebb részére, az idősgyi bentlakásos intézményekre, illetve a foglalkoztatás és a hajléktalan-ellátás területére terjed ki. Előbbi területet a főváros saját intézményeivel, utóbbi kettőt pedig cégei segítségével koordinálja. A foglalkoztatási területen közreműködő Budapest Esély Nonprofit Kft. a főváros szélesebb értelemben vett antidiszkriminációs tevékenységének koordinátora is. A fővárosi önkormányzat felügyelete, fenntartása alá tartozó területeken olyan konkrét projektek, intézkedések megfogalmazására volt lehetőség, amelyek egy részével kapcsolatban az elmúlt időszakban már gyakorlati tapasztalat áll rendelkezésre (pl. modellprogram vagy pilot projekt futott), vagy amelyek előkészületei jelenleg folyamatban vannak. Az intézkedési javaslatok másik része ezek hatékonyságának növelésére, illetve az intézkedések körének kiegészítésére tesz javaslatot.

Az ITS készítése idején nem, vagy csak részben fővárosi hatáskörben és fenntartásban álló szolgáltatásokkal kapcsolatos olyan szemléletbeli koordinációra és támogatásra vonatkozó javaslatokat teszünk, amelyek elősegítik az ITS céljainak megvalósulását.

A táblázatban e mellett utalás található az érintettek körére, **célcsoportok** szerint és ágazati bontásban. A minden társadalmi közösséget érintő intézkedések mellett kiemelten a következő csoportok jelennek meg: nemzetiségi és

etnikai közösségek (köztük a migránsok és roma származásúak); fiatalok (különösen a hátrányos helyzetű fiatalok); családosok; szenior korúak; fogyatékkal élők; nők; hajléktalanok.

Az **érintett területek** közül kiemelten megjelenik az oktatás, kultúra, sport, egészségügy, szociális szolgáltatások (egyes esetekben gyermekvédelemmel kiegészülten), foglalkoztatás, bűnmegelőzés területe. Egyes intézkedések komplex integrációs csoportba soroltak, egyszerre több területet érintenek, amelyeket szakmaközi együttműködés keretében a társadalmi integráció és/vagy részvétel erősítésére használnak az adott közösség esetén. Némely intézkedés pedig a szolgáltatások jobb elérhetőségét és használhatóságát segíti.

A táblázat bemutatja a városfejlesztési koncepcióban hosszú távú célokhoz és az ITS stratégiai céljaihoz való illeszkedést. A táblázat a célcsoportok és beavatkozási területek megjelölése mellett olyan átfogó antidiszkriminációs programokat és projekteket is tartalmaz, amelyek a területi szegregáció leküzdésére alkalmasak. Ezek a programok többnyire szakmai hálózatok kialakítását, szolgáltatásfejlesztést és az elérés javítását egyaránt lehetővé tevő, komplex kezdeményezések.

1. FŐVÁROSI ÖNKORMÁNYZAT, ÉS A FŐVÁROSI INTÉZMÉNYEK, VÁLLALATOK MINT MUNKÁLTATÓK ÁLTAL MEGVALÓSÍTANDÓ INTÉZKEDÉSEK

Intézkedés	Tartalom	Célcsoport	Tématerület	VFK koherencia	ITS koherencia
Vállalati esélyegyenlőségi tervek készítése és alkalmazása	A fővárosi önkormányzatnak, mint munkaadónak alkalmaznia kell a korszerű családbarát és befogadó munkahelyi gyakorlatokat, rendelkeznie kell évente frissített munkahelyi esélyegyenlőségi tervvel. Saját fenntartású intézményrendszerre vonatkozásban meghatározza a korszerű családbarát és befogadó munkahelyi gyakorlatok bevezetésének, valamint az évente frissített munkahelyi esélyegyenlőségi tervek elfogadásának kötelezettségét, módszertani támogatással segítenie kell intézményeit a kötelezettségeknek való megfelelésben.	minden célcsoport (munkavállalók)	Általános	17. Befogadó, támogató és aktív társadalom 17.1 A társadalmilag pozitív migrációs folyamatok erősítése 17.2 A fiatalok megnyerése és megtartása, és a szakképzett lakosság elvándorlásának mérséklése 17.6 Az aktív életkor meghosszabbítása	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
Gyermekek munkaerőpiaci reintegrációjának támogatása; családbarát munkahelyi gyakorlatok alkalmazása	A fővárosi önkormányzatnak, mint munkaadónak, illetve saját intézményi körén belül elő kell segítenie a gyermekvállalás miatt a munkaerőpiactól hosszabb időre távol maradó aktív korú családtagok által kedvezményesen igénybe vehető, korszerű ismeretek megszerzését célzó speciális képzési programok szervezését, fejlesztését. segítenie a gyermeknevelés miatt a munkavégzésből hosszabb időre kieső alkalmazottakkal való érdemi kapcsolat-tartást, a munkahelyre teljes értékű munkavállalóként való visszatérésüket aktívan segítő munkahelyi programok szervezését. Össze kell gyűjtenie és terjesztenie kell az intézményrendszerében alkalmazott jó gyakorlatokat, fokozottan el kell ismernie a jó gyakorlatokat alkalmazó intézményeket és azok vezetőit. A fővárosi önkormányzatnak saját intézményrendszerében ki kell alakítania, illetve bővítenie szükséges a gyermeküket egyedül nevelőket segítő, tehermentesítő szolgáltatásokat.	Családosok	Oktatás és foglalkoztatás	17. Befogadó, támogató és aktív társadalom 17.2 A fiatalok megnyerése és megtartása, és a szakképzett lakosság elvándorlásának mérséklése	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
Felnőttképzés hatékonyságának fejlesztése	A fővárosi önkormányzatnak és a fenntartásában álló intézményeknek saját hatáskörben törekednie kell a munkavállalók kompetenciáinak bővítését szolgáló képzési programok kialakítására. Segítenie kell a hátrányos helyzetű és különösen a roma fiatalok és megváltozott munkaképességűek munkatapasztalat-szerzését célzott gyakorlati pilot programok kialakításával.	minden célcsoport	Oktatás és foglalkoztatás	15. Humán szolgáltatások optimalizálása 15.1 Az oktatás színvonalának és hatékonyságának növelése	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek

Intézkedés	Tartalom	Célcsoport	Tématerület	VFK koherencia	ITS koherencia
Befogadó munkahelyi gyakorlatok alkalmazása	A fővárosi önkormányzatnak és a fenntartásában álló intézményeknek, mint munkaadónak törekedni kell a munkahelyi integráció elősegítésére, a munkavállalók munkahely-megtartási esélyeinek növelésére, melynek keretében törekedni kell a kulturális-, sport- és szabadidős programok megvalósítására, támogatására.	minden célcsoport (munkavállalók)	Foglalkoztatás	17. Befogadó, támogató és aktív társadalom 17.1 A társadalmilag pozitív migrációs folyamatok erősítése 17.2 A fiatalok megnyerése és megtartása, és a szakképzett lakosság elvándorlásának mérséklése és 17.6 Az aktív életkor meghosszabbítása	Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek

2. FŐVÁROSI ÖNKORMÁNYZAT ÉS INTÉZMÉNYEI ÁLTAL MEGVALÓSÍTANDÓ INTÉZKEDÉSEK

Intézkedés (felelősök)	Tartalom	Célcsoport	Tématerület	VFK koherencia	ITS koherencia
Nemzetiségi és etnikai kulturális programok támogatása (érintett intézmények, PMH)	A fővárosi önkormányzatnak és a fenntartásában álló intézményeknek olyan programokat kell szervezni, melyek népszerűsítik a kulturális sokszínűséget, növelik a különböző közösségekhez tartozók- azon belül a nemzetiségi, etnikai közösségek – elfogadását és megbecsülését.	nemzetiségi, etnikai közösségek, migránsok és roma származásúak	Oktatás és kultúra	17. Befogadó, támogató és aktív társadalom 15. Humán szolgáltatások optimalizálása 15.4. A szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása a speciális igényű emberek számára és az együttműködés ösztönzése	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
	A fővárosi önkormányzatnak a befogadó fővárosi kulturális jó gyakorlatokat, módszereket össze kell gyűjteni és közreadni.	nemzetiségi, etnikai közösségek, migránsok és roma származásúak	Oktatás és kultúra	17. Befogadó, támogató és aktív társadalom	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
A roma kultúra értékeinek megőrzése (érintett intézmények, PMH)	A fővárosi önkormányzat fenntartásában álló közművelődési intézmények (színházak, mozik, múzeumok, közgyűjtemények, kultúrházak, média stb.), valamint a fővárosi közterületi kulturális események és fesztiválok programkialakítása során törekedni kell a roma kulturális értékek bemutatási lehetőségeinek biztosítására..	Roma származásúak, és közvetve a társadalom egésze	Oktatás és kultúra	17. Befogadó, támogató és aktív társadalom	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
	A fővárosi önkormányzatnak saját intézményrendszerében törekedni kell a roma gyermekeknek biztosított művelődési, ismeretterjesztő és táborozási lehetőségek bővítésére.	roma származásúak.	Oktatás és kultúra	15. Humán szolgáltatások optimalizálása 15.1. Az oktatás színvonalának és hatékonyságának növelése	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
	A fővárosi önkormányzatnak ki kell állnia a nemzeti és etnikai közösségeket sújtó gyűlöletbeszéd és gyűlölet-bűncselekmény ellen. Az általa fenntartott intézmények, tulajdonában lévő cégek vonatkozásában anti-diszkriminációs, eljárásrend elkészítése és	minden célcsoport	Komplex integráció	17. Befogadó, támogató és aktív társadalom 17.3 Erőteljes fellépés a társadalmi diszkrimináció ellen	Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés

Intézkedés (felelősök)	Tartalom	Célcsoport	Tématerület	VFK koherencia	ITS koherencia
	bevezetése szükséges.				
	A fővárosi önkormányzatnak támogatni szükséges a civil szervezeti formában működő roma nemzetiségi, kulturális, esélykiegyenlítő tevékenységet ellátó intézményeket.	roma származásúak	Oktatás és kultúra	15. Humán szolgáltatások optimalizálása; 15.1 Az oktatás színvonalának és hatékonyságának növelése	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
	A fővárosi roma nemzetiségi önkormányzatok, a kerületi önkormányzatok és a Fővárosi Önkormányzat közötti együttműködés segítése és koordinálása szükséges; melynek keretében megvalósul a közös program- és szolgáltatásszervezés kezdeményezése	roma származásúak	Közzolgáltatások elérésének segítése	15. Humán szolgáltatások optimalizálása; 15.4. A szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása a speciális igényű emberek számára és az együttműködés ösztönzése.	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
Közösségi bűnmegelőzés- és drog-prevenció támogatása (érintett intézmények)	A fővárosi önkormányzat által működtetett kulturális és közösségi terekben, intézményekben lehetőséget kell biztosítani az áldozattá válást megelőző és szenvedélybetegséggel kapcsolatos preventív programok indítására és működtetésére.	Lakosság, különösen: fogyatékos emberek, nők, senior korúak, családosok	Egészségügy, Bűnmegelőzés	15. Humán szolgáltatások optimalizálása 15.2 Az egészségügyi ellátórendszer fejlesztése, a prevenció erősítése, és az egészséges életmódra való ösztönzés és 15.5 A közbiztonság fejlesztése, a lakosság reális biztonságérzetének erősítése	Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés
	A fővárosi önkormányzat módszertani támogatással segítse az érintett kerületi önkormányzatokat a szegregáció által veszélyeztetett fővárosi területeken működő, a veszélyeztetett fiatalokat saját környezetükben elérő preventív „utcai” szolgáltatások és közösségi programok indításában, működtetésében.	lakosság	Szociális szektor és gyermekvédelem; Egészségügy; Bűnmegelőzés	15. Humán szolgáltatások optimalizálása 15.2 Az egészségügyi ellátórendszer fejlesztése, a prevenció erősítése, és az egészséges életmódra való ösztönzés és 15.5 A közbiztonság fejlesztése, a lakosság reális biztonságérzetének erősítése	Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés
Társadalmi részvétel erősítése (PMH és érintett intézmények, BFTK)	A fővárosi önkormányzat által fenntartott kulturális- és sportintézményeinek rugalmas programszervezéssel, a részvételt segítő speciális szolgáltatások kialakításával kell elősegíteniük a hátrányos helyzetű és speciális élethelyzetben lévő emberek programjaikon való részvételét.	minden célcsoport	Szociális és foglalkoztatási	15. Humán szolgáltatások optimalizálása. 15.3 A szociális intézményhálózat kapacitásainak megtartása, szükség szerinti bővítése	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
Nők társadalmi szerepvállalására való figyelemfelhívás	A fővárosi önkormányzat, illetve az általa fenntartott intézmények és cégek esetében fokozottan törekedni kell arra, hogy a vezetői és döntéshozói pozíciókban a nők a társadalmi reprezentáltságnak megfelelő arányban jelenjenek meg.	nők	Komplex integráció	17. Befogadó, támogató és aktív társadalom 17.3 Erőteljes fellépés a társadalmi diszkrimináció ellen	Vállalkozás- és beruházásbarát üzleti környezet
Felnőttképzés hatékonyságának fejlesztése, munkatapasztalat-szerzés támogatása	A fővárosi önkormányzatnak, illetve az általa fenntartott intézményeknek és cégeknek támogatnia szükséges a munkaerőpiaci hátrányok által érintett személyek (kiemelten a hajléktalanok) bevonását a szociokulturális hiányosságok pótlását is segítő,	(hátrányos helyzetű) fiatalok; Fogyatékos emberek; Roma származásúak, Hajléktalan emberek, be-	Oktatás és foglalkoztatás	17. Befogadó, támogató és aktív társadalom 17.7 A végzettség, készség, képesség növelése 15. Humán szolgáltatások optimalizálása	Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek

Intézkedés (felelősök)	Tartalom	Célcsoport	Tématerület	VFK koherencia	ITS koherencia
sa (Budapest Esély Nonprofit Kft.)	felzárkóztató modulokat is tartalmazó munkaerő-piaci programokba.	vándorlók		15.3 A szociális intézményhálózat kapacitásainak megtartása, szükség szerinti bővítése	
	A fővárosi önkormányzatnak, illetve az általa fenntartott intézményeknek és cégeknek támogatnia szükséges integrált, esélykiegyenlítő fővárosi foglalkoztatási szolgáltatások szervezését.	minden célcsoport	Foglalkoztatás, Komplex integráció	17. Befogadó, támogató és aktív társadalom.	Intézményrendszerében integrált, esélykiegyenlítő foglalkoztatási szolgáltatások szervezése.
Innovatív foglalkoztatási szolgáltatások kialakítása (Budapest Esély Nonprofit Kft.)	A fővárosi önkormányzatnak, illetve az általa fenntartott intézményeknek és cégeknek támogatnia szükséges a speciális ismeretadó és érzékenyítő képzések, továbbképzések szervezését a fővárosi önkormányzatoknál dolgozó szakemberek számára.	minden célcsoport	Komplex integráció	17. Befogadó, támogató és aktív társadalom	Innovatív foglalkoztatási szolgáltatások kialakítása
A fővárosi önkormányzat intézményeinek, valamint a kezelésében lévő közterületek akadálymentesítése (BPH, vállalatok, intézmények)	Hosszú távú Akadálymentesítési Program elfogadása szükséges a fővárosi önkormányzat és intézményei/gazdasági társaságai vonatkozásában. A projekt végrehajtásának keretében fel kell mérni a az önkormányzat kezelésében lévő közterületek akadálymentességét is az idősek, fogyatékos személyek, babakocsival közlekedők vagy egyéb nehezen közlekedő személyek szükségletei alapján (pl. kevés pad van adott helyen, vagy túl rövid a zöld lámpajelzés a gyalogátkelőnél).	fogyatékos emberek, senior korúak, családosok	Közfoglalkoztatások elérésének segítése	15. Humán szolgáltatások optimalizálása 15.4. A szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása a speciális igényű emberek számára és az együttműködés ösztönzése	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
	A fővárosi önkormányzatnak támogatnia szükséges a főbb fővárosi turisztikai helyszíneket is tartalmazó akadálymentes hozzáférési térképek, útmutatók” (Access guide-ok) készítését.	fogyatékos emberek, senior korúak, családosok, (külföldieknek is hozzáférhető módon)	Közfoglalkoztatások elérésének segítése	15. Humán szolgáltatások optimalizálása 15.4. A szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása a speciális igényű emberek számára és az együttműködés ösztönzése	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
Hajléktalanok számára biztosított speciális szolgáltatások fejlesztése (BMSZKI, Budapest Esély Nonprofit Kft., Főváros által támogatott fővárosi civil szervezetek: Magyar Máltai Szeretetszolgálat, Menhely Alapítvány stb.)	A fővárosi önkormányzatnak saját intézményi körében bővíteni szükséges a hajléktalanoknak szóló, az utcán közvetlenül elérhető, ingyenes tájékoztató felületeket.	hajléktalan emberek	Komplex integráció	15. Humán szolgáltatások optimalizálása 15.4 A szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása a speciális igényű emberek számára és az együttműködés ösztönzése	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
	A fővárosi önkormányzatnak saját intézményi körében bővíteni szükséges az utcai szociális munka kapacitásait a hajléktalanok elérése és az ellátórendszerhez való irányítása érdekében.	hajléktalan emberek	Szociális	15. Humán szolgáltatások optimalizálása 15.3 A szociális intézményhálózat kapacitásainak megtartása, szükség szerinti bővítése	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
	A fővárosi önkormányzatnak saját intézményi körében támogatnia szükséges a hajléktalanságból kivezető utak megteremtését célzó,	hajléktalan emberek	Lakhatási integráció	17. Befogadó, támogató és aktív társadalom	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek

Intézkedés (felelősök)	Tartalom	Célcsoport	Tématerület	VFK koherencia	ITS koherencia
	komplex programok indítását.				
Kisgyermekesek szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek javítása (vállalatok, BPH)	A fővárosi önkormányzatnak és a fenntartásában álló intézményeknek és cégeknek indokolt megvizsgáltnia, hogy ügyfélszolgálati felületeiken létrehozhatóak-e gyermek-játszósarkok, gyermekmegőrzők, pelenkázók és szoptató helyiségek.	családosok	Közfoglalkoztatás elérésének segítése	15. Humán szolgáltatások optimalizálása 15.4 A szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása a speciális igényű emberek számára és az együttműködés ösztönzése	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
Anti-dizkriminációs tevékenység támogatása (Budapest Esély Nonprofit Kft.)	A munkaadók közvetlen elérésére építő szemléletformáló programok, kampányok indításának támogatása	munkaadók	Foglalkoztatás	17. Befogadó, támogató és aktív társadalom 17.1 A társadalmilag pozitív migrációs folyamatok erősítése 17.2 A fiatalok megnyerése és megtartása, és a szakképzett lakosság elvándorlásának mérséklése 17.6 Az aktív életkor meghosszabbítása	Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés
Hátrányos helyzetű tanulók támogatása (PMH)	A hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok integrált oktatásában, nevelésében kiemelkedő munkát végző fővárosi pedagógusok tevékenységének kiemelt elismerése.	pedagógusok	Oktatás és kultúra	15. Humán szolgáltatások optimalizálása 15.1 Az oktatás színvonalának és hatékonyságának növelése	Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés.
Szociális-és foglalkoztatási szolgáltatások szervezése (PMH, Budapest Esély Nonprofit Kft., BMSZKI)	A fővárosi önkormányzatnak szakmai konzultációt szükséges folytatnia kerületekkel, a szociális ellátásokkal és szolgáltatásokkal kapcsolatos szabályozások, valamint a kerületi szociális szolgáltatásszervezési gyakorlatok összehangolása érdekében.	minden célcsoport	Szociális és foglalkoztatási	15. Humán szolgáltatások optimalizálása 15.3 A szociális intézményhálózat kapacitásainak megtartása, szükség szerinti bővítése	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
	A fővárosi önkormányzatnak intézményrendszerén belül szükséges kialakítania a fővárosi hajléktalanellátó szervezetek koordiált működését megalapozó ügyfél-irányítási mód-szertant.	hajléktalan emberek	Komplex integráció	15. Humán szolgáltatások optimalizálása 15.3 A szociális intézményhálózat kapacitásainak megtartása, szükség szerinti bővítése	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
Önkéntesség szintjének növelése (PMH)	A Fővárosi Önkormányzatnak indokolt támogatnia a az önkéntes munka népszerűsítése és hatékonyságának növelése érdekében indított fővárosi kampányokat.	minden célcsoport	komplex integráció	17. Befogadó, támogató és aktív társadalom	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek

3. A FŐVÁROS ÁLTAL TÁMOGATOTT TÉMATERÜLETEK, INTÉZKEDÉSEK

Intézkedés	Tartalom	Célcsoport	Tématerület	VFK koherencia	ITS koherencia
A fővárosi bűn-megelőzés támogatása	A fővárosi önkormányzat támogassa, hogy a fővárosi közoktatási intézmények mindegyikében működjön bűnmegelőzési tanácsadó. A fővárosi önkormányzat támogassa a fővárosi iskolákban az ifjúsági agresszióval foglalkozó szakmai, módszertani műhelyek működtetését.	gyermekek, fiatalok	Bűnmegelőzés	15. Humán szolgáltatások optimalizálása 15.5 A közbiztonság fejlesztése, a lakosság reális biztonságérzetének erősítése	Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek.
	A fővárosi önkormányzat támogassa a korosztályi agresszióval foglalkozó színházi előadásokat, iskolai színjátszó csoportokat, irodalmi színpadok működtetését a fővárosi intézményekben.	gyermekek, fiatalok	Szociális szektor és gyermekvédelem Bűnmegelőzés	15. Humán szolgáltatások optimalizálása 15.5. A közbiztonság fejlesztése, a lakosság reális biztonságérzetének erősítése	Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
Hátrányos helyzetű tanulók támogatása	A fővárosi önkormányzatnak támogatnia kell az intézményrendszerén kívül működő közösségi szolgáltatások körében a hátrányos helyzetű fiatalok számára szocializációs hátrányait ellensúlyozó szolgáltatási modulok és felzárkóztató programok szervezését.	hátrányos helyzetű fiatalok	Szociális szektor és gyermekvédelem; Kultúra és oktatás; Egészségügy	17. Befogadó, támogató és aktív társadalom 17.5 Az öngondoskodás gondolatának erősítése az egészség és a szellemiség terén	Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
Az iskolai bűn-megelőzés támogatása	A közoktatási intézményekben a hátrányos helyzetű tanulók szociokulturális hiányosságainak pótlását segítő, felzárkóztató programok kialakításának támogatása	gyermekek, fiatalok és közvetve a társadalom egésze	Oktatás és kultúra; Bűnmegelőzés	15. Humán szolgáltatások optimalizálása 15.5. A közbiztonság fejlesztése, a lakosság reális biztonságérzetének erősítése	Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
	A fővárosi fiatalokhoz közvetlenül eljutó „mobil” drogambulancia- és bűnmegelőzési programok fejlesztésének, bővítésének támogatása.	fiatalok	Szociális szektor és gyermekvédelem; Egészségügy	15. Humán szolgáltatások optimalizálása 15.2 Az egészségügyi ellátórendszer fejlesztése, a prevenció erősítése, és az egészséges életmódra való ösztönzés	Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés
	az iskolai áldozattá válást, kortárs bántalmazást megelőző programok fejlesztésének, bővítésének támogatása	gyermekek	Oktatás és kultúra; Bűnmegelőzés	15. Humán szolgáltatások optimalizálása 15.5. A közbiztonság fejlesztése, a lakosság reális biztonságérzetének erősítése	Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
A szociális hálóként funkcionáló helyi kisközösségek megerősítése, kialakításuk és működésük segítése	A fővárosi önkormányzatnak támogatnia kell a fővárosi roma lakosság területi szegregációját oldó szociális városrész-rehabilitációs, kerületi és kerületközi együttműködésben megvalósuló programok indítását. A fővárosi városrész-rehabilitációs projektek megvalósításakor kiemelt figyelemmel kell lenni a roma családok területi kötődéseinek védelmére és az integrációjukat segítő közösségi természetes támogató rendszerek megőrzésére.	etnikai és nemzetiségi közösségek, minden célcsoport	Komplex integráció	17 Befogadó, támogató és aktív társadalom 17.4 A közösségi együttműködési formákban rejlő tartalékok kiaknázása	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
Közösségi bűn-megelőzés- és drog-prevenció támogatása	A fővárosi önkormányzatnak az intézményrendszerén kívül eső szolgáltatók esetében is támogatnia szükséges a közterületi közösségi tevékenységekhez kapcsolható prevenció és segítségnyújtó fővárosi szolgáltatásokat (pl. védett játszóterek) létrehozását.	gyermekek, (hátrányos helyzetű) fiatalok	Szociális szektor és gyermekvédelem	15. Humán szolgáltatások optimalizálása 15.2 Az egészségügyi ellátórendszer fejlesztése, a prevenció erősítése, és az egészséges életmódra való ösztönzés	Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés

BUDAPEST 2020 - INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

Szociális szolgáltatásszervezés és kompetenciabővítés	A helyi szociális-foglalkoztatási ügyfél-irányítási rendszer módszertani modelljének kidolgozásában való közreműködés	fogyatékos emberek, szenior korúak, családosok	Közszolgáltatások elérésének segítése	15. Humán szolgáltatások optimalizálása 15.4 A szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása a speciális igényű emberek számára és az együttműködés ösztönzése	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
Kisgyermekesek szolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek javítása	A fővárosi önkormányzatnak támogatnia szükséges az intézményrendszerén kívül eső (kerületi, központi államigazgatási, vállalkozási) ügyfélszolgálati szolgáltatások körében a gyermekjátárszarkok, gyermekmegőrzők, pelenkázók és szoptató helyiségek kialakítását.	családosok	Közszolgáltatások elérésének segítése	15. Humán szolgáltatások optimalizálása 15.4 A szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása a speciális igényű emberek számára és az együttműködés ösztönzése	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
Nők családi/társadalmi szerepvállalására való figyelemfelhívás	A fővárosi önkormányzatnak az intézményrendszerén kívül eső fővárosi munkáltatók körében is támogatnia szükséges az olyan szemléletformáló programokat, kampányokat, amelyek ösztönzik a nemek közötti kiegyensúlyozott családi feladatmegosztást, illetve a női dolgozók egyenlő bérért és előmeneteli esélyekkel való alkalmazását.	nők	Komplex integráció	17. Befogadó, támogató és aktív társadalom 17.3 Erőteljes fellépés a társadalmi diszkrimináció ellen	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
	A fővárosi önkormányzatnak saját illetékességi körén kívül támogatnia szükséges, hogy a közterületek, közintézmények elnevezésében, műemlékek, szobrok, emléktáblák állításában fokozottan jelenjenek meg a példaértékű tevékenységet folytató nők.	nők	Komplex integráció	17. Befogadó, támogató és aktív társadalom 17.3 Erőteljes fellépés a társadalmi diszkrimináció ellen	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek

AZ INTÉZKEDÉSI TERV KERETÉBEN MEGHATÁROZOTT PROJEKTEK VÉGREHAJTÁSÁNAK IDŐBELI ÜTEMEZÉSE

Tekintettel arra, hogy a javasolt intézkedések az Esélyegyenlőségi Terv részét képezik, a terv 2016. évi felülvizsgálatakor az ütemezés is meghatározásra kerül. Az azonosított beavatkozások többsége már megkezdett és folyamatban lévő tevékenységeket jelent.

3.3. A FEJLESZTÉSEK SZEGREGÁCIÓS HATÁSAINAK ÉRTÉKELÉSE ÉS KIVÉDÉSÉRE HOZOTT INTÉZKEDÉSEK, FEJLESZTÉSEK HATÁSAINAK CÉLCSOPORTSPECIFIKUS ÉRTÉKELÉSE (MONITORING RENDSZER)

A budapesti ITS antiszegregációs terve (ASZT) meghatározza azokat a fővárosi aktivitásokat és intézkedéseket, amelyek végrehajtása révén Budapest főváros hozzájárulhat a fővárosi szegregációs folyamatok ellensúlyozáshoz, a szegregátumok és a szegregáció által veszélyeztetett területek oldásához, a hátrányos helyzetű fővárosi emberek esélyegyenlőségének érvényesüléséhez.

Az ASZT végrehajtását, a tervben meghatározott projektek és feladatok megvalósítását, valamint a fővárost érintő szegregációs folyamatok alakulását monitorozni szükséges. A monitorozást megelőzően ki kell dolgozni azokat az indikátorokat, melyek alapján az ASZT végrehajtásának hatásai, eredményei megjeleníthetők. A monitoring indikátorok véglegesítését széles körű szakmai-ágazati egyeztetésnek szükséges megelőznie. Az ASZT monitoring rendszerének részletes kidolgozását, a monitorozás koordinációját, majd a monitorozás eredményének összegzését az Esélyegyenlőségi Terv 2016. évi felülvizsgálati anyagába kell illeszteni, beépítve annak indikátor rendszerébe a területi egyenlőtlenségek alakulásának mérését is.

A monitoring indikátorok kialakítása, valamint a monitorozás folyamata a végrehajtandó feladatok időrend szerinti sorrendje alapján:

1. Egyszerűsített indikátormutatók elkészítése – jelen anyag részeként;
2. Antiszegregációs munkacsoporttal a monitoring rendszer módszertani részleteinek kidolgozása, mérési módszerek kifejlesztése, eszközök létrehozása, részletes indikátorok, mérőeszközök meghatározása;
3. Monitoring rendszerről (benne: eszközök, indikátorok) leírás készítése, bázisadatok felvétele;
4. Monitoring rendszer ágazati egyeztetése az ügyosztályok és intézmények vezetőivel, módosítási javaslatok gyűjtése;
5. Módosítási javaslatok beépítése, monitoring rendszer véglegesítése;
6. Első mérés és elemzés készítése, előkészítése a Közgyűléshez való benyújtásra.

III. 4. A STRATÉGIA KÜLSŐ ÉS BELSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEI

Jelen fejezetben Budapest új Integrált Településfejlesztési Stratégiájának a már meglévő (esetleg jóváhagyás alatt álló) egyéb jelentős hazai, nemzetközi illetve fővárosi stratégiai dokumentumokkal való összhangja, illeszkedése mellett a stratégia belső összefüggéseit mutatjuk be.

4.1. BELSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEK

A célok és helyzetértékelés megállapításai közötti kapcsolat összefoglaló bemutatása a következő:

1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés	Erősségek /lehetőségek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Meginduló együttműködés Pest megyével a területfejlesztési tervek koordinálásában; ▪ erősödő szerep a területfejlesztésben; ▪ partnerségi alapú részvételi tervezés a tematikus fejlesztési programok keretében; ▪ vagyongazdálkodási stratégia és megkezdett végrehajtás (dinamikus modell).
	Gyengeségek /problémák	<ul style="list-style-type: none"> ▪ várostérségi szintű egyenlőtlenségek, koordinált fejlesztés hiánya; a kétszintű önkormányzati rendszerből adódó koordinációs és együttműködési problémák;
2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.a Stratégiai gazdasági terek integrált fejlesztése 2.b Barnamezős és alulhasznosított területek gazdasági funkcióinak erősítése, hasznosításuk elősegítése 2.c Gazdaságfejlesztési szoft programok	Erősségek /lehetőségek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A lakosság az országoshoz képest magasan képzett, a felsőfokú tanulmányokat végzettek aránya magas; ▪ nagy kereslettel és kínálattal rendelkező munkaerő piac; ▪ nagy és stabil lakosságszám várostérségi szinten, ami jelentős fogyasztási piacot jelent (agora és referencia-képző tényező), az országos szerepkörből adódó foglalkoztatási potenciál nagy; ▪ az oktatás és a kutatás koncentrált helyszíne, ami hálózatépítő, vonzó és megtartó tényező; ▪ nemzetközi cégek regionális központjainak jelenléte; ▪ az ország innovációs központja (akkreditált klaszterek, start-upok, gyors növekedésű vállalkozások, gazellák), makroregionális szinten is vezető szerep az innovációban; ▪ kutatási klaszterek erősödésével Budapest nemzetközi versenyképessége és gazdasági teljesítménye nő; ▪ alulhasznosított területek nagy száma és bevonhatósága a telephelykínálatba; ▪ a világgazdasági helyzet javulásával megnőhet a turisztikai kereslet a kulturális és egészségturizmus iránt; ▪ több az időskorú nyugdíjas, tömeges igény lesz az alkonykori élettel összefüggő szolgáltatásokra (társadalmi vállalkozások).
	Gyengeségek /problémák	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kivándorlás, a fiatal és jól képzett munkaerő elvesztésének növekedése; ▪ makroregionális szerepkör máig nem definiálható egyértelműen; ▪ KKV-k foglalkoztatás-bővítési és versenyképességi problémái; ▪ KKV: finanszírozási problémák, üzleti ismeretek hiánya, vállalkozóvá válás alacsony szintje, kooperáció alacsony

		<p>szintje, beszállítói hálózatokhoz és innovációs ökoszisztémákhoz való kapcsolódás alacsony szintje, korszerűtlen telephely feltételek;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ alacsony beruházási szint és turisztikai forgalom a makroregionális versenytársakhoz képest; ▪ Budapest városmárka hiánya; ▪ szervezett befektetésösztönzési tevékenység hiánya, potenciális fejlesztési helyszínek, telephelyek kijáánlása gyenge koordinátatlan; ▪ (térségi, ágazati, ágazatközi) együttműködésekben rejlő potenciál kihasználatlansága.
<p>3.Intelligens városműködés 3.a Klíma- és környezetvédelmi program 3.b Intelligens, kooperatív közlekedés programja 3.c Közigazgatási infrastruktúra és működés megújítása</p>	<p>Erősségek /lehetőségek</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A víz- és energiahálózatok jelentős tartalékkapacitásokkal rendelkeznek; ▪ a közlekedés intézményrendszerének integrálása, kiterjedt közösségi közlekedési hálózat, jó területi lefedettség; ▪ a városban spontán kialakult, mára jelentős mértéket öltő kerékpáros közlekedés; ▪ távhőrendszer befogadóképessége megfelelő a megújuló energiaforrásokból származó hő iránt; ▪ a lakosság érdekeltté vált az energia- és vízfelhasználás csökkentésében, környezettudatos szemlélet; ▪ elérhető és megfizethető korszerű technológiák megjelenése, elterjedése; ▪ termál-, gyógyvíz kutak nagyszámú előfordulása, kedvező geotermikus gradiens – megújuló energia potenciál; ▪ a települési szilárdhulladékok erőforrásként alkalmazhatóak energiatermelésre.
<p>Gyengeségek /problémák</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Belső területek közlekedési túlterheltsége, az autóközlekedés dominanciája, egyéb funkciók elsorvadása, nem elegendő zöldfelület; ▪ nem megfelelően differenciált központ-rendszer; ▪ forgalmi szempontból túlterhelt közlekedési kapcsolat Budapest és várostérsége között, a városi- és elővárosi térség közlekedési integrációjának hiányosságai; ▪ közösségi közlekedés problémái (előregedett infrastruktúra és járműpark, üzemeltetés forráshiánya); ▪ korszerűtlen átszállási csomópontok, az intermodalitás hiánya, ráhordó járatok optimalizálásának hiánya, elégtelen P+R parkoló kapacitás; ▪ összefüggő kerékpárút hálózat, kerékpártárolók hiánya; ▪ a Duna kihasználatlansága a hajózás terén, a vízi közlekedés létesítményeinek és járműparkjának állapota, valamint a kapcsolódási pontok hiánya; ▪ előregedő közműhálózatok, ütemezett hálózati rekonstrukciók hiánya; ▪ a távhőrendszer szigetüzeme csökkenti a távhőszolgáltatás versenyképességét; ▪ a nagy intenzitású csapadékok elöntést okoznak; ▪ több helyen rossz állapotban lévő árvízvédelmi védvonal, egyes szakaszok védelmének hiánya; 	

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ minimális mértékű a megújuló energia hasznosítása; ▪ a város forgalmasabb útvonalai mentén jelentős a légszennyezettség, a növekvő közúti forgalom, erősödő zajszennyezést produkál; ▪ az újrahasznosított hulladék aránya elmarad a Nemzeti Környezetvédelmi Programban megcélzott újrahasznosítási aránytól; ▪ a klímaváltozás hatására növekszik a városi hősziget-hatás, valamint a szélsőséges időjárási események gyakorisága; ▪ Városháza épületének magas működési költsége, arculati deficit, ügyfélszolgálati funkciók hiányosságai, kommunikációs terek hiánya; ▪ a városfejlesztés fenntartható finanszírozási hátterének hiánya.
<p>4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet</p> <p>4.a Városmegújítási Program</p> <p>4.b Fürdőváros Program</p> <p>4.c Zöld Program</p> <p>4.d Kulturális intézményfejlesztési program</p>	<p>Erősségek /lehetőségek</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Egyedi táji és természeti adottságok, történelmi és építészeti örökség, világörökségi területek, egyedülálló, nagy területű historikus épületállomány a belvárosban - jelentős vonzerő koncentráció; ▪ a dunai szigetek és nagyvárosi parkjaink (Városliget, Margitsziget) egyedülálló kultúrtörténeti hagyományokkal rendelkeznek, rekreációs kínálatuk szerteágazó; ▪ gyalogos zónák bővülése, megújulása, hálózatosodása; ▪ javuló vízminőség a Duna főágban az Élő Duna projekt révén; ▪ a Duna menti területek komplex fejlesztése és az alulhasznosított területek fejlesztési potenciálja a zöldterületi hálózat kibővítésében; ▪ egészségtudatosság növekedésével erősödik a társadalom szabadterületi rekreációs igénye; ▪ az épített értékek erőforrásként való hasznosítása (gazdasági, intézményi, turisztikai).
	<p>Gyengeségek /problémák</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az egy főre jutó zöld- és erdőterületek nagysága elmarad a nemzetközi ajánlástól, a belső városrészekben jelentős mértékű a hősziget-hatás, a zöldfelületi intenzitás csökkenő tendenciát mutat az elmúlt időszakban; ▪ a zöldterületek mind minőségi, mind területi megoszlás tekintetében jelentős egyenlőtlenségeket mutatnak, belső városrészekben fejlesztésre korlátozottan alkalmas területek; ▪ a városi nagyparkok közül a Margitsziget és a Városliget jelentősen túlterhelt, a Népliget alulhasznosított illetve kiépítetlen; ▪ leromlott állapotú értékes épületállomány, közösségi terek hiánya, meglévő közterületek nem megfelelő minősége; ▪ az épületállomány jelentős része energetikailag korszerűtlen fűtési rendszerű, a fogyasztói rendszerek, kémények állapota nem megfelelő; ▪ fürdők szolgáltatáskínálata, marketingje és üzemeltetési hatékonyságot javító felújítása esetleges, hiányos;

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ meglévő turisztikai attrakciók működését és a látogatók elégedettségét javító fejlesztései csak részben valósultak meg; hiányzó vagy felújításra szoruló infrastruktúrák (nagykapacitású konferencia központ, repülőtéri kapcsolatok, fogadópontok – hajó, vasút; stb.); ▪ a városfejlesztés fenntartható finanszírozási hátterének hiánya.
<p>5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek</p> <p>5.a Szociális célú infrastruktúrák megújítása, bővítése</p> <p>5.b Esélyegyenlőségi program</p> <p>5.c Befogadás, népességmegtartás és társadalmi aktivitás támogatása</p>	Erősségek /lehetőségek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Városterületi szinten növekvő népességszám; ▪ a belső és a határon túli migráció kitüntetett vonzási tere – erősödő bevándorlás; ▪ szolidaritás erősödése; ▪ egészségtudatosság, aktív életmód, öngondoskodás, élethosszig tartó tanulás térnyerése.
	Gyengeségek /problémák	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Krízisterületek, leszakadó városrészek; ▪ továbbra is alacsony marad a születésszám (természetes fogyás); ▪ munkanélküliség strukturális problémái (pályakezdők, 50 év feletti és tartósan munkanélküliek magas aránya), regisztrációs rendszerből „eltűnő” munkanélküliek; ▪ képzett munkaerő elvándorlása; ▪ megélhetési gondok és megtakarítási hiányok (elszegényedő népesség), társadalmi különbségek növekedése, növekvő hajléktalanság és további fővárosi koncentráció; ▪ tolerancia hiánya, társadalmi feszültségek (hajléktalankok, romák); ▪ a növekvő külföldi migrációval párhuzamosan nőhet az idegenellenesség; ▪ az önkormányzati bérlakások aránya alacsony, összetételük kedvezőtlen; ▪ az ismeretek, a készségek fejlesztése nem lesz folyamatos (az erre irányuló programok, rendszerek átszervezése, a koordináció hiánya és forráshiány miatt, az élethosszig tartó tanulás stratégiai szintű fejlesztésének hiánya; hosszú távú szemlélet szükséges – finanszírozás rövid távú); ▪ az életszínvonal (jövedelmek) és az egészségi állapot erős korrelációja – területi egyenlőtlenségek.
<p>6. Dunával együttélő város</p>	Erősségek /lehetőségek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budapest landmark, kiaknázható gazdasági, turisztikai potenciál; ▪ hajózhatóság; ▪ változatosság (szigetek); ▪ rekreációs térként való hasznosítás lehetősége; ▪ innovációs klaszterek a Duna mellett helyezkednek el; ▪ folyamatban lévő és tervezett kormányzati beruházások a Duna mentén (konferenciaközpont, Olimpiai helyszínek, Óbudai-sziget; Dagály úszókomplexum); ▪ értékes barnamezős és fejlesztésre már előkészített területek.
	Gyengeségek /problémák	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Közvetlen megközelíthetőség gyalogosok számára korlátozott, belvárosi gyalogos zónákkal hiányos összekötte-

		<p>tés;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ kapcsolathányok (hidak, gyalogos tengelyek, kerékpárhálózat); ▪ hajózás: hivatásforgalmi hajózás alacsony szintje (járműpark, járatsűrűség, térbeli kiterjedés); ▪ hajózásra épülő gazdasági potenciál kiaknázatlansága; ▪ állóhajók és hajózással kapcsolatos szolgáltatások rendszerének esetlegessége, kapcsolódó infrastruktúra és szolgáltatások kiépítetlensége; ▪ attrakciók hiánya – különösen Belvároson kívüli területeken; ▪ szigetekben, part menti sávokban rejlő gazdasági és rekreációs potenciál kihasználatlansága.
--	--	---

AZ ITS STRATÉGIAI CÉLJAI KÖZÖTTI ÖSSZEFÜGGÉSEK ÁTTEKINTŐ BEMUTATÁSA A FONTOSABB TARTALMAK KIEMELÉSÉVEL

	2.Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet	3.Intelligens városműködés	4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet	5.Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek
1.Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés	együttműködések erősítése, szervezetfejlesztés (TDM, befektetésösztönzés, városfejlesztési alap – barnamező); városmárka piacépítő, erősítő hatása a különböző gazdasági szektorokban;	együttműködések erősítése (gazdasági, kutatói szférával együttműködés a városüzemeltetés innovációs megoldásainak kifejlesztésére);	együttműködések erősítése, szervezetfejlesztés a megvalósításban (városfejlesztési ügynökség), városfejlesztési alap - energiahatékonysági és értékőrző városrehabilitáció;	együttműködések erősítése, szervezetfejlesztés (városkommunikációs ügynökség a lakosság megszólítására, bevonására); városmárka – identitáserősítés;
2.Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet		városi ügyfélszolgálati működés megújítása – gyorsaság, átláthatóság, rugalmasság; közszolgáltatásokhoz kapcsolódó innovációs és KKV fejlesztési potenciál; üzleti környezet feltételeinek javítása – versenyképes távhő, megbízható közszolgáltatások; közlekedési fejlesztések javítják a transzport, city logisztikai és munkaerő-mobilitási feltételeket;	városmegújítás, fürdők energiahatékonysági felújításának foglalkoztatási oldala, „zöld” technológiák révén a KKV-k innoválása is; Kulturális intézmények, turisztikai vonzerő erősítése közvetetten piacot teremt a kreatív és kulturális ipar számára; Inspiráló, interakciókat biztosító sokszínű nagyvárosi környezet vonzza a tehetséges fiatalokat, segíti a start-up szektor megerősödését, a kulturális és kreatív ágazatok kibontakozását;	szemléletformálás (környezettudatosság) – „zöld termékek” és szolgáltatások iránti igény erősítése, zöld gazdaság erősítése; társadalmi és alternatív gazdaság, KKV-k támogatásával a hátrányos helyzetű társadalmi célcsoportok életminőségének javítása; szociális célú intézmények és bérlakások felújításának foglalkoztatási oldala; fiatalok vállalkozóvá válásának támogatásával népességmegtartás;
3.Intelligens városműködés			zöldterületek kialakításában, fenntartásában való együttműködés, innováció; megújuló energiaforrások alkalmazása az intézményi projekteknél; közlekedés fejlesztésével hozzáférhetőség javítása, környezetbarát megoldások integrálása a felújításokba (gyalogos- és kerékpáros közlekedés);	mobilitással kapcsolatos fejlesztéseknél az esélyegyenlőségi szempontok kiemelt figyelembe vétele;
4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet				városmegújítás – komfortosabb lakókörnyezet, megfizethetőbb lakhatás; zöld program, kulturális intézmények – társadalmi befogadás, közösségi élet terei.

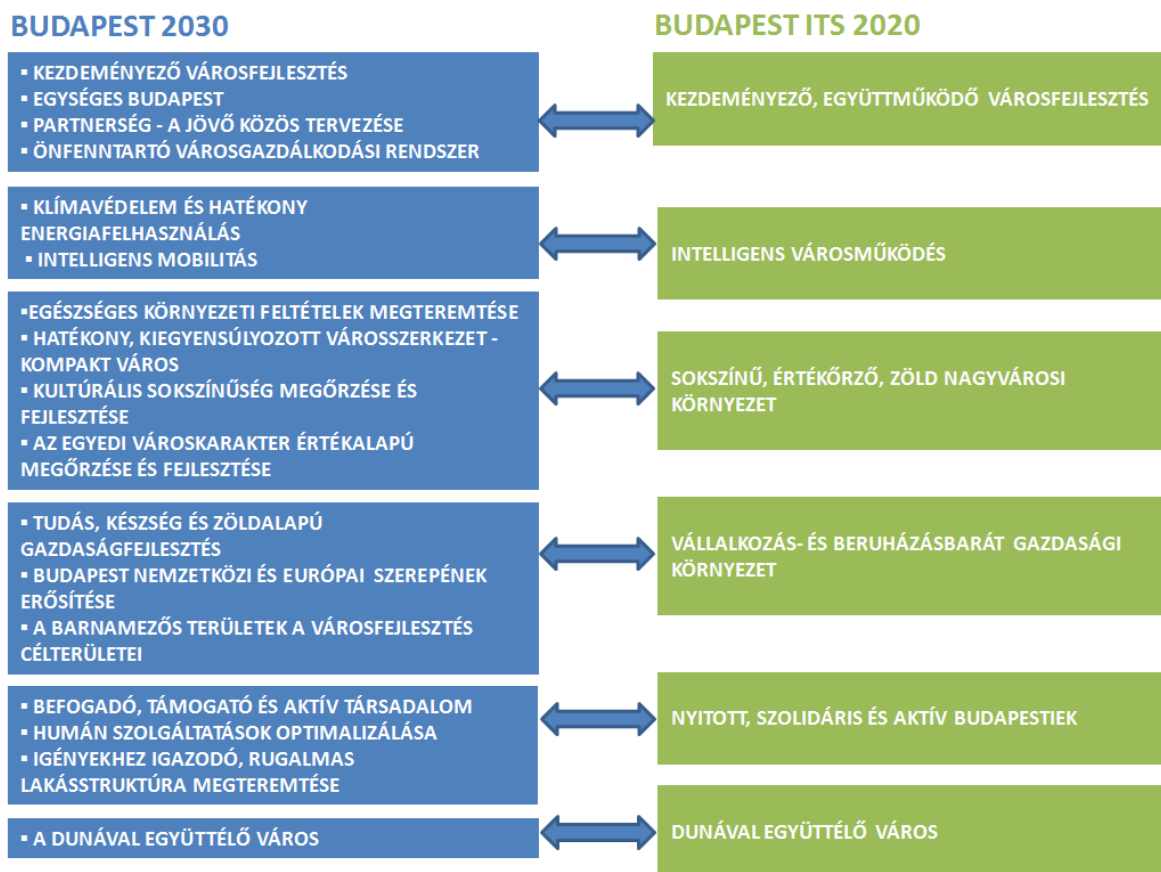
A belső összefüggések kapcsán a továbbiakban azt mutatjuk be, hogy az ITS-ben megfogalmazott célok és projektek mennyiben járulnak hozzá az alábbi belső fejlesztési dokumentumokban meghatározott célokhoz.

1. Budapest 2030 Hosszú távú Városfejlesztési Kon koncepció
2. Budapest Területfejlesztési Kon koncepciója
3. Budapest Duna menti területeinek fejlesztési tanulmányterve

1. Budapest 2030 – Hosszú távú városfejlesztési koncepció

A stratégiai célok kialakításának bázisát jelentő VFK részletesebb ismertetése a 4. fejezetben található. A VFK-ban megfogalmazott jövőkép és átfogó célok a stratégiai célok kialakításának alapját jelentették.

A VFK és az ITS közötti domináns összefüggések bemutatása:

Az ITS stratégiai céljainak hozzájárulása a VFK céljaihoz:

ITS – BUDAPEST 2020 céljai						
Budapest 2030 (VFK) céljai	Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés	Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet	Intelligens városműködés	Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet	Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek	Dunával együttélő város
Kezdeményező városfejlesztés	XXX	XX	X			X
Partnerség - a jövő közös tervezése a térségben és országosan	XXX	XX	XX	X	X	X
Egységes Budapest	XXX	XX	XX	XX	XX	XX
Budapest nemzetközi és európai szerepének erősítése	X	XXX	X	XX		XX
Egészséges környezeti feltételek megteremtése	X	XX	XXX	XXX	X	XX
Klímavédelem és hatékony energiafelhasználás	X	X	XXX	XX	X	X
Az egyedi városkarakter érték alapú megőrzése és fejlesztése	X	X	X	XXX		XXX
A Dunával együttélő város	X	XX	XX	XXX		XXX
Hatékony, kiegyensúlyozott város-szerkezet - kompakt város	X	XX	XX	XXX		X
A barnamezős területek a városfejlesztés célterületei	X	XXX		X		XX
Intelligens mobilitás	X	XX	XXX	XX		XX
Tudás, készség és zöldalapú gazdaságfejlesztés	X	XXX	XX	X	X	XX
Önfenntartó városgazdálkodási rendszer	XXX	X	XXX	X	X	X
Kulturális sokszínűség megőrzése és fejlesztése	X			XXX	XX	XX
Humán szolgáltatások optimalizálása	X		X	XX	XXX	X
Igényekhez igazodó, rugalmas lakásstruktúra megteremtése	X			XX	XX	

X: az ITS stratégiai célja kismértékben járul hozzá a VFK adott céljának eléréséhez

XX: az ITS stratégiai célja közepes mértékben járul hozzá a VFK adott céljának eléréséhez

XXX: az ITS stratégiai célja nagymértékben hozzájárul a VFK adott céljának eléréséhez

2. Budapest Területfejlesztési Konceptiója (BTFK):

A BTFK-ban **kilenc stratégiai cél**, s ezeken belül **31 fejlesztési irány** került kijelölésre az alábbi táblázatban leírtak szerint. Vannak olyan összfvárosi célok, melyek teljesítésében Budapest Főváros Önkormányzata döntő szerepet játszik (1. Kezdeményező, együttműködő terület-, város- és térségfejlesztés, 7. Budapest komplex szerepkörének megfelelő közlekedési rendszer megteremtése), de összességében minden területi cél megvalósulását pozitívan befolyásolják a fővárosi önkormányzat által tervezett beruházások.

Stratégiai cél	A BTFK fejlesztési irányai	ITS stratégiai céljai	Kapcsolat erőssége
1. Kezdeményező, együttműködő terület-, város- és térségfejlesztés	1.1. A város- és térségfejlesztés megvalósításához szükséges intézményrendszer kiépítése 1.2. A város- és térségfejlesztés forrásszerkezetének átalakítása 1.3. Önfenntartó városgazdálkodási rendszer létrehozása	1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés	XXX
2. Tudásalapú, versenyképes, innovatív és "zöld" gazdaság	2.1. Technológiai innováció és tudástranszfer hatékonyságának javítása 2.2. Felhasználóbarát városkormányzás kialakítása 2.3. Turizmus, mint gazdasági húzóágazat	1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés 2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.a Stratégiai gazdasági terek integrált fejlesztése 2.b Barnamezős és alulhasznosított területek programja 2.c Gazdaságfejlesztési szoft programok 3. Intelligens városműködés 3.c Közigazgatási infrastruktúra és működés megújítása 4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 4.a Városmegújítási Program 4.b Fürdőváros Program 4.c Zöld Program 4.d Kulturális intézményfejlesztési program	XX
3. Partnerség - a jövő közös tervezése, összehangolt fejlesztések Budapesten és a várostérségben	3.1. Partnerség a budapesti gazdasági tér összehangolt fejlesztése érdekében 3.2. Partnerség Budapest és Pest megye között 3.3. A budapesti külső kerületek és a szomszédos agglomerációs települések közötti együttműködések elősegítése 3.4. A budapesti kerületi önkormányzatok és a fővárosi önkormányzat közötti együttműködés	1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés 2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.b Barnamezős és alulhasznosított területek programja 5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek 5.b Esélyegyenlőségi program 6. Dunával együttélő város	XXX
4. Nemzetközi szerepkör erősítése a térségi pozíció kihasználásával	4.1. Együttműködések erősítése 4.2. Versenyképesség növelése	1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés 2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet	XX

Stratégiai cél	A BTFK fejlesztési irányai	ITS stratégiai céljai	Kapcsolat erőssége
lásával		gi környezet 2.a Barnamezős és alulhasznosított területek programja 2.b Stratégiai gazdasági terek integrált fejlesztése 2.c Gazdaságfejlesztési szoft programok	
5. Hatékony városszerkezet kialakítása - kompakt város	5.1. Vegyes területhasználat kialakítása 5.2. Barnamezős területek funkcióváltása 5.3. Differenciált központrendszer létrehozása 5.4. A Dunával együtt élő város 5.5. Értékvédelem - értékteremtés	1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés 2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.b Barnamezős és alulhasznosított területek programja 3.Intelligens városműködés 3.b Intelligens, kooperatív közlekedés programja 3.c Közigazgatási infrastruktúra és működés megújítása 4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 4.a Városmegújítási Program 4.b Fürdőváros Program 4.c Zöld Program 4.d Kulturális intézményfejlesztési program 5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek 6. Dunával együttélő város	XX
6. A környezeti erőforrások védelme és fenntartható használata, a természeti értékek és táji adottságok megőrzése	6.1. Zöld- és egyéb biológiai aktív felületek megőrzése, növelése 6.2. Természeti- tájképi értékek megőrzése 6.3. Zaj- és légszennyezés csökkentése 6.4. Korszerű hulladékgazdálkodás és talajvédelem 6.5. Korszerű vízgazdálkodás 6.6. Energiahatékonyság és klímavédelem	3. Intelligens városműködés 3.a Klíma- és környezetvédelmi program 3.c Közigazgatási infrastruktúra és működés megújítása 4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 4.a Városmegújítási Program 4.b Fürdőváros Program 4.c Zöld Program 5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek 5.a Szociális célú infrastruktúrák megújítása, bővítése 6. Dunával együttélő város	XXX
7. Budapest komplex szerepkörének megfelelő közlekedési rendszer megteremtése	7.1. Nemzetközi és országos közlekedési kapcsolatok fejlesztése 7.2. Térségi közlekedés fejlesztése 7.3. A fővárosi közösségi közlekedés fejlesztése 7.4. A fővárosi egyéni közleke-	3. Intelligens városműködés 3.b Intelligens, kooperatív közlekedés programja	XXX

Stratégiai cél	A BTFK fejlesztési irányai	ITS stratégiai céljai	Kapcsolat erőssége
	dés fejlesztése		
8. Befogadó, támogató, aktív társadalom	8.1. Befogadó és támogató társadalom 8.2. Az életformák és a társadalmi gazdasági környezet változásainak összehangolása 8.3. A humán szolgáltatások optimalizálása 8.4. A kulturális kínálat bővítése	4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 4.a Városmegújítási Program 4.b Fürdőváros Program 4.c Zöld Program 4.d Kulturális intézményfejlesztési program 5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek 5.a Szociális célú infrastruktúrák megújítása, bővítése 5.b Esélyegyenlőségi program 5.c Befogadás, népességmegtartás és társadalmi aktivitás támogatása 6. Dunával együttélő város	XX
9. Rugalmas és korszerű lakásstruktúra kialakítása	9.1. A lakásállomány optimalizálása 9.2. A térbeni-társadalmi szerkezet kiegyensúlyozása	5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek 5.a Szociális célú infrastruktúrák megújítása, bővítése 5.b Esélyegyenlőségi program	X

X: az ITS stratégiai célja kismértékben járul hozzá a BTFK adott céljának eléréséhez (a Fővárosi Önkormányzat kompetenciájába tartozó beavatkozások alacsony aránya miatt)

XX: az ITS stratégiai célja közepes mértékben járul hozzá a BTFK adott céljának eléréséhez

XXX: az ITS stratégiai célja nagymértékben hozzájárul a BTFK adott céljának eléréséhez (a Fővárosi Önkormányzat kompetenciájába tartozó beavatkozások magas aránya miatt)

3. Budapest Duna menti területeinek fejlesztési tanulmányterve

A tanulmányterv az ITS készítésének alapjául szolgált, a stratégiai célokkal való összefüggés a következő:

Duna tanulmányterv fejlesztési javaslatai	ITS kapcsolódása
Zöldfelületek: • Zöld- és közterület fejlesztés • Duna-parti zöldfelületi kapcsolatok fejlesztése	4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 4.c Zöld Program
Duna menti területek közlekedésfejlesztése (közúti, városi közösségi, kerékpáros, gyalogos közlekedés; áruszállítás, személyhajózás, szállodahajók kikötése témakörökben)	3. Intelligens városműködés 3.b Intelligens, kooperatív közlekedés programja
Közműfejlesztés: vízi közművek, energiaellátás, árvízvédelem	3. Intelligens városműködés 3.a Klíma- és környezetvédelmi program

4.2. KÜLSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEK

Az ITS-ben megfogalmazott célkitűzéseknek az alábbi külső stratégiai dokumentumokban megfogalmazott célkitűzésekhez való hozzájárulása kerül bemutatásra:

1. Nemzeti Fejlesztés 2030, Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK)
2. Az Európai Unió Duna Régióra vonatkozó Stratégiája (EUDRS)

3. Közép-Magyarország intelligens innovációs szakosodási stratégiája (tervezet) (RIS3)
4. Nemzeti Turizmusfejlesztési Konceptió (NTK)

1. Nemzeti Fejlesztés 2030, Országos Fejlesztési és területfejlesztési Konceptió

Az OFTK által megfogalmazott nemzeti jövőkép szerint „Magyarország 2030-ban Kelet–Közép-Európa egyik vezető gazdasági és szellemi központja lesz, lakosságának biztonságos megélhetést biztosító, az erőforrások fenntartható használatára épülő versenyképes gazdasággal, azzal összefüggésben gyarapodó népességgel, megerősödött közösségekkel, javuló életminőséggel és környezeti állapottal. Az OFTK-ban megfogalmazott Budapest jövőkép a következő:

„Olyan fővárosra van szükség, amely térségével (metropolisz térség) sikeresen kapcsolódik be a globális munkamegosztásba, csomóponti szerepet tölt be Európa keleti nyitásában és a Nyugat-Balkán integrációjában, ahol kiemelkedően vonzó vállalkozni és élni egyaránt, miközben országos feladatait megosztja a többi nagyvárossal, ezzel segítve az ország többközpontú fejlődését. Meg kell őrizni a főváros építészeti és kulturális örökségének értékeit, azokat erőforrásként kell használni. Mindemellett Budapest kulturális központi szerepét is erősíteni szükséges”.

A nemzeti jövőkép elérése érdekében az OFTK négy hosszú távú, 2030-ig szóló átfogó fejlesztési célt és ezek elérése érdekében tizenhárom specifikus célt, köztük hét szakpolitikai jellegű és hat területi célt fogalmaz meg. A specifikus célok nemzeti jelentőségű ágazati és területi tématerületeket ölelnek fel.

Az OFTK középtávú céljai kijelölik az Európai Unió 2014-2020-as fejlesztési és programozási időszakához kötődő hazai fejlesztéspolitika fő területeit, figyelembe véve az Európai Unió 2014-2020 között meghatározott tematikus célkitűzéseit és prioritásait. A 2014–20-as programozási és fejlesztési időszak forrásait – amelyek a 2007-2013-as programozási és fejlesztési időszakhoz képest szűkebbek lesznek - döntően a stratégiai jelentőségű, gazdasági és társadalmi szempontból nagy hozzáadott értéket produkáló területeken kell majd felhasználni. Ez egyben megfelel és hozzájárul a következő európai uniós fejlesztési és programozási időszak által elvárt tematikus koncentráció szempontjának az érvényesítéséhez.

OFTK fejlesztési célkitűzések középtávon (2014-2020)	ITS kapcsolódása (középtávú célok / alcélok)	Kapcsolat erőssége / megfelelés
<p>Patrióta gazdaság, kis- és középvállalati bázison, nagyvállalati partnerségben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Innovatív gazdaságfejlesztés, kis- és középvállalkozások, stratégiai ágazatok, versenyképesség • Elérhetőség, megújuló közösségi közlekedés és tranzitgazdaság • Életképes vidék, bővülő agrár- és élelmiszer-gazdaság, halászat 	<p>1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés</p> <p>2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet</p> <p>2.a Stratégiai gazdasági terek integrált fejlesztése</p> <p>2.b Barnamezős és alulhasznosított területek gazdasági funkcióinak erősítése, hasznosításuk elősegítése</p> <p>2.c Gazdaságfejlesztési szoft programok</p> <p>3. Intelligens városműködés</p> <p>3.b Intelligens, kooperatív közlekedés programja</p>	XXX
<p>Fordulat a teljes foglalkoztatottság és a tudásalapú társadalom felé</p>	<p>1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés</p> <p>2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet</p> <p>2.a Stratégiai gazdasági terek integrált fejlesztése</p> <p>2.b Barnamezős és alulhasznosított területek gazdasági funkcióinak erősítése, hasznosításuk elősegítése</p> <p>2.c Gazdaságfejlesztési szoft programok</p>	XX
<p>Útban az energiafüggetlenség és – hatékonyság felé:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Energia-hatékonyság, fenntartható erőforrás-gazdálkodás, klíma- és környezetvédelem 	<p>1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés</p> <p>2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet</p> <p>2.a Barnamezős és alulhasznosított területek programja</p> <p>2.b Stratégiai gazdasági terek integrált fejlesztése</p> <p>2.c Gazdaságfejlesztési szoft programok</p> <p>3. Intelligens városműködés</p> <p>3.a Klíma- és környezetvédelmi program</p>	XXX

OFTK fejlesztési célkitűzések középtávon (2014-2020)	ITS kapcsolódása (középtávú célok / alcélok)	Kapcsolat erőssége / megfelelés
	3.b Intelligens, kooperatív közlekedés programja 3.c Közigazgatási infrastruktúra és működés megújítása 4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 4.a Városmegújítási Program 4.b Fürdőváros Program 4.c Zöld Program 4.d Kulturális intézményfejlesztési program 5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek 5.a Szociális célú infrastruktúrák megújítása, bővítése	
Népesedési és közösségi fordulat: <ul style="list-style-type: none"> • Befogadó és gyarapodó társadalom • A gyermekvállalás ösztönzése, a népesedési kihívások kezelése • Hatékony végrehajtás, jó állam 	1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés 3. Intelligens városműködés 3.c Közigazgatási infrastruktúra és működés megújítása 4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek 5.c Befogadás, népességmegtartás és társadalmi aktivitás támogatása	XX
Területi integráció, térségi és helyi fejlesztések a helyi gazdaság bázisán: <ul style="list-style-type: none"> • Területi integráció, területfejlesztés, városfejlesztés • Vidéki térségek, vidéki gazdaság és közösségek • Budapest és térsége fejlesztése • Kárpát-medencei, Duna-menti nemzeti és európai területi együttműködés 	ITS és Budapest területfejlesztési programjában lefektetett célok és projektsomagok alapján	XXX
SZAK- ÉS TERÜLETPOLITIKAI FEJLESZTÉSI IRÁNYOK:¹		
<i>A városfejlesztés szempontjai és nemzeti prioritásai:</i>		
<ul style="list-style-type: none"> • városi zöldterületek minőségi bővítése és hálózatba szervezése (zöld gyűrű) 	4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 4.c Zöld Program	XXX
<ul style="list-style-type: none"> • központi szolgáltatások hozzáférhetőségének biztosítása 	3. Intelligens városműködés 3.c Közigazgatási infrastruktúra és működés megújítása 5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek 5.b Esélyegyenlőségi program	XXX
<ul style="list-style-type: none"> • Fenntartható mobilitási viszonyok megteremtése • környezetbarát alternatív közlekedési eszközök fejlesztése 	3. Intelligens városműködés 3.b Intelligens, kooperatív közlekedés programja	XXX

¹ Csak a Budapest szempontjából releváns fejlesztési irányokat nevesítjük az alábbi felsorolásban.

OFTK fejlesztési célkitűzések középtávon (2014-2020)	ITS kapcsolódása (középtávú célok / alcélok)	Kapcsolat erőssége / megfelelés
<ul style="list-style-type: none"> barnamezős területek (használaton kívüli ipari területek) előnyben részesítése a zöldmezős beruházásokkal szemben 	2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.a Barnamezős és alulhasznosított területek programja	XXX
<ul style="list-style-type: none"> Területileg integrált, komplex örökségvédelmi, értékvédelmi beavatkozások ösztönzése, fenntartható hasznosítása 	1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés 4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 4.a Városmegújítási Program 4.b Fürdőváros Program	XX
<ul style="list-style-type: none"> A klímabarát építészeti megoldások előnyben részesítésének támogatása 	4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 4.a Városmegújítási Program 4.b Fürdőváros Program 4.d Kulturális intézményfejlesztési program 5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek 5.a Szociális célú infrastruktúrák megújítása, bővítése	X
<ul style="list-style-type: none"> Klímabarát, alacsony szén-dioxid kibocsátású, versenyképes és biztonságos városi tömegközlekedés kialakítása 	3. Intelligens városműködés 3.b Intelligens, kooperatív közlekedés programja	XX
<ul style="list-style-type: none"> Új és jobb minőségű szolgáltatások biztosítása az idősödő népesség számára (szociális ellátás, egészségügy, kultúra, közlekedés, akadálymentes környezet, stb.) 	2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.c Gazdaságfejlesztési szoft programok 5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek 5.b Esélyegyenlőségi program 5.c Befogadás, népességmentartás és társadalmi aktivitás támogatása	XX
<ul style="list-style-type: none"> Közösségfejlesztő kulturális és társadalmi programok 	5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek 5.c Befogadás, népességmentartás és társadalmi aktivitás támogatása	XX
<ul style="list-style-type: none"> Családbarát foglalkoztatási és munkahelyi környezet megteremtése 	5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek 5.b Esélyegyenlőségi program	X
<ul style="list-style-type: none"> A fizikai környezet megújítása 	1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés 2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.a Stratégiai gazdasági terek integrált fejlesztése 2.b Barnamezős és alulhasznosított területek gazdasági funkcióinak erősítése, hasznosításuk elősegítése 3. Intelligens városműködés 3.c Közigazgatási infrastruktúra és működés megújítása 4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 4.a Városmegújítási Program 4.b Fürdőváros Program 4.c Zöld Program 4.d Kulturális intézményfejlesztési program 5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek 5.a Szociális célú infrastruktúrák megújítása, bővítése	XXX
<ul style="list-style-type: none"> A szegregált területek kialakulásának megelőzése, a kialakult szociális problémák hatékony kezelése 	4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 4.a Városmegújítási Program	XX

OFTK fejlesztési célkitűzések középtávon (2014-2020)	ITS kapcsolódása (középtávú célok / alcélok)	Kapcsolat erőssége / megfelelés
	5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek 5.a Szociális célú infrastruktúrák megújítása, bővítése 5.b Esélyegyenlőségi program 5.c Befogadás, népességmegtartás és társadalmi aktivitás támogatása	
Budapest és a metropolisz térség fejlesztése:		
<ul style="list-style-type: none"> Budapesti nagyvárosi térség, a kulturális és tudásipar központja 	1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés 2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.a Stratégiai gazdasági terek integrált fejlesztése 2.b Barnamezős és alulhasznosított területek gazdasági funkcióinak erősítése, hasznosításuk elősegítése 2.c Gazdaságfejlesztési szoft programok 3. Intelligens városműködés 3.a Klíma- és környezetvédelmi program 4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 4.a Városmegújítási Program 4.,b Fürdőváros Program 4.c Zöld Program 4.d Kulturális intézményfejlesztési program 5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek 5.c Befogadás, népességmegtartás és társadalmi aktivitás támogatása	XXX
<ul style="list-style-type: none"> Budapesti gazdasági régió, az ideális üzleti környezet 	1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés 1.c Együttműködések erősítése 2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazd. körny. 2.a Stratégiai gazdasági terek integrált fejlesztése 2.b Barnamezős és alulhasznosított területek gazdasági funkcióinak erősítése, hasznosításuk elősegítése 2.c Gazdaságfejlesztési szoft programok	XXX
<ul style="list-style-type: none"> Budapesti az élhető nagyvárosi térség 	1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés 3. Intelligens városműködés 3.a Klíma- és környezetvédelmi program 3.b Intelligens, kooperatív közlekedés programja 4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 4.a Városmegújítási Program 4.b Fürdőváros Program 4.c Zöld Program 4.d Kulturális intézményfejlesztési program	XXX
<ul style="list-style-type: none"> A főváros egyediségének erősítése, különös tekintettel az épített örökség értékek kibontakoztatása, megtöltésük kulturális szellemi tartalmakkal 	1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés 2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.a Barnamezős és alulhasznosított területek programja 4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 4.a Városmegújítási Program	XX

OFTK fejlesztési célkitűzések középtávon (2014-2020)	ITS kapcsolódása (középtávú célok / alcélok)	Kapcsolat erőssége / megfelelés
	4.b Fürdőváros Program 4.c Zöld Program 4.d Kulturális intézményfejlesztési program	
<ul style="list-style-type: none"> A világörökségi rész és a vele egy egységet alkotó nagykörút és kapcsolódó területeinek kulturális turisztikai célú kibontakoztatása, erőforrásként való használata 	1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés 3. Intelligens városműködés 3.b Intelligens, kooperatív közlekedés programja 3.c Közigazgatási infrastruktúra és működés megújítása 4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 4.a Városmegújítási Program 4.d Kulturális intézményfejlesztési program	XX
<ul style="list-style-type: none"> A „Duna Stratégiához” kapcsolódó fejlesztési lehetőségek kiaknázása 	1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés 3. Intelligens városműködés 3.a Klíma- és környezetvédelmi program 3.b Intelligens, kooperatív közlekedés programja + 6. Dunával együttélő város területi cél	XX
<ul style="list-style-type: none"> A nemzetközi turisztikai és kulturális központ szerep erősítése 	1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés 1.c Együttműködések erősítése 2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.b Stratégiai gazdasági terek integrált fejlesztése 4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 4.a Városmegújítási Program 4.b Fürdőváros Program 4.c Zöld Program 4.d Kulturális intézményfejlesztési program	XXX
<ul style="list-style-type: none"> Egységes Budapest – hatékony közigazgatási rendszerrel 	1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés 2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.a Stratégiai gazdasági terek integrált fejlesztése 2.c Gazdaságfejlesztési szoft programok 3. Intelligens városműködés 3.c Közigazgatási infrastruktúra és működés megújítása	XX
<ul style="list-style-type: none"> A népesség megtartása vonzó, egészséges életkörülmények biztosításával, az esélyegyenlőség meg erősítésével és a rugalmas lakás-struktúra kialakításával 	3. Intelligens városműködés 3.a Klíma- és környezetvédelmi program 3.b Intelligens, kooperatív közlekedés programja 3.c Közigazgatási infrastruktúra és működés megújítása 4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 4.a Városmegújítási Program 4.b Fürdőváros Program 4.c Zöld Program 4.d Kulturális intézményfejlesztési program 5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek 5.a Szociális célú infrastruktúrák megújítása, bővítése 5.b Esélyegyenlőségi program 5.c Befogadás, népességmegtartás és társadalmi aktivi-	XX

OFTK fejlesztési célkitűzések középtávon (2014-2020)	ITS kapcsolódása (középtávú célok / alcélok)	Kapcsolat erőssége / megfelelés
	tás támogatása	
<ul style="list-style-type: none"> Kezdeményező város- és térségfejlesztés, tudás- és készség alapú gazdaságfejlesztés, a zöld gazdasági kultúra meggyökereztetése, valamint a turizmusban rejlő gazdasági lehetőségek kihasználása. 	1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés 2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.a Stratégiai gazdasági terek integrált fejlesztése 2.b Barnamezős és alulhasznosított területek gazdasági funkcióinak erősítése, hasznosításuk elősegítése 2.c Gazdaságfejlesztési szoft programok 3. Intelligens városműködés 3.a Klíma- és környezetvédelmi program 3.b Intelligens, kooperatív közlekedés programja 4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 4.a Városmegújítási Program 4.b Fürdőváros Program 4.c Zöld Program 4.d Kulturális intézményfejlesztési program	XXX
<ul style="list-style-type: none"> A város és a Duna együttélésének megteremtése 	6. Dunával együttélő város stratégiai cél	XXX

X: az ITS stratégiai célja kismértékben járul hozzá az OFTK adott céljának eléréséhez

XX: az ITS stratégiai célja közepes mértékben járul hozzá az OFTK adott céljának eléréséhez

XXX: az ITS stratégiai célja nagymértékben hozzájárul az OFTK adott céljának eléréséhez

2. Az Európai Unió Duna Régióra vonatkozó Stratégiája (EUDRS)

A Duna régió az elmúlt években jelentős mértékben átalakult. A világ legnemzetközibb vízgyűjtője jelenleg túlnyomó részben az Európai Unió területén található. Többféle lehetőség kínálkozik az e területhez kapcsolódó kihívások megoldására, illetve az abban rejlő lehetőségek kiaknázására, különösen, ami a régió gazdasági válságból való, fenntartható módon történő kilábalását illeti. A társadalmi-gazdasági fejlődés, a versenyképesség, a környezetgazdálkodás és forrás hatékony fejlődés még magy után kívánivalót, a biztonságot és a közlekedési folyosókat pedig modernizálni kell. A Duna összeköttetést teremthet az unió és a közeli szomszédjai, valamint a Fekete-tengeri régió, a Dél-Kaukázus és Közép-Ázsia között. Az **EU Duna régióra vonatkozó stratégiája** – a nagyobb uniói politikai kezdeményezéseket, különösen az Európa 2020 stratégiát megerősítve – hozzájárulhat az unió célkitűzések megvalósításához. A stratégia **fenntartható keretet kínál a politikák integrációjához**, illetve a **Duna régió következetes fejlesztéséhez**. Kiemelt fontosságú intézkedéseket határoz meg, amelyeket az alábbi táblázat foglal össze.

Duna Stratégia céljai, alcéljai	ITS kapcsolódása (középtávú célok/ alcélok)	Kapcsolat erőssége
1. A Duna régió összekapcsolása a többi régióval az alábbiak érdekében:		
<ul style="list-style-type: none"> mobilitás és az intermodalitás fejlesztése, <ul style="list-style-type: none"> belvízi hajóutak közúti, vasúti és légi összeköttetés 	2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.a Stratégiai gazdasági terek integrált fejlesztése 3. Intelligens városműködés 3.b Intelligens, kooperatív közlekedés programja	XX
<ul style="list-style-type: none"> a fenntartható energia használatának ösztönzése, 	2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.b Barnamezős és alulhasznosított területek gazdasági funkcióinak erősítése, hasznosításuk elősegítése 2.c Gazdaságfejlesztési szoft programok	XXX

Duna Stratégia céljai, alcéljai	ITS kapcsolódása (középtávú célok/ alcélok)	Kapcsolat erőssége
	3. Intelligens városműködés 3.a Klíma- és környezetvédelmi program 3.b Intelligens, kooperatív közlekedés programja 3.c Közigazgatási infrastruktúra és működés megújítása 4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 4.a Városmegújítási Program 4.b Fürdőváros Program 5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek 5.a Szociális célú infrastruktúrák megújítása, bővítése	
<ul style="list-style-type: none"> a kultúra és az idegenforgalom, valamint az emberek egymással való kapcsolatteremtésének előmozdítása. 	4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 4.a Városmegújítási Program 4.b Fürdőváros Program 4.c Zöld Program 4.d Kulturális intézményfejlesztési program 5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek 5.c Befogadás, népességmegtartás és társadalmi aktivitás támogatása	XX
2. A Duna régióban a környezet védelme az alábbiak érdekében:		
<ul style="list-style-type: none"> a vizek minőségének helyreállítása és megőrzése, 	2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.a Barnamezős és alulhasznosított területek programja 3. Intelligens városműködés 3.a Klíma- és környezetvédelmi program 4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet 4.c Zöld Program 5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek 5.c Befogadás, népességmegtartás és társadalmi aktivitás támogatása	XXX
<ul style="list-style-type: none"> környezeti kockázatok kezelése, 	2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.a Barnamezős és alulhasznosított területek programja 3. Intelligens városműködés 3.a Klíma- és környezetvédelmi program	XX
<ul style="list-style-type: none"> a biodiverzitás, a táj, valamint a levegő- és talajminőség megőrzése. 	3. Intelligens városműködés 3.a Klíma- és környezetvédelmi program 3.b Intelligens, kooperatív közlekedés programja 4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet	XX

Duna Stratégia céljai, alcéljai	ITS kapcsolódása (középtávú célok/ alcélok)	Kapcsolat erőssége
	4.c Zöld Program	
3. <i>Jólét teremtése a Duna régióban az alábbiak érdekében:</i>		
<ul style="list-style-type: none"> tudásalapú társadalom kialakítása a kutatás, oktatás és az információs technológiák segítségével, 	2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.c Gazdaságfejlesztési szoft programok 3. Intelligens városműködés 3.a Klíma- és környezetvédelmi program 3.b Intelligens, kooperatív közlekedés programja 3.c Közigazgatási infrastruktúra és működés megújítása 5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek 5.b Esélyegyenlőségi program	XX
<ul style="list-style-type: none"> a vállalkozások versenyképességének, beleértve a vállalkozások közötti regionális együttműködések (klaszterek) fejlesztésének támogatása, 	2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.a Stratégiai gazdasági terek integrált fejlesztése 2.b Barnamezős és alulhasznosított területek gazdasági funkcióinak erősítése, hasznosításuk elősegítése 2.c Gazdaságfejlesztési szoft programok	XX
<ul style="list-style-type: none"> az emberi erőforrásba és képességekbe való befektetés. 	2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.c Gazdaságfejlesztési szoft programok 5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek 5.b Esélyegyenlőségi program 5.c Befogadás, népességmegtartás és társadalmi aktivitás támogatása	XX
4. <i>A Duna régió megerősítése az alábbiak érdekében:</i>		
<ul style="list-style-type: none"> intézményrendszer kibővítése és az intézményi együttműködés megerősítése, 	1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés	XX
<ul style="list-style-type: none"> a biztonság javítása, a súlyos bűncselekmények és a szervezett bűnözés jelentette kihívásokkal való megküzdés közös munkával. 	-	-

X: az ITS stratégiai célja kismértékben járul hozzá az EUDRS adott céljának eléréséhez

XX: az ITS stratégiai célja közepes mértékben járul hozzá az EUDRS adott céljának eléréséhez

XXX: az ITS stratégiai célja nagymértékben hozzájárul az EUDRS adott céljának eléréséhez

Összességében elmondható, hogy az ITS céljai összhangban vannak, s támogatják az Európai Unió Duna Stratégiájának megvalósítását.

3. Közép-Magyarország intelligens innovációs szakosodási stratégiája (tervezet) (RIS3)

A regionális gazdasági és társadalmi jellemzőkkel, valamint a nemzeti és közösségi stratégiákkal összhangban a KMR jövőképe, hogy a helyi erősségekre, a térség gazdasági és innovációs potenciáljára építve valamint a nemzetközi kapcsolatokat erősítve elismert helyet foglaljon el az „innovatív” Unióban, ezáltal élen járjon a hazai stabil és fenntartható tudásgazdaság kialakításában és 2020-ra vezető innovátorrá váljon.

Közép-Magyarország intelligens innovációs szakosodási stratégiájának átfogó célja, hogy a régió 2020-ra egy olyan innovációs szempontból kiemelkedő térséggé váljon, mely mind Budapest, mind Pest megye gazdasági és társadalmi kiválóságaira alapozva, a helyi és nemzetközi innovációs rendszer szereplőinek aktív bevonásával hozzájáruljon a térség és az ország fenntartható, inkluzív és intelligens fejlődéséhez.

A Közép-Magyarország Regionális Innovációs Fejlesztési Stratégia átfogó célját két ágazati és három horizontális prioritáson keresztül valósítja meg. Az egyes prioritások és a hozzájuk tartozó alprioritások a következő táblázatban kerülnek bemutatásra:

KMR innovációs stratégia célja	ITS kapcsolódása (középtávú célok/ alcélok)	Kapcsolat erőssége
Gyógyszeripari innováció támogatása: <ul style="list-style-type: none"> A gyógyszeripar területén működő nagyvállalatok támogatása, megfelelő gazdasági és üzleti környezet megteremtése. A gyógyszeripar területén működő innovatív induló vállalatok és KKV-k támogatása, megfelelő gazdasági és üzleti környezet megteremtése. A gyógyszeripari fejlesztési források esetében az iparág sajátosságait figyelembe vevő szabályozás alkalmazása. 	1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés 2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.c Gazdaságfejlesztési szoft programok	X
Innováció támogatása az információs technológiák területén: <ul style="list-style-type: none"> Az információs technológiák területén működő KKV-k és nagyvállalatok támogatása, megfelelő gazdasági és üzleti környezet megteremtése. Az információs technológiák területén működő innovatív induló vállalatok támogatása elsősorban kockázatitőke-programokkal és vizsztatérítendő támogatások alkalmazásával, valamint részükre megfelelő gazdasági és üzleti környezet megteremtése. A KMR-ben tapasztalható támogatási forráshiány megoldása célzott, a régióban az információs technológiák területén működő vállalkozások működésének, a termékek és szolgáltatások piacra vitelének, valamint az akadémiai és vállalati együttműködések, technológiatranszfer támogatása révén. 	1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés 2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.b Barnamezős és alulhasznosított területek gazdasági funkcióinak erősítése, hasznosításuk elősegítése 2.c Gazdaságfejlesztési szoft programok	XX
Innovációs együttműködés erősítése: <ul style="list-style-type: none"> Stratégiai jelentőségű, jelentős nemzetgazdasági innovációkat megalapozó K+F+I együttműködések létreho- 	1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés 2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet 2.b Barnamezős és alulhasznosított területek gazda-	X

KMR innovációs stratégia célja	ITS kapcsolódása (középtávú célok/ alcélok)	Kapcsolat erőssége
<p>zása és fejlesztése.</p> <ul style="list-style-type: none"> Felsőoktatási és kutatói alpinfrast-ruktúra fejlesztése – az innovatív tudásbázis kiválóság alapú erősítése, bővítése (pl. nemzetközi együttműködések) és megtartása. Akadémiai és vállalati szféra közötti hálózatok építése, tudástranszfer előmozdítása. Az innovatív vállalkozások közötti hálózatosodás további erősítése. 	<p>sági funkcióinak erősítése, hasznosításuk elősegítése</p> <p>2.c Gazdaságfejlesztési szoft programok</p>	
<p>Zöld innováció ösztönzése:</p> <ul style="list-style-type: none"> Energiahatékonyság növelése innovatív megoldások révén. Hulladéktermelés csökkentése, hulladékfeldolgozás innovatív megoldásainak támogatása. A levegőbe, vízbe, talajba jutó szennyezőanyagok kibocsátásának csökkentése innovatív megoldások révén. Innovatív zöld vállalkozások versenyképességének növelése, a zöld vállalati megoldások támogatása. Működő ipari tevékenységek zöldítése. 	<p>1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés</p> <p>2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet</p> <p>2.a Stratégiai gazdasági terek integrált fejlesztése</p> <p>2.b Barnamezős és alulhasznosított területek gazdasági funkcióinak erősítése, hasznosításuk elősegítése</p> <p>2.c Gazdaságfejlesztési szoft programok</p> <p>3. Intelligens városműködés</p> <p>3.a Klíma- és környezetvédelmi program</p> <p>3.b Intelligens, kooperatív közlekedés programja</p> <p>4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet</p> <p>4.a Városmegújítási Program</p> <p>4.b Fürdőváros Program</p> <p>4.d Kulturális intézményfejlesztési program</p>	XX
<p>Innovatív vállalkozások tevékenységének támogatása:</p> <ul style="list-style-type: none"> Piacképes innovatív termékek és szolgáltatások kifejlesztésére képes, innovatív tevékenységet folytató KKV-k és nagyvállalatok régióba vonzása és támogatása, melyek hozzájárulnak a hazai képzett K+F+I munkaerő elhelyezéséhez és megtartásához. Innovatív kezdő vállalkozások támogatása, elsősorban kockázatitőkeprogramokkal és visszatérítendő támogatások alkalmazásával. A kreatív ipar területén működő vállalkozások támogatása. A bionika területén működő induló vállalkozások és KKV-k K+F+I tevékenységének támogatása. 	<p>1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés</p> <p>2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet</p> <p>2.b Barnamezős és alulhasznosított területek gazdasági funkcióinak erősítése, hasznosításuk elősegítése</p> <p>2.c Gazdaságfejlesztési szoft programok</p> <p>4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet</p> <p>4.a Városmegújítási Program</p> <p>4.d Kulturális intézményfejlesztési program</p>	X

X: az ITS stratégiai célja kismértékben járul hozzá a KMR RIS3 adott céljának eléréséhez

XX: az ITS stratégiai célja közepes mértékben járul hozzá a KMR RIS3 adott céljának eléréséhez

XXX: az ITS stratégiai célja nagymértékben hozzájárul a KMR RIS3 adott céljának eléréséhez

4. Nemzeti Turizmusfejlesztési Konceptió (NTK)

A koncepció Budapesttel kapcsolatos célkitűzése, hogy a főváros legyen Európa egyik legvonzóbb kulturális, kreatív és turisztikai célterülete. A turizmusfejlesztési koncepció 2024-ig megfogalmazott 11 kiemelt nemzeti célkitűzése között az egyik, hogy Budapest tartósan legyen tagja az európai TOP 10 és a közép-európai TOP 3 városi desztinációinak (jelenleg a 7. európai).

Az NTK-ban kijelölt fejlesztési irányok a kormányzati és fővárosi szándékokkal egybeesnek:

- ▶ A kedvező adottságok, a javuló infrastruktúra és szolgáltatások alapján a konferenciaturizmus továbbra is fontos szerepet játszhat a főváros idegenforgalmában. Jelenlegi MICE potenciálja is jelentős, amit fokozhatna a tervezett nagy befogadóképességű konferenciaközpont (több ezer fő) létrehozása.
- ▶ Egységes Budapest Brand kialakítása.
- ▶ Olyan kiaknázatlan potenciálok fejlesztése, melyek hozzájárulnak a város egyedi vonzerejéhez (pl. tradicionális kávéházi kultúra és szecessziós stílus tematikus útvonalai, programcsomagjai).

5. A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTHATÓSÁGÁNAK FŐBB KOCKÁZATAI

A stratégia sikeres megvalósításának külső és belső kockázatairól egyaránt beszélhetünk. A kockázatok azonosítása azok időben történő felismerését és kezelését egyaránt segítik.

A kockázatok megelőző jellegű kezelésére a stratégiában konkrét intézkedések kerültek meghatározásra, ezek elsősorban az intézményi jellegű kockázatok között szerepelnek. Ide tartozik a városfejlesztés finanszírozásának hosszútávon fenntarthatóvá tétele és lehetőség szerint a források intézményes kibővítése (visszaforgatható városfejlesztési alapok), a szükséges egyeztetési és menedzselési szervezeti háttér felállítása, mely biztosítja a végrehajtásban szükséges rugalmas és gyors válaszok, döntések megszületését, a felelőségek és feladatok meghatározását. De itt sorolhatjuk fel az együttműködés erősítést célzó prioritást is, mely a sokszereplős térben lévő konfliktusok, érdekellentétek kezelését, illetve a partnerség mentén a hatékonyság növelését és a forrásfelhasználás optimalizálását támogatják. Maga a monitoring folyamat egy nagyon fontos eszköze a kockázatok felismerésének és kezelésének

A megelőzést biztosító intézkedéseken túl az alábbiakban elsősorban azokat a kockázatokat ismertetjük, melyek stratégiai szinten, illetve több projekt vonatkozásában, a projektek életciklusa alatt jelentkezhetnek.

A MEGVALÓSÍTÁST ÉRINTŐ FONTOSABB KOCKÁZATOK ÖSSZEFOGLALÁSA

<i>A kockázat jellege</i>	<i>Kockázat és hatásainak leírása</i>	<i>Bekövetkezés valószínűsége</i>	<i>Hatása</i>	<i>Kivédésére javasolt intézkedések</i>
<i>finanszírozás</i>	A KMR-ben 2014-2020-ban elérhető uniós támogatások jelentősen szűkülnek a korábbi időszakhoz képest, „verseny” a finanszírozási forrásokért.	nagy	nagy	Jól előkészített, „indítható” projektek; Költség-haszon elemzések alapján projektek előzetes prioritizálása – fontossági sorrend pontosítása; Projektek finanszírozási tervében a különböző forráslehetőségek feltárása, opciók meghatározása – egyéb külső forrásbevonás előkészítése; Ütemezett megvalósítás nagyobb projektek esetében; Brüsszeli képviselő – közvetlen uniós források lehetőségének feltárása, lobbizás; Együttműködés a kormánnyal a fővárosi/országos jelentőségű projektek előkészítésében – projektek uniós forrásokból való támogatottságának biztosítása; a fejlesztések közvetlen központi költségvetés általi támogatása; az önkormányzat támogatása egyéb pénzügyi eszközök alkalmazásában (hitelfelvétel, garancianyújtás, stb.).

<i>A kockázat jellege</i>	<i>Kockázat és hatásainak leírása</i>	<i>Bekövetkezés valószínűsége</i>	<i>Hatása</i>	<i>Kivédésére javasolt intézkedések</i>
	Alacsony támogatási intenzitás a fővárosi projektekénél – önerő biztosítása.	nagy	nagy	Projektek finanszírozási tervében az önerő biztosítására a különböző opciók figyelembe vétele, értékelése, előkészítés az éves költségvetés tervezése során.
	Fővárosi tulajdonnal érintett közszolgáltató cégek kedvezményezettként alacsonyabb támogatási intenzitásra jogosultak, mint az önkormányzat.	közepes	nagy	Megvalósítás szervezeti háttérének előkészítése, a fővárosi önkormányzat – mint kedvezményezett – opció figyelembe vételével. A legkedvezőbb támogatási arány érdekében történő szervezeti modell alkalmazása.
	Többletköltségek jelentkezése a megvalósítás során a projektekénél.	közepes	nagy	Professzionális projektelőkészítés, projektszinten kockázatok feltárása, kockázat-kezelési terv készítésével; Közbeszerезtetés során kivitelezők megfelelő kiválasztása, szerződések keretében a többletköltségek és felelősségvállalás kezelése.
	Városfejlesztési alap – a közpénzek mellett piaci források bevonása megéri.	közepes	közepes	Alapos igény/szükséglet felmérés; Együttműködés a pénzügyi szereplőkkel a konstrukció kidolgozása során (forrásbevonás lehetőségeinek, szintjének feltárása).
	Projektek megvalósítása után fenntartásban többletköltségek jelentkezése /elvárt bevételek elmaradása.	közepes	közepes	Projektek professzionális előkészítése, cash-flow elemzések – döntések meghozatala a különböző megvalósítási változatok alapján; Projekt szintű kockázatelemzés és kezelési terv.
<i>együttműködés</i>	Források szűkössége miatt a kerületekkel és Pest megyével az együttműködés nem lesz hatékony, az egyéni érdekérvényesítés mentén dőlnek el a támogatások.	közepes	nagy	Stratégiák készítése mellett a területfejlesztési programozás és projektek előkészítése során is együttműködés; Tematikus fejlesztési programok kidolgozása részvételi tervezéssel – együttműködési keretek fenntarthatóvá tétele; Fővárosi érdekérvényesítése a közszférát érintő projekt-kiválasztási folyamatok átláthatóvá tételére.
<i>megvalósítás szervezeti háttere</i>	Több közszolgáltatót is érintő projektek esetében az előkészítés elhúzódása.	alacsony	közepes	Fővárosi önkormányzat koordináló szerepe – felelősségi körök pontos meghatározása, folyamat-monitoring.
	A fővárosi fejlesztésekből származó pozitív externáliák kezelése projektszinten nem történik meg; nincs kiaknázva a magánszektor, illetve a lakosság kisebb léptékű szerepvállalása a kapcsolódó fejlesztések, fenn-	nagy	közepes	Jelentős volumenű projektek esetében hatásvizsgálatok elkészítése (ingatlanpiaci, értéknövekedési), az érintettek bevonása már a tervezés során, együttműködés formalizálása.

<i>A kockázat jellege</i>	<i>Kockázat és hatásainak leírása</i>	<i>Bekövetkezés valószínűsége</i>	<i>Hatása</i>	<i>Kivédésére javasolt intézkedések</i>
	tartás vonatkozásában.			
<i>jogi</i>	Tulajdonjogi problémák – pl. közlekedésfejlesztési projektek előkészítésénél.	közepes	nagy	Időben történő menedzselés, jogi eszközök (településrendezési eszközök) alkalmazása, partnerség a kerületekkel.
	Egyes projektek megvalósíthatóságát országos szintű jogszabályok ellehetlenítenek, más – szakmailag esetleg kevésbé támogatott projekteket kitüntetett helyzetbe hoznak.	közepes	közepes	Együttműködés a kormánnyal a fővárosi fejlesztések előkészítésében, a fővárosi fejlesztési szándékok, érdekek folyamatos kommunikációja, érdekérvényesítés. Budapest Közfejlesztési Tanács felállítása.
	Projektek előkészítésének elhúzódása: döntéshozás támogatói oldalról - támogatási szerződés késői megkötése.	közepes	közepes	Fővárosi önkormányzat érdekérvényesítése a közszférát érintő projekt-kiválasztási folyamatok átláthatóvá tételére.
	Projekteknel közbeszerzetésének elhúzódása miatt a határidők tarthatóságának kockázata.	közepes	közepes	Jól előkészített közbeszerzési folyamatok – ütemezés. Fővárosi Közbeszerzési Lebonyolító és Minőség-biztosító Kft. működése 2016-tól.
	Projektek ütemezésének csúszása kivitelező hibájából.	közepes	közepes	Jól előkészített közbeszerzési folyamatok – kivitelező körülmények kiválasztása, szerződésekben megfelelő jogi eszközök (biztosítékok, garancia-vállalás, stb.) beépítése; Fővárosi Közbeszerzési Lebonyolító és Minőség-biztosító Kft. működése 2016-tól. Műszaki ellenőrzésre vonatkozó közbeszerzések körülmények lefolytatása - megfelelő referenciák, stb.
	Hatósági engedélyek megszerzésének elhúzódása.	alacsony	közepes	Már a tervezés során megfelelő szintű és gyakoriságú egyeztetés, projektek tervezésénél a szükséges hatósági engedélyeztetéshez szükséges idő megfelelő megtervezése (puffer beépítésével).
	Fővárosi projekteket érintő szabályozási tervek kerületi jóváhagyása elhúzódik – kétszintű önkormányzati rendszerben érdekellentétek, alkupozíciók kialakulása.	alacsony	közepes	Már a tervezés során megfelelő szintű és gyakoriságú egyeztetés.
<i>műszaki</i>	Nagyprojektek összetett műszaki tartalmával összefüggő egyedi műszaki problémák.	közepes	közepes	Projektek professzionális előkészítése, kockázatok, vis major esetek kezelésére való felkészülés (pl. kivitelezésnél árvízi helyzet, régészeti feltárás eredménye, ideje, stb.).
<i>társadalmi</i>	Lakossági konfliktusok a projektek megvalósításával járó kellemetlenségek miatt (építkezés zaj- és légszennyezés), megnövekedő forgalom miatt, stb.	nagy	alacsony	Már a projektek előkészítése során megfelelő kommunikáció, mely a végrehajtás fázisában is többféle módon történik (a kötelező nyilvánosságbiztosításon túl).

<i>A kockázat jellege</i>	<i>Kockázat és hatásainak leírása</i>	<i>Bekövetkezés valószínűsége</i>	<i>Hatása</i>	<i>Kivédésére javasolt intézkedések</i>
	Lakossági konfliktusok a projektek tartalmával kapcsolatban, érdekeltek (pl. zöldfelületek védelme – új projekthelyszínek) – jelentős csúszást okozhatnak a megvalósításban.	nagy	közepes	Professzionális kommunikáció, komplex fejlesztési környezet és előnyök bemutatása – már az előkészítés kezdetétől.
	Társadalmi projektek irányában lakossági közömbösség.	alacsony	nagy	Kommunikáció, bevonási stratégiák alkalmazás már a projektek előkészítése során is, hatékony kommunikáció és nyilvánosságbiztosítás.
<i>gazdasági</i>	Barnamezők funkcióváltása a tervezett beavatkozások ellenére lassú, kereslet hiánya – elhúzódó ingatlanpiaci, gazdasági válság, városon belüli „tisztá” potenciális fejlesztési helyszínek kínálata, nagy agglomerációs települések „zöldmezős” kínálata.	nagy	közepes	Az előkészítés során a megfelelő lépték, beavatkozási irányok és helyszínek megválasztása – tematikus fejlesztési program keretében projektek értékelése, projektsorok kialakítása; Kereslet szintű felmérések; Olimpia 2024 kandidálás marketing hozadéka.
	Nagy összefüggő, városszerkezetileg is meghatározó egykori, használaton kívüli MÁV területek hasznosításában parciális érdekek érvényesülnek.	közepes	nagy	Fővárosi önkormányzat koordinálja az előkészítést, funkcióváltást – összefővárosi érdekek figyelembe vétele.
	Befektetés-ösztönző szervezet forráshiánya, magánszektorral, kerületekkel partnerség hiánya.	közepes	közepes	Feladatkör és működés folyamatos fejlesztése a partnerségi kapcsolatok erősítésével. Szolgáltatások (működési területek) partnerségi alapú, szükségletre épülő megtervezése, tevékenységi kör fenntartható finanszírozásának kialakítása. Gazdaságélénkítési és munkahelyteremtési TFP platformjának fenntartása, folyamatos együttműködés a szereplőkkel.
	Városmárka iránti érdektelenség, kívánt gazdaságélénkítő hatás elmaradása.	alacsony	közepes	A városmárka kialakításába a különböző érdekelt bevonása, széleskörű nyilvánosság és kommunikáció, városmárka kialakításához és menedzseléséhez megfelelő szervezeti feltételek biztosítása.
	Széttartó, diverz Budapest kommunikáció a különböző szereplők miatt – egymást gyengítő helyzetek, nem egységes „üzenet” és koncepció.	nagy	közepes	Városmárka kialakításába és használatába a Kormány, a Design Terminál, a Magyar Turizmus Zrt. és NGM bevonása.
<i>környezeti</i>	A projektek megvalósításánál az ökoinnovációs szempontok nem tudnak kritériumként megfelelően beépülni.	közepes	közepes	Fővárosi önkormányzat érdekérvényesítő szerepet kell, hogy vállaljon a pályázatok, támogatási konstrukciók feltételrendszerének kialakításában; A fővárosi önkormányzatnak saját projektjein keresztül demonstratív jelleggel kell az ökoinnovációs szem-

<i>A kockázat jellege</i>	<i>Kockázat és hatásainak leírása</i>	<i>Bekövetkezés valószínűsége</i>	<i>Hatása</i>	<i>Kivédésére javasolt intézkedések</i>
				pontokat alkalmazni és ezt kommunikálni.
	A kivitelezés minősége – részben a kivitelezők szakmai hiányosságai miatt - nem felel meg a kitűzött „zöld” kritériumoknak.	alacsony	közepes	Közbeszerzés során a kivitelezők és a műszaki ellenőrzés megfelelő, körültekintő kiválasztása; Tervezés során a reális igények számba vétele, „kivitelezhető” és fenntartható műszaki megoldások.
	Növekvő társadalmi igény a városi szabadidős területek iránt – frekvenciát helyszínek gyors amortizációja a felújítás után, kínálat bővülésével fenntartási költségek növekedése.	közepes	közepes	Tervezésnél kínálati elemek térben való „széthúzása”, rendezvények számának korlátozása, új/felújított helyszínek „bevezetése”, használat, ismertség megerősítését célzó kampányok, marketingkommunikáció; Fenntarthatóság (környezeti, pénzügyi, társadalmi) szempontjainak beépítése a műszaki tervezésbe, a használati intenzitásnak megfelelő források biztosítása, bevételtermelő elemek beépítése (közterület-használati díjak, stb.) és visszaforgatása.

III. 6. A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI ÉS NYOMON KÖVETÉSE

6.1. A CÉLOK ELÉRÉSÉT SZOLGÁLÓ FEJLESZTÉSI ÉS NEM BERUHÁZÁSI JELLEGŰ ÖNKORMÁNYZATI TEVÉKENYSÉGEK

Az alábbiakban azok a beavatkozások, önkormányzati feladatok kerülnek összefoglalásra, melyek a stratégiai célok, valamint a projektek eredményes megvalósításához szükségesek (a beavatkozások részben már megjelentek a „kezdeményező, együttműködő városfejlesztés” stratégiai cél alatt).

A FŐVÁROS KÜLÖN FORRÁSBEVONÁST NEM IGÉNYLŐ INTÉZKEDÉSEI STRATÉGIAI CÉLONKÉNT

1. Kezdeményező, együttműködő városfejlesztés

- ▶ Ágazati fejlesztések koordinációs platformjának kialakítása a Városháza működésén belül.
- ▶ Stratégiai szintű koordinációs platform kialakítása Budapest közigazgatási területét érintő fejlesztések előkészítésére (Budapest Közfejlesztési Tanács).
- ▶ Városfejlesztés monitoring rendszerének kiépítése.
- ▶ Normatív fejlesztői hozzájárulás rendszerének kidolgozása és bevezetése.
- ▶ Testvérvárosokkal való aktív együttműködés, további nagyvárosi kapcsolatok kiépítése (részben transznacionális projekteken keresztül).
- ▶ Várostérségi stratégiai együttműködés intézményrendszerének kialakítása (Pest megyével, agglomerációs településekkel).
- ▶ Helyi adók rendszerének felülvizsgálata a városfejlesztési források körének bővítése céljából.
- ▶ Vagyongazdálkodási stratégia végrehajtása.

2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet

- ▶ Jogszabályi változtatások (ösztönzők, kedvezmények bevezetése az átmeneti hasznosítás és a barnamezős területek megújulásának támogatására, üzleti környezet javítását célzó intézkedések), ezek országos szintű bevezetésében szakmai koordináció és érdekképviselés.
- ▶ Vállalkozói és kutatás-fejlesztési szektor képviselőivel stratégiai partnerség kiépítésének folytatása (közös projektek, rendezvények kezdeményezése, előkészítése).
- ▶ Befektetésösztönzés partnerségi hátterének megerősítése (kereskedőházak, külképviseletek, nemzetközi kamarák, HIPA).
- ▶ Stratégiai partnerség és együttműködés a foglalkoztatás fővárosi koordinációjának erősítésére – munkaerőpiaci, oktatási és szociális szolgáltató szervezetek és fenntartók bevonásával.
- ▶ Klímapartnerség – minősítési rendszer a vállalkozások energiahatékonysági beruházásainak elismerésére.
- ▶ Gazdaságélénkítési és munkahelyteremtési stratégia akciótervének kidolgozása, a TFP által létrejött együttműködési platform fenntartása, projektfejlesztés a partnerekkel.

3. Intelligens városműködés

- ▶ Együttműködés a várostérség önkormányzataival a szolgáltatások kiterjesztése és optimalizálása, valamint a fejlesztések kidolgozása érdekében.
- ▶ Közszolgáltatást végző intézmények közötti kooperáció erősítése, további közös projektek előkészítése.

4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet

- ▶ Örökségvédelem területén együttműködés a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központtal, a Lechner Tudásközpont Nonprofit Kft-vel és a Kormánnyal.

- ▶ Kormányzati projektek terén együttműködés.
- ▶ Városmegújítási „jó gyakorlatok” megosztása, disszemináció.
- ▶ Köztisztaság szintjének javítása a városüzemeltetés eszközeivel, együttműködésben a kerületekkel, a szállópor szintjének csökkentése érdekében.
- ▶ Városmegújítás konfliktusainak kezelése kommunikációs eszközökkel, részvételi tervezési módszerek alkalmazásával.
- ▶ Közterület használati szabályozás fejlesztése.

5. Nyitott, szolidáris és aktív budapestiek

- ▶ Érdekérvényesítés (pl. időskori egészségügyi szakellátások fejlesztésére).
- ▶ Koordináció (pl. roma kisebbségi önkormányzatok, kerületi önkormányzatok és fővárosi önkormányzat közötti együttműködés a szolgáltatások fejlesztésére és szervezésére vonatkozóan).
- ▶ Fővárosi támogatású rendezvényeken esélyegyenlőségi szempontok érvényesítése, megfelelő kommunikációs felület biztosítása.
- ▶ Idősek, hátrányos helyzetű célcsoportok számára fővárosi kulturális és sportprogramokon való részvétel biztosítása kedvezmények rendszerének kialakításával.
- ▶ A családbarát és befogadó munkahelyi gyakorlatok kialakításának, a munkahelyi esélyegyenlőségi tervek alkalmazásának érdekében, pozitív minősítésekkel, elismerésekkel, támogatások bevezetésével a forprofit munkaadók ösztönzése

VÁROSMÁRKA KIALAKÍTÁSA

Budapest Főváros Önkormányzata, ez idáig nem rendelkezett egységes városmárkával. A korábban általános gyakorlatot jelentő desztináció marketinggel szemben a városmárka-építés egy komplexebb, minden stakeholder számára hiteles értékeket képviselő üzenet felépítését jelenti. A jelenlegi, elhúzódó gazdasági válság időszakában források hiányában a költséges fejlesztések, beruházások elmaradnak. Ezért a városok népszerűsítéséhez és pozitív megjelenéséhez egyre nagyobb szükség van jól beazonosítható városmárkára. Ennek felépítése viszonylag alacsony költségigényű beavatkozás, amely azonban jelentős mértékben hozzájárulhat a város makroregionális pozíciójának erősítéséhez, megítélésének javításához. Az egységes városmárka nem csak a város külső megjelenéséhez szükséges, hanem a helyi lakosság, az érintett városi, gazdasági szereplők felé irányuló kommunikációban is jelentős szereppel bír. A főváros megítélésének javítása és szinten tartása csak folyamatos, hiteles, egységes és tartalmas kommunikáció mellett lehetséges, amelyhez a magánszektor, valamint a lakosságot és civil szereplőket is partnerségi alapon kell érdekeltté tenni.

A városmárkázás folyamatának megalapozásához az ITS háttéranyagaként elkészült Budapest városmárka építési stratégiája és akcióterve. A városmárkázási stratégiának az alábbi célokat kell szolgálnia:

- ▶ Befektetőket kell vonzania a városba.
- ▶ Turisztikailag vonzóvá kell tennie a várost.
- ▶ A megválasztott városvezetés népszerűségét kell növelnie az állampolgárok körében.
- ▶ Javítania kell a városvezetés kapcsolatrendszerét a város kulturális, tudományos, oktatási intézményeivel és a városban működő vállalkozásokkal.
- ▶ Pozitív hatást kell gyakorolnia a városhoz köthető termékekre és szolgáltatásokra, azaz a márkának be kell épülnie ezen termékek és szolgáltatások marketing stratégiájába, így javítva azok minőségét és értékesítési volumenét.
- ▶ Növelnie kell a város polgárainak büszkeségét, illetve harmóniát, magabiztosságot és elszántságot kell sugározni.
- ▶ El kell nyernie a média támogatását.

A városmárkázás egy új megközelítést hozott a városmarketingben, mert megváltozott a cselekvés fókusza. A korábbi racionális, funkcionális megközelítés helyett a hangsúly áthelyeződött az érzelmi, mentális és pszichológiai hatásokra, azaz a legfontosabb cél az lett, hogy a város, mint márka pozitív asszociációkat váltson ki a megcélzott fogyasztókban. Ez nem azt jelenti, hogy a funkcionális, racionális szempontok háttérbe szorultak volna, csak a gondolkodás iránya változott meg. Az érzelmi bevonódás, a megkülönböztethetőség került a középpontba.

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZÖK

Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (továbbiakban: Étv.) 2013. január elsejei hatállyal a főváros korábbi kétszintű szabályozási rendjét megváltoztatta. Az Étv. szerint a főváros településrendezési eszközei:

- a Településszerkezeti terv (továbbiakban: TSZT), amelyet a Fővárosi Közgyűlés határozattal állapít meg a fővárosi teljes közigazgatási területére;
- a Fővárosi Rendezési Szabályzat (továbbiakban: FRSZ), amelyet a Fővárosi Közgyűlés rendelettel állapít meg a fővárosi teljes közigazgatási területére;
- a Duna-parti építési szabályzat (továbbiakban: DÉSZ), amelyet a *fővárosi településszerkezeti tervvel és a fővárosi rendezési szabályzattal összhangban* a Fővárosi Közgyűlés rendelettel állapít meg a Duna főmedrével közvetlenül határos telkekre és a Margitsziget területére;
- a Városligeti építési szabályzat (továbbiakban: VÉSZ), amelyet a Fővárosi Közgyűlés rendelettel állapít meg a Városliget megújításáról és fejlesztéséről szóló törvény hatálya alá tartozó területre vonatkozóan;
- a kerületi építési szabályzatok (továbbiakban: KÉSZ), amelyeket a *fővárosi településszerkezeti tervvel és a fővárosi rendezési szabályzattal összhangban* a kerületi önkormányzatok képviselőtestületei rendelettel fogadnak el a saját kerületi közigazgatási – Duna-parti és a Városligeti építési szabályzattal nem érintett – területére.

A Településszerkezeti terv (TSZT) feladata

Az Étv. fogalom-meghatározása alapján a településszerkezeti terv

- a *településfejlesztési koncepcióban foglalt célok megvalósítását biztosító,*
- a *település szerkezetét, a területfelhasználást és a műszaki infrastruktúra-hálózatok elrendezését meghatározó terv.*

Fentiekkel összhangban Budapest településrendezési eszközeinek alapját a Budapest 2030 hosszú távú városfejlesztési koncepcióra épülő új Településszerkezeti terv képezi. A terv egyik fontos szerepe, hogy a főváros kétszintű önkormányzati rendszerének keretei között ezen célokat közvetítse a részletesebb kerületi rendezési eszközök felé is.

Az Fővárosi Rendezési Szabályzat (FRSZ) feladata az Étv. szerint az OTÉK és a TSZT figyelembevételével a fővárosban a településrendezés és az építés összehangolt rendjének biztosítása, aminek érdekében meg kell határozni a területfelhasználási egységek beépítési sűrűségét, meghatározott területek beépítési magasságát és a fővárosi infrastruktúra területbiztosítását oly módon, hogy rendeletként telekalakítási és építésjogi szabályozási elemeket nem tartalmazhat. Ez azt jelenti, hogy minden építésjogi követelmény a kerületi szabályozás szintjén kerül meghatározásra, a fővárosi településrendezési eszközökben meghatározottak betartásával.

A két településrendezési eszköz (TSZT és FRSZ) együtt – a hatályos jogszabályi keretek között – kíván megfelelő alapot biztosítani az egységes, élhető és egyben fenntartható főváros számára.

Az építési szabályzatok feladata, hogy az építés rendjét a helyi sajátosságoknak megfelelően állapítsák meg, és biztosítsák rendeleti szinten.

A főváros területén két építési szabályzat típus kerülhet elfogadásra:

- a Duna-parti építési szabályzat (DÉSZ) és a Városligeti építési szabályzat (VÉSZ), amelyeket a Fővárosi Közgyűlés alkot meg rendeleti formában;
- a kerületi építési szabályzatok (KÉSZ), amelyeket a kerületi önkormányzatok fogadnak el, szintén rendelettel.

A kerületi építési szabályzatok és a Duna-parti építési szabályzat meg kell, hogy feleljenek a TSZT-ben foglaltaknak (szerkezeti terv leírása és szerkezeti tervlapok), valamint a Fővárosi Rendezési Szabályzatnak. Emellett az építési szabályzatoknak természetesen az OTÉK előírásait is figyelembe kell venniük, kivéve, ha a TSZT vagy az FRSZ attól Budapest sajátosságaira tekintettel – egyes kérdésekben eltérési lehetőséggel – másként határoz, vagy rendelkezik. A Városligeti építési szabályzat készítésére a 2013. évi CCXLII. törvény rendelkezései vonatkoznak.

Környezetminőséget és értékőrzést támogató fővárosi pályázati keretek:

Környezetvédelmi Alap

Budapest környezeti állapotának javítása és fejlesztése érdekében a 12/2009. (III. 13.) Főv. Kgy. rendeletnek megfelelően környezetvédelmi alapot működtet az önkormányzat. Az adott év pályázati kerete az éves költségvetésben kerül meghatározásra, jóváhagyásáról és a pályázati feltételekről minden évben a Közgyűlés dönt. A támogatás mértéke a költségek maximum 75%-a. Az alap kiemelt támogatási célterületei a következők:

- a) a fővárosi lakosság közvetlen lakókörnyezetének és zöldterületeinek tisztaságát, rendezettségét, rendszeres gondozását elősegítő akciók és programok támogatása;
- b) környezetvédelmi és természetvédelmi szemléletformálás a fővárosban;
- c) helyi védett természeti értékek megőrzését, eredeti, természetes állapotuk helyreállítását, valamint bemutatását segítő programok, akciók támogatása;
- d) az avar és kerti zöld hulladék komposztálását elősegítő célzott programok, akciók támogatása.

Műemléki Keret

A támogatás célja a főváros városképét meghatározó építészeti értékek rekonstrukciójának, felújításának támogatása, a városképét meghatározó épített értékek megmentése, azok felújítása, restaurálásának segítése: az épületek eredeti részeinek felújítása, restaurálása, visszaállítása. 2015. évi fővárosi pályázati keret hangsúlyozottan támogatni kívánta a főútvonalak mentén lévő épületek földszinti sávjának rendbetételét. Ennek megfelelően az üzletportálok épületeként történő egységesítése; eredeti állapot szerinti átalakítása; a reklámhordozók adott területre vonatkozó szabályok alapján, az örökségvédelmi szempontoknak megfelelő kialakítása; az eredeti homlokzat-architektúra helyreállítása mind támogatható beavatkozás volt.

Építészeti Értékvédelmi Támogatás

Budapest Főváros Közgyűlése 37/2013. (V.10.) számú, Budapest főváros építészeti örökségének fővárosi helyi védelméről szóló rendeletének hatálya alá tartozó építmények, azok közvetlen környezete és épületegyüttesek felújítása, helyreállítása érdekében végzett munkák megvalósulásának elősegítésére hozta létre az Építészeti Értékvédelmi Támogatási keretet. Támogatás célja kifejezetten azon munkák elvégzésének a segítése, amelyek a fővárosi védetség alá helyezés alapját képező épületrészleteit, tartozékait, díszítéseit állítják vissza.

6.2. SZERVEZETI HÁTTÉR

Az ITS végrehajtásának szervezeti keretei, s az egyes egységek feladatai a következők:

Budapest Közfejlesztési Tanács (új szervezeti egység):

- delegáltak: Kormány, Budapest Főváros Önkormányzata, további szereplők a későbbiekben kerülnek meghatározásra,
- összfővárosi érdekeket érintő stratégiai döntések előkészítése, egyeztetése, koordinálása.

Városfejlesztésért felelős Főpolgármester-helyettes / Városfejlesztésért felelős Főpolgármester-helyettesi Iroda:

- Döntés-előkészítés a Közgyűlés/Főpolgármester számára,
- Városfejlesztési ügyek koordinálása,
- Stratégiai partnerségek előkészítése,
- Képviselő koordinálása az országos szintű egyeztetési platformokon (pl. Duna Régió Stratégia),
- Monitoring feladatok koordinálása.

Monitoring bizottság (új szervezeti egység):

- fejlesztési stratégiák megvalósításának követése, értékelése (a kézhez kapott monitoring jelentések megvitatása),
- résztvevők indikatív listája:
  - Városfejlesztésért felelős Főpolgármester-helyettes / Városfejlesztésért felelős Főpolgármester-helyettesi Iroda;
  - Budapest főépítésze / Városépítési Főosztály;
  - főosztályok delegáltjai;

- civil, gazdasági és intézményi szféra képviselői.

Városépítési Főosztály:

- ágazati tervek, projektek városfejlesztési (konceptcionális és stratégiai) illeszkedésének ex-ante értékelése;
- városfejlesztési tematikus programok szakmai kialakítása, elkészítésük megszervezése, koordinálása;
- összehangolás a rendezési terveszközökkel;
- döntés-előkészítéshez anyagok előállítása (program, adott esetben projektszinten is), egyeztetés kezdeményezése a Városfejlesztésért felelős Főpolgármester-helyettesi Irodával projektötletek azonosítása, előkészítő tanulmányok elkészíttetése, megvalósíthatóság értékelése az elkészített vizsgálatok alapján – döntéselőkészítő anyagok összeállítása;
- projektek műszaki tartalmának és engedélyezési eljárás részletes kidolgozásában való részvétel;
- terveztetés elindítása, koordinációja, **tervpályázatok menedzselése**;
- közbeszerzések szakmai tartalmának előkészítése.

Főosztályok:

- ágazati szakmai koncepciók és programok kialakítása a település és területfejlesztési stratégiákhoz illeszkedő feladatok, intézkedések integrálásával;
- országos szintű szakpolitikák követése, szakmai befolyásolása, szükséges anyagok előkészítésének koordinálása;
- cégek felügyelete, informálása;
- projektötletek azonosítása, előkészítő tanulmányok elkészíttetése, megvalósíthatóság értékelése az elkészített vizsgálatok alapján;
- projektek műszaki tartalmának és engedélyezési eljárás részletes kidolgozása;
- terveztetés elindítása, koordinációja;
- közbeszerzések szakmai előkészítése.

Beruházási és projektmenedzsment Főosztály:

- **központi pályázati kapacitás biztosítása;**
- **projektek műszaki, szakmai előkészítésében való részvétel együttműködve a főváros cégeivel, főosztályai-val;**
- **központi költségvetési, kormányzati és egyéb külső támogatási forrásból megvalósuló projektek végrehajtásának előkészítése, a végrehajtás menedzselése, ellenőrzése;**
- **uniós és egyéb forrásszerzési lehetőségek és információk feldolgozása, a főosztályok rendszeres tájékoztatása;**
- információgyűjtés, lobbitevékenység, partnerszervezés, kapcsolatépítés (Brüsszeli képviselet).

Fővárosi Közbeszerzési Lebonyolító és Minőségbiztosító Kft. (új szervezeti egység):

- **uniós értékhatárt, továbbá építési beruházás és építési koncesszió esetén a 100 millió Ft-ot elérő vagy meghaladó becsült értékű, továbbá a fővárosi önkormányzat közvetlen és közvetett tulajdonában álló vagy irányításában lévő intézmények esetében az uniós értékhatárt, továbbá az építési beruházás és építési koncesszió esetén a 300 millió Ft-ot elérő vagy meghaladó becsült értékű közbeszerzési eljárások lebonyolítása;**
- **fővárosi egységes közbeszerzési rendszer kidolgozása.**

Közbeszerzési Főosztály:

- **A Fővárosi Közbeszerzési Lebonyolító és Minőségbiztosító Kft. hatáskörén kívül eső hivatali közbeszerzések előkészítése, lefolytatása;**
- projektekhez kötődő közbeszerzési eljárások belső auditja.

Városarculati Nonprofit Kft.:

- önkormányzat városimázs, városarculati és közcélú tájékoztatási feladatainak ellátása, a gazdaságszervezéssel és - fejlesztéssel, turizmussal kapcsolatos, valamint az országos szerepkörrel összefüggő kulturális szolgáltatási feladatokban való közreműködés;
- iskolarendszeren kívüli, öntevékeny, önképző, szakképző tanfolyamok, életminőséget és életesélyt javító tanulási, felnőttoktatási lehetőségek megteremtése, valamint a helyi társadalom kapcsolatrendszerének, közösségi életének, érdekérvényesítésének segítése érdekében történő feladatok ellátása;

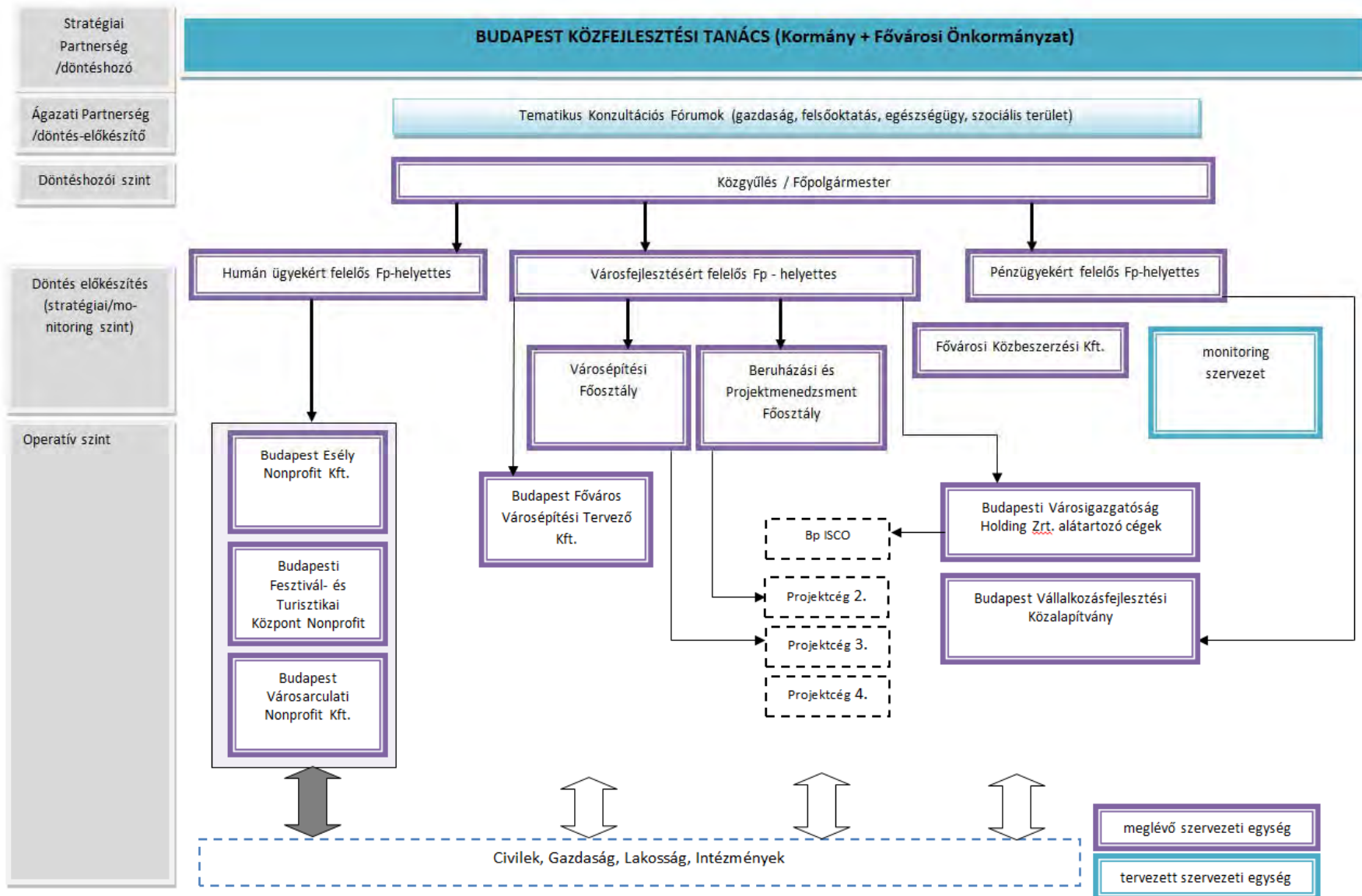
Budapest Főváros Városépítési Tervező Kft.:

- stratégiai tervezés és felülvizsgálat;
- területrendezési eszközök elkészítése, felülvizsgálata;
- városfejlesztési kutatások;
- városfejlesztési projektek szakmai előkészítése.

Projektek előkészítésében, végrehajtásában résztvevő további szervezetek:

- Budapesti Vállalkozásfejlesztési Közalapítvány
- Budapest Esély Nonprofit Kft.
- Budapesti Fesztivál- és Turisztikai Központ nonprofit Kft.
- Budapesti Városigazgatóság Zrt. és tagvállalatai
- Budapesti Közlekedési Központ Zrt.
- Budapest Főváros Vagyonkezelő Központ Zrt.
- Fővárosi Csatornázási Művek Zrt.
- Fővárosi Vízművek Zrt.

Az eredményes város és területfejlesztés szervezeti kereteinek összefoglaló ábrája a következő oldalon található. A területfejlesztési törvény 2013-as módosítása alapján fővárosi résztulajdonba került továbbá a ProRegio Ügynökség, melynek keretében igen jelentős kapacitások állnak rendelkezésre. A ProRegio munkatársai, a 2007-2013-as európai uniós finanszírozási időszak közreműködő szervezeteként közvetlen tapasztalattal rendelkeznek EU-s programvégrehajtás és pályázatadás terén.

6.3. TELEPÜLÉSKÖZI KOORDINÁCIÓ MECHANIZMUSAI,

EGYÜTTMŰKÖDÉSI JAVASLATOK

A fővárosi térség fejlesztésében érdekelt önkormányzatokkal való együttműködés szervezeti kereteinek meghatározása a területfejlesztési programozás elsődleges feladata. Az alábbiakban az együttműködések irányait foglaljuk össze.

KERÜLETI ÖNKORMÁNYZATOKKAL VALÓ EGYÜTTMŰKÖDÉS

Mind a koncepcionális (VFK, BTFK), mind a stratégiai (ITS, területfejlesztési programozás) tervezés során a kerületekkel való koordináció megtörtént. Ennek jelentősége különösen a területfejlesztési tervezésben nagy, hiszen olyan programot kellett kialakítani 2014 során, mely Budapest egészének fejlesztési irányait, és a legfontosabb beavatkozási fókuszterületeket határozza meg középtávon – az összes területfejlesztésben érdekelt szerepvállalását integrálva. Az ITS szintén figyelembe veszi a kerületi, civil és piaci szektor fejlesztési szükségleteit, és ennek alapján határozza meg azokat a programokat, projekteket, amelyekkel saját kompetenciái révén segítheti, támogathatja közvetlenül vagy közvetetten az érintettek céljainak, és végső soron a főváros egészére meghatározott célok megvalósulását. Mivel a két tervezési folyamat szinte párhuzamosan történik, az egyeztetések és fórumok mindkét terv kérdéseire kiterjedtek.

A 2014-ben elfogadott ITS a szervezeti fejlesztések között javaslatot tett egy, a kerületek képviselőivel működő döntéselőkészítő platform létrehozására. Tekintettel arra, hogy a választási törvény módosításának következtében minden kerület polgármestere tagja a Fővárosi Közgyűlésnek, a stratégiai kérdések megvitatása, elfogadása, a kerületek véleménynyilvánítása ezúton intézményes keretek között vált lehetővé.

2014 folyamán a főváros koordinációjával Tematikus Fejlesztési Programok (TFP) készültek, mely elsősorban az uniós források koordinált városi szintű felhasználásának partnerségi alapon történő szakmai megalapozását, előkészítését tűzte ki célul az Integrált Területi Beruházások előkészítésének első lépéseként. A fővárosi önkormányzat a városfejlesztés terén – mind koncepcionális, mind stratégiai időtávon - egyik legfontosabb cselekvési területének jelölte meg a kerületi önkormányzatok bevonásával megvalósuló, koordináción és kooperáción alapuló részvételi tervezést. A három program a következő:

1. Barnamezős területek rehabilitációja
2. Társadalmi-gazdasági problémákkal sújtott területek megújítása (szociális városrehabilitáció)
3. a Dunamenti területek összehangolt fejlesztése

A kerületek kezdeményezésére Budapest Főváros Önkormányzatának koordinációjával és finanszírozásával a korábbi három TFP tapasztalataira és munkamódszerére alapozva készült el 2015-ben Budapest Gazdaságélénkítési és munkahelyteremtési Stratégiája.

A fővárosi önkormányzat irányítása és a kerületi önkormányzatok valós, aktív részvétele mellett megvalósított fejlesztési programoknak több egyértelmű előnye is van:

- lehetőség nyílik az egész várost érintő stratégiai tervezésre;
- becsatornázhatóak a kerületeknél, illetve külső szereplőknél rendelkezésre álló információk;
- az ágazati szereplők bevonásával a szakági, államigazgatási kompetenciába tartozó, valamint a területi alapú fejlesztési elképzelések összekapcsolhatók;
- a budapesti területi szereplőknek közösen nagyobb a lobbijereje;
- átláthatóbbá válik a tervezés;
- egyszerre érvényesülhetnek a kerületek helyi programvégrehajtási kapacitásainak és tapasztalatainak, illetve a fővárosi önkormányzat átfogóbb szemléletének előnyei.

A TFP-k tervezésének tapasztalatai alapján valamennyi területi szereplő részt tud venni egy ilyen típusú partnerségi folyamatban, és erre a tervezésen túl a végrehajtás fázisára vonatkozóan is határozott igény mutatkozik.

A jogszabályban rögzített (kötelező egyeztetési eljárások, területfejlesztési törvény vonatkozó rendelkezései) és fent javasolt intézményesített struktúrákon kívül – az eddigi gyakorlatnak megfelelően - a projektek, és egyes városrészek fejlesztésében eseti együttműködések valósulnak meg.

PEST MEGYEI ÖNKORMÁNYZATÁVAL ÉS A MEGYEI TELEPÜLÉSI ÖNKORMÁNYZATOKKAL VALÓ EGYÜTTMŰKÖDÉS

A Budapesti Agglomerációs Fejlesztési Tanács és munkaszervezetének megszűnésével az agglomerációs kérdések koordinálása Budapest Főváros Önkormányzata és Pest megye Önkormányzata feladatkörébe került át. Budapest elsősorú partnere a napi szintű ügyekkel is leginkább érintett agglomerációs szektor fejlesztésében és a szolgáltatások területi optimalizálásában Pest megye. A kistérségi együttműködések, szerveződések esetlegesek, így Pest megye tudja leginkább az igényeket, érdekeket közvetíteni a fővárosi önkormányzat felé, melynek alapján a további intézkedések megtehetőek.

A területfejlesztésről szóló törvény rendelkezése szerint a két önkormányzatnak regionális területfejlesztési konzultációs fórumot kell működtetni. Az operatív programok előkészítésében való intenzív együttműködés, valamint a párhuzamosan folyó területfejlesztési tervezés a két önkormányzat közötti formális és informális szakmai együttműködést és információcsere erősítését eredményezte. Annak érdekében, hogy ez az együttműködés a jövőben is fennmaradjon, a két önkormányzat szakmai egyeztetéseket tart, melynek során az együttműködések tartalmi és intézményi szempontjai is kidolgozásra kerülnek.

Ma már nem az agglomerációs gyűrű, hanem nemegyszer a megyehatárokat is átlépő funkcionális várostérségben kell Budapestnek együttműködni a területfejlesztésben érdekelt szereplőkkel. Ennek szellemében indult el egy együttműködés Pest megye, Budapest és a Börzsöny térségének fejlesztését alulról építkezve szervező szakértői csoport között. Budapestnek érdeke, hogy erősítse és lehetőségeivel támogassa a várostérség területi különbségeinek kiegyenlítését, melynek alapja a kétmillió fogyasztói piac, eszköze pedig a helyi gazdaságot erősítő fogyasztási szokások befolyásolása, a várostérség termékeinek, szolgáltatásainak népszerűsítése és a beszállítói kapcsolatok kialakításának támogatása.

A várostérség együttműködésen alapuló fejlesztése az alábbi tématerületek köré szerveződik:

TEMATIKUS

- Intelligens városműködés
  - Közlekedési fejlesztések és szolgáltatások
  - Közműszolgáltatások
  - Árvízvédelem, csapadékvíz elvezetés
- Gazdaságfejlesztés
  - Befektetésösztönzés – szervezeti együttműködés lehetősége
  - Turisztika – szervezeti együttműködés lehetősége, termékfejlesztés, tematikus csomagok kidolgozása, marketing
- Zöldhálózat
  - Várostérségi Zöld Terv – zöld hálózat fejlesztési terve
  - **kisvízfolyások átfogó/egységes vizsgálata, szabályozása, környezetükkel együtt történő integrált revitalizációja**
- Humán infrastruktúra és szolgáltatási rendszerek – egészségügy, oktatás (közös érdekérvényesítés, hálózatos projektek, monitoring rendszer)
- Szervezeti:
  - Együttműködés szervezeti javaslatai, különösen az agglomerációs ügyek kezelésében (benne az alulról induló együttműködések ösztönzése, támogatása)
  - Pro Régió szerepe 2014-től
  - Duna Integrált Területi Beruházás
  - Térségi eszközzrendszer (tervezés, marketing),
  - Területfejlesztési stratégiai és operatív programozás összehangolása, közös projektjavaslatok és projektfejlesztés transznacionális programok (Central Europe, Duna Program) – projektjavaslatok

TERÜLETI

- FERIHEGYI GAZDASÁGI ÖVEZET

- Duna menti fejlesztések összehangolása: Duna Tematikus Fejlesztési Program, DILK előkészítés, térségi hatásforgalmi hajózás, stb.

2015-ben megalakult a Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér Térség- és Gazdaságfejlesztési Klaszter, melynek feladata a térség területfejlesztése és gazdaságélénkítése. A klaszterben a területileg is érintett önkormányzatok mellett Budapest Főváros Önkormányzata, Pest megye Önkormányzata, valamint a Budapest Airport Zrt. és a Hungarocontrol Zrt. is partnerek. Az együttműködés célja, hogy a repülőtér megerősítse regionális pozícióját, felgyorsuljanak a reptérhez kapcsolódó beruházások és ezzel a repülőtér környezetében is meginduljanak, folytatódjanak a fejlesztések. Budapest Főváros Önkormányzata elsősorban infrastruktúra-fejlesztéssel (gyorsforgalmi úthoz kapcsolódó fejlesztések), illetve városmarketing és befektetés-ösztönző tevékenységével tudja támogatni a terület gazdasági megerősödését.

A Közép-magyarországi régió esetleges kettéválasztásának lehetőségéről szóló 1011/2013. (I. 16.) Korm. határozat (továbbiakban: Kormányhatározat) alapján a Kormány megvizsgálta a Közép-magyarországi régió szétválasztásának lehetőségét és módját. A vizsgálat során átfogó felmérés készült a Közép-magyarországi régió területi egyenlőtlenségeinek feltárásáról, a régió gazdasági, társadalmi és környezeti helyzetéről, valamint a térségben 2004 óta felhasználásra került európai uniós fejlesztési forrásokról.

A Kormányhatározatban rögzített intézkedés célja az volt, hogy a 2016. évben esedékes NUTS-rendszer felülvizsgálatát megelőzően, kidolgozásra kerüljön a szétválasztással, illetve annak lehetséges formájával kapcsolatos vizsgálati anyag, ami alapján a Kormány dönt a régió szétválasztásáról, illetve annak formájáról. Amennyiben a Kormány indokoltnak ítéli meg a Közép-magyarországi régió szétválasztását, megkezdődhet a Közép-magyarországi régió NUTS-besorolásának módosítására irányuló kérelem hivatalos megkérdése.

Pest megye Önkormányzatának Közgyűlése és Budapest Főváros Önkormányzatának Közgyűlése támogatja a régió szétválasztását, melyről 2015 őszén hoztak a közgyűlések határozatokat.

Budapest és Pest megye önálló NUTS 2 régióvá válása után 2020-tól Pest megye a támogatható tevékenységek tekintetében – a kevésbé fejlett régiókéhoz hasonlóan – a jelenlegihez képest bővebb mozgásteret kapna, és várhatóan több európai uniós pénzügyi forrás lehívására lesz jogosult, ami a fővárossal közösen megvalósítandó projektek esetében, nagyobb arányú megyei hozzájárulást is feltételez. Ez különösen a városhatáron átívelő fejlesztési projektek esetében lehet releváns. Mindez megerősíti a két önkormányzat között korábban megkötött tervezési-együttműködési megállapodás szükségességét, amely alapján Budapest és Pest megye regionális és területfejlesztési tervezésénél továbbra is kiemelten fontos lesz a felek közötti együttműködés és az összehangolt programozás.

6.4. MONITORING RENDSZER KIALAKÍTÁSA

ALKALMAZOTT MÓDSZERTAN

Az Európai Bizottság regionális politikáért felelős főigazgatósága a 2014-2020-as programozási időszakra az Európai Regionális Fejlesztési Alap, valamint a Kohéziós Alap által támogatásban részesülő programok monitoringjával és értékelésével kapcsolatban készített iránymutatást, javaslatokat. A dokumentum alapján elmondható, hogy a következő programozási időszakban számos változás várható a korábbi időszakhoz képest, melyek közül a leglényesebbek az alábbiakban kerülnek összefoglalásra:

- A fejlesztéspolitikai célkitűzések világosabb, egyértelmű meghatározása nagyon fontos az eredményorientált beavatkozások megvalósítása érdekében.
- Határozott elmozdulás szükséges az eddigiekben túlhangsúlyozott forrásabszorpcióról az eredmények irányába.
- A beavatkozások hatásainak mérésére szigorúbb metodológiai előírások szükségesek.
- Közös output indikátorok kerülnek bevezetésre, melyek alapján könnyebben lehet összesíteni a különböző programok együttes eredményét.

A beavatkozási logikával kapcsolatban az említett EU-s dokumentum hangsúlyozza, hogy több tényező befolyásolhatja – segítheti vagy nehezítheti – a kitűzött célok, a kívánt változások elérését, s ezen tényezőket a stratégiaalkotás során nem szabad figyelmen kívül hagyni.

Fontos továbbá szem előtt tartani, hogy egy beavatkozás párhuzamosan több kitűzött célhoz, eredményhez is hozzájárulhat, s egy-egy kívánt változáshoz több beavatkozásra is szükség lehet.

A megvalósítás során fontos figyelemmel kísérni, hogy az eredetileg tervezett inputokkal elérni kívánt célok megvalósítása adott időpontban hol tart, s az aktuális eredmények mennyiben az általunk megvalósított / megvalósítás alatt álló intézkedések eredményei, illetve mennyiben ettől független – pozitívan vagy negatívan ható – külső tényezők eredményei. Fontos szempont, hogy az indikátorok értékei – mind a kiinduló érték, mind a későbbi időpontok értékei – nemzeti, regionális statisztikából, különböző adatbázisokból elérhető legyen, vagy felmérésekkel elő lehessen állítani.

Az Európai Bizottság fontosnak tartja, hogy a 2014-2020-as programozási időszakban a tagállamokban megvalósításra kerülő számos operatív program eredményeit európai szinten összesíteni lehessen, lehetővé téve ezáltal a regionális és kohéziós politika eredményeinek bemutatását a különböző EU-s szervezetek, valamint az EU állampolgárai számára. E törekvés révén a 2014-2020-as programozási időszakra vonatkozólag közös indikátorok kerülnek meghatározásra Európa szerte, amely indikátorok értékeinek változása jelzi, hogy a kitűzött cél irányába hatnak-e a beavatkozások. Ezen indikátorokat a fővárosi ITS esetében is indokolt a monitoring rendszerbe beépíteni.

Az Európai Bizottság fontosnak tarja továbbá, hogy a 2014-2020 közötti programok értékelése során az eredményindikátorok a korábbiakhoz képeset alaposabb és más szempontú elemzés tárgyává (is) váljanak. Mivel az eredményindikátorok értékei nem csupán a fővárosi önkormányzat beavatkozásai révén változnak, hanem más külső tényezők is hatással vannak rájuk, így a fővárosi beavatkozás előtti és utáni érték különbsége nem azonos a feltétlenül a fővárosi beavatkozás által generált változással.

SZERVEZETI HÁTTÉR ÉS ELJÁRÁSOK

A szervezeti fejlesztések keretében fel kell állítani egy monitoring bizottságot, mely mind a városfejlesztési, mind a területfejlesztési stratégiára vonatkozó jelentések értékelését elvégzi, s ezek alapján megteszi a stratégia végrehajtására, esetleg módosítására vonatkozó javaslatait, észrevételeit. Ezzel támogatja a városfejlesztési döntések előkészítését.

A folyamatos monitoring feladatok lényegében az operatív végrehajtással kapcsolatos adatokat, tényeket rögzítik és teszik lehetővé a végrehajtás értékelését, szükségszerű módosítását (hatékonyság, outputok, végrehajtás üteme).

Folyamatos monitoring feladatok:

- ▶ Outputok és ráfordítások nyomon követése (anyag, idő, humán erőforrás)
- ▶ Pénzügyi monitoring
- ▶ Forráslehetőségek nyomon követése
- ▶ Partnerségi folyamatok, kontaktok nyomon követése
- ▶ Visszacsatolások az akcióterületi tervek és a megvalósítás eszközeinek irányába
- ▶ Pályázati pénzek felhasználására vonatkozó monitoring:

- ▶ Pályázati monitoring rendszer alapján Jelentések/ értékelések
- ▶ Közreműködő szervezet által lefolytatott ellenőrzések

Rövidtávú monitoring feladatok (2-4 évente):

- ▶ Külső környezetben (feltételekben) beállt változások értékelése
- ▶ Belső környezetben (adottságokban) beállt változások értékelése
- ▶ IVS, célok felülvizsgálata
- ▶ Hatások, eredmények

A stratégiában kitűzött célok megvalósulását, a beavatkozások eredményességét, közvetlen és közvetett hatásait csak hosszabb távon lehet reálisan értékelni. A 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet rendelkezése szerint a stratégiát az önkormányzat minimum négyévente felülvizsgálja. A 2015. évi felülvizsgálatot elsősorban az operatív programok tervezésének lezárása indokolta, ezzel együtt folyamat-monitoring és értékelés is történt (ITS helyzetfeltáró és értékelő munkarész). Tekintettel az Olimpia 2024. évi megrendezésével kapcsolatos 2017. szeptemberi döntéshozásra, javasolt a következő felülvizsgálatot a döntést követően megkezdeni. A folyamatos és pályázattal elnyert támogatásokhoz köthető monitoring feladatok elvégzéséért, ennek koordinációjáért a Városfejlesztésért felelős Főpolgármester-helyettes / Városfejlesztésért felelős Főpolgármester-helyettesi Iroda felelős és/vagy a Beruházási és Projektmenedzsment Főosztály a felelős. Feladatuk, hogy az előzetesen jóváhagyott szempontrendszer szerint a részfeladatokat a főosztályok felé delegálja, a jelentések elkészítésének folyamatát koordinálja, a monitoring bizottság üléseire az összefoglaló anyagokat előkészítse.

A stratégia felülvizsgálatát, valamint a stratégiai célok megvalósulásának értékelését a Városfejlesztésért felelős Főpolgármester-helyettes / Városfejlesztésért felelős Főpolgármester-helyettesi Iroda kezdeményezi, az előkészítést az Iroda végzi a Beruházási és Projektmenedzsment Főosztály és a Városépítési Főosztály bevonásával. A Városfejlesztésért felelős Főpolgármester-helyettes / Városfejlesztésért felelős Főpolgármester-helyettesi Iroda gondoskodik a monitoring bizottság összehívásának menedzseléséről, a jegyzőkönyv és az összefoglaló jelentés elkészítéséről. Az így elkészült összefoglaló jelentést - mely a stratégiák előrehaladásáról, adott esetben a stratégia módosítására vonatkozó javaslatokat is megfogalmaz - a Közgyűlés és/vagy a Budapest Közfejlesztési Tanács tárgyalja. Ennek alapján a Közgyűlés dönt a stratégia végrehajtásának folytatásáról, az esetleges felülvizsgálat elvégzéséről, a stratégia céljainak módosításáról, esetleg újabb alátámasztó értékelések elkészítését kérve.

INDIKÁTOROK

Az output típusú projektindikátorok az alábbi, EU által is közös használatra javasolt indikátorok figyelembe vételével került meghatározásra. Az output indikátorok vonatkozásában ki kell dolgozni a kerületekkel és releváns intézményekkel együtt egy SMART monitoring rendszert, mely a kerületi, intézményi rendszeres adatszolgáltatásoknak köszönhetően lehetővé teszi a fővárosi kumulatív értékek követését.

➤ **Stratégiai cél: 2. Vállalkozás- és beruházásbarát gazdasági környezet**

Indikátorok típusa	Alkalmazott indikátor	Kiinduló érték	Célérték	Adatok forrása	Adatfelvétel módja, gyakorisága
hatásindikátorok	GDP	63 928 millió € (2012)	növekvő	EUROSTAT	évente (3 év késés)
	GDP/fő	37 066 € (2012)	növekvő	EUROSTAT	évente (3 év késés)
	teljes foglalkoztatási ráta (20-64 évesek körében)	68%	2014	KSH	évente
	induló vállalkozások száma Budapesten	15 579 db (2012)	növekvő	KSH-NAV	évente
	gazdasági szervezetek beruházásai	1.095. 602 millió Ft – bázisérték (2012)	átlagosan évi 2% növekedés (volumen-index, mindig az előző év bázisán)	KSH	évente
	a Közép-magyarországi régióban a foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves korúak százalékában	62,2% (2012) 66 % (2014)	64 %	EUROSTAT	évente
	munkanélküliségi ráta	9,3 (2012) 8,3 (2013)	5, 5 %	KSH	évente
2022-ben rendelkezésre álló városfejlesztési források az alapokon keresztül	0	10 milliárd Ft	Budapest Főváros Önkormányzata – alapkezelő szervezet	2022	
eredményindikátorok	kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált Budapestre érkező külföldi vendégek száma	2.6 millió fő (2012) 2, 86 millió fő (2013)	3,5 millió fő	KSH	évente
	átlagos tartózkodási idő kereskedelmi szálláshelyeken regisztrálva	2,4 éjszaka/vendég (2012) 2,4 (2013) 2,3 (2014)	növekvő	KSH	évente
	kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált Budapestre érkező belföldi vendégek száma	399 ezer fő (2012) 425 ezer fő (2013)	600 ezer fő	KSH	évente
	vállalkozások saját hozzájárulása a K+F, innovációs projektek megvalósításához	-	15 milliárd Ft/év	FAIR	2017
	a támogatások eredményeként megmozgatott magánberuházás	-	25 milliárd Ft/év	FAIR	2017
	a foglalkoztatottság növekedése a támogatott vállalko-	-	+5% évi átlag	FAIR	2017

BUDAPEST 2020 - INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

Indikátorok típusa	Alkalmazott indikátor	Kiinduló érték	Célérték	Adatok forrása	Adatfelvétel módja, gyakorisága
	zásokban				
	vállalkozások saját hozzájárulása a vissza nem térítendő támogatásban részesített projektek megvalósításához	-	tervezés alatt	FAIR	2017
	rehabilitált területek nagysága		tervezés alatt (ha)	Budapest Főváros Önkormányzata – Városüzemeltetési Főosztály, EMIR	2017
	Budapestre bejelentett innovatív klaszterek száma	29 db (2015)	növekvő	www.klaszterfejlesztes.hu	évente
	városfejlesztési alapok bevonásával megvalósuló projektek száma	0	20 db	Budapest Főváros Önkormányzata – alapkezelő szervezet	folyamatos adatfelvétel
	városfejlesztési alapok bevonásával megvalósuló projektek összértéke	0	20 milliárd Ft	Budapest Főváros Önkormányzata – alapkezelő szervezet	folyamatos adatfelvétel
	Budapest Márka megjelenései külföldi médiában	-	300	Budapest Főváros Önkormányzata	folyamatos adatfelvétel
	Budapest megjelenése befektetői vásárokon	-	15	Budapest Főváros Önkormányzata	évente
	KKV-k 3 éves túlélési rátája a KMR-ben	52,6 % (2012)	53% (2023)	KSH	évente
	KKV-k által lebonyolított külkereskedelmi termékforgalom értéke a KMR-ben	5 211 016 millió Ft (2013)	5 400 000 millió Ft	KSH	évente
projektek output indikátorai	támogatásban részesített vállalkozások száma a BVK-n keresztül	-	tervezés alatt	BVK	2017
	BVK kezdeményezéseiben résztvevő vállalkozások száma			BVK	2016 és évente
	vissza nem térítendő támogatásban részesített vállalkozások száma Budapesten	-	200	FAIR	2017
	visszatérítendő támogatásban részesített vállalkozások száma Budapesten	-	200	FAIR	2017
	rehabilitált földtani közeg mennyisége	-	tervezés alatt (m ³)	Budapest Főváros Önkormányzata – Városüzemeltetési Főosztály	2017
	városfejlesztési alapok száma	0	2 db	Budapest Főváros Önkormányzata – alapkezelő szervezet	folyamatos adatfelvétel
	Budapest márka	0	1 db	Budapest Főváros Önkormányzata	2017

➤ Stratégiai cél: 3. Intelligens városműködés

Indikátorok típusa	Alkalmazott indikátor	kiinduló érték	célérték	adatok forrása	adatfelvétel módja, gyakorisága
hatásindikátorok	üvegházhatású gázok becsült éves csökkenése	8.744.148 (2013)	6.715.647 (2030)	Budapest Főváros Önkormányzata – Városüzemeltetési Főosztály / SEAP	évente
	légszennyezettség (az összes mérőpont PM10 és NO2 éves átlagkoncentrációjának számtani átlaga)	NO2: 37 µg/m3 (2011) 27 µg/m3 (2014) PM10: 34 µg/m3 (2011) 28 µg/m3 (2014)	legalább a mindenkori éves határérték (40 µg/m3) teljesítése	OLM mérőhálózat	évente
	saját bevételek aránya a főváros városgazdálkodással foglalkozó cégeknek költségvetésében	kiinduló érték összesítése szükséges	arány növekedése minden évben	Budapest Főváros Önkormányzata – Városüzemeltetési Főosztály	évente
eredményindikátorok	megújuló energiaforrásból előállított villamos energia-termelés aránya	0,49% (2013)	növelés	Budapest Főváros Önkormányzata – Városüzemeltetési Főosztály, SEAP	évente
	energetikai projektek eredményeként megtakarított energiamennyiség	kiinduló érték összesítése szükséges	tervezés alatt (PJ/év)	Budapest Főváros Önkormányzata – Városüzemeltetési Főosztály	évente
	jobb (javított) vízellátásban részesülő népesség	-	tervezés alatt (fő)	Budapest Főváros Önkormányzata – Városüzemeltetési Főosztály	évente
	jobb (javított) szennyvízkezeléssel érintett népesség növekedése	kiinduló érték összesítése szükséges	tervezés alatt (fő)	Budapest Főváros Önkormányzata – Városüzemeltetési Főosztály	évente
	árvízvédelmi intézkedések által érintett népesség	-	tervezés alatt (fő)	Budapest Főváros Önkormányzata – Városüzemeltetési Főosztály	évente
	a középületek éves elsődleges energiafogyasztásának csökkenése	-	tervezés alatt (kWh/év)	Budapest Főváros Önkormányzata – Városüzemeltetési Főosztály	évente
	a fejlesztett városi kötőtpályás szakaszokat használó utasok száma	kiinduló érték összesítése szükséges	tervezés alatt (fő)	Budapest Főváros Önkormányzata - BKK, EMIR	évente
	megtakarított utazási idő a városi kötőtpályás közlekedés fejlesztett szakaszaihoz kapcsolódóan	kiinduló érték összesítése szükséges	tervezés alatt (ezer utasóra/év)	Budapest Főváros Önkormányzata - BKK, EMIR	évente

BUDAPEST 2020 - INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

Indikátorok típusa	Alkalmazott indikátor	kiinduló érték	célérték	adatok forrása	adatfelvétel módja, gyakorisága
	a városhatárt átlépő utazások számának és összetételének változása (közlekedési módok)	bázis adatfelvétel szüksége, módszertan kidolgozása	modal-split és kerékpáros közlekedés	forgalomszámlálás, háztartásfelvétel	4évente
	hasznosított települési szilárd hulladék aránya az összes keletkezettből	kiinduló érték összesítése szükséges	tervezés alatt %	Budapest Főváros Önkormányzata – Városüzemeltetési Főosztály – FKF Zrt.	évente
projektek output indikátorai	új vagy felújított villamos és metróvonalak teljes hossza	-	tervezés alatt (km)	Budapest Főváros Önkormányzata - BKK, EMIR	évente
	új vagy felújított közutak teljes hossza	-	tervezés alatt (km)	Budapest Főváros Önkormányzata - BKK, EMIR	évente
	létrehozott P+R parkolóhelyek száma	-	6000 db	Budapest Főváros Önkormányzata - BKK, EMIR	évente
	létrehozott új, vonalas kerékpáros létesítmények hossza	-	250 km	Budapest Főváros Önkormányzata - BKK, EMIR	évente
	kiépített vagy felújított árvízvédelmi infrastruktúrák hossza	-	tervezés alatt (km)	Budapest Főváros Önkormányzata – Városüzemeltetési Főosztály	évente
	energia- és klímatudatos szemléletet közvetítő programok, kampányok száma	-	5 db	Budapest Főváros Önkormányzata – Városüzemeltetési Főosztály	évente
	kialakított hulladék-újrahasználati központok, hulladékudvarok száma	-	tervezés alatt (db)	Budapest Főváros Önkormányzata – Városüzemeltetési Főosztály – FKF Zrt.	évente
	az újonnan létrejövő hulladék előkezelő és válogatóművi kapacitás	-	tervezés alatt (t/év)	Budapest Főváros Önkormányzata – Városüzemeltetési Főosztály – FKF Zrt.	évente
	újonnan épített vagy fejlesztett szennyvízcsatorna hossza	-	tervezés alatt (km)	Budapest Főváros Önkormányzata – Városüzemeltetési Főosztály	évente
	szennyvíziszap hasznosítást célzó projektek száma	-	1 db	Budapest Főváros Önkormányzata – Városüzemeltetési Főosztály	évente

➤ Stratégiai cél: 4. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet

Indikátorok típusa	Alkalmazott indikátor	kiinduló érték	célérték	adatok forrása	adatfelvétel módja gyakorisága
hatásindikátorok	népességszám növekedése	1.735.000 (2013. január 1.) 1.744.665 (2014. január 1.) 1.757.618 (2015. január 1.)	évi +5 ezer fő átlagosan	KSH	évente
	kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált Budapestre érkező külföldi vendégek száma	2.6 millió fő (2012) 2, 86 millió fő (2013)	3,5 millió fő	KSH	évente
	átlagos tartózkodási idő kereskedelmi szálláshelyeken regisztrálva	2,4 éjszaka / vendég(2012) 2,4 (2013) 2,3 (2014)	növekvő	KSH	évente
	kereskedelmi szálláshelyeken regisztrált Budapestre érkező belföldi vendégek száma	399 ezer fő (2012) 425 ezer fő (2013)	600 ezer fő	KSH	évente
eredményindikátorok	a jobb (javított) energiafogyasztási osztályba sorolt háztartások száma - (csak fővároson keresztül támogatott)	--	tervezés alatt (db)	Budapest Főváros Önkormányzata - EMIR	évente
	városfejlesztési beavatkozásokkal érintett lakosság száma	-	tervezés alatt (fő)	Budapest Főváros Önkormányzata - EMIR	évente
	zöldfelületi intenzitás	47% (2010)	48%	kutatási elemzés – infravörös műholdfelvétel alapján	5 évente
	1 főre jutó zöldterületek nagysága	5,4 m ² /fő (2010)	5,7 m ² /fő	tervezői vizsgálat	5 évente (2017)
	a várható látogatószám növekedése a támogatásban részesített attrakciónál	alapadatok összesítése folyamatban	+10%	Budapest Főváros Önkormányzata - FAIR	évente
projektek output indikátorai	városi területen felújított lakóingatlanok száma	-	200/év	Budapest Főváros Önkormányzata - FAIR	évente

BUDAPEST 2020 - INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

Indikátorok típusa	Alkalmazott indikátor	kiinduló érték	célérték	adatok forrása	adatfelvétel módja, gyakorisága
	újonnan kialakított, illetve rehabilitált közösségi terek nagysága	-	tervezés alatt (m ²)	Budapest Főváros Önkormányzata - FAIR	évente
	újonnan épített illetve felújított zöldterületek nagysága	-	tervezés alatt (m ²)	Budapest Főváros Önkormányzata - FAIR	évente
	újonnan épített illetve felújított köz- illetve kereskedelmi területek nagysága	-	tervezés alatt (m ²)	Budapest Főváros Önkormányzata - FAIR	évente
	felújított, fejlesztett fürdők száma		6 db (2014 óta Dandár Fürdő megújítása)	Budapest Főváros Önkormányzata -	évente
	új, vagy bővítéssel érintett kulturális intézmények száma	-	3 db	Budapest Főváros Önkormányzata -	évente

➤ **Stratégiai cél: 5. Sokszínű, értékőrző, zöld nagyvárosi környezet**

Indikátorok típusa	Alkalmazott indikátor	kiinduló érték	célérték	adatok forrása	adatfelvétel módja, gyakorisága
hatásindikátorok	népességszám növekedése	1.735.000 (2013. január 1.) 1.744.665 (2014. január 1.) 1.757.618 (2015. január 1.)	évi +5 ezer fő átlagosan	KSH	évente
	Piréz index	40% (2012) 30,6% (2014)	<20	lakossági reprezentatív felmérés (TÁRKI)	2 évente
	külföldi adózók aránya az összes fővárosi adózóból	6% 5,55 % (2013)	8%	KSH - NAV	évente
	tartósan (12 hónapja vagy régebben) munkanélküliek aránya a teljes munkanélküliségen belül regionális szinten	4,7% (2012) 4,9% (2013) 3,4% (2014)	3%	EUROSTAT	évente
	szegénységgel és társadalmi kirekesztéssel érintett lakosság aránya regionális szinten (a teljes lakosságból)	28,4 % (2012) 31,8 % (2013) 29,3% (2014)	<20%	EUROSTAT	évente

Indikátorok típusa	Alkalmazott indikátor	kiinduló érték	célérték	adatok forrása	adatfelvétel módja, gyakorisága
eredményindikátorok	a jobb (javított) energiafogyasztási osztályba sorolt háztartások száma - (csak fővároson keresztül támogatott)	--	tervezés alatt (db)	Budapest Főváros Önkormányzata - FAIR	évente
	az önkormányzati tulajdonban lévő szociális intézmények éves elsődleges energiafogyasztásának csökkenése	-	tervezés alatt (fő)	Budapest Főváros Önkormányzata - FAIR	évente
	az önkormányzati tulajdonban lévő szociális bérlakások éves elsődleges energiafogyasztásának csökkenése	-	tervezés alatt (fő)	Budapest Főváros Önkormányzata - FAIR	évente
	városfejlesztési beavatkozásokkal érintett lakosság száma	-	tervezés alatt (fő)	Budapest Főváros Önkormányzata - FAIR	évente
	jobb lakhatási körülmények között élő háztartások száma		1000	Budapest Főváros Önkormányzata - FAIR	évente
	akadálymentesítettség fővárosi önkormányzat által működtetett szolgáltatások, infrastruktúrák esetében	adatfelvétel szükséges	80%	Budapest Főváros Önkormányzata	4 évente
	aktív, sportoló lakosság aránya	adatfelvétel szükséges	életkorcsoportok szerint eltérő – kidolgozás előtt	Budapest Főváros Önkormányzata	4 évente
	a támogatott képzésben résztvevők közül - 6 hónappal a képzés befejezése után – a munkaerőpiaci státuszban lévő résztvevők aránya	-	30%	Budapest Főváros Önkormányzata - Budapest Esély Kft.	évente
	a támogatott képzésben résztvevők közül a képzés befejezése után a munkaerőpiaci státuszban lévő résztvevők aránya	-	50%	Budapest Főváros Önkormányzata - Budapest Esély Kft.	évente
projektek output indikátorai	városi területen felújított lakóingatlanok száma	-	200/év	Budapest Főváros Önkormányzata - EMIR	évente
	újonnan kialakított, illetve rehabilitált közösségi terek nagysága	-	tervezés alatt (m ²)	Budapest Főváros Önkormányzata - EMIR	évente
	újonnan épített illetve felújított zöldterületek nagysága	-	tervezés alatt (m ²)	Budapest Főváros Önkormányzata - EMIR	évente
	újonnan épített illetve felújított köz- illetve kereskedelmi területek nagysága	-	tervezés alatt (m ²)	Budapest Főváros Önkormányzata - EMIR	évente
	támogatott antidiszkriminációs programok száma	-		Budapest Főváros Önkormányzata	évente
	felújított önkormányzati bérlakások száma	-	tervezés alatt (db)	Budapest Főváros Önkormányzata	évente

BUDAPEST 2020 - INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

Indikátorok típusa	Alkalmazott indikátor	kiinduló érték	célérték	adatok forrása	adatfelvétel módja, gyakorisága
	felújított idők otthona	-	tervezés alatt (db)	Budapest Főváros Önkormányzata	évente
	támogatott képzésekben résztvevők száma (munkanélküliek, megváltozott munkaképességűek és inaktívok)	-	1500 fő	Budapest Főváros Önkormányzata - Budapest Esély Kft.	évente
	támogatott képzésekben résztvevők romák száma	-	200	Budapest Főváros Önkormányzata - Budapest Esély Kft.	évente
	szemléletformáló programok száma	-	50	Budapest Főváros Önkormányzata	évente
	a főváros támogatásával megvalósuló gyerek- és ifjúsági programok /vagy ennek a célcsoportnak is szóló (pl. sportrendezvények) száma	-	400	Budapest Főváros Önkormányzata	évente

ITS BUDAPEST stratégia 2020

INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA
MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZ / STRATÉGIAI MUNKARÉSZ

923/2014. (VI.30.) Főv. Kgy. határozatával jóváhagyott dokumentáció felülvizsgálata

2015. február

MEGBÍZÓ: BUDAPEST FŐVÁROS ÖNKORMÁNYZAT
SZAKMAI IRÁNYÍTÓ: BUDAPEST FŐVÁROS FŐPOLGÁRMESTERI HIVATAL
VÁROSÉPÍTÉSI FŐOSZTÁLY

Finta Sándor, Mártonffy Miklós – főépítész
Maczák Johanna
Mátrai Réka
Havassy Enikő
Garay Márton

SZERZŐK (923/2014. (VI.30.) Főv. Kgy. határozatával jóváhagyott dokumentum)

TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS:	<i>BFVT Kft.</i>	TERMÉSZETI KÖRNYEZET:	<i>BFVT Kft.</i>
Szerzők:	Albrecht Ute területrendező tervező – vezető településtervező, okl. építésmérnök TR 01-0517, TT/1É 01-0517	Szerzők:	Tatai Zsombor okl. tájépítésmérnök K/2 01-5263 Pogány Aurél okl. kertésmérnök, táj- és kertépítész TK 01-5060 Niedetzky Andrea okl. tájépítésmérnök K/2 01-5152 Zétényi Dávid okl. tájépítésmérnök
	András István területrendező tervező – vezető településtervező, okl. építésmérnök TR 01-0525, TT/1É 01-0525		
	Bedőcs Bernadett okl. geográfus, Fonyódi Mariann PhD okl. építésmérnök		
Közreműködött:	Balla Mariann okl. építésmérnök Érsek Gábor okl. településmérnök Horváth Ágnes okl. településmérnök, okl. építésmérnök Németh Andrea okl. építésmérnök Szűcs András okl. településmérnök Tóth Attila okl. településmérnök Zöldi Péter okl. építésmérnök	TÉRINFORMATIKA:	<i>BFVT Kft.</i> Pizág Csaba építőmérnök, térinformatikai szakmérnök
		GAZDASÁG:	<i>BFVT Kft.</i>
		Szerzők:	Karácsony Krisztián okl. geográfus Horváth Áron okl. közigazdász
INFRASTRUKTÚRA:	<i>BFVT Kft.</i>	TÁRSADALOMTUDOMÁNY:	<i>BFVT Kft.</i>
Szerzők:	Pető Zoltán okl. építőmérnök, közlekedéstervező K1d-1 01-2321 Román Péter okl. építőmérnök Orosz István okl. villamosmérnök, mérnök-közigazdász Becsák Péter okl. közlekedésmérnök	Szerzők:	Dr. Cszimady Adrienne szociológus Dr. Rédei Mária MTA Doktora, DSc Karlik Csilla okl. geográfus Erdélyi Tea szociológus Szalay-Konka Norbert szociológus
VÁROSI KLÍMA:	<i>ABUD Kft.</i>		
	Dr. Reith András, PhD okl. építésmérnök, MSc. ClimaDesign		
Közreműködött:	Kiss Ida okl. építésmérnök, városenergetikai szakmérnök		

SZERZŐK (2015. évi felülvizsgálat)

TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS:	<i>BFVT Kft.</i>	TERMÉSZETI KÖRNYEZET:	<i>BFVT Kft.</i>
Szerzők:	Albrecht Ute területrendező tervező – vezető településtervező, okl. építészmérnök TR 01-0517, TT/1É 01-0517	Szerzők:	Tatai Zsombor okl. tájépítészmérnök K/2 01-5263 Pogány Aurél okl. kertészmérnök, táj- és kertépítész TK 01-5060 Niedetzky Andrea okl. tájépítészmérnök K/2 01-5152 Zétényi Dávid okl. tájépítészmérnök
	András István területrendező tervező – vezető településtervező, okl. építészmérnök TR 01-0525, TT/1É 01-0525		
	Bedőcs Bernadett okl. geográfus, Fonyódi Mariann PhD okl. építészmérnök		
Közreműködött:	Balla Mariann okl. építészmérnök Teremy Viktória okl. építészmérnök	TÉRINFORMATIKA:	<i>BFVT Kft.</i> Pizág Csaba építőmérnök, térinformatikai szakmérnök
INFRASTRUKTÚRA:	<i>BFVT Kft.</i>	GAZDASÁG:	<i>BFVT Kft.</i>
Szerzők:	Pető Zoltán okl. építőmérnök, közlekedéstervező K1d-1 01-2321	Szerzők:	Karácsony Krisztián okl. geográfus
	Horváth Adrienn okl. építőmérnök	TÁRSADALOMTUDOMÁNY:	<i>BFVT Kft.</i>
	Orosz István okl. villamosmérnök, mérnök-közgazdász	Szerzők:	Sz. Mosoni Dóra okl. geográfus Bajomi Anna okl. szociálpolitikus
	Becsák Péter okl. közlekedésmérnök		

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	5
<i>Városfejlesztés, integrált tervezés / az ITS, mint fejlesztési dokumentum szerepe, célja / Az ITS készítés módszertana és felépítése/ 2015. évi felülvizsgálat háttere</i>	
I. HELYZETFELTÁRÓ ÉS ELEMZŐ MUNKARÉSZ	8
I. 1. TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK, TÉRSÉGI KAPCSOLATOK	8
<i>Nemzetközi szerep és kapcsolatok / Országos szerepkör és kapcsolati rendszer / Budapest várostérsége / Budapest mint település / SWOT / Fejlesztési kihívások</i>	
I. 2. FEJLESZTÉSI ÉS RENDEZÉSI KÖRNYEZET, ILLESZKEDÉS	13
<i>A területfejlesztési dokumentumokkal való összefüggések vizsgálata / A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata / A szomszédos települések hatályos fejlesztési, településszerkezeti terveinek vonatkozó megállapításai / Hatályos településfejlesztési döntések bemutatása / SWOT / Fejlesztési kihívások</i>	
I. 3. BUDAPEST TÁRSADALMA	20
<i>Demográfiai jellemzők / Képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség / Háztartások számának, összetételének változása / Népeség egészségi állapota / Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok, krízisterületek / Identitást erősítő tényezők / SWOT / Fejlesztési kihívások</i>	
I. 4. BUDAPEST HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA	31
<i>Egészségügy / Gondozás / Oktatás / Kultúra / Sport / Lakáshelyzet / SWOT / Fejlesztési kihívások</i>	
I. 5. ESÉLYEGYENLŐSÉG BIZTOSÍTÁSA	40
<i>Mélyszegénységben élők és veszélyeztetettek / Hátrányos helyzetű, intézményi nevelésből kikerülő fiatalok / Roma népesség / Nők / Idős és idősödő városlakók / Fogyatékos, tartósan egészségkárosodott emberek / SWOT / Fejlesztési kihívások / Célcsoport alapú beavatkozási irányok</i>	
I. 6. BUDAPEST GAZDASÁGA	46
<i>Budapest gazdasági súlya, szerepköre / Gazdasági ágazatok, jellemzőik / A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai / A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők / Ingatlanpiaci viszonyok / SWOT / Fejlesztési kihívások</i>	
I. 7. AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE	59
<i>Költségvetés, gazdasági program / Az önkormányzat településfejlesztési és helyi gazdaságfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere / Vagyongazdálkodás / Lakásgazdálkodás / Energiagazdálkodás / SWOT / Fejlesztési kihívások</i>	
I. 8. TÁJI, TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK ÉS ZÖLDFELÜLETI RENDSZER	72
<i>Természeti adottságok, tájhasználat / Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek / A zöldfelületi rendszer elemei / A zöldfelületi ellátottság / SWOT / Fejlesztési kihívások</i>	

I. 9. ÉPÍTETT KÖRNYEZET	76
<i>Városszerkezeti sajátosságok / Területfelhasználás jellemzői / SWOT / Fejlesztési kihívások</i>	
I. 10. BUDAPEST ÉPÍTETT ÉRTÉKEI	82
<i>Az épített értékek elhelyezkedése / A területi védelem elemei / A helyi védelem elemei / Az épített értékek konfliktusai, problémái / SWOT / Fejlesztési kihívások</i>	
I. 11. KÖZLEKEDÉS	90
<i>Közlekedés-hálózati kapcsolatok / Közúti közlekedés rendszere / Városi közösségi közlekedés / Kerékpáros és gyalogos közlekedés / Parkolás / SWOT / Fejlesztési kihívások</i>	
I. 12. KÖZMŰVEK	103
<i>Víziközművek / Energia / Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetősége / Elektronikus hírközlés – ellátás, kiépítettség alakulása, nemzetközi összehasonlítás / SWOT / Fejlesztési kihívások</i>	
I. 13. KÖRNYEZETVÉDELEM	113
<i>Földtani viszonyok, talajszennyezés / Felszíni és a felszín alatti vizek / Levegőtisztaság és védelme; zaj- és rezgésterhelés / Hulladékkezelés / Árvízvédelem; katasztrófavédelem egyéb szegmensei / Városi klíma / Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák / Fényszennyezés / SWOT / Fejlesztési kihívások</i>	
II. HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ	
II. 1. A HELYZETELEMZÉS EREDMÉNYEINEK ÉRTÉKELÉSE, SZINTÉZIS	123
<i>Összefüggések vizsgálata / Problématérképek / A közelmúltra is érvényes, stratégia szempontjából is meghatározó folyamatok, tendenciák összegzése / Legfontosabb fejlesztési kihívások</i>	
II. 2. ELTÉRŐ JELLEMZŐKKEL RENDELKEZŐ TELEPÜLÉSRESZEK	152
<i>Budapest zónarendszere / Belső zóna / Duna menti zóna / Átmeneti zóna / Elővárosi zóna / Hegyvidéki zóna / Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzés / Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek</i>	
RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE	172

VÁROSFEJLESZTÉS, INTEGRÁLT TERVEZÉS

Városfejlesztés az Európai Unióban, az integrált tervezés jelentőségének megerősödése

Az Európai Unió 2020-ig érvényes átfogó stratégiájának, az Európa 2020-nak a végrehajtásában kiemelt szerepet kap az európai városok fejlesztése.

A stratégia Európa intelligens („smart”), fenntartható („sustainable”) és befogadó („inclusive”) növekedésének céljaira összpontosít, és e célokhoz az Európai Unió egészére vonatkoztatva konkrét célértékeket is társít a foglalkoztatás, a kutatás-fejlesztés, az éghajlatvédelem és fenntartható energiagazdálkodás, az oktatás valamint a szegénység és a társadalmi kirekesztés elleni küzdelem területén.

A stratégia városi dimenzióját többek között az EU Bizottság által 2011 novemberében publikált hetedik közbenső előrehaladási jelentése mutatja be, érvelve amellyel, hogy a különböző helyi szükségletek és lehetőségek támasztotta igényekre az integrált megközelítésmód segítségével adható helyspecifikus, így eredményes válasz.

Az EU Területi Agendája is megerősíti a városok szerepét, az integrált és többszintű megközelítés alkalmazását javasolja a városfejlesztési és városrehabilitációs politikákban, valamint támogatja azokat az erőfeszítéseket, amelyek arra irányulnak, hogy *„a városok az intelligens, fenntartható és befogadó fejlődés motorjává váljanak, és vonzóak legyenek az élhető lakhelyet és munkát keresők, valamint a turisták és a befektetők számára is.”*

Kijelenti, hogy *„a városoknak adott esetben a közigazgatási határaiton kívülre is figyelniük kell, a funkcionális régiójukat tartva szem előtt, melybe a városkörnyéki területek is beletartoznak.* Érvél az ágazati szakpolitikák területi koordinációja mellett, *mely „valamennyi területi szinten”* érvényesítendő, illetve bátorítja a városokat arra, hogy *„szükség szerint a területükön végzett valamennyi beavatkozás hatékonyságának növelése érdekében készítsenek és fogadjanak el integrált stratégiákat és területi terveket.”*

A városfejlesztésért felelős miniszterek informális találkozóján született nyilatkozatok közül az alábbi három befolyásolja érdemben a városfejlesztési stratégiák tartalmi és módszertani elemeit:

- Budapesti Nyilatkozat (az európai városok demográfiai és klímaváltozási kihívásaival kapcsolatos feladatokat határozza meg),
- a Toledói Nyilatkozat (az integrált városfejlesztés értelmezéséről, stratégiai lehetőségeiről),

- a Marseille-i Nyilatkozat (szakmai segítséget nyújthat a városi stratégiák gazdasági társadalmi, környezeti, és menedzsment szempontokat integráló tervezéséhez, európai összehasonlításra is lehetőséget adva).

Integrált városfejlesztés Magyarországon

Magyarországon 2007 októberében bocsátotta az akkori felelős minisztérium, az Önkormányzati és Területfejlesztési Minisztérium, a városok rendelkezésére azt az – azóta egyszer, 2009-ben módosított – városfejlesztési kézikönyvet, amely alapján 2008-ban elkészült számos város Integrált Városfejlesztési Stratégiája (IVS), többek között Budapesté, valamint a budapesti kerületeké is.

A 2007-2013-as programozási időszakban a Regionális Operatív Programok városfejlesztési konstrukciójának túlnyomó többségére csak azon városok pályázhattak, amelyek elkészítették a középtávú fejlesztési céljaikat tartalmazó, a fejlesztendő akcióterületeket kijelölő IVS-üket.

2012 novemberében került elfogadásra a 314/2012. kormányrendelet a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről. E rendelet keretében a Kormány jogszabályba foglalta a középtávú településfejlesztési stratégiák tartalmi és egyes eljárási jellegű követelményeit, amely a jelen Integrált Településfejlesztési Stratégia alapjául is szolgál.

Fentiek alapján jelen dokumentum az annak jogi alapjául szolgáló 314/2012. kormányrendelet iránymutatásaival összhangban készült.

BUDAPEST INTEGRÁLT VÁROSFEJLESZTÉSI STRATÉGIÁJA (2008)

2008-ban készült integráló keretstratégiaként Budapest Városfejlesztési Stratégiája, mely a szintén hétéves időszakot felölelő Podmaniczky Program (2005) aktualizálását jelentette.

A stratégia a reális megvalósíthatóságot fontos szempontként definiálta, azonban a 2008-at követő, első sorban külső fejlesztési környezetben zajló változások ezt jelentősen befolyásolták. A pénzügyi és finanszírozási válság negatív hatása a magánszektor fejlesztői dinamikájára vonatkozóan még ma is érzékelhető. A 2010-ben megjelenő új politikai vezetés újradefiniálta a fejlesztéspolitikai irányokat, az uniós támogatási rendszer is több szempontból jelentősen átalakult, előtérbe helyezve a vállalkozásfejlesztési projektek támogatását.

A helyi önkormányzatokra vonatkozó törvény jelentősen átalakította az önkormányzatok, többek között a fővárosi önkormányzat feladatait, hangsúlyosabbá vált a kötelező feladatok ellátása, erősödött a finanszírozás kötöttsége. A megváltozott gazdasági-finanszírozási, politikai és jogi környezet egyaránt indokolta a 2008-as IVS aktualizálását, átdolgozását.

TERVEZÉSI KÖRNYEZET: AZ ITS, MINT FEJLESZTÉSI DOKUMENTUM SZEREPE, CÉLJA

Budapest a 2014-2020-as programozási időszak tervezési, stratégiaalkotási folyamatában speciális helyzetben van, mivel Budapestnek a városfejlesztési koncepció és az ITS mellett a magyarországi megyék számára előírt tervezési dokumentumokat is el kell készítenie.

A megyei tervezés szorosan kapcsolódott az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK) elkészítéséhez, illetve a 2014-2020-as programozási időszakra irányuló operatív programok tervezéséhez. **Budapest területfejlesztési koncepciója és területfejlesztési programja a város egészére vonatkozó koordináló terv.** Ebben az értelemben a területfejlesztési tervezés teljes tervezésnek felel meg, azaz a területfejlesztésben érintett összes résztvevő igényeit, érdekeit hangolja össze, s fogalmaz meg célokat, prioritásokat.

A lényegében ugyanazon közigazgatási szintre készülő Integrált Településfejlesztési Stratégia **a városvezetés stratégiájának tekinthető, a fővárosi önkormányzat által előkészítendő, koordinálandó, megvalósítandó fejlesztéseket, projekteket helyezve a középpontba.** A két dokumentum ily módon teljes mértékben összhangban van egymással, s kiegészítik egymást.

Az ITS meghatározza azokat a stratégiai fontosságú fejlesztési irányokat, amelyek egyrészt további ágazati és területi stratégiák, programok, rövidtávú akciótervek részletes kidolgozását alapozzák meg, másrészt stratégiai keretet biztosítanak a projektek részletes kidolgozásához, új projektek generálásához. Az eredményorientált végrehajtás valamint Budapest lakosságának, kerületi önkormányzatainak, városfejlesztésben résztvevő szereplőinek tájékoztatása érdekében az ITS a fejlesztési célok mellett a következő 7-8 évben megvalósítani tervezett stratégiai projekteket is ismerteti. Ezek jellemzően azok a projektek, amelyek Budapest Főváros Önkormányzatának szerepvállalásával valósulnak meg, valamint meghaladják a csak helyi szinten menedzselhető projektek szintjét.

AZ ITS KÉSZÍTÉS MÓDSZERTANA ÉS FELÉPÍTÉSE

A Kormány a fentebb említett 314/2012-es kormányrendelet keretében jogszabályba foglalta a középtávú településfejlesztési stratégiák tartalmi követelményeit. A dokumentum fő fejezetei az irányadó kormányrendelettel összhangban a következők:

➤ MEGALAPOZÓ MUNKARÉSZ:

- Helyzetfeltáró és elemző munkarész
- Helyzetértékelő munkarész

➤ STRATÉGIA:

- Középtávú célok és azok összefüggései
- A megvalósítást szolgáló beavatkozások
- Anti-szegregációs program
- A stratégia külső és belső összefüggései
- A stratégiai megvalósíthatóságának főbb kockázatai
- A megvalósítás eszközei és nyomon követése

A vizsgálati munkarész célja a város társadalmi, környezeti és gazdasági folyamatainak bemutatása, az adatok összegyűjtés, értékelése, mely a középtávú stratégia kialakításának alapját jelenti. Az ITS céljai összhangban állnak a hosszú távú városfejlesztési koncepció céljaival.

A megvalósítást biztosító beavatkozások beazonosításánál az MötV-ben meghatározott feladatok mellett a hazai és uniós fejlesztési környezet figyelembe vétele kap hangsúlyt.

Az ITS tehát az érvényes településfejlesztési koncepcióra épülve reálisan megvalósítható, operatív jellegű stratégiaként készült el.

A stratégia időtávja illeszkedik az EU programozási ciklusához, tehát az a 2014 és 2023 (2020-at követően a projektek megvalósítására további 3 év áll rendelkezésre) között megvalósítani tervezett fejlesztéseket és fejlesztési irányokat foglalja magában.

ITS FELÜLVIZSGÁLAT 2015

2014. június 30-án a Fővárosi Közgyűlés a 923/2014. (VI. 30.) Főv. Kgy. határozatával jóváhagyta Budapest Integrált Településfejlesztési Stratégiáját (Budapest ITS 2020). Az ITS a fővárosi ágazati tervezéssel együttműködve, széleskörű szakmai egyeztetések mellett történt, ugyanakkor megelőzve számos fontos, a stratégia megvalósítását befolyásoló tervezési folyamatot. Az ITS felülvizsgálatát indokoló körülmények és a felülvizsgálat tartalma a következő:

- Az ágazati operatív programok, valamint a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program elfogadása – az OP-k uniós forrásfelhasználás kereteit, feltételeit határozzák meg, s alapvetően befolyásolják az ITS-ben tervezett projektek megvalósíthatóságát, ütemezését.
- A kerületi integrált településfejlesztési stratégiák elkészítése – a 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet szerinti tematikával a kerület többsége 2015-ben felülvizsgálta középtávú fejlesztési elképzeléseit. Ennek figyelembe vételével történt meg a fővárosi akcióterületek felülvizsgálata.
- Budapest területén a kormány számos, jelentős volumenű projekt megvalósítását tervezi középtá-

von. A projektek egy részénél a tartalom, költségvetés és ütemezés módosult, más részük 2014 óta került azonosításra. A fővárosi akcióterületek felülvizsgálata a legfrissebb információkat, vonatkozó kormányhatározatokat figyelembe véve készült.

- A Fővárosi Közgyűlés döntött arról, hogy a Magyar Olimpiai Bizottsággal közösen, a 2024. évi XXIII. Nyári Olimpiai és XVII. Paralimpiai Játékok megrendezésének jogára pályázik, és a rendezési jog elnyerése érdekében együttműködési megállapodást köt a Magyar Állammal és a Magyar Olimpiai Bizottsággal. Az olimpiai főhelyszín figyelembevételével bővült az akcióterületek köre az ITS-ben.
- 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet új 10. és 11. sz. melléklete meghatározza a szegregátumok és veszélyeztetett területek lehatárolását, ennek beépítését az ITS-be. A kerületi antiszegregációs tervek és a fővárosi antiszegregációs tervekben szereplő

intézkedések és szándékok összehangolása megtörtént fővárosi szerepvállalás felülvizsgálatával.

- A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 24. § alapján a főváros egységes településpolitikájának biztosítása érdekében, a közgyűlésnek megalakulását követő egy éven belül dönteni kell a fővárosnak, legalább az adott ciklusra vonatkozó településfejlesztési stratégiájáról.

A 2014-ben elfogadott ITS felülvizsgálata során aktualizálásra kerültek a megalapozó munkarész fejezetei. A helyzetértékelő fejezet elején összefoglaló található a legfontosabb változásokról ágazatonként.

A stratégiai fejezetek felülvizsgálatakor elsősorban a projektlisták, akcióterületek, illetve a stratégia végrehajtásának szervezeti háttere kapott nagy figyelmet, a stratégiai célok rendszere továbbra is érvényes.

I. 1. TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK, TÉRSÉGI KAPCSOLATOK

Budapest kapcsolatait meghatározzák a különböző térségi funkciói, pozíciói. Budapest településhálózati összefüggései és térségi kapcsolatai különböző szinteken vizsgálándók:

- Budapest nemzetközi és európai helyzetének vizsgálata, az európai városhálózatban való szerepének bemutatása.
- Budapest szerepköre Magyarország fővárosaként.
- Budapest kapcsolatai az agglomerációban és az ún. funkcionális várostérségben.
- Budapest, mint település és a kerületek kapcsolatának vizsgálata.

NEMZETKÖZI SZEREP ÉS KAPCSOLATOK

Budapest az európai városhálózat tagjaként 1,75 millió fős lakosságával európai viszonylatban is a jelentősebb városok közé tartozik, ezen kívül a kontinens egy minden irányból jól átjárható metszéspontjában helyezkedik el. Földrajzi helyzete egyedülálló adottságokat hordoz, **Budapest valódi csomóponti pozícióban van.** A transzeurópai közlekedési hálózat fejlesztési elemei, a Budapesten kereszteződő IV., V. és VII. közlekedési folyosók mellett kontinentális közlekedési kapcsolatokat a repülés és a Duna – mint tengeri hajóforgalmat is biztosító vízi út – nyújt Budapest részére. Ezen túlmenően közúton és vasúton egyaránt biztosítottak a kontinensen belüli nemzetközi kapcsolatok. **A földrajzi elhelyezkedésből adódó helyzeti potenciál gazdasági szempontból ugyanakkor kihasználatlan, a makroregionális szerepkör növelése szükséges.** A 2008-ban elkészült IVS a keleti és déli régiók (Balkán) irányába ellátási funkciókat koncentráló kapuváros pozíció megszerzését jelölte meg, mint stratégiai célt, ugyanakkor érdemben ezt a szerepkört nem sikerült erősíteni. Budapest pozicionálásában fontos szerepet játszik a Duna, mely az egyik legfontosabb térszervező erő európai léptékben.

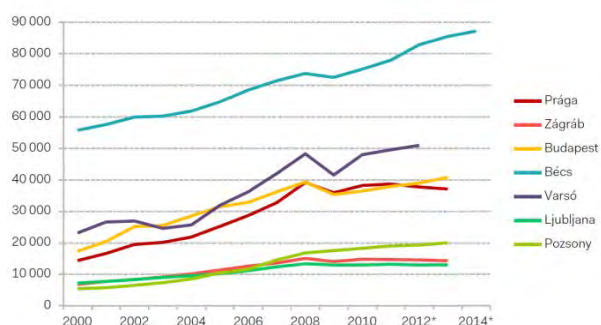
A földrajzi elhelyezkedésből adódó előnyök leginkább várostérségi szemlélettel érvényesíthetők, együttműködve Pest megye településeivel és a fővárosból is jól megközelíthető középvárosokkal. A tranzitforgalom mellett a megállító, hozzáadott értéket előállító gazdasági funkciók erősítése a cél a közlekedés-földrajzi szempontból erre alkalmas térségekben.

Budapest határokön átnyúló hatása leginkább Közép- és Kelet-Szlovákia területén, Kárpátalján, Erdély nyugati vidékein, Vajdaságban és Horvátország északkeleti területein érvényesül.

A főváros helyzeti potenciálját az értékes települési-táji környezet, a nemzetközi mércével mérve is jelentős, magas színvonalú kulturális és tudományos élet és az itt koncentrállódó természettudományos kutatás-fejlesztés adja. Tekintettel Budapest adottságaira és fejlesztési tapasztalataira, makroregionális léptékben pozícióját leginkább a kulturális és kreatív gazdaság, valamint a húzóágazatok – egészségipar, IKT – területén erősítheti. Budapest nemzetközi üzleti megítélése az elmúlt évekhez képest javult, de nem független az ország egészé-

nek megítélésétől, az üzleti környezet kiszámíthatóságát befolyásoló intézkedésektől.

Annak ellenére, hogy az egy főre jutó gazdasági teljesítmény tekintetében Budapest országos viszonylatban kiemelkedik, a környező országok fővárosi régióival összehasonlítva az elmúlt években gyengébb teljesítményt ért el. Budapest gazdasága a 2000-es évek második felétől kezdődő stagnálást és visszaesést követően az elmúlt években az országgal együtt ismét növekedésnek indult, csökkentve kialakult lemaradását a környező országok fővárosaitól.

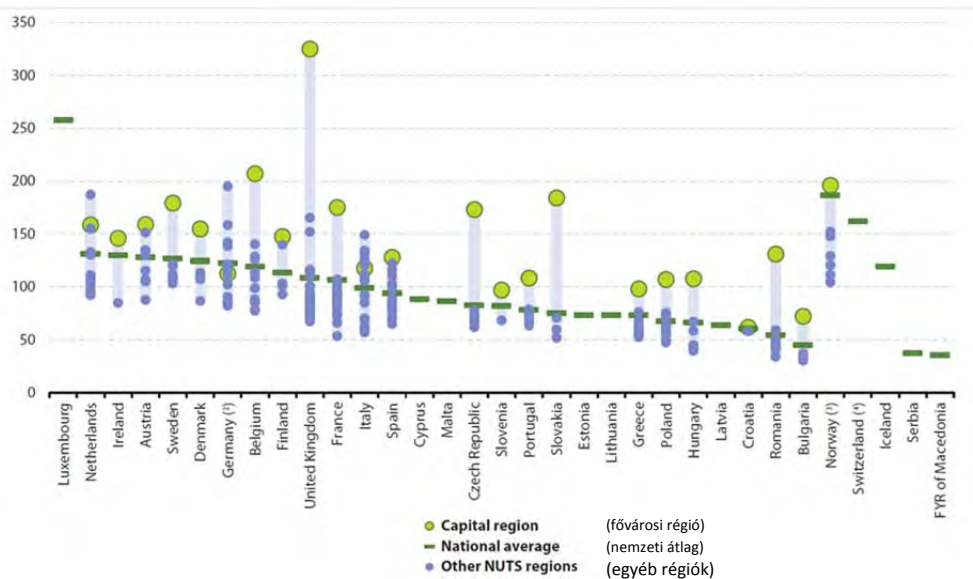
1. ábra: GDP (Euro/fő) forrás: Eurostat / Budapest Gazdaság-élenkítési és Munkahelyteremtési Stratégiája 2015-2021

A budapesti gazdaság számos ponton kötődik a nemzetközi termék és munkapiacokhoz, ezért a város gazdasági teljesítménye szempontjából sarkalatos kérdés a világgazdaság teljesítményének várható alakulása.

Az Európai Unió 2015 tavaszán megjelent gazdasági prognózisa szerint az unió egésze szempontjából a GDP lassú növekedésének számos, többnyire rövidtávon érvényesülő okai voltak, mely ma még bizonytalanná teszi a fenntartható növekedési pályára állást. Ez utóbbi érdekében három – a magyar fejlesztéspolitikát is érintő – irány támogatott:

- a közszféra kiadásait a gazdasági növekedést támogató befektetések irányába kell orientálni,
- olyan strukturális reformokat kell végrehajtani a szolgáltatások, a munkaerő és a termékek vonatkozásában, amely növeli a termelékenységet és előmozdítja a beruházásokat,
- felelős költségvetési tervezést kell a tagállamoknak folytatni.

2. ábra: Területi egyenlőtlenségek – vásárlóerő paritáson számolt egy főre jutó GDP NUTS 2 (regionális) szinten – EU – 28 átlag = 100%; 2013; Forrás: Eurostat regionális évkönyv, 2015

ORSZÁGOS SZEREPKÖR ÉS KAPCSOLATI RENDSZER

Budapest Magyarország fővárosaként fontos államigazgatási, illetve közigazgatási szerepet is betölt a településhálózat hierarchikus rendszerében, ennek következtében az államigazgatás intézményrendszerének infrastrukturális fejlesztései is itt koncentrálódnak. Ezek a projektek a Főváros számára is fontos és jelentős beruházások, hozzájárulnak egy-egy városrész, sőt egész Budapest presztízsének, gazdasági prosperitásának növeléséhez.

Budapest kiemelkedő adottságokkal bíró, egyedi történelmi és építészeti örökséggel rendelkező főváros. A város jelentősége és súlya az országon belül folyamatosan növekszik, úgy az itt élő népesség száma, mint a gazdaság teljesítménye alapján is.

Helyzeti potenciálját az értékes települési-táji környezet mellett, a nemzetközi mércével mérve is jelentős, magas színvonalú kulturális és tudományos élet, valamint az itt koncentrálódó kutatás-fejlesztés adja.

A főváros népessége az ország egészének majdnem egyötödét jelenti (1,75 millió fő), amely egyúttal jelentős fogyasztói piacot képvisel. A lakosságnak nem csak a száma, hanem az összetétele és a magasabb jövedelme miatt is meghatározó szerepe van a hazai gazdaságban. Az ország társadalmi- és gazdasági fejlesztési lehetőségei erőteljesen befolyásolják Budapestnek és várostérségének lehetőségeit, ugyanakkor Budapest gazdaságának állapota és fejlődésének dinamikája az ország teljesítőképessége szempontjából kiemelt jelentőségű. Az ország GDP-jének mintegy **38 százaléka** származik Budapestről, míg az egy főre jutó GDP az országos átlag 213 százaléka (2013-es adat).

Az ország sugaras szerkezetű gyorsforgalmi és főút hálózata, valamint **Budapest centrális területi elhelyezkedése igen előnyös az országos kapcsolatok biztosításának szempontjából.**

3. ábra: Kivonat: Országos Területrendezési Terv – Közlekedési hálózat és a települések rendszere

Jelenleg az ország összes, hosszabb szakaszon kiépített gyorsforgalmi úthálózati eleme érinti Budapestet, a körirányú elemek hiányában azonban ez jelentős átmenő forgalmat is generál.

Az országos közlekedésfejlesztési elképzelések – elsősorban a gyorsforgalmú úthálózat vonatkozásában – a jelenlegi sugaras szerkezet továbbfejlesztéseként két körirányú elem (M8 és M9) megvalósítását tűzték ki, **kiegyensúlyozott térségfejlesztést lehetővé tevő gyűrű-sugaras hálózat elérését megelőzve** (mely természetesen módon biztosítaná Budapest elkerülését is).

Az ország sugaras szerkezetű vasúthálózata szintén igen előnyös az országos kapcsolatok szempontjából Budapest számára. Az országos vasúthálózat 11 vonala fut össze Budapesten, az ország keleti és nyugati része közötti kapcsolatot biztosító négy vasúti Duna-hídból kettő itt található. A vasúti közlekedés infrastruktúrájára

nak jelentős része ugyanakkor műszakilag leromlott állapotú.

A vasúti közlekedés esetében – bár kisebb jelentőséggel, mint a közúti közlekedés terén – szintén megjelenik a körirányú kapcsolatok fejlesztésének szükségessége (V0).

A Duna az országos közlekedésben nem jut érdemben szerephez, menetrendszerű személyhajó közlekedés nem létezik, az országon belüli áruszállítás elenyésző. Menetrendszerű belföldi légi közlekedés nem bonyolódik az országon belül annak mérete folytán, ennek megfelelően Budapestet csak a nemzetközi légitársaságok érinti.

BUDAPEST VÁROSTÉRSÉGE

A várostérséget Budapest és a vele „együtt élő” környezete alkotja. E térség funkcionális szempontból összefügg, társadalmi, gazdasági és környezeti folyamatok intenzív kölcsönhatásának tere.

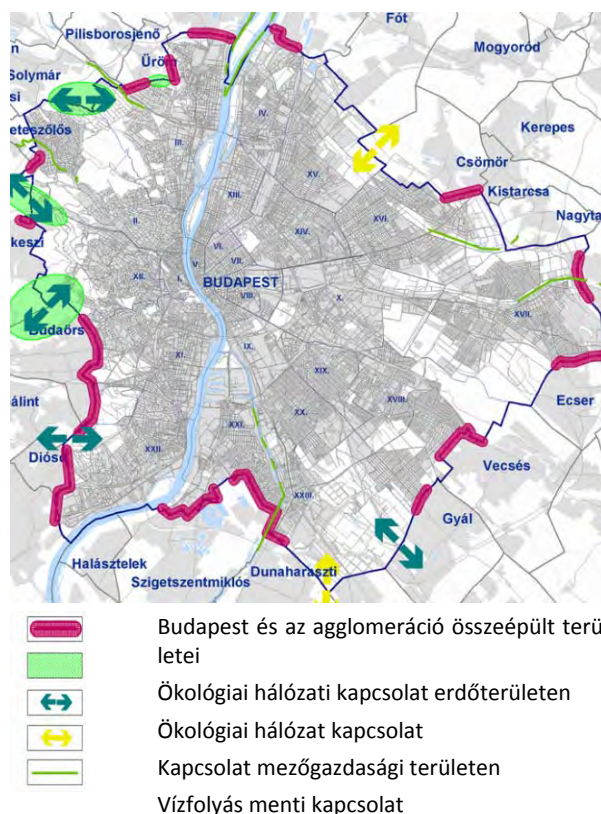
Budapest Magyarország egyetlen városa, amely körül európai léptékben is jelentős nagyvárosi agglomeráció alakult ki. A főváros növekvő és erősödő agglomerációja tovább erősíti országon belüli jelentőségét, közvetítő „kapuváros” és „híd” szerepét.

Budapest térségének meghatározása többféleképpen lehetséges: a legkisebb területű térségtől, a törvényileg meghatározott agglomerációs területtől a Budapesttel ténylegesen együttműködő térségig definiálhatjuk.

Budapest és agglomerációja, valamint a funkcionális várostérség

A Budapesti agglomeráció a fővárost és 80 városkörnyéki agglomerálódó települést – közte 31 várost – magában foglaló, múltjában, jelenében és jövőjében egymáshoz sok szállal kapcsolódó, egymásra utalt térség. Az agglomerációt a valós folyamatok mellett jogszabály is nevesíti. A Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervéről szóló 2005. évi LXIV. törvény (BATrT) meghatározza a keretfeltételeket az agglomerációval érintett települések településrendezési eszközeinek készítéséhez, illetve módosításához. A Budapesti agglomeráció területe 2538 km², amely Magyarország területének mindössze 2,7%-a, de ebben a térségben él a magyar népesség mintegy negyede, két és félmillió ember és itt termelik az ország bruttó nemzeti jövedelmének közel 50%-át.

Budapest és agglomerációja között számos, évtizedek óta fennálló egyensúlytalanság létezik, mely gyengíti a lehetőségek kihasználását. Ilyenek a műszaki és humán infrastruktúra ellátottságban fennálló szerkezeti problémák, amelyek a rendszerváltást követő gyors agglomerációs népességnövekedéssel még hangsúlyosabbá váltak.

4. ábra Budapest és agglomerációjának ökológiai kapcsolatai

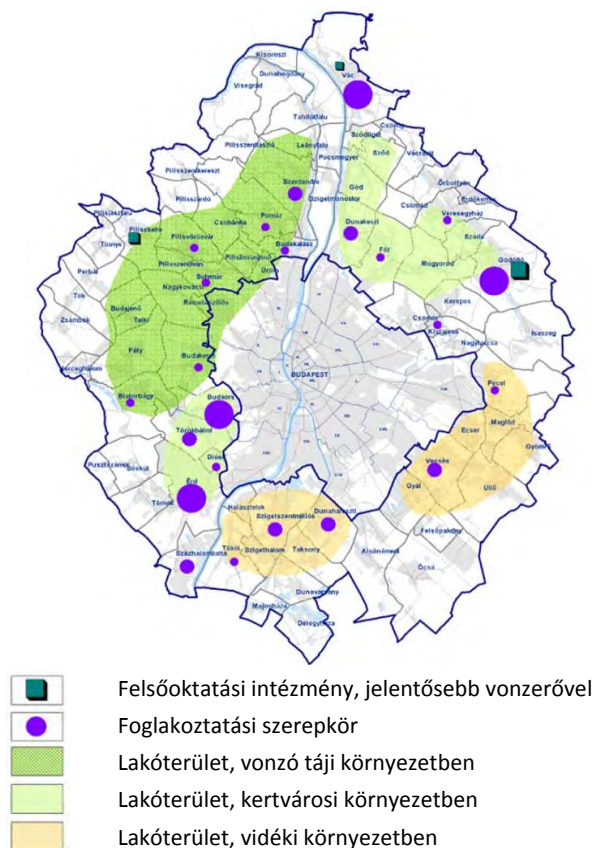
Különösen érzékenyen jelentkezik a probléma a közlekedés, az oktatás, az egészségügy és a kultúra területén, mivel a kiköltözők döntően Budapestre járnak dolgozni, tanulni, művelődni. A városhatárt több mint 600 000 utazás keresztezi iránnyonként naponta, amelynek kétharmada személygépjárművel történik.

A fővárossal ténylegesen együttműködő térség azonban túlnyúlik az agglomeráció határain. A főváros és vele együtt élő környezete (közel 3 millió fő) együtt alkotja a budapesti ún. **funkcionális várostérséget**. E térség közigazgatásilag ugyan tagolt, de funkcionális szempontból a társadalmi-, gazdasági- és környezeti folyamatok intenzív kölcsönhatásának tere. A funkcionális várostérség túlnyúlik a megye határain, és integrálja a budapesti gazdasági térhez kapcsolódó középvárosokat is (Tatabánya, Székesfehérvár, Dunaújváros, Kecskemét, Szolnok, Hatvan-Gyöngyös).

Budapest nemzetközi versenyképességének növelése és az országon, régióon belüli kiegyensúlyozottabb társadalmi-gazdasági térszerkezet irányába történő elmozdulás egyaránt megkívánja, hogy Budapest mellett a várostérség gazdasága is fejlődjön. A 2013-as adatok szerint míg Budapesten az egy főre jutó GDP az országos átlag 213%-a, addig ez az érték Pest megye esetében mindössze 83%. Pest megye a 2014-2020-as uniós költségvetési időszakban – Budapesthez hasonlóan, a Közép-magyarországi régió részeként – viszonylag szűkös forráskerettel számolhat, a konvergencia régióhoz mérve a gazdaságfejlesztésre allokkált források a korábbi (2007-2013) ciklusnál sokkal szerényebbek. A

megyei területfejlesztés legnagyobb kihívása, hogy miként tudja a jelentős kistérségi különbségek csökkentésével párhuzamosan a húzóágazatok és a KKV szektor megerősítését szolgáló fejlesztéseket egyaránt támogatni.

5. ábra Pest megye funkcionális-térszerkezeti sajátosságai

Budapest térségi kapcsolatai a domináns közúti és vasúti közlekedésben hálózati szempontból kedvezőek, a közutak azonban a forgalmi szempontokat tekintve túlterheltek. A szükséges P+R kapacitások az eszközváltó pontokon csak részben épültek ki. A vasúti pályák és szolgáltatások korszerűsítése szinte folyamatos, de még így is jelentős fejlesztési igény jelentkezik a következő 7-10 évben.

A térségen belüli intézményesített együttműködés alacsony hatékonyságú. **Budapest és funkcionális várostérsége között az együttműködés szintje jelenleg nem megfelelő, a térségi pozíció megerősítése érdekében szorosabb kapcsolat szükséges. Az együttműködés legfontosabb feladata a konfliktusok feloldása mellett azoknak az eszközöknek a közös kidolgozása, amelyek képessé teszik az agglomerációs településeket arra, hogy kihasználják a térség gazdasági potenciáljában meglévő lehetőségeket.**

A korlátokat nem objektív akadályok képezik, hanem intézményi, törvényi (közigazgatási, gazdaságpolitikai, önkormányzati gazdálkodási, városmenedzsmentbeli stb.), valamint a hiányzó gazdasági és humán motivációk.

Ökológiai kapcsolatok

A város ökológiai-zöldfelületi kapcsolatait az agglomerációs térség meghatározó természeti területeitől kiinduló, Budapest városszövetébe ékszerűen benyúló zöldfelületi elemek alkotják. Ezek a városkörnyékekkel alkotott zöldfelületi kapcsolatok döntően befolyásolják a város zöldfelületi rendszerének ökológiai értékeit. Az alábbi zöldfelületi-ökológiai kapcsolatok jellemzőek Budapest városkörnyékén:

- a Budai-hegyvidék erdőterületei, amelyek a városhatár mentén leghosszabban biztosítanak kapcsolatot a térség zöldfelületeivel,
- a Duna, amely nemcsak ökológiai folyosó, hanem rekreációs potenciálja is jelentős,
- a kisebb vízfolyások: Mogyoródi-, Szilas-, Rákos-, Gyáli-, Hosszúréti-, Aranyhegyi-patak.

A városhatár mentén – a települési területek összeépülése miatt – kevés a lehetőség újabb beépítésre szánt fejlesztési terület kijelölésére, zöldhálózati kapcsolatok elsősorban a budai oldalon lehetségesek a város és környéke között.

BUDAPEST MINT TELEPÜLÉS

Budapest jogállása sajátos Magyarországon: főváros, megye és település, mely 23 kerületből áll. A főváros és a kerületek önálló helyi önkormányzattal rendelkeznek, **így az önkormányzati rendszer kétszintű.**

A főváros és a fővárosi kerület törvényben meghatározott önálló feladat- és hatáskörű települési önkormányzatként működik.

Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 2013. január 2-től hatályos rendelkezései alapján az előbbi ellátja azokat a kötelező és önként vállalt helyi, települési feladat- és hatásköröket, melyek a főváros egészét vagy egy kerületet meghaladó részét érintik, valamint amelyek a fővárosnak az országban betöltött különleges szerepköréhez kapcsolódnak. A kerületi önkormányzat működési területén köteles gondoskodni a törvényben meghatározott feladatok ellátásáról.

A fővárosi önkormányzat szerepe a városfejlesztésben a közelmúltban történt jogszabályi változások következményeként csökkent.

A 2014-ben megváltozott fővárosi önkormányzati választási rendszer alapján a Fővárosi Közgyűlésnek a főpolgármester mellett a 23 kerületi polgármester is tagja, ennek következtében a Közgyűlésben a kerületekkel való együttműködés intézményi szinten is megerősödött.

A budapesti várostérség harmonikus fejleszthetősége érdekében a sokszereplős térben a városfejlesztési beavatkozások koordinálására, irányítására meg kell teremteni a megfelelő eszközrendszert, különösen a Kormányval és Pest megyével történő hatékonyabb együttműködés érdekében.

SWOT

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budapest egyedi történelmi és építészeti örökséggel rendelkező főváros, Közép-Európa egyik legnagyobb népességszámú várostérsége ▪ Különleges földrajzi fekvés, eltérő tájak és különböző kultúrák határán, történelmi központi szerepkörök; ▪ Jelentős fogyasztói piac, munkaerő: Budapesten és várostérségében él Magyarország népességének negyede; ▪ Országon belül stabil és erősödő szerepkör, jelentős gazdasági pozíció: Budapesten és várostérségében állítják elő az ország bruttó nemzeti jövedelmének közel 50%-át; ▪ Hálózati szempontból kedvező közlekedési kapcsolatok. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Forgalmi szempontból túlterhelt közlekedési kapcsolat Budapest és várostérsége között; ▪ A kétszintű önkormányzati rendszerből adódó koordinációs és együttműködési problémák; ▪ Az agglomeráció műszaki és humán infrastruktúrája alulméretezett, emiatt Budapesté túlterhelt; ▪ A Budapesti agglomeráció települései csak részben tudják kihasználni a térség gazdasági potenciáljában meglévő lehetőségeket; ▪ Várostérségi szinten – különösen az agglomeráción kívüli területekkel – gyenge együttműködés, a makroregionális szerepkör máig nem definiálható egyértelműen; ▪ Nagy tranzitforgalom, kevés megállító és hozzáadott értékkel bíró gazdasági funkció.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Földrajzi elhelyezkedésből adódó helyzeti potenciál megfelelő kihasználása gazdasági értelemben; ▪ Fejlődő pozitív Budapest imázs 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Makroregionális pozícióért erősödő verseny a térség nagyvárosai között; ▪ Az ország aktuális nemzetközi megítélése erőteljesen befolyásolja a befektetői/üzleti döntéseket; ▪ Üzleti, gazdasági szektort érintő gyakran változó országos jogszabályok.

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- Nemzetközi szinten gazdasági, turisztikai, kulturális pozíció, makroregionális szerepek erősítése;
- Budapest várostérség pozitív nemzetközi megítélésének erősítése (városmarketing, Budapest márka);
- A várostérség szereplőivel történő intenzívebb együttműködés, problémák közös megoldása, fejlesztési potenciál közös kiaknázása, érdekek harmonizálása a versengés helyett.

I. 2. FEJLESZTÉSI ÉS RENDEZÉSI KÖRNYEZET, ILLESZKEDÉS

A területfejlesztésről és területrendezéséről szóló – módosított – 1996. évi XXI. törvény szerint a **területfejlesztés**: „Az országra, valamint térségeire kiterjedő társadalmi, gazdasági és környezeti területi folyamatok figyelése, értékelése, a szükséges tervszerű beavatkozási irányok meghatározása, rövid, közép- és hosszú távú átfogó fejlesztési célok, koncepciók és intézkedések meghatározása, összehangolása és megvalósítása a fejlesztési programok keretében, érvényesítése az egyéb ágazati döntésekben.”

A TERÜLETFEJLESZTÉSI DOKUMENTUMOKKAL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

A területfejlesztést megalapozó dokumentum a **területfejlesztési koncepció**, melyek közül Budapestet érinti:

- Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció,
- a szomszédos Pest megye hatályos területfejlesztési koncepciója, valamint
- Budapest területfejlesztési koncepciója.

OFTK Budapestet érintő vonatkozásai

Az új Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (a továbbiakban: OFTK) jelenti a 2014–20-as időszak hazai és uniós finanszírozású fejlesztéseinek alapját, ezért Budapest településfejlesztési stratégiájának készítéséhez a formálódó dokumentum tartalmának ismerete kiemelt fontosságú.

A megújított OFTK összefoglalja minden fontos hazai politikai és szakpolitikai dokumentum (különösen: a Növekedési Terv, az Új Széchenyi terv, a Nemzeti Reformprogram, a Geostratégia, a Vidékstratégia) releváns üzeneteit.

A területfejlesztési fejezet a megyei önkormányzatok és Budapest által jelzett megyei, illetve fővárosi fejlesztési elképzeléseket figyelembe véve, azokat összehangolva adja meg a területfejlesztési célokat.

Budapest – Európa más nagy városaihoz hasonlóan – a közelmúltban bekövetkezett változások miatt **új kihívásokkal** kell, hogy szembenéjzen:

- az Európai Unió csatlakozással az európai térben, az európai városokkal együttműködve, azokkal versenyezve, a számára és Magyarország számára legelőnyösebb szerepköreit kell megtalálnia;
- a globális gazdasági, pénzügyi, ingatlanpiaci és energiaválság elhúzódása drámai módon érzékelteti a gazdaság jelenlegi modelljének fenntarthatatlanságát;
- a globális klímaváltozás következményei a nagy városokban fokozottan érvényesülnek, mivel a városi mikroklímában tapasztalható változások egyértelműen az ember tevékenységéhez kapcsolhatók;
- Budapest népességének összetételét kedvezőtlenül befolyásolja a visszafordíthatatlan előregedés, amely a jövőben növekvő eltartási terhet jelent a társadalom egésze számára.

A fenti kihívásokra válasz kínálkozik az OFTK hosszú távra (2030-ra) megfogalmazott országos szintű célkitűzésen keresztül:

1. Értéktermelő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés feltételeinek biztosítása;
2. Egészséges és megújuló társadalom elősegítése;
3. Természeti erőforrásaink fenntartható használata, az értékek megőrzése;
4. Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet kialakítása.

Az átfogó célok elérése érdekében az OFTK tizenkét, az átfogó célokénál egyenként jóval szűkebb tárgykörű, nemzeti jelentőségű ágazati és területi tématerületeket felölelő specifikus célt tűz ki. A specifikus célokat a lehetséges kitörési pontokra és fordulatot igénylő területek köré építi a dokumentum.

- Gazdasági növekedés, versenyképes, exportorientált, innovatív gazdaság;
- Gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom;
- Öngondoskodó, élhető és életképes vidék, egészséges élelmiszer-termelés és ellátás;
- Kreatív- és tudástársadalom, korszerű gyakorlati tudás, K+F+I;
- Közösségi megújulás, értéktudatos és szolidáris társadalom, roma integráció;
- Biztonság, korszerű és hatékony nemzeti közszolgáltatások, jó állam;
- Stratégiai erőforrások nemzeti megőrzése, fenntartható használata, környezetbiztonság;
- Az ország makroregionális gazdasági és térszerkezeti csomópont;
- Növekedésünk motorjai: városok, kiemelt térségek és befektetési övezetek;
- Vidéki térségek értékalapú felemelése;
- Egységes és integráló társadalom és gazdaság, egyenlő létfeltételek az ország egész területén;
- Mobilitás, az elérhetőség megújuló rendszerei és kapcsolt terei.

Az OFTK *Budapest területfejlesztési igényei és feladatai című fejezetében* – a többi megyéhez hasonlóan – a **főváros** pozicionálásra kerül a következő fejlesztési irányok kijelölése mellett:

- A térségi pozíció erősítése a földrajzi, geopolitikai adottságok kihasználásával;

- Az összmagyarság identitásának erősítése, a Kárpát-medence kulturális központjaként;
- Összehangolt fejlesztések a várostérségben – feladatmegosztás megszervezése;
- Egységes Budapest – hatékony közigazgatási rendszerrel;
- A népesség megtartása vonzó, egészséges életkörülmények biztosításával, az esélyegyenlőség megerősítésével és a rugalmas lakásstruktúra kialakításával;
- Kezdeményező város- és térségfejlesztés, tudás- és készségealapú gazdaságfejlesztés, zöld gazdasági kultúra meggyökereztetése, valamint a turizmusban rejlő gazdasági lehetőségek kihasználása;
- A gazdasági fejlődést lehetővé tevő differenciált területi kínálat biztosítása;
- A város és a Duna együttélésének megteremtése;
- Kiegyensúlyozott városi térszerkezet kialakítása differenciált központrendszerrel, a kompakt város elvének megvalósítása;
- A területhasználat és a közlekedés integrált fejlesztése, a városi közösségi közlekedés súlyának növelése.

Pest Megyei Területfejlesztési Konceptió (PMTFK) és Területfejlesztési Program (PMTP)

Pest megye Területfejlesztési Konceptiója három átfogó célt határozott meg:

- a gazdaság dinamizálása,
- a társadalmi megújulás,
- a térszerkezet fejlesztése és kiegyensúlyozása.

Az átfogó célok megvalósításához 4-4 stratégiai célt rendel a célrendszer. A rendelkezésre álló finanszírozási lehetőségeket is figyelembe véve középtávon 7 prioritást¹ határozott meg a megye, melyek a következők:

- I. Pest megye több lábbon álló gazdaságának dinamizálása;
- II. Pest megye fejlődésben lemaradó térségeinek komplex fejlesztése (CLLD);
- III. Közlekedésfejlesztés Pest megye nemzetközi, regionális és térségi kapcsolatainak javításában;
- IV. Települési infrastruktúrafejlesztés az élhetőbb, fenntarthatóbb lakókörnyezetért;
- V. Fenntartható, hatékonyan működő, a klímaváltozáshoz alkalmazkodó épített és természeti környezet kialakítása;
- VI. Társadalmi innováció, megújulás, a társadalmi befogadás előmozdítása és a szegénység elleni küzdelem;
- VII. Testben és lélekben egészséges Pest megye;
- VIII. Integrált Területi Beruházások Pest megyében.

A tervezett intézkedéseken belül a hangsúly a gazdaság dinamizálásán van, melynek keretében a Ferihegyi

Gazdasági Övezet fejlesztése integrált területi programként külön is megjelenik.

Budapest területfejlesztési koncepciója (BTFK) és területfejlesztési programja (FŐTEP)

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény Budapest számára az ellátandó feladatok terén változást hozott. Újszerű, hogy a korábbi településfejlesztési (városfejlesztési) feladatok mellett megjelent a megyei önkormányzatok feladatát képező területfejlesztés is.

A jogszabály rendelkezései alapján Budapest vonatkozásában a fővárosi önkormányzat ellátja mindazokat a terület- és településfejlesztési, valamint területrendezési, településrendezési és településüzemeltetési feladatokat, amelyek a főváros egészét érintik, vagy amelyek a fővárosnak az országban betöltött különleges szerepköréhez kapcsolódnak.

A területfejlesztési koncepció javaslata megfogalmazza a térség 2030-ra elérni kívánt jövőképét, térstruktúráját, valamint a 2020-ra szóló átfogó és stratégiai célokban előirányzott célállapotot.

A főváros jövőképe, hogy Budapest élhető és vonzó, egyedi karakterű főváros, az ország és a várostérség innovatív gazdasági és kulturális központjaként az európai városhálózat megbecsült tagjává válik.

Az átfogó célok Budapest meglévő értékeire és sokszínűségére alapoznak, meghatározva azokat az irányokat, melyek az integrált fejlesztési elvek érvényesülése mellett Budapest jövőjének fejlesztési alapjait képezik. Budapest sajátosságai alapján a fejlesztés átfogó céljai az alábbiak:

- Budapest az Európai városhálózat erős tagja;
- Fenntartható, érték- és tudásalapú gazdaság;
- Egészséges, harmonikus, sokszínű városi környezet;
- Javuló életminőség, harmonikus együttélés.

A koncepció mellett 2015-ben a Fővárosi Közgyűlés elfogadta Budapest területfejlesztési programját (stratégia és operatív program), mely a főváros területén középtávon megvalósítani kívánt prioritásokat és intézkedéseket tartalmazza. A prioritások a következők:

- Gazdaságfejlesztés a versenyképes, innovatív és „zöld” Budapestért;
- Településfejlesztési beavatkozások a hatékony városszerkezetért;
- Környezeti fejlesztések Budapest fenntartható fejlődéséért;
- Közlekedés-fejlesztés Budapest komplex szerepkörének szolgálatában;
- Társadalmi beavatkozások a befogadó, támogató és aktív Budapestért.

Budapest területfejlesztési koncepciójának célrendszere:

6. ábra: Budapest Területfejlesztési koncepciójának célrendszere

Integrált Területi Program (ITP) – 2.2. változatⁱⁱ

A 2014-2020 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználási rendjéről szóló 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet (Rendelet) 19. §-a a területi szereplők feladatává teszi az integrált területi program (ITP) összeállítását. A Rendelet 3. §-ának 63. pontja nevesíti a fővárost, mint területi szereplőt.

A Versenyképes Közép-magyarországi Operatív Program (VEKOP) három prioritástengely esetében biztosít lehetőséget arra, hogy a területi szereplők igényei nagyobb szerepet kaphassanak. Ennek megvalósítását szolgálja az ún. területi kiválasztási rendszer (TKR) eljárásrend, mely lehetővé teszi, hogy a területi szereplő közreműködjön az intézkedések tartalmának kialakításában, a beérkező támogatási kérelmek elbírálásában, illetve nyomonkövesse a támogatott projektek végrehajtását. Az ITP a tervezési fázis eszköze, amellyel Budapest Főváros Önkormányzata meghatározza és a készülő felhívásokban érvényesítheti fejlesztési szempontjait, prioritásait. Az ITP-k legitimitását erősíti, hogy azokat a Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottság elfogadta. A TKR hatálya alá tartozó VEKOP intézkedések közül három érinti a főváros területét, ezek a következők:

Intézkedés

ITP-ben javasolt keretösszeg

5.3. Fenntartható multimodális mobilitás elősegítése	8,39 milliárd Ft
--	------------------

6.1. Kisgyermeket nevelő szülők munkavállalási aktivitásának növelése	2,017 milliárd Ft
6.2. A leromlott településrészekben élő hátrányos helyzetű lakosság életkörülményeinek javítása, társadalmi és fizikai rehabilitációja	11,455 milliárd Ft
Összesen	21,861 milliárd Ft

A 2014–2020 közötti programozási időszakban a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program tervezésének egyes szempontjairól, valamint az operatív program területi és ágazati tervezési jogkörbe utalt forrásainak megoszlásáról szóló 1707/2014. (XII. 3.) számú Korm. határozat a VEKOP keretének 7,61%-a esetében biztosít tervezési feladatokat Budapest Főváros Önkormányzata számára. A Nemzetgazdasági Minisztérium számítása alapján ez 21,861 Mrd forintos keretösszeget jelent hét évre. Budapest Főváros Önkormányzata a tervezési jogkörébe utalt indikatív források tervezése során bevonta az érintett kerületi önkormányzatokat, és több körben felmérte a három tématerületen jelentkező fejlesztési igényeket. A felmérések igazolták, hogy a rendelkezésre álló forráskezeteket többszörösen meghaladó igények jelentkeznek mindhárom területen.

A TERÜLETRENDEZÉSI TERVEKKEL VALÓ ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

Budapestet érintő területrendezési tervek:

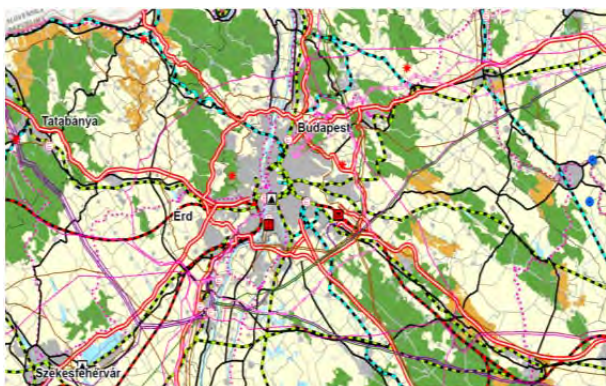
- az Országos Területrendezési Terv (OTrT);
- a Budapesti agglomerációra vonatkozó kiemelt térség területrendezési terve (BATrT).

Az egyes rendezési tervek nem lehetnek ellentétesek egymással, a releváns terület- és településrendezési terveknek be kell tartaniuk a „magasabb szintű” terv előírásait. Budapest településszerkezeti tervének készítésekor így különös figyelmet érdemel ezen tervek vizsgálata, az összefüggések keresése.

Budapest esetében az OTrT elhatározásai a BATrT-n keresztül érvényesülnek.

Országos Területrendezési Terv (OTRT)

A törvény célja, hogy meghatározza az ország egyes térségei területfelhasználásának feltételeit, a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzésére, illetve erőforrások védelmére.

7. ábra: Kivonat: az Országos Területrendezési Terv – Az Ország Szerkezeti terve

Az OTrT az ország szerkezeti tervét, valamint az országos térségi övezeteket és az ezekre vonatkozó szabályokat foglalja magába. Keretterm, amelynek előírásai elfogadásukat követően az alacsonyabb szintű területrendezési terveken, valamint a településrendezési eszközökön keresztül érvényesülnek, miután a területrendezési tervek országgyűlési, illetve megyei önkormányzati jóváhagyásuk révén jogszabályként fejtik ki hatásukat.

Az Országos Területrendezési Tvről szóló 2003. évi XXVI. törvény 29. §-a előírja az OTrT ötvenként történő felülvizsgálatát, amely folyamat eredményeként 2013-ban elfogadásra került az OTrT módosítása. A felülvizsgálat során az OTrT eredeti célrendszere, felépítése, szerkezete alapvetően nem változott meg, a hangsúly elsősorban a keretjelleg erősítésén, illetve egyszerűsítésén, a tartalmának és a szabályozásának pontosításán és kibővítésén volt.

A módosító rendelet tervezetében olyan átmeneti rendelkezések szerepelnek, miszerint az OTrT bizonyos kérdésekben „felülírja” a BATrT előírásait, míg az nem kerül az új OTrT-vel összhangban módosításra.

A Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervéről szóló 2005. évi LXIV. törvény (BATrT)

A törvény hatálya Budapestre és Pest megyének a Budapesti agglomerációhoz tartozó településeire, illetve települési önkormányzataira terjed ki. A Budapesti Agglomeráció Területrendezési Tervéről szóló 2005. évi LXIV. törvény (BATrT) 2011. szeptember 1-én hatályba lépett módosítása a keretfeltételeket határozza meg az agglomerációval érintett települések településrendezési eszközeinek készítéséhez, illetve módosításához.

A SZOMSZÉDOS TELEPÜLÉSEK HATÁLYOS FEJLESZTÉSI, TELEPÜLÉSSZERKEZETI TERVEINEK VONATKOZÓ MEGÁLLAPÍTÁSAI

Országosan jellemző a koordináció nagyon alacsony szintje, ami a településfejlesztésben is megmutatkozik. A települések külső területeit gyakran inkább perifériának tekintik, mint más települések felé kapcsolatot biztosító területnek, ezért többszörösen párhuzamos rendszerek épülnek ki, funkciók települnek le, gyakran egymás hatásait nem erősítve, hanem kioltva, zavarva.

A jelenlegi gazdasági és közigazgatási rendszerben a települések egymással konkurálnak a fejlesztőerő, a beruházások odavonzása tekintetében, ebben a versenyben legsikeresebb – ökológiai szempontból viszont „gyenge láncszem” – az a település, amely adottságai folytán a lehető legnagyobb még beépítetlen területtel és a lehető legkevesebb korlátozással rendelkezik.

Ez a verseny a partnerség és a magasabb rendű ökológiai elvek ellen hat, ellenérdekelté teszi az agglomerációs településeket mind a szomszédok, mind Budapest viszonylatában.

HATÁLYOS TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI DÖNTÉSEK BEMUTATÁSA

A Fővárosi Közgyűlés 767/2013. (IV. 24.) sz. határozatával fogadta el új városfejlesztési koncepcióját **Budapest 2030 Hosszú Távú Városfejlesztési Koncepció** címmel. A koncepció jövőképe és átfogó céljai a stratégia alapját képezik, ezért ezek ismertetése a II. stratégiai munkarészben szerepel.

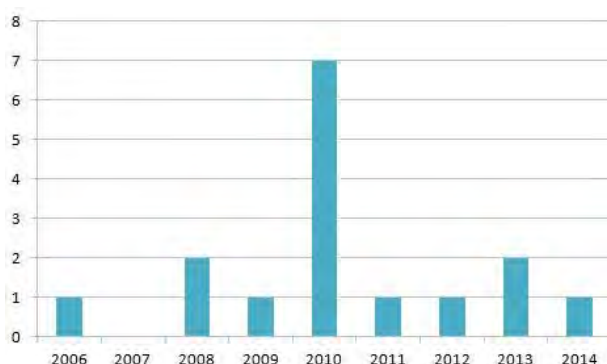
Hatályos településfejlesztési és településrendezési szerződések

A településfejlesztési szerződések története a fővárosban 2006-ig nyúlik vissza, amikor egy jelentős fejlesztési terv kapcsán a befektető, a kerület és a fővárosi önkormányzat között egy háromoldalú megállapodás jött létre a jövőbeli fejlesztés keretfeltételeiről. A következő években egy-egy ilyen szerződés került megkötésre,

míg jelentősebb számú megállapodás a 2010-es évben jött létre.

A Főváros által megkötött TRSZ-ek száma (db / év)

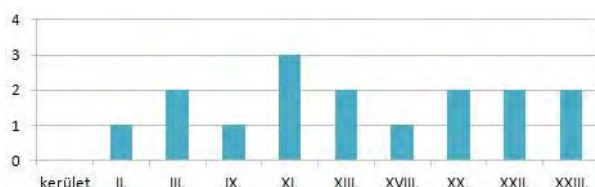

8. ábra: TRSZ-ek, melyben Budapest Főváros Önkormányzata szerződő fél. Forrás: Budapest Főváros Önkormányzata

A szerződések által lefedett fejlesztési területek mérete nagy szórást mutat, az esetek felében 5 hektár alattiak, míg a többi esetben 30-50 hektár közöttiek.

Az érintett területek elsősorban a főváros külső kerületeiben találhatóak, mivel itt számos olyan jelentős terület áll rendelkezésre, melyek fejlesztési potenciállal rendelkeznek, de a fővárosi keretszabályozás illetve a kerületi szabályozás módosítását is igénylik.

A Fővárosi Önkormányzat által megkötött TRSZ-ek száma kerületenként (db)

9. ábra: TRSZ-ek, amelyben Budapest Főváros Önkormányzata a szerződő fél. Forrás: Budapest Főváros Önkormányzata

A szabályozás módosítások célja általában a beépíthetőség lehetőségének megteremtése vagy a beépítés mértékének növelése. Az elérni kívánt övezetek nagyrészt városközponti, intézményi vagy munkahelyi jellegűek, ahol vegyes funkciók beépítést terveznek kialakítani.

A különböző TRSZ-ek a fejlesztőt a szabályozás módosításáért bizonyos beruházások vállalására kötelezi egy meghatározott ütemterv szerint. A fejlesztői vállalkások nagy része közvetlenül a terület fejlesztéséhez kapcsolódik:

- közműhálózat fejlesztés (telekhatáron kívüli hálózatfejlesztés),
- közúthálózat fejlesztés (feltáró utak, csomópontok bővítése, kialakítása),
- gyalogos járdák, kerékpárutak kiépítése a területhez kapcsolódóan,
- területátadás az önkormányzat számára jövőbeli közútfejlesztéshez,
- környezetvédelmi, árvízvédelmi és zajvédelmi fejlesztések elvégzése,
- közterület, közpark kialakítása és átadása az önkormányzat számára,
- tömegközlekedési hálózat fejlesztése (megálló, végállomás kialakítás),
- P+R parkolók kiépítése a területen vagy a közeli tömegközlekedési csomópontban.

A különböző vállalások illetve kötelezettségek csak ritkán lépik túl az adott fejlesztési terület közvetlen hatásterületét. Néhány esetben számol a szerződés a fejlesztés közvetett hatásaival és ír elő a fejlesztő számára az egész kerületi közszolgáltatási infrastruktúra fejlesztésére (Ft/átadott lakás/év) illetve kapcsolódó vonalas tömegközlekedési hálózat teljes kapacitás növelésére vállalásokat.

Ugyanúgy csak pár esetben írt elő a szerződő önkormányzat készpénzes hozzájárulást a fejlesztő számára, mely elsősorban a tömegközlekedési hálózat fejlesztésére (Ft/év), közeli lakóterület rehabilitációs programjában való részvételre (egy összeg) illetve közszolgáltatási infrastruktúra fejlesztésére vonatkozott (Ft/átadott lakás/év).

Kerületi integrált településfejlesztési stratégiák

A Belügyminisztérium 2014-ben uniós forrást különített el a fővárosi kerületek ITS-einek elkészítésére. Ennek eredményeként összesen 15 fővárosi kerületben készült új ITS, melyek helyi képviselőtestület általi elfogadására 2015 őszén került sor. A projektben részt vevő kerületek (I., IV., VI., VII., VIII., IX., X., XI., XII., XIV., XVII., XXVIII., XX., XXI. és XXIII. kerületek) mellett új ITS készült (vagy készítése folyamatban van) a II., III., XIX. és XXII. kerületekben. Az V. és XIII. kerület 2013-ban felülvizsgálta korábbi IVS-ét, a XV. kerület a közeljövőben tervezi a 314/2012. (XI. 8.) sz. Korm. rendeletnek megfelelő ITS elkészíttetését.

HATÁLYOS TELEPÜLÉSRENDEZÉSI DÖNTÉSEK BEMUTATÁSA

Az Étv. 14/A. § (2) bekezdés határozza meg az új fővárosi településrendezési eszközöket. Ezek

- a fővárosi településszerkezeti terv – Budapest fővárosi településszerkezeti terve (TSZT) és
- a fővárosi rendezési szabályzat (FRSZ).

Az Étv. 2. § alapján a településszerkezeti terv „a településfejlesztési koncepcióban foglalt célok megvalósítását biztosító, a település szerkezetét, a területfelhasználást és a műszaki infrastruktúra-hálózatok elrendezését meghatározó terv”. A településszerkezeti terv hosszú

távra szóló terv, mely 10 évet meghaladó időtávlatra készül.

A fővárosi rendezési szabályzat pedig „a fővárosban a településrendezés és az építés összehangolt rendjének biztosítása érdekében az országos településrendezési és építési követelményeknek, valamint a főváros településszerkezeti tervének megfelelően a területfelhasználási egységek beépítési sűrűségét, meghatározott területek beépítési magasságát, a fővárosi infrastruktúra területbiztosítását megállapító fővárosi önkormányzati rendelet, amely telekalakítási és építésjogi szabályozási elemeket nem tartalmaz”.

A kerületi építési szabályzat (KÉSZ) a „fővárosi kerületben az építés rendjét a helyi sajátosságoknak megfelelően megállapító és biztosító önkormányzati rendelet”, amely a fővárosi településszerkezeti terv és a fővárosi rendezési szabályzatban lefektetett paraméterek alapján készül.

Budapest új településszerkezeti terve és rendezési szabályzata a főváros teljes közigazgatási területére készült. A TSZT az 50/2015. (I. 28.) Főv. Kgy. határozattal, az FRSZ az 5/2015. (II. 16.) Főv. Kgy. rendelettel került elfogadásra.

Budapest településszerkezeti tervének biztosítania kell a települést alkotó kerületek közös értékeinek megőrzését, a kerületi önkormányzatok érdekeinek összehangolását, a város egységes szemléletű, de területileg differenciált fejlesztését annak érdekében, hogy Budapest ne 23 kerület halmaza, hanem egy város legyen.

A TSZT által megfogalmazottakat általános, jellemzően szerkezeti típusú, és a területfelhasználással összefüggő témakörökben a TSZT leírása, az Étv. szerint meghatá-

rozandó paramétereket a fővárosi rendezési szabályzat közvetíti a kerületi szabályozás felé a kerületi szintű előírások kidolgozásához.

A TSZT Budapest területén meghatározza a (tervezett) területfelhasználási egységeket a beépítésre szánt és a beépítésére nem szánt területeken egyaránt. A szerkezeti terv tervlapjain és leírásában számos, a kerületi terveszközben rugalmasan kezelhető elemet is tartalmaz. Ezek részben a területfelhasználás leírásának figyelembevétele során érvényesülnek, részben az FRSZ tartalmaz ezekre vonatkozó rendelkezéseket, paramétereket.

Az Étv. szerint az FRSZ egyik kiemelt feladata a területfelhasználási egységek beépítési sűrűségének meghatározása. Az FRSZ szerint a beépítési sűrűség kétféle értékre tagolódik annak érdekében, hogy a területhasználat kiszolgálásához szükséges parkolási infrastruktúra épületen belüli biztosítása támogatott legyen. A 'bsá' jelű általános sűrűségi érték az általánosan elhelyezhető funkciók számára, a 'bsp' jelű parkolási sűrűségi érték viszont kizárólag az épületen belüli parkolás céljára vehető igénybe.

A TSZT meghatározza a város belső tartalékterületeit és a jelentős mennyiségi fejlesztési potenciállal rendelkező területeket (jelentős változással érintett területek). Ezek a területek jelenleg részben használaton kívüliek, részben alulhasznosítottak. A változással érintett területek egy részén a megfelelő ütemezés érdekében a TSZT meghatározza a terület igénybeviteléhez szükséges külső infrastruktúrát, azaz az infrastruktúra függvényében ütemezetten igénybe vehető, változással érintett területeket.

SWOT

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Megújuló tervezési környezet (országos, térségi és helyi szinten egyaránt); ▪ Meginduló együttműködés Pest megyével a területfejlesztési tervek koordinálásában; ▪ Erősödő szerep a területfejlesztésben. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Területfejlesztés szempontjából a várostérség Pest megye határát meghaladó vonatkozásaiban az egyeztetések gyengék, esetlegesek; ▪ Gyengülő fővárosi szerep a területrendezésben.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Folyamatban lévő operatív fejlesztési tervek és területrendezési tervek: Budapesten belüli és várostérségi érdekek hatékonyabb egyeztetése, elmélyülő partnerség. 	-

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- Területfejlesztési koordináló szerep erősítése, a döntés-előkészítést és az operatív végrehajtást támogató intézményrendszer kialakítása;
- Intézményi felkészülés az uniós forrásokra vonatkozó végrehajtási szerepkörökre.

ⁱ A prioritások (prioritástengelyek) kialakításának a célja, hogy a mindig korlátos források figyelembe vétele mellett meghatározza a legfontosabb beavatkozási területeket, azaz, hogy az adott térség, város mire akarja a fejlesztési forrásait felhasználni. A prioritások meghatározása segít a célokat konkrét eszközökké formálni, így átmenetet képezve a célok és a forrásfelhasználás eszközei között.

ⁱⁱ 1343/2015. (IX. 30.) Főv. Kgy. határozatával jóváhagyott dokumentáció

I. 3. BUDAPEST TÁRSADALMA

DEMOGRÁFIAI JELLEMZŐK

A 2011. évi népszámlálás szerint az ország népessége 9 millió 937 ezer 628 fő volt, ami a 2001-es adathoz viszonyítva 261 ezer fővel (kb. Vas megye népessége) kevesebb. 2015-re ez a csökkenés már több mint 340 ezer fő. A csökkenés nagyobb arányban természetes fogyásból ered, melynek mindössze egyharmadát tudta ellensúlyozni a nemzetközi bevándorlás. Budapest aránya 2015-ben az ország népességéből 17,8%, az évi átlagos 1-3 tized ponttal történő növekedés jól jelzi, hogy az országon belül a főváros népességvonzó szerepe felerősödött, a munkalehetőségek reményében a vidékről való beköltözés erősödött a válság óta. A Közép-magyarországi régió népessége 2003 óta folyamatosan nő. 2001 óta több mint 150 ezer fővel nőtt a régió lakóinak száma, 2014-2015 között mintegy 18 ezer fővel. Így a régió az ország népességének ma már 30,27%-át tömöríti.

A főváros népessége 1981 óta fogy, 2008 óta azonban újra lassú gyarapodás figyelhető meg: évente mintegy 0,5-0,7%. Budapest lakónépessége 2014-ben 1 744 ezer fő volt, 2015 közepén pedig 1 757 ezer fő.

2001 és 2014 között az egyes kerületek lakónépessége nagyon eltérően változott: a belső városmagon belül csökkent a népesség, míg a külső kerületek közül a XI. és a XIII. kerületé nőtt a legnagyobb mértékben.

A népességszám gyarapodása - elsősorban az országon belüli - bevándorlási többletből adódott, a születések és a halálozások egyenlege továbbra is népességfogyást eredményezett (a természetes fogyás mértéke az utóbbi két évben – 2013: 5303 fő; 2014: 4719 fő; 2015 első félév: 3535 fő). A szuburbánus kitelepülés 2007-ben megfordult – 2013-ban mintegy tízezer fő volt a főváros belső vándorlásból származó többlete – ami nemcsak közvetlenül növeli a lakosság számát, hanem közvetve fiatalító hatással is van a lakosság életkori összetételére.

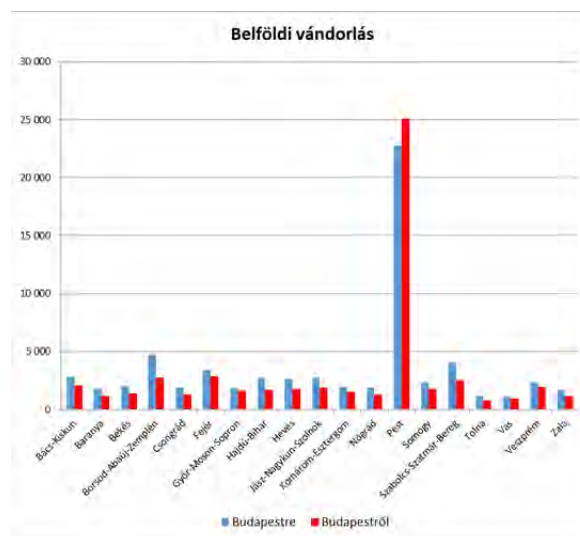

10. ábra: A főváros vándorlási egyenlegének változása (állandó és ideiglenes vándorlások összesen) Forrás: KSH

A 2011. évi népszámláláskor mintegy 137 ezer főt számoltak össze, akik 2001 és 2011 között Budapestről az agglomerációba költöztek, és 47 ezer főt, akik az agglomerációból költöztek a fővárosba. A költözés évét tekintve – ezen adatok alapján is – megfigyelhető, hogy 2008-tól az agglomerációba költözők száma meredeken csökkent, míg a Budapestre költözőké nőtt, bár a kiköltözők száma végig meghaladta a beköltözőkét. A két

csoport összetétele is eltérő: a fővárost elhagyók többsége családos, házaspáros, 30 éven felüli, de a nyugdíjasok is felülreprezentáltak a körökben; míg a Budapestre költözők közt arányaiban több a harminc év alatti (többnyire tanulmányait folytató), egyedülálló fiatal (KSH 2014).

Egyedül Pest megyére jellemző az összességében mintegy kétezer fős fővárosi vándorlási nyereség, a többi megyénél abszolút érzékelhető a főváros elszívó ereje – az állandó és az ideiglenes elvándorlásoknál egyaránt.

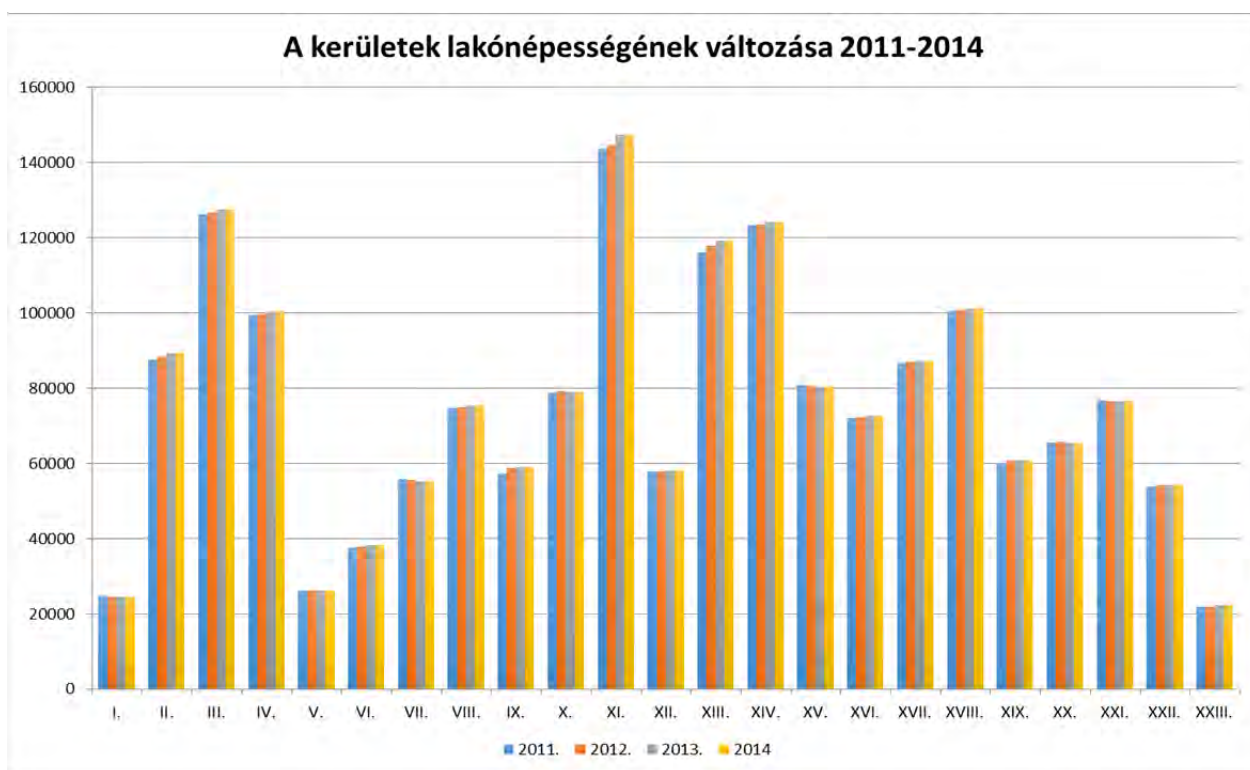
11. ábra: A belföldi vándorlási egyenleg alakulása 2013-ban a főváros és a megyék viszonylatában (állandó és ideiglenes vándorlások összesen) Forrás: KSH

Budapest vonzása a belső vándorlásban megnyilvánul abban is, hogy az elmúlt évtizedekben is erősödött az a térbeli átrendeződés, ami nagymértékben az ország középső részére, kisebb részben a nyugati területekre koncentrálódik a küldő területet pedig főleg a Budapesttől északra és keletre lévő megyék jelentik. A migrációs folyamatok harmadik vetülete, hogy a főváros és környéke a határokat átlépő nemzetközi migráció meghatározó befogadói térsége.

2013-ban a belföldi vándorlás összesen 10 365 főt érintett. A legnagyobb mértékű pozitívuma a XI., a XIII. és a

XV. kerületeknek volt (1500-1800 fő), míg a XXIII. és a XII. kerületben volt negatív a mérleg (mintegy 30 fővel). Az állandó elvándorlás Csepelen volt a legnagyobb, míg a legnagyobb bevándorlás a XIII. kerületbe érkezett.

A XI. kerületben az ideiglenes vándorlások száma volt számottevő, mely az egyetemi campusok és a bérleti piacon fontos célterületnek számító belváros-közei, jól megközelíthető lakótelepek jelenlétével magyarázható.

12. ábra: A kerületek lakónépességének változása 2010-2014 között. Adatok forrása: KSH Területi statisztikai évkönyv, 2014

A NÉPMOZGALMI ÖSSZETEVŐK ALAKULÁSA

Időszak	Élve születés	Halálozás	Természetes szaporodás	Vándorlási különbözet	Tényleges szaporodás	Lakónépesség, időszak végén
1980–1989	208 004	306 250	-98 246	55 701	-42 545	2 016 681
1990–2001	192 106	319 214	-127 108	-111 652	-238 760	1 777 921
2001–2011	172 208	247 031	-74 823	25 942	-48 881	1 729 040

Változás az időszak eleji népesség százalékában

1980–1989	10,1	14,9	-4,8	2,7	-2,1	97,9
1990–2001	9,5	15,8	-6,3	-5,5	-11,8	88,2
2001–2011	9,7	13,9	-4,2	1,5	-2,7	97,3

Forrás: népszámlálási adatok KSH

Év	Élve születés	Halálozás	Természetes szaporodás	Vándorlási különbözet	Tényleges szaporodás	Lakónépesség
2011	16 029	21 934	-5 905	7 349	1 444	1 727 495
2012	16 507	21 741	-5 234	8 107	2 873	1 735 711
2013	16 001	21 304	-5 303	10 365	5 062	1 744 665

Forrás: KSH Területi statisztikai évkönyv, 2014.

Az elmúlt két évtizedben tartósan csökkent a születések és a halálozások száma is, amit a 90-es évtizedben 1,9%-ban, az azt követő évtizedben már csak 1,2%-ban pótolta a nemzetközi bevándorlás.

Nemcsak a határokon kívülről érkezett kevesebb nemzetközi migráns, hanem megindult a kivándorlás is. Mind a kétirányú folyamat kiemelten érinti Budapestet.

2011 és 2013 között a születések és a halálozások száma alig változott, így a természetes fogyás éves mértéke közel azonos – a vándorlási nyereség viszont nőtt, így főváros tényleges népességszám növekedése évi 1400 főről mintegy ötezerre nőtt.

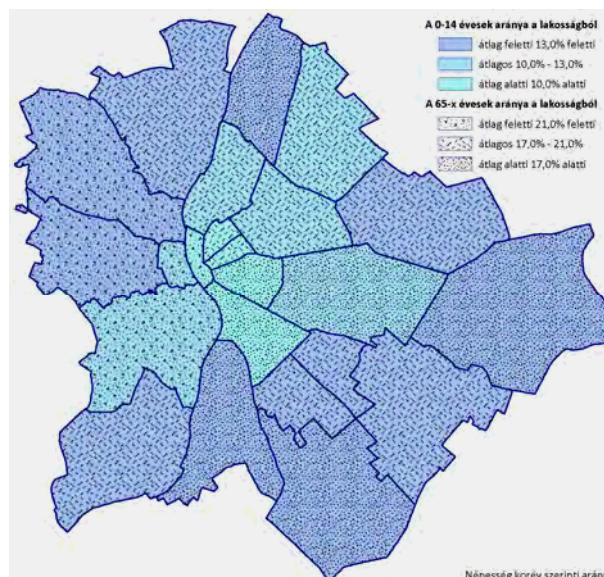
Az országba érkező külföldi beköltözők 60-70%-a Budapestre és annak környékére érkezik, a Budapestre irányuló bevándorlás meghaladja az évi 10.000 főt. A folyamat közvetett hatásaként Budapesten évente 3000 újszülött külföldi szülők gyermeke. Az évi letelepedőkön túl közel 100 ezer fős külföldi állomány él itt tartósan. Az összes fővárosi adófizetőből a külföldi adófizetők aránya meghaladja a 6%-ot. Budapest a többi uniós nagyvároshoz képest a nemzetközi migráció korai stádiumában van, döntően a szomszédos országok magyar nemzetiségű lakossága telepszik itt le. A schengeni szabadáramlási zóna tagjaként (2008) tapasztalható a harmadik országból érkezők növekedése

Az Eurostat adatai szerint a magyar főváros azon hat uniós főváros egyike, ahol a külföldi lakosság aránya nem éri el az öt százalékot. A budapesti lakosságnak mindössze 3,3 százaléka külföldi állampolgár, ebből 1,6 százalék uniós állampolgár, míg 1,7 százalék az EU-n kívülről származik. A 2015-ben felerősödő, Európába irányuló menekültválság hatásai ma még kiszámíthatatlanok. A Magyarországra érkező menekültek döntő többsége elhagyta az országot, a potenciális visszatérők száma az uniós döntéshozástól függ elsősorban.

A kutatások egyöntetűen kimutatják, hogy a nemzetközi migránsok elsődleges célterületét a nagyvárosok jelentik. Budapest tehát az országon belül leginkább érintett lehet, ezért két dolog vizsgálata – a proaktív stratégia alkotás részeként – megkerülhetetlen. Vizsgálni kell, hogy a migráció milyen hatással van a helyi társadalmi, demográfiai, kulturális és munkaerő piaci helyzetre, valamint milyen eszközökkel lehet növelni az aktív befogadást, integrációt. Amint azt Budapest hosszú távú településfejlesztési koncepciója is kiemeli (Budapest 2030), a fővárosi demográfiai és munkaerőpiaci folyamatokban hosszú távon fontos szerepe van a pozitív migrációnak, melynek előnyeit világossá kell tenni a kommunikációban.

Budapest lakossága kor- és nemek szerinti összetételét tekintve is eltér az ország többi térségére jellemzőtől. Továbbra is – az ország megyéihez, de a megyeszékhelyekhez, és a többi városhoz mérten is – a főváros a legidősebb korösszetételű térség: a hatvan évesek és az azon felüliek aránya magas (26 százalék a vidékre jellemző 23 százalékos részesedéssel szemben) és egyedülállóan alacsony a gyermekek aránya (13 százalék, az ország többi területén átlagosan 15 százalék). Az időskorúak átlagosnál magasabb hányada elsősorban a legidősebb korosztályoknál szembetűnő: az országban élő 80–84 évesek 20, az ennél idősebbek 23 százaléka lakik Budapesten.

A jövő szempontjából fontos az életkori csoportok alakulása. Az életkori megoszlás mutatója szerint az átlagos életkor 44 év, és a következő évtizedben további 3-4 évvel nő. A munkaképes korúak aránya az összlakosságszámhoz képest stabilan 62%, azonban számuk csökkenése folytatódik, és a munkaerőpiacon lassul a demográfiai mennyiségi csere.

13. ábra: Népeség korév szerinti aránya Forrás: KSH

A munkaerő piac alsó életkori határa a továbbtanulás és annak kitolódása miatt nő, a felső életkori határ, a nyugdíjazási életkor a 62 évről lassan araszol. A női lakosság születéskori várható élettartama átlagosan 7-8 évvel haladja meg a férfiakét, így az ország lakossága nőiesedik. A női népesség a főváros lakosságának 54 százalékát képezi, 2,0 százalékponttal nagyobb hányadát, mint a vidéki átlag. Budapesten a férfiakét meghaladó női létszám a 20 évnél idősebb összes korosztálynál megfigyelhető. Budapesten folyamatosan csökken a házasságban élők aránya és nő az egyedül élőké. Öt évtizeddel ezelőtt minden nyolcadik ember volt egyedül, most minden harmadik. A nők termékenysége országos viszonylatban Budapesten a legalacsonyabb, valamint itt él a legtöbb gyermeknélküli nő és az egygyermekes anya.

Az alacsony gyermekvállalási hajlandóság, a szülések későbbi életkorra történő időzítésével számos más esemény is elhalasztásra kerül, ami nem jelenti a generációs együttlét erősödését. A gyermekvállalás ideje fokozódó mértékben kerül a 35 éves kor fölé, ezzel a nagyszülők is 60 év feletti életkorba érnek. Ennek következtében a generációs kohézió a korábbiaktól eltérően más életkorúakat érint. A jövő nagymértékben korlátozott azzal, hogy a szülő-képes korú nők száma csökken. A népmozgalmi folyamatok következményeként a budapesti lakosság öreg és öregszi, ami nem járul hozzá, hogy a reprodukcióval fenntartható népesedés valósuljon meg, ezért, a múlt és a jövő koncepcionális eleme a **térbeli mobilitás megőrzése, a vonzás fenntartása**. A térbeli mobilitás folyamatának meghatározó a szerepe

a főváros lakónépességének alakulására azzal, hogy támogatja a reprodukcióval fenntartható népesedési folyamat megvalósulását.

Nemzetiségi összetétel

A 2001-es népszámlálás során a magyar állampolgárok 5,7%-a, a 2011-es során 8,7%-a vallotta magát nemzetisége, anyanyelve, vagy a családi, baráti közösségben használt nyelv alapján valamelyik nemzetiséghez tartozónak. Jóllehet a nemzetiségek aránya fővárosi szinten is igen alacsony, mégis látható némi tendencia arra, hogy egyes országokból érkezett bevándorlók, illetve az itt született, de az adott nemzetiséghez tartozók mely kerületeket részesítenek inkább (9%-nál magasabb arányban) előnyben.

A legnépesebb fővárosi nemzetiség a német, népességben belüli arányuk a budai kerületekben, valamint Pesten az V., a VI., a IX., a XVIII. és a XXIII. kerületben a legmagasabb. A roma nemzetiséghez tartozók a pesti belváros egyes részein (VII–X. kerületekben), valamint a peremkerületek közül a XX. és a XXII. kerületben éltek nagyobb arányban. Budapest harmadik legnépesebb nemzetisége a román, ám ez utóbbi nemzetiséghez tartozók népességarányában az egyes kerületek között nem voltak jelentős különbségek. Mivel Budapestre továbbra is jelentős mértékű belső és növekvő kívülről jövő migráció irányul, ezért a különböző nemzetiségekhez tartozók számának további növekedése várható, mely új kihívásokat teremt, és szükségessé teszi az eltérő kultúrák együttélését elősegítő befogadó környezet erősítését. Az ide érkező és már itt élő társadalmi kisebbségek befogadásának alapja az egyenlő bánásmód és az **antidiszkrimináció, a befogadó attitűd**, a beilleszkedés támogatása, melyben kiemelt szerep jut a helyi szociális hálóknak is.

KÉPZETTSÉG, FOGLALKOZTATOTTSÁG, JÖVEDELMI VISZONYOK, ÉLETMINŐSÉG

A foglalkoztatottság és a munkanélküliség számbelisége és szerkezete a mindennapokban is érezteti hatását, befolyásolja a társadalom működését, a gazdaság teljesítményét. A piacgazdaság egyik motorja a humán erőforrás fejlesztés, melynek fontosságát az emberek önmaguk is felismerték, ezért maguk és gyermekeik érvé-

nyesülése érdekében egyre nagyobb mértékben fordítják saját erőforrásaikat is munkaerőpiacon hasznosítható tudás megszerzésére. Az öngondoskodás nem feltétlenül a végzettségek növelését kell, hogy jelentse, hanem a készségek és képességek fejlesztésére irányul.

Képzettség

A statisztika a végbizonyítványt használja az adatgyűjtés alapjául, de éppen a munkaerőpiaci jelentések erősítik meg azt, hogy a kereslet és kínálat a készségek, a képességek és a tapasztalás mentén történik. A térbeli nem megfelelés egyik jelzőszáma a munkanélküliség. A térbeli mobilitás bizonyos idő és tér határok között ezeket az eltéréseket ingázással képes kiegyenlíteni. Az elmúlt évtizedben fordulat következett be a magasabb iskolai végzettségek teljesülésében. Országosan az általános iskolánál alacsonyabb végzettségűek aránya öt százalék alá csökkent. Az ország felnőtt népességének közel fele mára legalább érettségivel rendelkezik.

A Budapesten élők eddigi magasabb iskolai végzettsége az országos átlagot meghaladó mértékben tovább nőtt. A változás és Budapest helyzete az iskolai végzettség tekintetében a közép és a felsőfokú végzettségben mérhető. Az általános iskolai végzettségben felzárkózás ment végbe és szinte mindenki rendelkezik általános iskolai végzettséggel. Érdemes a kérdést a megfelelő életkorúakkal és nemek szerint áttekinteni.

Folyamatában általában az jellemző az iskolai végzettségekre, hogy a fiatalok végzettsége, készsége, alkalmassága meghaladja az idősebbekét. Budapest növelte előnyét a magasabb végzettségek tekintetében. 2011 óta is évről évre mintegy ezer fővel nő a diplomát szerzők, míg csökken a csak alacsonyabb végzettséget szerzők száma.

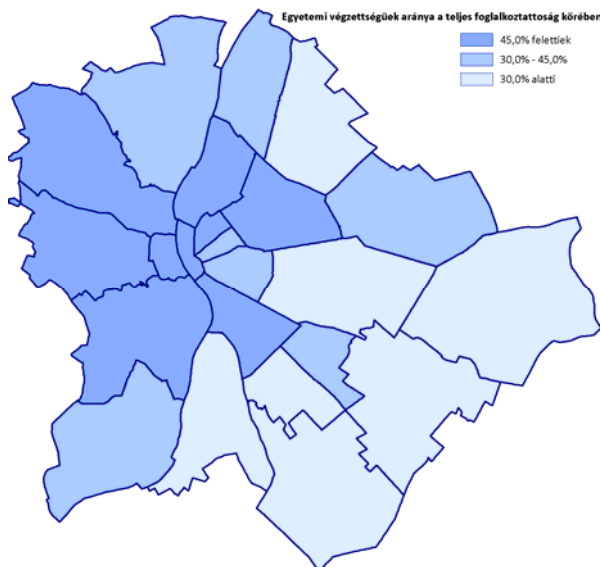
A budapestiek iskolai végzettsége a megfelelő életkorúakhoz viszonyítva alkalmas munkaerőt jelent a XXI. századi kihívásoknak. Az itt élők magas iskolai végzettsége alkalmas arra, hogy tudás alapú, hozzáadott értéket termelő gazdasági tevékenységet végezzenek.

A jövő munkaerő piaci folyamatai szempontjából a fiatal korcsoportok jellemzői meghatározóak, mert képesek az új innovatív eljárások alkalmazására. Összehasonlítva Budapest adatait az országossal látható, hogy a végzettségi előny tovább nőtt.

	2001.		2011.	
	országosan	Budapest	országosan	Budapest
egyetemi végzettség	13,8	23,8	18,2	34,2
24-29 évesből	12,2	24,0	20,9	37,6
30-34 évesből	13,3	25,1	22,3	40,3
egyetemi végzettség össz. FÉRFI	13,8	27,9	18,2	34,9
egyetemi végzettség össz. NŐ	11,6	20,7	19,7	33,4
érettségi	35,9	59,2	45,5	71,7
20-24 évesből	43,5	61,7	70,3	84,7

Forrás: népszámlálási adatok KSH

14. ábra: Az egyetemi végzettségük aránya a teljes foglalkoztatottság körében Forrás: népszámlálási adatok KSH

Figyelemmel arra, hogy a két népszámlálás közötti időszak alatt a populáció sokasága megváltozott, így arról van szó, hogy az itt felnövő új nemzedék vagy éppen az ideköltöző fiatalok többe tanulnak, mint a korábbiak. Minden harmadik 24-x éves lakos egyetemet vagy főiskolát végzett, ami az egyik legnagyobb változást jelenti.

2011-re a végzettségi különbségek a kerületek között is kiegyenlítettebbé váltak, bár továbbra is kimutatható a budai oldal magasabb szintű iskolázottsága. Ez a mutató általában erős összefüggést mutat a várható élettartammal, a jövedelemmel és a lakhatás környezeti jellemzőinek mutatóival.

A piaccgazdaság új elvárásokat jelentett a munkaerő számára. A nemzetközi üzleti életbe történő bekapcsolódás eszköze az idegen nyelvtudás, ami jelentősen nőtt a fiatalok körében és megtörtént a nyelvi váltás, az angol vált uralkodóvá a német felett. Anyanyelven kívül beszélt nyelv minden ötödik emberre jellemző országosan, míg a magyar anyanyelvű budapestiek 41%-a beszél más nyelvet is.

Foglalkoztatottság

2001 és 2011 között a **foglalkoztatottak és a munkanélküliek** aránya egyaránt nőtt, míg az eltartottak aránya csökkent. A munkaképesek életkori kormegoszlása jelentősen módosult: a foglalkoztatottak között kisebb lett a 30 év alattiak száma a tanulással összefüggésben, növekedett a 30-44 és az 50-54 éveseké, az 55 évesek gazdasági aktivitása több mint két és félszerese a 2001-es mutatóknak. Ismeretes, hogy a foglalkoztatás arányai két dologtól függenek: az egyik az iskolai végzettség, a másik a munkaerő piaci kereslet.

Azzal, hogy a magasabb végzettségek nőttek, a munkahelykeresés egy szélesebb tevékenységi körben vált

lehetővé. Nőtt azoknak a foglalkoztatottaknak az aránya, akik nem a végzettségüknek megfelelően vannak a piacon jelen.

A gazdasági válságot követően az országos folyamatokhoz hasonlóan, negatív munkaerő-piaci folyamatok jelentkeztek a fővárosban is, azonban a 15-64 éves népességben a foglalkoztatottak számának visszaesése az országos visszaeséshez képest kisebb mértékű volt. A foglalkoztatási ráta 2012-ben megegyezett a 2008. évi értékével.

A visszaesést követően a foglalkoztatottak száma 2012-ben már emelkedni tudott, 2013-ra meghaladta (20 ezer fővel) a válság előtti szintet, 2014-re pedig további 3 százalékpontot emelkedett (67,5%-ra). Az adatok a fővárosban tartósan pozitív foglalkoztatási folyamatokra engednek következtetni.

A 15-64 éves népesség körében az aktivitási arány 2012-ben és 2013-ban már 70% feletti értéket ért el, 2014-ben megközelítette a 72%-ot, míg a válság hatására több mint duplájára emelkedő munkanélküliségi ráta a 2010-es 9,7%-ról 2014-re mintegy 6%-ra csökkent – ami még mindig 2%-kal magasabb a válság előtti szintnél.

A főváros foglalkoztatási rátája 2014-ben 1,5 százalékponttal haladta meg a régió, és közel 6 százalékponttal Magyarország foglalkoztatási rátáját, továbbá 3 százalékponttal előzte meg az EU-28-ak átlagának szintjét is. A munkanélküliségi ráta tekintetében a fővárosi mutató a régió értékétől 0,2 százalékponttal, az országos mutatótól pedig 1,8 százalékponttal elmaradt. Vagyis a korábbi évekhez hasonlóan a fővárost az országos átlagnál érdemben kedvezőbb munkaerő-piaci mutatók jellemzik.

A regisztrált álláskeresők száma 2008 és 2010 között megduplázódott 2012-re ez az érték tovább növekedett, a 48 ezer főt is meghaladta. Csökkenés 2013 végére következett be, mintegy 10 ezer fős nagyságrendben, majd 2014-ben további mintegy 4 ezer fővel, megközelítve a 34 ezer főt, ami a 2008-as értéknél még mindig 10 ezerrel több munkanélkülit jelent.

A regisztrált fővárosi álláskeresők 2014. év végi összetételéről megállapíthatjuk, hogy többségük nő volt (53%), és jellemzően a 36-55 éves korosztályból kerültek ki (48%), 51%-uk érettségivel, vagy magasabb iskolai végzettséggel rendelkezik.

A fővárosi regisztrált álláskeresők 53%-a 2014-ben nem részült semmilyen pénzbeli ellátásban, foglalkoztatást helyettesítő támogatásban 24%-uk, álláskeresési járadékban 13%-uk, álláskeresési segélyben közel 10%-uk részesült.

A nyilvántartott álláskeresők iskolai végzettség szerinti összetétele, illetve a szellemi és fizikai foglalkozásuk aránya jól tükrözi a kerületek társadalmi helyzetét.

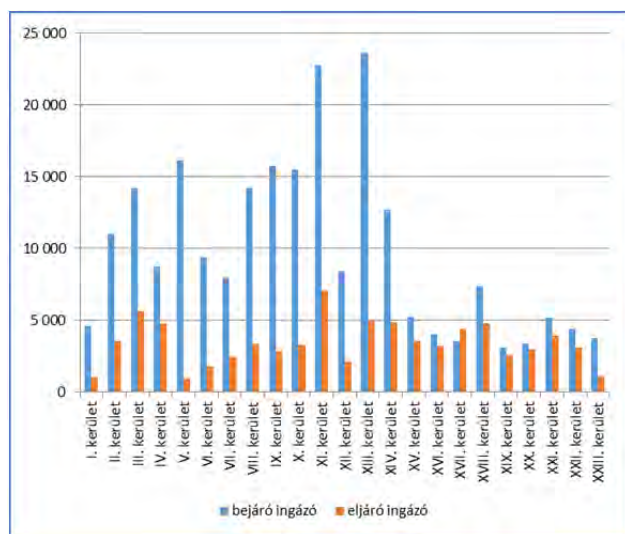
A legfrissebb adatok szerint (AFSZ, 2015. július) Budapesten 33.822 nyilvántartott álláskereső van, ebből az

egy évnél régebben nyilvántartásba vettek száma 11.535 fő. Az álláskeresők száma a munkavállalási korú népesség százalékában közel 3% - ez az érték a IX. és a VIII. kerületben a legmagasabb (5% feletti), a legalacsonyabb pedig a II. és a XII és az I. kerületekben (1.5% körül).

2013-ban a főváros gazdaságilag aktív (15-74 éves korú) népességének 57%-a volt foglalkoztatott (ez 2%-kal több mint 2 évvel korábban), a munkanélküliségi ráta pedig 8,3%, (ami 0,7%-kal alacsonyabb a 2011-es értéknél).

Budapest munkaerőpiacán az országban legnagyobb arányban kerül sor a külföldiek foglalkoztatására. A 2012-es és a korábbi évek adatainak ismeretében megállapítható, hogy tovább folytatódott az Európán kívülről – elsősorban Ázsiából – érkező harmadik országbeli munkavállalók számának növekedése, ugyanakkor az európai – elsősorban Magyarországgal szomszédos, vagy az ország közelében fekvő – országokból érkezőké az utóbbi évekhez hasonlóan tovább csökkent, bár a kiadott engedélyek alapján még mindig a Romániából és Szlovákiából érkezők vannak a legtöbben.

Budapesten az aktív munkavállalási eszköz alkalmazása a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat közreműködésével történik, az alkalmazás aránya országos viszonylatban is alacsony.

15. ábra: Budapestre dolgozni bejárók illetve onnan kijárók száma kerületenként, Forrás: népszámlálás, 2011. KSH

A lakóhely és munkahely közötti mozgás – ingázás

A 2011-es népszámlálási adatok szerint Budapesten a helyben lakó összes foglalkoztatott száma 777 544 fő. Közel háromszázezer fő dolgozott ugyanabban a kerületben, ahol lakik, közel négyszázezeren más kerületbe, míg 80 ezren pedig más településre jártak el. A más településről bejáró ingázók száma összesen 225 ezer fő, melyből kiemelkedik a XIII. és a XI. kerület, ahova 22-23 ezer fő jár be dolgozni. Legkevesebben a XIX. és a XX. kerületbe érkeznek.

Országos szinten az ingázók többsége 30 és 40 év közötti. A helyben dolgozók és lakók közül 250 ezernek van középfokú végzettsége és 270 ezernek felsőfokú. Általános iskolát sem végzett ember gyakorlatilag nem vesz részt sem a hazai sem a külföldi mobilitásban.

Az adatok azt igazolják vissza, hogy a képzettség növekedésével tágabb térben lehet munkahelyet keresni, és minél szélesebb körű, transzferálható és magasabb szintű a tudásunk, annál könnyebb végzettségünknek megfelelő munkát találni.

Jövedelem viszonyok

Budapesten a keresetek 10%-kal magasabbak, mint az országos átlag, ami a tevékenységi szerkezettel függ össze, azaz itt magasabb a szellemi munkát és magasabb hozzáadott értéket termelő tevékenységek aránya. Az, hogy a Budapesten lakók jövedelmi helyzete kedvezőbb, mint az országos átlag, a Főváros vonzásának egyik elemét is jelenti. Mind a munkaviszonyból, mind a vállalkozásból származó jövedelem kétszerese az országos átlagnak.

A fizetett személyi jövedelemadó az itt élő magyar állampolgárok estében kétszerese az országos átlagnak. Adataink szerint Budapesten az adó közel 6%-át külföldi állampolgárok fizetik.

A jövedelemhez kapott kiegészítések is jól jellemzik Budapest eltérő fogyasztását, miszerint az ország más térségében élőkkel összehasonlítva a jövedelem kiegészítéseként a munkáltatóktól kétszeresét kapják internetre, háromszorosát mobiltelefonálásra. A háztartások közel felében van aktív kereső, ezen háztartások 37%-ában a kereső tevékenységet folytató alkalmazásban áll, ami meghaladja az országos arányt.

Budapesten a háztartási kiadások 24,8%-a lakásfenntartásra fordítódik, ami mindössze 1,3%-kal haladja meg az országos átlagot.

A kerületek szintjén az adófizetés tartósan eltérő és sorrendjében alig elmozduló képet mutat. A 2013-as évre vonatkozó szja-bevallások adatai szerint a főváros XII. és II. kerületében élőknek a legmagasabb az egy adófizetőre jutó személyi jövedelem adója, míg a XXI. és a XV. kerületben lakóké a legalacsonyabb.

Az ország szellemi tevékenységet végzőinek 44,5%-a dolgozott a fővárosban 2011-ben, ami nagyarányú szellemi potenciál. Ez az elmúlt nyolc év alatt 2,3%-os növekedést jelentett. A 2003-2011 közötti időszakban Budapest foglalkoztatásában tapasztalható a szellemi munkavégzés arányának további fokozódása, ami a városi fejlődés velejárója.

A szellemi foglalkozásúak keresete különösen megnövekedett, míg a fizikai tevékenységet végzők keresete alig változott. A keresetek több mint egynegyede Budapesten képződik, ami a lakosság számánál nagyobb fogyasztói tömeget is jelent. Összességében az állapítható meg, hogy az itteni bruttó átlagkeresetek növekedése két összetevőből származtatható, a szellemi tevé-

kenységet végzők munkavégzésben betöltött arányából és keresetük növekedéséből adódik.

Életminőség

Jelenleg jelentős mértékben befolyásolja az életminőséget a lakókörnyezet minősége, biztonsága és alapvető szolgáltatásokkal való ellátottsága, valamint a lakás mérete, zsúfoltsága, illetve komfortfokozata. A VII., VIII., IX., és XIII. kerületekben még mindig található fürdőszoba nélküli lakások is, illetve a lakások 1,6%-ában nincs víz-öblítéses WC. Ez az arány a VIII. kerület esetében a legmagasabb (4,6%), az átlagoshoz képest közel másfélszer akkora a VI., XIII., XX. és majdnem kétszer akkora a VII., IX., XXIII. kerületek esetében.

A szegények között hatszor annyian élnek félkomfortos és közel négyszer annyian komfort nélküli vagy egyéb lakásban. A nem szegény háztartások 22%-a, a szegény háztartások fele küzd a beázással, nedvesség előfordulásával.

A szegények és a nem szegények aránya lakásuk mutatói szerint Budapesten, 2012 (%)

Komfortosság	nem szegény	szegény
Duplakomfortos	6,2	0,0
Összkomfortos	65,1	40,3
Komfortos	24,9	40,8
Félkomfortos	2,3	13,9
Komfort nélküli	0,3	0,2
Egyéb	1,2	4,8
Együtt	100,0	100,0

KSH: Statisztikai Tükör 2013/33: 4. Table

A szegények és a nem szegények aránya a lakókörnyezetre vonatkozó mutatók szerint Budapesten, 2012 (%)

	nem szegény	szegény
Nincs negatívum	68,8	56,1
1 negatívum	19,0	28,9
2 negatívum	9,6	9,0
3 negatívum	2,6	6,0
Együtt	100,0	100,0

KSH: Statisztikai Tükör 2013/33: 4. Table

A lakás közvetlen környezetében az alapvető szolgáltatások elérése, használata esetében a kép kedvező, hiszen a nem szegények 73,8%-a, a szegények 78,2%-a érzi úgy, hogy minden szolgáltatáshoz (alapvető élelmiszerekhez való hozzáférés, bank, posta, tömegközlekedés, egészségügyi alapszolgáltatás, közoktatási intézmény) könnyen hozzáfér. Ugyanakkor a közbiztonság szintje, a szomszédok és az utca zaja, illetve a szennyezettség azok a tényezők, melyekből legalább egy nehezíti a nem szegény családok 31,2%-ának, a szegény családok 43,9%-ának életét.

A fővárosban a saját lakókörnyezettel szembeni túlzott bizalom éppúgy jellemző, mint a más kerületek közbiztonságával szembeni bizalmatlanság. Az ország népességének közel 17%-a él Budapesten, míg az ismertté vált bűncselekmények 30%-át a fővárosban regisztrálják. 2010 és 2012 között közel 50%-kal megnőtt a gazdasági bűncselekmények száma és nőtt a közrend elleniek száma is, ugyanakkor csökkent a vagyon elleni és kismértékben a személy elleni bűncselekmények száma. 2010-ben a regisztrált bűncselekmények százezere lakosra jutó számát tekintve a legfertőzöttebb területek a belső pesti kerületek és a XXIII. kerület voltak, a legkevésbé fertőzöttek a külső kerületek közül kerültek ki (III., IV., XII., XVI., XVII., XXI., XXII.). A biztonságérzet erősítése a városfejlesztés eszközeivel, például a fizikai környezet biztonságos, a bűnelkövetés lehetőségeit csökkentő kialakításával is elősegíthető.

A már megindult folyamatoknak köszönhetően hosszú távon várhatóan csökken a lakókörnyezet életminőségre gyakorolt negatív hatása a substandard lakások számának csökkentésével, a rehabilitáció előrehaladtával, a közbiztonság javulásával és a szolgáltatások elérhetőbbé válásával.

HÁZTARTÁSOK SZÁMÁNAK, ÖSSZETÉTELÉNEK VÁLTOZÁSA

A budapesti háztartások száma a 2001-es 770.083-ról 2011-re 819 708-ra emelkedett, a családok száma viszont csökkent: 486.858-ról 452.905-re. Ez jelzi, hogy nőtt a nem családi háztartások száma, s ezeknek a háztartásoknak a 91%-ában csak egy személy él.

Miközben az elmúlt évtizedben a lakásállomány 6%-kal nőtt, az egy lakásban lakó személyek száma visszaesett. Az I. és V. kerületben 1,4 fő/lakás, míg a XXI., XXII. és XXIII. kerületben ennél jóval magasabb arány a jellemző, a fővárosi átlag 2,3 fő lakásonként.

Az egyszemélyes háztartások aránya 2001-11 között 34,6%-ról 41,3%-ra emelkedett. A kétszemélyesek aránya nem változott (30%). Kissé csökkent a háromezélyes és valamivel erősebben a 4 vagy több személyes háztartások aránya. 2011-ben az egyszemélyes háztartások aránya a belső kerületekben (I., V., VI., VII., IX.) volt a legmagasabb, 50-54% közötti, a 2001-es adatokkal összehasonlítva ez az arány mindenhol emelkedett. Fontos társadalmi jelenség, hogy minden negyedik családban gyermekét egyedül nevelő szülő él. Az ilyen háztartások aránya a belső kerületekben (V., VI., VII., VIII.) a legmagasabb (27-29%).

NÉPESSÉG EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTA

A korai halálozás veszélyeztető faktorai a férfiak és nők esetében eltérőek. A férfiak esetében az iskolázatlannabbak, a rossz társadalmi helyzetben élők és rossz családi légkörben lévők a veszélyeztetettek. A nők ese-

tében a személyes kapcsolatok hiánya a fő mögöttes tényező.

A fővárosi lakosság esetében a korai halálozás relatív kockázata az EU tagállamaiban tapasztaltnál lényegesen magasabb, általánosságban véve kétszeresnek tekinthető (UNDP, 2008). Az átlagos várható életkor nemzetközi összehasonlításban igen kedvezőtlen.

Az EU átlaghoz képest a halálozási okok közül a szív és érrendszeri betegségek ugranak ki jelentősen. A fővárosi helyzet ugyan jobb, mint a vidéki, de Budapesten belül a pesti kerületekben élők között gyakoribb ez a halálok. A rosszindulatú daganatos betegség szintén vezető halálok, és ezen a téren a fővárosi nők helyzete kiemelkedően rossz, bár a részvétel a szűrővizsgálatokon jelentős mértékben járulhatna hozzá a korai felismeréshez.

Az egyes kerületekben várható átlagos élettartamban jelentős különbségek vannak, hiszen az egészségi állapot összefügg a gazdasági helyzettel, a lakókörnyezettel és a depriváció mértékével.

A Budapest Egészségterv 2012 jelzi, hogy az egészséges életmód még nem eléggé elterjedt, a testmozgás még nem tartozik a mindennapjainkhoz. Ezen próbál segíteni a kötelező mindennapos testnevelés bevezetése a közoktatásban.

A túlsúly tekintetében a fővárosi lakók a vidékieknél kedvezőbb helyzetben vannak, ennek ellenére a probléma nem elhanyagolható: a fiatal nők 10%-a, a fiatal férfiak 30%-a esetében már a normálnál magasabb a testtömeg index. Az életkor előrehaladtával pedig magasabb az elhízottak, illetve túlsúlyosak aránya: a középkorú férfiak esetében több mint 60%, a nők esetében közel 50%. Az egészséges életmód elterjedését segíthetik, ha a belvárosi, sűrű beépítésű városrészekben is megjelennek a szabadidő aktív eltöltésére testezésre alkalmas területek – amelyre egyre több kerületnél van már példa.

TÉRBELI-TÁRSADALMI RÉTEGZŐDÉS, KONFLIKTUSOK, ÉRDEKVISZONYOK, KRÍZIS-TERÜLETEK

A Budapest Egészségterv 2012 kiadványban közzétett SES-index szerint a főváros összességében előnyös helyzetben van, ám a kerületek között jelentősek a különbségek.

A kerületek majdnem fele tartozik a legkevésbé illetve kevésbé depriváltak közé (I-II. kategória). A III. kategó-

riába, a deprivációval érintett kerületek közé került a VII. és a VIII. kerület.¹

A nyugdíjasok aránya kerületenként eltérő, ugyanakkor ez a társadalmi csoport sem homogén: ahogyan az aktív háztartások esetében, úgy itt is megtalálhatóak a szegényebb és jobb helyzetben lévő háztartások, melyek térben is viszonylag elkülönülten élnek. A jómódú nyugdíjasok főleg a budai oldalon laknak, a szegényebb nyugdíjasok pedig a város terében elszórtan élnek. Mivel a demográfiai trendek azt mutatják, hogy a főváros népességében a következő 20 évben az idősek aránya emelkedni fog, nőni fog a szolgáltatások potenciális igénybevevőinek száma, ezért fontos, hogy az ellátórendszer bővítéséhez megfelelő koncepcióval rendelkezzen a főváros. A jelenlegi adatok egyelőre azt jelzik, hogy az intézményhálózat most sem elég széleskörű ahhoz, hogy a nyugdíjasok jelentős részét ki tudja szolgálni.

A fővárosban közelítőleg 9 ezer hajléktalan ember él. Közülük kb. négyezer fő tartós lakhatást biztosító intézményekben lakik, közel harmaduk alkalmilag vagy rendszeresen dolgozik. Az alacsony küszöbű ellátásba bekapcsolt vagy közterületen élő hajléktalanok azonban a munka világából ki vannak rekesztve, legfeljebb alkalmilag és feketén jutnak munkához. A Budapest Esély 2013-14-es felmérése szerint az ő helyzetükben a közfoglalkoztatás biztosítja az egyetlen rendszeres és legitím jövedelemszerzési lehetőséget, ami háztartási bevételeik jelentős és nehezen pótolható részét adja. Ez okozza azt, hogy az elmúlt években erőteljesen megemelkedett a hajléktalanok körében a közfoglalkoztatásra jelentkező személyek száma.

A 2010 novemberében meghirdetett Fűtött utca program eredményeként 2014 februárra 43%-kal csökkent az utcán életvitelszerűen élők száma Budapesten (mintegy 1400 főről 800 főre).

Az ellátórendszert részletesen a humán infrastruktúra fejezet mutatja be. Összességében elmondható, hogy az ellátórendszer még ma is differenciálatlan, kevés a párok, családok befogadására alkalmas férőhely, és a több tízezer üresen álló budapesti lakás ellenére sem megoldott még a munkát vállaló, „fizetőképes” hajléktalanok esetében a kilépés.

¹ SES-index (socio-economic status index): A társadalmi-gazdasági helyzet egyenlőtlenségeinek bemutatására használt index, mely a munkanélküliség, iskolázottság, jövedelmi viszonyok, személygépkocsik száma, nagycsaládosok aránya, csonka családok aránya, laksűrűség alapján képzett multidimenziós mutató. Értékei: I (legkevésbé deprivált terület) -V (legdepriváltabb terület)

IDENTITÁST ERŐSÍTŐ TÉNYEZŐK

Budapest a Kárpát-medencében eltérő tájak és különböző kultúrák határán fekszik, s nemzetközi mércével mérve is jelentős, magas színvonalú a kulturális és tudományos élete, világhírű zenei hagyományokkal rendelkezik. Budapestnek fontos szerepe van az összmagyarság identitásának erősítésében, Budapest a világ különböző pontjain élő magyarok nemzeti büszkeségének a forrása. Budapesten található számos olyan épület, helyszín, amely a magyar történelem szempontjából kiemelkedő jelentőségű.

Budapest kulturális életét jelentősen befolyásolják az itt rendezett fesztiválok, melyek évről évre felpeszditik a városban élők és a turisták életét egyaránt. Jellemző a gasztronómiai, a zenei és az irodalmi fesztiválok megtelepedése a kulturális létesítményekben és a melegebb hónapokban a közterületeken, zöldterületeken egyaránt. A város kulturális élete (többek között a fesztiválok) jelentősen befolyásolja lakóinak életminőségét, identitástudatát és kötődését. Az egyedi téma köré, rendszeresen szervezett fesztiválok nem csak az eseménysorozat ideje alatt képesek látogatókat vonzani, hanem folyamatosan, az adott desztináció imázsára gyakorolt jelentős hatásukon keresztül is. A fesztiválok befogadó helyszínei többnyire állandóak, állandó vagy ideiglenes építmények. Minden esetben a városi infrastruktúrát jelentős mértékben igénybe veszik, egyes területek túlterheléséhez vezetnek (pl. Városliget) vagy jelentősen – sokszor nem a legelőnyösebben – befolyásolják a városképet (pavilonok megjelenése).

A lakossági együttműködések, az ezekből kinövő civil szervezeti formák alkalmasak az egészséges életmóddal, környezetvédelemmel kapcsolatos szemléletformálásra, a helyi identitás erősítésére, a kulturális együttműködés hátterének megteremtésére és a társadalmi hátrányok csökkentésére, a szociális problémák helyi szintű kezelésére.

Az ilyen együttműködések a közös munka során csökkentik az előítéleteket, elősegítik a generációk közötti

párbeszédet és együttműködést, oszlatják a társadalmi kisebbségekkel kapcsolatos tévhiteket, ezzel segítik az integrációt. A helyi kezdeményezések ösztönzik az öngondoskodást, fejlesztik a társadalmi felelősséget, ezért a főváros támogatja a helyi, szomszédsági együttműködések, kisközösségi kezdeményezéseket, önkéntességet és önkéntes mozgalmakat. A helyi lakossági kezdeményezések kiterjesztése a helyi vállalkozói szektorra hatékonyabbá, nagyobb tömegeket elérővé teszi őket. Ezért fontos a helyben meglévő programok találkozása, összekapcsolása egymással és a vállalatok társadalmi felelősségvállalásának jegyében zajló programokkal.

A templomok a társadalom szerveződését meghatározó közösségi épületek, melyek az egyház tevékenységének alapegységei, ezen túl az egyház számos más szerepet is betölt a közösség életében. Az egyház komoly közösség-szervező erővel rendelkezik, részt vesz a helyi közösség mindennapi életének szervezésében is. A templomok, kápolnák és imaházak nemcsak a vallási élet helyei, de építészeti igényességük, eszei üzenetük hatásaként általában kifejezik építési koruk kulturális attitűdjét. Ennek megfelelően számos templom egyben a kulturális örökség része, műemlék.

A helyi identitás kifejlődésére/megerősödésére pozitív hatással lenne, ha a városon belül kisebb, saját karakterrel bíró központok alakulhatnának ki. Ezek pólusai lehetnének azoknak a helyeknek, ahol a városias életmódot biztosító szolgáltatások elérhetők, ahol a helyi identitás- és kultúra fejlesztése fontos, és ahol a közösségfejlesztés, a civil törekvések és önmenedzselés képességének középpontba helyezésével a lakók képessé tehetők kezükbe venni saját közösségi életük irányítását, maguk alakítják ki élettereiket. Különböző spirituális helyek, találkozóhelyek, komfortzónák, identitásszigetek, „belváros-magok”, alakulhatnának ki, amelyek szimbólumai lehetnének a különböző városrészeknek. Mindez hozzájárulna ahhoz, hogy kötődjenek, magukéknak érezzék a lakóhelyi környezetet.

SWOT

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nagy és stabil lakosságszám várostérségi szinten, ami jelentős fogyasztási piacot jelent (agora és referenciaképző tényező), növekvő lakosságszám, pozitív migrációs egyenleg; ▪ A lakosság az országoshoz képest magasan képzett, kedvezőbb foglalkoztatási szerkezetű, magasabb jövedelemmel és fogyasztási szinttel jellemezhető; ▪ A felsőfokú tanulmányokat végzettek aránya magas és növekvő; ▪ Nagy kereslettel és kínálattal rendelkező munkaerőpiac; ▪ Válságot követően pozitív irányú foglalkoztatási folyamatok ▪ Az oktatás és a kutatás koncentrált helyszíne, ami hálózat építő, vonzó és megtartó tényező; ▪ Sok a magas státuszú nyugdíjas; ▪ A népesség egészségügyi állapota országos szinten jó; ▪ Az alapvető szolgáltatások a város minden területén elérhetőek; ▪ Erős identitásképző elemek vannak jelen. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Előregedett és gyorsan öregedő lakosság, ami az innováció befogadására és reprodukcióra korlátos; ▪ Hiányos az öngondoskodási szint; ▪ Alacsony prevenció hajlandóság; ▪ Az egyszemélyes háztartások fenntartása költséges, a generációs kohézió részleges; ▪ Kompetencia hiányok és alkalmazkodó képesség alacsony szintje; ▪ A problematikus környékek (krízis területek) viszonylag szétszórtnak helyezkednek el, területileg egységes kezelésük nem lehetséges; ▪ Alacsony szolidaritás; ▪ Magas a szenvedélybetegek száma; ▪ Jelentősen nőtt a krónikus betegek száma; ▪ Közösségi összetartozás, identitás a kisközösségek szintjén sokszor hiányzik; ▪ Társadalmi stratégiák hiánya.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az időskorú nyugdíjasok számának növekedése miatt tömeges igény lesz az alkonykori élettel összefüggő szolgáltatásokra; ▪ Budapest a belföldi és a határon túli migráció kitüntetett vonzási tere – népességszám stabilizálásának, növekedésének forrása; ▪ A foglalkoztatásban a női lakosság aktivitásának növelése, és az üzleti szolgáltatások arányának növelése; ▪ EU források felhasználásában a társadalmi témák hangsúlyja megnő a 2014-2020 közötti időszakban. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Országos szinten is több a követő stratégia, mint a pro-aktív célokra épülő; ▪ Kivándorlás, a legjobb emberfők elvesztésének növekedése; ▪ A lakossági közöny és szemlélet lassú változása; ▪ Megélhetési gondok és megtakarítási hiányok növekedése; ▪ Társadalmi különbségek növekedése, ▪ Részmunkaidős foglalkoztatás lemaradása; ▪ 2015-ben felerősödő menekültválság hatása ma még kiszámíthatatlan a főváros szempontjából – proaktív stratégiák helyett követő stratégiák a helyzet kezelésére; ▪ A hirtelen növekvő külföldi migrációval párhuzamosan nőhet az idegenellenesség, alacsony képzettségű migránsok foglalkoztatási nehézségei, a szociális rendszer felkészületlensége;

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- Kompetenciahiányok mérséklése, alkalmazkodóképesség növelése; ismeretek, készségek folyamatos fejlesztése – különösen a felnőttképzési lehetőségek elérhetőségének növelése, az iskolázottság esélyének növelése a lemorzsolódást megelőző, felzárkóztató programokkal;
- Ösztönzők kialakítása a foglalkoztatásra, különösen a képzett munkaerő vonatkozásában (elvándorlás szintjének csökkentése és képzett munkaerő vonzása);
- A prevenció erősítése, és az egészséges életmódra való ösztönzés;
- Öngondoskodás, szolidaritás, tolerancia valamint az érdekérvényesítés és együttműködési hajlandóság szintjének növelése;
- Több szempontból hátrányos helyzetben lévő személyek, családok problémáinak integrált kezelése, komplex programok a krízisterületek problémáinak kezelésére;
- Hajléktalan ellátás további fejlesztése – prevenciót és kilépést támogató integrált intézkedések;
- A kisgyermeket nevelő családok foglalkoztatási esélyeit növelő szemléletmód elterjesztése (családbarát munkahely);
- Identitáserősítő események, programok, közösségfejlesztés;
- A belvárosi életmód vonzóvá tétele, élhető, biztonságos és identitást adó negyedek kialakítása;
- A lakók bevonása (participáció) a városfejlesztésbe;
- A térbeni-társadalmi szerkezet nagyobb különbségeinek enyhítése.

I. 4. BUDAPEST HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA

HUMÁN KÖZSZOLGÁLTATÁSOK ÉS INFRASTRUKTÚRÁK

Ezen fejezet keretében a budapesti lakosság mindennapi életét jelentős mértékben meghatározó, kiszolgáló humán infrastrukturális elemek jelenlegi helyzete, kihívásai kerülnek bemutatásra az alábbi szakterületek vonatkozásában: egészségügy, gondozási intézmények, oktatás, kultúra és sport. Ebben a fejezetben kerül továbbá bemutatásra a humán infrastruktúra egyik legfontosabb eleme, a lakással kapcsolatos témakör is.

Egészségügy

Budapest Magyarországon – számos egyéb tényező mellett – az egészségügyi ellátás tekintetében is központi funkciót tölt be, különösen igaz ez az állítás egyes speciális egészségügyi ellátások vonatkozásában. Budapesten koncentrálódik az ország legmagasabb szintű ellátó intézményeinek döntő többsége, jelen vannak az országos intézmények, az egyetemi klinikák. Budapest rendelkezik arányaiban a legnagyobb kapacitásokkal, a legkorszerűbb műszerekkel, technológiákkal és eljárásokkal. A főváros teljes lakosságának ellátását szolgáló egészségügyi intézményrendszer így a budapesti agglomeráció lakosságát, továbbá bizonyos szempontokból az egész országot is szolgálja. Az egészségügyi átszervezést követően a korábban fővárosi önkormányzat fenntartásában működő kórházak állami fenntartásba kerültek, így a felújításra és bővítésre vonatkozó stratégia kialakítása is állami feladatkörbe került. A 2007-2013-as uniós finanszírozási időszakban több jelentős fejlesztés történt (legnagyobbak a Szent Imre Kórház és a Semmelweis Egyetem Korányi projektje), de az egészségügy jelentős felújítási igénye mellett (épület-felújítás és műszerállomány modernizálása) a kapacitások bővítésére is szükség van, különösen a budai oldal sürgősségi ellátásának megoldása érdekében.

A főváros egészségügyi rendszerének elemei között megtalálható az alapellátás (felnőtt és gyermek háziorvosi, fogorvosi ellátórendszer), a sürgősségi ellátás, a járóbeteg-ellátás. (Az alapellátást biztosító rendelők a kerületek területén decentralizálva találhatóak annak érdekében, hogy a lakosság által a legkönnyebben, leggyorsabban elérhetőek legyenek. Az orvosi ellátás humán-erőforrásai, intézményi háttere a fővárosban lényegesen jobb, mint az ország más vidékein, azonban Budapesten is jellemző a járóbeteg szakrendelést végző intézmények nem megfelelő műszaki állapota, műszerezettség, illetve egyes területen a humán-erőforrás biztosítása (kerületi gyermekorvosok, háziorvosok). Az egészségügyi szektor a foglalkoztatásban is jelentős szereppel bír: 2013-ban Budapesten a foglalkoztatottak 6%-a dolgozott az ágazatban. Az egészségügyet érintő országos reformok a budapesti ellátás magas szintű biztosítása és a foglalkoztatás szempontjából kiemelten fontosak. Az állami és egyházi intézmények mellett egyre erősebben jelen van a magánszektor is az egészségügyben. A Millenniumi városrészben épül meg 2016-ra a programozott műtétek végrehajtását elsőként végző magánkórház.

Gondozás

A szociális- és gyermekjóléti ellátó intézményrendszer a valamely szempontból különleges figyelmet igénylő vagy kiszolgáltatott helyzetű társadalmi csoportokat látja el, így a gyermekek (jólét és védelem), az időskorúak, a fogyatékkal élők, a pszichiátriai betegek, a szenvedélybetegek, a hajléktalanok ellátását kell biztosítani.

Budapesten 164 intézményben mintegy 12 ezer bölcsődei férőhely áll a 3 év alatti kisgyermekek rendelkezésére. Az intézmények kihasználtsága összességében közel száz százalékos. A budai oldalon és a peremkerületi bölcsődék esetében a szűkös férőhely kapacitások miatt kialakuló feszültséget tovább növelik az intézményeket az agglomerációból használók. (E szituáció az óvodák esetében is fennáll.) A Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program keretében Pest megye településeinek a bölcsődék és óvodák fejlesztésére megközelítően 5 milliárd Ft fejlesztési forrás áll majd rendelkezésre 2014-2020-as időszakban, mely a várakozások szerint hozzájárul az ellátás területi egyenlőtlenségeinek csökkentéséhez.

16. ábra: Az időskorúak nappali ellátásának meghatározó térségei

Az időskorúak nappali ellátó hálózatának egyetlen sűrűsödési területe a Nagykörúton belüli pesti kerületekben található, kinyúlva észak felé a XIII. és az IV. kerületek-

be. Kirajzolódnak a III. kerület lakótelepein is sűrűsödések, de a további budai, illetve a külső pesti kerületekben nincs koncentráció. Összevetve a 65 év feletti lakosságával összhang mutatkozik az északi három kerület (III., IV., XIII.) és a pesti gócterület között. Ugyanakkor a „pesti lakógyűrű” és a belső budai területek ellátása hiányos.

Lényeges változás volt a közelmúltban az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Központ bezárása, ennek révén a betegek egy része „elvezett”, kikerült a rendszerből. A bezárt intézmény részleges pótlását jelenleg a Nyíró Gyula Kórház pszichiátriai részlege látja el.

A gondozási intézmények esetében az egészségügyhöz hasonlóan jelentős jogszabályi változások történtek a közelmúltban, amelyek eredményeként 2013 januárjától lényegében már csak az idősek otthonai és a hajléktalanok ellátását szolgáló szociális intézmények maradtak a fővárosi önkormányzat tulajdonában, a tíz elme-szociális intézetet és a fogyatékkal élők otthonait is átvette a fővárostól az állam. Nyolc tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó szociális intézményt tart fenn a főváros 37 telephelyen, ami mintegy ötezer férőhelyet jelent. Budapesten ezen felül még tizenöt ezer férőhely áll rendelkezésre 150 másik intézményben.

2012 őszén adták át a 130 férőhelyes AlacsKay úti Idősek Otthonát, amely szociális területen a főváros legjelentősebb beruházása volt a közelmúltban.

17. ábra: A nappali hajléktalan ellátás, az éjjeli menedékhelyek és az átmeneti szállások kapacitásai együttesen

A Fővárosi Önkormányzat a hajléktalanok budapesti ellátása érdekében működteti az ország legnagyobb hajléktalanellátó intézményét, a Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményeit (BMSZKI). A BMSZKI 18 telephelyén (átmeneti szálláson és éjjeli menedékhelyen) 2361 főnek nyújt elhelyezést (ezen belül 73

férőhelyen biztosít egészségügyi ellátást), a családok átmeneti otthonaiban (anya-gyermek átmeneti szálláson) 94 fő elhelyezésére van lehetőség. További elhelyezésekre adnak lehetőséget a munkásszállások, szobabérlők háza és kiléptető lakások, összesen 1202 fő részére. A BMSZKI a téli időszakban hét telephelyén 311 időszakos férőhelyet működtet, így mindösszesen 3968 fedél nélküli személynek biztosít ellátást. Mindezeket felül az intézmény hét telephelyen összesen 836 főt befogadó nappali melegedőt, továbbá három utcai gondozó szolgálatot működtet.

A Fővárosi Önkormányzat évente – az állami normatíván felül – 1,5 milliárd forintot költ arra, hogy a krízishelyzetben lévő emberek minimális létfeltételeit és testi egészségét biztosítsa.

Az előző fejezetben említett Fűtött utca program eredményeként 2014. februárra 43%-kal csökkent az utcán életvitelszerűen élők száma Budapesten. Ennek jogszabályi háttere jelentős átalakításon ment keresztül az elmúlt években. A 2013. november 14-én elfogadott fővárosi rendelet alapján nem tartózkodhatnak életvitelszerűen hajléktalanok a világörökség részének minősülő területeken, a tömegközlekedés megállói és azok 50 méteres körzetében, a 34 frekvenciált helyen lévő aluljáróban, a hidakon, felüljárókon és ezek lépcsőin, játszótérek, gyermekvédelmi és oktatási intézmények százméteres körzetében, temetők és azok százméteres körzetében, a parkolási rendeletben felsorolt, úgynevezett védett övezetekben, illetve a kerületi önkormányzatok által kijelölt területeken. A Kúria 2014 év végi hatállyal megsemmisítette a fővárosi hajléktalanrendelet egy részét: kivette a parkolási rendeletben meghatározott, ám a hajléktalanrendeletben utca és tér szinten nem definiált, védett területeket. A Kúria ugyanakkor elutasította az ombudsman indítványát, és hatályban hagyta az aluljárókra vonatkozó tilalmat. Elfogadva ezzel a főváros érvelését, amely szerint a forgalmas aluljárók rendszeres, nagyszámú városlakó általi használata, a közbiztonsági követelmények garantálhatósága nem egyeztethető össze az életvitelszerű lakhatással és az azzal szükségképpen együtt járó körülményekkel.

A programban a szociális munkások nem csupán személyes kapcsolatot alakítanak ki a hajléktalanokkal és felméri egészségügyi állapotukat, szükség esetén intézkednek is egészségügyi ellátásukról. Továbbá tájékoztatják őket a szociális ellátó intézmények által felkínált lehetőségekről, kiemelten támogatva a szállásokon található igénybe vehető üres helyek kihasználását. Ha azt az ellátandó személy igényli, vagy egészségügyi nehézségekkel küzd, a Fővárosi Önkormányzati Rendszert Igazgatóság által felajánlott gépjárművekkel viszik el a fogadó szálláshelyre.

A hajléktalanellátó rendszer napi bejárást igénylő elemei közül a nappali tartózkodók és az éjjeli menedékek a legmeghatározóbbak, kapacitás szerinti sűrűsödéseik a városszerkezet eltérő pontjain rajzolódnak ki. A nap-

pali tartózkodók a pesti oldalon, a Nagykörúton belül, az éjjeli menedékek inkább pályaudvarok és kivezető vasútvonalak mentén sűrűsödnek.

A huzamosabb tartózkodásra szolgáló átmeneti szállások elhelyezkedése függetlenebb a hajléktalanok napi mozgásterületeitől, szétszórta, de egy-egy pontban nagyobb kapacitással jelennek meg a XIII., a VIII., a IX. és a XXIII. kerületekben. A pesti oldal belső területein a hajléktalanellátó intézményrendszer ráfed a krízisterületekre, ami arra enged következtetni, hogy az ellátást biztosító intézmények a már „leromlott” területeken könnyebben tudnak megtelepedni, az itteni lakosság pedig az alacsonyabb érdekérvényesítő-képessége miatt kevésbé tudja megakadályozni – jelentős területi presztízscsökkenéssel járó – elhelyezésüket.

A hajléktalan ellátással több szervezet foglalkozik, ami jelentősen csökkenti a tevékenység hatékonyságát, tekintve, hogy ezáltal a rendelkezésre álló forrásoknak az ideálisnál jóval nagyobb része e szervezetek fenntartására kerül elköltésre a hajléktalanok közvetlen ellátása helyett. A hajléktalanokkal foglalkozó szervezetből 3-4 nagyobb van, akikkel a fővárosi önkormányzat együttműködik (Máltai Szeretetszolgálat, baptisták, evangélikusok). Infrastruktúra tekintetében a Szabolcs utcai hajléktalan ellátó a legnagyobb, legjelentősebb létesítmény.

Budapest szociális intézményrendszeréről összességében elmondható, hogy kihívásokkal és fejlesztési igényekkel jellemezhetően működik.

OKTATÁS

Budapest az oktatás szempontjából is kiemelkedő jelentőségű települése, központja az országnak.

Az oktatás területén is jelentős jogszabályi változások történtek a közelmúltban, melyek révén 2013. január 1-től állami fenntartásba, a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (KLIK) kerültek át a korábban (kerületi vagy fővárosi) önkormányzati fenntartású köznevelési intézmények.

Bár a fenntartást a KLIK végzi, a működtetés továbbra is a Budapest Főváros Önkormányzatának feladata – összesen 35 iskolában és 13 kollégiumban, 8 szakszolgálatnál és a pedagógiai szakmai szolgálatnál. A fővárosi önkormányzati fenntartásában két óvoda van, valamint a tulajdonában van 67 szakképző intézmény,

amelynek a fenntartója és működtetője a KLIK. Budapesten a 2013/14-es tanévben több mint 56 ezer óvodás járt az 589 óvodai feladatellátási intézménybe, melynek döntő többsége állami, illetve kerületi fenntartású, 130 alapítványi és magán, 32 pedig egyházi intézmény. Az óvodai férőhelyek száma az óvodások számának növekedésével együtt folyamatosan bővült az utóbbi évek alatt. Megállapítható, hogy növekvő tendenciát mutat az egyházi és magánóvodák száma, az intézmények döntő többsége azonban továbbra is a kerületi önkormányzatok fenntartásában működik. Óvodák és általános iskolák területi lefedettsége megfelelő, csak a pesti peremkerületek kertvárosias részein és a budai hegyvidéki lakóterületeken vannak nagyobb összefüggő, az 500 méteres elérési körön kívüli területek, amelyeket már nem fed le az alapellátást biztosító hálózat. Kerületi összesítésben vizsgálva a nem budapesti óvodások és általános iskolai tanulók arányát, a II. és XII. kerület emelkedik ki, mint a budai agglomerációból bejáró diákok célterületei. A legmagasabb arány itt 15-20% közötti, melyet részben indokol, hogy itt arányaiban több speciális ellátást nyújtó iskola működik.

A középiskolai ellátórendszert többféle iskolatípus alkotja: az érettségit adó klasszikus gimnáziumok és az ugyancsak érettségit is adó szakközépiskolák, melyek párosulnak szakiskolai ellátással is. Az erős pesti belvárosi koncentráció mellett, a gimnáziumok Buda belső területein sűrűsödnek északi és hegyvidéki irányú csapokkal.

A szakközépiskolák pesti belvárosi gócterülete erőteljesebb, mint a gimnáziumok esetében.

A budai II., III., és XII. kerületek középiskoláinál is jelentősebb a pesti belvárosi, illetve a XI., XXI. és XIII. kerületek iskoláinál jelentkező "szívóhatás", ahol a nem budapesti diákok aránya akár az 50-55%-ot is eléri.

Fontos hangsúlyozni, hogy a KLIK fenntartásában lévő szakközépiskolákban az általánosan képző (szakmacsoportos alapozás) szakaszban a tanulók 88%-a tanul, ugyanakkor a szakképzési szakaszban az érintett tanulók csupán 23%-át készítik fel szakmára. A szakmai képzésben az állami fenntartók szerepe kisebb, jelentős a magán fenntartók szerepvállalása.

A főváros támogatja azokat az országos fejlesztési irányokat, amely a keresletre reagáló rugalmasabb képzési struktúra és duális képzési szemlélet megerősödését célozza.

A BUDAPESTI ÁLTALÁNOS- ÉS KÖZÉPISKOLÁK FENNTARTÓK SZERINTI MEGOSZLÁSA(2013/2014):

	Állami fenntartású	Egyházi fenntartású	Magán fenntartású	Összesen
Általános iskola	297 db / 80%	36 db / 10%	39 db / 10%	372 db
Középiskola	173 db / 46%	45 db / 12%	155 db / 42%	373 db
Szakiskola	63 db / 56%	11 db / 10%	38 db / 34%	112 db

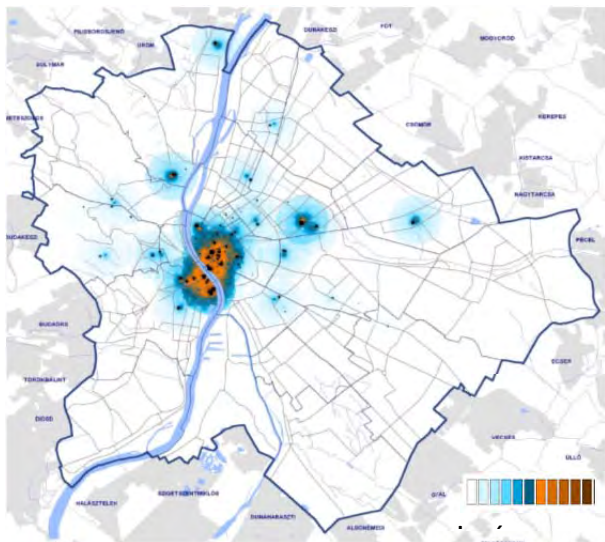
Forrás: KSH, Budapest statisztikai évkönyve 2013.

Budapest egyértelműen az ország felsőfokú oktatási központja. A felsőoktatási intézmények jelentős része a belső budai és pesti városrészekre koncentrálódik. Budapest területén 22 felsőoktatási intézményben – melyből 10 állami, 6-6 pedig egyházi, illetve alapítványi fenntartású – összesen 64 karon folyik oktatás. A nap-pali képzések mellett teret nyertek az egyéb képzési formák is, különösen a levelező képzéseken tanulók száma emelkedett jelentősen. Bár a felsőoktatás intézményrendszerének városon belüli elhelyezkedése a tágabban értelmezett városközpont területén koncentrálódik, történetileg nem alakult ki zárványt jelentő önálló egyetemi negyed.

A központi magtól leszakadó pesti szatellit térségekben az újabb alapítású – részben magán és egyházi – intézmények találtak helyet maguknak jogi, pénzügyi, kereskedelmi, kommunikációs és média, valamint informatikai karokkal. A budai oldalon meghatározó sűrűsödési pontot alkotnak a ma már egyetemenként működő korábbi III. kerületi műszaki főiskolák.

17. ábra: A felsőoktatás térségei Budapesten

A felsőoktatást érintő reformok (keretszámok, hallgatói és intézményi finanszírozás, stb.) következtében a saját infrastrukturális fejlesztések a működtetéssel szemben háttérbe szorulnak, plusz források hiányában ezt az intézmények a számukra biztosított forrásokból már nem képesek kigazdálkodni.

A felsőoktatás vonatkozásában új stratégia született, melynek célja a felsőoktatás és a gazdaság kapcsolatának erősítése, s melyben kiemelt szerepe van a képzés munkaerő-piaci relevanciájának is. Fontos megemlíteni, hogy a mintegy 100 ezer fős nagyságrendű budapesti hallgatói létsámszámhoz képest viszonylag szűk a kollégiumi férőhelyek kerete (kb. 15 ezer férőhely). Jelentősebb fejlesztés e tekintetben a Kandó Kálmán Kollégium felújítása (1,6 milliárd Ft-os fejlesztés 2016 évi átadásal), illetve a közelmúltban elkészült Nemzeti Közzolgálati Egyetem 600 férőhelyes Orczy úti kollégiuma.

A felsőoktatást érintő infrastruktúrafejlesztések közül a Nemzeti Közzolgálati Egyetem és a MOME XII. kerületi fejlesztései a 2014-2020-as ciklusra is áthúzódnak. A Semmelweis Egyetemről levált Testnevelési Egyetem esetében új campus kialakítása tervezett a 2014-2020-as időszakban.

2013-ban Budapesten a foglalkoztatottak 6,3%-a dolgozott az oktatási ágazatban.

KULTÚRA

Budapestet **gazdag kulturális élete**, atmoszférája teszi vonzóvá mind saját lakosai, mind az ide látogató külföldiek számára. Budapestnek – a magyarok és a Kárpát-medence hagyományos kulturális központjának – a vonzó kulturális arculata összetett, sokszínű hagyományok alapján fejlődött ki. A magyar kulturális intézmények – színházak, múzeumok, kiállítások, zenei intézmények, kulturális központok és művelődési házak, könyvtárak, mozik, stb. – a város fejlődése során fokozatosan alakultak ki, és jelenleg is nagy számban koncentrálódnak.

A fővárosi önkormányzat 100%-os tulajdonában álló **Budapesti Fesztivál- és Turisztikai Központ Nonprofit Kft.** kiemelkedő szerepet tölt be a főváros kulturális, művészeti programjainak szervezésében. A fővárosi önkormányzat ugyanakkor nyitott a külső megkeresésekre, kezdeményezésekre támogatására is, amire példaként említhető, hogy a FÜGE Közhasznú Egyesület kezdeményezésére a főváros a Jurányi utcában egy házat biztosított inkubátorházként független társulatok (független alkotók, színház, zene) részére.

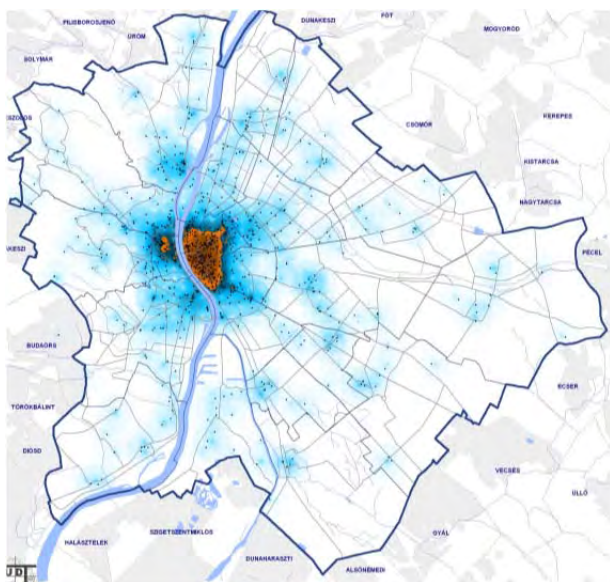
A Budapest területén lévő kulturális intézmények közül számos jelentős intézmény fővárosi tulajdonban van, így többek között 13 színház és jelentős közgyűjtemények, mint a Budapesti Történelmi Múzeum (főbb telephelyei: Vármúzeum, Kiscelli Múzeum, Aquincumi Múzeum, Budapest Galéria), a Fővárosi Állat- és Növénykert, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, Budapest Főváros Levéltára. A kortárs képzőművészet önkormányzati támogatása terén komoly előrelépést jelentett a Budapesti Történelmi Múzeum szervezeti egységeként 2013 őszén a város új, reprezentatív épületében, a BÁLNÁ-ban megnyitott Új Budapest Galéria, amely minden szempontból megfelel a kor követelményeinek.

Az utóbbi évtizedekben számos for-profit kortárs művészeti helyszín is megnyílt Budapesten, jelentősen gazdagítva ezzel a képzőművészeti kínálatot.

A kerületi önkormányzatok által biztosított közművelődési szolgáltatások Budapesten jó minőségűek. A kerületek e téren végzett munkáját segíti a fővárosi önkormányzat fenntartásban működő Budapesti Művelődési Központ. Budapest közkönyvtári ellátottságát a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Központi Könyvtára (benne Gyermekkönyvtár, Zenei Gyűjtemény, Budapest Gyűjtemény), valamint a kerületekben működő 49 tagkönyvtár biztosítja.

A kortárs képzőművészet terén jobbra egyének, illetve nonprofit szervezetek működnek, a fővárosi önkormányzat a CAFe Budapest őszi kortárs művészeti fesztivál megrendezésével támogatja ezt az ágazatot.

18. ábra: Összes kulturális létesítmény – múzeum, galéria, színház, koncertterem, mozik, könyvtárak, kulturális központok – elhelyezkedése Budapesten

A kulturális intézmények működését több szaktörvény – Kulturális törvény, Levéltári törvény, Előadóművészeti törvény – szabályozza, a közművelődési-közügyűteményi területeken kötelező feladatként nevesítve az önkormányzat számára a kulturális feladat ellátását. E területen az állami forrás biztosítása elmarad a szükségesétől, illetve a levéltár tekintetében egyáltalán nem jelentkezik.

A Liget Budapest projekt az elmúlt évek előkészítése után 2016-tól a megvalósítási szakaszba lép. Megújul a Közlekedési Múzeum és 2018-ig elkészül a Magyar Zene Háza, valamint a Szépművészeti Múzeum felújítása. A második, a 2019-es ütem része lesz a Petőfi Csarnokot váltó Nemzeti Galéria és a Néprajzi Múzeum. A projektre a központi költségvetés 2020-ig 200 milliárd forint fejlesztési forrást allokál. Ennek keretében felújítják a Közlekedési Múzeumot és megújul a Fővárosi Állat- és Növénykert. Az intézményben a volt vidámparki területekkel bővülve a jövőben nagyszabású beruházások indulnak: jelentős állami támogatással (25 Mrd Ft), több ütemben épül meg a Mesepark és Európa legnagyobb biodómjával a Pannon Park. Az Állatkert jelenleg a legnagyobb látogatottságú múzeumi intézmények egyike, és a fejlesztéseknek köszönhetően a látogatószám a jövőben várhatóan tovább emelkedik (a jelenlegi évi egymillió főről, 1,3-1,4 millió főre).

Barnamezős fejlesztésként, szintén új kulturális helyszínné alakul a 2011-ben műemlékké nyilvánított MÁV Északi Járműjavítójának ún. Eiffel csarnoka, ahol a Magyar Állami Operaház és az Erkel Színház új műhelyháza és próbacentruma kap helyet.

A kulturális létesítmények működtetése háromféle forrásból történhet: saját bevételből; állami forrásból (színházak esetében ez jelentősebb, mint az önkormányzati forrás, illetve kiegészül még a társasági adóról és osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXI. tv. (a továbbiakban: Tao. tv. alapján kapható támogatással), valamint önkormányzati forrásból (a közgyűjtemények, levéltár, könyvtár, állatkert esetében ez jelentősebb tétel, mint az állami forrás). Az önkormányzati finanszírozás bázis alapú, azaz mindig az előző évi összeg alapján kerül meghatározásra, s az utóbbi időben évről évre csökken a rendelkezésre álló összeg. Európában a költségvetés 1%-át fordítják kultúrára, Budapesten ennél kevesebbet.

A fővárosi önkormányzat támogatásával és közreműködésével egész évben számos fesztivál gazdagítja a kulturális programkínálatot. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma (EMMI) és Budapest Főváros Önkormányzata között létrejött együttműködési keretmegállapodásával, 2015 és 2017 között stabil finanszírozási háttérrel biztosítottak a Budapesti Tavasz Fesztivál (BTF) és a CAFe Budapest Kortárs Művészeti Fesztivál megrendezéséhez, melyek megszervezésében a Budapesti Turisztikai és Fesztiválközpont valamint a Művészetek Palotája vállalt főszerepet. A Szabad Tér Színház nyári szezonban megvalósuló fesztivál- és családi programjai mellett számos magánszervezésű fesztivál és rendezvény is megvalósul a margitszigeti és városmajori helyszíneken.

A privát szervezetek által létrehozott, megvalósított kulturális rendezvények (pl. Sziget Fesztivál) esetében a fővárosi önkormányzat kedvezőbb áron biztosítja a területet a rendezvény számára, továbbá a BKK is kedvező közlekedési jegyárakat biztosít a résztvevők számára. Ezen rendezvények a külföldi fiatalok számára jelentős imázsformáló szereppel bírnak. Mivel az idegenforgalmi alap megszűnt a főváros költségvetésében, így a fővárosi önkormányzat közvetlenül már nem tudja támogatni a korábban támogatott nagy rendezvényeket (pl. Mesterségek Ünnepe, Zsidó Nyári Fesztivál), csupán esetleges jelleggel.

A kultúra finanszírozásáról szólva meg kell említeni azt a sajnálatos tény, hogy az utóbbi években hiányzik a szponzoráció.

A kulturális ágazatnak adományok befogadására a Pro Cultura Urbis Közalapítványon keresztül van lehetőség, mely a kulturális értékek védelmének és új értékek létrejöttének elősegítésére, többek között a kulturális mecenatúra működtetése céljából jött létre 1999-ben.

Budapestet a környező nagyvárosokkal, Béccsel, Prágával összevetve elmondható, hogy Budapest kultúrával legeladhatóbb a külföldiek részére, mivel összességében pezsgőbb a kulturális élete, mint a versenytársainak. Bécs az elitkultúra (opera) tekintetében van kedvezőbb helyzetben, s a gyűjteményei is jobban pozícionáltak, mint a budapestiek. Budapest esetében a

nyelvi korlát miatt a színházi élet magas minősége ellenére sem tud versenyképes lenni, amin a külföldiek számára biztosított feliratos előadások tudnának változtatni.

A főváros széles kulturális kínálatát tovább bővítik az Európai mintára kialakult alternatív kulturális terek, ún. „tematikus utcák”. Jól érzékelhető, hogy az egyes utcák, városrészek népszerűsége, profilja folyamatosan átalakul, változik. Amíg a 2000-es évek legnépszerűbb helyszínei között megtaláltuk a Király utcát és a Ráday utcát, a hasonló kulturális profil napjainkban leginkább a Bartók Béla utca esetében érhető tetten.

Budapest egyik sajátossága az Európában is egyedülálló art mozihálózat. A Budapest Film Zrt. által működtetett art mozik folyamatos hozzáférést biztosítanak az európai és magyar kultúra értékes filmjeihez. Ezek a mozik a filmnézésen túl nyújtott kulturális szolgáltatások által a valódi közösségi tér élményét is biztosítják.

A 2007-2013-as programozási időszakban több kulturális területet érintő projektet valósított meg a fővárosi önkormányzat EU-források felhasználásával, melyek közül megemlíthetőek a Fővárosi Állat és Növénykert projektjei (pl. a Varázshegy), a Budapesti Történeti Múzeum Aquincumi Múzeum fejlesztése, a Budapest Főváros Levéltára e-levéltári és digitalizálási projektje, valamint a Szabó Ervin Könyvtár projektjei.

Kormányzati beruházások közül ki kell emelni a Várkert Bazár komplex felújítását, valamint a Kossuth tér megújítását és a látogatóközpont kialakítását is magában foglaló Steindl Imre Programot, valamint a Zeneakadémia felújítását. Az elmúlt időszak kulturális jellegű magánfejlesztései közül kiemelendő a Budapest Music Center létrehozása.

SPORT

Budapest sportlétesítményeinek tulajdoni szerkezete hármas tagolású: állami, önkormányzati és privát tulajdonban állnak a sport infrastrukturális létesítmények. A fővárosi önkormányzat által működtetett Margit-szigeti Atlétikai Centrum jó állapotú, jó minőségű a pálya, de versenyek lebonyolítására nem alkalmas.

A Városligeti Műjégpálya és épületegyüttes rekonstrukciója 2011 végére fejeződött be, így jelenleg nagyon jó állapotban fogadja látogatóit. Az élsportolók versenyei mellett a Városligeti Műjégpályát évente közel 500 000, elsősorban iskoláskorú látogató veszi igénybe, függetlenül idényjellegétől.

A Margitszigeti Atlétikai Centrumban mintegy 80 000 fő sportol évente az atlétika, kosárlabda, tenisz, labdarúgás, judo sportágban. Ezen túlmenően több tízezer vesznek részt a két intézmény egyéb rendezvényein.

Európai szintűvé fejlődött a futómozgalom és a város versenyrendszere. Budapesten 150-180 ezer fő vesz részt évente a főváros közterületein megrendezésre kerülő futó sportrendezvényeken. 2012-ben a fővárosi

önkormányzat megteremtette a futóversenyek rendezésének jogszabályi hátterét. Az új rendelet értelmében Budapesten évi hat nagy, valamint kilenc másodkategóriás rendezvényt lehet rendezni. A futóversenyekből származó bevételekből részesül a BKK a közutak nem rendeltetésszerű használatáért, valamint a fővárosi önkormányzat a közterek használatáért.

Budapest főváros önkormányzata kiemelkedően nagy sportrendezvényt önállóan nem szervez, de állami szervezésű eseményeken partnerként szerepet vállal.

Nemzetközi sportesemények közül kiemelkedő jelentőségű a 2017-ben megrendezésre kerülő FINA vizes világbajnokság. A rendezvényhez kapcsolódó infrastruktúrafejlesztés – kormányzati finanszírozás és irányítás mellett – folyamatban van. A Dagály úszókomplexum megépítésén túl sor kerül a kapcsolódó közterületek – köztük a Duna-menti kerékpáros és gyalogos sétány – fejlesztésére és árvízvédelmi beruházásra is. A fejlesztések összköltsége mintegy 49 milliárd Ft. Az óriás toronyugrás a Batthyány tér magasságában, az alsó rakparton kerül megrendezésre, mely helyszínválasztás Budapest számára jelentős marketingértékkel bír.

A Fővárosi Közgyűlés döntött arról, hogy a Magyar Olimpiai Bizottsággal közösen, a 2024. évi XXIII. Nyári Olimpiai és XVII. Paralimpiai Játékok megrendezésének jogára pályázik, és a rendezési jog elnyerése érdekében együttműködési megállapodást köt a Magyar Állammal és a Magyar Olimpiai Bizottsággal. A helyszínre vonatkozó döntésre 2017 szeptemberében kerül sor. A döntésig, egyrészt jelentős előkészítő munkákat kell elvégezni, másrészt az olimpiai rendezéstől függetlenül is tervezett infrastruktúrafejlesztések átütemezése is szükségessé válik.

Ezek közül a legjelentősebbek a további stadionfejlesztések. 2014-ben elkészült a Groupama Aréna az Üllői úton, és folyamatban van az MTK létesítményfejlesztési programjának megvalósítása (ebben a Hidegkuti Nándor Stadion 2016-ra készül el, mintegy 6 milliárd Ft-ból), valamint a Puskás Ferenc Stadion megújítása. Ez utóbbi fejlesztés 2016-ban kezdődik, a befejezés időpontja 2019. A projekt tervezett költségvetése 100 milliárd Ft.

A jelentős léptékű fejlesztések között kell említeni, hogy 2015-ben befejeződött a Tüskecsarnok projekt, amelynek keretében, a mintegy 2,5 milliárd forintos beruházásból, a sportcsarnok mellett új uszoda kialakítására is sor került.

A sportesemények megrendezéséhez és a fővárosi lakosok sportolásának rendszeressé tételéhez szakmai, személyi és technikai hátteret biztosít az a 42 sportági szakszövetség és sportszövetség, mely közel 600 fővárosi sportegyesület több mint százezer rendszeresen sportoló tagjának szervez versenyeket, bajnokságokat.

A 42 sportszövetséggel a fővárosi önkormányzat napi szintű szakmai kapcsolatot tart, a Curia utcai Budapesti

Sportszékház épületében valamennyi sportszövetség nagy kedvezménnyel kap irodai helyet a fővárosi önkormányzattól.

LAKÁSHELYZET

Budapest lakásállománya egyre csökkenő ütemben gyarapszik. 1980 és 90 között, illetve 2001 és 2011 között Budapesten a lakások száma mintegy 9%-kal bővült, átlagosan évi 1% körüli növekedést mutatva. A válság óta sokkal kevesebb lakás épült a fővárosban is, s ez az állomány bővülésének lassulását eredményezte.

2001-2011 között kiugróan sok (15 074 db) lakás épült a XIII. kerületben és viszonylag sok (8-10 000 db) a IX., X., XIV. kerületekben. A legkevesebb lakást az I., V., XXIII. kerületekben építették.

A 2011-es népszámlálás alapján a lakások 70,8%-a összkomfortos, 25,3%-a komfortos, 1,8%-a félkomfortos, 1,2%-a komfort nélküli, 0,9%-a szükség- és egyéb lakás.

A főváros lakásállományának 92%-a magántulajdonban van. Az önkormányzati bérlakások aránya az 1990-es 50%-ról, 2001-re 11%-ra, 2013-ra 5%-ra – 45 284 darabra – csökkent (emellett 2013-ban 2% volt a más intézmény vagy szervezet tulajdonában lévő lakások aránya). A lakásállományon belül az önkormányzati bérlakások aránya 2013-ban a VIII., IX., XIII. kerületben a legnagyobb (11,1%, 10,4%, illetve 9%, ami 4913, 4087 illetve 6544 darab lakást jelent). A legkevesebb, 1% körüli arányú önkormányzati tulajdonú lakás a XVI., XIX. és XXIII. kerületekben található (ez 304, 170, és 55 darab lakást jelent).

Az önkormányzati bérlakások száma szinte minden kerületben csökkent az elmúlt években is. Csak néhány olyan kerület van, ahol új bérlakások épültek. Ezek az ingatlanok azonban – általában a fűtés módja miatt – nem felelnek meg a hátrányosabb helyzetű rétegek által megfizethető lakásoktól elvártnak. (Fontos lenne ugyanis, hogy ezeknek a lakásoknak többek között legyen alacsony a rezsije, legyenek tömegközlekedéssel jól megközelíthetőek, a közelében legyenek a mindennapi életvitelhez szükséges szolgáltatások és az egészségügyi ellátás is még könnyen elérhető helyen legyen). Az önkormányzati lakásokat a 2010. január 1-i állapot alapján a következőképpen jellemezhetjük:

Az önkormányzati lakások átlagos nagysága 46,1 m².

Szobaszám szerinti összetételt tekintve viszonylag kedvezőtlen (nagyon magas az egy és 2 szobás lakások aránya).

A lakások 28,9%-a összkomfortos, 36,5%-a komfortos. A komfort nélküli és szükségülakások aránya egynegyed. A lakások kétharmada összközműves, egyötöde távfűtéses.

A 2001-es népszámlálás adatai szerint 73 380 üres lakást tartottak nyilván, amelyből 6000 volt önkormányzati tulajdonban. A 2011-es népszámlálás adatai

szerint az üresen álló, más funkciójú, vagy másodlagosan használt lakások aránya 13% (ez több mint 118 071 lakást jelent). A lakott lakások 10%-ánál használati jogcímekeként bérleti, 1,1%-ánál más jogcím van megadva.

A HÁZTARTÁSOK LAKÁSHASZNÁLATI JOGCÍM SZERINT

Jogcím

Tulajdonos	80.3 %
Haszonélvező, tulajdonos rokona	4.4 %
Bérelt lakás bérlői piaci áron	5.8 %
Bérelt lakás bérlői nem piaci áron	7.5 %
Magántulajdonú lakás szívésségi lakáshasználói	0.9 %
Szolgálati lakás használói	1.1 %
Összesen	100.0 %

Forrás: KSH, Statisztikai Tükör 2012/108 Az összes háztartás adatai a település típusa alapján: 12.2 tábla

Jelenleg a magánbérlakás-szektor jogi helyzete rendezetlen, az önkormányzatok hatáskörébe tartozó szociális bérlakás-szektor pedig alulfinanszírozott. Mivel mindkét piac bővítésére szükség van, elkerülhetetlennek látszik az országos és a fővárosi bérlakáspolitikák megalkotása. A bérlakásszektor hiánya egyrészt fékezi a mobilitást, hiszen egy új munkahelyért nehezebb (vagy lehetetlen) az ország egyik végéből a másikba költözni. Másrészt az alacsonyabb jövedelmű csoportokat gyakran kényszeríti arra, hogy számukra túl drága lakhatási konstrukciókban éljenek. Mint az utóbbi időben is látszik, a díjhátralékos családok nem tudnak könnyen váltani, és számukra megfizethető bérlakásba költözni.

Tehát, országos és egyben fővárosi probléma is a bérlakáshiány, és ezen belül a szociális bérlakások hiánya. Ahhoz, hogy a jelenlegi helyzetnek megfelelő bérlakáspolitikát lehessen kialakítani, szükség lenne arra, hogy ismerjük a bérbe adott lakások összetételét, területi elhelyezkedését és tulajdonviszonyukat.

A bérlakásállomány jellemzése azonban igen nehéz, mert nem tudjuk pontosan, mennyi a szívésségi lakáshasználó, a magán-lakásokban élő szerződés nélküli albérlő, illetve a ténylegesen üresen álló lakás. A népszámlálás adatai valamiféle orientációként azonban szolgálhatnak: az üres (13%) és a nem a tulajdonos által lakott lakásként (11%) összeírt állomány lehet olyan, melyet – állapotuktól és a tulajdonos szándékától most eltekintve – potenciális bérlakásként vagy bérirodaként vehetünk számításba. A népszámlálási adatokra alapozva tehát a lakásállomány megközelítőleg 15-25%-a lehet jelen, vagy jelenhetne meg a jövőben a bérlakáspiacon.

Ennél valamivel nagyobb arány olvasható ki a KSH 2012-es felméréséből (OSAP 2153 Háztartási költségve-

tési és életkörülmény-adatfelvétel), mely a budapesti lakott lakásokra vonatkozóan azt jelzi, hogy a háztartások 5,8%-a lakását piaci, 7,5%-a nem piaci áron bérlő. Bérlői kategóriába soroljuk azokat a háztartásokat is, melyek rokoni, szívességi alapon, vagy szolgálati lakást használva laknak a lakásában (6,4%). Tehát az összes

lakott lakás 19,7%-át valamilyen konstrukcióban, bérlők és nem a tulajdonos lakják.

A népszámlálásból a bérlő által lakott és az üres lakások aránya alapján becsült 15-25%, illetve a lakott lakásokra vonatkozó KSH reprezentatív felmérés adatai alapján a potenciális bérlakás szektorhoz tartozhat a fővárosi lakások 25%-a (226.000 lakás).

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- A Fővárosi Önkormányzat szakmapolitikai, koordináló és érdekérvényesítő erejének növelése;
- Idősek nappali ellátó intézményei, hajléktalan ellátás területén mennyiségi és minőségi fejlesztések megvalósítása;
- Kultúra és városmarketing fejlesztése: fiatalok megtartása és foglalkoztatása (kreatív ágazatok számára is piacot teremtve);
- Kulturális intézményrendszer „előregedett részének” megújítása, kulturális/művészeti inkubátorházak;
- Nemzetközi sportrendezvények megtartásához szükséges infrastruktúra fejlesztésében együttműködés a Kormánnyal;
- A bérlakásszektor fejlesztése, a főváros kezdeményező szerepe a szektor országos szintű szabályozásának újr gondolásában;
- Kiegyensúlyozott térbeli-társadalmi szerkezet kialakításához hozzájáruló lakóterületi fejlesztések kidolgozása, ösztönzése;
- Az energiaszegénység csökkentését célzó komplex program kidolgozása és megvalósítása (pénzügyi támogatás, fizikai beavatkozások, szemléletformálás), a lakhatás megfizethetőségének javítása.

SWOT

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budapesten koncentrálódnak az ország legmagasabb szintű oktatási és kulturális intézményei, valamint az egészségügyi ellátó intézmények döntő többsége, köztük országos intézmények; ▪ Magas a közép- és felsőoktatás színvonala, az oktatási intézmények nagyszámú tanulót/hallgatót vonzanak a városba; ▪ Az Európai Unió által biztosított támogatási lehetőségeket jól használta ki a főváros, több jelentős projektet valósítottak meg Budapesten a 2007-2013 közötti időszakban; ▪ Pezsgő kulturális élet, kulturális rendezvények, amelyek mind a helyi lakosok, mind a külföldi látogatók számára nagy vonzerővel bírnak; ▪ Jó minőségű közművelődési szolgáltatások Budapest teljes területén; ▪ Nemzetközi sportrendezvények megrendezésére is alkalmas projektek megvalósítása a közelmúltban vagy folyamatban; ▪ Stabilan működő sportegyesületek, melyeknek jó az együttműködése a fővárosi önkormányzattal; ▪ Jó minőségű szabadidős és tömegsport létesítmények megléte (Margitszigeti Atlétikai Centrum, Városligeti Műjégpálya); ▪ Egyre népszerűbb futóversenyek, melyeknek a jogszabályi háttere is kialakításra került; ▪ A lakásállomány komfortossági szintje kiemelkedő. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az egészségügyi intézmények működésében sok a párhuzamosság, nem hatékony a működtetés, nincs szakmailag, gazdaságilag összehangolva a különböző intézmények tevékenysége, eszköz és infrastrukturális fejlesztési igények, ellátási hiányok; ▪ Szűkös férőhely kapacitások a peremkerületi bölcsődék, óvodák esetében; ▪ Az Országos Pszichiátriai és Neurológiai Központ bezárása miatt csökkent a speciális ellátást igénylő gondozottak ellátórendszere; ▪ A magántőke, mecenatúra szerepe a kultúra támogatásában elhanyagolható, kevés a bérlakás, alacsony a térbeli mobilitás; ▪ Az önkormányzati bérlakások aránya alacsony, összetételük kedvezőtlen.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Szakképzés hatékonyságának javítása – országos intézkedések; ▪ A kultúra révén a kreatív gazdaságban a munkalehetőségek számának növelése, a turizmus ágazat teljesítményének javítása; ▪ Kultúra révén Budapest migrációs célterületté válásának erősítése; ▪ Nemzetközi sportesemények, versenyek rendezése az állammal közösen; ▪ Erős politikai és városvezetői akarat megteremteti az egységes bérlakásrendszert. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az önkormányzati, állami pénzügyi lehetőségek további csökkenése a kultúra, oktatás és egészségügy finanszírozására; ▪ Jogszabályi változások miatt a fővárosi önkormányzattól állami tulajdonba kerültek oktatási és egészségügyi intézmények, ezáltal gyengül a főváros beleszólása a saját területén működő intézmények működésébe, fejlesztési irányiba; ▪ Állami szektorális stratégiák (egészségügyi, oktatási, kulturális) hiánya; ▪ A magántőkét nem sikerül bevonni a kultúra támogatásába; ▪ Az olcsó bérű és fenntartású lakások hiánya miatt növekedhet a díjhátralékosság; ▪ Az egységes bérlakásrendszer kialakítását akadályozhatják parciális érdekek.

I. 5. ESÉLYEGYENLŐSÉG BIZTOSÍTÁSA

A Fővárosi Közgyűlés 2010-ben elfogadott Budapest Főváros Települési Esélyegyenlőségi Programjának célja, hogy hozzájáruljon a különböző társadalmi csoportok egyenlő esélyű városhasználatához, ezáltal a társadalmi integrációhoz. Ennek érdekében ösztönzi a társadalmi csoportok közötti tolerancia és párbeszéd kialakulását, egyes hátrányos helyzetű csoportok beilleszkedésének támogatásához pedig hosszú távú intézkedési irányokat fogalmaz meg. Mindezt úgy, hogy figyelembe veszi az uniós irányelveket. Az EU célja ezen a területen, hogy megakadályozza az emberek elleni bármilyen diszkriminációt faji vagy etnikai származásuk, vallásuk vagy hitük, fogyatékoságuk, életkoruk vagy szexuális orientációjuk alapján. Az esélyegyenlőség terén végzett tevékenységekről a végrehajtást koordináló Budapest Esély Nonprofit Kft. rendszeres beszámolót készít a Fővárosi Közgyűlés számára, ugyanakkor az esélyegyenlőségi programra és különösen annak intézkedési tervére vonatkozó felülvizsgálatra 2010 óta nem került sor. Az esélyegyenlőségi célcsoportok közül az alábbiakban azok kerülnek kiemelésre, ahol fővárosi szintű és komplex beavatkozások előkészítése indokolt.

MÉLYSZEGÉNYSÉGBEN ÉLŐK ÉS VESZÉLYEZTETETTEK

Ezt a társadalmi csoportot a nagyon alacsony iskolázottság és foglalkoztatási ráta, erős települési, lakóövezeti térségi koncentráció és szegregáció, az ezekből következő súlyos szociális deficit és a hátrányos társadalmi helyzet újratermelődésének nagyon nagy valószínűsége jellemzi. Budapesten mélyszegénységben élnek vagy a mélyszegénységtől veszélyeztetettek a szegregátumokban élők, amely területeket az antiszegregációs helyzetfelmérés fejezet ír le. Emellett a munkanélküliség és az alacsony iskolázottság – különösen a kettő együttes megjelenése – tesz a mélyszegénységtől veszélyeztetetté.

Jelentős változást jelent a szociális ellátások terén, hogy 2015. március 1-től átalakult a segélyezési rendszer, aminek következtében a kerületi önkormányzatok saját rendeleteikben dönthetnek az általuk nyújtott segélytípusokról és azok összegéről az úgynevezett települési támogatások körén belül. Ez azt jelenti a gyakorlatban, hogy a kerületekben eltérő az egyes segélyek összege.

További változás, hogy a kormányhivatalokhoz került valamennyi jövedelemkompenzáló támogatás, köztük az aktív korúak ellátása, az időskorúak járadéka, az ápolási díj, a közgyógyellátások, valamint az egészségügyi szolgáltatásokra való jogosultság.

A segélyezési rendszer átalakításának hatásai – különösen a lakhatási szegénységre, a területi különbségek növekedésére - fővárosi szinten még nem kimutatott.

A tartós mélyszegénységben élők körébe tartoznak a hajléktalan személyek. Számuk Budapesten kb. 9 ezer főre tehető (részletesen a társadalmi és humán infrastruktúrát bemutató fejezetekben).

A hajléktalan emberek legfőbb szükségletei az egészségügyi és szociális ellátások elérhetősége, illetve a reintegrációt támogató szolgáltatások, mint a lakhatás, illetve a foglalkoztatás – és ezt megelőzően a képzés – köré csoportosulnak.

Hiányok mutatkoznak a felsorolt szolgáltatásokról szóló információhoz való hozzáférés területén, illetve nehézes különösen az utcán élő hajléktalan személyek elérése, szolgáltatásokba vonása.

Problémát okoz, hogy a sajátos élethelyzetből fakadó szükségleteket a szolgáltatások szervezésekor sokszor nem veszik figyelembe, ami a szolgáltatások megkettőzéséhez vezet.

Problémát jelent továbbá a hajléktalanná válást hatékonyan megelőző preventív ellátások, illetve a hajléktalan-ellátásból kivezető utak (pl. támogatott albérletbe költözés lehetősége, szociális munkával támogatott önálló, megfizethető lakhatási formák, stb.) hiánya.

HÁTRÁNYOS HELYZETŰ, INTÉZMÉNYI NEVELÉSBŐL KIKERÜLŐ FIATALOK

A hátrányos helyzetű fiatalok egy része a mélyszegénységben élő családok gyermekei közül kerül ki. Az ilyen fiatalok jelentős hányada roma származású. Ebben a csoportban mindezek mellett kiemelten jelennek meg az intézményi nevelésben felnőtt gyermekek. A fővárosban az átmeneti és tartós nevelésben élő gyermekek száma évek óta 2000 fő körül mozog.

Az intézményi nevelésben élők esetében összegződnek, hatványozódnak a deprimáltságot kialakító tényezők (tanulási problémák, más kulturális kód és szokásrendszer), ezáltal nagymértékben predestináltak lesznek arra, hogy felnőtt korukban a társadalom peremére szoruljanak, esély nélkül a felemelkedésre.

Az intézményi nevelésből kikerülő fiatalok szükségletei részben az oktatási, részben a szocializációs hátrányokból következnek. Kriminalizálódásuk vagy hajléktalanná válásuk megelőzéséhez – a mélyszegénységben, hajléktalanságban élőket segítő komplex programokhoz hasonlóan – olyan programok szükségesek, amelyek lakhatási, nevelési, oktatási és foglalkoztatási elemet is tartalmaznak, az érintettek korosztályának megfelelő módszereket és eszközöket alkalmazva.

ROMA NÉPESSÉG

A roma népesség fővárosi lélekszáma az országos lélekszám tizedére, közelítőleg 75-80 ezer főre tehető, mely lélekszám 2021-ig elérheti a 90-95 ezer főt. A 2011. évi népszámláláson azonban csak 20 151 fővárosi lakos mondta magát romának. A magukat romának mondó fővárosi polgárok legnagyobb számban a VIII. kerületben élnek (3050 fő), de 1000 főt meghaladó számban élnek a IV., IX., X., XIII., XIV., XV., XVIII., XX., XXI. kerületben is.

A roma népesség átlagos életminősége, lakhatási színvonala, egészségi állapota, foglalkoztatottsága, iskolázottsága a társadalom egészénél lényegesen rosszabb. A magyarországi cigányok négyötöde található a legalsó jövedelmi harmadban és 18-20%-a a középső harmadban. A roma népesség születéskor várható élettartama, életkilátásai sokkal rosszabbak a magyar átlagnál, de még az alsó jövedelmi harmadba tartozó nem roma népességénél is.

A fővárosban az országos átlagnál kisebb mértékben, és más településen belüli mintákat alkotva jelenik meg a roma népesség szegregációja, e mellett a fővárosra is igaz, hogy lakóhelyüket tekintve a romák többsége elszőlődött lakóterületeken, rossz minőségű lakásokban, nem megfelelő higiéniás viszonyok mellett, sokszor rendezetlen lakhatási jogviszony közepette él.

A szegregált lakókörnyezetben élő romák szolgáltatásokhoz és információkhoz való hozzáférése a legtöbb esetben korlátozott. A lakhatási jogviszony rendezetlensége sok roma család számára megnehezíti a helyi ellátások, szolgáltatások igénybe vételét.

A romák foglalkoztatási helyzetét tekintve rendkívül súlyos problémát jelent, hogy az aktív korú romák negyede semmilyen rendszeres munkavégzési tapasztalattal sem rendelkezik, s az aktív korú romák mindössze 27%-ának van valamilyen munkája. Budapesten ennél jobb a helyzet, a romák 64%-ának van munkája, 57%-uk pedig rendszeres munkát végez, ami országos viszonylatban kiugróan jó mutatónak tekinthető. Az előreszámítások szerint a roma lakosság foglalkoztatási helyzete 2021-ig javulni fog az ország egészében, a legjelentősebb javulásra azonban a jelenleg is legjobb mutatókkal rendelkező központi régióban és Budapesten lehet számítani.

A romák munkavállalással kapcsolatos problémáinak legfontosabb oka az, hogy az aktív korúak több mint 70%-a legfeljebb 8 általános végzettséggel rendelkezik, ugyanakkor Budapesten a romák kétharmada (62%) rendelkezik szakképzettséggel, érettségivel vagy diplomával.

Az előítéletek és az azokból fakadó nyilvánvaló diskrimináció a roma népesség társadalmi integrációjának egyik legfőbb akadálya. Az aktív korú fővárosi roma népesség jelentős része a legális, nyílt munkaerőpiacon jellemzően rövid idejű, kiegészítő munkához jut. Sok jó képességű roma fiatal morzsolódik le az iskolarend-

szérből a szociokulturális hátrányok ledolgozását segítő, célzott iskolai felzárkóztató programok és a hátrányokat kompenzáló eszközök hiánya miatt. Kevés továbbá a felnőtt romák képzettségbeli deficitjeinek csökkentésére szervezett, foglalkoztatási és szociokulturális hátrányokat célzottan csökkentő munkaerő-piaci program.

A fővárosban élő roma fiatalok jelentős része elszakadt kulturális identitásától, a roma kultúra hagyományaitól. Kevés az olyan szervezett program, amely a roma kultúra értékeivel, hagyományaival, szokásaival megismertetné őket. Pedig a roma kultúra identitásképző ereje és sokszínűsége jelentős értékeket mutathat fel az etnikai alapú megbélyegzéssel szemben.

Emellett kevés kulturális program mutatja be a roma kulturális értékeket úgy, hogy az a többségi kultúra tagjai számára is megbecsülést válthatna ki. Gyakori a problémák etnicizálása, egy-egy szociális vagy egyéb társadalmi probléma összekapcsolása a roma identitással.

A roma származású lakosság legfőbb szüksége a stabilabb szociális háttér kialakításához szükséges tartós, stabil munka, amely az iskolai végzettség emelésével (lemorzsolódás csökkentés, ösztönző-rendszerek), és a társadalmi előítéletek csökkentésével, a lakosság és a munkáltatók érzékenyítésével érhető el. A fentiek eléréséhez szükséges a roma fiatalok kulturális identitásának erősítése.

NŐK

A családi szerepek tradicionális értelmezése a nőket gyereknevelési és háztartási feladatokra biztatja, amelyet azonban a modern társadalom nem, vagy csak kevésbé ismer el aktív munkavégzőként. Egyre több család gondolja, hogy a háztartáshoz kapcsolódó feladatok megoszthatóak. A tradicionális szerepek túlsúlya gátolja a nők önkitaljesedését, rontja nyugdíjkiadásait, a szegénység elnőiesedéséhez vezethet.

Az otthoni munkamegosztás egyensúlytalansága a férfiak munkahelyi és a nők otthoni túlterhelődését, hosszú távon a család felbomlását okozza. A kiegyensúlyozott szerepek, a munka és magánélet összeegyeztetését támogató munkáltatók és szolgáltatás hálózat növeli a nők munkaerőpiacra való visszalépésének esélyeit. Az OECD országokban végzett panelvizsgálatok szerint egyenes összefüggés van a lakosság gyermekvállalási kedve és a gyermeket vállalók munkahelyének biztonsága, illetve a családon belüli feladatmegosztás egyensúlya között.

Budapesten a 15-64 éves nők foglalkoztatási rátája jelentős mértékben meghaladja az országos mértéket (közel 8 százalékponttal), azonban a fővárosra is érvényes az a megállapítás, hogy a nők foglalkoztatási arányát (59,8%) jelentősen meghaladja a férfiaké (67,9%). A regisztrált álláskereső körében Budapesten 2008-tól

2012-ig, a nők minden évben többen voltak, mint a férfiak, míg országosan ennek az ellenkezője érvényes. Szintén tetten érhető, hogy a tartósan álláskeresők körében, a nők aránya az álláskeresés időtartamának elhúzódásával növekszik.

A nők hátrányos helyzetével nemcsak foglalkoztatás, hanem a jövedelmi viszonyok terén is találkozhatunk. Budapesten a helyzet az országos átlagtól is kedvezőtlenebb: egy nő átlagban 70-75%-át keresi egy azonos munkakört ellátó férfi jövedelmének. A nők munkahelyi lehetőségei a munkahelyi előmenetel terén is kisebbek a férfiakénál (a szakirodalom ezt üvegplafon jelenségnek hívja).

A társadalmi részvétel jellegzetes mutatójának a nők parlamenti, képviselő testületi részvételét tekintik. Ez alapján Budapest az országos helyzetenél kedvezőbb képet mutat: míg a parlamentben a nők aránya 10% alatti, a fővárosi közgyűlés képviselőinek 24%-a nő. Azonban ez az arány sem éri el a 30%-ot, amelyet az érdemi, nők érdekeit szolgáló változások küszöbneként szoktak emlegetni.

IDŐS ÉS IDŐSÖDŐ VÁROSLAKÓK

A 60 évesnél idősebb népesség népességaránya a népszámlálások adatai szerint folyamatosan növekszik, és az idősödő, 55-64 éves népesség aránya is 12% körüli értékről az elmúlt öt évben 14%-ot meghaladó szintre emelkedett. A 60 évesnél idősebbek aránya a 25%-ot 2016-ra, a 29%-ot 2030 táján érheti el a fővárosban. Az idős lakosság területi eloszlása nem egyenletes, és maga a társadalmi csoport sem homogén: megtalálhatóak jobb és rosszabb körülmények között élő háztartások is, amelyek térben viszonylag jól elkülönülten élnek.

A jelenlegi intézményrendszer nem elég széleskörű ahhoz, hogy a nyugdíjasok jelentős részét ki tudja szolgálni – részben kapacitásbeli részben hozzáférésebeli problémák miatt. E mellett az idős kor kezdete egészségügyi és szociális szempontból egyre későbbre tevődik át az egyéni életút során, ugyanakkor az öregedő társadalom egyre nagyobb terheket ró az egészségügyi és szociális ellátórendszerre.

Az életkor előrehaladtával emelkedik a mindennapi tevékenységeikben korlátozott személyek száma, az ápolásra, gondoskodásra szoruló aránya. Ezért részben kiegészítő pontként kell tekinteni a prevencióra az egészségmegőrzésre, ami szemléletbeli változást is jelent, a szociális ellátáson belül is szükséges az idősekkel foglalkozó területek átértékelése, megerősítése. A Budapesti egészségterv ezért prioritásként jelöli meg az idősek egészségügyi ellátásának fejlesztését.

Az idős és idősödő generációk problémái tehát részben az egészség és ezzel összefüggésben az életmód, részben a foglalkoztatottság köré csoportosulnak. Az aktív idős-kort ösztönző komplex beavatkozások ezért az egészségmegőrzéssel kapcsolatos prevenció, a társadalmi részvétel,

a foglalkoztatás és képzés területére is kiterjedhetnek. Ezzel összefüggésben szükséges lehet az ellátó intézményrendszer elérhetőségének növelése, illetve a társadalmi kooperáció – helyi kisközösségek, ezen belül is generációk közötti együttműködés – erősítése.

FOGYATÉKOS, TARTÓSAN EGÉSZSÉGHÁROSODOTT EMBEREK

A fővárosban közel 81 ezer fogyatékos ember él, az aktív korú fogyatékos emberek száma 38 ezer, amely a tartós egészségkárosodottakkal 123 ezerre egészül ki a 2011. évi népszámlálási adatok szerint. A fővárosban élő fogyatékos emberek 35%-a mozgássérült, 20%-uk értelmi fogyatékos vagy pszicho-szociális hátránnyal élő személy, 14%-uk vak, gyengénlátó, aliglátó, 13%-uk siket, nagyothalló, 10%-uk egyéb fogyatékos. A fogyatékos személyek legfőbb problémái a szolgáltatások és a munkahelyek elérésének nehézségeiből adódnak. Az aktív korú fogyatékos személyeknek a fővárosban mindössze 15%-a dolgozik, közel fele rész munkaidőben.

A munkaképes korú egészségkárosodott népesség iskolázottsága – bár emelkedett az elmúlt évtizedek alatt – lényegesen alacsonyabb, mint az azonos korú többségé. A tartósan egészségkárosodottak, valamint a fogyatékosokkal élők elsődleges jövedelmi forrása a rokkantsági nyugdíj (68%-uk részesül benne) vagy a rokkantsági járadék (14%-uk részesül benne). A fogyatékos inaktív emberek jelentős része folyamatosan ápolásra, gondozásra szorul, ami a családi körben élő fogyatékos ember esetében további családtagnak jelent állandó, a munkaerőpiactól távol tartó lekötöttséget. Az intézményekben élő fogyatékos személyek döntő része helyhez kötött, ugyanakkor helyben nincs lehetősége munkát végezni.

A Budapesten élő, egészségkárosodott inaktív emberek 61%-a egyáltalán nem tartja magát alkalmasnak a munkavállalásra, és nem is szeretne dolgozni. 19%-uk azonban képesnek tartja magát a munkára, de nem szeretne dolgozni, 11%-uk szeretne dolgozni, de jelenleg nem keres munkát, míg 8% tekinthető aktív álláskeresőnek. A fővárosi inaktív egészségkárosodott emberek munkavállalási hajlandósága alulmúlja az országos értéket.

Az egészségkárosodottak munkavállalási esélyei az országhoz hasonlóan a fővárosban is kedvezőtlenek. A megváltozott munkaképességűek esélye az integrált foglalkoztatási lehetőségek tekintetében kedvezőtlen, azaz a fogyatékos munkavállalók foglalkoztatását a piaci szféra nem vállalja fel. A dolgozók döntő többsége nem piaci feltételek és bérek mellett foglalkoztatott.

A fogyatékos emberek helyzetét különösen nehezíti, hogy az akadálymentes közlekedés, a hivatalok és szolgáltató szervezetek akadálymentes megközelítése, elérése jelentős erőfeszítések ellenére sem megoldott. A foglalkoztatott fogyatékos emberek lakóhelye és

munkahelye közötti kapcsolat fontos mutatója a munkahelyre való bejárás időtartama, módja, vagyis a közlekedési eszköz. A munkába járó fogyatékos és nem fogyatékos emberek között főleg abban van eltérés, hogy igénybe vesznek-e közlekedési eszközt vagy sem.

A fővárosban élő fogyatékos emberek többnyire otthon dolgoznak és – ha tehetik – olyan munkahelyet választanak, amelyet gyalog is megközelíthetnek, mivel a munkahelyek elérése a közutak és a tömegközlekedés akadálymentességi hiányosságai miatt nehézkes. A legtöbb közszolgáltató intézmény nem rendelkezik elég forrással ahhoz, hogy nem csak az intézmény belső terét, hanem annak közvetlen külső környezetét is akadálymentessé tegye, így jelentős mértékben sérülhet a fogyatékos emberek esélyegyenlősége a szolgáltatásokhoz való hozzáférés terén is.

A Főváros a helyben lévő munkáltatók számára a foglalkoztatás támogatása érdekében szolgáltatásokat biztosít. Így szakmai kiadványok, rendezvények, fórumok, illetve képzések és információs szolgáltatás segítségével támogatja a munkavállalók munkahelyi beilleszkedését. Emellett a társadalmi integrációt segítő intézmények és civil szervezetek módszertani koordinációját is ellátja, szakmai kiadványok készítésébe és terjesztésébe, illetve a szakmai fórumokba és képzésekbe is bevonva ezen szervezetek szakembereit. Eze-

ket a szolgáltatásokat a fővárosban a Budapest Esély Nonprofit Kft. nyújtja, közszolgáltatási szerződés keretében. Budapest Települési esélyegyenlőségi programjának kidolgozása (2007-2010 között), illetve 2010 óta a végrehajtás koordinációja szintén a Budapest Esély feladata.

A „Budapest – több, mint esély!” nevű program végrehajtása, illetve több modul előkészítése a 2010-es évtől folyamatos, több – célcsoportra irányuló – koncepció (Fővárosi hajléktalanügyi koncepció, az Autizmussal élőket segítő koncepció) és koncepció-javaslat (idősügyi, romaügyi) elkészült, illetve több program/projekt megvalósíthatósági tanulmány szinten kidolgozásra került. Az antidiszkrimináció és egyenlő esélyű hozzáférés szempontjai beépültek a főváros szakmai stratégiai anyagaiba (horizontális megjelenítés). Az esélyegyenlőségi programról való kommunikáció és a fejlesztés érdekében a program folyamatos, és széleskörű társadalmi dialógusa zajlik. Az esélyegyenlőségi program rendszeres felülvizsgálata és fejlesztése érdekében 2010-12 között elkészült az a mérési rendszer és a kapcsolódó mérőeszközök amelyek célja, hogy az esélyterv végrehajtásának eredményeit mérhetővé tegye. A mérési eszközök konkrét alkalmazására eddig nem került sor.

SWOT

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stratégia, akcióterv megléte általános és célcsoportorientált megközelítésben, több szakterületre vonatkozóan (Települési Esélyegyenlőségi Program, a Fővárosi Migrációs Kerekasztal szakpolitikai ajánlásai, a Roma-Net projekt helyi akcióterve) ▪ a Fővárosi Önkormányzat jól működő, szakmailag erős intézményi háttere (Budapest Esély, BMSZKI); ▪ 700 új férőhely létrehozása a hajléktalan ellátásban 2011 óta; ▪ Szakmailag elismert, beágyazott szolgáltató civil szervezetek működése; ▪ Tudományos és módszertani tevékenységet ellátó szervezetek és szakmai műhelyek jelenléte; ▪ Fővárosi életforma jellegéhez kötődő kulturális- és művészeti sokszínűség, rugalmas szemlélet; ▪ Országos viszonylatban rugalmas munkaerőpiac; ▪ Innovatív projektek megvalósításának jelentős hagyományai vannak; ▪ Szakemberekkel való magas szintű ellátottság; ▪ CSR rendszereket működtető nagyvállalkozások megléte. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A hajléktalan-ellátórendszerek a városban koncentráltan helyezkednek el; ▪ Szociális bérlakások és lakhatási támogatások rendszere nem ad választ a szükségletekre; ▪ A szolgáltatói kapacitások sok területen még nem érik el az optimális szintet, illetve nem megfelelően célzottak (pl. idősellátás); ▪ Egyes hátrányos helyzetű csoportok kiszorulnak bizonyos szolgáltatásokból, illetve nehezen érik el azokat; ▪ Befogadó munkahelyi gyakorlatok alacsony elterjedtsége; ▪ Alacsony szintű a nyugdíj melletti foglalkoztatás; ▪ Fogycékos emberek foglalkoztatási szintje alacsony; ▪ Az akadálymentesítés terén jelentkező komoly hiányosságok (a fizikai környezetre vonatkozóan és az info-kommunikációs vonulatban egyaránt); ▪ Rugalmas munkaidő-szervezés, alternatív foglalkoztatási formák alacsony szintű elterjedtsége; ▪ Országos viszonylatban magas a szenvedélybetegségek penetrációja; ▪ Roma lakossággal szembeni előítéletek jelenléte; ▪ A hátrányos helyzetű csoportok problémáiról keveset tud a lakosság, sok esetben negatív lakossági attitűdök társulnak ezekhez a csoportokhoz; ▪ Forráshiány jelentkezése a szolgáltatásoknál; ▪ Lakossági rugalmatlanság a hátrányos helyzetű csoportokkal kapcsolatos attitűdök terén; ▪ F fiatalok veszélyeztetettsége a kriminalizáció, áldozattá válás, szenvedélybetegségek által; ▪ Alacsony szintű önkéntesség és a szociális, esélyegyenlőségi területeken.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kiaknázható szakmai humán-erőforrások; ▪ Kiaknázható szakmai-módszertani erőforrások; ▪ Hasznosítható jó gyakorlatok; ▪ Mozgósítható innovációs kapacitások; ▪ A kiterjedt intézményrendszer jó esélyt biztosít az innovatív gyakorlatok multiplikációjára; ▪ Lakossági kampányokkal széles tömegek érhetőek el; ▪ Fővárosi munkaadói kampányokkal elérhetőek az országos szinten is legjelentősebbnek számító munkaadók; ▪ Erős fővárosi civil szféra. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A pályázati kiírásokban az egyes esélyegyenlőségi témák – pl. nemek közötti esélyegyenlőség – horizontális tervezettsége célzott akciók megvalósítására nem ad lehetőséget; ▪ A közterületi lakhatást övező társadalmi, szakmai-szakpolitikai viták, véleménykülönbségek; ▪ Alacsony szintű szolidaritás veszélyezteti a megvalósítás hatékonyságát és a fenntarthatóságot; ▪ Párhuzamosan működő, nem hatékony szolgáltatási kapacitások jönnek létre; ▪ Innovatív szolgáltatások elhalása, fenntarthatatlannak, nem multiplikálhatóak; ▪ Az önkormányzatok és a civil szereplők eltávolodása. ▪ Szakpolitikai-politikai, valamint a jogi szabályozó környezetben bekövetkező változások hatásai nem ismertek

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- Az egyenlő esélyű hozzáféréssel és az antidiszkriminációval kapcsolatos szempontok beillesztésére a gazdasági, műszaki és humán területen születő ágazati stratégiákba és cselekvési programokba.
- A meglévő Települési esélyegyenlőségi program felülvizsgálata, az abban foglalt helyzetfelmérés frissítése, illetve a társadalmi dialógus keretében és az ITS-sel összehangolva az esélyegyenlőségi program módosítása, egymást követő rövidtávú cselekvési tervek kidolgozása és végrehajtására.
- Akadálymentesítés: A szélesebb értelemben véve a fogyatékos személyek érdekében történő akadálymentesítés mellett a feladatkör érinti az idős és időződő személyeket, a kisgyermekeseket, az alacsony végzettségűeket és a városba látogató nem magyar anyanyelvűeket is.
- Szemléletformálás: Szélesebb értelemben véve megvalósulhat a lakosság, a szolgáltatásokat nyújtó szakemberek illetve a munkáltatók körében. Célja a társadalmi kisebbségekkel szembeni tolerancia növelése, az előítéletek csökkentése. Ugyanakkor cél a békés egymás mellett élés és a társadalmi integráció erősítése, az egyéni és kisközösségi felelősségvállalás támogatása is. Megvalósulhat a kultúrák és szubkultúrák találkozását elősegítendő, a hátrányos helyzetű csoportok iskolai vagy munkahelyi beilleszkedését segítő, a védett tulajdonságú csoportok körében dolgozók közt, a kommunikáció hatékonyságának növelése érdekében, preventív jelleggel egészségügyi és szociális témákban, a lakosság körében.
- Egyes, az egyenlő esélyek érvényesülését segítő szolgáltatások minőségi és mennyiségi kapacitásának növelése. Különösen az idősek, a családosok (kisgyermekesek), a hátrányos helyzetű fiatalok és a hajléktalan személyek ellátásában a támogató, kivezető-reintegráló illetve megelőző típusú szolgáltatások, a kisgyermekesek és idősek esetén a napközbeni ellátást támogató szolgáltatások.
- Szakmai együttműködések létrehozása: Az egyes célcsoportokkal kapcsolatos tapasztalatok megvitatásához, tapasztalatcseréhez, az egyes célcsoportok szükségleteit kielégítő, társadalmi (re)integrációjukat segítő komplex programok kidolgozásának támogatásához, illetve a források, szolgáltatások és szolgáltatási kapacitások tervezéséhez és összehangolásához. Egy-egy célcsoportra vonatkozó szakmai műhely létrehozása, főváros, kerületek, intézmények és civil szervezetek részvételével.
- Az oktatásba vontak körének szélesítése az edukációs szint emelése: A mélyszegénységben élő, alacsony végzettségű, szegregátumban lakó népesség, a budapesti roma lakosság, illetve a hátrányos helyzetű fiatalok szempontjából egyaránt fontos a képzés, mint a hátrányos helyzetből való kitörés eszköze. Számukra az előmenetelt segítő és a lemorzsolódást csökkentő komplex programok szükségesek, amelyek mentorálást, felzárkóztatást, pályaorientációt, tehetséggondozást, ösztönzőrendszert tartalmaznak. Az edukációs szint emelése a fogyatékos személyeket és az idősebb generációt is pozitívan érinti. A nem alacsony végzettségű lakosságnál cél az élethosszig tartó tanulás szemléletének terjesztése, illetve az ezt lehetővé tévő intézmények, szervezetek, képzések elérhetőségének növelése az idős és fogyatékos személyek számára.

I. 6. BUDAPEST GAZDASÁGA

A magyar gazdaság teljesítménye 2013 folyamán dinamikus növekedési pályára állt, ami 2015 első felében folytatódtott. Magyarország bruttó hazai terméke – a KSH gyorsbecslése szerint – 2015 I. félévében 3,1%-kal nőtt az egy évvel korábbihoz képest. Bár a negyedéves statisztikák egyes ágazatok – különösen az ipar, építőipar és mezőgazdaság – hozzájárulásának változása miatt ingadozást mutatnak, a Budapest gazdaságában meghatározó jelentőségű kereskedelem, szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás ágazatok folyamatosan erősödnek a GDP szerkezetén belül. Országos szinten a GDP növekedése meghaladja az uniós átlagot. A régiós versenytársak mindegyikében emelkedett a GDP volumene.

A 2014-2020-as ciklusban a közvetlenül gazdaságfejlesztésre fordítható uniós támogatások összege, tematikus fókusza és a projektek támogatási intenzitása lényegesen lecsökkent a régióban, s különösen Budapest esetében. Továbbra is támogathatók azok a projektek, melyek a kutatás-fejlesztéssel, innovációval kapcsolatosak, valamint amelyek a kis- és középvállalkozások külfiacra jutását erősítik. A KKV szektor üzleti infrastruktúra fejlesztése azonban Budapesten nem támogatható, továbbá növekszik a visszatérítendő források köre a vissza nem térítendő támogatások szűkülése mellett.

BUDAPEST GAZDASÁGI SÚLYA, SZEREPKÖRE

Budapest és agglomerációja az ország gazdaságilag legfejlettebb térsége. A 2013-as adatok szerint az ország GDP-jének 38%-a származik Budapestről, az egy főre jutó GDP Budapesten az országos átlag 213%-a, míg az EU28 átlag 141%-a. Továbbá itt koncentrálódik a külföldi érdekeltségű vállalkozások kb. 61%-a, valamint az országban bejegyzett külföldi működő tőke 51%-a.

GDP/fő ezer Ft	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Budapest	4 225	4 602	5 121	5 355	5 791	5 770	5 838	6 089	6 286	6 439
Magyarország	2 045	2 183	2 351	2 485	2 644	2 557	2 661	2 811	2 878	3 017
Budapest az országos átlag %-ában	206,7	210,8	217,9	215,5	219,0	225,7	219,4	216,6	218,4	213,4

19. ábra: Forrás: KSH, Területi Statisztikai Évkönyv 2013, KSH

A vizsgált közép-európai térségben Budapest szerepe a legerősebb az ország gazdasági életében, a hazai GDP 38%-át adja, míg a többi vizsgált főváros aránya ennél lényegesen alacsonyabb 13-26% közötti. Az erős gazdasági szerep részben a népességkoncentrációval is összefüggésben áll, hiszen az ország lakosságának 18%-a Budapesten lakik.

	Budapest	Prága	Varsó	Bécs	Bukarest
GDP /fő 2012-ben (EUR)	21 785	31 556	29 156	47 267	17 146
Fővárosi GDP az országos arányában (%) 2012-ben	38%	25%	13%	26%	24%
Fővárosi népesség az országos arányában 2014-ben (%)	18%	12%	5%	21%	10%

20. ábra: Társadalmi és gazdasági indikátorok; Forrás: Eurostat

Budapest a teljes, vásárlóerő paritáson számolt GDP teljesítménye alapján 2008-ban a 23. helyet foglalta el az EU tagállamok városai között, megelőzve Prágát, Koppenhágát és Amszterdamot, s az előrejelzések szerint 2025-re már két helyet ugorva a 21. helyen szerepelhet.¹ 2025-ig Budapest átlagos éves GDP növekedés üteme várhatóan a 2,4%-ot fogja elérni, ami a növekedés ütemét rangsorolva a fővárost az 5. helyre teszi.

GAZDASÁGI ÁGAZATOK, JELLEMZŐIK

A budapesti bruttó hozzáadott érték 81%-át a terciér szektor termeli, ezzel a főváros a szektor országos bruttó hozzáadott értékének 47,6%-át teszi ki (2010: 46%). Az ipar és építőipar részaránya a főváros gazdaságából enyhén csökkenő (2010: 19,1% 2013: 18,8%), ami az ország ipari termelésének továbbra is 23%-át adja. A mezőgazdaság súlya a főváros gazdaságában elenyésző (0,2%), ez egyúttal az országos hozzáadott érték 1,4%-a. Az egyes ágak hozzáadott érték szerinti megoszlását vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a főváros gazdaság szerkezete kiegyensúlyozott. A mezőgazdasági termelés szerepe természetesen elenyésző itt, ugyanakkor az ipar aránya is jóval (több mint 10 százalékponttal) az országos átlag alatti. Valamivel erősebb a jelenléte a város gazdasági életében az or-

számos átlaghoz képest a kereskedelmi, szállítási és vendéglátó szektornak, és a főváros központi szerepéből is adódóan a közigazgatásnak és a hozzá kapcsolódó oktatási, védelmi és egészségügyi ágazatoknak.

A főváros foglalkoztatási szerepe is jelentős, az országban foglalkoztatottak 29,2%-a dolgozik Budapesten. A legjelentősebb arányban az információ és kommunikáció (69,4%), a szakmai és tudományos tevékenységek (56,7%) és a pénzügyi tevékenységek (54,8%) szektoraiban tölti be szerepét az országos foglalkoztatotti létszámon belül.

	Budapest	Magyarország
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	0,2%	4,7%
Ipar	16,2%	26,8%
Építőipar	2,6%	3,8%
Kereskedelem; szállítás, raktározás; szállás-hely-szolgáltatás és vendéglátás	18,7%	17,6%
Információ, kommunikáció	10,0%	5,2%
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	8,2%	4,4%
Ingtatlanügyletek	9,2%	8,9%
Szakmai, tudományos tevékenység	12,3%	8,5%
Közigazgatás, védelem; oktatás; humán-egészségügyi és szociális ellátás	19,6%	17,3%
Művészet és szabad idő; egyéb szolgáltatások	2,9%	2,8%
Összesen	100,0%	100,0%

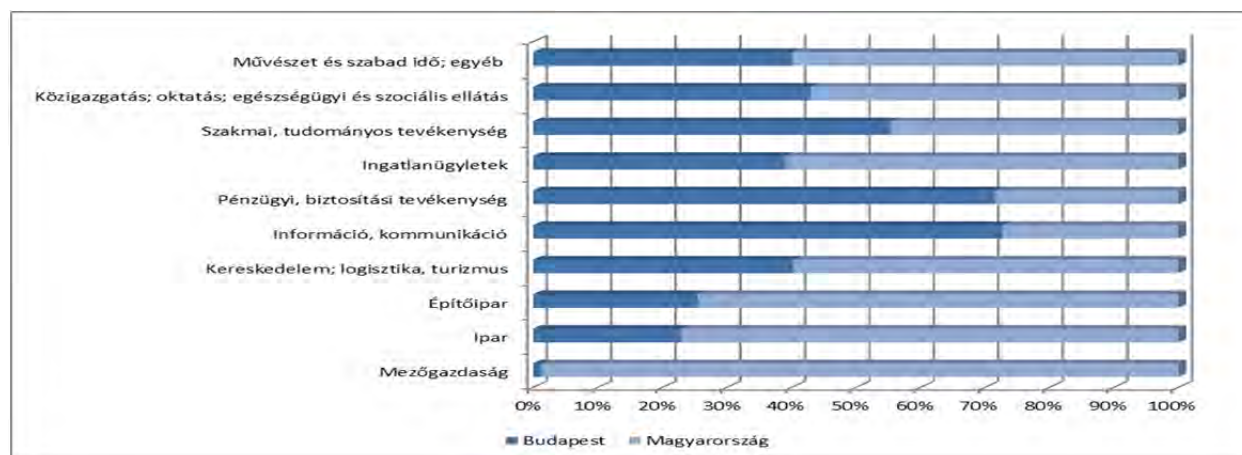
21. ábra: bruttó hozzáadott érték gazdasági ágak szerint, 2012; forrás: KSH

a foglalkoztatásban is az információs és kommunikációs ágazatnak, a pénzügyi tevékenységeknek, ingatlanpiaci szolgáltatásoknak illetve a szakmai és tudományos tevékenységeknek és kapcsolódó szolgáltatásoknak.

Kiemelkedően teljesít az információ és kommunikációs ágazat, a pénzügyi és biztosítási tevékenység illetve a szakmai és tudományos tevékenység valamint a hozzá kapcsolódó szolgáltatások.

Amennyiben az egyes ágazatok foglalkoztatásban betöltött szerepét vizsgáljuk, látható, hogy Budapesten jóval az országos átlag (22,6%) alatti és csökkenő az iparban foglalkoztatottak aránya (2010: 12%, 2012: 10,8%). Az iparon belül a gépipar, az élelmiszeripar és a vegyipar dominál. Ez utóbbin belül is kiemelkedő a gyógyszeripar nemzetközi szinten is jelentős teljesítménye.

A hozzáadott érték termeléshez hasonlóan jelentősebb szerepe van

22. ábra: Budapest aránya az egyes gazdasági ágazatok országos bruttó hozzáadott értékében, 2012; Forrás: KSH, egyszerűsített ágazati definíciókkal

Budapest számára tehát versenyképességi előnyt jelent a szakmai és tudományos, a pénzügyi, információs és kommunikációs tevékenységek magas aránya, mind a fővárosi gazdaságon belül, mind országos viszonylatban.

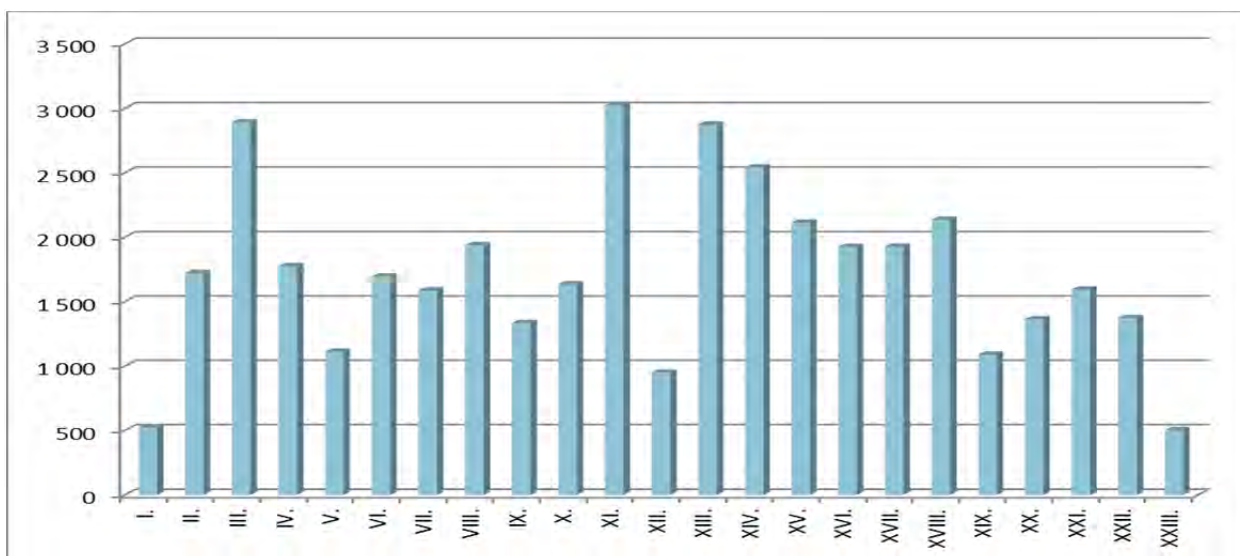
Gazdasági ágazatok területi vonatkozásai

A budapesti ipar jelenleg elsősorban a hagyományos, sok évtizeddel ezelőtt kialakult telephelyeken van jelen. Ezeknek a telephelyeknek az elmúlt időszakban csak részben sikerült megújulniuk, a modern termeléshez szükséges feltételeket megteremteniük. Számos nagyvállalat illetve kis-és középvállalkozás hajtott végre telephelyfejlesztést saját tulajdonán, mely gyakran EU támogatások keretében történt meg. (pl. Külső-Óbuda, Angyalföld, Külső-Ferencváros, Kelenföld egyes részei, Kőbánya).

Az elmúlt két évtizedben új zöldmezős modern iparterület Budapesten csak egy-két helyen jött létre (pl. Észak-Újpest, Dél-Soroksár), melyek nagyrészt az M0-ás autópályához kapcsolódtak. Budapest az interregionális szállítási folyosók kereszteződési pontjában fekszik, és a különböző szállítási módok (közúti, vasúti,

vízi, légi szállítás) kapcsolati pontjainak kialakításához is kedvezőek az adottságok. Részben az ipari illetve a logisztikai ágazat felől a jövőben igény fog jelentkezni a jó megközelíthetőséggel (autópálya csomópontok szomszédságában) rendelkező fejlesztési területekre.

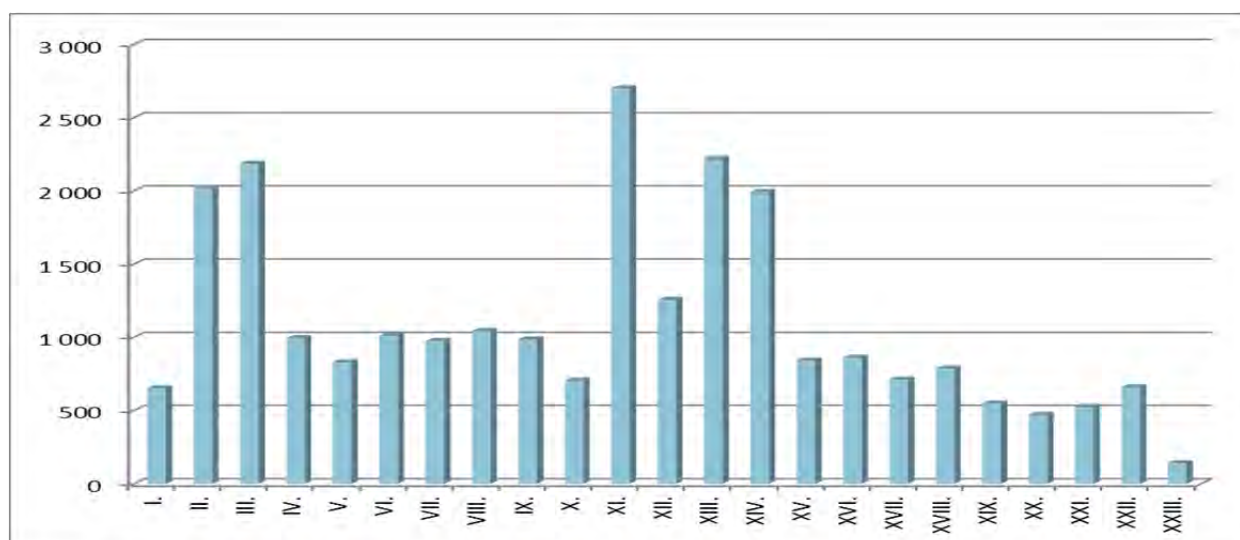
Ki kell emelni a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér térségének gazdasági potenciálját, ami a jövőben várhatóan jelentős logisztikai, ipari és szolgáltató vállalkozásokat és fejlesztéseket fog a dél-kelet-pesti térségbe vonzani. A repülőtér térsége potenciális gazdasági erőközponttá válhat, amit infrastrukturális fejlesztéssel illetve a szabályozási környezet alakításával lehet elősegíteni.

23. ábra: Iparban tevékenykedő, regisztrált vállalkozások száma Budapesten, kerületenként 2013 Forrás: KSH

Jelentős azon egykori ipari vagy közlekedési területek aránya, ahol a megújulás vagy a funkcióváltás nem következett be az elmúlt évtizedekben. Az okok között a rossz megközelíthetőség, a tulajdonjogi viszonyok tisztázatlansága vagy a környezeti károk jelentős mértéke szerepelhetnek. A barnamezős térségek a jövőben fontos célterületei lehetnek a városfejlesztésnek, melynek keretében az arra alkalmas területek ismét a modern ipar telephelyeként szolgálhatnak.

A budapesti kiskereskedelmi hálózat jól kiépült az elmúlt évtizedekben, fejlesztését alapvetően a gazdasági, piaci szempontok határozták meg. Az elkövetkező időszakban várhatóan már előkészített projektek, illetve meglévő kereskedelmi központok bővítése fog megvalósulni elsősorban a vonalas tömegközlekedési csomópontok köré szervezeten.

24. ábra: Információ és kommunikáció szektorban tevékenykedő, regisztrált társas vállalkozások száma Budapesten, kerületenként, 2013 Forrás: KSH

Az információs és kommunikációs ágazat két fontos sűrűsödési pontja az Infopark és a dél-budai egyetemek térsége (XI. kerület), valamint a Graphisoft Park (III. kerület), melyek jelentős kutatás-fejlesztési kapacitásokat építettek ki, és szoros kapcsolatban állnak helyi felsőoktatási és kutatási intézményekkel. Mindkét helyszín egyben ingatlanfejlesztési projekt is, melyek mára jelentős térségi hatással is rendelkeznek.

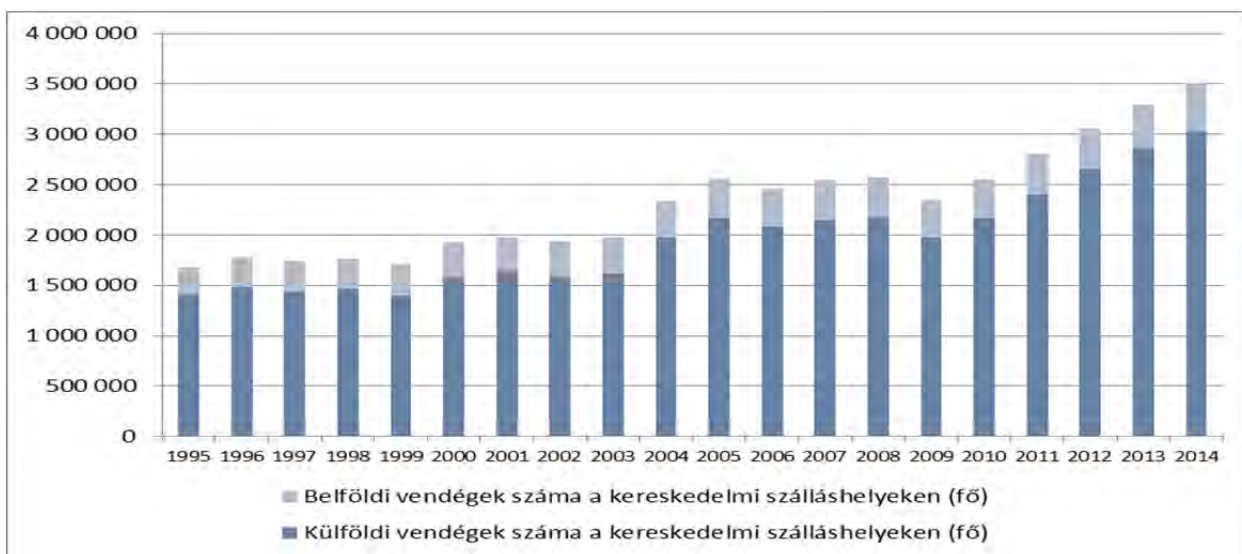
A feltörekvő ágazatokon belül a pénzügyi és gazdasági szolgáltató szektor jelentős szerepet játszik a város gazdasági életében. A Magyar Szolgáltatóipari és Outsourcing Szövetség becslése szerint az úgynevezett shared-service-centerekben (SSC) jelenleg országosan több mint 35 000-en, ebből a fővárosban több mint 25 000-en dolgoznak. A modern irodai létesítményekbe települő SSC-k elsősorban a Váci út és a Soroksári út mentén, illetve Dél-Budán helyezkednek el. A pénzügyi szolgáltató szektor szerepe várhatóan nőni fog a helyi szakképzett munkaerő, az európai viszonylatban alacsony bérek és az alacsony irodai bérleti díjak miatt. Városon belüli telepítő tényezők továbbra is a metróvonal melletti fekvés, a modern irodaházi környezet és esetleg az egyetemekhez való közelség.

Turizmus

Budapest Magyarország fővárosaként az ország legfontosabb turisztikai célpontja. Vonzerjét nem csak természeti és építészeti értékeinek köszönheti, hanem széles kulturális kínálatának, a hazai és nemzetközi konferenciáknak, valamint gyógyfürdőinek is.

2014-ben az országba látogató külföldiek 66%-a Budapestet választotta utazási célpontként, az összes Magyarországon töltött külföldi vendégéjszaka 58%-a realizálódott a fővárosban.

A kereskedelmi szálláshelyeken megszálló vendégek száma a 2005-2006-os, illetve a 2008-2009-es visszaesés után az elmúlt időszakban szinte folyamatosan növekedett. Budapest kereskedelmi szálláshelyein 2014-ben összesen már 3,5 millió vendég szállt meg (2012: 3,1 millió). A vendégek túlnyomó többsége külföldi volt, és az ingadozások az adatok alapján a külföldi vendégek számának változásait követik.

25. ábra: Vendégek száma a kereskedelmi szálláshelyeken, Budapesten Forrás: KSH STADAT

2014-ben Budapest 8,1 millió vendégéjszakát realizált (2012: 7,4 millió), melynek 88%-át külföldi vendégek tették ki. A külföldi vendégéjszakák több mint 60%-át az Európai Unió országaiból érkező vendégek adták. A kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma alapvetően követi a vendégek számának változásait, így itt is ugyanazok a tendenciák figyelhetők meg. Az átlagos tartózkodási idő folyamatosan csökkent, 2011-ig 2,6-ról az utóbbi években 2,3 napra esett vissza. A vendégek és a vendégéjszakák száma szerint elmondható, hogy a legerősebb hónapok a május, július, augusztus, szeptember és október. A megoszlás jól mutatja, hogy sok várossal ellentétben Budapest turisztikai kínálata nem korlátozottan szezonális jellegű, ennek minél hatékonyabb kihasználása indokolt lenne.

Budapesten található a magyarországi kereskedelmi szálláshely férőhelyek 14%-a, illetve a szállodai férőhelyek 30%-a. A szállodák száma az elmúlt 6 évben növekedett, kihasználtságuk a 2009-es mélypont után ismét növekedni kezdett. A kereskedelmi szálláshelyek bevételei esetében 2011-től javulás figyelhető meg, egy szoba átlagára, a REVPAR, és az egy vendégre jutó szállásdíj is növekvő tendenciát mutat az elmúlt években. Nem elhanyagolható, hogy **Budapest jellemzően a rövidebb utazások közé sorolható „city break” és hivatásturizmus kedvelt célpontja**, így az átlagos tartózkodás általában az országos átlag alatti.

A regionális versenytársak teljesítményétől azonban több szempontból elmarad Budapest turizmusa: Prágával és Béccsel összevetve lényegesen alacsonyabbak a szobaárak. 2013-ban Prágában 123, Bécsben 148, Münchenben 185 euró volt az ötcsillagos szállodák átlagára, Budapesten átlagosan 99 euróért lehetett szobához jutni a legmagasabb kategóriájú hotelekben (forrás: STR Global). Az utóbbi években a fapados légitársaságok forgalma növekedett dinamikusabban, amelyek azonban főleg a 3-4-csillagos szállodákat és hosteleket előnyben részesítő vendégszegmeneket hoznak a fővárosba. Hiányoznak a Budapestet az Egyesült Államokkal, valamint a távol-keleti nagyvárosokkal összekötő közvetlen járatok. A városközpont és a repülőtér közötti közlekedési kapcsolat szintén nem alkalmas a minőségi turizmus, valamint az üzleti- és konferenciaturizmus vendégkörének kiszolgálására.

Magyarország és Budapest a nemzetközi médiában egyre inkább „olcsó” desztinációként szerepel, ami negatív hatással van az egyébként is alacsony árszínvonalra.

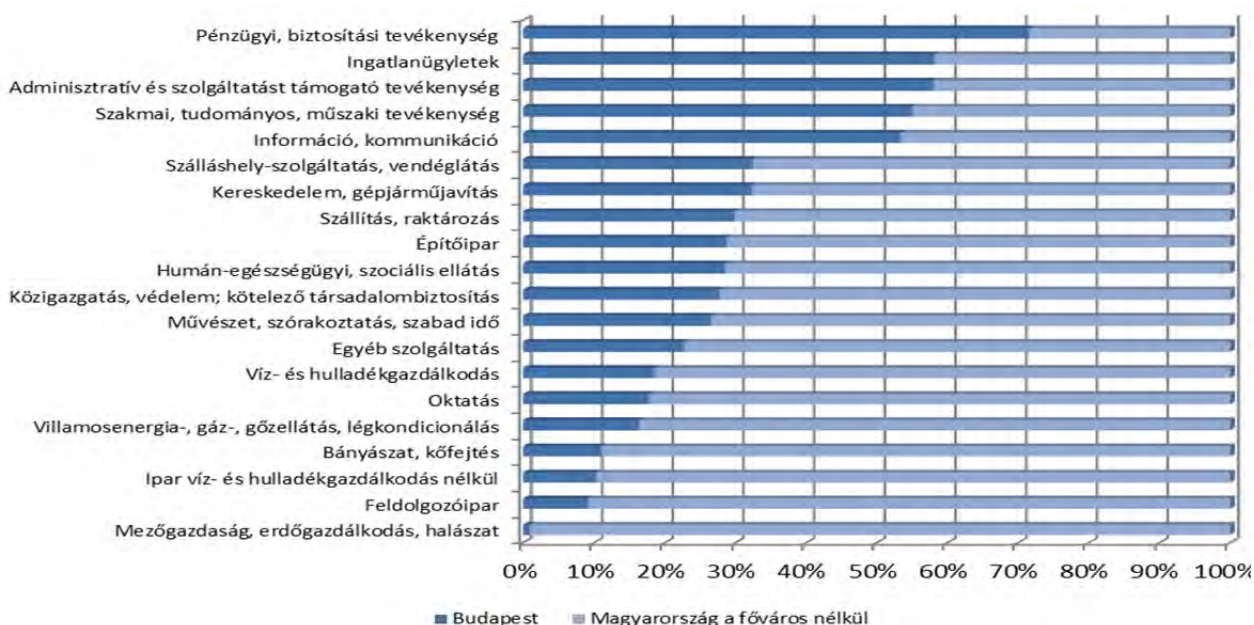
Budapestnek nincs egységes, jelentős és hosszú távú turisztikai marketing tevékenysége és az ezt végző, megfelelően finanszírozott szervezete sem. Jelenleg a Budapest népszerűsítésére fordított éves marketingkeret (a Magyar Turizmus Zrt. által a főváros promóciójára fordított tétel) hozzávetőlegesen 5 millió euró. Bécs esetében 14 millió euró ez az érték, míg Prága külföldi marketingjére évi 9 millió eurót költenek.

Összehasonlításképp: Bécsben 2013-ban 12,7 millió vendégéjszakát regisztráltak, a szállodák férőhelyeinek száma közel 60 000, mely tízezer férőhellyel haladja meg a budapesti kapacitást. Bécs turisztikai stratégiája 2020-ig további 5 millió vendégéjszaka regisztrálását tűzte ki célul és további 20 metropolisszal kívánja Bécs közvetlen légi kapcsolatát bővíteni. Budapest a kongresszusi turizmus piacán sem tudott jelentősen erősödni. A Nemzetközi Kongresszusok és Konferenciák Szövetsége (ICCA) világranglistáján Budapest 2013-ban a 17. helyen szerepel, ami 3 hellyel jobb, mint 2012-ben, ugyanakkor 2007-ben a főváros még a 7. helyen szerepelt.

A turisztikai szektor az egyik legdinamikusabban növekvő ágazat, amely az turisztikai célterületeken a gazdaság sokrétű fejlődését segíti. Tekintve, hogy Budapest az ország legfontosabb, nemzetközi szinten is előkelő helyen jegyzett turisztikai célterülete, a jövőben e szektor növekedése sok szálon hozzájárulhat a város gazdaságának élénküléséhez. Miközben a város szállodai kínálata összhangban van a kereslettel és magánszektor fejlesztési révén tovább folyamatosan bővül, az turisztikai infrastruktúra hiányosságai – pl. légit közlekedési kapcsolatok, kongresszusi központ – az turisztikai vonzerő növekedését akadályozhatja.

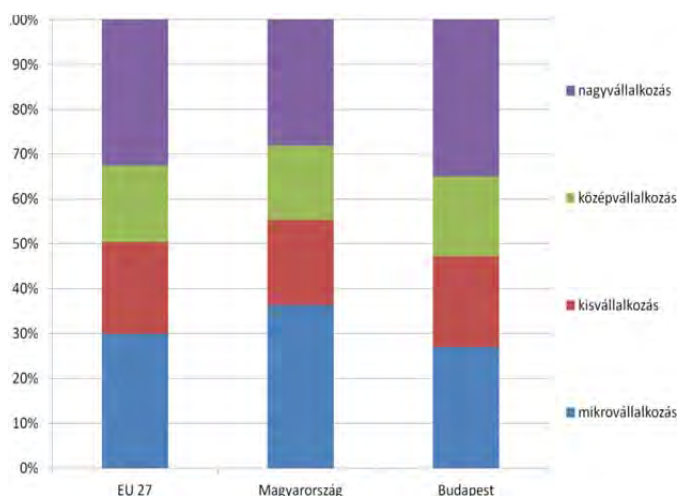
A GAZDASÁGI SZERVEZETEK JELLEMZŐI, FONTOSABB BERUHÁZÁSAI

Az országban regisztrált vállalkozások 23,7%-a a fővárosban található. A vállalkozások ezer lakosra jutó száma itt 249, egyharmaddal magasabb, mint az országos érték (187). A gazdasági szervezetek foglalkoztatottak száma szerinti megoszlása hasonló az országos szerkezethez: túlsúlyban vannak a kisvállalkozások, arányában kevés a közép-vállalkozás, a nagyobb méretű szervezetek aránya 1% körüli. **A regisztrált társas vállalkozások 90%-a 1-9 főt foglalkoztató kisvállalkozás. A 250 főnél több foglalkoztatottal rendelkező társas vállalkozások száma 2011-ben Budapesten összesen 320 darab volt.**

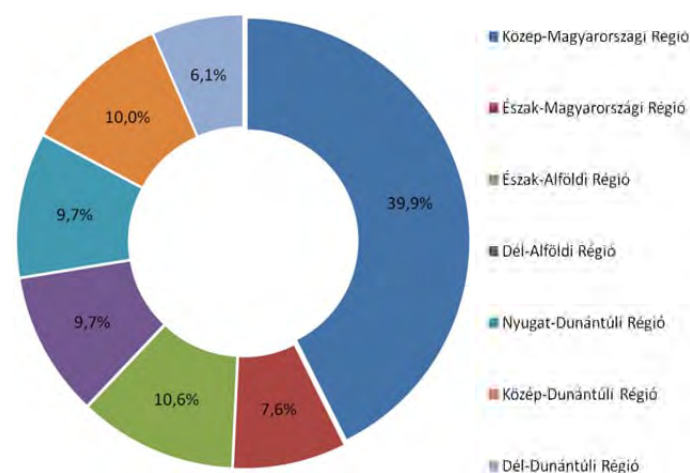
26. ábra Budapest aránya az egyes nemzetgazdasági ágak beruházási teljesítményében, 2013

Forrás: KSH, egyszerűsített ágazati definíciókkal

27. ábra: Foglalkoztatottság megoszlása a vállalkozás mérete szerint az üzleti szektorban Forrás: Eurostat és KSH

A mikro-, kis és középvállalkozásokat sajátos helyzetük, közös lehetőségeik és akadályaik miatt szokás külön kezelni a gazdaságon belül. A KKV-szektorban dolgozik a munkavállalók többsége, az EU munkavállalóinak 67%-a, azaz 87 millió fő.

28. ábra: „Gazellák” megoszlása az ország régiói között; Békés Gábor – Muraközy Balázs: Magyar gazellák: gyors növekedésű vállalatok jellemzői és kialakulásuk elemzése Magyarországon (TÁMOP-2.3.2-09/1 MŰHELYTANULMÁNYOK T/4)

európai szinten. Ennek magyarázata, hogy a nagyobb vállalatok leginkább a nagy városokba telepednek, de így is a budapestiek több mint fele dolgozik a KKV-szektorban.

A legtöbb fővárosi KKV az alábbi ágazatokban működik:

- Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység
- Kereskedelem, gépjárműjavítás
- Információ, kommunikáció
- Ingatlanügyletek
- Építőipar
- Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység
- Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás
- Humán-egészségügyi, szociális ellátás
- Művészet, szórakoztatás, szabad idő
- Oktatás

Budapest szerepe a beruházásokban népességaránya feletti, 2013-ban 23,8%-kal részesedett a magyarországi beruházásokból a főváros.

Az egy lakosra jutó beruházások értéke Budapesten meghaladja az országos érték másfélszeresét, s a növekedés üteme megfelel az országosnak, tehát az egy főre jutó beruházási összegek különbsége növekszik az ország és Budapest között.

Az egyes gazdasági ágazatokat vizsgálva láthatjuk, hogy 2013-ban kiemelkedő a pénzügyi, ingatlan, adminisztratív szolgáltató, szakmai tudományos illetve az információs és kommunikációs szektorok beruházási aránya az országos átlaghoz képest.

A KKV-szektor a legnagyobb foglalkoztató és fontos forrása a növekedésnek.

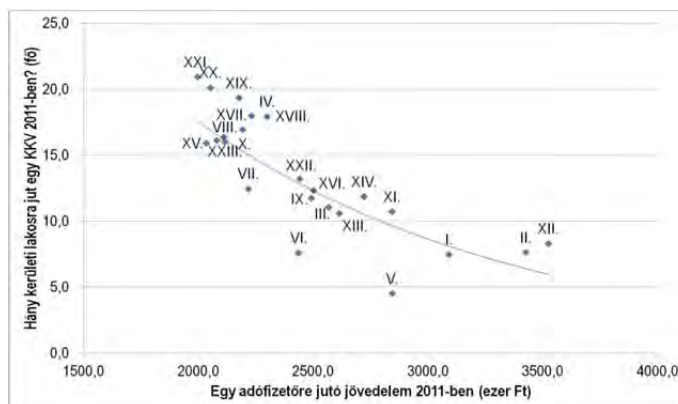
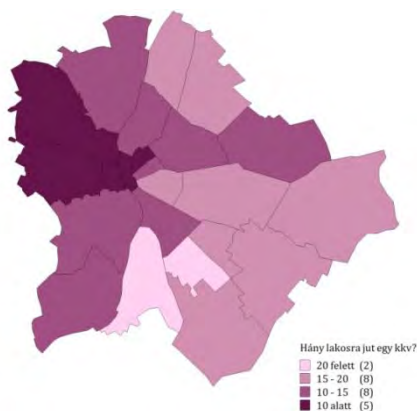
Az új munkahelyek legnagyobb része a KKV-szektorban jön létre, mindemellett, hogy a vállalkozás megszűnésének veszélye is nagyobb ebben a körben. A gazdasági növekedés jó része is abból származik, amikor egy-egy kisvállalkozás gazellaként gyorsan nyer új piacokat. Emellett, a hosszabb távú gazdasági fejlődés szempontjából az is lényeges, hogy a kreatív rombolás jelensége is akkor tud érvényesülni, ha színre lépnek új vállalkozások a régié helyett. A KKV-k innovációi folyamatos versenyre és megújulásra ösztönzik a nagy vállalatokat is, kikényszerítve ezzel a fejlődést.

Az Eurostat adatai szerint Magyarország KKV-szektorbeli foglalkoztatottsága az EU-s átlagnál valamivel magasabb 72%-os szinten mérhető, a tradicionálisan KKV-intenzív déli államok mögött, a visegrádi országokhoz hasonló aránnyal.

Budapesten valamivel kisebb a KKV-k foglalkoztatásban betöltött szerepe, mint országos és

A KKV-k ágazatokon belüli megoszlása megfelel az általánosan, Európában is jellemző megfigyeléseknek. Az KKV-intenzív ágazatok azonban igencsak különbözőek. A legtöbb KKV-t adó általános kategóriában szerepel az ügyvédi, könyvelői és az építészeti tevékenység is, amely magasan képzett munkaerő szellemi tevékenységét jelenti.

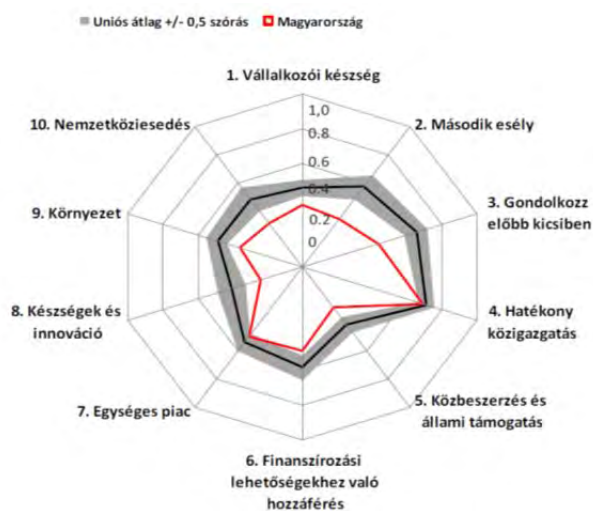
29. ábra: A kerületek KKV-intenzitása Budapesten és az SZJA alapok Forrás: KSH, 2011

A (kis)kereskedelem, vendéglátás, építőipar kevésbé képzettség-intenzív munkahelyeket jelent. Innovativitás szempontjából is szélesre húzódó skála látható: a tradicionális szolgáltató ágazatok mellett a legtöbb információ-technológiai ismeretet igénylő IKT ágazatban is nagy a KKV-k szerepe.

A gyorsan növekvő KKV-k (start-upok), amelyek a legtöbb új munkahelyet hozzák létre, dominánsak a Közép-Magyarországi régióban. Ezért Budapest számára különösen fontos, hogy ezt az intenzitást meg tudja őrizni.

Budapest területén a KKV-intenzitás a magasabb jövedelmű kerületekben magasabb. Az V. kerület gazdasági szolgáltatásokat támogató tevékenységei, a jogi irodák, és a budai kerületek vállalkozói járnak az élen. A legkevésbé vállalkozó-kedvűek a csepeliek és a dél-pestiek.

Az európai kisvállalkozói intézkedéscsomag jelöli ki a KKV-k versenyképességéhez vezető utat

30. ábra: A Small Business Act Europe által kiemelt fontosságú KKV-tényezők helyzete Európai Bizottság, Vállalkozáspolitikai és Ipari Főigazgatóság, 2012. évi SBA tájékoztatója Magyarországról

A KKV-k sokdimenziós környezetben, különböző ágazati viszonyok, szabályozások, versenyhelyzetek között működnek. De a vállalkozások közös jellemzői, nehézségei és lehetőségei miatt szokás a helyzetüket együtt is értékelni. Az európai kisvállalkozói intézkedéscsomag, azaz a *Small Business Act Europe* tíz dimenzió mentén értékeli a KKV-k helyzetét az országokban. Ezek a tényezők meghatározók a budapesti vállalkozók számára is, így az alábbiakban röviden ezeket mutatjuk be.

A *Vállalkozói készség* tekintetében a magyarok azért maradnak el némileg az európai átlagtól, mert kevesebben képzelik el jövőjüket saját vállalkozásukban.

Az induló vállalkozások között magasabb azoknak az aránya, akik más munkalehetőség híján kezdenek saját vállalkozásba. A *Második esély* dimenzió mutatója szerint Magyarországon egy kudarcot valtott vállalkozás után nehezebb új vállalkozásba fogni. A *Gondolkozz előbb kicsiben* dimenzióban elsősorban az adminisztrációs többletterhek eredményezik Magyarország hátrányát, miközben az

engedélyeztetési rendszer kedvezőbb hazánkban, mint EU-szerte. A *Hatékony közigazgatás* mutatócsoportja szerint Magyarországon gyorsabb és könnyebb vállalkozást alapítani, de a közszolgáltatások internetes használatában van lemaradásunk.

A *Közbeszerzés*hez kapcsolódó szempontok szerint a KKV-k eredményesebbek Magyarországon, mint az EU-ban, de az online lehetőségek jóval kevésbé használatosak, ami versenyhátrányt jelent a KKV-k számára.

A magyar KKV-k *Finanszírozási lehetőségei* némileg rosszabbak az európaiaknál.

A Magyar Nemzeti Bank felmérés publikálása óta bejelentett, nemrég indított Növekedési Hitelprogramja ezen a helyzeten javítani kíván. A másik deficit a kockázati tőke hozzáférhetőségében mutatkozik. Ebben a dimenzióban is várható javulás, miután az ismét meghirdetett JEREMIE programok további tőkét juttatnak a kockázati tőkealapokhoz. Párhuzamosan azonban a referencia Európai Unió is folyamatosan fejlődik ezen a téren.

Az *Egységes piac* tekintetében Magyarország már elérte az Uniós átlagot, bár a külkereskedő KKV-k aránya még némileg alacsonyabb a közösségi átlagnál. Ez a dimenzió nagyon fontos, hiszen a növekedéshez vezető egyik legfontosabb út a piac szélesítése, a külkereskedő KKV-k növekedése esetén a szektor hatékonysága is javul. A *Készségek és innováció* területen legnagyobb Magyarország lemaradása.

A magyar KKV-k kevesebb újítást alkalmaznak, és kevesebb újító tevékenységben vesznek részt, mint Uniós társaik. Úgy tűnik, hogy a vállalkozások kevesebbet fektetnek képzésbe és készségfejlesztésbe is, mint az átlagos európai KKV. A magyar vállalkozások *Környezet* kritériumcsomag szerinti lemaradása is nagyobb mértékű.

A környezetbarát, „zöld” termékek és szolgáltatások kínálata hazánkban a legalacsonyabb a 27 tagország közül. Végül, a tízedik kiemelt szempontrendszer, a *Nemzetköziesedés* szerint is magyar deficit mutatkozik. Ismételt az a tényező jelenik meg, hogy a hazai KKV-k kevesebbet külkereskednek az európai átlagnál, bár az adminisztráció könnyítésének hatására a külkereskedelemben (elsősorban az importhoz) szükséges idő lényegesen csökkent.

A KKV-k teljesítménye, foglalkoztatása 2005 óta szinte megállt Magyarországon, ami rosszabb teljesítmény az Európai Unióban megfigyelhető tendenciánál. Az új egyéni vállalkozások száma 2009-ben visszaesett, majd a hozzáférhető adatok alapján újra nőtt. Budapesten némileg magasabb ez a szám. A fenti két tény alapján valószínűsíthető, hogy az újonnan indult vállalkozások között nagy arányban lehetnek olyanok, amelyek az egyéb elérhető foglalkoztatási formák hiánya miatt alakultak.

Kutatások² szerint a válság két csatornán keresztül sújtja leginkább a KKV-kat: a kereslet visszaesése és a finanszírozási nehézségek fokozódása. A keresleti nehézségek leküzdése még nehezebb az alacsony külkereskedelmi volumen miatt. A finanszírozási nehézségek pedig mind keresleti, mind kínálati oldalról jelentkeznek.

A finanszírozók oldaláról sokszor kisebb a hitelezési hajlandóság a kockázatosabb KKV-szektor forráshoz juttatására, ezért ebben a szegmensben gyakran fordul elő állami szerepvállalás (Széchenyi Hitelkártyaprogram, Növekedési Hitelprogram, JEREMIE-pályázatok). A keresleti oldalon az is korlátot jelent, hogy a vállalkozások a sok fajta csatornáról nem gyűjtik össze az információt, és így nem mindig élnek a lehetőségekkel.

A GAZDASÁGI VERSENYKÉPESSÉGET BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

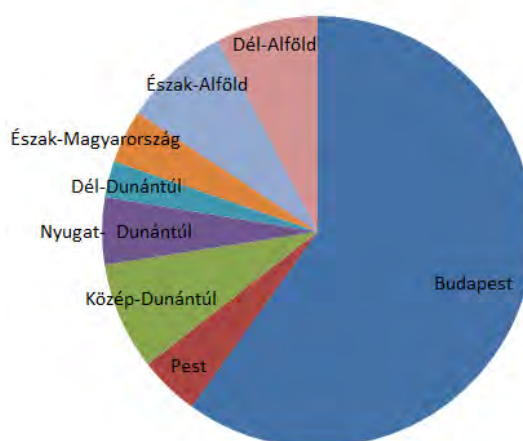
Budapest egyik legnagyobb értéke *szellemi tőkéje*, azaz képzett és intelligens városlakói. Az innováció a termelékenység növekedésének fő motorja, ami így közvetlenül is emeli a kibocsátást és a jövedelmeket.

A kutatás-fejlesztési tevékenység ráfordításainak összege tartósan nő Magyarországon. 2013-ban 420 milliárd forintot, a GDP 1,44%-át fordították ilyen célra. Ennek az összegnek több, mint felét budapesti kutató-fejlesztő helyeken költötték el.

Az innovációk közvetlen hatásai azonban legalább ilyen fontosak. Egyrészt, a fejlesztések más vállalatok újabb innovációit katalizálják. Másrészt, az innovatív munkavállalók könnyebben és gyorsabban találják meg a válaszokat az újabb kihívásokra, és az élet hétköznapi területein is érdekesebb és vibrálóbb környezetet teremtenek. Ahhoz, hogy Budapest része legyen a világvárosok élcsapatának, hogy regionálisan tartósan versenyképes legyen, az egyik legfontosabb feltétel az innovatív város fejlesztése.

Az Innovation Cities program³ éves felmérése világszerte 1500 várost vizsgál és közzéteszi a lista első száz helyezettjét. Budapest rendre helyet kap ebben a rangsorban, de az utóbbi néhány évben némileg hátracsúszott a 2009-es 36. helyezéshez képest 2012-ben az 58., míg 2014-ben 64. helyen jelölték. Budapest neves európai városokkal versenyez: Rómát, Genfét és Rotterdamt például megelőzi, de 2010 óta Prága mögé szorult.

Budapest *súlypont (Hub)* kategóriába sorolt, ami a legmagasabb fokozat (Nexus) után következik, leírása: „hatása van egyes kulcsfontosságú gazdasági és társadalmi szegmensekre”.

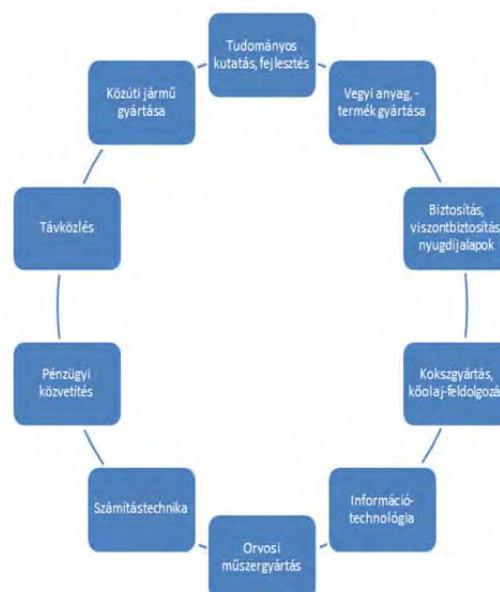
31. ábra: K+F kiadások megoszlása Magyarországon 2014-ben Forrás: KSH

Az Európai Unió összetett mérése szerint Magyarország a mérsékelt innováló országok közé tartozik, és azon kilenc ország egyike, amelyeknek 2010 óta csökkenés látszik az eredményében. Közép-Magyarország 2007-ben még a második kategóriában szerepelt teljesítményével (innovációs követő), 2011-től már a harmadik kategóriában szerepel (mérsékelt innovátor). A régió belüli helyzet itt is hasonló képet mutat, és Csehország vezet a visegrádi országok négyesét. **Budapest kiváló innovativitása tehát valamelyest veszített értékéből az utóbbi években.**

Ugyanakkor továbbra is a főváros az ország innovatív központja. A dominancia a kutatási és fejlesztési kiadások mértékén is jól látható. Budapesten többet fordítanak K+F tevékenységre, mint az ország többi részén együttvéve. Az innováció szerepe legjelentősebb a gyorsan fejlődő iparágakban, mint az információs és kommunikációs technológiában, az egészségiparban és kreatív iparágakban. Az OECD az alábbi tíz gazdasági ágazatot azonosítja a leginnovatívabbnak:

Budapest vezető szerepe a leginnovatívabb szektorok esetében még dominánsabb. A fővárosban az egészségiparhoz kötődő fejlesztések, a gyógyszergyártás és biotechnológia, az információs és kommunikációs technológiák, valamint a gépipar fejlesztései még a többihez képest is hangsúlyosabbak.

32. ábra: A világgazdaság tíz leginnovatívabb ágazata az OECD mérése szerint; Forrás: OECD Science, Technology and Industry Scoreboard 2011

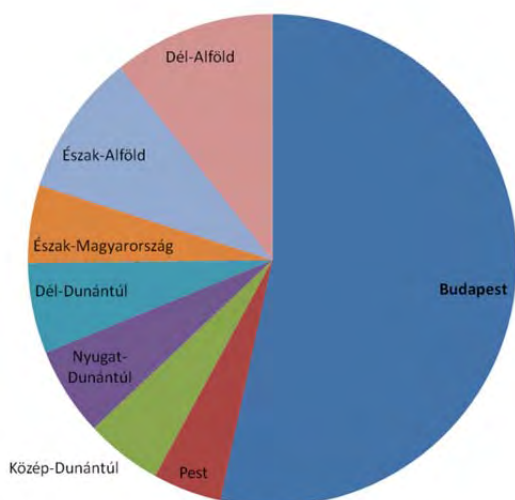
	Budapest	Pest megye	Közép-M.o.	Magyarország	Budapest %
Gyógyszergyártás	42	17	59	91	46%
Számítógép, elektronika, optikai termék gyártása	713	307	1020	1632	44%
Információ, kommunikáció	16 183	5 276	21 459	34 371	47%
Szakmai tudományok, műszaki tevékenység	42 144	13 909	56 053	109 881	38%
Villamos berendezések gyártása	304	136	440	900	34%
Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	201	45	246	556	36%
Járműgyártás	160	124	284	712	22%
Vízellátás	327	333	660	1967	17%
Pénzügyi, biztosítási tevékenység	6 150	3 198	9 348	27 673	22%

33. ábra: Innovatív vállalkozások száma, 2011(db) Forrás: NIH Observatórium, A táblázat a következő anyagból származik: www.nih.gov.hu/sajtoszoba/nih-ris3kmr-tanulmany.

A leggyorsabban innováló iparágak szereplői közül tehát a gyógyszergyártásban, az információs-kommunikációs technológiában, a villamos gépgyártásban, és a kutatásban is a fővárosi dominancia érvényesül, Budapest az ország innovációs fővárosa is.

Az innováció legfontosabb erőforrása a képzett munkaerő.

A magasan képzett dolgozók jelentik a legfőbb forrását a fejlesztéseknek. Budapest ezen a területen is az ország középpontja. A legtöbb felső fokú végzettségű, és a legtöbb K+F munkakörben dolgozó a fővárosban van. Az innovációs környezetnek elengedhetetlen feltétele a humán erőforrás, de ez a feltétel önmagában kevés az innováció létrejöttéhez. Az a komplex innovációs folyamat, amelynek eredményeként a fogyasztó igényeit is figyelembe vevő termék, szolgáltatás jön létre, feltételezi, hogy a felhasználó igényei is megjelenjenek. Ezen kívül az is fontos, hogy pontosan meghatározottak legyenek az innovációs célok, és költséghatékony döntések születessenek. Ezek a szempontok indokolják, hogy a vezető innovációk nemzetközi környezetben születhetnek. Vagy olyan nagyvállalatok berkein belül, ahol a globális piac szempontjai közvetlenül megjelennek (General Electric), vagy a kisebb vállalatok nemzetközi szintérré lépve (Prezi) gyűjtik össze a szükséges tapasztalatot.

34. ábra: A kutató-fejlesztő helyeken dolgozók megoszlása Magyarországon Forrás: KSH

Graphisoft Park hazai és nemzetközi szoftverinnovátorai A főváros innovációs jövőjének meghatározó pillérei az országos stratégia, a nemzetközi tudásáramoltatás, és az innovatív városvezetés. Az országos stratégiának meghatározó eleme a Nemzeti Kutatás-fejlesztési és Innovációs Stratégia 2020, mely a Befektetés a jövőbe címet viseli. Ez a Stratégia irányt mutat a főváros számára is az innovációs tevékenység generálásához.

Miután a főváros innovációs tevékenysége kiemelkedik az országos átlagból, a szűkebb környezetet elemző Közép-Magyarország intelligens innovációs szakosodási stratégiája 2014-2020 meghatározó a régió jövője szempontjából, hiszen az ebben megjelenő fejlesztési prioritások hangsúlyossá tesznek célterületeket.

A stratégia megállapítja, hogy a régió jelentős mértékű tudáson és innováción alapuló potenciált hordoz magában, és a meglévő kutatás-fejlesztési infrastruktúra jó alapul szolgál a további fejlődésre.

A cél az, hogy Budapest 2020-ra vezető innovátorrá váljon, s ehhez a RIS3 stratégia a következő fejlesztési prioritásokat jelöli ki:

- Gyógyszeripari innováció (ágazati prioritás)
- Innováció az információs technológiák (IKT) területén (ágazati prioritás)
- Innovációs együttműködések erősítése (horizontális prioritás)
- Zöld innováció ösztönzése (horizontális prioritás)
- Innovatív vállalkozások tevékenységének támogatása (horizontális prioritás)

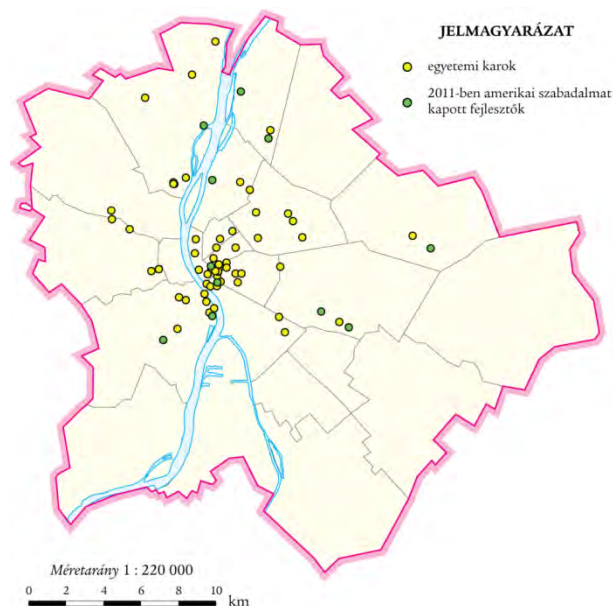
Konkrét vizsgálatok nem állnak rendelkezésre, de láthatóan egyre jelentősebb a megosztáson alapuló gazdaság (sharing economy) jelenléte Budapesten is. A gazdaság szereplői ebben a modellben megosztják egymással felesleges kapacitásaikat, amely lehet ingatlan, munkaerő vagy eszköz is. Így a vállalkozásoknak kevesebb tőkét kell a kapacitások kiépítésébe és azok fenntartásába fektetni.

Az Airbnb ma már a fővárosi szálláshely-szolgáltatásban meghatározó jelenség, de a fuvarszervezésre specializálódott Uber is egyre népszerűbb. A belvárosban folyamatosan növekszik a közösségi irodaházak száma, melyek különösen a kezdő vállalkozások számára kínálnak megfizethető, ugyanakkor az interakcióknak köszönhetően hozzáadott értékkel rendelkező infrastrukturális feltételeket.

Ez a nemzetközi tapasztalatszerzés sokszor már a hallgatói korban elkezdődik, illetve, a hallgatói mobilitás megkönnyíti a későbbi beilleszkedést a nemzetközi környezetbe. A dolgozók, és a hallgatók nemzetközi mobilitása, illetve a Budapesten felvirágoztatott **nemzetközi környezet** segíti az innovatív légkört.

Bár az elektronikus kommunikációs csatornák óriásit fejlődtek, ma már mindennaposak a telekonferenciák, az interneten keresztüli megbeszélések és előadások, a fejlesztések még mindig gyakran ott zajlanak, ahol a térben koncentrálnak a tudás.

Az innovációhoz szükséges a széles látókörű munkavállaló, a folyamatos tapasztalatcsere az aktuálisan elérhető legmagasabb tudásról és a komplex tudás. Ezért produktív az innovatív vállalatok és a kutatói, egyetemi szféra egymáshoz közeledése. Budapesten a Duna közelében lévő zöld környezet vonzotta a két legjelentősebb klasztert. Délen az Infopark vállalatai, az ELTE és a BME kutatói számára könnyű személyesen találkozásokon egyeztetni. Északon a

35. ábra: A felsőoktatási és a kiemelt fejlesztői helyek elhelyezkedése, Budapest (2011-ben több USPTO szabadalmat bejegyzők) Forrás: AmCham

INGATLANPIACI VISZONYOK

A javuló gazdasági mutatóknak és a viszonylag kedvező ingatlanpiaci árazásnak köszönhetően az ingatlanbefektetések volumene 2014-ben 80%-os növekedést mutatott az előző évhez képest és elérte az 580 millió eurót Magyarországon. Ezen belül a jövedelemtermelő ingatlanok értékesítéséből származó összeg 450 millió euró volt. Az előrejelzések szerint a 2015-ös befektetési volumen – a hozamok csökkenése mellett – erősödni fog, akár 30%-kal is meghaladhatja a 2014-es szintet, így 750 millió eurót érhet el. A befektetések jelentős része Budapesten valósult meg, nagyrészt az irodapiaci szegmensben. A legnagyobb arányban a hazai szereplők voltak aktívak, megelőzve az európai, közel-keleti és amerikai intézményi és ingatlanbefektetőket. Középtávon a hozamok lassú csökkenését és a befektetések növekedését lehet prognosztizálni.

A fővárosi irodapiac a 2012-es hullámvölgyet követően újra növekedést mutat, azonban középtávon sem fogja átlépni az éves 100 000 m² fejlesztési volument, mely jelentősen elmarad a 2009 előtti 300 000 m²-es éves újépítési teljesítménytől. Ugyanakkor az irodapiaci kereslet tartósan 400 000 m² feletti szinten mutatkozik, így a kihasználatlansági ráta csökkenő tendenciát mutat Budapesten (2014 végén 16%-on állt). A következő időszakban a budapesti irodafejlesztés fő célterületei a hagyományos szektorok lesznek: vonalas tömegközlekedési kapcsolattal rendelkező, barnamezős vagy más alulhasznosított területek (Váci úti folyosó, Üllői út középső szakasza, 4-es metró állomásainak környéke), illetve a belváros kiemelt részein fekvő funkcióváltó épületek, még fellelhető üres telkek.

A magyarországi kereskedelmi piac is jelentős változásokon ment keresztül az elmúlt évek során. A növekvő kiskereskedelmi forgalom és új kereskedelmi láncok megjelenése növeli a keresletet az új üzlethelyiségek és központok irányában. Ugyanakkor az állami szabályozók („plázastop törvény”) meglehetősen korlátozzák az új kereskedelmi létesítmények megjelenését a piacon. Ez a folyamat kedvez a meglévő kereskedelmi ingatlan állománynak, ahol a bérleti díjak ismét növekedésnek indultak, és az üresedés is csökkent a kiemelt helyszíneken. Jelentősebb kiskereskedelmi beruházások középtávon fognak megjelenni, már előkészített projektek megvalósításával, meglévő kereskedelmi központok bővítésével. Nagyobb szerepet fognak kapni a különböző alközpontok illetve vonalas tömegközlekedési csomópontok köré szervezett kereskedelmi funkciók. Ugyanakkor a magas presztízsű kiemelt belvárosi utcák (Váci utca, Andrásy út) továbbra is vonzani fogják a márkás ruházati szaküzleteket, míg a többi, nagy forgalmú utca a napi bevásárlás és a vendéglátás színtere lesz. Utóbbi szegmens a belváros újabb részeire fog kiterjedni.

Az ipari ingatlanok piacát továbbra is leginkább a budapesti és a főváros környéki ipari és logisztikai parkok határozzák meg. 2015 közepére a teljes budapesti és a főváros környékén elhelyezkedő modern ipari ingatlanállomány – a saját tulajdonban hasznosított ipari területek nélkül – 1,89 millió m² volt. A gazdasági fellendüléssel járó moderált keresletnövekedés, illetve az új ipari ingatlankínálat elmaradásának hatására az üresedés folyamatosan csökkent az elmúlt időszakban, 2015 közepén 13,7%-on állt. A modern ipari ingatlan-szegmensben ez a folyamat középtávon az átlagos árak emelkedését fogja okozni. A gazdasági folyamatok erősödésével a főváros területén felértékelődnek a jó megközelíthetőséggel rendelkező, külső kerületi meglévő ipari övezetek, illetve az autópálya csomópontokhoz közeli zöldmezős területek, ugyanakkor a belső barnamezős iparterületek átalakulása, funkcióváltása várható.

A nemzetközi válság egyik legnagyobb „vesztése” Magyarországon a lakóingatlanok piaca volt. A lakossági hitelhetőségek beszűkülése, a bankok már kihelyezett hitelállományának realizálása, a kedvezőtlen környezet hatására a szektor teljesítménye rendkívül alacsony maradt az elmúlt években. Ez mind az adás-vételek számán, mind pedig a lakóingatlanok építésén is meglátszott. A KSH adatai alapján a lakásépítések száma az elmúlt években - 2000-es évek korai időszakának megfelelően – néhány ezres volument mutat (2014-ben 2 007 db), mely jelentősen elmarad a lakásépítés legintenzívebb időszakában tapasztalt 10 000 feletti lakásszámtól. Hasonlóan alacsony a kiadott építési engedélyek száma is (2014-ben 1 834 db), mely a korábbi évekhez képest növekedést mutat, ugyanakkor előrevetíti, hogy a lakásépítés középtávon is csak korlátozott növekedést fog mutatni. Célterületek várhatóan a hagyományos lakásépítési szektorok lesznek, belvárosi rehabilitációs területek, hagyományos zöldövezetek. A lakáspiacon a II., XII. és XVI. kerületi ingatlanok átlagára kiemelkedően a legmagasabb (20-26 millió Ft), míg a VIII. és a X. kerületi ingatlanoké a legalacsonyabb (8 millió Ft).

A hazai ingatlanpiac középtávú kilátásait illetően elmondható, hogy a válságot követően lassabb ütemben, de helyreáll a megszakadt fejlesztői aktivitás, és egy egészséges szinten stabilizálódik, a válságot megelőző időszak ingatlanpiaca (a korlátlan hitelezés, ezen alapuló fejlesztői dinamika, lakásboom, stb.) azonban várhatóan nem tér vissza.

SWOT

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Budapest az ország gazdasági központja, nemzetközileg versenyképes nagyvárosa; ▪ Közlekedés földrajzi adottságai a főváros és térségét az ország logisztikai központjává teszik; ▪ Gazdasági ágazatai közül kiemelkedően teljesít az információ és kommunikációs ágazat, a pénzügyi és biztosítási tevékenység illetve a szakmai és tudományos tevékenység és hozzá kapcsolódó szolgáltatások; ▪ Gyógyszergyártás, információs-kommunikációs technológia, villamos gépgyártás, mint a K+F+I kiemelkedő ágazati szektorai; ▪ Budapest innovációs és K+F teljesítménye országos viszonylatban kimagasló; K+F infrastruktúra ellátottsága magas; ▪ A főváros szerepe a gazdasági beruházásokban népességaránya feletti; ▪ Budapest az ország legfontosabb turisztikai célpontja, az országba látogató külföldiek kétharmada választja utazási célpontként, turisztikai infrastruktúra kiépített; ▪ Nemzetközi piacra termelő start-up cégek és gyorsan növekvő vállalatok fővárosi koncentrációja, számuk növekedése. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A fővárosi gazdaság átlagos teljesítménye alulmarad a régiós versenytárs fővárosokéval szemben; ▪ A helyi gazdaság kiemelkedő ágazatainak nemzetközi versenyképessége nem kielégítő; ▪ A város turisztikai teljesítményét meghatározza, hogy a jelenlegi vendégkör jelentős része alacsonyabb költési hajlandósággal rendelkezik; ▪ Nagy befogadóképesség konferencia központ hiánya; ▪ A város turisztikai adottságainak egy meghatározó része nincs kihasználva, valódi vonzerőt nem jelentenek (pl. Duna), a város turisztikai adottságait kihasználó stratégia, cselekvési terv hiánya, vonzerők belvárosi koncentrációja; ▪ A fővárosi barnamezős területek megújulása sok helyen lassan halad, vagy elakadt, az elérhető zöldmezős gazdasági területek korlátozottak; ▪ KKV-k, jövedelemtermelési képességük alacsony, üzleti ismereteik hiányosak; ▪ Finanszírozási problémák a vállalati szektor valamennyi szegmensében; ▪ A tudásgazdaság szereplői között az együttműködés esetleges, transzfer funkciók gyengesége; ▪ Emelt szintű szolgáltatásokat biztosító üzleti inkubátor hálózat hiánya; ▪ A közvetlenül KKV szektort célzó uniós támogatások szűkülése Budapesten 2014-2020 között; alacsony támogatási intenzitás, kevés támogatható terület; ▪ Szakképzett munkaerő hiánya egyes ágazatokban; ▪ Gazdasági marketingkommunikáció és információszolgáltatás hiánya.

LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A világgazdasági helyzet javulásával megnőhet a turisztikai kereslet a kulturális és egészségturizmus iránt; ▪ Az európai viszonylatban alacsony munkabéreköltségek és alacsony ingatlan árak miatt nőhet a kereslet a nagy mennyiségű, kvalifikált munkaerőt alkalmazó cégek részéről fővárosi telephelyek iránt; ▪ Kutatási klaszterek erősödésével Budapest nemzetközi versenyképessége és gazdasági teljesítménye nő; ▪ K+F uniós források elérhetősége a régióban, Budapesten működő transzfer intézmények és programok; ▪ Sharing economy megerősödése, társadalmi vállalkozások megjelenése, start-up klubok növekvő száma – új típusú vállalkozó kultúra és működési modellek; ▪ Kormányzati stratégia a vállalkozások adminisztrációs terheinek csökkentésére; ▪ Duális képzés a szakképzésben és a felsőoktatásban erősíti a munkaerő kínálatot; ▪ Új óvodai és bölcsődei férőhelyek létesítésével az anyák munkába való visszatérésének elősegítése ▪ Külföldről visszatérő képzett munkaerő. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fejlesztési területek korlátozottsága miatt a befektetések Budapesten kívül valósulnak meg; ▪ Az EU támogatási rendszerek forrásfelhasználása az előkészítés illetve a lebonyolítás hiányossága miatt alacsony határfokú; ▪ A város turisztikai teljesítménye nagyban függ a nemzetközi gazdasági környezettől; ▪ Üzleti környezetet érintő jogszabályi változások, ezek kiszámíthatatlansága; ▪ Tőkeintenzív beruházások estén feldolgozóipari vállalkozások, új befektetések ki- illetve letelepedése a konvergencia régiókban a kedvezőbb uniós támogatások miatt; ▪ Bevándorlás-ellenes kommunikáció a szakképzett bevándorlók számának csökkenését eredményezheti.

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- Innováció, K+F, valamint a húzóágazatok (kiemelten a gyógyszergyártás, villamos gépgyártás és IKT szektor) teljesítményének és beruházásainak növelése, nemzetközi pozíciók javítása;
- Befektetések vonzása, már jelenlévő vállalkozások bővülésének támogatása, ehhez megfelelő struktúrájú és számú munkaerő rendelkezésre állása, vonzó befektetési környezet biztosítása: befektetésösztönzés, városmarketing, információszolgáltatás színvonalának fejlesztése;
- Kis- és középvállalati réteg megerősítése;
- A fővárosi turizmus teljesítményének és nemzetközi jelentőségének erősítése;
- Megfelelő telephely lehetőségek biztosítása a gazdaság különböző szereplői számára:
  - kiemelt gazdasági helyszínek fejlesztésével;
  - barnamezők hasznosításának támogatásával.
- Saját ingatlanvagyon pozicionálása oly módon, hogy azt a leghatékonyabb módon be lehessen kapcsolni a helyi gazdaság fejlődésébe.

1 PriceWaterhouseCoopers: Global City GDP Ranking 2008-2025.

2 Szabó-Morvai Ágnes: A válság hatása a kis- és középvállalkozásokra. HÉTFA Kutatóintézet Bizalom és vállalkozás program, Műhelytanulmányok III, 2010.

I. 7. AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

A gazdaságfejlesztés egyik alapfeltétele a kiszámítható, stabil pénzügyi háttér. Az önkormányzatok gazdálkodása elválaszthatatlan az államháztartástól, annak egyik alrendszerét jelenti. Az államigazgatás korszerűsítése során az ágazati jogszabályok változása, az adórendszer esetleges átalakítása az önkormányzat pénzügyi szabályozását is befolyásolhatja. Az elmúlt évtizedek azt mutatták, hogy a fővárosi önkormányzat költségvetési rendszerét gyakran érték jogszabályi változásból adódóan olyan külső hatások, mely kihívásokra a jövőben is felkészülnie kell lennie.

KÖLTSÉGVETÉS, GAZDASÁGI PROGRAM

Budapest Főváros Önkormányzata az alábbi költségvetési irányelveket határozta meg a következő időszakra:

- működési hiány nem tervezhető,
- hitelszerződésekben vállalt kötelezettségeket (pl. pénzügyi mutatók) maradéktalanul teljesíteni kell,
- a közösségi közlekedési szolgáltatást a rendelkezésre álló forrásokhoz kell igazítani,
- az ágazatok működési kiadási igényeinek felülvizsgálatakor figyelembe kell venni a jogszabályokban előírt minimális ellátási szinteket, kiadásokat és ezt mindenképpen szükséges biztosítani,
- új kötelezettség csak új külső forrás biztosításával vállalható, kivételt képeznek a magas támogatási intenzitást élvező, európai uniós társfinanszírozással megvalósuló fejlesztési projektek,
- többletigény csak elháríthatatlan külső körülmény esetén javasolható.

Budapest Főváros Önkormányzat bevételeinek alakulása

A fővárosi önkormányzat bevételei 1991-2011 között dinamikusan – 56 milliárd Ft-ról 508 milliárd Ft-ra – emelkedtek. A 2012-ben bekövetkezett állami feladatátvállalások illetve az idegenforgalmi adó kerülettel történő forrásmegosztási rendszerének megváltozása következtében a bevételek összességében több mint 20%-al csökkentek. A 2015-ös költségvetési előterjesztés már bevétel növekedéssel számolt.

A saját bevételek 1997-től 2005-ig rendre meghaladták a központilag szabályozott forrásokat. Köszönhetően a Kormányzat által a nagyvárosi tömegközlekedésre és a közutak felújítására biztosított támogatásnak, valamint az Európai Unió támogatással megvalósuló beruházásoknak, 2005-től 2011-ig újra a központilag szabályozott bevételek képviselik a legjelentősebb arányt.

A központi források 2008. évi kimagasló bevételi összege elsősorban annak következménye, hogy az Állam ebben az évben a 4-es metró finanszírozására 32 Mrd Ft előleget biztosított. Emellett a központi költségvetés két területet érintően 2008-ban egyszeri jelleggel többletforrást biztosított. Az egyik a tömegközlekedéshez, a másik a közszerében foglalkoztatottak kereset kiegészítéséhez kapcsolódott. A feladatfinanszírozási rendszer

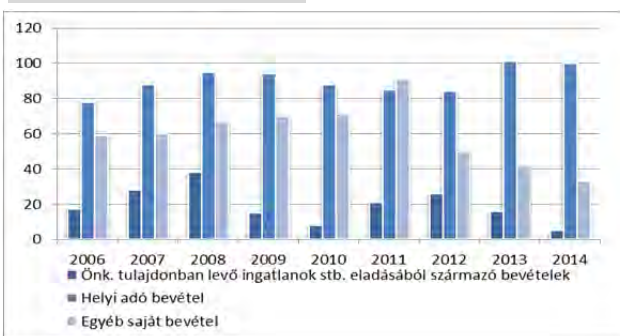
életbe léptetésével, 2012-től kezdve újra a saját bevételi források tették ki a bevételek nagyobbik részét.

Az összes bevétel nominálértéken 1991-ről 2014-re ötszörösére növekedett. Ezt jóval meghaladóan, közel tizenháromszorosukra emelkedtek a saját bevételek, míg a központilag szabályozott források több mint kétszörösükre nőttek.

37. ábra: A fővárosi önkormányzat bevételei 2006-2014 között, milliárd Ft¹

Tekintettel arra, hogy a saját bevételek közül különösen a helyi adóból, illetve az önkormányzati tulajdonban levő ingatlanok, részvények, értékpapírok eladásából származó bevételek növelésével teremthető meg a gazdálkodás szabad mozgástere, indokolt e két tételre különös figyelmet fordítani. E bevételek az 1991-2014. év összesített adatai alapján átlagosan a költségvetés 25%-át tették ki, és növekedés figyelhető meg: míg 1992-ben a költségvetés összbevételének csak 8%-át érték el, addig 2014-ben a bevételek 59%-a származott e két forrásból.

38. ábra: A fővárosi önkormányzat saját bevételei 2006-2014 között, milliárd Ft²

A közhatalmi bevételek a teljes költségvetési bevételek közel egyharmadát teszik ki.

A helyi adó, a fővárosban 1991 szeptemberében került bevezetésre. A következő évben a kerületi önkormányzatokkal történő forrásmegosztás után a fővárosi önkormányzat adóbevétele közel 4 milliárd Ft volt, amely 2014-re 102,9 milliárd Ft-ra emelkedett. Jelenleg az iparüzési adó jelenti a leglényegesebb közhatalmi bevételi forrást, így ennek növelésére irányuló beavatkozások a kerületek és a főváros közös érdeke.

A helyi adókkal és bevételekkel kapcsolatban három tényezőt kell kiemelni:³

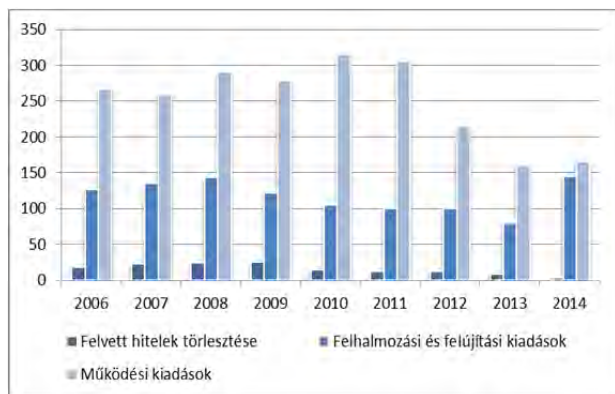
- A dugódíj bevezetésre fog kerülni, mivel a 4-es metróra vonatkozó támogatási szerződésben erre fővárosi vállalás történt. A dugódíj bevezetésének az előfeltétele a P+R parkolók kiépítése, elsősorban kötöttpályás kapcsolattal rendelkező, városhatárhoz közeli területeken. A dugódíjjal kapcsolatban át kell tekinteni a teherforgalomra kivetett behajtási engedélyek kérdését, hogy ne legyen túl sok kivetett adójellegű jogcím párhuzamosan. A parkoló kapacitások bővítése, illetve a díjrendszer technikai feltételeinek megteremtését követően a dugódíj a fővárosi önkormányzat állandó bevételi forrása lesz.
- Az idegenforgalmi adó 2011-től került át a fővárosi kerületeket megillető körbe. A jogszabályváltozás következtében a fővárosi önkormányzat egy-egy kerületben csak akkor vezetheti be rendeletével az idegenforgalmi adót, ha ahhoz minden adóév tekintetében az érintett kerületi önkormányzat a beleegyezését adja. A fővárosi szintű idegenforgalmi adó beszedés hatálya a XV-XXIII. kerületekre terjed ki, melyekre az idegenforgalmi látogatottság csekély mértékben jellemző. Ugyanakkor az idegenforgalom növelésének feladatából a kerületek kevés feladatot tudnak vállalni, míg a vendégek a főváros által létrehozott infrastruktúrát használják. A jelenlegi szabályozás anomáliáin változtatni kell a jövőben.
- Abban az esetben, ha egy területet az önkormányzat építési övezetbe sorol át, vagy úgy módosítja az építési övezetet, hogy sűrűbb beépítés válik lehetővé, akkor a terület az ingatlanfejlesztők számára értékesebbé válik. A fejlesztés során az önkormányzatnak ki kell építenie vagy nagyobb kapacitására kell emelnie az általa nyújtott valamennyi közszolgáltatást, amiből csak az egyes elemeket finanszírozzák a befektetővel, míg számos közszolgáltatási elem kiépítése és fenntartása az önkormányzatra marad. A jelenlegi gyakorlat az önkormányzat és a fejlesztő együttműködését, feladatmegosztását egy településfejlesztési megállapodásban rögzíti. Ki kell dolgozni annak rendszerét, hogy a nagyobb projektek illetve az építési övezet megváltoztatása során az építési engedély kiadásának előfeltétele a fővárossal kö-

tött területfejlesztési megállapodás legyen. Hozsútvávon egy differenciált, átlátható normatív fejlesztési hozzájárulás bevezetésére van szükség.

Az önkormányzati tulajdonban levő ingatlanok, telkek, részvények, értékpapírok eladásából származó források az 1991. évi 1,2 milliárd Ft-ról 2008-ra 37,5 milliárd Ft-ra emelkedtek, 2014-ben 35,9 milliárd Ft-ot tettek ki. A bevétel évenkénti ingadozása döntő részben a pénzügyi befektetések visszatérüléseiből származó források változó nagyságrendjével, egy-egy nagyobb értékű részvénycsomag értékesítésével, valamint az ingatlan értékesítésből származó bevételek változásával függ össze.

Budapest Főváros Önkormányzat kiadásainak alakulása

Az 1991. évi bázishoz viszonyítva az összes kiadás 2014-re közel hatszorosára, a működési kiadások több mint háromszorosára, a felhalmozási kiadások pedig közel tizennyolcszorosára növekedtek.

39. ábra: Forrás: A fővárosi önkormányzat kiadásai 2006-2014 között, milliárd Ft⁴

1991-ben a költségvetés kiadásából 84,7%-ot az önkormányzati gazdaság működtetésére, 14,9%-ot a felhalmozási és felújítási kiadásokra, 0,4%-ot az egyéb feladatok megvalósítására fordított az önkormányzat. 2014-ben a folyó kiadások 62%, a felhalmozási kiadások és felújítások 38% részesedési arányt tettek ki az összkidásból.

A működési kiadásokon belül legnagyobb és egyben meghatározó arányt azoknak az önkormányzati feladatoknak a kiadásai jelentik, melyeket közszolgáltatási szerződés keretében kerülnek ellátásra. A városüzemeltetési feladatokon belül mintegy 96%-os arányt (közel 92 Mrd Ft) képviseltek a közlekedési feladatok, melynek részbeni fedezetét a központi költségvetésből nyújtott központosított támogatás (33 Mrd Ft) biztosította 2014-ben.

Hitelállomány alakulása

A 90-es évek elején a fővárosi önkormányzat fejlesztési politikája a nagy infrastrukturális és tömegközlekedési beruházásokra fókuszált, hogy élénkítse a város gazda-

sági atmoszféráját és megkönnyítse a magánszektor beruházásait. A költségvetés bevételi oldalának ingadozása miatt, valamint a saját bevételek távlati növekedésének reményében e beruházások egy részét nemzetközi fejlesztési bankoktól felvett hitelek finanszírozták.

Az önkormányzat pénzügyi helyzetének javulása 1995 és 1999 között lehetővé tette azt, hogy a korábban kedvezőtlenebb kondíciókkal felvett hiteleket olcsóbb hitelekre cserélje le az önkormányzat: az Európai Fejlesztési Bank (EIB) akkor és jelenleg is Európában legkedvezőbb kamatozású hitelére és kötvénykibocsátásra. Az évek során az EIB-től és a Világbanktól jelentős célhitelek felvételére került sor, melyek legnagyobb részben közlekedési és egyéb infrastrukturális fejlesztéseket finanszíroztak.

A 2013 márciusában a Kormány és Budapest Főváros Önkormányzata által elfogadott úgynevezett „Budapest 21” szerződés illetve az önkormányzati adóssághozszo- lidáció keretében az állam két fázisban a főváros hitelállományának előbb 60%-át, majd 2014. február végén még fennálló állományát is átvállalta. A döntés hatására egyrészt jelentősen csökkentek a főváros hiteltörlesztésre fordítandó kiadásai, másrészt javult a hitelképessége is.

Magyarországon elsőként az önkormányzatok között, Budapest Főváros Önkormányzata döntött arról, hogy felkér két vezető nemzetközi hitelminősítő ügynökséget a minősítésre. A minősítést az ügynökségek rendszeresen felülvizsgálják, a legutolsó változások a Magyar Állam minősítésének változásait tükrözték. A legutóbbi Moody's minősítés Ba1-en (2015 november) megerősítette Budapest besorolását, stabil kilátások mellett. A jövőben a Magyar Állam kedvezőbb besorolásával a minősítések javulhatnak.

AZ ÖNKORMÁNYZAT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI ÉS HELYI GAZDASÁGFEJLESZTÉSI TEVÉKENYSÉGE, INTÉZMÉNYRENDSZERE

Budapest Főváros Önkormányzata a településfejlesztési tevékenységét a Városfejlesztésért felelős Főpolgármester-helyettes és irodája koordinációja alatt végzi. A stratégiai anyagok elkészítésében a Városépítési Főosztály lát el szakmai koordinációs feladatokat. Az anyagok belső egyeztetésében részt vesznek a főpolgármester helyettesek és tanácsadók, illetve a főosztályok. Az ágazati projektek elkészítését a Városüzemeltetési Főosztály, a Beruházási és Projektmenedzsment Főosztály, valamint az érintett cégek koordinálják. A városfejlesztési projektek előkészítése, tervezésének koordinációja többnyire szintén a Városépítési Főosztályon keresztül történik.

A városfejlesztéshez és területrendezéshez kapcsolódó feladatokat közszolgáltatási feladatként a Budapest Főváros Városépítési Tervező Kft. (BFVT) látja el.

A projektek finanszírozásához szükséges pályázatok előkészítését, s a támogatási szerződések megkötésével és menedzselésével járó feladatokat a Beruházási és Projektmenedzsment Főosztály végzi.

A fővárosi önkormányzat 100 %-os tulajdonában álló Budapesti Fesztivál- és Turisztikai Központ Nonprofit Kft. kiemelkedő szerepet tölt be a főváros kulturális, művészeti programjainak szervezésében, ugyanakkor a klasszikus TDM (turisztikai desztináció-menedzsment szervezet) összetett szerepét csak részben képes ellátni.

A területfejlesztési – kerületeket, magánszektor, civileket érintő – döntések szakpolitikai és politikai döntéshozói előkészítésére, koordinációjának biztosítására szintén nincs állandósult intézményrendszere az önkormányzatnak, területfejlesztési bizottság nem működik.

2015-ben alakult meg a Budapest Városarculati Nonprofit Kft., melynek legfontosabb feladata Budapest arculatstratégiájának újragondolása, városmarketing feladatok ellátása, valamint Budapest közösségi kezdeményezéseinek összefogása és támogatása.

A Budapesti Fesztivál- és Turisztikai Központ Nonprofit Kft. (BFTK) feladata a főváros kiemelt kulturális rendezvénysorozatainak (Budapesti Tavasz Fesztivál, Budapesti Nyári Fesztivál, CAFé Budapest) szervezése mellett kiterjed a budapesti infopontok működtetésére, valamint marketing feladatok ellátására a fővárosi turizmus további erősítése érdekében. Tekintettel arra, hogy az idegenforgalmi adóbevételek a kerületeknél realizálódnak, az összefővárosi turisztikai marketingre fordítható összegek is jóval alacsonyabbak a regionális versenytársak hasonló költségvetési kereténél. A BFTK által működtetett Turisztikai Kerekasztal a szektor fővárosi szereplői közötti rendszeres kommunikáció egyik legfontosabb platformja. Ezen felül, a Budapest Főváros Önkormányzata, a Nemzetgazdasági Minisztérium és szervezeteik (BFTK és Magyar Turizmus Zrt.) közötti stratégiai együttműködés jó alapot biztosít egy koordinált Budapest Turizmus Stratégia kidolgozásához, a feladatok megosztása mellett a turisztikai marketing, szolgáltatás és tartalomfejlesztés finanszírozásának új, fenntartható alapokra helyezésével.

A budapesti gazdaságfejlesztés és foglalkoztatottság növelés stratégiájának hosszú- és középtávú fejlesztési céljait, valamint a megvalósítandó konkrét beavatkozásokat és a végrehajtás lehetséges intézményes kereteit foglalja össze a Fővárosi Közgyűlés által jóváhagyott Budapest Gazdaságélénkítési és Munkahelyteremtési Stratégiája 2015-2021 c. dokumentum. (1049/2015. (VI.23.) Főv. Kgy. határozat). A stratégia komplexen, a témában érintett fővárosi és országos szervezetek, illetve a kerületek bevonásával Budapest gazdaságfejlesztési erőfeszítéseinek koordinálását és e koordinációból eredő hatékonyságnövekedést célozta meg. A

hosszú távú fejlesztési célok elérése érdekében a Stratégia hét középtávú célt definiál:

1. Vállalkozói működést nehezítő szabályozói terhek csökkentése;
2. Hatékony funkciómegosztáson alapuló összehangolt budapesti gazdaságfejlesztési intézményhálózat kiépítése;
3. Aktív KKV politika kialakítása;
4. Közszolgáltatások minőségének és hatékonyságának fejlesztése;
5. Budapest épített és természeti értékeinek megőrzése és fejlesztése;
6. Munkaerő-piac rugalmasságának növelése;
7. Alacsony képzettséget igénylő munkakereslet ösztönzése.

A városfejlesztés intézmény- és eszközrendszere vonatkozásában meg kell említeni a fővárosi Városrehabilitációs Keretet, mely hosszú éveken át nyújtott támogatást akcióterületi programokhoz, közterület-megújításokhoz. A keret pénzügyi alapját a bérlakások eladásából származó kerületi befizetések jelentették, melynek forrása a bérlakásállomány értékesítésének befejeztével kimerült. A keretből fennmaradt teljes összeg (5 milliárd Ft) 2013-ban a TÉR-KÖZ pályázaton keresztül került kiosztásra (közösségi terek megújítása), a projektek megvalósítása jelenleg is folyamatban van. A keret kimerülése után is meg kell vizsgálni annak a lehetőségét, hogy a fővárosi önkormányzat milyen mértékben és milyen módon tudja támogatni a kisebb léptékű, kerületi és közösségi kezdeményezéseket, a közterületek fejlesztésére és élettellel való megtöltésére irányuló projekteket.

Az Európai Unió által kezdeményezett JESSICA típusú városfejlesztési alap, vagy alapok létrehozása a főváros számára is döntő jelentőségű, hiszen az uniós források csökkenésével a városfejlesztés forrásait is fenntartható pályára kell állítani.

BVK

A Budapesti Vállalkozásfejlesztési Közalapítványt Budapest Főváros Közgyűlése 1993-ban a budapesti KKV szektor foglalkoztatás élénkítő programjainak kidolgozására és végrehajtására hozta létre, feladata az uniós, kormányzati és önkormányzati szintű programok által megteremtett lehetőségek közvetítése a mikro-, kis- és közepes vállalkozások felé.

A Közalapítvány működésével elősegíti a mikro-, kis- és közepes méretű vállalkozások létrejöttét és működését; szervező, oktató, tanácsadói, mentori, valamint finanszírozás-közvetítő tevékenységével non-profit vállalkozásfejlesztési feladatokat lát el.

A városfejlesztés területén szükség mutatkozik egy megfelelő kompetenciával és döntéshozói felhatalmazással működő professzionális gazdaságfejlesztési/befektetés-ösztönzési egység kialakítására. A város-

diplomáciai kapcsolatok gazdasági vonatkozású előkészítésén keresztül, a magánszektorral, befektetőkkel és érdekelt gazdasági szervezetekkel való szakmai kapcsolattartáson át az információ-szolgáltatásig terjedően számos szolgáltatási területen jelenthet hozzáadott értéket egy ilyen szervezeti egység kialakítása.

FOGLALKOZTATÁSPOLITIKA⁵

A fővárosi szociális ágazati közfeladatok ellátásában a foglalkoztatási szegmensnek több területen is jut szerep. Megjegyzendő, hogy ez az ágazat a legnagyobb munkáltató a fővárosi önkormányzat hatáskörében.

A fővárosi önkormányzat egyik célja, hogy a foglalkoztatás jelenlegi lehetőségeinek feltérképezését követően a munkaformák és résztvevők számát egyaránt bővítse. Másrészről az intézményen belüli munkaerő gazdálkodás nem csak az intézmény, de a térség foglalkoztatására is hatást gyakorol, ennek révén az intézmény bekapcsolódik a helyi gazdaságba. Ehhez kötődik az „önellátó intézmény” koncepciója, melynek célja, hogy az intézmények által létrehozott és előállított áruk és szolgáltatások hozzáadott értéke növekedjen, s hozzájáruljon az intézmények gazdaságosabb működéséhez is.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Foglalkoztatottak (ezer fő)	731	719	723	753	735	773
Munkanélküliek (ezer fő)	49	73	78	78	69	49
Gazdaságilag aktívak (ezer fő)	780	792	801	831	804	822
Gazdaságilag inaktívak (ezer fő)	374	377	379	342	341	323
15-64 éves népesség	1154	1169	1180	1173	1145	1144
Munkanélküliségi ráta (%)	6,3	9,2	9,7	9,4	8,6	6,0
Aktivitási arány (%)	67,6	67,8	67,9	70,8	70,2	71,8
Foglalkoztatási ráta (%)	63,3	61,5	61,3	64,2	64,2	67,5

40. ábra: a fővárosi 15-64 fővárosi népesség gazdasági aktivitásának fő mutatói (2009-2014); Forrás: KSH, 2015

A fővárosban, a válság begyűrűzése utáni időszakban az országos folyamatokhoz hasonlóan, a konjunktúra visszaeséséhez kapcsolódó negatív munkaerő-piaci folyamatok bontakoztak ki. 2013-as évet követően azonban erős javulás volt tapasztalható mind a foglalkoztatási, aktivitási és munkanélküliségi ráta mozgása esetén. Míg 2009-ben a fővárosi 15-64 éves népességnek még 63,3%-a foglalkoztatott volt, addig ez az arány 2014-ben már 67,5%. A munkanélküliségi ráta is jelentős csökkenést mutatott a fővárosban a 2012 utáni

időszakban. Míg 2011-ben a 15-64 éves korosztályban 9,7% volt a munkanélküliek aránya, addig 2014-re ez az érték 6%-ra csökkent.

Budapesten a foglalkoztatást segítő szolgáltatások jelentős része állami szervezésű, illetve finanszírozású, mivel a szakfeladat ellátása elsősorban állami kötelezettség. A fővárosi önkormányzatnak, illetve szervezeti egységeinek és a kerületi önkormányzatoknak elsősorban a közfoglalkoztatás megszervezése során állnak fenn kötelezettségei, de vannak közös feladataik a munkanélküliek segélyezésének, szűrésének, továbbá a munkaerőpiacra történő kivezetést segítő beavatkozások tervezésének és működtetésének területén is. A fővárosi önkormányzat kötelező feladata e területen a hajléktalanokra irányul. Ezen kívül másodlagos az Egyenlő Bánásmód Törvény által rá rótt feladat, a település esélyegyenlőségi programjának működtetése, amelynek szintén van hatása a foglalkoztatási ágazatra.

A főváros foglalkoztatás-politikai célkitűzései

Stratégiai szintű célkitűzés a főváros és munkaerő-piaci vonzáskörzete foglalkoztatási szintjének emelése az elsődleges munkapiacra; illetve a fővárosban élő munkaerő-piaci szempontból hátrányos helyzetűek munkaképességének megőrzése, illetve az elsődleges munkaerő-piacra történő be-, illetve visszajutásához szükséges helyzetbe hozása és foglalkoztatásuk elősegítése.

Koncepcionális szintű célkitűzések pedig a Fővárosi Önkormányzat által fenntartott intézményeknél nem alaptevékenységet érintő munkakörökben átmeneti közfoglalkoztatott munkaerő bevonása, elsősorban a tartós álláskeresők és hajléktalanok köréből; továbbá a Budapest Főváros Önkormányzata által fenntartott szociális intézmények ellátottjai foglalkoztatásának növelése, a többlet foglalkoztatás proaktív kialakítása; illetve az intézmények térségében a helyi gazdasággal való együttműködés fejlesztésével a foglalkoztatás élénkítése.

A fenti főbb célok elérése érdekében az alábbi három területen szükségesek intézkedések:

- Közfoglalkoztatás a főváros által fenntartott intézményeken belül, melynek célja egyrészt igényesebb munkahelyekkel segíteni a foglalkoztatási gondok enyhítését, továbbá hatékonyabban segíteni az álláskeresőket a munka világába visszavezető úton, illetve támogatott munkaerőt alkalmazni egyes nem szak-specifikus munkakörökbe.
- Intézményi ellátottak foglalkoztatása (munkarehabilitáció), melynek célja az ellátottak mentális (pszichés) kondíciójának javítása (munka terápia) illetve az ellátottak jövedelemszerző képességének fejlesztése.
- Bekapcsolódás a helyi gazdaságba, ezen belül a helyi gazdaság élénkítése, helyi beszállítók bevonásával elérni, hogy jobb beágyazódás alakuljon ki

a térség gazdasági környezetébe, illetve gazdasági önellátás elősegítése az adott térségben.

VAGYONGAZDÁLKODÁS⁶

A vagyongazdálkodás szűken vett értelmezés szerint a nem önkormányzati alapfeladat ellátását szolgáló vagyonelemekkel kapcsolatos bevételszerző tevékenység, illetve ezek értékesítését jelenti, a tágabb értelmezés szerint az önkormányzati gazdálkodás komplex, átfogó tevékenység, ami magában foglalja a teljes vagyonelemekkel való gazdálkodást is. A vagyongazdálkodás célja az önkormányzati célokhoz, a feladatellátáshoz szükséges feltételek biztosítása. A 2013-ban elkészült Budapest Főváros Önkormányzatának vagyongazdálkodási terve, mely meghatározza a vagyongazdálkodás fővárosi kereteit és intézményrendszerét is.

Az önkormányzat jelenlegi vagyongazdálkodásával kapcsolatos megállapítások:

- Az önkormányzat vagyonának valós értéke nem ismert, mivel a könyvekben szereplő érték nem tükrözi a vagyon piaci értékét. A vagyon aktuális piaci értékének a meghatározása folyamatos tevékenységként történik, de a vagyonkezelőre bízott ingatlanok értékének teljes körű aktualizálása még nem történt meg.
- A kialakított vagyonszabályzat, bár a vonatkozó jogszabályi előírásoknak megfelel, ugyanakkor a vagyon operatív kezeléséhez és gazdálkodásához szükséges adatokat nem vagy bizonytalanul tartalmazza, mivel nem ilyen céllal jött létre.
- Az ingatlanvagyon esetében nincs megoldva a vagyonnal kapcsolatos üzemeltetési-, fenntartási kiadások, fejlesztési beruházások, hasznosításból vagy értékesítésből származó bevételek strukturált és átlátható átvezetése a költségvetési egyenlegbe. A feladatellátáshoz kapcsolódó vagyonelemek nincsenek az igények szerint összerendelve.
- Mivel az önkormányzat költségvetésében a vagyon fejlesztésére nem állt rendelkezésre fejlesztési forrás, így a vagyongazdálkodás tevékenységében a fejlesztés elmaradt.
- Nincs egységes vagyonkezelés, a vagyon számos „kezelőnél” megjelenik annak ellenére is, hogy kifejezett vagyonkezelő társaságok is működnek az önkormányzat rendszerében. A vagyongazdálkodás módszertanában a különböző megvalósítási helyeken különböző értelmezések jelennek meg a vagyonkezelésről és az ellátandó feladatokról. A vagyonkezelés megvalósítása nem professzionális, egyéb prioritások gyakran felülírják a gazdaságosági elveket.

A vagyongazdálkodási rendszer az önkormányzat teljes vagyonát lefedi, erre vonatkozó koncepciót valamennyi típusú vagyonra vonatkozóan ki kell alakítani, amihez szükséges a vagyon szerkezetével kapcsolatos különböző megközelítések rögzítése. A fővárosi önkormányzat

vagyonát a vagyon típusa szerint a következő csoportokba lehet besorolni:

- Immateriális vagyon – a nem tárgyasult vagyon, vagyis a jogok összessége;
- Ingatlan vagyon – az ingatlanok összessége;
- Portfólió vagyon – a társasági részesedések összessége;
- Értékpapír vagyon – az értékpapírok és a pénzeszközök összessége.

Az önkormányzat vagyona a 2014. év végén 2 499 milliárd forint könyv szerinti értéket képviselt. A vagyon 81%-a ingatlanvagyon, miközben az immateriális vagyon 0,1%-ot tesz ki. Az utóbbi típusú vagyon nem hangsúlyos vagyontípus. Jelentős a társaságokban levő üzletrészek értéke, a portfólió vagyon.

Az Önkormányzat küldetése a vagyongazdálkodás területén az, hogy az önkormányzati feladatellátáshoz és jogszabály alapján egyes állami feladatok ellátásához önkormányzati tulajdonként szükségesnek ítélt vagyont biztosítsa és értékét megőrizze, továbbá a feladatmegoldáshoz nem szükséges vagyon értékét növelje és szakszerűen hasznosítsa a Főváros polgárainak érdekében.

A kialakított jövőkép szerint a vagyongazdálkodás rendszerében olyan önkormányzati struktúrát és működést kell megvalósítani, ahol

- a vagyongazdálkodás az önkormányzati feladatellátás prioritását szolgálja – csak ezt követi a piaci típusú gazdálkodás megvalósítása,
- a vagyongazdálkodási rendszer úgy működik, hogy fenntartható módon szolgálja az önkormányzati feladatok ellátását, miközben az önkormányzat kötelező és vállalt (választott) feladatainak előbbsége van a vagyonelemek felhasználásában,
- fenntartható gazdálkodás valósul meg mind az ökológiai, mind az ökonómiai, mind pedig a társadalmi szempontok szerint,
- mindemellett a vagyongazdálkodás piaci alapú értékteremtő tevékenységet is folytat a feladatokhoz nem szükséges vagyonelemekkel,
- az önkormányzat törzsvagyonának az elemzése és felülvizsgálata megvalósul, és újra meghatározásra kerül a törzsvagyonba tartozó vagyonelemek köre,
- a törzsvagyonnak minősített vagyoni kör kizárólag a szakmai feladatellátást szolgálja,
- a városfejlesztések tervezése és megvalósítása esetén egyensúly jön létre a törzsvagyon fejlesztése és a törzsvagyon körbe nem tartozó vagyonelemek fejlesztése között az önkormányzati feladatellátás prioritásának a megtartása mellett.

Ezzel létrejön egy dinamikus vagyongazdálkodási modell, aminek az alapja egy menedzsment szemléletű nyilvántartási rendszer, egy gazdálkodásra specializálódott struktúra, ami figyelembe veszi az önkormányzat intézményrendszerét és döntési mechanizmusait. A gazdálkodás alapja az érték alapú költségvetési rendszer meg-

valósítása, ami figyelembe veszi a vagyon érték-tartásának költségeit és a használdozati költségeket, továbbá azokat bevételi, vagy – transzparens módon – támogatási oldalon ellentételezi.

A vagyongazdálkodás rendszere tartalmilag három fő vagyongazdálkodó egységben testesül meg.

- A Vagyongazdálkodási Főosztály kettős szerepet tölt be a vagyongazdálkodás rendszerében azzal, hogy egyrészt a vagyongazdálkodás szakmai felelőseként szakmai felügyeletet biztosít a vagyongazdálkodás rendszere felett, összefogja és koordinálja a teljes rendszert, másrészt központi vagyongazdálkodóként a közvetlen portfólió vagyon szakmai felelőse. A Vagyongazdálkodási Főosztályal együttműködve – az Önkormányzat vagyongazdálkodó társaságaként – létezik a BFVK Zrt., amely felelős valamennyi, a szakmai tevékenységhez nem szükséges, nem immateriális és nem értékpapír vagyonnal történő gazdálkodásáért.
- A centralizált vagyongazdálkodási tevékenységek megvalósításának részeként a Pénzügyi Főosztály az értékpapírvagyon központi vagyongazdálkodója, továbbá az Igazgatási és Hatósági Főosztály a szakmai területhez nem köthető immateriális vagyon központi vagyongazdálkodója.
- A szakterületi vagyongazdálkodók csoportja, ahol a szakmai feladatellátás mellett, a szakmai feladatellátáshoz szükséges vagyon vagyonekezelői az adott Főosztályok (Kulturális, Sport, Köznevelési, Egészségügyi és Szociálpolitikai Főosztály, Városüzemeltetési Főosztály).

A vagyongazdálkodásért az Önkormányzat rendszerében a Pénzügyi Főpolgármester-helyettes felelős.

A fővárosi önkormányzat kiemelten fontosnak tekinti a tulajdonában levő valamennyi vagyonelem esetén az egységes szemléletű gazdálkodás megteremtését. Ennek érdekében átlátható vagyongazdálkodási rendszert kíván létrehozni, amely rendszerben a vagyongazdálkodással hozzáfertő és szakmailag felkészült szakemberek foglalkoznak függetlenül attól, hogy milyen vagyonelemmel és milyen szervezeti rendszer keretei között végzik a munkájukat.

A vagyongazdálkodás a jövőben tiszta, átlátható módon, egy központi irányítással valósul meg, ahol a vagyongazdálkodás a szakmai csoportok szintjén történik. A szakmai csoportképzés követi a fővárosi önkormányzat szakmai területeit, amelyeket a kötelező és vállalt feladatokhoz igazítva alakítottak ki. Nagy hangsúlyt kell fektetni a szakmai szervezetek tevékenységeinek egymásra épülésére, azaz arra, hogy a szervezetek támaszkodjanak egymás munkáira. Ez megköveteli az érintett szakmai területek képviselőitől a nagyfokú együttműködést, valamint a rendszerek olyan irányú fejlesztését, ami biztosítja a rendszerszemléletű működést is.

A jelenlegi feladatokat (kötelező és vállalt) újragondolva, a jelentős önkormányzati vagyont át kell tekinteni,

és a gazdasági modellek segítségével a feladatokhoz rendelve meg kell határozni az indokolt vagyonelemek, elsősorban az ingatlanok körét. Az így meghatározott és pontosított célok elérését kulcs-sikertényezőik biztosítják, melyek a fejlesztés eredményeként jönnek létre.

A tervezett fejlesztéseket a fővárosi önkormányzat vagyongazdálkodási rendszerében négy stratégiai fókuszterület köré csoportosíthatjuk, amelyeket kiegészítene az egyes szakmai területek önálló vagyongazdálkodási fejlesztései.

Az első stratégiai fókuszterület (fejlesztési terület) magának a vagyongazdálkodási rendszernek a megtervezése, a vagyongazdálkodás folyamatainak újragondolása és az ehhez kapcsolódó szervezeti rendszer és működés illesztésének megvalósítása. A vagyongazdálkodási rendszer létrehozását több terület egyidejű fejlesztése támogatja. Ezek a támogató fejlesztések: a működési, működtetési rendszer fejlesztése, a pénzügyi kontrolling rendszer kialakítása. Ez a központosított fejlesztés magában foglalja a szakmai területek kapcsolódó fejlesztéseit is, amelyek a rendszerműködés létrehozását és működtetését biztosítják.

A második stratégiai fókuszterület a Fővárosi Önkormányzat pénzügyi rendszerének a fejlesztése a vagyongazdálkodás hatékonyabb megvalósítása érdekében, amely azonban túlmutat a vagyongazdálkodás területén, és komplex módon kezeli a területet.

A kijelölt stratégiai fókuszterület fejlesztései azonban csak a vagyongazdálkodás összefüggéseit, kapcsolatait kezeli, de annak fejlesztése nem képzelhető el az egyéb pénzügyi vetületek fejlesztése nélkül. Ennek során fejleszteni kell a pénzügyi tervezést, érték és eredményességi modelleket kell kialakítani, majd a működés során használni azokat. Létre kell hozni, majd működtetni kell a pénzügyi kontrolling rendszert. A szakterületi fejlesztések esetén az adott témaköröknél egyeztetésekre van szükség, amivel biztosítható a szakterületi fejlesztések illeszkedése a központi fejlesztésekhez.

Miután a jelenleg működtetett vagyonyilvántartási rendszer csak a törvényi megfelelést biztosítja, de a hatékony vagyongazdálkodást nem támogatja, ezért a harmadik stratégiai fókuszterület a vagyonyilvántartás rendszerének a fejlesztése. A nyilvántartás fejlesztése többirányú fejlesztést igényel.

Egyrészt szükséges az értékalapú gazdálkodás megvalósításához az értékek naprakész ismerete, az értékelések elvégzése, a vagyonelemek piaci értékének az ismerete, másrészt a jelenlegi jogi rendezetlenségek fokozatos felszámolása.

Ez a központosított fejlesztés magában foglalja a szakmai területek kapcsolódó fejlesztéseit is, amelyek a vagyonyilvántartás korszerűsítését és az új rendszer működtetését biztosítják.

Budapest Főváros Önkormányzat tulajdonában jelenleg is – és a jövőbeni ingatlanoptimalizálások eredménye-

képpen további – jelentős számú és értékű, nem a kötelező és vállalt feladathoz kapcsolódó ingatlanva-gyon koncentrálódik. Ezen ingatlanok hasznosítása, fejlesztése a vagyongazdálkodás eredményessége szempontjából kiemelt jelentőségű. Ezért a negyedik stratégiai fókuszterület a fejlesztési tervek összeállítására, amelyek részletesen kidolgozva készítik elő döntésre az ingatlanfejlesztéseket kapcsolódva a városfejlesztési elképzelések megvalósításához.

A vagyongazdálkodás területén a négy meghatározott stratégiai fókuszterület kijelöli az önkormányzat vagyongazdálkodási tevékenységének központi elemeit, mely szerint a vagyongazdálkodási rendszer kialakítása és működtetése, a vagyongazdálkodás pénzügyi rendszereken alapuló háttérének (tervezés, modellezés, nyomon követés, kontrolling) biztosítása, a vagyonyilvántartás teljes körű megvalósítása, valamint az önálló, egyes ingatlanokhoz kapcsolható komplex fejlesztések kerülnek a központi vagyongazdálkodás fókuszába.

A kijelölt stratégiai fókuszterületeken a célok eléréséhez a vagyongazdálkodás rendszerét működtető rendszerként meg kell fogalmazni, a rendszert felépítő humán- és eszközfeltételeket biztosítani kell, a működtetést illeszteni kell a jelenleg meglévő hivatali struktúrához, amivel létrejön a fővárosi önkormányzat új vagyongazdálkodási rendszere. Ehhez kapcsolódnak a szakmai terület önálló vagyongazdálkodási fejlesztései és jövőre vonatkozó elképzelései.

LAKÁSGAZDÁLKODÁS

A fővárosi bérlakás szektorban Budapest Főváros Önkormányzatának szerepe kettős: egyrészt megjelenik, mint tulajdonos (ez a szerepe nem számottevő a kevés számú tulajdonában megmaradt lakás miatt), másrészt jogalkotói hatáskörét gyakorolva – ugyan szűk körűen –, de hatással van a főváros egészének lakásgazdálkodására.⁷

A korábbi állami lakásállomány nagy része a 90-es években Budapesten a kerületi önkormányzatok tulajdonába került. Budapest Főváros Önkormányzatának a törvény a speciális elhelyezésre szolgáló otthonházakat (nyugdíjasházak, szobabérlők háza), valamint a volt Fővárosi Ingatlankezelő Műszaki Vállalat kezelésében lévő lakásokat (ún. „átmeneti lakások”) juttatta, ezen kívül további tulajdonosi döntések eredményeként a közüzemi és intézményi lakások kerültek Budapest Főváros Önkormányzatához, ami a fővárosi bérlakás piacon való részvételére csak korlátozott lehetőséget biztosított.

Budapesten az önkormányzati tulajdonú bérlakás állomány 2001. év óta folyamatosan csökken. Míg 2001. évben 67 109 bérlakás volt az önkormányzatok tulajdonában, addig 2009. évre ez a szám 46 166-ra csökkent. Ekkor megállt a nagyütemű csökkenés, 2013. évben a bérlakások száma 45 284 volt. 2001. évben az összes budapesti lakás 8,2%-a volt önkormányzati bérlemény. 2009. évben a bérlakások aránya már csak 5,2% volt,

majd ez kismértékben tovább csökkenve 2013. évben mindössze 4,9%-ra változott.

A fővárosi önkormányzat tulajdonaként 1195 lakást tart nyilván, ami a teljes fővárosi lakásállomány mindössze 0,13%-a, míg a fővárosi bérlakás-állományra vetítve sem éri el az öt százalékot (2,6%), mely sem a főváros lakáspiacán, sem az önkormányzati lakás-állomány esetén nem tekinthető lényegesen lakáspiaci eszköznek.

A főváros tulajdonában levő lakásokról az önkormányzatnak nincs egységes szemléletű, teljes körű, valamennyi lakást tartalmazó kimutatása, lakásadatok csak részterületeket fednek le.

Alapvetően ez annak köszönhető, hogy a főváros tulajdonában levő lakások – a hasznosítás szempontjából – három fő csoportra oszthatók:

- A fővárosi önkormányzat intézményei hatáskörébe rendelt lakások, amelyek jelentős része nem is lakás funkciót lát már el, hanem intézményi funkciót.
- Az önkormányzat gazdasági társaságainak hatáskörébe rendelt lakások (BKV, BGYH, BTI), amelyekkel az önkormányzatnak már csak közvetett kapcsolata áll fenn.
- A fővárosi önkormányzat közvetlenül hasznosított lakásai, amelyeket vagy maga az önkormányzat vagy a BFKV Zrt. üzemeltet, mindkét esetben a Vagyongazdálkodási Főosztály hatáskörében.

A fővárosi önkormányzat közfeladat ellátási tevékenységei során már korábban is önként vállalt feladatként megfogalmazta a fővárosban a lakhatási lehetőségek támogatását, ez 2012-től kötelező feladat lett.

A támogatást a lakáspolitikai szempontból preferált szociálisan támogatható csoportok esetében – a támogathatóság odaítélésének függvényében – végzi, mely során elsődleges szempontként preferálja a főváros működtetésének megőrzését, valamint kialakítja az ezzel kapcsolatos generális problémák kezelésének közvetett eszközeit.

A fővárosi önkormányzat a rendelkezésére álló korlátozott lakásszám miatt nem vállalhatja fel egy-egy, Budapest egészét érintő lakhatási probléma megoldását, azonban a városfejlesztési koncepció részeként megfogalmaz olyan közép és hosszú távú lakhatást támogató stratégiát, amelyet a szabályozók megalkotásával érvényre juttathat.

A szabályozók alakításával alapvetően irányíthatja és befolyásolhatja a fejlesztési irányokat és a fejlesztési területeket.

A *Jövőkép* kijelöli azt a célállapotot, ahova az időszak végére a fővárosi önkormányzat el kíván jutni a lakásgazdálkodás rendszerének működtetésével, és rögzíti azokat a legfontosabb elemeket és jellemzőket, amelyek a kialakítandó lakásgazdálkodási rendszert leírják.

A főváros lakásgazdálkodási rendszerében olyan önkormányzati struktúrát és működést kell megvalósítani, ahol az önkormányzati tulajdonú lakásállomány hasznosítása

- az önkormányzat feladataként a lakáspolitikai szempontból preferált, támogatható szegmenseket figyelembe véve valósul meg,
- a lakásállomány bérbe adása, üzemeltetése és a meghatározott célokhoz rendelése költség-hatékony módon jön létre, amely során a fizetendő bérleti díjaknak – a támogatások mértékével kiegészülve – legalább fedezniük kell a megjelenő költségráfordításokat,
- hasznosítást megelőzi a jelenlegi lakásállomány racionalizálása, amely során a gazdaságossági szempontok érvényre jutnak,
- miközben a teljes lakásállományt figyelembe véve egységes szemléletű gazdálkodási rendszer működik kontrolling információk támogatásával.

A jövőképből meghatározott célállapotot a következő célok teljesülésével lehet elérni, amely célok irányt mutatnak a lakásgazdálkodás valamennyi területén:

- A teljes körű lakásvagyon összetételének, helyének, műszaki állapotának és értékének naprakész ismerete;
- A szakszerű hasznosítás során a vagyongazdálkodás alapelveinek működtetése, gazdálkodási szemléletű lakás vagyonkezelés megvalósítása;
- A lakásállomány strukturális átalakítása a megfogalmazott küldetésnek és jövőképből megfelelően, amely során a jelenlegi és a jövőben rendelkezésre álló lakásállomány illeszkedik a lakáspolitikai szempontból preferált célcsoportok megjelenő igényéhez. Az önkormányzati feladatmegoldáshoz szükséges ingatlanok optimalizálása a működési hely, a feladatmegoldás minősége és az üzemeltetés költsége szempontjából;
- A felújításokkal, fejlesztésekkel a jelenlegi lakásállomány minőségének fokozatos javítása pályázati források bevonásával. A komfort fokozat nélküli lakások számának csökkentése, a komfort fokozat emelése;
- A lakások értékesítéséből származó bevételeket a megmaradó lakások minőségének fejlesztése mellett a lakások beszerzésére kell fordítani. Ezt a célt támogatja a fővárosi önkormányzatnál jelenleg is meglévő, elkülönítetten kezelt, a lakásértékesítésből befolyt bevételek által képződött forrás. A forrás felhasználása a lakásgazdálkodás támogatása érdekében történhet. A vagyongazdálkodás alapelveit az értékesítés során érvényesíteni kell.

A stratégia terv szükségessé teszi a lakásgazdálkodás jelenlegi működési rendszerének a további fejlesztését. A hatékonyabb, és a feladatokhoz jobban igazodó működés megvalósítása érdekében szükséges a lakásgazdálkodás egy kézben való összefogása, a jelenlegi sokszereplős rendszer racionalizálása.

ENERGIAGAZDÁLKODÁS⁸

Budapest jövője szempontjából a klímavédelem és az energiatakarékosság kérdésköre kiemelt fontosságú, és az ezzel kapcsolatos aktivitás a későbbiekben várhatóan növekedni fog. Ennek érdekében a főváros rendszeresen megújítja, felülvizsgálja települési környezetvédelmi programját (Budapest Környezeti Programja), emellett 2008-ban a Közgyűlés energetikai koncepciót, 2009 tavaszán pedig energetikai cselekvési tervet fogadott el, rögzítve ebben a következő évtized tennivalóit.

Ehhez kapcsolódóan 2013-ban a Magyar Mérnöki Kamara készítette el a fővárosi önkormányzat tulajdonában álló idős otthona létesítmények energiafelhasználásának elemzését.

Budapest 2009-ben csatlakozott a Covenant of Mayors megállapodáshoz, az elsők között Magyarországon, ennek hatására elkészült a Fenntartható Energia Akció Program (SEAP), melynek keretében Budapest vállalta az összes CO₂-kibocsátás 2005-ös szinthez képest 21%-kal történő csökkentését 2020-ig. A SEAP 2014. évi monitoring jelentése szerint 2013-ra fővárosi szinten már 15%-os csökkenést sikerült elérni a bázisévhez képest.

A főváros teljes energiafelhasználását a népességre vetítve megállapítható az 1 főre jutó energia-felhasználás, ami a 2014-es adatok alapján 16,1 MWh/fő, mely a 2012. évi adathoz képest mintegy 6%-os csökkenést mutat. Budapest energiafogyasztása a lakosság, az ipari és mezőgazdasági ágazatok, a szolgáltatás, a közlekedés-szállítás, valamint a térségben lévő fűtőerőművek és fűtőművek felhasználásából adódik össze. A háztartásokban felhasznált energia mennyisége 1990-ig általában nőtt, utána a gáz és a villamos energia növekedése lelassult, a távhő pedig csökkenő tendenciát mutat. Az energiahordozók főbb végfelhasználói csoportjainak vizsgálata alapján a fővárosi lakosság fogyasztása mintegy 40-50%-ra becsülhető.

A főváros energiaellátás szempontjából kedvező helyzetben van, mert az ellátás teljes körű, és az ellátást biztosító nagy rendszerek és átalakító állomások szabad kapacitással is rendelkeznek. Az utóbbi években jelentősen megnőtt a helyben előállított villamos energia mennyisége. A fővárost ellátó energia ágazatnak jelentős előnyei vannak:

- a gáz- és villamosenergia-ellátás 100%-os,
- az energia-átalakító létesítmények (elektromos állomások, gázátadó és nyomásszabályzó állomások, erőművek, fűtőművek) átlagos leterhelése mintegy 50%-os,
- a főváros kiemelt szerepet kapott az országos ellátásban.

A főváros területén mintegy 500 millió m³/év gázenergiából a villamos energia 50%-át, mintegy 350 000 MWh/év és mintegy 12 000 TJ/év távhőt állítottak elő 2011-ben. Az energia-átalakítás öt erő- és hat fűtőműben, valamint mintegy 750 000 háztartási gázfogyasz-

tónál történik. A további villamos energiát az országos alap- és nagyfeszültségű hálózatok biztosítják.

Budapest energiafelhasználása 85%-ban fosszilis jellegű, mivel a villamos energia hazai termelése jelentős részben (41%), a távhő előállítása majdnem teljes mértékben (95%) szénhidrogén alapú energiahordozók felhasználásával történik. Az atomenergia – a villamos energia hazai termelésű része alapján – 12%, míg a megújuló energiahordozók aránya 3%.

A megújuló energia felhasználása még igen kezdeti stádiumban van. Egyelőre csak néhány beruházás valósult meg megújuló energia hasznosítására: a főváros három szennyvíztisztító telepén biogáz termelés, a hulladékhasznosító műben a hulladék elégetésével hő- és villamosenergia-termelés, termásvíz-hasznosítás a főváros különböző intézményeiben, napenergia és a geotermikus energia hasznosítása néhány, új beépítésnél, illetve energetikai felújításnál.

Az energiahordozók megoszlása végfelhasználásuk szerint:

- földgáz: 44%;
- villamos energia: 24%;
- a közlekedés ágazatban felhasznált gázolaj, benzin, folyékony gáz: 22%;
- távhő: 10%.

A 2013. évi budapesti energiafelhasználáshoz köthető CO₂-kibocsátás (8 678 048 tonna CO₂ egyenértékű kibocsátás) eredményeképp egy lakosra 5,0 t CO₂/fő jut.

Főbb tényezők:

- 45%-a a fővárosi fogyasztású villamos energia előállításához használt tüzelőanyagok fosszilis jellegű részéből ered;
- 17%-a lakóházak földgáz-felhasználásából ered;
- 9%-a távhő termeléshez használt tüzelőanyagok fosszilis jellegű részéből ered;
- 8-8%-ot eredményez a fővárosban vásárolt (egyszerűsítést alkalmazva: feltételezetten a fővárosban el is használt) benzin és gázolaj felhasználása (közösségi közlekedés és a további önkormányzati felhasználás nélkül);
- 7%-a szolgáltató épületek, létesítmények földgáz fogyasztásához, füstgáz kibocsátásához köthető.

A Budapestet és térségét érintő klíma és energia területén a fővárosi önkormányzatnak kétféle eszköz áll a rendelkezésére:

- a közvetlen beavatkozás és
- a közvetett irányítás, befolyásolás módszere.

A két eszköz együttes alkalmazása hozhat hatékony megoldásokat a környezeti kérdések megoldásában. Ezen belül a közvetlen beavatkozás szükséges minden esetben, amikor az adott kérdés kizárólag a fővárosi önkormányzat hatáskörébe tartozik (pl. saját épületei fűtési rendszerének korszerűsítése), ide értve azokat az eseteket is, amikor az önkormányzat nem

egymagában, hanem a nagyobb hatékonyság, eredményesség érdekében más partnerekkel együtt (pl. kerületi önkormányzatokkal, állami szervezetekkel, vagy civil szervezetekkel, illetve magáncégekkel) végez el egy beavatkozást.

A közvetett irányítás módszereinek keretén belül az önkormányzat felhívja a figyelmet, kedvező helyzetet teremt más szereplőknek a város számára szükségesnek tartott, de nem közvetlenül az önkormányzat hatáskörébe tartozó egyes feladatok elvégzésére.

A hatékony energiagazdálkodás és a klímavédelem érdekében tett lépések közül a közvetlen beavatkozást igénylő feladatok közé tartozik:

- a mindenkori önkormányzati intézmények és lakások épületeinek korszerűsítése,
- az energiatudatos közvilágítás biztosítása,
- az önkormányzati járműpark környezetbarát alakításának és fenntartásának biztosítása,
- a környezetbarát közlekedés rendszerének kialakítása, ezen belül a környezetkímélő, megfelelően elérhető és komfortos, megfizethető áru, vonzó közcélú közlekedés fenntartása,
- a távfűtés környezetbarát és energiatakarékos, elérhető áru biztosítása; a távhőpiac tudatos bővítése, különösen a belső kerületekben,
- a hatékony tudatosságnövelés saját aktív és interaktív eszközhálózatának széles körű, kreatív igénybe vételével.

A közvetett befolyásolás módszerét kell alkalmazni a következő célok elősegítése érdekében:

- a magántulajdonú szolgáltató, termelő és lakóépületek korszerűsítése,
- a városrészi szintű – több épületre, egy vagy több épülettömbre kiterjedő – energiahatékony fűtési módszerek terjesztése, ilyen rendszerek létrehozása,
- az ipari tevékenység energiatudatos továbbfejlesztése,
- az energiatudatos közlekedési módok megválasztásának népszerűsítése, tudatosságnövelés közlekedési kérdésekben,
- lakossági információs iroda létrehozása, működtetése a folyamatos tudatosságnövelés érdekében.

TELEPÜLÉSÜZEMELTETÉS, INTÉZMÉNYFENNTARTÁS

Budapest településüzemeltetési intézményrendszere változáson ment át az elmúlt években. Budapest Főváros Önkormányzata 2015-ben döntött a Budapesti Városigazgatóság Zártkörűen Működő Részvénytársaság létrehozásáról. A BV Zrt. és a rendszerbe bevont, a fővárosi önkormányzat kizárólagos tulajdonában lévő egyes közmű-közszolgáltató gazdasági társaságok a városüzemeltetés új rendszerében társasági jogi értelemben elismert vállalatcsoportként működnek. Az elismert vállalatcsoport vezető tagjaként a BV Zrt. az elismert vállalatcsoport vezetője, a vállalatcsoportba tartozó, kizárólagos önkormányzati tulajdonban lévő

közmű-közszolgáltató cégek viszont – jogi értelemben – ún. ellenőrzött társaságként tevékenykednek.

Budapest Főváros Önkormányzata az új rendszer keretében tulajdonosi jogainak gyakorlására BV Zrt.-t tartalmazta fel. A BV Zrt.-nek feladata a tulajdonosi képviselő ellátása egyes egyes tulajdonú, és olyan kizárólagos önkormányzati tulajdonban lévő közmű-közszolgáltató cégek tekintetében is, amelyek nem tartoznak az elismert vállalatcsoporthoz. A BV Zrt.-nek harmadik típusú feladata az önkormányzat „szakértőjeként” az egyes egyes tulajdonú cégekben lévő – a privatizációs szerződések által determinált – tulajdonijövedelem megosztási viszonyrendszer „újrarendezéséhez” szakmai támogatást nyújtani.

A BV Zrt. negyedik típusú feladata a „gondozása” alá tartozó cégek díjmelési javaslatainak, díjkalkulációs elveinek, díjmechanizmusainak „szakértése”, beleértve az önkormányzattal fizetett, a közszolgáltatási szerződés keretében meghatározott kompenzációkat is.

Közmű-közszolgáltatási díjak tekintetében a fővárosi önkormányzat szerepe négy féle:

- ármegállapító hatóság (FKF hulladék, FŐKÉTÜSZ),
- ármegállapító és kompenzáció (díjkiegészítés) fizető (FTSZV),
- megrendelő (FŐKERT, FKF köztisztaság, BTI),
- tulajdonos (FŐTÁV).

A BV Zrt. az alábbi társaságok egyedüli részvényese:

- Fővárosi Közterület-fenntartó Zártkörűen Működő Részvénytársaság (FKF);
- Budapesti Távhőszolgáltató Zártkörűen Működő Részvénytársaság (FŐTÁV);
- Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Zártkörűen Működő Részvénytársaság (BGYH);
- Budapesti Temetkezési Intézet Zártkörűen Működő Részvénytársaság (BTI);
- Fővárosi Kertészeti Zártkörűen Működő Nonprofit Részvénytársaság (FŐKERT);
- Fővárosi Kéményseprőipari Korlátolt Felelősségű Társaság (FŐKÉTÜSZ);
- Fővárosi Településtudományi és Környezetvédelmi Korlátolt Felelősségű Társaság (FTSZV).

A BV Zrt. az alábbi társaságok kapcsán egyes gazdasági irányítási jogosultságokkal rendelkezik:

- BKK Budapesti Közlekedési Központ Zártkörűen Működő Részvénytársaság (BKK);
- Budapesti Közlekedési Zártkörűen Működő Részvénytársaság (BKV);

A BV Zrt. az alábbi társaságok kapcsán egyes döntéshozatali feladatokat végez (ami azonban ellenőrzésnek nem nevezhető, tulajdonosi jogosítványokat nem foglal magában):

- Budapesti Dísz- és Közvilágítási Kft. (BDK);

- Fővárosi Csatornázási Művek Zrt. (FCSM);
- Fővárosi Vízművek Zrt.

A Fővárosi Gázművek Zrt.-ben a fővárosi önkormányzat tulajdonában álló 50%-os társasági részesedést a magyar állam 2014-ben megvásárolta.

Villamosenergia-szolgáltatás vonatkozásában az önkormányzattulajdonosként a közvilágításban érdekelt, 50%-ig.

Az önkormányzat által irányított településüzemeltetési cégeken kívül más, részben állami, részben magán társaságok is részt vesznek a város közműszolgáltatói rendszerében. Az elektromos ellátást az ELMŰ Zrt. végzi, míg a telekommunikáció terén számos társaság nyújt szolgáltatást.

A fővárosban lévő **humánszolgáltatást nyújtó intézményrendszer jogszabályi változások miatt jelentős szervezeti, tulajdonjogi változáson ment át** az elmúlt években. A változásokat illetve az annak eredményeképp létrejött intézményi struktúrát a humán infrastruktúrára vonatkozó fejezet tartalmazza.

Az EU-források – 2014-2020

Az európai uniós források a 2014-2020-as uniós költségvetési ciklusban is meghatározó szerepet kapnak az önkormányzatok fejlesztési projektjeinek finanszírozásában. A Közép-magyarországi régió speciális helyzetben van, ugyanis fejlettsége miatt a 2014-2020-as időszakban a fejlettebb régiók kategóriájába került, így az igénybe vehető támogatási területek köre és az egy főre jutó források nagyságrendje is kisebb, mint a kevésbé fejlett ún. konvergencia régiókban.

A Széchenyi 2020 program keretében megvalósítandó programok közül a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP) a közép-magyarországi régióban megvalósítandó fejlesztési feladatok teljes körét felöleli, kivéve a közlekedési és környezetvédelmi területeket. A VEKOP forráskerete 287,59 milliárd Ft, mely elsősorban az ágazati programok közép-magyarországi beavatkozásait támogatja („tükörkonstrukciók”), másodsorban olyan országos hatású fejlesztéseket, amelyek az egész ország területét lefedik. Az utóbbiak arányosított része megjelenik a VEKOP-ban.

A VEKOP tervezésének egyes szempontjairól, valamint a területi és ágazati tervezési jogkörbe utalt forrásainak megoszlásáról szóló 1707/2014. (XII. 3.) számú Kormányhatározat a VEKOP keretének 7,61%-a esetében biztosít tervezési feladatokat Budapest Főváros Önkormányzata számára. A fővárosi Integrált Területi Programot (ITP) is jóváhagyó 1472/2015. (VII. 15.) Korm. határozat szerint ez 21,862 milliárd forintos keretösszeget jelent. A hivatkozott intézkedések pontos tartalma a pályázati felhívás tervezetekből lesz megismerhető. Az ITP keretében három intézkedésen belül kerülnek a források elosztásra a Területi Kiválasztási Rendszer (TKR) eljárásrend keretében:

- 5.3 Fenntartható közlekedésfejlesztés (8,39 milliárd Ft) – ennek közel 60%-a a Duna menti területeken megvalósuló közlekedésfejlesztési beavatkozásokra koncentrált;
- 6.1. Bölcsődék és családi napközik, valamint óvodák infrastrukturális fejlesztési (2,017 milliárd Ft);
- 6.2. A leromlott településrészekben élő hátrányos helyzetű lakosság életkörülményeinek javítása, társadalmi és fizikai rehabilitációja (11,455 milliárd Ft).

Mivel a TKR eljárásrendben a területi szereplők képviselője is benne van a döntés-előkészítő bizottságban, így Budapest Főváros Önkormányzatának közvetett ráhatása van a végleges támogatotti lista kialakítására.

A Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP) átfogó célja, hogy a magas hozzáadott értékű termelésre és a foglalkoztatás bővülésére épülő gazdasági növekedés az emberi élet és a környezeti elemek – hosszú távú változásokat is figyelembe vevő – védelmével összhangban valósuljon meg. A KEHOP tervezett intézkedései közül a Közép-magyarországi régióban megvalósuló fejlesztéseket csak azok a prioritások finanszírozhatnak, amelyek Kohéziós Alap forrásból gazdálkodnak. Ez alapján a 4. prioritás (Természetvédelmi és élővilágvédelmi fejlesztések) teljes egészében kiesik a Fővárosi Önkormányzat számára releváns beavatkozási területek köréből. A fővárosi projektek többsége kiemelt projekt eljárásrend alkalmazásával valósulhat meg, mely projektekről a szaktárca javaslata alapján a Nemzeti Fejlesztési Kormánybizottság dönt.

Az Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP) a 2014 és 2020 közötti Európai Uniós támogatásokból megvalósítani tervezett magyarországi közlekedésfejlesztéseket tartalmazza, egyéb közlekedésstratégiai beavatkozásokat (pl. szabályozás-módosítás, működési támogatás) nem. A KEHOP-hoz hasonlóan itt is a Kohéziós Alapból valósulhatnak meg fővárosi fejlesztések, s ezek többnyire a kiemelt projektek eljárásrendjének kereti között. Az 1696/2014. (XI. 26.) Korm. határozat tartalmazza a 2014-2020-as programozási időszak országos jelentőségű közúti, vasúti és vízi közlekedési, városi és elővárosi közlekedési fejlesztéseinek indikatív listáját, melyek közül a főváros területét érintő, állami szerepvállalással tervezett legfontosabb projektek a következők:

- Elővárosi állomások, megállóhelyek fejlesztése és felújítása (TEN-T vonalak);
- Budapest-Keleti pályaudvar épület-felújítás;
- Budapest-Nyugati pályaudvar épület-felújítás;
- Budapest Liszt Ferenc nemzetközi repülőtér kötőpályás kapcsolatának kialakítása;

Közép-magyarországi régió sajátos – 3. célterületi – státuszából fakadóan a gazdaság- és az emberi erőforrás fejlesztési tartalmak a VEKOP-on belül jelennek

meg. A célterületi lehatárolás miatt az ehhez kapcsolódó ágazati programok (Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program – EFOP és Gazdasági és Innovációs Operatív Program - GINOP) forrásait fővárosi és Pest

megyei pályázó nem vehetik igénybe. Elvi lehetőség lenne a 15%-os átjárhatósági szabály alkalmazására azonban az érintett programokban ennek a feltételei nem kerültek rögzítésre.

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- Intézmény- és eszközrendszer fejlesztése a város- és területfejlesztéshez kapcsolódóan;
- Vagyongazdálkodási stratégia végrehajtása;
- Kötelező foglalkoztatáshoz kapcsolódó feladatok ellátása (esélyegyenlőségi program, hajléktalanok, közfoglalkoztatás, stb.);
- Helyi gazdaság támogatása a beszállítói klaszterekkel – fővárosi és főváros térségi foglalkoztatás közvetett támogatása;
- Önkormányzati bérlakás-gazdálkodás rendszerének fejlesztése;
- Átfogó, integrált energetikai és klímastratégia kialakítása.

SWOT

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ vagyongazdálkodási stratégia és megkezdett végrehajtás (dinamikus modell); ▪ Vállalkozásfejlesztési közszolgáltató szervezet (BVK); ▪ Megújuló stratégiai dokumentumok (SEAP, Környezeti Program). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Átlátható, naprakész információs rendszer hiánya a Fővároshoz tartozó vagyonelemekről; ▪ Erős költségvetési kötöttségek; ▪ Hiányzó intézményi/szervezeti egységek, funkciók a városfejlesztés és területfejlesztés terén; ▪ Átlátható, további forrásbevonásra is alkalmas városfejlesztési alapok hiánya; ▪ A fővárosi bérlakás állomány volumene, aránya a fővárosi lakáspiacon elenyésző; ▪ Átfogó energetikai cselekvési terv 2009-ben készült.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kormányzati adósságvállalás miatt a hitelképesség növekedése; ▪ Fővárosi közösségi közlekedés kormányzati támogatása (többletforrás); ▪ Bővülő ingatlanpiaci lehetőségek felértékelik az ingatlanportfóliót és lehetőséget teremtenek az értékesítésre és hasznosításra. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ További kormányzati szigorítás a helyi önkormányzatok költségvetését, finanszírozását és hitelfelvételét illetően; ▪ Helyi adókat is érintő jogszabályi változások; ▪ EU források csökkenése, a városfejlesztés fenntartható finanszírozási hátterének (pl. JESSICA bevezetése) kialakítását támogató politikai döntések hiánya.

¹ Forrás: áttekintés a fővárosi önkormányzat 1991 és 2010 közötti gazdálkodásáról Budapest, 2010 Budapest Főváros Önkormányzata Főpolgármesteri Hivatal, Költségvetési Tervezési Ügyosztály (továbbiakban: áttekintés) és a Pénzügyi Főosztály, Költségvetési Osztály, Költségvetési Szabályozási Csoport adatszolg. alapján (továbbiakban adatszolgáltatás):

² adatszolgáltatás

³ alapvetések a Főváros fejlesztésének és gazdálkodásának stabilizálása és reformkoncepciója a 2011-2014. választási ciklusra (Gazdasági Program)

⁴ adatszolgáltatás

⁵ 2012 – 2020 Budapest, 2012. szeptember irányvonalai alapján

⁶ Budapest Főváros Önkormányzatának Budapest Főváros Önkormányzatának középtávú vagyongazdálkodási terve 2013-2016

⁷ A Fővárosi Önkormányzat tulajdonában levő lakásokkal történő gazdálkodás stratégiai terve 2013-2016. alapján

⁸ Budapest Környezeti Állapotértékelése 2012. a „Fővárosi önkormányzat tulajdonában álló idősök otthona létesítmények energiafelhasználásának elemzés” MMK, 2013 és Budapest Főváros Fenntartható Energia Akció Programja (SEAP) alapján

I. 8. TÁJI, TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK ÉS ZÖLDFELÜLETI RENDSZEREK

A főváros legjellegzetesebb táji-morfológiai adottsága a Budai-hegység, a Duna-völgy és a Pesti-síkság együttese, amely meghatározza Budapest méltán világhírű panorámáját. A települést az észak-déli irányú Duna két alapvetően eltérő részre osztja. A város morfológiáját változatosabbá teszik a hegyvidéki területek, valamint a kisvízfolyások völgyei, amelyek determinálják a településszerkezetet, illetve a természetes adottságokhoz arányosan illeszkedő városépítést. A város több természetes magaslattal, kilátóponttal rendelkezik.

TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK, TÁJHASZNÁLAT

Budapest tájtypusát tekintve települési (urbánus) táj, ennél fogva az emberi beavatkozás és az épített elemek vannak túlsúlyban.

Konfliktusként jelentkeznek azok a jelentős tájalakító elemek, amelyek befolyásolják vagy veszélyeztetik a meglévő értékek fennmaradását, újak létrehozását. Kezelést igénylő tényezők az alábbiak:

- Beépített területek terjeszkedése tájképi, ökológiai szempontból értékes illetve érzékeny területeken – egykori zártkerti területeken lakófunkció megjelenése mind tájképi, mind funkcionális szempontból konfliktust hordoz, városkörnyéki mezőgazdasági területeken megvalósuló fejlesztések hatására a tájszerkezet átalakul, a termőföldek nagysága csökken, miközben a barnamezős területek rehabilitációja elodázódik.
- Felhagyott iparterületek, barnamezők, hulladéklerakók – zavaró tájalkotó elemként, tájsebként jelentkeznek a felhagyott hulladéklerakók és bányaudvarok, amelyek rendezése nyomán új, többnyire rekreációs funkciót kaphatnak.
- Különböző infrastruktúra létesítmények fragmentáló-izoláló hatása – jelentősebb útvonalak, egybefüggő, átjárhatatlan területek a térségi zöldfelületi kapcsolatokat kedvezőtlenül befolyásolják.

VÉDETT, VÉDENDŐ TÁJI-, TERMÉSZETI ÉRTÉKEK, TERÜLETEK

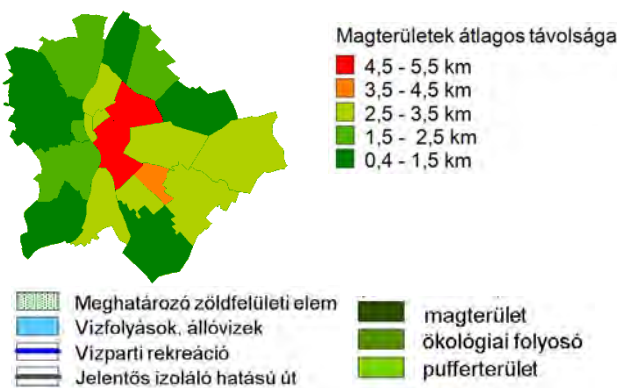
Budapest változatos természeti értékekkel bír, tájképi karakterét alapvetően a várost kettészelő Duna, a várost körülölelő hegyek és dombok határozzák meg. A fővárosban és térségében található élőhelyek, a nagyvárosi terjeszkedés ellenére is fajgazdagok maradtak, biodiverzitásuk magas, több reliktum fajt és ritkaságot rejtenek magukban. A város területének mintegy 6%-a külön jogszabályban foglalt védettség alá tartozik.

A természetvédelmi oltalom alatt álló értékeket kiegészíti (és részben átfedi) az Országos Területrendezési Tervben (OTrT) meghatározott, a területrendezés eszközeivel szabályozott Országos Ökológiai Hálózat övezete. A hálózat magterületből, pufferterületből és ökológiai folyosóból áll.

A ZÖLDFELÜLETI RENDSZER ELEMEI

A településszerkezetet átszövő, tagoló városi szabadterek rendszere foglalja magába a területi és lineáris zöldfelületi elemeket. Ez a hálózat különböző jellegű és funkciójú, változatos zöldfelületi elemekből épül fel.

A közparkok, közkertek és turisztikai rendeltetésű erdőterületek rekreációs szempontból meghatározóak, ezek alkotják a zöldhálózatot, amelynek elemei korlátlan közhasználatúkkal bírnak. A közhasználatú zöldfelületek mellett a közhasználat elől elzárt, vagy korlátozott közhasználatú területek zöldfelülete szintén fontos strukturális alkotórész. A fentiekén túlmenően a településen található többi zöldfelületi elem főként kondicionáló szerepet tölt be.

41. ábra: Zöldfelületi, ökológiai kapcsolatok

Az alapvetően szigetes-gyűrűs zöldfelületi rendszer zónánként eltérő jelleget mutat, amely a település-szerkezeti adottságokkal magyarázható:

- belső zóna területén szigetes elrendeződésű,
- belső és átmeneti zóna határán nagyterjedésű városi parkok sávos-gyűrűs elrendeződésben (Hungária gyűrűre felfűződvé),
- elővárosi zónába beékelődő zöldfolyosók az agglomerációs térség zöldfelületeit kapcsolják össze a fővárosi zöldfelületekkel.

A városi parkok komplexitásukkal és területi kiterjedésükkel markánsan elkülönülnek a többi zöldfelületi elemtől.

A Hungária gyűrű menti nagyvárosi parkokban (60 ha feletti zöldterületek: pl. Városliget, Margitsziget) széleskörű közparki rekreációs funkciókon kívül különböző egyedi intézmények színesítik a kínálatot. Ugyanakkor ezeknél a parkoknál a túl intenzív használat (pl. az egymást érő rendezvények) miatt, még a rendszeres fenntartási munkálatok mellett sem lehetne biztosítható a terület regenerálódása. A jelenlegi forráshiányos zöldfelület-gazdálkodás miatt azonban az elmaradt fenntartási és felújítási munkálatok tovább súlyosbítják a helyzetet, visszafordíthatatlan károkat okozva a városi parkok minőségében. Megállapítható, hogy a feladatellátáshoz biztosított finanszírozási források a technológiai optimum 40%-át érik csak el.

Az elodázott felújítási, revitalizációs munkálatok különösen a Városliget, a Népliget és a Nehru park esetében okoznak jelentős minőségi problémát. A Népliget esetében problémát jelent az alulhasznosítottság is, amely romló közbiztonságot és ezzel kapcsolatos negatív közvélekedést teremt. A Nehru park a Duna-part közel egyetlen, közvetlen vízparti fekvésű közparkja (a szigetek és a Kopaszi-gát kivételével). Frekvenciált elhelyezkedése ellenére a felújítása késlekedik.

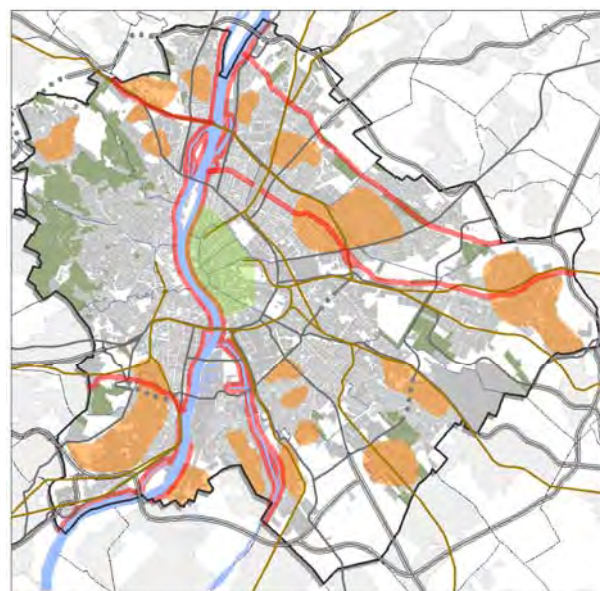
A Duna-partok rekreációs fejlesztése szükséges, a közlekedési és zöldterületek, közterek racionális elrendezésével.

A barnamezős területeken a korábban elindult fejlesztések a gazdasági válság hatására megtorpantak, így a területek rehabilitációjához kapcsolódó zöldfelületi fejlesztések is elhalasztódtak (pl. Millenáris park bővítése, Millenniumi városközpont).

A fenntartási munkálatok alulfinanszírozottsága a fasorok állapotában is tetten érhető. A technológiai optimumnak csak a kb. fele áll rendelkezésre a pénzügyi forrásoknál. Az elmaradt fasor-felújítási programok idővel jelentős problémákat fognak indukálni.

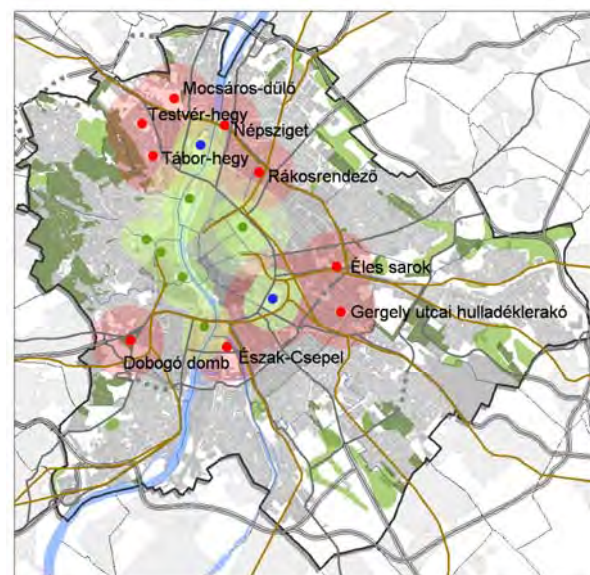
A közhasználatú zöldterületek (közparkok, közkertek) mellett a rekreációs zöldfelületek meghatározó elemei az erdőterületek is. Becslések szerint Budapest közigazgatási határán belül összesen mintegy 6000 ha erdőterület található, amelynek 2/3-a állami tulajdonú erdőterület (vagyonkezelője a Pilisi Parkerdő Zrt.). Az erdő-

területek 94%-a közjóléti erdőterület, ennél fogva ezek a területek a főváros lakosságának rekreációjában meghatározó szereppel bírnak (különösen a budai oldalon, a hegyvidéken található összefüggő erdőterületek szerepe a meghatározó).

Vízparti rekreáció fejlesztése
Zöldterületi fejlesztést igénylő lakóterület (közkert, közpark létesítése szükséges)
Alternatív zöldfelületi elemek, közösségi szabad terek létesítése

42. ábra Zöldfelületi fejlesztést igénylő területek

Meglévő erdő
Tervezett erdő
Potenciális városi parkok vonzáskörzetükkel
Meglévő városi parkok vonzáskörzetükkel
Jelentős fejlesztést igénylő városi parkok bővülő vonzáskörzeteikkel

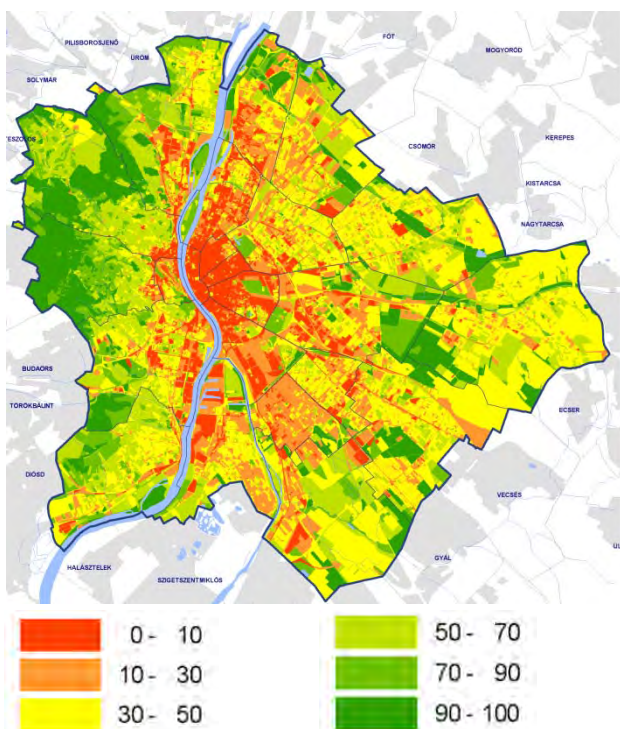
43. ábra Zöldfelületi fejlesztési lehetőségek

A közcélú zöldfelületek mellett a biológiailag aktív felületek szempontjából meghatározóak a lazább beépítésű kis- és kertvárosi területek, illetve az intézménykertek. Kiemelendők a gazdag faállománnyal bíró hegyvidéki kertvárosias lakóterületek, valamint a külső pesti kerületek kiterjedt kertvárosai. A főváros területén számos olyan intézmény vagy városüzemeltetési terület található, melyek funkciójukból adódóan nagy zöldfelülettel bírnak.

A ZÖLDFELÜLETI ELLÁTOTSÁG

A zöldfelületi ellátottság egyik meghatározó indikátora a zöldfelületi intenzitás érték. A zöldfelületek közvetlen, illetve közvetlenül hatással vannak a városklímára, ezen belül is a levegő páratartalmára, hőhőzartására (városi hőszigetekre), a talajvízhőzartásra, a levegőtisztaságra és más környezeti tényezőkre. A zöldfelületi intenzitás vizsgálatához a Budapesti Corvinus Egyetem, Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék infravörös műholdfelvétel elemzésén (2010) alapuló kutatási eredményeit használtuk fel.

44. ábra: Zöldfelületi intenzitási érték (%)

A zöldfelületi intenzitás területi jellemzői mellett jellemző még ennek az időbeli alakulása is. A 2005-ös és a legfrissebb (2010-es) adatok összehasonlításával megállapítható, hogy Budapest területén 1,5% körüli zöldfelület-csökkenés mutatható ki a vizsgált öt évben, amely az azt megelőző időszakhoz képest gyorsuló csökkenést jelent.

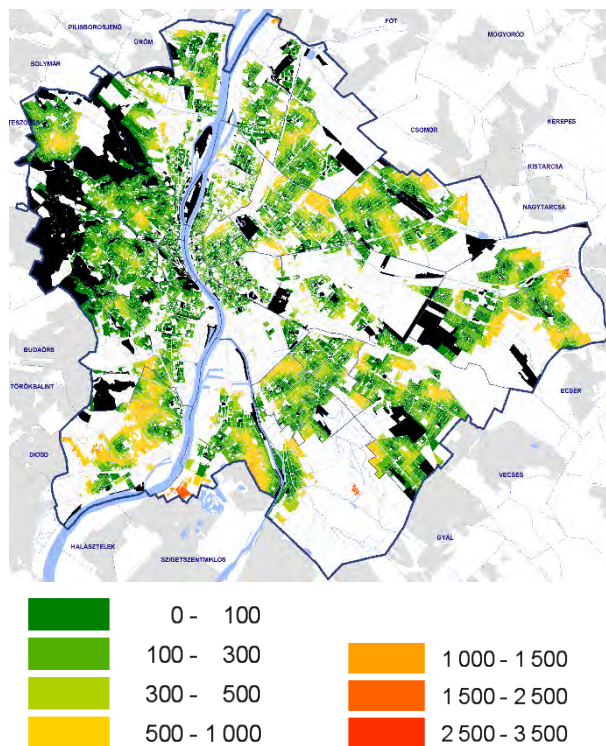
A zöldfelületek között kiemelten fontosak a közcélú zöldterületek. Budapesten az egy főre jutó zöldterületek (közparkok, közkertek) nagysága 5 m², szemben az Egészségügyi Világszervezet (WHO) által ajánlott

9m²/fő értékkel. Ugyanakkor az alacsony zöldterületi ellátottság mellett a különböző közparkok térbeli eloszlása is egyenetlen. Az alacsony zöldterületi ellátottság, az elégtelen minőség, illetve a kor igényeit nem kielégítő funkciókínálat miatt a zöldterületek nem töltik be kondicionáló, rekreációs, pszichés-mentális szerepüket.

Az ellátottság típusában és mértékében jelentős különbségek mutatkoznak a városrészek között. A budai és a külső pesti kerületekben átlagosan 1 km belül el lehet jutni a legközelebbi erdőbe.

A lakóterületek zöldterületektől való távolsága alapján jól ellátott (ahol az elérési távolság kisebb, mint 300 méter) térséget képeznek a budai és pesti belső kerületek. Ugyanakkor a belső kerületek helyzetét árnyalja, hogy a magas népsűrűség miatt, 1 főre kevés zöldterület áll rendelkezésre.

Az erdőterületekkel, illetve zöldterületekkel való ellátottság a valóságban kiegészíti egymást. Így szerencsésen alakul azon városrészek helyzete, amelyek ugyan köztertek, közparkok terén kevésbé ellátottak, viszont az erdőterületek szempontjából kiváló ellátottságnak örvendenek.

45. ábra: Lakóterületek távolsága erdőterületektől, parkoktól (m)

A zöldfelületi ellátottságot nem csak a zöldfelületek és az erdőterületek távolsága, hanem azok felszereltsége és állapota is nagyban befolyásolja. A fővárosi parkok többsége jelenleg még felújítása szorul. A kerületek által megújított zöldfelületek (pl. a XIII. kerületben erős a zöld prioritás – AngyalZÖLD program) és a civil kezdeményezésre született közösségi kertek a zöldfelületi ellátottság javításában játszanak szerepet.

SWOT

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A város kiemelkedő értékeit képezik a településképi látványértékek, a földrajzi fekvése és a mindezeket feltáró kilátópontok; ▪ Természeti oltalom alatt álló területek gazdagsága; ▪ A budai erdőterületek, mint komplex élőhelyek és táji léptékű látványelemek jelentős értéket képviselnek; ▪ A dunai szigetek ökológiai, vizuális, rekreációs és kultúrtörténeti jelentőséggel bírnak; ▪ Nagyvárosi parkjaink (Városliget, Margitsziget) egyedülálló kultúrtörténeti hagyományokkal rendelkeznek, rekreációs kínálatuk szerteágazó; ▪ Egyedi táji és természeti adottságok, történelmi és építészeti örökség, világörökségi területek. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az egy főre jutó zöld- és erdőterületek nagysága elmarad a nemzetközi ajánlástól; ▪ A zöldterületek mind minőségi, mind területi megoszlás tekintetében jelentős egyenlőtlenségeket mutatnak; ▪ A beépített területek „zöldmezős” terjeszkedése a jelentős belső tartalékok ellenére, a barnamezős területek, felhagyott hulladéklerakók kármentesítése és rehabilitációja (rekultivációja) helyett; ▪ A város szélén még jelentős kiterjedésű „zöld ékek” fokozatosan elkeskenyednek a belső városmag irányába, így az ökológiai hálózati kapcsolat megszakad; ▪ A vízparti területek rekreációs szempontból kihasználatlanok, helyenként pedig túlépítettek, a Duna-part megközelítése sok helyütt nehézkes; ▪ A Duna adottságainak nem megfelelő kiaknázása; ▪ A városi nagyparkok közül a Margitsziget és a Városliget jelentősen túlterhelt, a Népliget alulhasznosított illetve kiépítetlen; ▪ A közterületeken közmű és közlekedési szempontok elsőbbsége a zöldfelületek és fasorok kialakíthatóságával szemben.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A Duna menti területek komplex fejlesztése; ▪ Alulhasznosított területek fejlesztési potenciálja; ▪ Egészségtudatosság növekedésével erősödik a társadalom szabadterületi rekreációs igénye. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zöldfelületek védelme kevésbé biztosítható; ▪ További zöldmezős beruházások ösztönzése; ▪ Forráshiány miatt az értékek pusztulása; ▪ További beruházásokkal/kínálati elemek fejlesztésével a nagyparkok terhelésének további növelése; ▪ Kisvízfolyások és Duna melletti területek fejlesztésének összehangolása a sok érdekelt jelenléte miatt nem koordinálható sikeresen.

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- A gazdasági válság miatt a zöldfelületi, környezetrendezési fejlesztések (néhány kivételtől eltekintve) hátrányba kerültek az egyéb, fontosabbnak ítélt, vagy elkerülhetetlenül szükséges beavatkozások mellett;
- A környezettudatos szemlélet még mindig nem eléggé elterjedt, vagy csak látszólagosan valósul meg, így zöldfelületek növekedését eredményező beruházások nem kapnak kellő hangsúlyt;
- A Duna menti területek tervezett fejlesztése során a táji, zöldfelületi szempontok érvényesítése kiemelt szerepet kell, hogy kapjon;
- A természetvédelem szempontjainak és a gazdasági rekreációs hasznosítás szempontjainak összeegyeztetése – jelen idejű és klasszikus fenntarthatósági szempontok (pl. Normafa);
- Az újfajta rekreációs igényeknek való megfelelés (pl. közösségi kertek, extrém sportok, fesztivál helyszínek).

I. 9. ÉPÍTETT KÖRNYEZET

A főváros egyedülálló topográfiai adottsága meghatározza Budapest méltán világhírű panorámáját. A változatos morfológiai viszonyok a város-szerkezetet jelentősen determinálják. A város nyugati kiterjedését a hegyvidék, észak-déli tengelyét pedig a Duna vonala határozza meg. A folyam a mai napig csak kevés helyen átjárható, így mind morfológiailag, mind működésében kettévágja a várostestet és két alapvetően eltérő részre osztja.

VÁROSSZERKEZETI SAJÁTOSSÁGOK

Budapest sajátos és egyedülálló épített környezetét, a város jelenlegi szerkezetét a vonalas infrastrukturális elemek nagyban meghatározzák.

46. ábra Budapest közlekedésének fejlődése a főváros mai térképére vetítve

A VÁROSSZERKEZET KONFLIKTUSAI, PROBLÉMÁI

A II. világháború után a korábbi integrált és komplex városfejlesztési szemléletet – politikai és gazdasági okokból – terület- és mennyiségorientált szemlélet váltotta fel: a környező települések integrációját a háború után a politikai központosítás, a szocialista nagyváros megteremtésének igénye is segítette, így jött létre 1950-ben a mai Nagy-Budapest.

A város növekedésébe való hirtelen és aránytalan mesterséges beavatkozás összességében alacsony szintterületsűrűségű, egyenlőtlenül eloszló várostestet eredményezett, negatív következményei máig érvényesülnek.

A korábbi, kompakt belső várostest a századelő közlekedésére méretezett. A körülötte létrejövő, nagy-

méretű, a szocialista erőltetett iparosításnak teret adó átmeneti zóna és az eredetileg önálló környező települések külterületeinek felparcellázásával alacsony intenzitással beépülő elővárosi zóna aránytalanul nagy területre terül szét. Ez az egyenlőtlen szerkezet és a szintterületsűrűségek szélsőséges különbségei a belső területek közlekedési túlterheltségéhez, a külső területek tömegközlekedéssel alacsony hatékonyságú feltárhatóságához vezetett. Mindezt súlyosbítja az elővárosokból érkező átmenő forgalom – viszonylag nagy távolságból adódó – megoldatlansága.

Az 1960-80-as években a lakótelepépítési lendületben a város központi részeinek nagyarányú fizikai romlása indult el. A döntően a metróépítéshez kapcsolódó kisebb városmegújító beavatkozások a romlást nem tudták sem megállítani, sem ellensúlyozni. A tömeges lakásépítés a társadalmi és gazdasági nehézségek miatt lassult, majd egészen leállt, jóllehet addigra Budapest külső kerületeinek nagy részében a lakótelepek városképileg dominánssá váltak, néhány helyen pedig a belső városrészekig nyomultak be a panelépületek (Józsefváros, Angyalföld).

Nehezen visszafordítható helyzetet eredményezett a motorizáció korlátlan, lineáris növekedését tényként kezelő városfejlesztési attitűd, mely a közterületek funkciójából csak a közlekedést tartotta fejlesztendőnek. Ez a szemlélet a belső városrészek főútvonalait gyakorlatilag teljes egészében az autóközlekedés számára rendezte be, az érintett utak, útvonalak egyéb funkciói sorvadásba kezdtek (Kossuth Lajos utca).

A csatlakozó közúti műtárgyak építésével a későbbi korok is kényszerpályára kerültek, egy-egy kapacitív műtárgy előnytelen hálózati helyzete dacára is a közúthálózat mozdíthatatlan eleme marad (Erzsébet-híd). A piaci szemlélet előretörésével a közlekedési hálózat kiépítésének korlátai is láthatóvá váltak, a fejlesztések e téren is leálltak.

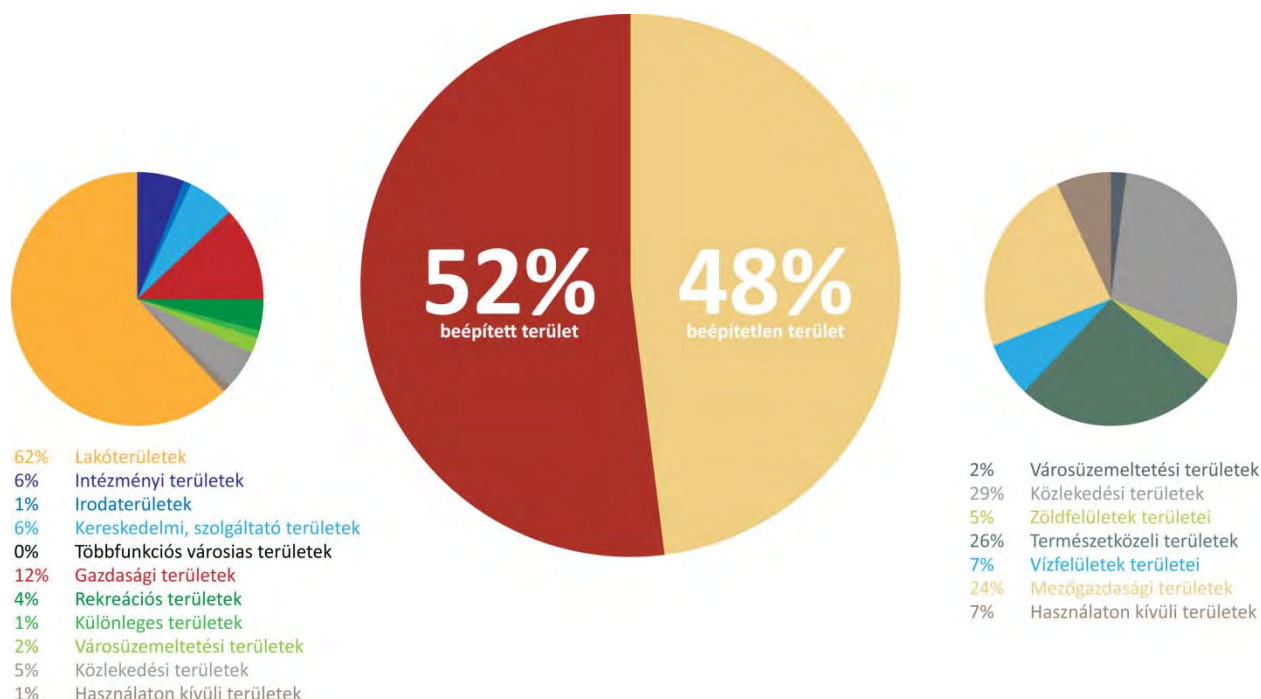
Az 1980-as években indult meg és a rendszerváltás után erősödött fel az a gazdasági szerkezetváltás, mely a termelő, s főleg a nehézipart érintő iparterületek eredeti gazdasági profiljának megszűnéséhez és a területek átstrukturálódásához vezetett, mely folyamat a mai napig térszerkezeti problémákat okoz.

A gazdasági átalakítás szándékának koncepcionális hiányosságai, a folyamatok kontrolljának hiánya strukturális problémákat és jellemzően versenyképtelen gazdasági környezetet eredményezett. Az átmenetileg

irányíthatatlanná vált folyamatokra a munkaerő- és a lakáspiac viszonylag gyorsan reagált: a szuburbanizáció jelentős méreteket öltött, Budapest lakónépessége becsülhetően 2-300 ezerrel csökkent. E folyamatok rontották a város működésének hatékonyságát, a közpénzből végrehajtott beruházások szétforgácsolódtak, nőttek az alapellátás költségei, általánosan csökkent az élettér minősége a város és az agglomeráció területén egyaránt.

Az új évezred elején Budapest kettős helyzetben találja magát: a folyamatok felismerése, analizálása alapján lehetséges a problémákat a helyükön kezelő szabályozás kidolgozása, ugyanakkor az intézményrendszer felépítése csak korlátozottan teszi lehetővé a hatékony, a rendelkezésre álló kapacitásokat a megfelelő cél érdekében mozgósító beavatkozásokat.

47. ábra: Területfelhasználás jellemzői

TERÜLETFELHASZNÁLÁS JELLEMZŐI

Budapest 525,12 km² területen helyezkedik el, a terület 52%-át a jelenleg beépített telkek teszik ki, 48%-a beépítetlen. A hatályos TSZT alapján ez az arány távlatban akár 59%-41% is lehetne. Ez azt jelenti, hogy a hatályos terv alapján a jelenleg még nem beépített területek rovására 3 675 ha terület újonnan beépíthető.

Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek

A beépített területek zömét a lakóterületek (62%), ezt követően a gazdasági területek (12%) teszik ki, minden más területhasználat 6% alatti arányt képvisel.

A beépítetlen területek közül a mezőgazdasági terület, az erdők és a közlekedési területek hasonló arányban fordulnak elő. Mivel a közlekedési területek műszaki szempontból igénybe vett területek, a város szabad területeinek aránya a teljes területhez képest összesen csak 32%.

A város területhasználata folyamatos változáson megy keresztül. Kétféle folyamat különböztethető meg:

- a városszélek mentén új területek igénybevételével terjeszkedett a város,

- a kialakult városszerkezetben történt átépülések jellemzően a barnamezős területeken eredményeztek új területhasználatot.

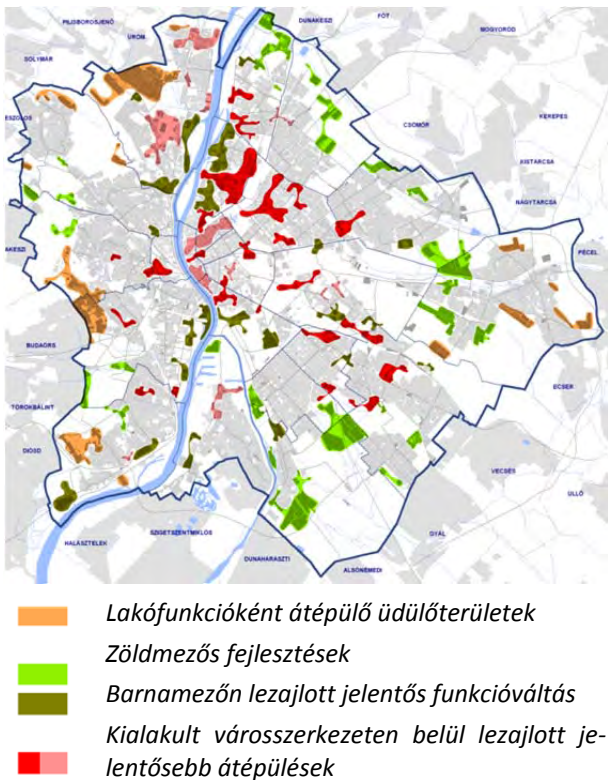
Funkció vizsgálat

A város történeti kialakulása és morfológiája a beépített és szabad területeinek arányaiban is tükröződik.

A beépített területek legnagyobb aránya a belső és az átmeneti zónát jellemzik, azonban ennek belső tagolásában jelentős eltérés mutatkozik: a belső területeken inkább a lakó és intézményi funkció, míg az átmenetiben a gazdasági van jelen.

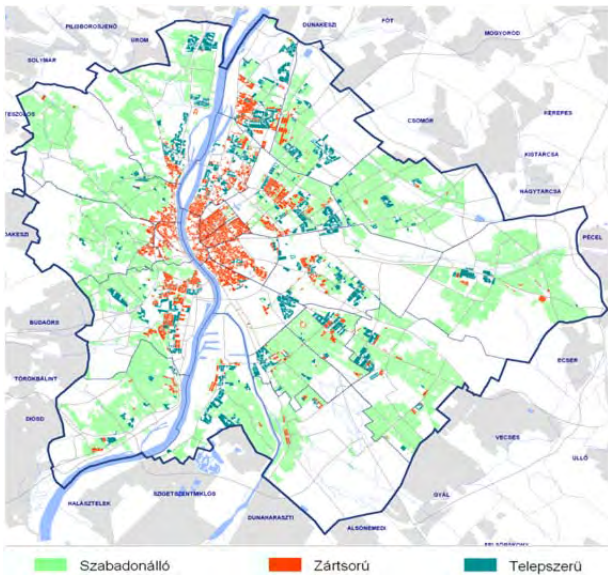
Az elővárosi és a hegyvidéki zóna az, ahol arányaiban is jelentős a be nem épített területek mérete, ezt a sorban a Duna menti zóna követi.

A **lakóterületek** legnagyobb arányban a belső, a hegyvidéki és az elővárosi zónát jellemzik. A zónák területe és népsűrűsége azonban nagyon eltérő, ami szintén történeti okokra vezethető vissza és összefüggést mutat a jellemző beépítéssel is.

48. ábra: Jelentős városszövet-átalakulások 1990 után

Méretében a legkisebb a belső zóna, ennek ellenére itt a legnagyobb a népsűrűség: átlagosan 151 fő/ha. Az itt jellemző beépítés zárt sorú, többszintes, nagyvárosi karakterű.

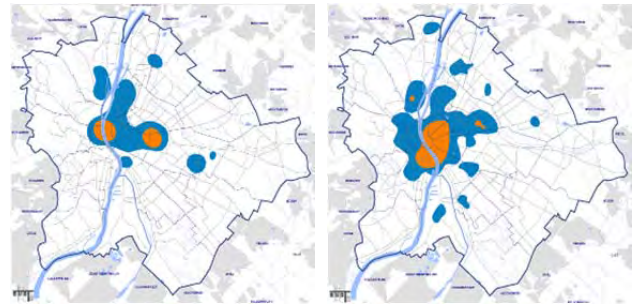
49. ábra: Lakóterületek beépítés mód szerinti eloszlása

Számszerűen azonban az elővárosi zónában (712 ezer lakos) több mint kétszer annyian laknak, mint a belső zónában (313 ezer lakos), míg a hegyvidéki zónában a legalacsonyabb (158 ezer lakos).

A népsűrűség ennek megfelelően a két külső zónában jóval alacsonyabb: a hegyvidéken 20 fő/ha, az előváro-

siban pedig 24 fő/ha. Ezekben jellemző a kertvárosi beépítés, telkes, családirházas vagy kisebb társasház formában.

A közösségi célú, intézményi területek az alapellátásban szorosan a lakóterületekhez kapcsolódnak, mivel elérhetőségük a lakosok számára kiemelten fontos. Ezeknél a gyalogos távolságon belüli elhelyezkedés az ellátás minősége szempontjából fontos tényező (pl. bölcsőde, óvoda, általános iskola, időskorú ellátás).

Fővárosi szerepkörű igazgatási funkciók

Fővárosi szerepkörű oktatási funkciók

Kulturális funkciók

Lakóterületek

50. ábra: Funkciók térbeli elhelyezkedése

A fővárosi szerepkörű és országos hatáskörű intézmény esetében is fontos szempont az elérhetőség, de itt már más közlekedési mód is szóba jöhet. Ezekben az esetekben nem jellemezhető az ellátottság, hanem a lakóterületektől való távolság és a több városrészről való megközelíthetőség, a központi helyzet lehet a kritérium. Budapesten belül ezek az intézmények általában a forgalmasabb és magasabb presztízsű helyszíneken, jellemzően városközpont térségben helyezkednek el.

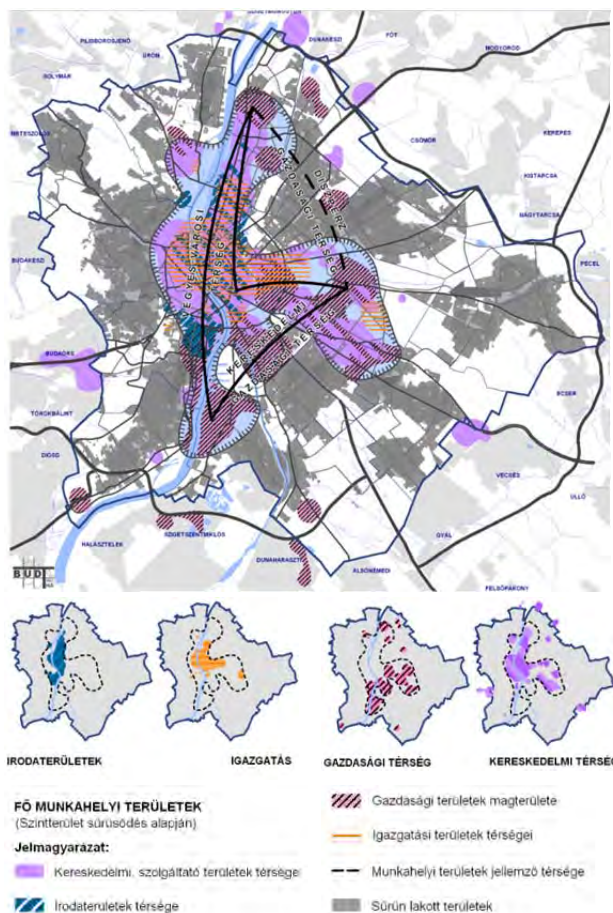
A főváros az ország közigazgatásának a központja, a helyi feladatok ellátására szakosodott intézmények mellett itt található az ország legfelső törvényhozásának helyszíne a parlament, a kormányzat csúcshintézményei, a minisztériumok, az országos hatáskörű hivatalok központjai is.

Míg területileg a lakófunkció a város beépített területein általánosan jelen van, csupán sűrűségük változó, addig a **gazdasági területek** meghatározott térségekbe tömörülnek. Elsősorban az átmeneti zónában találunk gazdasági telephelyeket, az irodaterületek a belső,

Dunához közelebb eső területeket részesítették előnyben.

A történelmi belváros mellett „irodatengely” alakult ki a Váci út mentén, ami elsősorban a 3-as metró üzeme helyezésének köszönhető. Hasonló tengely van kialakulóban a dél-budai területeken a volt barnamezős területek átalakításával, beépítésével.

51. ábra: Munkahelyi területek egymáshoz való viszonya

Az irodaterületek Budapest beépített területeinek 1,36%-át foglalják el, amely 340 ha-t jelent. Legnagyobb részben irodafunkciót tartalmazó területek, ahol az épületek földszintjein a kereskedelem, szolgáltatás is előfordul. Budapesten a gazdasági ágazatok közül a munkavállalók 90%-a szolgáltató szektorban dolgozik, az ezzel kapcsolatos munkahelyek nagy részét az irodaházak területén találjuk.

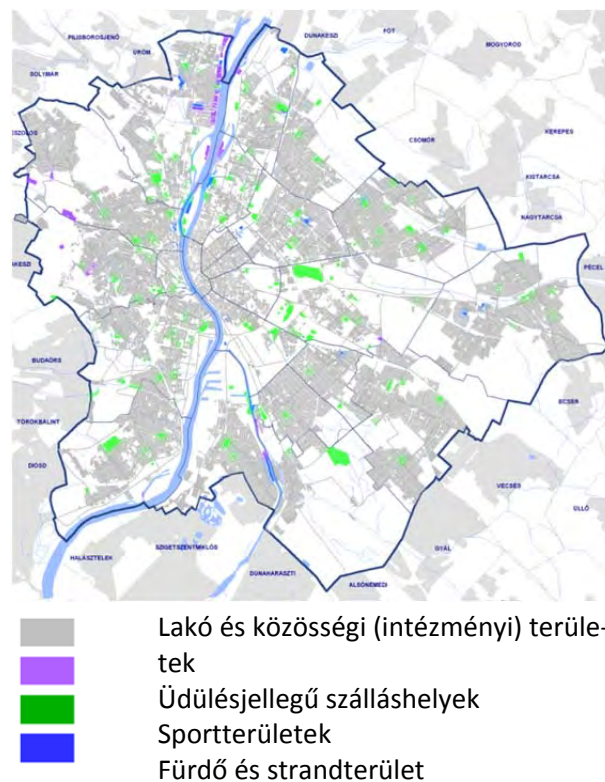
Az említett irodatengelyek és döntően a belső kerületekben koncentrálódó egyéb irodai funkciójú területek – Budapesten belüli elhelyezkedéséből adódóan is – közel 45%-a a zárt sorúan beépített. A kizárólag kereskedelmi, szolgáltató funkciójú területek Budapest beépített területeinek 5,6%-át adják, amely 1403 ha-t jelent. E területek a rendszerváltást követően rohamosan fejlődtek. A kereskedelmi ellátásban nagy változást hoztak az új bevásárlóközpontok, valamint az építészeti

szempontból silány építészeti minőségű hiper- és szupermarketek, valamint szakáruházak.

A kereskedelmi, szolgáltató egységek területei egész Budapest lakott területein megtalálhatóak. Természetesen a sűrűbben lakott területeken az ellátást biztosító létesítmények is sűrűbben jelennek meg. Beépítési módjukban többnyire a szabadonálló beépítés a jellemző (az esetek 80%-ában), míg a belső kerületekben önálló egységekként (épületekként) ritkán jelennek meg (vásárcsarnok, bevásárló központok) a kereskedelem, szolgáltatás funkciói, jellemzően az épületek földszintjén találhatóak.

A többfunkciós városias területek Budapest beépített területeinek 0,44%-át foglalják el, amely 111 ha-t jelent. A városias területeken vannak olyan tömbök, ahol a vegyesen előforduló funkciók közül egyik sem dominál. A túlnyomórészt ellátó és kiszolgáló (pl. kereskedelem, szolgáltatás, vendéglátás, szálloda), iroda, valamint intézményi funkciók mellett, a lakó-funkció is jelen van. Ezek a területek a történelmi belvárosban és az ehhez csatlakozó területeken, valamint a kerületközponatokban találhatóak.

Az előbbi területek a beépítési jellemzők minden szempontjából igen magas intenzitásúak. Bár területileg nem tűnik jelentősnek ez a területhasználat, mégis az ezeken a területeken található **funkcionális kevertség** adja a városi élettér pulzáló területeit.

52. ábra: Rekreációs területek Budapesten

A **rekreációs területek** Budapest beépített területeinek 3,52%-át foglalják el, amely 882 ha-t jelent. A pihenés, szabadidő eltöltés létesítményei (üdülők, kempingek, üdülésjellegű szálláshelyek, sportterületek, strandok és

fürdők), az időszakos tartózkodást szolgáló területek. A rekreációs területek túlnyomó részét (74%-át) a sportterületek alkotják, lényegesen kisebb arányban vannak a kemping- és üdülőjellegű szálláshelyek, illetve a strandok és fürdők területei.

A **beépítésre nem szánt területek** közé tartoznak a közlekedési és közműterületek, a zöldterületek (a városi parkok, közparkok, közkertek) az erdő- és mezőgazdasági területek, a vízgazdálkodás területei, a természet közeli területek (mocsár, nádas, sziklás terület), valamint a különleges területek, ahol a beépítés mértéke maximum 5% lehet.

Budapest nagy jelentőséggel bíró **vasúti létesítményei** önálló területfelhasználási egységként jelennek meg, ide tartoznak a belváros peremén elhelyezkedő nagy fejpályaudvarok, a Déli pályaudvar, a Keleti pályaudvar, és a Nyugati pályaudvar, valamint a külső területeken lévő, elsősorban személyforgalmi feladatokat ellátó két létesítmény is, a Kőbánya-Kispest és a Kelenföldi pályaudvar. A teherforgalmi létesítmények közül csak a Ferencvárosi rendező pályaudvar kerül ebbe a kategóriába.

A **zöldfelületek** közé a közhasználatú, a napi rekreációt biztosító területek (parkok, szabadtéri sportterület) és az egyéb kondicionáló zöldfelületek tartoznak, amelyek a főváros területének 3%-án találhatók.

A **városi parkok** komplexitásukkal és területi kiterjedésükkel markánsan elkülönülnek a többi zöldfelületi elemtől. A közparkok közé soroltuk mérettől függetlenül a lakossági rekreációt szolgáló közcélú zöldfelületeket. A szabadtéri sportterületek azokat a sportolási célú zöldfelületeket foglalják magukba, amelyek korlátozás nélkül szabadon látogathatók.

A természetközeli területekhez az erdők mellett a cserjés, gyepes, ligetes és/vagy víz közeli területek tartoznak, természetes vegetációval. Ezek a területek a főváros területének 14%-át teszik ki.

A turisztikai erdők jellemzően a budai oldalon, a hegyvidéken található összefüggő felületet alkotnak, a pesti oldalon elsősorban a Szilas- és a Rákospatak völgyében, valamint Rákoshegy és Pestszentlőrinc határában található. Területi eloszlásuk egyenetlen, 68%-uk Budán található. A természetvédelmi területen található védett erdők területén jellemző terhelés az erdők üdülési, turisztikai igénybevétele. A védelmi erdők közül a védőerdők a zöldfelületi rendszer kondicionáló, de nem rekreációs területei. Területük kb. 800 hektár (a fővárosi erdőtervezett területek mintegy 15%-a), elsősorban dél-pesti mezőgazdasági térségben találhatóak.

SWOT

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az épített és táji környezet harmóniája, kiegyensúlyozott egyedi városkép; ▪ A város épített szövege, történelmi városnegyedek téri struktúrája; ▪ A belső területeken és a kerületközpontokban változatos, vegyes funkciók; ▪ Jelentős belső tartalékterület; ▪ Az elővárosi zóna be nem épített területei a legtöbb helyen védik a várost a környező településekkel való összenövéstől. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alacsony intenzitással beépülő, infrastrukturálisan nehezen ellátható elővárosi zóna; ▪ Belső területek közlekedési túlterheltsége, az autóközlekedés dominanciája, egyéb funkciók elsorvadása, nem elegendő zöldfelület; ▪ Túlterhelt főközpont, nem megfelelően differenciált központ-rendszer; ▪ Elválasztó vonalas infrastruktúrák (utak, vasutak); ▪ Barnamezős területek strukturátlansága, átjárhatóságának megoldatlansága; ▪ A Duna és a város kapcsolata hiányos, a part megközelítése nehézkes; ▪ A Duna adottságainak nem megfelelő kiaknázása, a Duna menti sáv adottságaihoz képest kihasználatlan; ▪ A folyó átjárási keresztmetszetei mind az egyéni, mind a közösségi közlekedés szempontjából szűkek; ▪ Az elővárosi zóna közlekedési terheltsége az agglomeráció irányából érkező jelentős forgalom miatt.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Rendkívüli fejlesztési potenciállal rendelkező nagy kiterjedésű, egybefüggő barnamezős és alulhasznosított területek,(városias funkciók). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Beépített területek „zöldmezős” terjeszkedése a jelentős belső tartalékok ellenére; ▪ A belvárosi területek további sűrűsödése, a környezeti terhelések növekedése; ▪ Belvárosban lakófunkciók visszaszorulása; ▪ Szuburbanizációs folyamatok kontrolljának hiánya.

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- Meglévő alulhasznosított területek funkcióváltásának, megújulásának támogatása, „belső tartalékok” hasznosítása;
- Szerkezeti hiányok oldása a főközpont és fő tranzitútvonalak túlterheltségének oldására;
- Belső városrészek főútvonalainak „humanizálása”, újrapozicionálása;
- Budapest egyedi karakterét, identitását meghatározó belső historikus városszövet megújítása;
- Együttműködés és jogszabályi eszközök a várostérségi kiegyensúlyozott kapcsolatok érdekében;
- Városi parkok és rekreációs területek hálózatos fejlesztése.

I. 10. BUDAPEST ÉPÍTETT ÉRTÉKEI

Budapest épített környezete sajátos és egyedülálló. A várostestben egymásra rétegződve találhatjuk meg a római kortól napjainkig a különböző történelmi korok lenyomatát. A helyi adottságokra reflektálva kialakult környezeti elemek markánsan elkülönülő városrészeket alkotnak. Budapest nemzetközi szinten kiemelkedő szecessziós és historikus stílusú épületállományán túl rengeteg egyéb építészeti értékkel büszkélkedik (pl. fürdők, modern épületek), amelyek komoly identitást képző tartalmat is magukban hordoznak. Emellett elmondható, hogy az épített környezet részét képező vonalas infrastrukturális elemek is jelentős hatással vannak a város karakterére, jelenlegi szerkezetére.

AZ ÉPÍTETT ÉRTÉKEK ELHELYEZKEDÉSE

Budapest európai összehasonlításban statisztikailag nagyterületű város, fizikai megjelenésében azonban nagyméretű, újabb eredetű kertvárosokból és az általuk övezett, viszonylag kicsi városias központból áll. Ez a jellemzője az építészeti történelmi értékek elhelyezkedését, mennyiségét és sokrétűségét is meghatározza. A budapesti épített környezet erőssége **a belső városrészek áttekinthetőségében, tervezettségében, városképi nagyvonalúságában rejlik**, az egyes egyedi építészeti emlékek döntően a XIX. század második feléből származnak.

Az építészeti értékek keletkezési idejük szerint széles időszakot ölelnek fel. A legkorábbi emlékek a római hódítás időszakából származnak és szigetszerű régészeti területek formájában jelennek meg, elsősorban a budai oldalon. Ugyancsak régészeti jelentőségűek a népvándorlás-kori, valamint a budai Várhegy legkorábbi betelepülési időszakából származó maradványok.

A középkori budai és pesti polgárváros kevés eredeti állapotban megmaradt épülete műemléki védelem tárgya, de a döntően változatlan középkori városszerkezet egésze műemléki jelentőségű terület.

Budapest leggazdagabb építészeti öröksége a XIX. század második és a XX. század első feléből származik. A belvárosi barokk és klasszicizmus korának együttese, főként a pesti oldalon megfoghatók a század végén. A helyükbe lépő új, csaknem teljes egészében eklektikus stílusú épületek, épületegyüttesek a belvárosi városkép meghatározó elemei, melyet a jelentős szecessziós épületállomány tesz igazán különlegessé.

Budapest a **historizmus építészeti stílusgyűjtését**, azaz összességében a neoreneszánsz, a neobarokk, a neoromán és a neogót stílusokat (1860-1905) tekintve mintegy 12 km²-nyi egységesen historikus stílusú építészeti együttesével világviszonylatban az egyik legjelentősebb. Ennek a homogén historizáló építészeti együttesnek a főtengelye a 2,2 km hosszú Andrassy út, amelynek 132 épülete közül csak öt nem historizáló, 1938 és 1970 közötti. Ez egyedülálló világritkaság, erre való tekintettel nyerte el az útvonal a Világörökség megtisztelő címet. A szecesszió és Bauhaus építészete, valamint a két világháború között virágzó modernista építészet nagyszámú építészeti emlékekkel gazdagította a várost.

Helyi, egyedi arculatot biztosító épített elemek

A hely történetéről, az épített környezet változásáról, elmúlt korok építészeti emlékeiről, és beépítési struktúrájáról tanúságot tevő helyek, vagy kiemelkedő jelentőségű építészeti emlék háttérét-pufferzónáját képező együttesek védendő építészeti környezetet alkotnak. Budapesten ezek az értékek jellemzően a **városmag, sűrűn, városiasan beépített területein és a külső kerületek kisvárosias, néhány esetben falusias, zárt településképpel rendelkező központjaiban** (Békásmegyertől Ófalu) találhatóak. Kiemelkedő városépítészeti és építészettörténelmi jelentőségük miatt védettek az egy szándék nyomán, **egységes arcualattal egy időben létrejött különböző célú építészeti együttesek** is (Napraforgó utcai telep, Wekerle-telep).

53. ábra: Intenzív kisvárosias és falusias beépítési formák a városközponton kívül

Külön védettséget nem élveznek, de a városkép egyedi alakításában fontos szerepet játszanak egyes különlegesen **egységes (ipari) építészeti arcualatot mutató útvonalak**, mint például a Váci út újpesti szakasza Tungsram-gyár és a Vízművek között, a Budafoki pincék a Duna-parti látványban, vagy Kőbánya központjának kialakítása a magasan elhelyezett vasútállomással.

A **lakótelep-építések** korai korszakából származó, a klasszikus városias struktúra figyelembevételével megvalósult beépítések (Pillangó utcai lakótelep) mára „beértek” és szintén a védendő építészeti környezethez tartoznak. **Napjaink alkotásai** az építés viszonylag alacsony volumene, heterogenitása és területi szétszórtsága miatt még nem hoztak létre értékelhető építészeti együtteseket, legfeljebb elszigetelt kortárs építészeti művek halmazát. Ennek megítélése azonban későbbi korok feladata lesz. Különösen rossz a városépítészeti beavatkozások helyzete, az ilyen léptékű alkotások Budapestről teljességgel hiányoznak.

A sűrű beépítésű történeti városmagból, a volt városárok vonalában húzódó lakó-, és az ezekhez csatlakozó városüzemeltetési, ipari, pályaudvari területekből, valamint a peremkerületek kertvárosias, gyakran falusias szövetéből összeálló településkép összességében és szükségképpen egyedi. Az egyedi településarculat Budapesten zárt sorú beépítésével elsősorban a városmagban érvényesül. A városmag nagyobb kiterjedésű, egységes építészeti együttesén kívül a külső területeken csak néhány központi helyen található sűrű, városias beépítés.

A TERÜLETI VÉDELEM ELEMEI

Az egyedi városkarakter, a megőrzött történetiség egyre nagyobb értéke az európai településeknek. A kulturális örökség jelentős szerepet játszik a lakosság magasabb életminőségének biztosításában, kedvezően befolyásolja a város megítélését, erősíti annak gazdasági pozícióit.

Világörökségi és világörökségi várományos területek

1972. november 16-án megszületett UNESCO Világörökség Egyezménye olyan egyedülálló jogi eszköz, amely globális felelősségvállalást tesz lehetővé a világ kulturális és természeti értékeinek védelme érdekében.

A 2011. évi LXXVII. törvény a világörökségről az alábbi védett területi kategóriákat határozta meg:

- világörökségi helyszín
- világörökségi helyszín védőövezete
- világörökségi várományos helyszín
- világörökségi várományos helyszín védőövezete

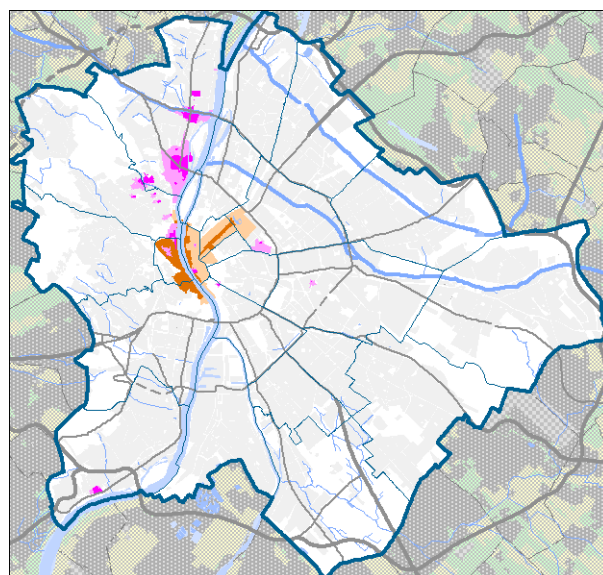
A **világörökségi védelmet** Budapesten először a Duna-part látképe és a Budai Várnegyed területe (1987), majd az Andrásy út (2002) kapta meg.

Világörökségi várományos területek:

- A római limes magyarországi szakasza, a Ripa Pannonica szigetszerűen elhelyezkedő erődmaradványai és vonala (Campona erőd, Contra Aquincum erődök, Aquincum katonai tábor és limes út, Aquincum katonai táborai és katonavárosa)

- Lechner Ödön építészete: az Iparművészeti Múzeum, a Postatakarékpénztár, az Állami Földtani Intézet és a Szent László Plébániatemplom
- A budai termálkarszt barlangrendszerei

A **világörökségi és világörökségi várományos területek védőövezete** a magterület és a világörökségi címmel járó feltételek és korlátozások által nem érintett területek konfliktusmentes illeszkedését hivatott biztosítani.

54. ábra: Világörökségi és világörökségi várományos területek elhelyezkedése

	Világörökségi helyszín területe
	Világörökségi helyszín védőövezetének területe
	Világörökségi várományos helyszín területe
	Világörökségi várományos helyszín védőövezetének területe

A világörökségi rang nem jelenti ugyanakkor a terület skanzenszerű kezelését, hiszen a város mindennapi használat szempontjából is kulcsfontosságú területeiről van szó, ahol a városlakók és használók igényei szerint az épített szövet és a kiszolgáló infrastruktúra továbbra is folyamatosan alakul.

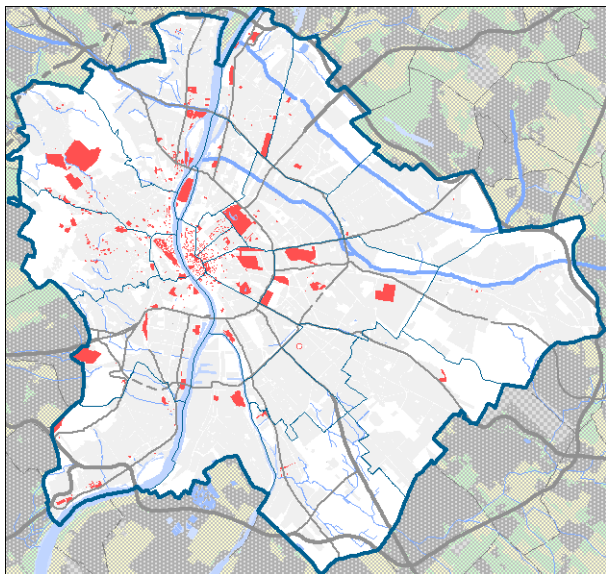
Műemlék, műemlékegyüttes

„**Műemléki érték**” minden olyan építmény, kert, temető vagy temetkezési hely, terület (ezek maradványa), valamint azok rendeltetészerűen összetartozó együttese, rendszere, amely hazánk múltja és a közösségi hovatartozás-tudat szempontjából kiemelkedő jelentőségű történeti, művészeti, tudományos és műszaki emlék, alkotórészeivel, tartozékaival és berendezési tárgyaival együtt.

A műemléki védelem alatt álló elemek a belvárosban és az egykori történeti települések központjában, a mai városrészközpontokban koncentrálódnak. A budai oldalon az I., II., III., XII. és XXII. kerületekben, a pesti oldalon az V., VI., VII. és VIII. kerületekben található a leg-

több műemlék. A közelmúltban nyilvánították műemlékké mindkét budapesti rakpartot.

55. ábra: Műemléki védelem alatt álló ingatlanok Budapesten

A műemléki védelem alatt álló ingatlanok között sok a rossz állapotban lévő, elhanyagolt épület, felújításuk, fenntartásuk biztosítása egyre sürgetőbb feladat. Az értékek védelme csak integrált szemlélettel és módszerek alkalmazásával, a védett egyedi érték és környezetének együtt kezelésével lehet eredményes.

A műemlékvédelem sajátos tárgyai: történeti kert, temető és temetkezési emlékhely

A kulturális örökség védelmének és a természeties/természetközeli, de ember alkotta környezet értékeinek kapcsolódási pontjai a történeti kertek, temetők és a temetkezési emlékhelyek.

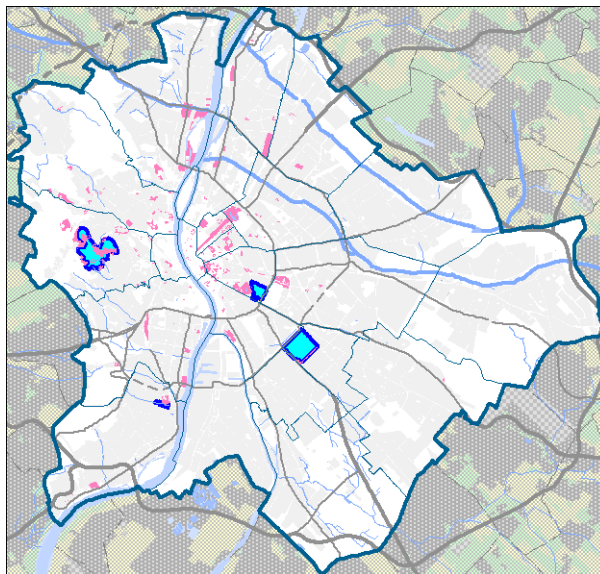
Budapesten található **történeti kertek** (a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ nyilvántartása szerint):

- Fűvészkert – Egyetemi Botanikus Kert,
- Jókai és Steindl-villa kertje a Sváb-hegyen,
- Margitsziget,
- Schmidt-kastély kertje,
- Orczy-kert – a későbbi Ludovika kertje,
- Népliget,
- Kiscelli park.

A budapesti, városszerkezetbe jól szervesült, nagyméretű **temetők** (Kerepesi, Farkasréti, Új Köztemető) a városi zöldfelületi hálózat értékes részei, vizsgálatuk csak városszerkezeti összefüggéseikkel együtt értelmezhető.

A **rákoskeresztúri Újköztemető** egy funkciójában és szerkezetében átalakuló várostérségben helyezkedik el, ahol a temető és a városhatár közötti területek is átértékelődnek, így a temető elérhetőségét a jelenlegi helyzettel ellentétben több irányból is biztosítani kell majd.

Ez várhatóan kismértékben át fogja értékelni a temető közlekedési, épített és zöldfelületi rendszerét.

56. ábra: Műemléki jelentőségű területek, műemléki környezet

56. ábra: Műemléki jelentőségű területek, műemléki környezet

A **temetők és temetkezési emlékhelyek** egy része külön műemlékként is védett.

Műemléki területek: történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet

A kulturális örökségvédelemről szóló 2001. évi LXIV. törvény meghatározásában a műemléki területek:

- történeti táj,
- műemléki jelentőségű terület,
- műemléki környezet.

Budapestet **történeti táji** lehatárolás nem érinti.

„**Műemléki jelentőségű területként**” műemléki védelemben részesül a település azon része, amelynek jellegzetes szerkezete, beépítésének módja, összképe, a tájjal való kapcsolata, terei és utcaképei, építményeinek együttese összefüggő rendszert alkotva történelmi jelentőségű és ezért műemléki védelemre érdemesnek nyilvánított. A budapesti épített örökségének kiemelkedő jelentőségét nagy kiterjedésében fennmaradt, változatosságában gazdag, összességében mégis egységes épületállománya adja. A „műemléki jelentőségű terület” védelmi kategória célja, hogy az összefüggésekben rejlő értéket fogalmazza meg, az egyedileg nem védett, ám az egységes városkép szempontjából kiemelkedően fontos elemek védelmét biztosítsa.

Budapest esetében a következő műemléki jelentőségű területek találhatóak:

- a Világörökségi védelem alatt álló terület,
- a Margit-sziget,
- a Sváb-hegy,
- a Wekerle telep,

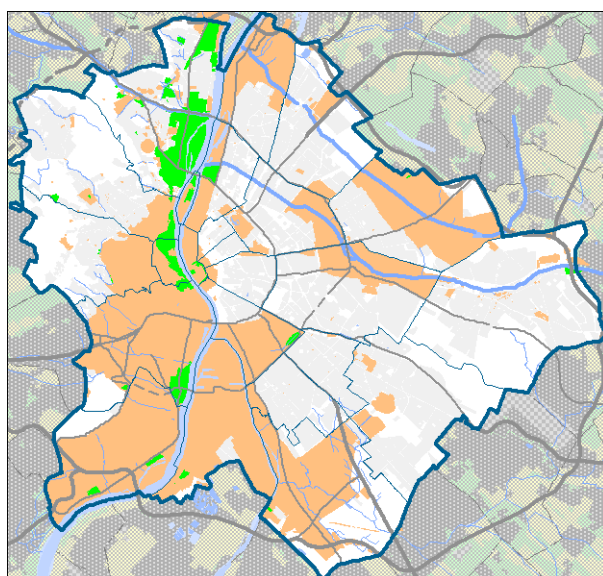
- Ganz tisztviselőtelep.

A kulturális örökségvédelemről szóló 2001. évi LXIV. törvény 39. § (2) alapján **műemléki környezetnek** minősül „a műemlék jogszabályban meghatározott környezete.”

A 39/2015.(III. 11.) számú kormányrendelet meghatározza, hogy a nyilvántartott műemléki érték műemléké nyilvánításakor műemléki környezetnek milyen területek jelölhetőek ki, illetve mely esetekben nem jön létre műemléki környezet. A 2015. január 1. előtt védetté nyilvánított műemlékek vagy műemléki jelentőségű területek esetében a korábbi meghatározás érvényes, vagyis *a velük közvetlenül határos telkek, a közterületszakaszok és a közterületszakaszokkal határos ingatlanok, valamint a védeletről szóló döntésben ettől eltérően kijelölt ingatlanok minősülnek műemléki környezetnek.*

Budapest területén az alábbi nagyobb kiterjedésű műemléki környezetek találhatók:

- Andrássy út,
- Hősök tere,
- Nyugati pályaudvar,
- Ludovika kertje,
- Aquincum,
- Óbudai Gázgyár,
- Albertfalva Castrum,
- Nagyvásártelep,
- MÁV Északi Járműjavítója.

57. ábra: Régészeti lelőhelyek

- Rendelettel, határozattal védett régészeti lelőhely területe
- Nyilvántartott régészeti lelőhely területe

Régészeti területek

A „**régészeti lelőhely**” az a földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggéseikben megtalálhatók.

A régészeti lelőhelyek védelmük és kezelésük szempontjából az alábbi három kategóriába sorolhatók:

- Védett régészeti lelőhelyek,
- Ismert és nyilvántartott régészeti lelőhelyek,
- Régészeti érdekű területek.

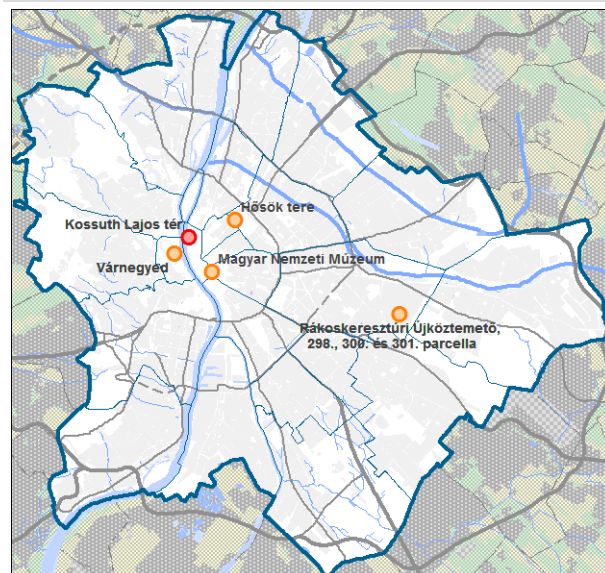
2001. évi LXIV. törvény 11. §-a alapján „a nyilvántartott régészeti lelőhelyek e törvény erejénél fogva általános védelem alatt állnak”. Külön kategóriát alkotnak a **védeletről nyilvánított régészeti lelőhelyek**, melyek esetében kiemelkedő történeti és kulturális jelentőségük okán külön miniszteri rendelet mondja ki a védetté nyilvánítás tényét.

A védett és nyilvántartott területek Budapesten többnyire a Duna alsó teraszain találhatók.

A már ismertté vált régészeti emlékek sorában a főváros területén a megőrzés, bemutatás lehetősége a műemléki megtartásra érdemes leletek esetében jöhet számításba. Különösen Óbuda és Buda területén sokasodnak a konzervált, vagy visszatemetett, de bemutatásra váró emlékek. Kiemelt jelentőségű lehet a *Ripa Pannonica* világörökségi cím elnyerésére pályázó római limes-szakasz budapesti helyszíneinek fejlesztése.

Nemzeti és történelmi emlékhelyek

2012-ben a Magyar Országgyűlés bevezette a *nemzeti* és a *történelmi emlékhelyek* fogalmát. Összesen 47 történelmi emlékhely, valamint 13 nemzeti emlékhely és 1 kiemelt nemzeti emlékhely van a 303/2011. (XII. 23.) Korm. rendelet 1. sz. melléklete alapján.

58. ábra: A nemzeti emlékhelyek elhelyezkedése Budapest területén

A **nemzeti emlékhelyek** hazánk múltjában kiemelkedő szerepet játszottak, vagy valamely történelmi kor meghatározó szinterei voltak, egyúttal a nemzet önazonosítása és a magyarság, vagy annak az itt élő nemzetiségekkel való összetartozása szempontjából kiemelkedő jelentőségűek.

Budapest kiemelt nemzeti emlékhelye a Kossuth Lajos tér.

A budapesti nemzeti emlékhelyek, a nemzeti emlékhelyek listája a 2001. évi LXIV. törvény 2. sz. melléklete alapján:

- Hősök tere,
- Budai Várnegyed,
- Magyar Nemzeti Múzeum,
- Rákoskeresztúri Új Köztemető 298., 300 és 301-es parcellája.
- Budapest, Fiumei úti temető

Történelmi emlékhelynek minősülnek hazánk azon kiemelkedő jelentőségű épített vagy természeti helyszínei, amelyek nemzetünk, vagy valamely hazánkban élő nemzetiség történelmében meghatározó jelentőséggel bírnak, ahol az ország politikai vagy kulturális életét befolyásoló és ezért megemlékezésre alkalmas intézkedések történtek.

A budapesti történelmi emlékhelyek, a történelmi emlékhelyek listája a 303/2011. (XII. 23.) Korm. rendelet 1. sz. melléklete alapján.:

- V. kerület, Batthyány örökmécses,
- VI. kerület, Terror Háza Múzeum,
- VIII. kerület, Corvin köz.
- Budapest I. kerület, Szilágyi Dezső téri református templom
- Budapest V. kerület, Magyar Tudományos Akadémia
- Budapest VII. kerület, Wesselényi utcai Hősök temploma és Hősök sírkertje
- Budapest VIII. kerület, Ludovika Akadémia
- Budapest IX. kerület, Kálvin téri református templom, kriptá és a Ráday Gyűjtemény
- Budapest XI. kerület, Eötvös József Collegium

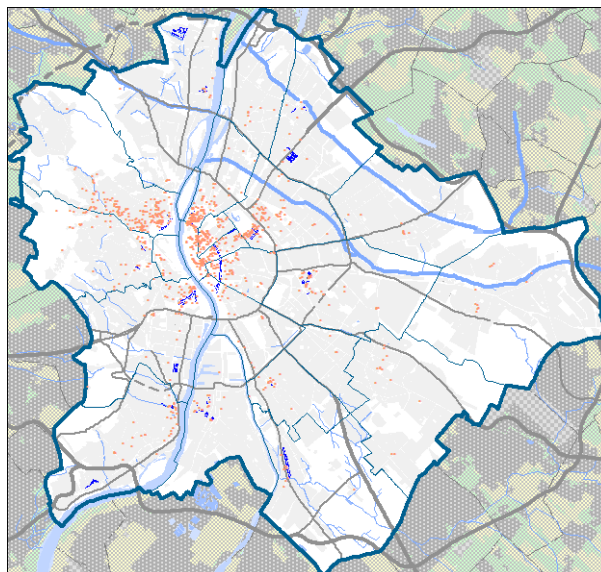
A HELYI VÉDELEM ELEMEI

Helyi védelem – fővárosi és kerületi

A helyi védett épületek megőrzése a hagyományos, karakteres városkép megőrzése szempontjából kiemelkedő fontosságú.

Budapest Főváros Közgyűlése a 37/2013. (V.10.) Főv. Kgy. rendeletében határozza meg a helyi védettséggel kapcsolatos szabályokat. A rendelet célja Budapest városképe és történelme szempontjából meghatározó, műemléki védettség alatt nem álló építészeti örökségének védelme.

A rendelet új mellékletét a 69/2013. (IX.18) önkormányzati rendelettel fogadták el, amelyre a jogszabályok koherenciájának megteremtése miatt volt szükség. Műemléki jelentőségű területen található épületegyüttesek és országos egyedi védelem alatt álló építmények helyi egyedi védettsége megszűnt.

59. ábra: Helyi jelentőségű védett épületek, épületegyüttesek elhelyezkedése

Jelmagyarázat:

- Helyi jelentőségű védett épület, építmény
- Helyi jelentőségű védett épületegyüttes

A helyi építészeti örökség védelmére a **fővárosi kerületek önkormányzatai** is létrehozhatnak külön helyi védelmi rendszert. A kerületi és fővárosi jegyzék között található átfedések, a kettős védelem alatt álló épületek esetében megoldandó az értékvédelmi jogok és feladatok megosztása a főváros és a kerületek között.

AZ ÉPÍTETT ÉRTÉKEK KONFLIKTUSAI, PROBLÉMÁI

A funkcióváltás konfliktusai

Az épületek felújítása állandó hasznosítás, felügyelet nélkül nem biztosíthatja az épületek hosszú távú védelmét, állaguk megóvását és fenntarthatóságát.

Az időben változó használat által megkövetelt téri rugalmasság azonban sok esetben nem összeegyeztethető a meglévő térstruktúra tehetetlenségével, merevségével, ami az épületek átalakítását nehezíti és állapotának további romlásához vezet (pl. Újpesti Vízműtelep, Szabolcs utcai kórház).

A funkcióváltó épületek egy részénél a **nagy átalakítási igények a területek egységes építészeti arculatát veszélyeztetik.** Ez a folyamat az átmeneti zóna nagy kiterjedésű, barnamezős területei esetén jelentkezik különösen. A beruházásokat ellehetetlenítő nagyobb területekre kiterjedő védelem helyett itt a védelem csak az épületegyüttesek egy-egy ikonikus elemére terjed ki, ami viszont az egységes városképi és építészeti megjelenést veszélyezteti.

Tovább nehezíti a helyzetet, hogy **az átalakulás elsősorban a kedvező városszerkezeti helyzetben lévő, jó közlekedéssel rendelkező, talajszennyezettséggel nem terhelt területeket érinti,** a kieső területeken található, infrast-

rukturálisan nem jól ellátott területek értékes épületállományuk ellenére nehezen hasznosíthatók.

Sok esetben a rendezetlen tulajdoni viszonyok alatt álló, illetve a több tulajdonos birtokában lévő ingatlanok felújítása, illetve funkcióváltása is nehézkes (pl. Csepel Művek).

A belvárosi épületállomány állapotromlása

Budapest meghatározó, XIX. század második felében épült épületállományát rendre elkerülték a célzott programok és beavatkozások. A rendszerváltásig a figyelem a tömeges lakásépítésre terelődött, a **közel 110 éves épületek legnagyobb része megépülésük óta átfogó felújításon nem esett át.**

A II. világháborút követően állami tulajdonba került belvárosi épületállomány kezelésére néhány kiemelt műemlék felújításán, a háborús sérülések eltüntetésén és a Rákóczi út homlokzatainak felújításán túl érdemi beavatkozás nem történt. Egyre inkább teret nyert az a szemlélet, mely a lakhatást önerőből megoldandó feladatnak tekintette.

A rendszerváltás utáni privatizáció során számtalan tulajdonos kezébe került szétagrozódott lakóépületállomány átfogó felújítása még inkább nehézkessé vált. A rossz állapotban lévő épületállomány többnyire alacsonyabb társadalmi státuszú lakossággal párosul, akik az önerőből történő felújításokat nem tudják elindítani.

A megújulásra váró, nagy területű, egyszerre elöregező épületállomány felújításához nincsenek meg a mozgósítandó anyagi eszközök.

A belső városrészek megújítására irányuló projektek hatása egyenetlen. A legátfogóbb rehabilitáció a ferenfvárosi területeken jelenleg is zajlik: a SEM IX. ösztetett pénzügyi tranzakciókkal a megújítást követő értéknövekedést forgatja be a további felújítás finanszírozására. A fenntartható, piaci alapú folyamatokra alapozott akció a belsőbb területeken jelentős presztíznövekedést eredményezett, a külsőbb részeken azonban csak az általános színvonalromlás lassítására volt alkalmas, a folyamatot visszafordítani nem képes.

Az átfogó beruházások elmaradása és a megóvásra, megújításra fordítható csökkenő források Budapest

értékes épületállományának folyamatos romlásához vezetnek.

A környezet megváltozott használata miatti konfliktusok

A belvárosi részek épületállományának rehabilitációja sokszor csak funkcióváltással hozhat eredményeket. A napjainkban megfigyelhető folyamatok, a belvárosi lakóterületek irodává, szálláshellyé alakulása azonban kedvezőtlen hatást fejthet ki a város működésére. **Az intenzívebb használatú funkciók megjelenése növeli a környezeti terhelést, a belváros forgalmát tovább terheli.** A lakófunkció visszaszorulása veszélyezteti a vegyes funkciók jelenlétét a belvárosban, ami viszont a kompakt város fontos feltétele (Pl. nagy forgalom, környezeti terhelés – Kossuth Lajos u.).

A hagyományosan ismert Budapest-arculatot alkotó zártosú, városias és a szabadonálló beépítésű területek arányában az elmúlt másfél évszázadban kedvezőtlen arányeltolódás következett be, ennek következtében Budapest jellemezően alacsony beépítési intenzitású településsé vált. Ezen belül elsősorban a szabadonálló beépítésű területek mentek át fokozatosan hátrányos változáson. Itt sok esetben a környezeti minőség romlása a városszövetben a területhasználat átrendeződéséhez vezetett, a területek egyre inkább elvesztették egyedi arcukat.

Általánosságban megfigyelhető, hogy a zártosúan beépített területek a fizikai állapotromlás ellenére arcukat erősebben őrzik, ez a beépítési struktúra „ellenállóbbnak” mutatkozik a településképet károsító egyéni törekvésekkel szemben, külön védelem nélkül is.

A védelem rendszerének működési problémái

Az örökségvédelem finanszírozásának megoldatlanságán túl a védettség rendszere is sok esetben problémákat vet fel. A helyi védettség két szinten (fővárosi és kerületi) történő meghatározása több érték védetté nyilvánítását eredményezheti, de a nyilvántartást a lakosság nehezebben tudja követni. A túlzott, sok esetben korlátozó szabályozások a műemlékvédelem feladatát sokszor inkább megnehezítik, ahelyett, hogy azt elősegítenék.

SWOT	
ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Különleges városképi megjelenés, az épített és táji környezet harmóniája; ▪ Épített értékek gazdagsága és sokszínűsége; ▪ Egyedülálló, nagy területű historikus épületállomány a belvárosban – funkciók sokszínűsége; ▪ Jelentős historizáló, szecessziós stílusú és modern építészeti örökség; ▪ A Duna kitűnő természeti és tájképi adottságai; ▪ UNESCO által védett területek; ▪ Értékes civil mozgalmak (Budapest 100) és felfedező „turizmus” megerősödése; ▪ Átmeneti funkciók és kreatív vállalkozások megjelenése az épületekben; ▪ Az értékes épületállomány, illetve az építészeti múlt megfelelő (felmérési, tervi, fotó) dokumentációja, archiválása. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Leromlott állapotú értékes épületállomány; ▪ Közösségi terek hiánya, meglévő közterületek nem megfelelő minősége; ▪ Forráshiány; ▪ Az értékvédelem rendszere, a többszintű védelmi kategóriák sokszor áttekinthetetlenek.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az épített és természeti értékek szélesebb körének bemutatása; szemléletformálás, az egyedi épületfelújításoknál a jó gyakorlatok széles körben történő kommunikációja; ▪ Az épített értékek, a belvárosi, valamint barnamezős egyedi adottságokkal rendelkező épületekben rejülő, cégimázst erősítő lehetőségek a kreatív és kulturális gazdasági szektor lokációs döntéseinél egyre fontosabbak; ▪ A barnamezős területek részben értékes épületállományának új közfunkcióval való megtöltése; ▪ Belső kerületekben a sétálóutcák kialakítása, forgalomcsillapítás, zöldfelületek létrehozása felértékelik és láthatóvá teszik történeti épületállományunkat; ▪ Belső városrészek újjáélesztése (vendéglátás, kereskedelem, vegyes funkciók); ▪ A támogatások célrendszerbe építésével vonzóvá tehető az épített értékek felújítása bontásuk helyett. ▪ Világörökségi Intézkedési Terv és kapcsolódó eszközök kidolgozása; ▪ Ingtatlanok felértékelődése és emelkedő számú tranzakciók, ennek révén a szükséges felújítási munkákat finanszírozni képes, magasabb jövedelmű vásárlóerő és lakosság megjelenése a területen; ▪ Kombinált finanszírozási eszközök bevezetése. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az értékes épületállomány műszaki állapotának további romlása értékvesztéshez vezet, csökken a város népességmegtartó ereje és a város Európában betöltött szerepére is kedvezőtlen hatással lehet; ▪ A lakóterületek további terjeszkedése (főleg hegyvidéki térségben) rontja a tájképi értékeket; ▪ A támogatások tudatos ösztönző rendszerének, a magánberuházók bevonásának elmaradása esetén a városfejlesztések nem lehetnek hosszútávon fenntarthatóak; ▪ A turistavonzó beavatkozások esetében az ott élők érdekeinek elhanyagolása (az örökség fizikai állagának megóvása mellett a városrész lakhatóságát, élhetőségét, vonzerejét is biztosítani kell); ▪ A történeti kertek, fasorok további pusztulása, ha a történeti szerep tisztázása tovább várat magára. ▪ Értékes épületek elbontása; ▪ A városrészek értékeihez gyengén vagy egyáltalán nem kötődő, a társasházak felújítási döntéseiben problémát jelentő új tulajdonosi réteg bővülése; ▪ Forráshiány továbbra is fennáll: a kormányzati prioritások között és az EU támogatható céljai között sem szerepel a döntően magántulajdont képező értékes ingatlanállomány felújításának támogatása; ▪ Uniós források csak energiahatékonysági beruházásokra vehetők igénybe az épületek megújítása kapcsán, mely mind az intézményi, mind a lakószegmensben nem tudja az országos indikátorvállalásoknak leginkább megfelelő elvárásokat teljesíteni.

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- Világörökség várományos területként a római limes budapesti szakaszának hálózatos fejlesztése;
- Az értékes épületállomány és városi szövet megújítása komplex szemlélettel - közterületek rehabilitációjával, az energiahatékonysági szempontok lehetőség szerinti érvényesítésével – ennek kapcsán:
  - fenntartható finanszírozási rendszer, eszközök, valamint ezt megalapozó jogszabályi környezet kidolgozása;
  - közlekedésből adódó terhelés csökkentése, zöldfelületek mennyiségi és minőségi fejlesztése az épített környezet figyelembe vételével;
- Együttműködés a kerületekkel, Kormánnyal, a magán- és civil szektorral az épített értékekben gazdag városi szövet állapotának javításában, a mainál egészségesebb, élhetőbb, megjelenésében is vonzóbb, valamint gazdaságilag is prosperálóbb városrészek érdekében;
- A meglévő barnamezős területek újrahasznosítása;
- Szemléletformálás és jó gyakorlatok elterjesztése, a lakók közügyekbe való erősebb bevonása, az épített örökség népszerűsítése;
- Többszintű védelmi kategóriák között szabályozási összhang kialakítása.

I. 11. KÖZLEKEDÉS

Budapest mindennapi, kiegyensúlyozott életének meghatározó eleme a város összetett szerepkörével összhangban lévő többszintű és komplex közlekedési rendszer, amely egyidejűleg felel meg a nemzetközi, az országos, a térségi és a nagyvárosi feladatokból fakadó, egymástól eltérő mobilitási igényeknek. A budapesti közlekedés utóbbi években jelentkező problémái, a közösségi közlekedés infrastruktúrájának és járműállományának leromlása, versenyképességének csökkenése, valamint a nehézkes közlekedésfejlesztés elsősorban a rendszer széttagoltságára, a szakmai koordináció és az egységes vezetés hiányára vezethető vissza.

A fővárosi közlekedés-szervezés széttagoltságának megszüntetése érdekében a Fővárosi Közgyűlés 2010 októberében új, közlekedési irányító szervezet létrehozásáról döntött. A Budapesti Közlekedési Központ (BKK) fokozatosan átvette a közlekedésszervezési és fejlesztési feladatokat (a hatósági jogkörök kivételével) a Főpolgármesteri Hivatal Közlekedési Ügyosztályától, a BKV Zrt. közösségi közlekedés megrendelői, forgalomirányítási, ellenőrzési és utastájékoztatási feladatait, az FKF Zrt. közúti infrastruktúra kezelői és forgalomirányítói feladatát, valamint a Parking Kft. és a Fővárosi Taxiállomásokat Üzemeltető, Szolgáltató Közhasznú Nonprofit Kft. teljes feladatkörét.

Ennek megfelelően a BKK szerepkörébe tartozik a fővárosi közlekedés-fejlesztési tervek elkészítése, illetve a tervezési folyamatok koordinálása, mint például a Budapest Közlekedési Rendszerfejlesztési Tervének felülvizsgálata keretében elkészített Balázs Mór Terv (BMT) is.

A városi-elővárosi közlekedés egyik legjelentősebb problémája a belső területek forgalmának növekedése, melynek egyik fő kiváltója a szuburbanizációs folyamatokkal együtt járó, a főváros infrastruktúra hálózatát jelentős mértékben megterhelő ingázó forgalom. Ezen utasforgalmi desztinációkban a közösségi közlekedés részarányának megőrzése érdekében jelentős mértékű fejlesztések szükségesek a szolgáltatások utasok számára vonzóbbá tételéhez.

Az infrastruktúra fejlesztéseken felül jelentős mértékben emelhető a szolgáltatási színvonal a szolgáltatói együttműködések és a közlekedési szövetségek létrehozásával. A fővárosban a 2011-ben megszűnő Budapesti Közlekedési Szövetség (BKSZ) funkcióját a BKK nem vette át teljes mértékben.

A városi- és elővárosi személyközlekedési közszolgáltatások budapesti közlekedéssel integrált (hálózati, menetrendi, utas-tájékoztatási, forgalomirányítási és menetdíj-rendszerbeli) működését a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium és a BKK hosszú távú megállapodása biztosítja.

KÖZLEKEDÉS-HÁLÓZATI KAPCSOLATOK

A főváros hálózati kapcsolataiban (külső közlekedési kapcsolataiban) minden közlekedési ágazat – légi közlekedés, közúti és vasúti közlekedés, hajózás, kerékpáros közlekedés – részt vállal, az egyes kapcsolati szintek esetében eltérő mértékben és jelentőséggel.

Légi közlekedés

A Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér közforgalmat csak nemzetközi relációban bonyolít, az országon belül jelenleg nincs menetrend szerinti légi forgalom. Az 1950-ben megnyílt légikikötő forgalmának 95%-a Európába irányul. Az utasforgalom 28%-a Németország és az Egyesült Királyság légikikötőihez kapcsolódik. A repülőtér négy terminál – 1, 2A, 2B, GAT (kis- és

magángépes terminál) – található. A 2A és 2B terminál között létesített csarnok, a SkyCourt megépítése a két terminál egyesítésével az utasforgalmi kapacitást a kétszeresére emelte. A 2-es terminál ezt követően már a legmagasabb biztonsági előírásoknak megfelelően, az utasok igényeinek magas színvonalú kiszolgálásával évi 10,5 millió utas fogadására vált alkalmassá.

A repülőtér forgalma a 2002. évi 4 482 695 utasról (77 941 gépmozgás, továbbá 46 477 tonna áru továbbítása) 2011. évre 8 920 653 utasra növekedett (109 949 gépmozgás, továbbá 106 595 tonna áru továbbítása), majd a Malév 2012. évi megszűnése következtében az átszállási kapcsolatok elvesztésével az utasforgalom kismértékben – 8,5 millió utasra – visszaesett. (A prágai Václav Havel - korábban Ruzyne - repülőtér utasforgalma 2012 évben 10,8 millió fő, a Bécs-Schwechat-i repülőtéré 22,2 millió fő volt.)

A folyamatos fejlesztéseknek, beruházásoknak köszönhetően több új légitársasági partner kezdte meg budapesti üzemelését. A szolgáltatási színvonal növekedésének következtében a LFNR forgalma elérte az eddigi legmagasabb értéket, 2014-ben 9 155 961 utas fordult meg a repülőtéren.

A LFNR utasforgalmának növekedése mellett jelentős hatása a diszkont társaságok térnyerése miatti utasösszetétel változás is. Miközben a hagyományos légitársaságok gépmozgásai 20%-kal csökkentek, addig a diszkont légitársaságok utasforgalma 50%-kal nőtt, a korábbinál kisebb fizetőképességgel rendelkező utasok számára vonzóvá téve Budapestet.

A repülőtér közúti közlekedési kapcsolatai az M0 gyűrű keleti szektorának megvalósulását követően jelentős mértékben javultak, azonban a főváros belső kerületei irányából eljutást biztosító gyorsforgalmi kapcsolat felújításra, bővítésre szorul. A repülőtérnek sem az országos törzshálózati vasúti hálózattal, sem a regioná-

lis vagy városi gyorsvasúti hálózattal nincs közvetlen kapcsolata.

A repülőtér regionális jelentőségének növeléséhez elengedhetetlenül szükséges mind a közúti, mind a vasúti, és a városi kötőpályás kapcsolat megfelelő szolgáltatási színvonalat biztosító kiépítése. Ezáltal a logisztikai potenciál növekedése és a rendelkezésre álló fejlesztési területek kihasználása lehetőséget adhat arra, hogy a repülőtér visszaszerezze térségi jelentőségét.

A főváros másik repülőtere, a Budaörsi repülőtér – közigazgatásilag Budapest XI. kerületéhez tartozik – az ország legrégebbi, egykori nemzetközi repülőtere. A két, füves kifutópályával rendelkező repülőteret jelenleg nem nyilvános repülőtérként elsősorban sport- és munkarepülésekre használják. A repülőtér üzemben tartója, kezelője és a légi forgalom irányítója a Magyar Repülő Szövetség.

Közúti közlekedés kapcsolatrendszere

Magyarország alapvetően sugaras szerkezetű közúti hálózattal rendelkezik. Az országos közúthálózat hat sugárirányú gyorsforgalmi útja öt nyomvonalon, a főúthálózata 11 nyomvonalon éri el a fővárost.

Budapestet, illetve térségét érintő gyorsforgalmi úthálózati elemek (autópályák, autótutak) a főváros országos, illetve regionális megközelíthetősége mellett – többségében a transzkontinentális jelentőségű TEN-T törzs- és átfogó hálózat, illetve a Helsinki folyosók részeként – fontos szerepet játszanak a nemzetközi kapcsolatok biztosításában is, Budapestet kiemelt közép-európai kapcsolati pozícióba helyezve. Az M1-M5 autópályák a IV. transzeurópai folyosó, az M3-M7 autópályák az V. transzeurópai folyosó, míg az M6 autópálya az V/C transzeurópai alfolyosó részét képezi.

60. ábra: Helsinki folyosók és a TEN-T hálózat Magyarországon (közút)

A Budapestnél összeérő közlekedési folyosó-szakaszok kapcsolatait az 1 sz. országos főút és a 11 sz. országos főút között kiépült, a fővárost délről körülölelő M0 autópálya körgyűrű biztosítja. Az M0 befejezetlensége miatt Budán az É-D-i irányú főutakon (rakpart, Alkotás út) jelentős városon áthaladó közúti terhelés jelentke-

zik. A város és térsége közötti forgalommal való nemkívánatos túlterhelését eredményezi ugyanakkor, hogy az országban nem áll rendelkezésre a fenti sugárirányú autópályák és főutak összekötésére a fővárostól távolabbi harántoló gyorsforgalmi kapcsolat (M8).

A közúthálózat szerkezeti hiányosságai, valamint egyes úthálózati elemek kapacitáskimerülése miatt a főváros és az agglomeráció települései, valamint a külső és belső területrészek közötti forgalom az országos közúthálózat (autópályák, autótutak, főútvonalak, országos mellékutak, települési közutak) minden egyes elemét igénybe veszi, ami a távolsági, az agglomerációs és a helyi forgalom időnként kedvezőtlen keveredését eredményezi.

Vasúti közlekedés kapcsolatrendszere

Magyarország vasúthálózatának 11 vasúti vonala fut össze Budapesten, sugaras szerkezetével és két vasúti Duna-híddal összekapcsolva az ország keleti és nyugati területrészeit is.

A fővárost érintő vasúthálózati elemek egy része a TEN-T európai törzs- és átfogó hálózat, illetve a Helsinki közlekedési folyosók részét képezik. Az 1-120 sz. (Rajka-Hegyeshalom-Budapest és Budapest-Szolnok-Békéscsaba-Lőkösháza) illetve a 70 sz. (Szob-Vác-Budapest) vasútvonalak a IV. transzeurópai folyosó, a 30-80 sz. vonalak a (Székesfehérvár-Budapest és Budapest-Hatvan-Miskolc) az V. transzeurópai folyosó, a 40 sz. (Budapest-Pusztaszabolcs-Pécs) vasútvonal az V/B és az V/C alfolyosó, míg a 150 sz. (Budapest-Kunszentmiklós-Tass-Kelebia) vonal a X/B alfolyosó részét képezi. A 100 sz. (Budapest-Szolnok-Debrecen-Nyíregyháza) vonal a TEN-T törzshálózat eleme.

A fővárosban összefutó 11 országos vasútvonal mellett további térségi közlekedési kapcsolatot jelentenek a vasúti hálózatot kiegészítő - szentendrei, csömörgödöllői, ráckevei - helyi érdekű vasútvonalak (HÉV vonalak) is, melyek integráns részét képezik a főváros közösségi közlekedési rendszerének is.

A Budapestre befutó 11 vasútvonal forgalmi szempontból két elkülönülő vonalcsoportot alkot. Ezek a Kelet-nyugati vonalcsoport (Keleti pu., Déli pu.) és az Észak-déli vonalcsoport (Nyugati pu.), melyek a Pongrác útnál ugyan keresztezik egymást, azonban átszállási lehetőség vagy vasút forgalmi kapcsolat nincs közöttük. A fővárost érintő vasútvonalak – a 2 sz. vonal folyamatban lévő rekonstrukciójának befejezését követően, a 142 sz. vonal kivételével – mind környezetbarát, villamos vonataik.

Az országos vasúti hálózat az elővárosi vasúti közlekedésben is kiemelt szerepet játszik, szinte minden egyes – a győri, az esztergomi, a váci, a hatvani, a süllyápi, a monori és a székesfehérvári – vonal tekintetében.

A főváros területén lévő 156 km hosszú vonalhálózaton jelenleg összesen 42 pályaudvar, állomás vagy vasúti megállóhely található. A szerkezetileg kiváló adottságú

vasúti hálózat azonban a műszaki infrastruktúra fejletlensége és a kapcsolati pontok által nyújtott szolgáltatások minősége miatt utasforgalmi szempontból jelenleg nem kihasznál.

61. ábra: Helsinki folyosók és a TEN-T hálózat Magyarországon (vasút)

A kialakult helyzet lényeges akadálya annak, hogy a vasút nagyobb súllyal vegyen részt a városi-elővárosi közlekedésben (S-Bahn rendszer bevezetése).

A vasúthálózatot a városi fő-, és gyűjtőutak 49 szintben átjáróban keresztezik, ez mind kapacitási, mind forgalombiztonsági szempontból kedvezőtlen. A hálazon egy vasúti alagút is található (Gellérthegy alatt), amely a XIX. században épült.

A főváros területén lévő vasútvonalak és a városi közösségi közlekedés közötti kapcsolat szempontjából meghatározó jelentőséggel bírnak a – vasúthálózat szerkezetének szempontjából korszerűtlen – fejpályaudvarok, mivel mindhárom pályaudvar kitűnő átszállási lehetőségekkel – közöttük metró kapcsolattal – rendelkező kiemelt intermodális pont.

A Budapest határán belépő napi összes közúti és vasúti utas mennyiség 611 500 fő/nap/irány, melyből a vasút forgalma meghaladja a 10%-ot (a városhatár felé felszálló vasúti utasok száma 78 938 utas/nap, a városhatár felől leszálló vasúti utasok száma: 74 939 utas/nap).

Budapest vasúthálózatának nagy tehertétele, hogy ugyanazon – meghatározóan a XIX. században épült – pályahálazon bonyolódik a nemzetközi, az országos, valamint a regionális személy- és áruforgalom. A hálózat, és különsképpen a fejpályaudvarok napközben az elővárosi vasúti forgalom miatt jelenleg is telítettek, emiatt egyrészt korlátozott a vonalon a vonatszám további növelése, az elővárosi vonatok városi közösségi közlekedésbe való bevonásának lehetősége, másrészt a terheltségből adódóan a teherforgalom jelentős részben csak az éjszakai órákban bonyolódhat le, melynek eredményeként a vasúti teherszállítványok sebessége országos átlagban csupán 3 km/óra.

A szállított áruk tömege és a szállítás módjaiban, a szállítási teljesítményeket tekintve (áru-tonna-kilométer) az elmúlt évtizedekben – a fentiekből eredően is – kedvezőtlen és jelentős átalakulás ment végbe.

A vasúti áruszállítás teljesítménye – az európai tendenciákkal egyezően – jelentősen, közel 60%-kal csökkent, miközben a közúti áruszállítás a háromszorosára emelkedett.

A fővároson átlagosan áthaladó 175 tehervonat/nap forgalomból (a szállított áru mennyisége együttesen 190 000 t) a Ferencvárosi pályaudvaron mintegy 50 szerelvényt rendeznek (a rendezett áru mennyisége hozzávetőlegesen 70 000 t). Rákosrendezőn a tehervonati kocsirendezés megszűnt csak eseti rendezési feladatok fordulnak elő. A vasúti teherszállításból mindössze 8-10 vonat/nap mennyiségűre becsülhető jelenleg a fővárosi rendeltetésű célforgalom, a többi jellemzően nemzetközi, ÉNY-DK-i irányú tranzit jellegű átmenő forgalom.

A Budapest elkerülését biztosító tervezett „V0” teher-vasúti hálózati elem (113 kilométer hosszú, kétvágányú, villamosított vasútvonal Tatabánya és Cegléd között) megépítését követően a fővároson átmenő vasúti teherszállítás volumene várhatóan jelentősen csökkenni fog, ezáltal a Ferencvárosi pályaudvar teherforgalma is tovább mérséklődik. Az elegyrendezési igények csökkenésével a pályaudvar jelentős területének felszabadításával lehet számolni.

62. ábra: Budapesti vasútvonalak, megállóhelyek

Az elmúlt időszakban megvalósult vasúti infrastruktúra fejlesztések (pl. 2, 70, 30a vonal), valamint a járműbeszerzések (Desiro, Flirt, Talent motorvonatok) hatására az utasforgalom jelentősen megnövekedett. A budapesti pályaudvarok és azok összekötő vonalak jelenlegi állapota azonban nem segíti elő az elővárosi és a helyi kötőpályás forgalom további fejlődését. Ezért a fővá-

ros területén a fővonalak egyes szakaszainak kapacitás-növelése, illetőleg a fejpályaudvarok korszerűsítése, vagy átmenő forgalmú pályaudvarokká alakítása szükséges. A vasúti törzshálózat és a városi kötőpályás közösségi közlekedési hálózat metszéspontjaiban korszerű átszállási kapcsolatokat, intermodális központokat kell kialakítani.

Távolsági és helyközi autóbusz közlekedés

A közúthálózaton bonyolódó távolsági és helyközi autóbusz közlekedés, illetve a kötőpályás közlekedés (nagyvasút, HÉV) közötti megoszlás közel 45-55%-os arányú. Jelenleg a városhatárt átlépő személyforgalom közelítően 30-30%-os arányban oszlik meg a VOLÁN és a BKV (autóbusz és HÉV) között, a MÁV részesedése 40%. Hátrányos, hogy – ritka kivételtől eltekintve – nincs összehangoltság a vasúti és autóbusz szolgáltatók között, nem működik a ráhordás rendszere és sok az indokolatlan, pazarló párhuzamosság.

A Volán nemzetközi, távolsági és elővárosi (helyközi) hálózatot egyaránt működtet. A nemzetközi járatok végállomása a Népliget pályaudvar. A távolsági és elővárosi vonalak döntő többségének budapesti végállomásai a belváros határán vagy a közelében helyezkedő, tudatos várospolitikai döntések eredményeképpen létrejött, metró és villamos kapcsolatot egyaránt biztosító autóbusz pályaudvarok. A legnagyobb öt autóbusz-pályaudvar által lebonyolított utasforgalom 37 500 utas/nap, míg a további négy jelentősebb állomáson összesen 13 500 utas fordul meg naponta.

A kisebb autóbusz-végállomások minden esetben a városi tömegközlekedés szempontjából fontos helyszínekhez, csomópontokhoz, átszállóhelyekhez kapcsolódnak.

Vízi közlekedés

A 3505 km-es hajózható hosszal rendelkező Duna–Majna–Rajna vízi útvonal a VII. számú Helsinki közlekedési folyosóként és TEN-T törzshálózati elemként közvetlen nemzetközi vízi szállítási kapcsolatokat biztosít Budapest számára Ausztria – Németország – Hollandia, valamint Szerbia – Románia – Bulgária területei felé.

A folyó magyarországi szakaszán nem biztosítottak az Európában szabványosított vízi járművek közlekedésére alkalmas mélységi és keresztmetszeti feltételek, vagyis az év 300 napján a 2,5 méter merülési mélységű hajók, bárkák és kötélékek közlekedése. A vízállástól függően rendszeresen fellépő hajómerülési korlátozások miatt a rendelkezésre álló hajózótér éves átlagban mindössze 60-70%-ban használható ki, míg az EU-ban ez az érték a 80-100% között mozog.

A Duna jelentette vízi áruszállítás budapesti kapcsolódását egyetlen pont, a Csepeli Szabadkikötő jelenti, amely részben a hajózási korlátok miatt, részben a városszerkezeti pozícióból eredő kedvezőtlen földi kapcsolatok miatt nem kellően kihasznál.

A Duna 417 km-es magyarországi szakasza országos közlekedési kapcsolati lehetőséget is jelent, amely lehetőség az áruszállítás terén minimálisan van kihasználva, a személyszállítás terén pedig egyáltalán nincs hasznosítva. A környezetbarát közlekedési formák előtérbe helyeződésével és a Dunával párhuzamos közúti közlekedés túlterheltsége miatt egyre erősebb az igény a hivatásforgalmi, agglomerációba is kiterjedő hajózás bevezetésének.

A folyó térségi, regionális hajózási kapcsolatot is lehetővé tenné a part menti települések között, mely szintén nincs hasznosítva.

2011-ben a vízi úton történő áruszállítás volumene Magyarországon 9,7 millió tonna volt, amiből a magyar áruszállítás mennyisége csupán 1,0 millió tonna, míg a többi 8,7 millió tonna tranzit szállítást jelentett.

A hasonlóan kedvező természeti adottságokkal rendelkező EU-tagországokban – a magyarországi 4%-nál – jóval magasabb a vízi úton történő áruszállítás részaránya.

A nemzetközi tendenciák alapján az áruszállítás terén egyre jelentősebb a részaránya a vízi úton történő konténerszállításnak, melyet a Szabadkikötő – ugyan mérsékelt – forgalomnövekedése is igazol. A személyszállítás tekintetében az agglomeráció parti települései és a főváros közötti kapcsolat, valamint a Duna fővárosi közösségi közlekedési rendszerbe való beillesztése rejt jelentős potenciált, ennek realizálásához azonban mind a kikötői infrastruktúra és a szárazföldi közösségi közlekedés kapcsolódási pontjainak, mind a járműállományok a korszerűsítése szükséges.

A KÖZÚTI KÖZLEKEDÉS RENDSZERE

Az Óbuda, Buda és Pest, egykori önálló városok egyesülésével 1873-ban létrejött Budapest (194 km²) 1950-ben további 7 város és 16 község beolvasztásával érte el jelenlegi közigazgatási határait (525.13 km²).

A lakosság számában folyamatosan, a területét tekintve fokozatosan növekvő város közúthálózatának alakulását – a domborzati és vízrajzi adottságokon kívül – a város beépített területeinek bővülési folyamata, valamint a szomszédos települések elérését biztosító közúti kapcsolatok, illetve – a XIX. századtól – a vasúthálózati fejlesztések adottságai határozták meg.

A közúthálózat struktúrája

A XX. század második felétől a főváros területének növekedése és a közúthálózat fejlődése közötti olló egyre nőtt, a közúthálózat bővítése nem követte a város fejlődését. Budán – a domborzati kötöttségek miatt is – egyetlen teljes gyűrű (a ma már belvárosi vezetésűnek nevezhető, Budai körútnak nevezett Margit körút – Alkotás út – Karolina út – Bocskai út – Irinyi József út által alkotott útvonal) alakult ki.

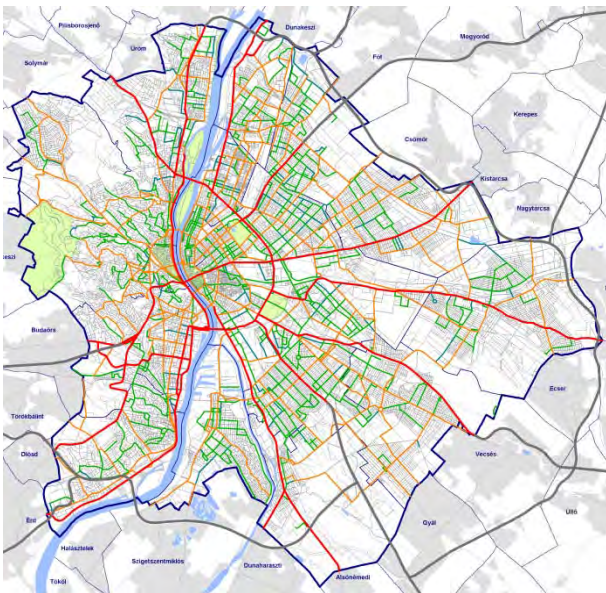

Pest esetében – a kedvező síkvidéki terepadottságok által is elősegítve – három teljes gyűrű (a kiskörút, a nagykörút és a Hungária gyűrű), valamint két töredezett vonalvezetésű gyűrű irányú közúti elem (Dráva utca – Haller út, valamint a Nagy Lajos király útja – Ecseri út által alkotott útvonal) jött létre, de a legkülső gyűrűn, a Hungária gyűrűn is a város mára háromszorosán túlnőtt.

Pest valamennyi teljes gyűrű irányú útvonala keresztezi a Dunát, hídjai budai kapcsolatot nyújtanak, de csupán két híd folytatódik a budai oldalon is körútban.

A budapesti közúthálózatban a közúti hierarchia – gyorsforgalmi utak, főutak, gyűjtő utak, kiszolgáló utak – valamennyi eleme megjelenik.

Az ország és a főváros kapcsolatát biztosító gyorsforgalmi utak (autópályák és autóutak) a Magyar Állam fejlesztési kompetenciájába, tulajdonába és kezelésébe tartoznak.

63. ábra: A főváros közúthálózata: a 432/2012.(XII.29.) Korm. rendelet alapján nevesített útvonalak, Főv. Önk. fejlesztési-, kezelési-, üzemeltetési kötelezettség

	I. rendű főút		Gyorsforgalmi út
	II. rendű főút		Gyűjtőút (kerületi)
	Gyűjtőút		Lakó
			Gépjárműfoglalomtól kiemelten védett

A legutóbbi két évtized során kialakított M0 autópálya gyűrű, mely az ország legbelső kör irányú – a sugárirányú autópályákat összekapcsoló – közúti eleme a közműlt fejlesztéseinek következtében (a gyűrű K-i szektorának és az M31 autópálya-szakaszának a megépítése, a Megyeri híd átadása, az M1 autópálya és az 51 sz. főút közötti szakasz kapacitásbővítése, valamint az 51 sz. főút és az M5 autópálya között közvetlen kapcsolatot biztosító új nyomvonal megvalósítása) mára az országos és nemzetközi igényeknek is megfelelő színvonalúvá vált. A gyorsforgalmi úthálózat sugárirányú elemei

közül az M0 gyűrű építése előtti időszakban megvalósult elemek (M1-M7, M3, M5) a gyűrű nyomvonalát keresztezve, a város testében kapcsolódnak a fővárosi közúthálózathoz. Az M0 gyűrű építése alatti és utáni időszakban megvalósult elemek (M2, M6) végpontjait maga a gyűrű jelenti.

A főváros térségében e hálózat a jelenleg még hiányzó gyűrű- és sugárirányú elemek (M0 nyugati szektor, M4, M10) megvalósításával válhat teljessé. Ezek a nyomvonalak – a meglévő hálózati elemekkel együttesen – jelentős szerepet töltenek be a főváros tranzit forgalom alóli mentesítésében, valamint a fővárosba irányuló forgalom szétesztésében. A városhatáron belül – Budapest Főváros Önkormányzatának tulajdonában és a Budapest Közút Zrt. kezelésében lévő– I. rendű és II. rendű főúthálózat elsődleges szerepe az egyes városrészek közötti kapcsolat biztosítása. Elsősorban a pesti külső kerületek közötti kapcsolati hiányok feloldására, valamint a meglévő gyűrű irányú hálózati elemek tehermentesítése érdekében ezen hiányzó gyűrűk kiépítése, fejlesztése szükséges. A főúthálózati elemek a fővárosi önkormányzat fejlesztési kompetenciájába tartoznak.

A városrészekben belüli közlekedési kapcsolatokat a gyűjtőúthálózat hivatott biztosítani. A közösségi közlekedéssel is rendelkező gyűjtőút-hálózati elemek kezelése és üzemeltetése a fővárosi önkormányzat feladatkörébe, a közösségi közlekedéssel nem érintett, de jelentősebb forgalmat viselő útvonalak a kerületi önkormányzatok feladatkörébe tartozik.

Szintén a kerületi önkormányzatok kompetenciája az egyes telkek megközelítését biztosító kiszolgáló utak üzemeltetése és fenntartása, valamint a gyűjtőutak, és a magasabbrendű úthálózati elemek által határolt lakóterületeken egyre jelentősebb nagyságú forgalomcsillapított övezetek (Tempo30, LPÖ) kijelölése.

A Duna-hidak a közúthálózati struktúra meghatározó elemeit képezik. A Duna fő ága 32 km hosszon szeli át a fővárost. Az M0 gyűrű városhatáron lévő északi és déli átvezetésének 4, illetve 6 forgalmi sávós keresztmetszetű hídjai, valamint a Hungária gyűrű vonalán és az azon belül további 7 híd összesen 28 forgalmi sávós keresztmetszete (amelyből 2 sáv buszsáv) biztosítja a kétirányú közúti átkelést Buda és Pest között.

A főváros területén található Duna-hidak a közúti forgalom szempontjából túlterheltek, az eltérhető szolgáltatási szinthez tartozó kapacitás határán lévő, vagy azt meghaladó gépjármű-forgalmat bonyolítanak le.

A főváros Duna partjának teljes hosszúsága esetében a Duna-hidak átlagos gyakorisága 3,6 km/híd, a Hungária gyűrű vonalán belül a hidak sűrűsége 1,2 km/híd.

A Hungária gyűrű, és az azon belüli hidak és ezáltal a Belváros úthálózatának tehermentesítése a gyűrűtől kívül eső szakaszokon mind az északi, mind a déli irányban új dunai átkelőhelyek kialakításával biztosítható.

Budapest Főváros Önkormányzatának fejlesztési kötelezettségébe, kezelési jogkörébe és üzemeltetési feladatkörébe tartozó közúthálózatot tételesen a 432/2012 (XII.29.) Korm. rendelet határozza meg. A kétszintű önkormányzati rendszerrel működő Budapest esetében azonban a rendeletben meghatározott nyomvonalak nem minden eleme képezi a fővárosi önkormányzat tulajdonát, ami mind a fejlesztés, mind az üzemeltetés terén nehézségeket jelent. A fővárosi közúthálózat hatékony működtetése és egységes szabályozása érdekében a tulajdonosi, valamint és a fejlesztői-kezelői jogkörnek célszerű azonos kézben lennie.

Forgalmi jellemzők

A fővárosi közúthálózat személygépjármű-forgalmi terhelése a 2011 évi – melléklet ábrán bemutatott – értékekhez viszonyítva a kedvezőtlen gazdasági helyzet következtében csökken. A 2007 és 2013 közötti időszakban országos szinten több mint 20%-kal csökkent az üzemanyag értékesítés – és így a futásteljesítmény –, a budapesti tendenciák ehhez hasonlóak.

Budapest természeti adottságaiból eredően a közúthálózati szerkezet kulcselemei a Duna-hidak. A Dunát keresztező kétirányú gépjárműforgalom nagysága 542.000 Egységjármű/nap (2011. évi adat). E forgalom megoszlása időben és térben egyenlőtlen, egyes napszakokban és keresztszettekben kritikus átkelési terheléseket okozva.

Az elmúlt közel fél évtizedben néhány kiemelt jelentőségű közúti elem megvalósítása (Megyeri híd, M0 keleti- és déli szektor, M6 autópálya, Andor utca, Csepeli gerincút, stb.) mind a hálózati kapcsolati hiányok pótlása, mind a kapacitásbővítés következtében jelentősen átstrukturálta a forgalom hálózaton történő eloszlását.

A főváros főúthálózatának egyes elemei azonban továbbra is túlterheltek, ezeken a szakaszokon a nyomvonal bővítése, többletkapacitás biztosítása szükséges a közlekedési alágazatok közötti munkamegosztás egyensúlyának megtartása mértékéig.

A jelenlegi úthálózat meghatározó elemeinek forgalom terhelése „A közúthálózat forgalmi terhelése” c. ábrán kerül bemutatásra.

A főváros belső területeinek forgalomcsillapítása érdekében tervezett személyforgalmi behajtási díj bevezetéséhez szükséges támogató tanulmányt a BKK elkészítette, mely alapján megalapozott döntés hozható a behajtási díj műszaki tartalmáról, ütemezéséről és finanszírozásának módjáról. Azonban jogszabályi háttér hiányában a személyforgalmi behajtási díj bevezetésére ezidáig nem került sor.

Közúti áruszállítás

Az európai gyakorlathoz hasonlóan – mivel kis távolságról van szó és a közúton a legkönnyebb az eljutás bárhová – a városon belüli áruszállítás szinte kizárólag közúton zajlik, ellentétben a városból kifelé és a város-

ba irányuló szállítási gyakorlattal, ahol más közlekedési módok is szerepet játszanak, habár itt is a közút a meghatározó szerep.

64. ábra: A közúthálózat forgalmi terhelése (ezer E/nap - Közlekedés Kft., 2011.)

Budapest elfogadott Teherforgalmi Stratégiája a főváros, illetve azon belül a belvárosi területek jelenlegi áruellátására vonatkozóan – a külföldi gyakorlatokat is áttekintve – a városon belüli áruszállítási forgalom szabályozása szempontjából – bár jelentős az előre lépés – a city logisztika teljes hiánya miatt nem biztosít optimális működtetésű rendszert. Az össztömeg korlátozás eredményeképpen a korábbi árumennyiség városba történő beszállítása kisebb járművekkel, jellemzően több tranzakcióban történik. Ezáltal a korábbinál nagyobb emisszió tapasztalható a szállított tömegre vetített fajlagos fogyasztás miatt, továbbá a korábbinál nagyobb forgalom jelenik meg a változatlan árumennyiség kisebb teherbírású járművekkel történő beszállításából adódóan, illetve - bár járművenként kisebb, azonban - összességében a korábbinál nagyobb együttes zajterhelés jelentkezik a forgalom növekedésének eredményeképp.

VÁROSI KÖZÖSSÉGI KÖZLEKEDÉS

Budapest közigazgatási területén belül a közforgalmú közlekedést mintegy 1100 km hosszúságú tömegközlekedési hálózat szolgálja ki, amely a főváros beépített területének közel 90%-os ellátottságát biztosítja. A város hozzávetőlegesen 30 km átmérőjű területén belül jelentkező napi utazási igények meghatározó módja ma is a közösségi közlekedés.

A BKK Zrt. és alvállalkozói által üzemeltetett városi közforgalmú közlekedési hálózaton az utasszám korábbi évtizedekben tapasztalható csökkenése napjainkra megállt. Ez a kedvező tendencia felhívja a figyelmet arra, hogy napjainkban az egyébként jó hálózati adottságú, de erőn felül teljesítő budapesti közösségi közle-

kedés működtetése súlyos finanszírozási gondokkal küzd. Eközben a BKV költségfedezeti mutatója európai összehasonlításban is kedvező, az átlagbérrre vetített jegyárak pedig a nyugat-európai nagyvárosok árainál magasabbak, illetve Varsó, Prága, Bukarest tényleges jegyárait is meghaladják.

A kedvező modal split érték megtartása érdekében a városi közösségi közlekedés szinte minden terén szükségzerű a szolgáltatási színvonal emelése. Ehhez korszerű intermodális központok, átszállóhelyek megvalósítása, az utastájékoztató rendszer már folyamatban lévő korszerűsítése, az elektronikus, utazási idő alapú jegyrendszer bevezetése, valamint a műszaki infrastruktúra és járműpark folyamatos megújítása is szükséges.

Városi kötőtpályás közösségi közlekedés

A fővárosi közösségi közlekedés múltjának, jelenének és jövőjének meghatározó szegmense a kötőtpályás közösségi közlekedés, amelynek elemei a városi, elővárosi gyorsvasúti vonalak és a közúti-vasúti (villamos) vonalak. A MÁV nagyvasúti vonalai fejpályaudvari üzemvitelük miatt csak az elővárosi közlekedésben visznek jelentősebb részesedést, városon belüli szerepük – kiváló hálózati adottságaik ellenére – minimális. A kötőtpályás közlekedés mai legfeszítőbb tehertétele a kritikusan elöregedett járműpark.

A gyorsvasúti rendszert a Budapest területén lévő metróvonalak (41 megállóval), valamint a főváros és a közeli agglomerációs települések egy részének területét összekötő HÉV (39 megállóval) vonalak együttese alkotja.

A gyorsvasúti hálózat részét jelentő metróvonalak jelentőségét szemlélteti, hogy a meglévő vonalak a város közforgalmú közlekedési hálózati hosszának csak alig több mint 2%-át jelenti, ugyanakkor a forgalomnak több mint 20%-át viseli. A városközpontban az M2 vonal terhelése megközelíti a 160 000 utas/nap, míg az M3 vonalé meghaladja a 220 000 utas/nap értéket. A 2014 márciusában átadott M4 metró utasforgalma még nem stabilizálódott, a felszíni közösségi közlekedési hálózat átszervezéseinek hatására utasforgalma jelenleg folyamatosan növekszik. A metróvonalak egyenkénti forgalma lényegesen nagyobb, mint a Budapestre befutó összes vasútvonal együttes terhelése.

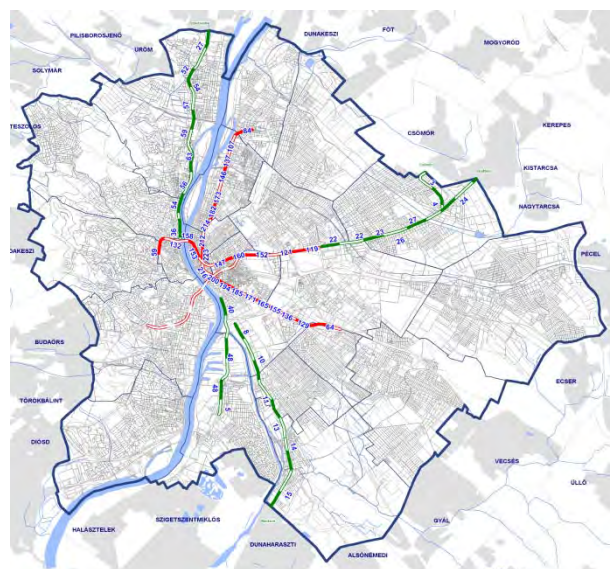
Az elmúlt évtizedben megtörtént az M2 metróvonal felújítása, a 2012-es évtől a vonalon új szerelvények közlekednek, valamint átadásra került az M4 metróvonal Kelenföldi pályaudvar és a Keleti pályaudvar közötti szakasza. A fejlesztéshez kapcsolódó örmező intermodális csomópont, valamint P+R parkoló megvalósításával a főváros nyugati agglomerációjából érkezők számára színvonalas Belvárosi kapcsolat jöhet létre. Az M3 metróvonal állapota leromlott, a műszaki infrastruktúra teljes körű felújítása, valamint a megfelelő

szolgáltatási színvonal biztosításához a járművek felújítása vagy cseréje szükséges.

A metróvonalak meghosszabbításával – különösen az M3 és M4 vonal esetében – jelentős potenciális utasforgalommal rendelkező területek kapcsolhatók be a gyorsvasúti hálózatba. A HÉV hálózat főváros közigazgatási területére eső hossza a budapesti közforgalmú közlekedési hálózatnak 4%-a. A ma már korszerűtlen üzemmód következtében a HÉV üzemmód az elmúlt évtizedekben fokozatosan visszafejlődött. A Csepel-Pesterzsébet vonal megszűnt, a törökbálinti vonal nagyobb részt a villamoshálózat részévé vált. Az áruszállítás teljesen megszűnt és jelenleg a HÉV utasforgalmi szempontból is lényegesen kisebb jelentőséggel bír, mint a metró hálózat. A szentendrei és a csepeli vonalak forgalma a legjelentősebb, az előbbi esetében – a legterheltebb szakaszon – megközelíti a 60 000 utas/nap, míg az utóbbi esetében az 50 000 utas/nap értéket. A még ma is balmenetes gödöllői vonalon mérhető alig több mint 25 000 utas/nap, és a ráckevei vonal 15 000 utas/nap terhelése egy kisebb jelentőségű villamos vonal forgalmának felel meg.

A HÉV vonalak infrastruktúrája mind a pályát, mind a járműveket tekintve leromlott, annak az üzemmóddal együttes teljes műszaki megújítása – egy komplex városi-elővárosi rendszer részeként – mielőbb szükséges.

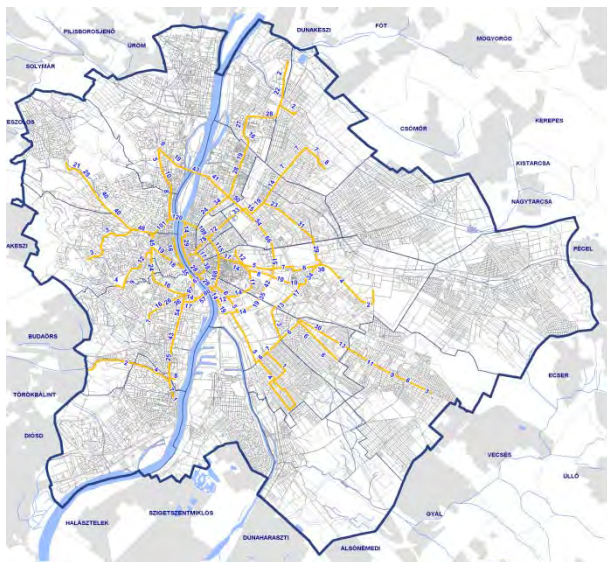
A hálózati kapcsolatok szempontjából elsősorban az É-D-i irányú közvetlen, átszállásmentes kapcsolathány feloldásával növelhető a szolgáltatás minősége.

65. ábra: A városi gyorsvasúti (HÉV és metró) hálózat utasforgalmi terhelése (ezer utas/nap - Közlekedés Kft, 2011.)

A budapesti közúti vasúti (villamos) hálózat első eleme 1887-ben került átadásra, ezt követően 22 év alatt megépült a mai teljes hálózathoz képest szinte megegyező hosszúságú, azonban vonalvezetésében átalakult, 155 kilométernyi villamos vonal. Az elmúlt évtizedben hálózatot növelő fejlesztésekre 2005-ben (Fehérvári úti

vonala meghosszabbítása a Savoya Parkig), majd 2015-ben (1-es villamos meghosszabbítása a Közvágóhíd és a Fehérvári út között) került sor. A mai hálózat jellegzetessége, hogy Budapest valamennyi körútján villamos közlekedés bonyolódik.

66. ábra: A közúti vasúti (villamos) hálózat utasforgalmi terhelése (ezer utas/nap - Közlekedés Kft., 2011.)

A villamos hálózat a főváros közforgalmú közlekedési hálózatának hosszából jelenleg mintegy 14%-kal, az utasforgalmából több mint 25%-kal részesedik. A közúti-vasúti (villamos) hálózat nagykörúti vonala máig Európa legterheltebb villamos vonalának számít, 120000 utas/nap terhelése eléri egy metró vonal esetében is elfogadható értéket.

Azon fő utasáramlási irányokban, ahol az utasforgalmi igények autóbusszal csak jelentős zsúfoltság árán bonyolíthatók le, és a járatsűrűség gazdaságosan tovább már nem növelhető, a meglévő közúti vasúti hálózat kiterjesztése, vagy új nyomvonalak építése indokolt.

A kötöttpályás hálózat fejlesztésének „0. ütemében”, ún. BRT (Bus Rapid Transit) hálózat kiépítésének lehetősége is vizsgálható. Ezen hálózatoknak – amellet, hogy alacsonyabb költséggel megvalósíthatók, és gyorsabban építhetők, mint a kötöttpályás létesítmények – azonban kisebb a kapacitásuk, valamint drágább az üzemeltetésük, mint a hagyományos villamos vonalaké.

A pesti villamos hálózat körirányú vonalai mellett kiemelt a hálózati és utasforgalmi jelentősége néhány, sugárirányú vonalszakasznak is (Lehel út 34 000 utas/nap, Üllői út XIX. kerületi szakasza 30 000 utas/nap, és az Andrassy úti MFAV 78 000 utas/nap).

A városi közforgalmú közlekedés üzemeltetésének részeként a nagy értékű járműállomány tárolását, műszaki ellenőrzését, javítását a járműtelepek hálózata biztosítja.

A metró hálózat vonalanként önálló jármű teleppel rendelkezik, melyek a mai igényeknek megfelelnek.

A HÉV vonalak jármű telepei részben a fővárosban (2 db), részben az agglomerációs szakaszokkal érintett településeken (Szentendre, Dunaharaszti, Ráckeve) helyezkednek el. A villamos hálózat megfelelő kiszolgálását meglehetősen nagyszámú – a MFAV és a fogaskepekű vasút remízait is figyelembe véve összesen 11 – járműtelep biztosítja.

Városi közúti közösségi közlekedés

Budapesten az autóbusz-közlekedés 1915-ben indult meg. Jelenleg a főváros közigazgatási területét lényegében teljesen lefedi az autóbusz hálózat, amely a tömegközlekedés útvonalainak 75%-át jelenti. Az autóbusz-közlekedéssel szállított utas mennyiség azonban az összes közösségi utasból alig több mint 40%-kal részesedik. A városi közösségi közlekedésben részt vevő buszpark állapota 2012-ig folyamatosan romlott, az autóbuszok átlagéletkora meghaladta a 18 évet (az EU átlag 7,3 év). A BKK létrejöttét követően külföldről beszerzett fiatalabb, használt járművek álltak forgalomba, valamint 2013-tól az autóbusz-üzemeltetési modell keretében új, korszerű járművek jelentek meg a főváros útjain. Ennek következtében a Budapesten közlekedő autóbuszok átlagéletkora 16 évre csökkent (a BKV Zrt. 1267 db járművének átlagéletkora 18,6 év, a VT Transman Kft. 273 db autóbuszának 4,1 év). Az utasforgalom megtartása és szolgáltatási színvonal növelése érdekében a járműállomány további folyamatos cseréje szükséges.

67. ábra: Az autóbusz-hálózat utasforgalmi terhelése (ezer utas/nap - Közlekedés Kft., 2011.)

A járműállomány korszerűsítése során előtérbe kell helyezni az alternatív üzemanyagokkal – hibrid dízel-elektromos, tisztán elektromos, hidrogén-elektromos, CNG erőforrásokkal – üzemelő autóbuszok beszerzését. Az autóbusz-hálózat forgalomterhelése szélsőséges értékek között változik. A korábban legterheltebb útvonal, a belvárosi Rákóczi út közel 100 000 utas/nap forgalma az M4 metró átadását követően a 7-es busz-

család tehermentesítésének következtében a töredékére esett vissza.

Nagyobb részben az autóbusz közlekedésen alapul a főváros éjszakai közforgalmú közlekedési ellátása is.

A budapesti közösségi közlekedés szervezője a BKK Zrt., az üzemeltetést a BKK és alvállalkozói együttesen végzik.

A trolibusz hálózat legforgalmasabb vonalai a Dózsa György útnak az Andrássy út és a Lehel utca közötti szakasza, illetve a Kerepesi útnak a Hungária körút és a Fogarasi út közötti szakasza, mintegy 40 000 utas/nap terheléssel. A trolibusz hálózat hossza- és részesedése a főváros területén lebonyolódó utasforgalomból nem éri el a 6%-ot.

Az autóbusz hálózat ellátására öt nagy területű járműtelep áll rendelkezésre, a város egyes területein, illetve útvonalain jelentős üzemi forgalmat generálva. Üzemeltetési szempontból a főváros Észak-pesti területe a legnehezebben ellátható.

A trolibusz hálózat ellátását biztosító (részben buszgarázsokként is funkcionáló) járműtelep a hálózat közelében, a Pongrác úton helyezkedik el.

Városi hajózás

A Duna – több szigettel is tagolt – hajózható budapesti szakasza mintegy 32 km hosszúságú.

A főváros déli részén helyezkedik el épített, medencés kikötőként az áruszállítást szolgáló Csepeli Szabadkikötő, amely nemzetközi teherforgalom, többek között Ro-Ro hajók fogadására is alkalmas. A városon belül vízi áruszállítás ma nem zajlik.

A főváros északi részén fekszik a Népsziget egykori folyam ágából kialakított Téli kikötő és az Óbudai-sziget yacht kikötőként üzemelő mesterséges kikötő öblözete.

A Duna fővárosi szakaszán – elsősorban a belvárosi partszakaszokon – 78 közforgalmú (ponton) kikötő található, az egyéb vízi létesítmények (állóhajók) kiszolgálását további 7 kikötő végzi. Az üzemi kikötők száma nyolc darab. A vízi közlekedés szerepe a városon belüli tömegközlekedési kapcsolatok biztosításában jelenleg minimális, a dunai személyhajózás elsősorban idegenforgalmi jelentőségű.

A BKV helyi vonaljárata 2011-ig a Boráros tér és Pünkösdfürdő között közlekedett a nyári idényben; éves utas száma mindössze 65-70 000 fő körül alakult. A sűrített menetrend szerinti hajóforgalom bevezetése után 2012-ben a legforgalmasabb napokon a szállított utas szám meghaladta a napi 8 000 főt.

A vízi közlekedés jelentősebb részesedésének akadályai a korszerűtlen járműállomány és a fejletlen kikötői infrastruktúra, illetve kapcsolatrendszer. A Duna fővárosi közlekedési rendszerbe való integrálása során mind a kikötői infrastruktúra, mind a járműállomány korszerűsítése szükséges. A két nagy üzemeltető, a BKV és a MAHART-Passnave együttes napi utasforgalma 2012-

ben a fővárosi tömegközlekedési utazások mindössze 0,3%-át tette ki.

A MAHART-Passnave által turisztikai jelleggel üzemeltetett járatok 300 000 utas/év, míg a városnéző-, konferencia- és rendezvényhajózás terén érdekelt szolgáltatók 1 500 000 utas/év forgalmat bonyolítottak le.

Az utóbbi években Budapestre évente mintegy további 300 000 látogató érkezett 150-200 szállodahajóval, számuk fokozatosan növekszik.

KERÉKPÁROS ÉS GYALOGOS KÖZLEKEDÉS

Kerékpáros közlekedés

A néhány éve folyamatosan bővülő önálló- és közúttal közös kerékpárút-hálózat forgalma – amely szezonális, és az időjárás viszonyok miatt csak április-október közötti időszakban jelentős – dinamikusan növekszik. A hálózat legforgalmasabb útvonalain (Andrássy út, budai Duna-part, Rákóczi híd) a tavasztól őszi tartó időszak munkanapjain a terhelés eléri vagy megközelíti a jelentős nagyságú 4 000 kerékpár/nap értéket.

Budapest kerékpáros infrastruktúrájának (kerékpárutak, kerékpár sávok) hosszúsága jelenleg ~245 km, azonban ez ma még nem alkot megfelelő sűrűségű, összefüggő rendszert. E hálózatot kiegészítik az autós közlekedéssel közösen használt kijelölt útvonalak. A fővárossal szomszédos 24 település közül mindössze 6 esetében (Budakalász, Solymár, Budaörs, Szigetszentmiklós, Vecsés) kapcsolódik össze a kerékpárút-hálózat Budapestével.

A területrendezési tervekben meghatározott, nemzetközi és országos kapcsolatot biztosító kerékpárút-hálózat három átmérő irányban keresztezi a várost, melyből a Duna két partján lévő vonalak már nagyobb-részt kiépültek (EUROVELO hálózat), de jelenleg még nem érik el mindenütt a városhatárt. A Fót-Budaörs irányú útvonalnak csak rövidebb szakaszai léteznek. Ezen kerékpárutak paramétereiknek köszönhetően hosszútávon vélhetőleg nem tudják kielégíteni a dinamikusan fejlődő forgalmi igényeket, ezért fejlesztésük, rekonstrukciójuk a közeljövőben szükséges.

A közösségi közlekedéshez kapcsolódóan (elsősorban a városközponttal kötőpályás kapcsolatot biztosító vonalakon) B+R rendszerű kerékpártárolók kerültek kialakításra több helyszínen (Rákoskert, Rákoshegy, Rákoscsaba, Rákoscsaba-Újtelep, Budafok-Belváros, Budafok-Háros, Kaszásdűlő), összesen 130 férőhellyel.

A kerékpározás és a közösségi közlekedés integrációja érdekében tett lépéseknek köszönhetően a városon belül is egyre több közösségi közlekedési járművön van lehetőség a kerékpárok szállítására, melynek a város topográfiai adottságai miatt különösen a budai oldalon van nagy jelentősége. Ennek további bővítése, kiterjesztése elősegítheti a kerékpáros közlekedés további térnyerését más, motorizált utazási módokkal szemben. A belváros területét lefedő kerékpáros közösségi

közlekedési rendszer (BuBi) 76 dokkolóból és 1100 kerékpárból álló I. üteme 2014 tavaszán került átadásra, azóta további 20 állomással és 50 kerékpárral bővült a szolgáltatás. A BuBi által lefedett terület a tervezett fejlesztéseknek köszönhetően folyamatosan növekszik.

Gyalogosos közlekedés

Budapesten a napi helyváltoztatások közel 22%-a gyalogosan történik (Londonban ez az érték 26%). A gyalogos közlekedés jelentősége – az önálló gyalogos közlekedés mellett – elsősorban a közforgalmú közlekedéssel megtett utazásokhoz kapcsolódik.

A gyalogos közlekedés a helyváltoztatás legáltalánosabb módja, ezért a város közlekedési rendszerének, és magának az ember léptékű városnak is meghatározó eleme kell, hogy legyen.

Ennek megfelelően a településszerkezetet jelentősen befolyásoló közterületi rendszer minden eleme – a gyorsforgalmi utak kivételével – színvonalas gyalogos infrastruktúrával kell rendelkeznie.

A központok és a lakóterületek térségében a gyalogos-szempontról speciálisan – akár kizárólagosan, akár több-kevesebb gyalogos preferenciával – kialakított közterületek (gyalogos övezetek, önálló gyalogutak, lakó-pihenő övezetek) kiemelt jelentőségű helyeknek számítanak.

Budapest Belvárosában az elmúlt évek fejlesztései eredményeként egyre több kizárólagos, vagy gyalogos elsőbbségű közterület, ún. „jó hely” alakult ki, amelyek majd mindegyike népszerű találkozási helyé vált. E folyamat jelenleg is zajlik, melynek eredményeként rövidesen a Petőfi híd és Margit híd közötti pesti oldalon összefüggő gyalogos tér- és utcahálózat jön létre.

Budapest egyes területeit a 30/2010. (VI. 4.) Főv. Kgy. rendelet 3. sz. melléklete 11 önálló övezetbe tartozó védett területként nevesíti. A közúti forgalom káros hatásaitól védett területek értelemszerűen a gyalogos közlekedés kiemelt szinterei.

PARKOLÁS

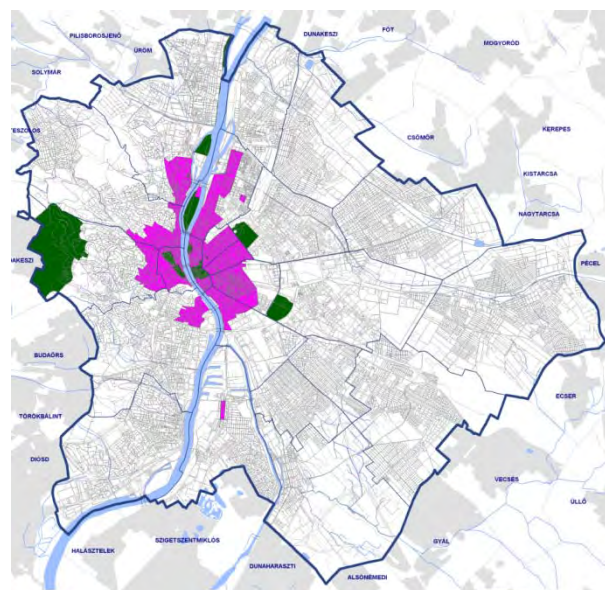
Budapest külső és belső adottságaiból következően a parkolás kérdésköre igen összetett és egyre kritikusabb helyfoglalási, szabályozási tényezője a közlekedés rendszerének.

A külső adottságokat Budapest többrétű szerepköre (nemzetközi célpont, Magyarország fővárosa, a Középmagyarországi régió domináns települése, önálló nagyváros) határozza meg, melyek közül az agglomerációs övezetből adódó terhelés a legjelentősebb, míg a belső adottságokat a város egymástól alapvetően eltérő jellegű területei determinálják.

A külső adottságokból származó igények döntő részben a P+R rendszerű parkoláshoz kapcsolódnak. A belső adottságokból származóak pedig a parkolás szabályozás és a parkolás gazdálkodás kérdéskörébe tartoznak.

Parkolás szabályozás

Budapest személygépjármű ellátottsága az országon belül – a főváros gazdasági fejlettségének következtében – relatíve magas, 326 személygépjármű jut 1000 lakosra, míg az országos átlag 299 szgk/1000 lakos. (Berlinben 400 szgk/1000 lakos a jelenlegi ellátottsági mutató, mely a Németországi átlag alatt helyezkedik el a nagyvárosi környezet adottságainak következtében, Csehországban 482, Lengyelországban 508 szgk/1000 lakos az ellátottság.) Az európai trendek figyelembe vételével a jövőben a gépjármű-ellátottság növekedése várható akkor is, ha ennek bizonyos ellensúlyozására növekszik az autó helyett kerékpárt választó – főleg fiatalok – aránya.

68. ábra: Várakozási- és védett övezetek

Városrendezési szabályozási oldalról jelenleg Budapest közigazgatási területén belül egy egységes koncepció alapján meghatározott, területileg differenciált, funkcionként meghatározott rendszer üzemel, mely a közösségi közlekedéssel legjobban ellátott területeken (elsősorban a gyorsvasúti hálózattal ellátott területeken) csak a minimális számú parkoló létesítését tekinti szükségesnek, míg a többi területen a minimális és az országos szinten általános mennyiség közötti férőhelyszám kialakításával biztosítja a járművek elhelyezését.

A parkolás létesítményeinek elhelyezését telken belül kell biztosítani. Az egyes létesítmények rendeltetészerű működéséhez szükséges parkoló vagy garázs férőhelyek különösen kereskedelmi-iroda-intézmény funkciók esetén igen jelentősek, lényegében azonosak a funkciók hasznosítható szintterületével.

A budapesti parkolás fő hiányossága a közterületen kívüli férőhelyek elégtelensége, valamint hogy nincs egységes parkolás-szabályozási rendszer közlekedési

oldalról. Az ilyen irányú törekvések mindeddig kudarcba fulladtak.

A parkolás szabályozási jogköre teljes mértékben kerületi hatáskörbe került, minden nemű korlátozás nélkül (korábban az országosan alkalmazandó értékektől 50%-kal lehetett eltérni), mely egyben nagy felelősséget is jelent a megfelelő, versenyképes épített környezet hosszú távú biztosítása terén.

Parkolás gazdálkodás

Budapest belső adottságai – elsősorban a belső zóna területén – szükségessé és indokoltá teszik a beépítési kötétségekből fakadóan a közterületi parkolást, és annak korlátozott igénybevételének biztosítását az érintett városrészek élhetőségének fenntartására. A város belsőbb területein jelentős kiterjedésű korlátozott várakozási övezeti rendszer üzemel melynek további bővítése tervezett.

A főváros belső kerületeiben összesen kb. 72 000 db felszíni fizető parkolóhely található, melyek közül kb. 4800 db a Budapest Főváros Önkormányzatának tulajdonában van, a többi kerületi tulajdonú és üzemeltetésű. A felszíni közterületi fizető parkolás és a közterületen kívüli (közhasználatú garázs) parkolás sem szabályozási, sem tarifa szempontból nincs összehangolva.

A város egyes, különösen nagy értékkel bíró területein (zöldfelületek, műemléki beépítés) a behajtás korlátozása folytán a parkolás is korlátozás alá esik.

A belső városrészek forgalomcsillapításával, valamint a parkolásgazdálkodás eszközrendszerének felhasználásával a személygépjármű forgalom fokozatos visszaszorítása és a parkolóhelyek számának évenkénti kismértékű csökkentése elősegítheti a közterületek újrafelosztásának lehetőségét, a gyalogos és kerékpáros forgalom területeinek növelését. A parkolási problémák kisebb léptékben a car-sharing rendszer elterjedése is támogathatja.

P+R parkolás

A városhatárt budapesti úticéllal naponta átlépő személygépkocsi forgalom becsült értéke mintegy 250000

szgk/nap, melynek csak 1-2%-a képes eszközváltásra a P+R rendszerű fővárosi parkolóknál.

Ennek következtében az autóval érkező forgalom döntő része az elővárosi közösségi közlekedés rendszerének, valamint a P+R parkolók elégtelen fejlesztése miatt az úti célját jelentő létesítmények közvetlen autós elérésére kényszerül, jelentős forgalomterhelést okozva a város belsőbb úthálózatán, és helyenként számottevő közterületi parkolási problémát is generálva.

Budapest közigazgatási területén belül a közlekedési eszközváltás biztosítására szolgáló P+R parkolók nagyobb részt a gyorsvasúti (metró és HÉV vonalak) és a nagyvasúti (MÁV vasútvonalak) hálózatok megállóíhoz kapcsolódnak.

A jelenleg használatban lévő P+R férőhelyek száma igen csekély, a fenntartható városi közlekedés fejlesztésének érdekében számuk dinamikus növelése szükséges. Ezzel a megkívánt fejlesztési iránnyal ellentétben azonban a hálózat összesített parkoló kapacitása az elmúlt években csökkent, jelenleg 4700 férőhely. (Bécsben 34 ezer, Münchenben 23 ezer a P+R férőhely.)

A fenntartható városi közlekedés érdekében – különös tekintettel az agglomerációból a Belvárosba irányuló forgalom által okozott közúti terhelés, valamint a gépjármű-elhelyezés okozta problémákra – kiemelt jelentőségű a városi- és elővárosi kötöttpályás közlekedés kapcsolati pontjainál a megfelelő szolgáltatást nyújtó P+R parkolók létrehozása.

A városi közlekedés számottevő minőségi javulásának érdekében a főváros területén nagyságrendileg ~20.000 férőhely kialakítása szükséges.

A városi- és elővárosi közlekedés fejlesztése, valamint a közösségi közlekedés elérhetőségének, kapcsolati pontjainak fejlesztése, és ehhez kapcsolódóan a megfelelő számú és magas szolgáltatási színvonalú P+R parkolók kialakítása meg kell, hogy előzze a személyforgalmi behajtási díj bevezetését.

SWOT

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az európai és a hazai közlekedési hálózatban be-töltött centrális szerepkör; ▪ A város kialakult sugaras-gyűrűs közúthálózati szerkezete (de ez nem fejlődött együtt a várossal, ma hiányos); ▪ A közlekedés intézményrendszerének integrálása kiterjedt közösségi közlekedési hálózat, jó területi lefedettség; ▪ Kedvező használati mód arány (modal split) a közlekedésben; ▪ Dinamikusan növekvő kerékpáros forgalom; ▪ Egységes szabályozás (de nem közlekedési) a korlátozott várakozási övezeti rendszer (fizető parkolási övezetek) területén; ▪ Folyamatosan bővülő, kiterjedt Tempo30 és lakópihenő övezetek; ▪ Gyalogos zónák bővülése, megújulása, hálózatosodása. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A városi- és elővárosi térség közlekedési integrációjának hiányosságai; ▪ Kevés Duna-híd, kedvezőtlen területi eloszlással; ▪ Pesten hiányzó gyűrű irányú közúthálózati elemek, M0 Ny-i szektor hiánya; ▪ Budán korlátozott számú É-D irányú közlekedési kapcsolat; ▪ Előregedett városi közösségi közlekedési infrastruktúra és járműpark; ▪ Korszerűtlen átszállási csomópontok, az intermodalitás hiánya, ráhordó járatok optimalizálásának hiánya; ▪ Összefüggő kerékpárút hálózat, és kerékpártárolók hiánya; ▪ Elégtelen P+R parkoló kapacitás; ▪ Parkolásgazdálkodás integrációjának hiánya; ▪ Belső területek megoldatlan gépjármű tárolása; ▪ Közlekedési infrastruktúra fenntartásának és üzemeltetésének forráshiánya és az abból adódó nehézségei; ▪ Kerékpáros hálózat hiányzó szakaszai, EuroVelo szakaszok rekonstrukciós szükségletei; ▪ Vasúthálózat műszaki színvonala, a városon belüli egyes szakaszok, valamint a fejpályaudvarok kapacitáshiánya; ▪ Duna kihasználatlansága a hajózás terén, a vízi közlekedés létesítményeinek és járműparkjának állapota, valamint a kapcsolódási pontok hiánya.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az országos gyorsforgalmi úthálózat fejlesztésével (M0 Ny-i szektor, M4, M11 megvalósítása) a fővárosi úthálózatának egyes elemei tehermentesíthetők; ▪ A fejlesztések hatására a hagyományos vasúthálózat fokozottabb szerepvállalása a városi és elővárosi közlekedésben, a nagysebességű vasúti kapcsolatok révén a nemzetközi közlekedésben; ▪ V0 vasútvonal megvalósításával a fővárosi vasúti hálózat teherforgalom alóli tehermentesítése, és a vasúti területigények újragondolásának lehetősége; ▪ Kapacitásbővítéseket követően az S-Bahn rendszer bevezetése; ▪ A térség országon belüli jövedelemtermelő képességével arányosabb fejlesztési forrás biztosítása; ▪ Balesetveszély csökkenése a kerékpáros és a gépjármű közlekedés szabályrendszerének egymást segítő módosításával; ▪ Intézményi, működtetési háttér normalizálása, kooperativitás javulása; ▪ Car-sharing elterjedése. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az Európai Unió által meghatározott projektfinanszírozási rendszer korlátai; ▪ Gépjármű ellátottság és az egyéni gépjárműhasználat közlekedésen belüli növekedése az életszínvonal emelkedésének következtében; ▪ Nemzeti légitársaság hiánya következtében az európai várostérségi pozíció romlása; ▪ Kapcsolódó várostérséggel bonyolódó forgalom használati mód arányának (modal split) romlása az agglomeráció fejlődésének következtében; ▪ A kétszintű önkormányzati rendszer érékülönbségéből adódó nehézségek a fővárosi szintű fejlesztések megvalósításában; ▪ Kormányzati és fővárosi szempontok, megközelítések különbözőségének növekedése; ▪ Városfejlesztés koordinátlansága, külső (befektetői) szándékok uralma, a forgalmat csökkentő kompaktság céljának érvényesíthetlensége.

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- A városi és az elővárosi közlekedési rendszerének integrált fejlesztése;
- A közlekedésből adódó károsanyag-kibocsájtás csökkentése;
- A nem motorizált közlekedési módok támogatása, a közösségi közlekedés előnyben részesítése, a közlekedési módváltás kedvező irányú befolyásolása;
- A belső, illetve az átmeneti zóna közúthálózatának tehermentesítése érdekében a hiányzó gyűrű irányú elemek és Duna-hidak megvalósításának előkészítése, illetve megvalósítása;
- A közösségi közlekedés részarányának megtartása, illetve növekedési lehetőségének elősegítése érdekében az egyéni gépjármű-közlekedésben részt vevők számára valós előnyökkel járó (rövidebb eljutási idő) utazási alternatívák megteremtése;
- Közlekedési szövetség létrehozása, egységes tarifarendszer megteremtése a közösségi közlekedésben;
- A közösségi közlekedés infrastruktúrájának és járműparkjának folyamatos megújítása;
- Az elővárosi vasútvonalak integrálása Budapest városi közlekedési rendszerébe;
- A Duna, mint víziút szerepének növelése főváros közlekedésében;
- A közterületi parkolás alternatíváinak megteremtése, a P+R és parkolórendszerek egységes kialakítása az igényekhez mérten, a gyalogos- és a zöldfelületek területének növelése;
- A fővárosi kerékpáros törzshálózat kialakítása; EuroVelo hálózat megfelelő minőségű kiépítése;
- A Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér funkciójának bővítése, európai térségi szerepének visszaállítása, ehhez kötöttpályás kapcsolat kiépítése a belváros irányába.

I. 12. KÖZMŰVEK

A főváros közműellátása jónak tekinthető, hiszen a vízellátás mellett a csatornahálózat is egyre több fogyasztót szolgál ki, ugyanakkor a fogyasztáshoz mérten az energiaközművek is teljesen kiépítettek. A víziközművek terén a fogyasztás visszaesésével jelentős hálózati tartalékok keletkeztek, de ez nem mérsékli a rekonstrukciós munkák számát. Hasonló a helyzet a gáz- és elektromos hálózatok esetében, valamint a távhőhálózatokban is, mely kihasználtságának oka a hálózati kapcsolatok és újabb fogyasztási körzetek kiépíthetlensége.

A megújuló energiahasznosítás a szennyvíztisztító telepek kivételével központilag nem támogatott, így csak elvételre valósultak meg napenergiát, vagy talajhőt hasznosító beruházások. Problémát jelent a megújuló energiaforrások részarányának növelésében az a tény, hogy jelenleg nincs a megújuló energiaforrásokat feltérképező fővárosi stratégia. Napelemek alkalmazása esetében az épületállomány feltérképezésével lehetőség nyílik a tényleges napenergia hasznosíthatósági potenciál megismerésére, azok elhelyezésére ténylegesen alkalmas tetőszerkezetek számbavételére. Energiaparkok (energiaültetvények, napelem-parkok, depóniagáz hasznosítás, stb.) elhelyezésére szolgáló területek kijelölésével a megújuló energiaforrások részaránya növelhető, mely hozzájárul a dekarbonizációs törekvések megvalósításához. Geotermikus energia erőművi hasznosítását illetően mélyégi kutatásokat követően lehet állást foglalni.

Jelenleg a megújuló energiaforrások hasznosításához kapcsolódó beruházások egyrészt a versenyszférában valósultak meg, másrészt intézményi felújításokhoz kötődnek, valamint lakóépületek esetében történtek (napkollektor, hőszivattyú) – teljes közművesítettség mellett. A megújuló energiaforrások leginkább a távhőhálózatba történő integrálással hasznosíthatóak, az alacsony hőmérsékletű fűtési rendszerek elterjedésével válthatja be a hozzá fűzött reményeket.

VÍZIKÖZMŰVEK

Budapest éves ivóvízfogyasztása jelenleg 129 000 ezer m³-re tehető, továbbá a Dél-Budapesti régióban még működnek ipari vízhálózatok is. A főváros vízbázisa a Duna vizét hasznosítja, a parti sávba telepített kutaknak köszönhetően. A kutak naponta összesen 1 millió 200 ezer m³ ivóvíz kitermelését és továbbítását teszik lehetővé, vagyis mintegy 700 ezer m³-rel többet, mint amennyit Budapest lakossága egy átlagos nap leforgása alatt elfogyaszt.

Vízgazdálkodás és vízellátás

A Vízművek összesen 86 különböző nyomású zónát üzemeltet, melyek által egyrészt a Budai hegyeken lévő fogyasztók, más részt egyes pesti területek középmagas épületeinek ellátását és a környező települések vízellátását is biztosítani tudja.

A város vízellátását szolgáló vízbázisok jól kiépítettek, korszerű víztisztítási technológiával felszereltek, melyek gépészeti felújítása 2005–2010 között zajlott le. A vízbázisok kapacitásuk tekintetében jelentős tartalékokkal rendelkeznek, így **távlati fejlesztésükkel, bővítésükkel nem kell számolni.**

A Duna közvetlen Budapest fölötti szakaszán, a Szentendrei-szigeten, valamint a folyó jobb és bal partján lévő védett területek alkotják az északi vízbázist, amely a fővárosi vízszükséglet nagyobbik részét, mintegy 70%-át elégíti ki. A kutak, bár nem a főváros területén helyezkednek el, hosszú távú megóvása érdekében megoldást kell találni arra, hogy magas árvízszintek esetén a gépházak és egyéb üzemi létesítmények milyen módon védhetőek meg biztonsággal az előntésektől.

A Duna Budapest alatti szakaszán a Csepel-sziget, Ráckeve és Szigetszentmiklós között elhelyezkedő területet nevezzük déli vízbázisnak, amely a fővárosi vízszükséglet mintegy 30%-át fedezi. A fővárosi vezetékes ivóvízellátás lefedettsége 100%-os. Összefüggő, kiterjedt problémás területek nincsenek, csupán elszigetelten vannak olyan fogyasztási területek, ahol a hálózat öregsége, valamint a megváltozott fogyasztási viszonyok miatt a hálózati nyomás nem megfelelő.

A vízfogyasztás a 2009-es évben a 1985–1995 időszakhoz képest a felére esett vissza. Az elmúlt években ez a csökkenő tendencia nem állt le, csupán lelassult.

A vízfogyasztás folyamatos csökkenésével az ivóvízhálózat egyre inkább túlméretezetté válik, mely elsősorban üzemeltetési, és fenntartási problémákat von maga után.

A hálózatban lévő, a szükségesnél nagyobb átmérőjű vezetékben a víz áramlása minimálissá válik, így a cső falán lerakódások alakulnak ki. A lerakódások a csőfalat érdessé teszik, ami segíti a mikroorganizmusok megtelepedését, mely idővel az ivóvíz minőségi romlásához vezethet. A közifolyók száma is egyre csökken, mára közel 700 db maradt üzemben a városban, a parkok esetén pedig inkább ivókutak kerülnek kialakításra. A vízfelhasználás csökkenése és a tartalékok nem ellensúlyozzák azt aényt, hogy a közel 50-100 éves hálózat rekonstrukcióra szorul. A koros vezeték szakaszok mellett az elzárószerelvények tömeges cseréjé szükséges, mivel feladatukat hiba nélkül már szinte képtelenek ellátni, ami csőtörés vagy szakaszolás esetén komoly problémákat eredményezhet.

Az azbesztcement anyagú vezetékcszakaszok nagy része az élettartamuk határához közeledik. Mivel a fővárosi hálózat közel felét azbesztcement anyagú vezetékek alkotják, így folyamatos cseréjükre, és állapotuk felmérésére van szükség.

A régi, főként 1970-es évek előtt épült épületeknél sok helyen ólomból készült vezetékek találhatóak, melyből ólom kerülhet az ivóvízbe. Ezek a vezetékek cserére szorulnak.

Szennyvízelvezetés, szennyvízcsatornázás

Budapest csatornahálózatának építését, üzemeltetését, valamint az összegyűjtött vizek kezelését a Fővárosi Csatornázási Művek Zrt. és a Fővárosi Vízművek Zrt. látja el. A szenny- és csapadékvizek befogadója a domborzati adottságok miatt a Duna, illetve a Ráckevei (Soroksári)-Duna (RSD).

A főváros területén átlagosan keletkező napi szennyvíz: 5-600 ezer m³, ami éves szinten 182,5-219 millió m³-t jelent. Budapesten a belső kerületekben a kiépített csatornahálózat egyesített rendszerű, míg a külső kerületeknél, a kiépítésük már részben elválasztott rendszerben történt meg.

Jelentős feladat a szenny- és csapadékvíz elvezetése a lefolyástalan (mély fekvésű területek, illetve magas talajvízállású) területekről. A hegyvidéki területeken szennyvízcsatorna-hálózat kiépítése mellett a felszíni vízelvezetést (esetenként a vízgyűjtők vízrendezését) is meg kell oldani.

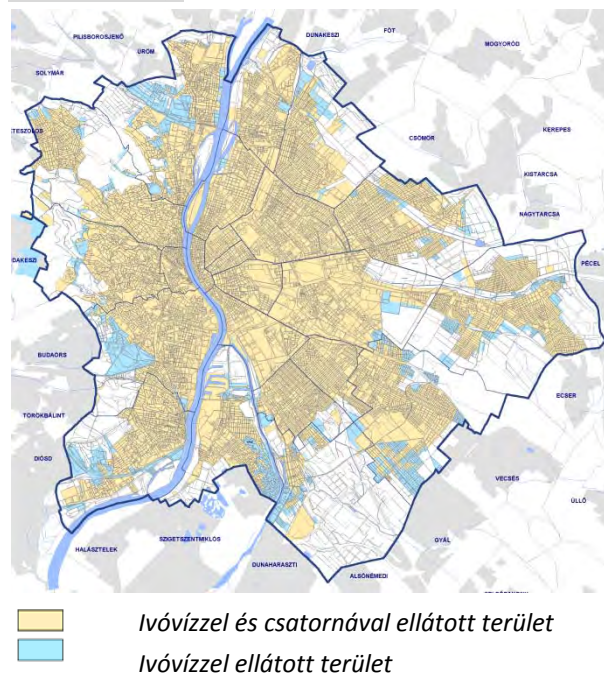
Az elmúlt évtizedben részben az uniós forrásoknak köszönhetően számos helyen létesültek új csatorna szakaszok, mely által a vízhálózat és a csatornahálózat kiépítettsége közötti különbség jelentősen csökkent. Bár jelentős rekonstrukciók történtek, és hálózati kapcsolatok is kiépítésre kerültek, még mindig akadnak olyan külvárosi területek, melyek egy része csatornázatlan.

2006-ban a FŐMTERV Zrt. elkészítette a XXI. és XXII. kerületek kivételével Budapest általános csatornázási tervének felülvizsgálatát, melyben nem csak az ellátatlan területek szennyvízcsatornázása, hanem a túlterhelt csatornaszakaszok tehermentesítése is megtervezésre került. A terv 2008-ban bővítésre került a Dél-budai térség (XXII.) és Csepel (XXI.) szennyvizeinek a Csepel Központi Szennyvíztisztító Telepre való csatlakoztatásának és a hiányzó szennyvízcsatorna hálózatának tervezésével. A kibővített projekt neve „Budapest Komplex Integrált Szennyvízelvezetése Projekt” (BKISZ).

A forrás felhasználása csak a lakóterületek felzárkóztatását irányozta meg, így gazdasági, ipari területek esetén továbbra is az ingatlantulajdonosnak kell felvállalnia a csatornázás költségeit. A BKISZ projekt keretében 2015 év végéig megközelítőleg 218 km-nyi csatorna létesült közel 14 000 darab új bekötéssel. A Budapesti Központi Szennyvíztisztító Telepen túl, annak forrásából

Csepelen 52 km-nyi csatornahálózat létesült közel 3580 új bekötéssel.

A BKISZ projekt lezárultával Budapesten még marad csatornázatlan vagy csatornával ugyan rendelkező, de az összegyűjtött szennyvizet tisztítás nélkül a befogadóba juttató terület. Például a Margitszigeten összegyűjtött szennyvizet tisztítatlanul jutnak a Dunába, azonban a Margitsziget teljes csatornázása érdekében fontos előrelépés történt. A Hatósági kötelezéssel összhangban a FŐMTERV Mérnöki Tervező Zrt. elkészítette a Margitsziget szenny- és csapadékvíz elvezetése projekthez kapcsolódó vízjogi engedélyezési tervdokumentációt, valamint a Margitsziget szivárgó rendszerének engedélyes terveit, amely alapján – KEHOP támogatással – 2016-tól elindulhat a projekt megvalósítása. Az egyesített rendszerű hálózat szétválasztásra kerül egy csapadékvíz elvezető, valamint egy kommunális szennyvízelvezető hálózatra. A csapadékvíz befogadója továbbra is a Duna. A Margitszigeten keletkező összes szennyvíz a sziget közepén kerül összegyűjtésre és onnan a sziget pesti oldaláról kerül továbbvezetésre három átemelő alkalmazásával. A végső befogadó az Esztergomi főgyűjtőn keresztül az Észak-Pesti Szennyvíztisztító Telep.

69. ábra: Ivóvízzel és csatornával ellátott területek

A már korszerű tisztítás-technológiával rendelkező szennyvíztisztító telepekkel és a 2015-ig megvalósuló közel 100%-os csatornázással az egyedi szennyvíztisztító létesítése nem támogatott, sőt a tisztított vizek befogadjául szolgáló patakok kapacitásának és vízminőségének megóvása érdekében az ilyen megoldások alkalmazását kerülendő egyéb csatornázási alternatívák alkalmazása a cél.

A város szennyvizének megtisztításában jelentős előrelépést jelent a Csepel-szigeti Központi Szennyvíztisztító

Telep megvalósulása. A telep kapacitásával, és a már korábban is meglévő tisztítóteleppel együtt Budapest teljes szennyvízmennyisége megtisztíthatóvá vált.

Az alkalmazott tisztástechnológia egyetlen problematikus és megoldandó kérdése mindhárom telep esetén a szennyvíziszapok kezelése, elhelyezése.

Jelenleg a csomádi lerakóba kerül, mely mind szállítási mind elhelyezési költséggel jár, miközben a szennyvíziszapok összetételük miatt hasznosíthatóak energiaforrásként (biogáz előállítás), rekultivációra, vagy tüzelőanyagként. Hulladéklerakóban történő elhelyezésük a legkevésbé előnyös, így hasznosításuk a tervezett II. sz. Hulladékhasznosító és Iszapégető Műben javasolt.

A TELEPEK KAPACITÁSA:

	Hidraulikai terhelés (2014)	Csúcsterhelés	Tartalék
Észak-Pesti Szennyvíztisztító telep:	138 897 m ³ /d	200 000 m ³ /d	61 103 m ³ /d
Dél-Pesti Szennyvíztisztító telep:	53 146 m ³ /d	80 000 m ³ /d	26 584 m ³ /d
Budapesti Központi Szennyvíztiszt. Telep, biológiai tisztító egység		525 000 m ³ /d	

70. ábra a telepek kapacitása

A szennyvizek tisztítása során jelenleg évente 2 745 t rácsszemét, 10 248 t homokfogó üledék, 356 t zsír/olaj, illetve 91 503 t víztelenített szennyvíziszap valamint 18 t veszélyes hulladék keletkezik.

A nem közművel összegyűjtött háztartási szennyvíz döntő mennyisége a vezetékes vízzel ellátott, de csatornázással nem rendelkező területeken képződik, ez Budapest területén 2013-ban kb. 37 ezer ingatlant érintett. A BKISZ projekt befejezése után, valamint az ingatlanok csatornahálózatra való rákötését követően ez a szám jelentős mértékben csökkeni fog. A főváros vezetése 2009-től kizárólagos közszolgáltatói jogosultsággal a Fővárosi Településtisztasági és Környezetvédelmi Kft.-t (FTSZV) bízta meg a lakossági, települési folyékony hulladék gyűjtésével és szállításával. A begyűjtött hulladékot a Fővárosi Csatornázási Művek szennyvízkezelő létesítményeiben ártalmatlanítják.

Csapadékvíz elvezetés

A túlnyomó részt egyesített rendszerű csatornahálózat mellett az elválasztott csapadékvíz elvezető csatornahálózat jellemzően csak a nyílt vízfolyások környezetében, illetve egyes újonnan beépült területek esetén valósult meg. Utóbbiak befogadója azonban sok esetben az egyesített rendszerű csatornahálózat, így az elválasztott rendszer a tényleges feladatát nem látja el, mivel a csapadékvizek ily módon a szennyvíztisztító telepekre kerülnek, ahol esetleg felesleges tisztítási folyamatokon mennek keresztül, vagy egy bizonyos hígítási koncentráció felett a szennyvizekkel együtt közvetlenül a Dunába kerülnek bevezetésre. Ahol a csapadékvíz csatornák befogadója nyílt vízfolyás, ott a legtöbb esetben a meder rendezetlensége, valamint az illegális rákötések miatti csökkenő vízszállító kapacitás jelent problémát.

Az elmúlt évtizedekben egyre inkább a rövid idejű, nagy intenzitású csapadékhullás vált jellemzővé, mely változás elsősorban a klímaváltozásnak köszönhető. A csatornahálózatok méretezése, illetve az útburkolatokba beépített víznyelőknak elhelyezése (útpálya lejtése,

aknak távolsága) a tartósabb, hosszan elnyúló csapadékhullás figyelembevételével történt. A nagy intenzitású csapadékhullásnak való megfelelés túlméretezett hálózatok kiépítését, azaz gazdaságtalan kiépítést jelentene, mivel a túlnyomórészt nyári időszakban jelentkező intenzív csapadékhulláson kívül az év többi időszakában hulló csapadékok elvezetését a jelenleg is meglévő hálózat képes fogadni, és biztonsággal elvezetni.

Az intenzív csapadékhullás következtében fellépő nagy terhelést jelentő vízelvezetés kivédésére az időszakos tározás, illetve a késleltet módon történő vízbevezetés jelentheti a megoldást. Ez, a vizek egy közbenső, azaz az összegyűjtés helye és a befogadó közötti vízelvezetés kiegyenlítését hivatott szolgálni, mellyel elkerülhető a befogadó csatornák rövid idő alatt bekövetkező nagy hidraulikai leterhelése.

A pesti oldalon lévő vízfolyások vízjárása kiegyenlítettebb, mint a budai hegyvidéki vízfolyásoké. Általánosan vizsgálható, hogy mely vízfolyások mentén alakítható ki záportározó, mellyel a heves csapadékok által keletkező vízhozamokat visszatartva, a meder terhelését kiegyenlítetté teheti. Az ilyen tározók környékén lehetőség nyilván továbbá a meder természetesebb kialakítására, vízfolyás revitalizációra is.

ENERGIA

Magyarországon a települési önkormányzatok egyre inkább csak korlátozott szerephez jutottak az energiaellátás területén. Tulajdonosként és felügyelő, engedélyező és ármegállapító hatóságként felelősek a távhőellátásért (Budapest esetében a Budapesti Városigazgatóság Zrt. tagvállalata a FŐTÁV Zrt.), de a villamosenergia- és gázellátásra vonatkozóan nincs érdemi feladatuk. Közvilágítás vonatkozásában az önkormányzat tulajdonosként 50%-ig érdekelt a BDK Budapesti Dísz- és Közvilágítási Kft.-ben.

Energiagazdálkodás és energiaellátás

A fővárosi és a kerületi önkormányzatoknak – mint a helyi intézmények tulajdonosainak, amelyek jelentős energia-felhasználóknak számítanak – kötelességük a szolgáltató vállalatokkal együttműködve a legjobb energiaellátási megoldásokat kijelölni, és a település összes fogyasztójának az energetikai érdekeit képviselni.

A fővárosi önkormányzat energiagazdálkodással és energiaellátással kapcsolatos feladatai a következőkre terjednek ki:

- A város energiaigényeinek követése, az energiaellátás kérdéseinek kezelése a városfejlesztési tervezés keretében;
- A tulajdonában lévő intézmények energiagazdálkodásának javítása;
- A városlakók energiatakarékossági törekvéseinek támogatása;
- A távhőszolgáltatás fenntartása és fejlesztése;
- Új távhőterületek kijelölése (fűtés és hűtés);
- Együttműködés a közszolgáltatók fejlesztési igényeihez szükséges nyomvonalak biztosításában;
- Közvilágítás biztosítása.

A Covenant of Mayors (Polgármesterek Szövetsége) 2008 elején indította el a klímaváltozás elleni harc keretében azt a kezdeményezést, ahol az úttörő városok arra vállalnak elkötelezettséget, hogy 2020-ig a 2005-ös állapothoz képest 20%-os célt meghaladó mértékben csökkentik a CO₂-kibocsátást energiahatékonysági intézkedésekre és megújuló energiaforrások részarányának növelésére irányuló akciókkal. A Covenanthoz Budapest is csatlakozott és elkészítette Fenntartható Energia Akció Programját (SEAP), amely folyamatos monitoring révén követi a fővárosi energiafelhasználás és az ahhoz kapcsolódó CO₂-kibocsátás alakulását. Az elmúlt évtizedben főként az iparosított technológiával épült épületek energetikai rehabilitációját ösztönző finanszírozási programok futottak, melyeknek köszönhetően némiképp javult az épületek energiahatékonysága. A lakosság egyre tudatosabb energiafogyasztási magatartása szintén az energiafelhasználás csökkenéséhez vezet egyrészt a gazdaságosabb felhasználás, másrészt az egyéni beruházásoknak (nyílászáró cserék, családi házak hőszigetelése) köszönhetően. Nem javult jelentősen azonban a belvárosi épületállomány energiahatékonysága, valamint nem kerültek meghatározásra az önkormányzat számára stratégiai szempontból legfontosabb beavatkozási épületek/épülettípusok. A végső energiafelhasználás csökkenése következtében a szén-dioxid-kibocsátás ugyan mérséklődik, viszont a kitűzött célérték eléréséhez az energia végfelhasználás forrásszerkezetének módosítása is szükséges. Ennek érdekében előtérbe kell helyezni a megújuló energiaforrások részarányának növelését, amelyhez a fővárosi távhőhálózat megfelelő alapot teremt. A hatékony energiafelhasználásban fontos az intelligens elosztó és mérőhálózat alapjait is kiépíteni.

Villamosenergia- és gázellátás

A főváros energiaellátása alapvetően gáz bázisú, ami az országos nagynyomású hálózatról kapja a tápenergiát. Erő- és fűtőmű rekonstrukciók során kapcsolt energia-termelő berendezések (gázturbinák, gázmotorok) kerültek elhelyezésre ezekben a létesítményekben, melynek következtében a beépített villamosenergia-termelő teljesítmény jelentősen megnőtt. Az országos energia hálózatai megkülönböztetett figyelemmel létesültek a főváros ellátására (gázkörvezetékek, 220 és 120 kV-os távvezetékek), amelyekről nagy kapacitású átalakító állomások (elektromos alállomások, gázátadó- és nyomásszabályzó állomások, hőbázisok) épültek ki. 2012. évi adatok alapján az elektromos alállomások átlagos kiterhelése 60% körüli, míg a gázátadó állomások esetében a fizikai kapacitáshoz viszonyított csúcsnap felhasználás átlaga 65% körül alakult.

A városfejlődés során az energiahálózatok nyomvonala kedvezőtlen adottságot jelentett és jelent mai is: többek között a meglévő lakóterületeken üzemelő távvezetékek és a volt nagynyomású gázvezetékek (III., XI., XII. és XXII. kerületek). Volt ipari területek rehabilitációját korlátozzák a földfeletti távfűtő vezetékek és a távvezetékek (III., X., XI. és XIII. kerületek). Emellett a főváros fejlesztési elképzeléseit korlátozzák a földfeletti távfűtő vezetékek és a távvezetékek (III. ker. Mocsáros dűlő, XI. ker. Albertfalva városközpont), illetve több helyen ezek az elemek a város szövetébe beépültek (X. ker. Új-hegy, XIII. ker. Rákospatak, Göncöl utca).

Budapesten a távvezetékek által szállított villamos energia elosztását a belső területeken 120 kV-os kábelhálózat szállítja a terhelési súlypontokban elhelyezett alállomásokba. Az elmúlt néhány évben több gázszolgáltatással kapcsolatos energiahatékonysági és környezetvédelmi intézkedés történt, mint például az alap- és felszálló vezetékek rekonstrukciója a FŐGÁZ Zrt. lakossági támogatási programjának keretében. Emellett a fővárosi kerületek intézményeinek fűtés korszerűsítési, felújítási beruházásai is zajlottak.

A FŐGÁZ Zrt. részvételével gázmotoros, az EU hasznos hőfelhasználáson alapuló kapcsolt energiatermelésre vonatkozó irányelve (CHP-irányelv) szerinti nagyhatékonyágú kapcsolt energiatermelő, trigenerációs kiserőművek létesítésére került sor a Fővárosi Gázművek Zrt II. János Pál pápa téri telephelyén, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem területén és a FŐTÁV Zrt. Füredi úti fűtőművében. 2011-ben a FŐGÁZ Zrt. beruházásában megvalósult az első nyilvános CNG (compressed natural gas) üzemanyag igénybe vételére alkalmas töltőállomás. Kompresszora 270 m³/ó sűrítésre képes, nyomásszintje 250 bar (egy átlagos személyautó három perc alatt feltölthető).

Távhőellátás

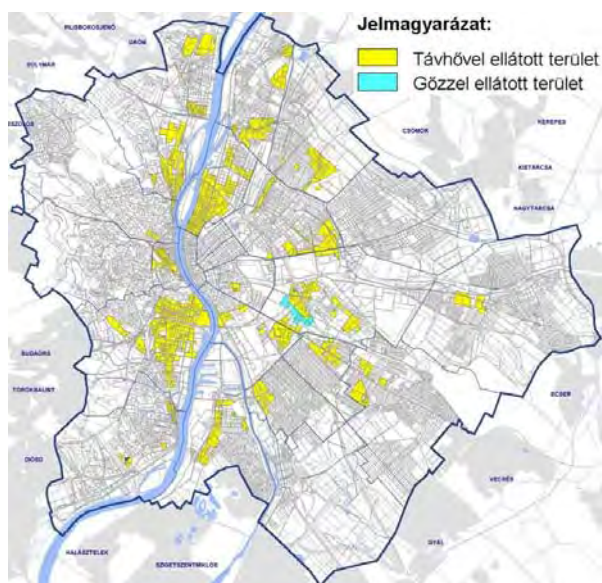
Az Európai Parlament és Tanács 2012/27/EU energiahatékonysági irányelve meghatározó szerepet szán a

távhőnek az energiapolitikai célkitűzések, a megújuló energiák részarányának növelése, energiahatékonyság és energia megtakarítás, valamint az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése terén.

Ebből fakadóan a távfűtés hazánk energiapolitikájában is és az energiahatékonysági törekvések megvalósításában is egyre meghatározóbb szerepet tölt be. Ez köszönhető egyrészt annak, hogy a nagy hatásfokú kapcsolt energiatermelés, illetve a távfűtés/távhűtés jelentős primerenergia-megtakarítási potenciált hordoz.

Másrészt a megújuló energiaforrásokból és hulladékhasznosításból származó energia képezheti az energiatermelés inputjának egy már nem elhanyagolható részét. Energiahatékonysági és környezetvédelmi intézkedések a távhőszolgáltatással kapcsolatosan is megvalósultak az elmúlt időszakban, a FŐTÁV Zrt. Észak-Budai, Újpalotai, Füredi úti, Rákoskeresztúri és Rózsa-kerti Fűtőműveiben nagyhatásosságú kapcsolt energiatermelést megvalósító gázturbinás és gázmotoros erőművek létesültek külső vállalkozók bevonásával. A FŐTÁV-KOMFORT Kft. további négy telephelyen létesített gázmotoros kiserőművet.

71. ábra: A távfűtött területek területi eloszlása

A primer távhővezetékek műszaki állapot miatti cseréje fokozatosan korszerű, előreszigetelt, közvetlenül földbe fektetett vezetékekkel történik. Ennek köszönhetően a budapesti távhőszolgáltatás szállítási hővesztése – ami alig haladja meg a 9-9,5%-ot, – tovább csökken.

A FŐTÁV Zrt. az ún. szolgáltatói, több épületet ellátó hőközpontokra kapcsolt épületek jelentős részét (összesen több mint 1200 épületet) önálló felhasználói hőközponttal látta el, amelynek köszönhetően évente a végfelhasználás 2%-át meghaladó hőenergia mennyiséget takarítanak meg.

Az ÖKOplusz program az elavult, szabályozhatatlansága miatt pazarló épületfűtési rendszerek korszerűsítését támogatta, amelynek során a 2011/2012 fűtési időszak

hőfelhasználásában összességében 18,4% relatív megtakarítást sikerült elérni. A FŐTÁV Zrt. távhőrendszeréhez új fogyasztók csatlakoztatása a szén-dioxid emisszió és légszennyezőanyag-kibocsátás csökkentését eredményezte (pl. Gellért fürdő, Heim Pál Kórház, SOTE, Újbuda Városcsopont);

A légszennyezőanyag-kibocsátás csökkentéséhez a szolgáltatói/termelői oldalon jelentős mértékben hozzájárult, hogy a fűtőművekben a kapcsolt energiatermelés megvalósult. Az Észak-budai fűtőmű kogenerációs fejlesztésének következtében az Zápor utcai fűtőművet üzemem kívül helyezték, az Észak-pesti hőközpontjainak fejlesztése révén és a Tahi úti visszaemelő szivattyúzás megvalósításának köszönhetően a Révész fűtőmű üzeme is megszűnt a 2011/12 fűtési szezonról.

Jelentős energiahatékonysági lehetőségeket hordoz Budapesten a hulladék hő hasznosítása, így a Széchenyi gyógyfürdő elfolyó gyógyvizének hulladék hőjét már hasznosítják az Állatkert épületeinek fűtésére.

A Budapesti Erőmű Zrt. (BERT) Kelenföldi Erőművének rekonstrukciója során a több mint hetvenéves főberendezések lecserélésre kerültek. A fejlesztési programnak köszönhetően Budapest villamosenergia-szükségletének 10%-át úgy állítják elő, hogy a károsanyag-kibocsátás a korszerűsítés előtti kibocsátás egyötödére csökkent.

A fogyasztói oldalon történő korszerűsítések szükség-szerűen a hőigény csökkenését eredményezik, a versenyképes távhőellátás csak piacbővítéssel tartható fenn, emellett a hőközpontok folyamatos, ütemezett korszerűsítése és a kb. 60%-ot kitevő, még korszerűtlen szállítóvezetékek felújítása szükséges.

A versenyképes és fenntartható távhőszolgáltatás érdekében a hidraulikailag független távhőközpontok kooperációs gerincvezetékekkel történő összekötése szükséges. Új területek távhőszolgáltatásba történő bevonásával a rendszer kihasználtsága javítható, és egyúttal a kapcsolt energiatermelés előnyei kihasználásához a megtermelt hőenergia felvevőpiac bővítésének lehetősége is erősödik. A kooperációs vezetékszakaszok ütemezetten valósulhatnak meg, az egyes szakaszok prioritása a megváltozott jogszabályi környezet miatt az elmúlt években módosult. Elsődleges prioritást az Újpest-Újpalota stratégiai vezetéke, a dél-budapesti stratégiai kooperációs távvezeték összekötés, valamint a Hulladékhasznosító Mű-Káposztásmegyér közötti bekötővezeték felbővítése élvez. Emellett potenciális piacbővítési lehetőség mutatkozik a belvárosi területek esetében – az európai nagyvárosok többségének belvárosa távhővel (fűtés-hűtés) ellátott –, ahol különösen fontos a magas levegőtisztaság mérséklése. A belvárosi távhőellátás megoldást jelent az egyre sürgetőbb kéményfelújítások problémájára is. Energiahatékonysági és klímavédelmi szempontokat figyelembe véve a belvárosi távhőhálózat kiépítése szintén javasolt. A hőforrásokhoz történő csatlakozás vizsgálatai során

kiviteli tervek készültek. A Kossuth tér környezetében 20 MW, míg a teljes vezetékfejlesztéssel érintett területen a potenciális fogyasztókat további 20 MW-ot meghaladó hőteljesítmény-igény jelentkezésével lehet figyelembe venni.

A budapesti távhőellátásnak a távhűtés jelenleg nem képezi részét. A nyári hőterhelés megnövekedésével az épületek hűtési igénye is növekszik, melyet jelenleg helyi szintű hűtőberendezések elégítenek ki. Az épületek hűtési igényének távhővel való fedezése hatékony megoldás, melynek bevezetését elő kell készíteni a közeljövőben.

Közvilágítás – helyzete, üzemeltetése, fejlesztési igények (LED)

2013-ban a BDK hálózatán még üzemelő két fényforrásos lámpatestek cseréje valósult meg, mellyel a megvilágítási szint tartása mellett a beépített teljesítmény csökkent. A projekt eredményeként az éves energia megtakarítás 57 685 kWh, melyhez 1 730 e Ft költségmegtakarítás társul a 2014. évtől. A közvilágítási hálózat korszerűsítése érdekében folytatódott a nagyforgalmú aluljárók lámpatestjeinek cseréje négy helyszínen. Az energiamegtakarítás éves szinten 287 238 kWh, melynek köszönhetően 8 620 e Ft éves megtakarítás várható 2014. évtől. A világítási energiaigény további csökkentése céljából folyamatos LED-es fényforrásokra történő áttérés kívánatos. A lámpatestek cseréje mellett további energiamegtakarítást eredményezhet különböző műszaki megoldások alkalmazása, úgy mint többfokozatú előtétek alkalmazása révén éjszakai teljesítménycsökkentés, illetve intelligens közvilágítási vezérlőrendszer telepítése.

MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOK ALKALMAZÁSA, A KÖRNYEZETTUDATOS ENERGIAGAZDÁLKODÁS LEHETŐSÉGE

Napjainkban az egyre növekvő energiaigények és az azok megtermeléséhez kapcsolódó üvegházhatású gázok kibocsátásának növekedése, hazánk gázimportfüggősége mind az energiahatékonyság és környezet-tudatosság felé kell terelje a felelősen gondolkodó társadalom figyelmét, a fosszilis energiahordozók (szén, olaj, földgáz stb.) mellett a megújuló energiák egyre fontosabb szerepet kell betöltsenek az energiaigények kielégítésében.

Budapesten az épületállomány energiafogyasztása az összes kibocsátott CO₂ egyharmad részét teszi ki, tehát nem csak a termelői és elosztói oldalon szükségesek beavatkozások, hanem a felhasználói oldalon is energiahatékonysági intézkedések megtétele szükséges az energiahatékony és alacsony károsanyag-kibocsátású épített környezet kialakítása révén.

A 2020-tól érvénybe lépő új energetikai követelményrendszer szerint minden jelentős felújításon áteső épü-

letnek, ahogyan minden új építésű épületnek is teljesítenie kell a „közel nulla” követelményt.

A budapesti SEAP adatai szerint a fővárosi épületállomány mintegy 30%-át kitevő paneles építésű lakótelepek, illetve a közel 60%-ot kitevő hagyományos szerkezetű társasházak felújításával közel 35%-os fűtési energia-megtakarítás valósítható meg. A mintegy 15 000 000 m²-re becsült kereskedelmi, szolgáltató és irodaépület-állomány felújításával pedig 25%-os csökkenés érhető el.

A belvárosi épületek nagy része a 19. század végén épült, a történeti belváros épületeinek 80%-a valamilyen védelmet élvez, magas építészeti értéket képvisel. A századfordulós épületek megfelelő minőségű energetikai felújítására (best practice) kevés megvalósult példa áll rendelkezésre, mintáértékű pilot projektek elindítása szükséges.

A paneles építésű lakótelepek energiahatékonysági programja részben megvalósult, illetve folyamatban van, azonban a megvalósult minőség sok esetben megkérdőjelezhető.

A fővárosban a meglévő épületállomány jelentős beépített energiát hordoz. A jövőbeni fejlesztési igények nagy része kielégíthető a meglévő beépített területeken belül. Az új építésű épületek a teljes épületállomány csupán 1-2%-át teszik ki, így a hangsúlyt a meglévő épületek energetikai korszerűsítésére kell helyezni.

Nem készült el máig a budapesti épületállomány energetikai tipologizálása, energiapotenciáljának részletes felmérése és elemzése, mely stratégiaileg megalapozná a szükséges fejlesztések, átalakítások mértékét, irányát, területi preferenciáit. A megújuló energiaforrások hasznosítása az épületek energiaellátásában Budapesten jelenleg teljesen kihasználatlan.

A környezettudatos energiagazdálkodás nagymértékben hozzájárul a klímaváltozás káros hatásainak enyhítéséhez. Az energiafelhasználás visszafogásával, egy részének megújulókból történő fedezésével – az ehhez illeszkedő alacsony hőmérsékletű fűtési, és hűtési technológiákkal kiegészítve – az üvegházhatású gázok kibocsátása csökkenthető. Helyi hasznosítás esetében a megújuló energiaforrásokban rejlő lehetőségek csak abban az esetben használhatóak ki hatékonyan, ha az ellátni kívánt épület új építés esetében erre energetikailag megfelelően tervezett, utólagos alternatív energiával történő energiaellátás esetében pedig az épület energetikai korszerűsítése, hőszigetelése, energiafelhasználás csökkentése megtörténik.

A megújuló energiaellátási mód nemcsak a fővárosban, de az egész országban kezdetleges stádiumban van Európához képest. Lényegesnek tekinthető azonban, hogy Budapest szennyvíztisztító telepein megvalósult a biogáz felhasználás, az így megtermelt villamos- és hőenergia a telepek ellátása nagy részét biztosítja.

Az intelligens energiaelosztó- és mérőhálózat bevezetésével a megújuló energiaforrások hasznosítása települési szinten is hatékonyan kihasználhatóvá tud válni.

Bioenergia

Budapesten a bioenergia hasznosítása kis-, vagy közepes méretű berendezésekkel képzelhető el, elsősorban a szennyvíztisztítás során keletkező biogáz felhasználásával. A három budapesti szennyvíztisztítóban rendelkezésre áll olyan technológia, amellyel ebből az energiahordozóból állítanak elő villamos- és hőenergiát.

Észak-pesti Szennyvíztisztító Telep

2008-ban kezdődött meg a jelentős volumenű környezetvédelmi és bioenergetikai beruházás, amely energiatakarékos és környezetbarát megoldást biztosít a szennyvíziszap kezelésére a telepen. A létesítmény, a Dél-pesti telepen már évek óta működő iszapasztórizáló egységhez hasonló módon, a szennyvíziszapból biogázt állít elő. 2009. év elejétől teljes kapacitással működik.

A szennyvíztisztító telepen az anaerob iszapkezelés során keletkező biogáz hasznosítása történik kogenerációs kiserőművekben és kazánokban. A termelt villamos energia a 2010-es évben a telephely szükségleteinek 82%-át biztosította. A hőenergia a rothasztó tornyok és épületek fűtésére, valamint a használati melegvíz előállítására kerül hasznosításra. A telephely hőenergia tekintetében 100%-ban önellátó. A három telepített kogenerációs kiserőmű elektromos teljesítménye összesen 3035 kW, hőteljesítménye 3425 kW. A megtermelt villamos energia jelenleg a telep belső hálózatára kerül, de folyamatban van a szolgáltató hálózatára történő kitáplálás megvalósítása. A telepen emellett napelemek felhasználásával kis mennyiségű szoláris energia is hasznosításra kerül.

Dél-pesti Szennyvíztisztító Telep

A Dél-pesti Szennyvíztisztító Telepen képződő biogáz energiátartalmát 2 db kogenerációs kiserőmű (elektromos teljesítményük 1461 kW, hőteljesítményük 1620 kW) energiává alakítja. A termelt energia a szennyvíztisztító villamos energia igényének mintegy 90%-át, hőszükségletének 100%-át fedezi, az energia belső hálózaton kerül felhasználásra.

Napenergia vonatkozásában a telepen 2012. év őszétől üzemelő napelemes rendszer 4 hónap alatt 8967 kWh villamos energiát állított elő, 116 kW beépített teljesítmény mellett. A rendszer a tisztítómű belső villamos hálózatára táplálja az energiát. A telep területén keletkező biogáz mennyisége indokolja, hogy további 1100 kW teljesítményű kogenerációs kiserőmű telepítése valósulhasson meg 2013. évben, az előállított villamos energia egy része a városi hálózatra is kerülhet.

Budapest Központi Szennyvíztisztító Telep

A Budapesti Központi Szennyvíztisztító területén termofil rothasztással történik a sterilizálás és biogáztermelés. A 2009-ben átadott telepen átlagosan napi mintegy 230 ezer m³ szennyvíz kerül kezelésre. 2012. évben a termelt biogáz mennyisége 8,8 millió m³ volt. A biogáz 62-65% metán-tartalommal rendelkezik, melyet kapcsolt energiatermelő egység hasznosít. Erre a célra három gázkazán és három gázmotor áll rendelkezésre. Normál üzemben a biogázt a gázmotorok használják fel villamos energia termelésére, mely a telep villamosenergia-igényének 60%-át fedezi. Ezzel párhuzamosan hőenergiát is előállítanak. A hőenergia a pasztórizálás, valamint a rothasztás energiaigényét látja el, illetve téli időszakban a technológiai épületek fűtését a kondenzáció megelőzése céljából. Abban az esetben, ha a motorok által termelt hőmennyiség nem elegendő, a fennmaradó részt a kazánok látják el. A kazánok tüzelőanyaga normál üzemben földgáz.

Budapest területén lévő mezőgazdasági területeken megtermelhető energia előállítására alkalmas termények csak kis mennyiségeket jelentenek, amelyeket csak a helyi energia előállításában célszerű hasznosítani.

Geotermikus energia

A geotermikus energia hasznosítását akkor tekinthetjük megújulónak, ha a földkéregből kivett közeg, fluidum (pl. termásvíz) hasonló mélységbe visszasajtolásra kerül annak érdekében, hogy a kivétel hosszú távon működőképes lehessen. A Nemzeti Megújuló Energia Cselekvési Terv 2020-ig 57 MW_e beépített teljesítményű geotermikus erőmű kapacitást céloz meg Magyarországon.

A geotermikus energia elsődlegesen hőtermelési céllal hasznosítható, felhasználása a fővárosban elsősorban gyógyászati célú, valamint kisebb próbálkozás történik használati melegvízként történő felhasználására. Kisebb mértékű a hőszivattyúk alkalmazása, amelyekkel elsősorban a földhő közvetlen hasznosítása történik. Lehetőségek a +6 °C-os folyóvizek hőenergiájának kinyerésében, az erőművek elfolyó hűtővizeiben, a fürdőmedencék kifolyóvizeiben és a tisztított szennyvizek hőenergiájában rejlenek, a hasznosítás egyik esetben sem kapott ezidáig kellő hangsúlyt.

Geotermikus energia hasznosítás esetében Budapesten földhőszivattyús rendszerek alkalmazhatóak, valamint lehetőség van szeizmikus kutatásokat követő mélységi geotermikus program indítására, erőmű létesítésére, a távhő- és villamosenergia-ellátás megújuló energiával történő kiegészítésére. Magyarországon – a külföldön már elterjedt geotermikus energiahasznosítás mintájára – több településen készültek és készülnek tanulmányok, kutatások, fúrások a földhővel történő hőellátás és villamosenergia-termelés megvalósíthatóságának reményében. Földszivattyús rendszer hazánkban több üzemel, geotermikus erőműre itthon működő példa még nincs, Németországban több működik.

Napenergia

Magyarország napenergia hasznosítás szempontjából kedvező, mert a napsütéses órák száma 1900–2200 között alakul. Ma korszerűnek mondható **termikus napenergia-hasznosító berendezések jelenleg leggazdaságosabban melegvíz előállítására alkalmasak, amelyekkel a lakossági és intézményi melegvíz ellátásában az éves fogyasztás 60-70%-a fedezhető lenne.** Magyarországon a nyáron hasznosítható napenergia ötszöröse a télinek, ezért kézenfekvő a nyári igények kielégítése ezzel az energiahordozóval. A fotovoltaikus panelek világpiaci árának csökkenésével és globális terjedésével az elektromos energia megtermelése is egyre elérhetőbbé válik, így szükséges felmérni a fővárosban rejlő szoláris energia-potenciált. A hasznosítható napsugárzás mennyiségét befolyásolja a hasznosító berendezés tájolása és dőlésszöge, így a belvárosi épületek közül egyesek kedvezőbb, mások kedvezőtlenebb helyzetben vannak. Ebből fakadóan a megtermelt energia szomszédsági rendszerben történő elosztásának lehetőségét is meg kell teremteni.

Jelenleg viszonylag kis arányú a napenergia felhasználás, azonban egyre több épület lapostetején, tetőszerkezetén jelennek meg napkollektorok, amelyekkel használati melegvizet, illetve fűtési hőenergiát állítanak elő. A nyári időszak magas villamosenergia-igények abszorpciós hűtés alkalmazásával csökkenthetőek.

Szélerenergia

Budapesten nagyméretű szél erőmű park létesítése a lakóterületek, a repülőtér védelmi zónája, valamint az egyéb környezetvédelmi területek miatt nehezen képzelhető el, a városhoz kapcsolódóan a közigazgatási határon kívül viszont vizsgálható ezek elhelyezése. A családi házak villamosenergia-ellátására telepíthető kisméretű szélkerék, vagy turbina.

Vízenergia

Budapest területén egyrészt a folyóvizek mozgási energiáját hasznosító törpevízmű, áramlássalos turbina, alul hajtott kerék (vízimalom) létesítése képzelhető el, amelyek a Duna, a kis vízfolyások, a tisztított szennyvíz, az erő- és fűtőművek elfolyó hűtővizének, a fürdők elhasznált medence vizének mozgási energiáját hasznosíthatják.

Másrészt a Duna vizének hőszivattyús hasznosítása is további lehetőségeket tartogat.

A Duna vize a környezetében lévő létesítmények, városrészek hűtési igényeit biztosíthatja, azonban ez az energia távolabb is hasznosítható a város alatti talajokban fellelhető ún. Duna-terasz, illetve a felhagyott iparivíz-rendszeren (vízkivételi mű, nagyméretű vezetékek) keresztül.

ELEKTRONIKUS HÍRKÖZLÉS – ELLÁTÁS, KIÉPÍTETTSÉG ALAKULÁSA, NEMZETKÖZI ÖSSZE-HASONLÍTÁS

Általánosságban elmondható, hogy a városok és a környező települések közötti telekommunikációs kapcsolatok fejlődése növeli a közöttük lévő társadalmi-gazdasági kapcsolatokat erősségét, és gyorsabb reagálást biztosít a bekövetkező gazdasági eseményekre.

Vezetékes ellátás

A távközlési szektort Budapesten folyamatos fejlődés, bővülés, átalakulás jellemzi. A KSH adatai alapján megfigyelhető a hagyományos (analóg) fővonalak és ISDN vonalak számának folyamatos csökkenése, mely 2010. évben a 800 000 előfizetői szám alá esett. A kábeltelevízió előfizetőinek száma enyhén emelkedő tendenciát mutat, közelítve a 600 000 előfizetői számot, közben az internet előfizetők száma egy meredekebb növekedéssel megközelítette utóbbit. A hagyományos távközlési iparág átalakulásában többek között a következő folyamatok játszanak szerepet:

- a VoIP alapú szolgáltatások előtérbe kerülnek a távolsági hívások piacán;
- az üzleti előfizetők távolsági hívásai a WAN-ok felé helyeződnek;
- az egyéni előfizetők körében, távolsági hívás vonatkozásában rohamosan terjed a vezeték nélküli kommunikáció;
- IP telefonok terjedése;
- internet-kereskedelem és on-line ügyintézés térhódítása.

Budapest területén a vezetékes adatátviteli és hírközlési ellátást több szolgáltató biztosítja, úgy mint Magyar Telekom Nyrt., INVITEL Távközlési Zrt., UPC Magyarország Kft., GTS Datanet Távközlési Kft. és egyéb szolgáltatók.

A főváros területén az elmúlt évtizedekben a táv- és hírközlési rendszerek jelentős fejlődésen mentek keresztül. Nagyarányú hálózatépítés valósult meg a vezetékes rendszeren. Az átviteltechnika fejlődése lehetővé tette az optikai rendszer megjelenését. Nagyobb arányú optikai fejlesztés először a pesti belvárosban valósult meg (BOH), amelyet fokozatosan követett a budai oldal is.

A kábeltelevízió hálózati- és szolgáltatási rendszer (KTV) fokozatosan a távközlési piac-szerkezetben is jelentős hatás-kiváltásra alkalmas szélessávú multimédia hálózati platformmá vált. A fejlesztések eredményeként a digitális KTV hálózatok mára az összes távközlési szolgáltatás nyújtására képesek, beleértve a hang- és az adatátvitel csomagkapcsolt átvitelt is, köszönhetően a hálózat kétirányúvá tételének, a hibrid optikai-koaxiális hálózatok elterjedésének.

A nagyobb KTV szolgáltatók saját optikai gerinchálózatokkal rendelkeznek, közülük a Magyar Telekom Nyrt., a UPC Magyarország Kft., és a DIGI Távközlési és Szolgáltató Kft. rendelkezik jelentősebb lefedettséggel Budapesten.

A szolgáltatók ma több technológia között is választhatnak a szélessávú hírközlési hálózatuk fejlesztéséhez, ma a szakma az IP alapú, végpontok között optikai hálózati technológiát preferálja (FTTH), ez biztosíthatja a jövőben az egyre növekvő sávszélesség-igények hosszú távú kielégítését.

Vezeték nélküli ellátás

A nagyobb kapacitású telefonközpontokat a kábeles átkérő hálózaton kívül mikrohullámú összeköttetéssel is ellátták, amelyek magassági korlátozást is jelentenek. A vezetékes telefonhálózat mellett az utóbbi években jelentős mennyiségi és minőségi változáson ment át a mobiltelefon készülékek használata. A főváros területén három jelentős szolgáltató (Magyar Telekom Nyrt., Vodafone Magyarország Zrt., Telenor Magyarország Zrt.) működik. **A főváros beépített területein mind a vezetékes, mind a mobil telefonellátás kiépült.**

A telefonközpontokról ellátott előfizetői ellátási terület rendelkezik a hagyományos távbeszélő igényen túlme-

nően az ún. CityNet optikai elérési hálózattal, az ISDN (integrált), az MLLN (bérelt menedzselt vonali), a LAN-Flex (közvetlen összekötés), internet, stb. szolgáltatókkal is.

A Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság által készített 2012-es piackutatás szerint a lakosság a korábbi megkérdezésekhez hasonlóan a mobiltelefont tartja a legnélkülözhetőbb távközlési szolgáltatásnak. A kombinált szolgáltatások arányának (mobilt, internetet és tévészoolgáltatást együtt tartalmaznak) dinamikus növekedése figyelhető meg, míg a helyhez kötött telefonszolgáltatás népszerűsége folyamatosan csökken.

A helyhez kötött telefonszolgáltatáson belül a PSTN (kapcsolt közcélú hálózat) technológia dinamikusan csökken (2010-ben 71%, míg 2012-ben 53%), a kábeltelefon részaránya viszont növekvő tendenciát mutat, a VoIP (internet telefon) technológia használata szintén növekszik.

SWOT

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A közműhálózatok kiterjedtsége (a távhő kivételével) közel 100%-os; ▪ A város nagy hatékonyságú kapcsolt villamosenergia termelésre képes erőművekkel rendelkezik, a távhőhálózat kiterjedt; ▪ A közműellátottsági színvonal megfelelő; ▪ A biogáz termelés és hasznosítás mindhárom szennyvíztisztító telepen megvalósult; ▪ A víz- és energiahálózatok jelentős tartalékkapacitásokkal rendelkeznek; ▪ Az árvízmentesített területek aránya közel 100%-os. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A közműfejlesztéseket nehezítik a közterületek rendezetlen tulajdonviszonyai; ▪ Előregedő közműhálózatok, ütemezett hálózati rekonstrukciók hiánya; ▪ Az épületállomány jelentős része energetikailag korszerűtlen fűtési rendszerekkel bír, a fogyasztói rendszerek, kémények állapota nem megfelelő; ▪ A távhőrendszer szigetüzeme csökkenti a távhőszolgáltatás versenyképességét; ▪ A nagy intenzitású csapadékok elöntést okoznak; ▪ Több helyen rossz állapotban lévő árvízvédelmi védvonal; ▪ Minimális mértékű megújulóenergia-hasznosítás.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alternatív energiák térnyerése; ▪ Távhőrendszer befogadóképessége megfelelő a megújuló energiaforrásokból származó hő iránt; ▪ A lakosság érdekeltté vált az energia- és vízfelhasználás csökkentésében; ▪ Elérhető és megfizethető a korszerű technológiák megjelenése, elterjedése; ▪ Termál-, gyógyvíz kutak nagyszámú előfordulása; ▪ Kedvező geotermikus gradiens; ▪ A települési szilárdhulladékok erőforrásként alkalmazhatóak energiatermelésre. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az árvízszintek szabályozásának hiánya; ▪ A Duna szennyezettsége közvetlen hatással van a vízbázis vízminőségére; ▪ A nagy hatékonyságú kapcsolt energiatermelő berendezéseket a hatályos jogi szabályozás miatt nem lehet megfelelően kihasználni; ▪ Támogatás és megfelelő jogi környezet nélkül a megújuló energiaforrások hasznosításának megvalósítása ellehetetlenül; ▪ Környezettudatos szemlélet stratégiai szintű hiánya; ▪ Új távhőterületek kijelölésében az együttműködés hiánya (lakossági, kerületi önkormányzati).

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- A meglévő épületállomány komplex energetikai felújítása, megújuló energiák részarányának növelése a földgázzal szemben;
- A távhőhálózat gazdaságos üzemeltetése: a jelenleg független távhőkörzetek összekapcsolásával új távhőterületek kijelölése, ellátható fogyasztók számának bővítése, új, versenyképes hőforrások távhőtermelésbe vonása, hulladék és iszap energetikai hasznosítása, illetve egyéb megújuló energiaforrások rendszerbe integrálása;
- Budapest területén a megújuló energia kihasználásának növelése elsősorban a biogáz előállításra, biomassza erőmű létesítésére és távhőrendszerbe integrálására, valamint geotermikus energia hasznosítására;
- Az energiatudatos építészet, a geotermikus energia és biomassza hasznosítás, az anyagában nem hasznosítható hulladékok energetikai célú hasznosítása, energiaparkok létrehozása;
- Történeti építészeti értékekkel bíró épületek energetikai megújítása;
- Helyi jelleggel a napelemek, napkollektorok és kisebb szélkerekek elhelyezésének növelése;
- Környezettudatosság, szemléletformálás;
- Kisvízfolyások kapcsán az illegális direkt bekötések megszüntetése;
- Közművek: hálózati rekonstrukciók, innovatív technológiák alkalmazása.

I. 13. KÖRNYEZETVÉDELEM

A város területegységei eltérő mértékben terheltek, de általánosan megállapítható, hogy Budapesten az összes környezeti közeg (levegő, víz, talaj) szennyezettsége tapasztalható. A Fővárosi Önkormányzat évről-évre elkészíteti Budapest környezeti állapotértékelését. A 2014-es értékelés alapján a főváros legjelentősebb környezeti problémái, kihívásai:

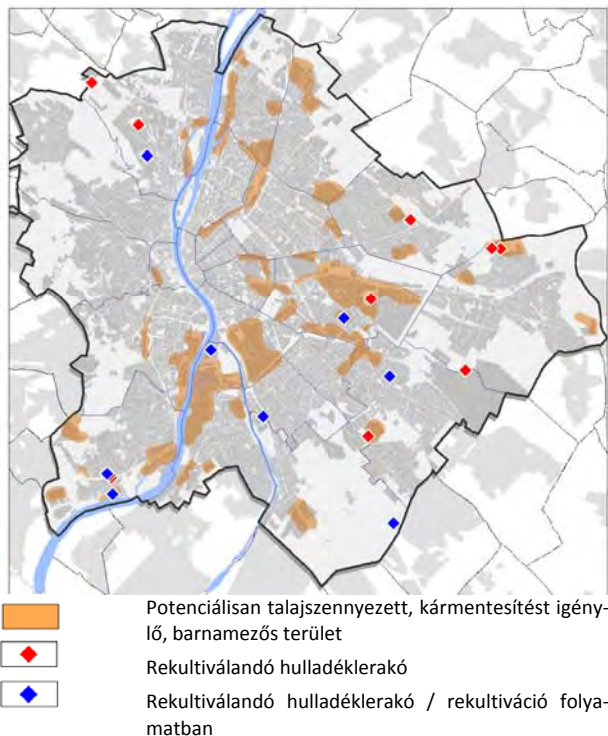
- a közlekedési eredetű zajterhelés,
- a kedvezőtlen levegőminőség (NO₂ és PM₁₀ szintje),
- árvízveszély, a mértékadó árvízszint megváltozásából eredő helyzetre való felkészülés,
- a köztisztasági problémák, az elhagyott hulladékok gyűjtése, kezelése, továbbá a települési hulladékok szelektív hulladékgyűjtésének, és a hulladékok lerakótól való eltérítésének folytatása,
- a természeti környezet értékeinek védelme, a biológiai aktivitás növelése.

Problémát jelent továbbá:

- a globális klímaváltozás hatásait felerősítő helyi klimatikus viszonyok,
- a földtani közeg szennyezettsége,
- a Duna és kisvízfolyásainak kedvezőtlen vízminősége.

FÖLDTANI VISZONYOK, TALAJSZENNYEZÉS

A Budai hegység és a Pesti-síkság két teljesen különböző anyaközetű terület. A főváros esetében különösen meghatározó az emberi társadalom talajalakító hatása: a felszín mesterséges átalakítása, a beépítések gyors változást (talajpusztulást) eredményeznek, így a város beépített területének eredeti talajait már nem láthatjuk. A Talajvédelmi Információs és Monitoring Rendszer (TIM) vizsgálatai alapján a talaj minősége Budapesten általában megfelelő, bár az eredmények több ponton a „B” szennyezettségi határértéket kismértékben meghaladó koncentrációt mutattak.

72. ábra: Talajszennyezettség Budapesten

A fővárosban egykor működő ipari tevékenységek számos helyen vezettek a földtani közeg szennyezettségéhez. A szennyezettségek felszámolásában problémát jelent a „szennyező fizet” elvének érvényesítése, a területek tulajdonviszonyainak megváltozása, a vállalatok átalakulása, privatizációja, vagy részleges/teljes megszűnése miatt. Általában csak új beruházás esetén kötelezhető a tulajdonos a környezetvédelmi beavatkozásokra, ez tehát az ingatlanfejlesztési projektet terheli. Az elmúlt időszakban csak kevés pozitív példa mutatkozott a barnamezős területek rendbetételét magába foglaló hasznosításra. Jellemzően a zöldmezős beruházások domináltak, melyek a termőföldek további csökkenését idézték elő.

Fentiek ellenére az elmúlt években jelentősebb beavatkozások történtek a szennyezettségek felszámolása érdekében. A FAVI-KÁRINFO adatbázis alapján, Budapest területén eddig több mint száz db tényfeltárást és műszaki beavatkozást végeztek el.

Az érintett területeken túlnyomórészt talajcserét hajtottak végre illetve elvégezték a szennyezett talajvizek mentesítését is. Megtisztításra került pl. az Óbudai Gázgyár telepének két gáztartálya, a budatétényi gázmassza-lerakatok területe, a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér szénhidrogénnel szennyezett környezete, a csepeli Petróleumkikötőben a savgyanta-gödrök térsége. Megtörtént a potenciális felületi veszélyforrások megszüntetése a budatétényi Metallochemia gyártelep nehézfém-tartalmú meddőhányója környezetében.

Ugyanakkor ezekben a térségekben továbbra is számolni kell talaj- és talajvíz-szennyeződések felbukkanásával. A szennyezett területek funkcióváltása a szükséges kármentesítés mértékétől függő anyagi és időráfordítással valósulhat meg. A mesterségesen feltöltött, rossz állékonyságú területek hasznosítása korlátozottan lehetséges, különösen a felhagyott hulladéklerakók

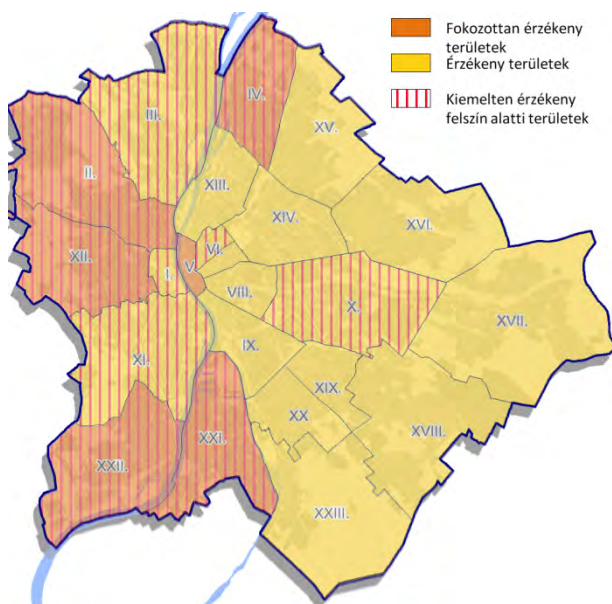
esetében, ahol a mélyben még roskadási folyamatok zajlanak.

A FAVI-KÁRINFO és a Felügyelőség adatbázisában 22 olyan helyszín szerepel, amely részben vagy egészében a Fővárosi Önkormányzat, vagy érdekeltségei tulajdonában áll. Ilyen kármentesítési kötelezettséggel terhelt területek pl. az Óbudai Gázgyár területe (FŐGÁZ), a Naplás-bánya (FKF) és a Cséry-telep (FTSZV).

A közelmúltban nyilvánosságra került az Illatos úti volt Budapesti Vegyiművek Zrt. telephelyének szennyezettsége. A területen mintegy 2300 tonnányi veszélyes anyagot tároltak megfelelő műszaki védelem nélkül, a környezetet közvetlenül veszélyeztetve. A Miniszterelnökség fedezetet biztosított a veszélyes anyagok elszállítására és ártalmatlanítására, így a közvetlen veszélyhelyzet elhárításra került, a kármentesítés folyamatban van. Az időközben elvégzett talajvizsgálatok a telephely tágabb környezetében több ponton is határértéket meghaladó talaj és talajvíz-szennyezettséget mutattak ki, amelynek felszámolása várhatóan további beavatkozást igényel.

FELSZÍNI ÉS A FELSZÍN ALATTI VIZEK

Budapest fejlesztési lehetőségeit nagyban befolyásolják, esetenként korlátozhatják a föld- és vízföldtani adottságai. A felszín alatti vizek ellenálló képessége, tűrőképessége besorolás alapján a budai hegyvidék egyes területei mellett „fokozottan érzékenyek” a vízbázisvédelmi területek. Pest területének nagyobbik része az „érzékeny” kategóriába tartozik. Karsztos, fokozott érzékenységgű területek találhatóak a budai kerületekben és Kőbányán. A szennyezés-feldolgozási képesség e területeken alacsony fokú, mivel a biológiai bontásban résztvevő talajréteg vékony, és alatta nyerszikla, kőtörmelék van. A szennyezés gyorsan terjed az említett szerkezeti helyzet miatt.

73. ábra: Felszín alatti víz állapota szempontjából érzékeny területek, 27/2004. (XII. 25.) KvVM rendelet

A felszíni vizek tekintetében – néhány kisebb állóvíztől eltekintve – a folyóvizek a meghatározó elemek Budapesten. A Duna vízminősége néhány paraméter kivételével megfelel a jogszabályban előírt határértékeknek, de az oxigénháztartás jellemzői tekintetében kedvezőtlen értékek mérhetők. A Duna budapesti szakaszának szerves- és tápanyag-szennyezését csökkentették a közelmúlt fejlesztései (Észak-pesti Szennyvíztisztító Telep korszerűsítése, Központi Szennyvíztisztító Telep megépítése), a szennyezettségek jellemzően a fővároson kívülről érkeznek a folyóba. A Ráckevei (Soroksári) Duna gyakorlatilag állóvíz jellegű, mivel a korábbi Dunág két végét zsilippel lezárták, és vízpótlását ezekkel szabályozzák. A vízminőséget terhelő problémák következményeként az elmúlt évek során több esetben ezen a folyószakaszon főként oxigénhiánnyal összefüggő kritikus vízminőségi helyzet alakult ki. Az RSD jó állapotának megvalósulásához állami feladatkörben a széleskörű revitalizációs beruházás részben megvalósult: a Kvassay és Tassi-zsilipek rekonstrukciója, továbbá a monitoring rendszer fejlesztése befejeződött, a parti sávban található üdülőterületek csatornázása és a Tassi vízleeresztő műtárgy építése folyamatban van. A projekt már nem tartalmazza a főmeder és mellékágainak mederkotrását.

Budapest jelentős szerepet betöltő kisvízfolyásai – az Aranyhegyi-patak, az Ördögárok, a Hosszúréti-patak, a Szilas-patak, a Rákospatak és a Gyáli-patak – a fővároson kívül erednek. Az elválasztott rendszerrel csatornázott területeken jellemzően a csapadékvizek befogadói, ugyanakkor több agglomerációs településnek tisztított szennyvizet is befogadják, így már szennyezetten érkeznek Budapestre. A kisvízfolyások vízminőségi paramétereik kevés kivételtől eltekintve nem felelnek meg a vonatkozó határértékeknek.

A fővárosban jelentős mértékű a termálvízre települő gyógyfürdők és melegvízes strandok száma. A kitermelt termálvizet a használat után a közeli felszíni vízfolyásokba (a Dunába) helyezik el, amely sótartalma és hőterhelése okozhat elváltozást a víztestekben.

Budapest beépített területeinek nagy része csatornahálózattal ellátott. A város teljes csatornázottságának tervei elkészültek, melyek – uniós forrásokból történő – megvalósulása folyamatban van.

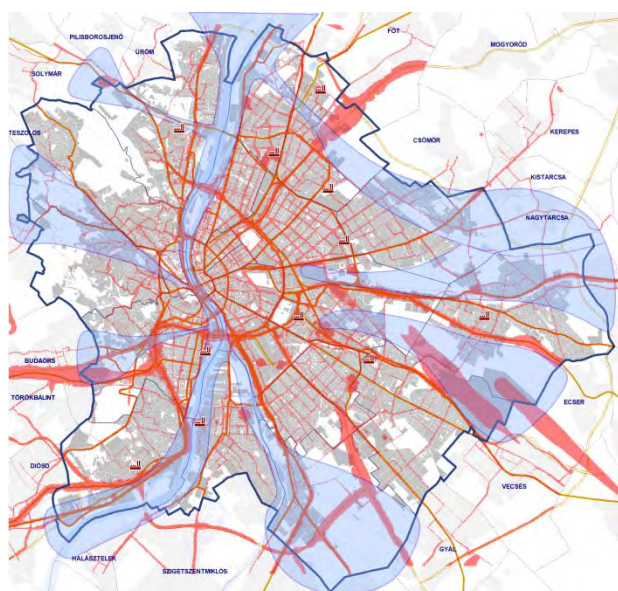
LEVEGŐTISZTASÁG ÉS VÉDELME; ZAJ- ÉS REZGÉSTERHELÉS

Budapesten a határértékek túllépéséhez képest legjelentősebb légszennyező anyag a nitrogén-dioxid, amely a 2005-től tapasztalt javulást követően 2008 óta gyakorlatilag állandó szintű. További jellemzője, hogy elkülönült a szennyezettebb belváros és peremkerületek nitrogén-dioxid szintje. A második legszennyezőbb

anyag, a szálló por (PM10) fővárosi szint javulásának mértéke a 2005-2006-os állapothoz képest éves szinten gyakorlatilag kétszer annyi tiszta nap mellett egyharmados volt. Ugyanakkor 2009 óta inkább állandó szintű, így még mindig nem állítható, hogy a budapesti környezeti levegő PM10 szintre vonatkozóan megfeleljen a levegő levegőterheltségi szintre vonatkozó határértéknek és a további követelményeknek.

A 2005-2013 közötti javulás mellett a levegőterheltségi szint Budapest és környéke esetében a nitrogén-dioxid (NO₂), a szálló por (PM10) valamint annak benz(a)-pirén tartalma tekintetében még mindig meghaladja a levegőterheltségi szintre vonatkozó határértéket (Ld: a légszennyezetségi agglomerációk és zónák kijelöléséről szóló 4/2002. (X. 7.) KvVM rendelet 1. számú melléklete szerint).

A szálló por határértékek tartós túllépése miatt Magyarországgal szemben 2009 novemberében megkezdett és jelenleg is tartó kötelezettség-szegési eljárás – több magyarországi települést, azon belül Budapestet és az

Jelmagyarázat:

- Zajkonfliktussal érintett terület (Budapest stratégiai zajtérképe, 2007.; Budapest Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér zajtérképe, 2012.)
- Átszellőzési sáv
- Jelentősebb légszennyező pontforrás (erőmű, fűtőmű, hulladékégető)

74. ábra: Zajkonfliktus és levegőminőség Budapesten

agglomeráció településeit is érintve – indult. E tárgykörben az EU Bizottság mintegy 20 tagállam ellen indított eljárást, ez alapján is, de az Európai Környezetvédelmi Ügynökség kiadott jelentései alapján is megállapítható, hogy más hasonló környező európai nagyvárosokkal (pl. Varsó, Bukarest, Belgrád, Bécs) összehasonlítva Budapest légszennyezettsége nem rosszabb azoknál, a Budapest esetében is tapasztalt jelentős javulás a környező államokban is észlelt folyamat volt.

A budapesti levegőminőségi helyzet fő tényezői: a helyi légszennyező források, amelyek lehetnek helyhez kötött (például a lakossági, vagy ipari kémények), vagy mozgó források (gépjárművek kibocsátása), légköri különleges hőmérsékletviszonyok, kémiai (fotokémiai) folyamatok és további, távolabbi kibocsátások, amelyek egy része akár országhatárokon át terjedő meteorológiai szállítási (transzport-) folyamatok eredményeképp itt fejtik ki hatásukat. A levegőben található szilárdanyag részecskékkel kapcsolatos kutatási eredmények alapján már köztudomású, hogy a fővárosi PM10 szint az őszi-téli időszakban mintegy egyharmada (15-40% között) származhat a háztartási eredetű szilárd, leginkább fatüzelésből, míg egyhatoda a közlekedési kibocsátáshoz köthető. Az elmúlt évtizedekben nagymértékben csökkent a korábban jelentős mennyiségben Budapesten kibocsátott ipari eredetű légszennyező anyagok (kén-dioxid, szén-monoxid, nitrogén-oxidok és szilárdanyag részecskék) mennyisége.

A főváros egyik legnagyobb környezeti problémája a jelentős zajterheltség. A zajterhelés nem csak pszichés, egészségügyi értelemben is káros az emberi szervezetre, nagyban rontja a város élhetőségét. Budapest stratégiai zajtérképe és a korábbi évek tapasztalatai alapján megállapítható, hogy a lakosság zajterhelését domináns módon a közúti közlekedés okozta kibocsátás határozza meg. Ezt követi a vasúti és lokálisan a repülőtér közelében érvényesülő légi forgalom zajterhelése. A főváros területén a jelentős zajproblémát okozó üzemek száma, illetve az érintett lakosok száma is viszonylag csekély, így kevesebb problémát okoz az üzemi kibocsátás.

A zajterhelési helyzet a város több területén annak ellenére kedvezőtlen, hogy az utóbbi időben a zajcsökkentésre irányuló intézkedéseknek igyekeznek érvényt szerezni. Útkorszerűsítés és/vagy a területfelhasználás megváltoztatása során ma már minden esetben készül zajterhelési vizsgálat, zajvédelmi munkarész. A különböző zajgátló berendezések új utak építésénél széles körben elterjedtek. Az elmúlt években épült újabb útszakaszok (M0, 6-os bevezető, stb.) mellett az útvezetés, korszerű útburkolat (csendes aszfalt), zajárnyékoló falak építése következtében a zajterhelés általában nem lépi túl a rendeletben előírt értéket.

A határértéket meghaladó zajszint értékek Budapest minden főútjának környezetére jellemzőnek mondhatók. A küszöbérték-túllépés mértéke jelentős a belváros főútjai, az autópályák bevezető szakaszai mellett. Néhány fontos útvonal környezetében az L_{den} (teljes napi) zajterhelési szint 75 és 80 decibel (dB) között van, azaz a terhelés a még elfogadható értékénél 12-17 dB-lel nagyobb. A konfliktusos területeken a magas zajterhelés főként a nagy forgalom illetve a szűk utcák, sűrű beépítés következménye. Bár a vasúti közlekedés a közúti zajnál lényegesen kisebb területet érint, jelentős helyi zajkonfliktust eredményez. A tehervonat-forgalom

a legfőbb konfliktustényező, főként az éjszakai időszakban, különösen a nagysebességű, városon belüli vonalszakaszokon. A légi közlekedés okozta zajterhelés elsősorban a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér környékén (XVII. kerületben) okoz lakossági panaszokat. A repülési forgalom környezeti zajterhelése kisebb területet érint magasabb, 70 dB körüli zajszinttel, azonban jelentős a városban az alacsonyabb szintű zavaró hatás. A 2007-es stratégiai zajtérkép és a hozzá tartozó intézkedési terv megújítása – tekintettel a vonatkozó 2012-13-as határidőkre – elmaradt. A megújítás 2017-18 évi határidővel reális, előkészítése folyamatban van.

HULLADÉKKEZELÉS

Budapesten évente átlagosan összesen 1,6 millió tonna hulladék keletkezik, ebből kb. 800-900 ezer tonna a lakosságtól begyűjtött hulladék. A keletkező összes hulladékmennyiség enyhén emelkedő tendenciát mutat, ugyanakkor a lakosságtól begyűjtött települési hulladék mennyisége inkább csökkent az elmúlt időszakban.

Budapesten a rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya folyamatosan növekszik, 2013-ban 99,8% volt, jóval meghaladva az országos átlagot. A fővárosban a hulladékkezelési közszolgáltatás megszervezése, működtetése alapvetően fővárosi önkormányzati és nem kerületi feladat, így Budapesten a fővárosi önkormányzat a Fővárosi Közterület-fenntartó Zrt. (a továbbiakban: FKF) útján biztosítja a hulladékkezelési közszolgáltatás ellátását, vagyis a települési szilárd hulladék rendszeres gyűjtését, elszállítását valamint kezelését.

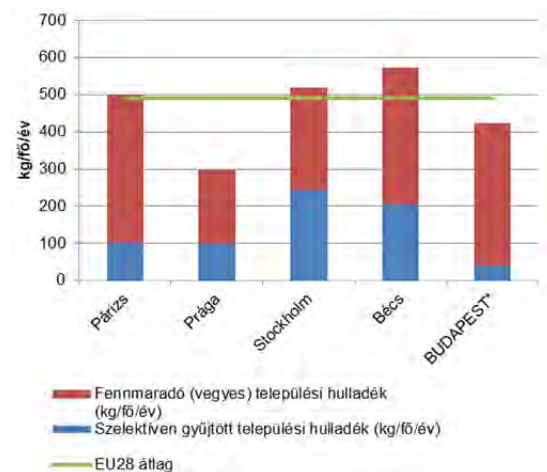
Az elmúlt években a hulladékok szelektív gyűjtése jelentős fejlődésen ment keresztül. A szelektív gyűjtőszigeteken és hulladékudvarokon több éve megvalósuló gyűjtést fokozatosan kiegészítette a házhoz menő gyűjtési rendszer, amely 2014 végére teljes Budapesten kiépült, döntően átalakítva a hulladékgyűjtés rendszerét. A közszolgáltatás keretében gyűjtött összes hulladékhoz viszonyítva a szelektíven gyűjtött hulladék aránya 7,7%-ra növekedett 2013-ra (2007-ben csak 3% körüli volt), ugyanakkor ez az arány még elmarad más – Budapesttel összehasonlítható léptékű – uniós nagyvároséhoz képest.

Jelenleg Budapest területén kb. 300 gyűjtősziget áll a lakosság rendelkezésére. A szigetek számának és területi elhelyezésének optimalizálása folyamatosan zajlik.

Az FKF által működtetett hulladékudvarokban (jelenleg 16 helyszínen) a veszélyes hulladékok átvételéről is gondoskodik a közszolgáltató. Folyamatban van két új, korszerű hulladékudvar kialakítása a XV. és a XVIII. kerületekben, melyek szemléletformáló és újrahasznosító központként is funkcionálnak majd.

A fővárosban 2006. óta végzik a kerti biohulladékok elszállítását a kertvárosias lakóterületeken. A folyamatos mennyiségi növekedés a rendszer kiterjesztését és

népszerűségének növelését jelzi. Az összes szelektíven gyűjtött hulladék gyakorlatilag 40%-át a kerti biohulladék teszi ki. A házi komposztálás bevezetésének támogatását 2007-ben kezdte meg az FKF, mára 12 kerület csatlakozott a programhoz.

75. ábra: Keletkezett települési hulladék mennyisége néhány európai nagyvárosban, 2012, 2013* (Forrás: BKÁÉ 2014.)

Az építési-bontási hulladékok gyűjtésével, kezelésével és újrahasznosításával az FKF és több magáncég foglalkozik. A Budapesten újrahasznosított inert hulladék mennyisége meghaladja a fél millió tonnát évente. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy ebbe a mennyiségbe a feltöltés számára hasznosított szennyezett föld is beszámításra kerül, így az épületek, építmények bontásából származó, „értékes” anyagok újrahasznosítása aránya ennél rosszabb.

A Budapesten keletkező hulladékok ártalmatlanítási formáját tekintve szintén lemaradás mutatkozik: bár az energetikai hasznosítás aránya viszonylag jelentős, de az alacsony újrahasznosítási arány mellett továbbra is nagyon magas a lerakással ártalmatlanított hulladék mennyisége (~40%).

A fővárosi önkormányzat a hatékonyabb szelektív hulladékgyűjtés és a jobb újrahasznosítási arány érdekében megkezdte saját szelektív hulladékválogató és kezelő (újrahasznosító) kapacitásainak növelését részben pályázati források útján (járműbeszerzés, válogatóművek kialakítása, komposzttelep bővítése, stb). Az önkormányzat vizsgálja a szennyvíztelepeken képződő szennyvíziszapok és a jelenleg lerakásra kerülő hulladékok együttes energetikai hasznosításának lehetőségét.

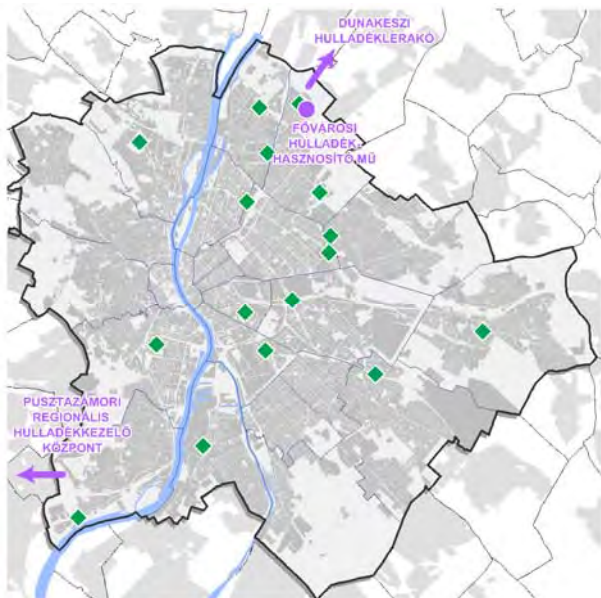
Az FKF által gyűjtésre kerülő települési szilárd hulladék jelentős része (kb. 60%-a) a rákospalotai Hulladékhasznosító Műben kerül előkezelés nélküli energetikai hasznosításra. A fennmaradó rész döntő hányada a Pusztázsmori Regionális Hulladékkezelő Központban, illetve kis részben a Dunakeszi 2. sz. hulladéklerakóban lerakással kerül ártalmatlanításra. A Hulladékhasznosító Mű salakanyagának ártalmatlanítására is szolgáló Dunakeszi lerakó hamarosan betelik, a meghosszabbított

engedélye 2015 végéig érvényes. A Pusztazámori hulladéklerakó hosszútávra rendelkezik lerakási kapacitásokkal, ráadásul a lerakott hulladékmennyiség évről évre csökken.

Lokális problémát okoz a városban fellelhető illegális hulladéklerakások nagy száma. Ezek felszámolása a hulladékgazdálkodásnak a köztisztasággal szorosan összefüggő területe. A szennyezésekről mindeddig nem készült kataszter és felszámolási terv. Pénz hiányában eddig csak eseti projektek szintjén történt kármentés.

Budapest területén jelenleg nem üzemel kommunális lerakó, de több bezárt telep található. Ezek egy része már rekultivált (pl. Óbudai, Nagytétényi lerakók), tehát a betöltött hulladék már megroskadt és a korhadási folyamat is véget ért, s így a terület rendezése nyomán új – többnyire rekreációs funkciót – kaphat. Beépítésre általában csak az inerthulladékot tartalmazó területek lehetnek alkalmasak, mivel talajmechanikai problémáik kevésbé jelentősek.

76. ábra: Lakossági hulladékudvarok elhelyezkedése

A rekultiváció több helyen elkezdődött és van néhány terület, ahol el kell kezdeni a rendezést. A rekultivációs feladatok elvégzése döntő részt állami feladatkör, egyedül a Cséry-telep és a Naplás-bánya van a fővárosi önkormányzat tulajdonában. Ezek rendezése egyelőre finanszírozási források hiányában (a várhatóan jelentős költségeik miatt) nem történtek meg.

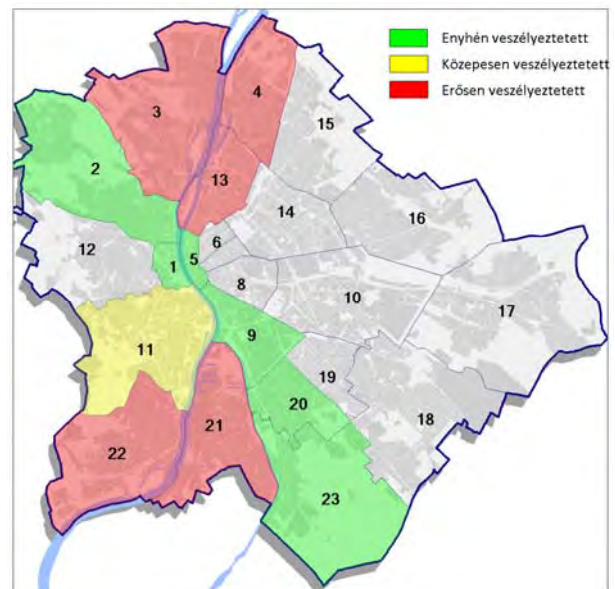
ÁRVÍZVÉDELEM; KATASZTRÓFAVÉDELEM EGYÉB SZEGMENSEI

Árvízveszélyes területek

A főváros Duna menti sávja mentén az I. rendű árvízvédelmi vonalak megépültek, a védvonal mögötti területek így mentesítettnek tekinthetőek. A védvonal előtti területek hullámtérnek minősülnek, ezek közül vannak

részben beépítettek (mint például: Római-part), így azok az árhullámoknak fokozottan ki vannak szolgáltatva. Védekezés szempontjából Budapest önálló egységként kezelendő. Az egyes kerületek veszélyeztetettségi fokát „a települések ár- és belvíz veszélyeztetettségi alapon történő besorolásáról” szóló 18/2003. (XII.9.) KvVM-BM együttes rendelet 6/2005. (II.22.) mellékletei módosítása határozza meg.

A készülő nagyvízi mederkezelési terv (NMT), melynek fő célja, hogy a levonuló nagyvizek hidrológiai és hidraulikai jellemzői alapján meghatározza az árvizek levezetését befolyásoló körülményeket, és intézkedéseket határozzon meg, négy levezető sávot jelöl ki. Ezeknek a területeknek a beépíthetőségére, illetve használatára „a parti sáv, a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról” szóló, 83/2014. (III. 14.) Kormányrendelet tartalmaz előírásokat.

77. ábra: Árvízveszélyes területek

Az elsőrendű védvonalak Budapesten három kategóriába sorolhatóak: partfal, földmű, magaspart. Az utóbbi években négy (2002, 2006, 2010, 2013) rendkívüli, 800 cm-t meghaladó árvíz vonult le a Duna budapesti szakaszán. A védekezések során szerzett új tapasztalatok felhasználásával a 74/2014 (XII. 23.) BM rendelettel módosításra kerültek a mértékadó árvízszintek (MÁSZ). Budapest északi részén a MÁSZ 1 m körüli, a belvárosi területeken pedig 30-40 cm-es növelése, míg a déli szakaszon 30-40 cm-es csökkentése történt. A változtatások, valamint a többszöri nagy árvizek okozta terhelések miatt az árvízvédelmi töltések jelentős szakaszon fejlesztésre, magasításra, megerősítésre szorulnak.

A Margitsziget önálló védekezési egységként kezelendő, tekintettel arra, hogy a főmederben helyezkedik el. A sziget védvonala magaspart, ami jellemzően magas-

sághiányos. A sziget a Duna hordalékából épült fel, így a talaj nagy mértékben vízáteresztő. Magasabb vízállásnál a sziget parti sávja mentén a talajvízszint megemelkedése, buzgárok megjelenése a jellemző.

Belvízveszélyes és mélyfekvésű területek

A belvíz a sík vidékek időszakos, de meglehetősen tartós és viszonylag nagy területre kiterjedő jelensége, sajátos vízfajtája. Budapesten már a fogalomból is adódóan csak a pesti oldalon lehet belvizek megjelenésével számolni.

A beépített területeken a felszíni vízelvezetés túlnyomó részt valamilyen formában megoldott, így csak a város déli peremterületein jelöltek ki kissé veszélyeztetett területeket.

A mély fekvésű és lefolyástalan területek Budapesten túlnyomó részt a pesti oldalon, valamint kisebb számban Budán az átmeneti, illetve az elővárosi zónában helyezkednek el. Beavatkozás nélkül tehát a területek kivétel nélkül magas talajvízállásúak, ami problémát jelent beépítési és környezetvédelmi szempontból is. A területen belül kiemelten fontos a szennyvizek kezelése és elvezetése, a szennyvizek ideiglenes tározását is tiltani kell.

Árvíz és belvízvédelem

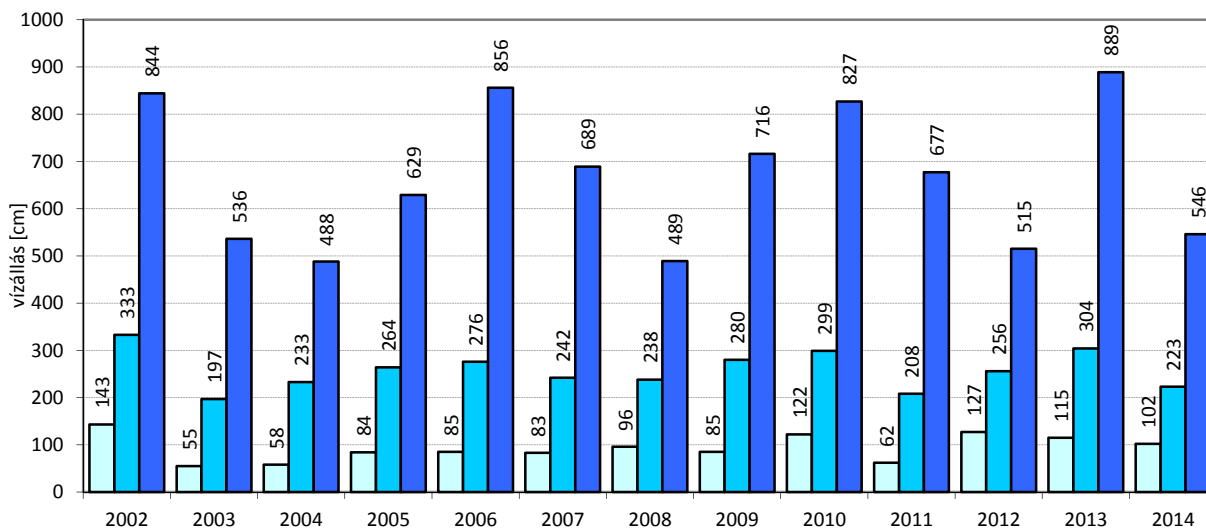
A védekezési feladatokat a Fővárosi Csatornázási Művek Zrt. látja el a fővárosi önkormányzat felügyelete alatt. A védekezés ellátásával, hatósági felügyeletével összefüggő, a védekezési készütségek beállta előtti, a

tényleges védekezéssel kapcsolatos és a védekezés megszűnése utáni feladatokat jelenleg "Az árvíz- és belvíz-védekezésről" szóló 47/1994. (VIII. 1.) Főv. Kgy. rendelet szabályozza.

Az ár- és belvízvédekezésnek három fokozata van.

- Az *első fokozat* esetén figyelőszolgálat lép életbe, amikor a védvonalakat rendszeres időközönként végigjárják.
- A *második fokozat* elrendelését követően lezárják a közcsatornák zsilipjeit és a beérkező vizeket szivattyúkkal továbbítják a befogadóba.
- A *harmadik fokozat* életbe lépése esetén elvégzik a védvonali áttörések (közúti, gyalogos átjárók) lezárását, valamint beindítják az ideiglenes átemelő állomásokat.
- Ekkor már folyamatos, megerősített figyelőszolgálat ellenőrzi a védvonal minden pontját. *Rendkívüli készütség* elrendelésére akkor kerül sor, amikor a harmadik fokozatot meghaladó magasságú vízállás várható. Ilyenre legutóbb 2013-ban került sor, ekkor 889 cm volt.

A grafikonról jól leolvasható, hogy az igen jelentős árvizek 4 éves gyakorisággal jelentkeztek az elmúlt 12 évben. Ebből ugyan hosszú távú következtetést nem lehet levonni, de tény, hogy **a klímaváltozás egyik hatása a nagyobb mennyiségű téli havazás és a tavaszi csapadék hullás**, ami természetesen a Duna vízgyűjtőjén egyre nagyobb terhelést fog eredményezni, így **nagy és hosszan elhúzódó vízállásokra kell felkészülni**.

78. ábra: Dunai vízállások a 2002-2014 időszakban (minimum / éves átlag / maximum) (forrás: <http://www.hydroinfo.hu>)

Veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek

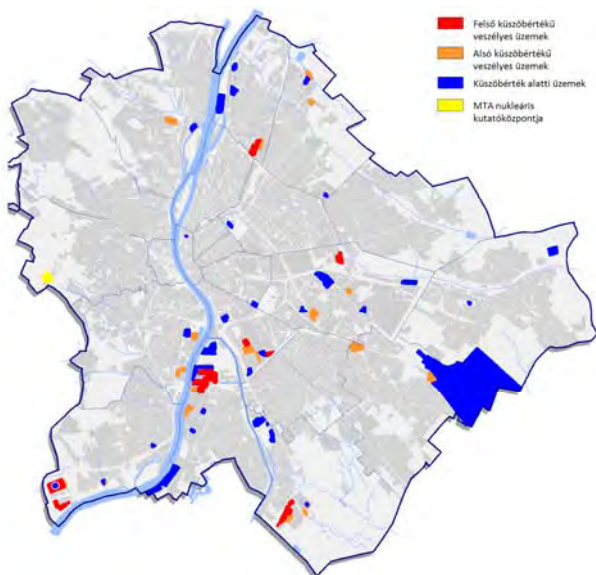
A veszélyes üzem az, amelyben az emberi egészségre veszélyes (balesetveszélyes) anyag(ka)t tárolnak, felhasználnak, illetve várhatóan veszélyes anyag(ok) keletkeznek a technológia irányíthatatlanná válása (havária) esetén.

A veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről szóló kormányrendelet meghatározza a veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek kategorizálását: az üzemekben jelenlévő, illetve várhatóan keletkező veszélyes anyagok mennyisége alapján felső- és alsó-küszöbű veszélyes anyagokkal foglalkozó, továbbá küszöbérték alatti üzemeket különböztet meg.

Az Országos Katasztrófa-védelmi Főigazgatóság 2015. augusztusi adatai alapján, Budapest területén 13 felső küszöbértékű, 24 alsó küszöbértékű, míg 35 küszöbérték alatti üzem működik.

A Magyar Tudományos Akadémia Energiatudományi Kutatóközpont üzem nukleáris biztonságának, fizikai védelmének és radioaktív anyag nyilvántartásának hatósági felügyeletét az Országos Atomenergia Hivatal látja el.

79. ábra: Veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek elhelyezkedése

Földrengés veszélyeztetett területei

Magyarország szeizmicitása közepes, kisebb károkat okozó földrengések közelítőleg 20 évente, jelentősebb károkat okozó – 5–6 magnitúdójú rengések – kb. 50 évente fordulnak elő. A történelmi földrengések (456–1994) zöme – Budapest esetében – a város déli részén, illetve szomszédságában jelentkeztek és pusztítottak.

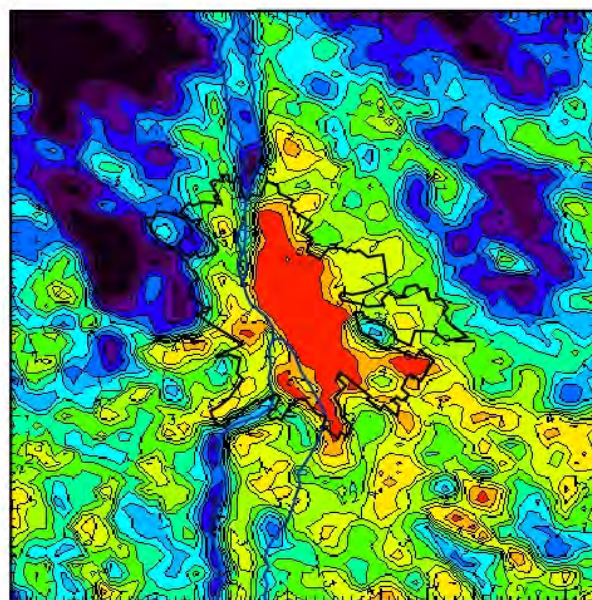
VÁROSI KLÍMA

Budapest éghajlati viszonyainak alakulásában is egyértelműen megjelenik a globális klímaváltozás. 1901 és 2013 között 1 °C-os emelkedés mutatható ki az évi középhőmérsékletének alakulásában. Az emelkedő hőmérséklet azonban nem csak a globális éghajlatváltozásnak tudható be, hanem a fokozódó városhatásnak is.

Az átlagértékek változása mellett legalább annyira fontos a szélsőséges időjárási események gyakoriságának növekedése. Hőségperiódusok régebben is voltak, ugyanakkor az utóbbi két évtizedben rendszeressé vált az előfordulásuk. Az OMSZ éghajlati adatbázisában végzett elemzések szerint a nyári középhőmérséklet emelkedett leginkább a múlt század eleje óta, amely a hőség hullámok sűrűbb előfordulásában is megmutatkozik.

Budapest klímájának jellemzői közül kitüntetett figyelmet érdemel a hősziget-hatás és a sajátos légmozgási rendszer. Budapest belső, legsűrűbb beépítésű területeit érinti leginkább a hősziget jelenség, de a város egészére vetítve átlagosan is akár 2-3°C különbség adódhat. A városi hősziget-hatás elsősorban a nyári hónapokban kedvezőtlen: a magasabb környezeti hőmérséklet egészségügyi szempontból is káros, számos megbetegedés okozója lehet, de jelentős hatásai vannak a város energiafogyasztására is. Az energetikára gyakorolt hatás az év során eltérő előjellel jelentkezik: a nyári időszakban a hűtési energia növekedésére lehet számítani, amelynek hatása a légkondicionálás széleskörű elterjedésével tovább fokozódik. A hőszigetnek azonban télen pozitív hatásai vannak, a fűtési hőfokhíd csökkenésével energia spórolható meg. A téli hónapokban a városi mikroklímában a légszennyezés jelent problémát.

A nappali hősziget magja a főváros pesti oldalán, a belváros felett helyezkedik el, melynek értékei a városkörnyéki átlaghőmérsékletnél tavasszal 3-4°C-kal, míg nyáron 4-6°C-kal magasabbak. A budai oldalon a hősziget hatása kevésbé jelentkezik, a tavaszi-nyári időszakban a Budai-hegység legmagasabb részeinek felszín-hőmérséklete ráadásul 5-6°C-kal alacsonyabb, mint a városkörnyéki átlaghőmérséklet. Az őszi-téli időszakban nappal kisebb a hőmérsékleti eltérés a belvárosban, mint nyáron, kb. 2-3°C.

-6 -4 -2 0 +2 +4 +6

A felszínhőmérséklet és a városkörnyéki átlaghőmérséklet különbsége (°C)

80. ábra: Budapest felszínhőmérsékleti anomáliájának átlagos júniusi szerkezete délutáni időszakban 2013-ban (műholdfelvételek alapján) Forrás: Bartholy-Pongrácz-Baranka (Ökomet Kft.)

Az éjszakai hősziget szerkezete ezzel szemben eltér a nappalitól: a főváros szinte teljes területén magasabbak a hőmérsékletek, a hősziget centruma pedig a budai és

pesti oldalra egyaránt kiterjed. Az éjszakai képeken – a nappaliakkal ellentétben – a budai hegyek melegebbek, mint a városkörnyéki átlaghőmérséklet.

A zöldfelületek jelentős kondicionáló hatással bírnak a környezetükre, befolyásolják a helyi klímát párologtató felületük, illetve légáramlást keltő hatásuk következtében. Az elmúlt időszakban a zöldfelületi intenzitás csökkenése volt kimutatható Budapest valamennyi zónájában, mely kedvezőtlen folyamat, a hősziget-hatás fokozódását vetíti elő.

A legsúlyosabban érintett városrészekben kiemelt hangsúlyt kell fektetni a városi hősziget-hatás enyhítésére, az adaptációs beavatkozására, elsősorban a zöldfelületek növelésével, nagyobb albedójú anyagok (pl.: útburkolat, tetők héjalása) alkalmazásával. A sűrűn beépített városrészekben a legkevésbé megújuló a város szerkezete, a rehabilitáció során törekedni kell arra, hogy lazább szövet tudjon létrejönni. A külső városrészeknél, ahol a városba települők növekvő száma miatt a laksűrűség növekedése várható, megelőző intézkedések szükségesek a hősziget-hatás kialakulásának megakadályozása érdekében.

További, a városklíma szempontjából meghatározó elem a szél. Budapesten két helyi szélrendszerrel kell számolni. Az egyik a hőszigettel összefüggő városi cirkuláció, ami nyáron és kora ősszel fordul elő leggyakrabban, napi menetben pedig az esti és éjszakai órákban figyelhető meg leginkább. A másik eleme a városi cirkulációs rendszernek a hegységhez kapcsolódó hegyvölgyi szél. A városban belül a szélviszonyok tekintetében igen nagy területi különbségek mutatkoznak.

A VAHAVA országos klímakutatási projekt megállapításai szerint az elkövetkező évtizedekben egyre gyakoribb hőhullámokra, egyenetlen csapadékeloszlásra (hirtelen nagy mennyiség, vagy szárazság) illetve szélsőséges időjárási jelenségekre (pl. intenzív szélviharokra) számíthatunk Magyarországon és ezen belül Budapesten is, ezeket az előrejelzéseket figyelembe kell venni a rövidtávú városfejlesztési programalkotásban is (pl. csapadékvíz-elvezetés, árvízvédelem).

FENNÁLLÓ KÖRNYEZETVÉDELMI KONFLIKTUSOK, PROBLÉMÁK

A környezeti elemek és környezetre gyakorolt hatások vizsgálata és értékelése során a zajhelyzet, a levegőtisztaság és klimatikus viszonyok, a földtani- és vízviszonyok, valamint a városi lét melléktermékeként termelődő hulladék, illetve annak kezelése képezte a vizsgálatok tárgyát. A város területegységei eltérő mértékben terheltek, de általánosan megállapítható, hogy Budapesten az összes környezeti közeg (levegő, víz, talaj) szennyezettsége regisztrálható.

A korábban jelentős szennyező pontforrások területei, térségei átalakulóban vannak, az ipari-üzemi szennyezés a rendszerváltást követően fokozatosan leállt, ez a város általános környezeti állapotában jelentős, pozitív

változást eredményezett. Ugyanakkor az ipari termelés visszaesésével egy időben fokozódott a motorizáció mértéke, így napjainkra a közlekedés jelenik meg a legjelentősebb zaj- és szennyezőanyag kibocsátó forrásként.

Budapest környezeti konfliktusokkal leginkább terhelt zónája a belváros, ahol a fokozott zaj-és rezgésterhelésen túl, a kedvezőtlen átszellőzési viszonyok, és a jelentős gépjárműforgalomból adódó kibocsátás a légszennyező anyagok feldúsulását eredményezi. A belvárosi területek érintettek legnagyobb mértékben a klímaváltozás okozta kedvezőtlen hatásokkal, a hősziget hatás fokozódásával.

A város másik jelentős környezeti problémája a barnamezős területek nagy kiterjedése. Legnagyobb részt az átmeneti és az elővárosi zónában találhatóak felhagyott nagyipari telepek, volt honvédségi területek, valamint jellemzően bányagödörökben felhagyott hulladéklerakók. E területek városképi szempontból és a szomszédos érzékeny funkciókra (lakó-, intézményi-, rekreációs területek) nézve jelentenek területhasználati konfliktust, de jelentős probléma a földtani közeget szennyező hatásuk is.

FÉNYSZENNYEZÉS

A műholdfelvételek alapján Budapest éjszaka jelenleg fényesebb, mint Bécs. A város éjszakai kivilágítottsága az utóbbi évtizedekben nőtt.

Budapest éjszakai fényei azonban fontosak. Nemcsak közbiztonsági okok miatt, de a kiemelt jelentőségű épületek, építmények megvilágítása meghatározza az éjszakai városképet, turisztikai vonzerőt is jelent a város számára. Jelenleg a főváros utcáinak éjszakai megvilágítása 100%-os lefedettségű. A közvilágításban alkalmazott világítótestek többségében sárgás fényű nátriumlámpák, a 90-es évektől a fehér fényű kompakt fénycsöves (közvilágításban) és kerámia kisülő csöves fényforrások (díszvilágítás, pl. Erzsébet híd) is kezdtek elterjedni jobb színvisszadásuk miatt.

A fényszennyezés szempontjából problémát jelent, hogy az utcák sok esetben túlvilágítottak, illetve sok fény távozik az égbolt felé is. Ennek elkerülésére síküveg-búrás világítótesteket kell alkalmazni. Az utóbbi években megvalósult projektek (pl. MüPa, Corvinnegyed) LED-es fényforrásokkal biztosítják a közvilágítást. A közeljövőben várható a jelenlegi közvilágítás LED-es cseréje néhány helyen. A LED szabályozható fényereje és alacsony energiaigénye miatt előnyös, azonban a hideg fényszínük zavarják a legjobban az ember biológiai ritmusát, így a melegfehér, sárgás fény színű világítótestek alkalmazására kell törekedni a jövőben. A közvilágítási hálózat korszerűsítése folyamatos, azonban jelenleg nem áll rendelkezésre világítási terv, mely az utcák megvilágítási szintjét meghatározná.

A fényszennyezettség csökkentése érdekében, az International Dark-Sky Association ajánlásával összhangban az éjszakai megvilágítást csak a szükséges mértékben, és célzottan kell alkalmazni.

Helyi szinten a településrendezési tervekben különböző megvilágítási szinteket jelentő zónák kijelölése szüksé-

ges, meg kell alkotni Budapest világítási tervét az Európai Unió elvárásaival összehangoltan, az épületek és térvilágítás külső megvilágítási szintjét szabályozni kell.

SWOT

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A légszennyező anyagok kibocsátása zömében csökkenő tendenciát mutat. A jelentős ipari szennyezők, veszélyes üzemek száma jelentősen csökkent az elmúlt évtizedekben; ▪ A szelektíven gyűjtött hulladékok aránya növekvő tendenciát mutat; ▪ A hulladékhasznosítási arány országos összehasonlításban kiemelkedő az égetőműnek köszönhetően; ▪ A város földtani kincsekben bővelkedik: termál-, gyógyvíz kutak nagyszámú előfordulása; ▪ Kiváló termál és gyógyvízes létesítmények megléte; ▪ Az árvízmentesített területek aránya magas; ▪ javuló vízminőség a Duna főágában az ÉlőDuna projekt révén; ▪ A csatornázottság magas aránya. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A belső városrészekben jelentős mértékű a hősziget hatás, a zöldfelületi intenzitás csökkenő tendenciát mutat az elmúlt időszakban; ▪ A város forgalmasabb útvonalai mentén jelentős a légszennyezettség, a növekvő közúti forgalom erősödő zajszennyezést produkál; ▪ Az újrahasznosított hulladék aránya elmarad a Nemzeti Környezetvédelmi Programban megcélzott újrahasznosítási aránytól; ▪ Beépített területek „zöldmezős” terjeszkedése a jelentős belső tartalékok ellenére, barnamezős területek, felhagyott hulladéklerakók kármentesítése és rehabilitációja (rekultivációja) helyett; ▪ Területhasználatból származó szomszédsági konfliktusok; ▪ A nagy intenzitású csapadékok elöntést okoznak; ▪ Több helyen rossz állapotban lévő árvízvédelmi védvonal; ▪ A nem megfelelő karbantartás, valamint a környezeti kultúra hiányosságai miatt jelentős a közterületek szennyezettsége; ▪ A Ráckevei (Soroksári) Duna-ág és a fővároson áthaladó kisvízfolyások illegális szennyvízbevezetések által érintettek, vízminőségük rossz.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az EU következő támogatási ciklusában előnyben részesíti az energiahatékonyságot és a megújuló energiák felhasználását célzó beruházásokat, valamint a városi környezet minőségének javítását célzó beruházásokat; ▪ A hulladék újrahasznosítási arányának növelését az EU kiemelten támogatja; ▪ A környezettudatosság erősödése; ▪ Az egészségtudatosság növekedésével erősödik a társadalom szabadterületi rekreációs igénye; ▪ A közösségi közlekedés színvonalának javításával, a kerékpáros és gyalogos közlekedés feltételrendszerének javításával a közlekedésből származó emisszió csökkenése. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A klímaváltozás hatására növekszik a városi hősziget hatás, valamint a szélsőséges időjárási események gyakorisága; ▪ A kooperáció hiánya a várostérségben: kisvízfolyások további szennyezése az agglomerációban, árvízvédelem, közlekedési rendszerek; ▪ Az árvízszintek szabályozásának hiánya; ▪ A Duna szennyezettsége közvetlen hatással van a vízbázis vízminőségére.

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- A klímaváltozás következtében megváltozott városi környezeti feltételekre megfelelő válasz-adás az energiatudatos építészeti térhódítása segítségével és a belső városrészekben a biológiailag aktív felületek növelésével;
- Környezeti szempontból jelentősen terhelt (zaj- és légszennyezés) városi területek állapotának javítása, tehermentesítése;
- Barnamezős területek „helyzetbe hozása”, kármentesítésük elvégzése, bezárt hulladéklerakók rekultivációja;
- Árvízvédelem: elsőrendű védvonalak felújítási munkáinak elvégzése, a beépítéssel érintett hullámterek árvízvédelmének megoldása;
- Városi hősziget-hatás mérséklése;
- Illegális hulladéklerakók megszüntetése, köztisztaság javítása, továbbá a települési hulladékok szelektív hulladékgyűjtésének és a hulladékok lerakótól való eltérítésének folytatása.

II. 1. A HELYZETELEMZÉS EREDMÉNYEINEK ÉRTÉKELÉSE, SZINTÉZIS

1.1. FOLYAMATOK ÉRTÉKELÉSE

Az alábbiakban az egyes tématerületek 2013-2014 óta bekövetkezett legfontosabb változásai kerülnek összegzésre. Ezen belül kiemelésre kerül a külső jogszabályi- és fejlesztési környezet változásainak értékelése, a megforduló vagy éppen megerősödő tendenciák bemutatása, valamint itt kerülnek ismertetésre a 2013-2014 óta megvalósult vagy megkezdett fontosabb fejlesztési, beruházási tevékenységek is.

TELEPÜLÉSHÁLÓZATI ÖSSZEFÜGGÉSEK, TÉRSÉGI KAPCSOLATOK

Budapest kiváló közlekedés-földrajzi kapcsolatokkal rendelkezik, azonban az ebből adódó lehetőségeket csak várostérségi szinten tudja eredményesen javítani. Pest megye a csökkenő uniós finanszírozás miatt komoly fejlesztési kihívás előtt áll, a megyén belüli területi egyenlőtlenségek mérséklése mellett a KKV szektor megerősítése, a befektetések volumenének, a foglalkoztatási és az innovációs képesség szintjének növelése egyaránt fontos célok. Az elővárosi vasúti fejlesztésekkel a közlekedési kapcsolatok javítása mellett közös tematikus és területi fókuszú stratégiák, integrált programok végrehajtására van szükség. Ennek az együttműködési irányynak az első fontosabb mérföldköve, hogy Budapest Főváros Önkormányzata és Pest megye is Budapest Repülőtéri Régió Klaszter alapítói között van. Budapest és Pest megye ma együtt alkotja a Közép-magyarországi Régiót.

A 2020 utáni kedvezőbb uniós forrásszerzés miatt folyamatban van a két közigazgatási terület külön régiókká alakulásának előkészítése. A szétválás Budapest számára is előnyös, hiszen saját státusza (fejlettebb régiókhöz való besorolás) nem változik, ugyanakkor egy dinamikusabban fejlődő megyével együtt a térség európai szintű versenyképessége sokat javulhat.

Budapest, s különösen a fővárosi várostérség az európai, s ezen belül is a közép-európai városversenyben nem tudta pozícióit lényegesen javítani. Budapest esetében a legnagyobb javulást a turisztikai szektor, az egészségipar és a szintén tudásintenzív IKT szektor tudta felmutatni. A kutatás-fejlesztés kiadásai és teljesítménye országos szinten továbbra is kimagasló, de nemzetközi léptékben további pozíciójavításra van szükség. A befektetési hangulatot és üzleti környezetet jól tükröző irodapiaci mutatók (üresedési ráta, tranzakciók száma, volumene, új állomány megjelenése a piacon) sokkal kedvezőtlenebben alakultak a válság kirobbanása óta eltelt időszakban a regionális versenytársakkal összehasonlítva (Varsó, Prága, Pozsony), de 2015-ben egyértelműen a javuló helyzet jelei mutatkoznak.

A makroregionális szerepkörök erősítése, a közlekedési és egyéb ágazati erősségekben rejlő lehetőségek kiaknázása érdekében a különböző szereplők közötti együttműködés erősítésére, az üzleti környezet fejlesztésére, s ez utóbbin belül professzionális, gazdaságot támogató nemzetközi marketingkommunikációra van szükség.

FEJLESZTÉSI ÉS RENDEZÉSI KÖRNYEZET, ILLESZKEDÉS

Az operatív programok kidolgozásával párhuzamosan folytatódott Budapest és a kerületek esetében is a középtávú területi és településfejlesztési tervezés. Ennek eredményeként készítette el Budapest Főváros Önkormányzata területfejlesztési stratégiáját és programját. Budapest Főváros Önkormányzata – a 2014-2020 programozási időszakban az egyes európai alapokból származó támogatások felhasználási rendjéről szóló 272/2014. (XI. 5.) Korm. rendelet szerinti „területi szereplőként” – elkészítette Integrált Területi Programját (ITP), mely a Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP) három prioritástengelye esetében ad lehetőséget a területi fejlesztési érdekek intézkedésekben történő érvényesítésére, illetve a fővárosi önkormányzat számára szerepkört a beérkező támogatási kérelmek elbírálásában, a végrehajtás nyomon követésében.

2014-2015-ben a kerületi önkormányzatok döntő többsége megújította középtávú stratégiáját, beazonosította fejlesztési szükségleteit. A jól kidolgozott projektek többnyire a korábbi stratégiákban már megjelenő, fejlesztési források híján eddig elmaradt fejlesztések. Hangsúlyosan megjelenik továbbá az ITS-ekben az intézményfejlesztés területe, illetve a központok, alközpontok, valamint a leszakadó vagy leszakadással veszélyeztetett városrészek integrált megújítási igénye.

Budapest új településszerkezeti terve (a rendezési szabállyal együtt) a főváros teljes közigazgatási területére készült. A 2015-ben elfogadott TSZT Budapest területén meghatározza a (tervezett) területfelhasználási egységeket a beépítésre szánt és a beépítésre nem szánt területeken egyaránt. Szerkezeti terv tervlapjain és leírásában, számos, a kerületi terveszközben rugalmasan kezelhető elemet is tartalmaz, amelyek részben a területfelhasználás leírásának figyelembevételére során érvényesülnek, részben maga az FRSZ tartalmaz ezekre vonatkozó rendelkezéseket, paramétereket.

TÁRSADALOM ÉS HUMÁN INFRASTRUKTÚRA

Budapest lakónépessége 2015 közepén 1 757 ezer fő, a népességszám további kismértékű növekedése folytatódott az elmúlt két évben. A születések száma szinte alig változik, a halálozások száma viszont évről évre kis mértékben csökken. Összességében elmondható, hogy továbbra is természetes fogyás jellemzi a fővárost (évi szinten mintegy 4 700 fős népességszám csökkenést eredményezve). A tényleges növekedés hátterében továbbra is a pozitív bevándorlási egyenleg áll, 2013-ban és 2014-ben a belföldi vándorlási egyenleg éves szinten meghaladta a 10 ezer főt (2012-ben ez az érték 8000 fő volt). A nemzetközi vándorlás egyenlege továbbra is erős ingadozást mutat, 2014-ben meghaladta a 7000 főt. A fővárost elhagyók többsége családos, harminc éven felüli vagy nyugdíjas, míg a Budapestre költözők közt arányaiban több a harminc év alatti (többnyire tanulmányait folytató), egyedülálló fiatal. Legtöbben az északkelet-magyarországi megyékből érkeznek. A nemzetközi migráció legfőbb befogadó területe szintén a főváros. 2001 és 2014 között az egyes kerületek lakónépessége nagyon eltérően változott: a belső városmagon belül csökkent a népesség, míg a külső kerületek közül a XI. és a XIII. kerületé nőtt a legnagyobb mértékben.

2011-hez képest a főváros gazdaságilag aktív (15-74 éves korú) népességéből 2013-ban 2%-kal többen (57%) voltak foglalkoztatottak, a munkanélküliségi ráta pedig 0,7%-kal csökkent (8,3%). A legfrissebb adatok szerint (AFSZ, 2015. július) Budapesten közel 34 ezer álláskeresőt tartanak nyilván, ebből 11 ezer főt egy évnél régebben. Az álláskeresők száma a munkavállalási korú népesség százalékában közel 3%. Ez az érték a IX. és a VIII. kerületben a legmagasabb (5% feletti), a legalacsonyabb pedig a II., a XII. és az I. kerületekben (1,5% körül). Az egy főre jutó összevont jövedelmek a 2013-14-es bevallási időszakban Budapest XII. kerületében volt a legmagasabb, a XV. kerületben a legalacsonyabb, és a XI. kerületében nőttek a legnagyobb mértékben az előző évihez képest.

Részletes háztartási és életminőségi felmérések a népszámlálás óta nem készültek. 2012-ben mintegy 772 300 db háztartást tartottak számon Budapesten. A hajléktalanok száma folyamatos növekedést mutat: 2012-ben körülbelül ezerkétszázal több hajléktalant láttak el Magyarországon, mint 2011-ben. A főváros intézményein belül a hajléktalanok nappali ellátó kapacitása a kétezres évek eleje óta a duplájára nőtt, ami a nappali melegezők esetében 2013-ban mintegy napi ötezer fős forgalmat jelentett.

Budapest lakásállománya egyre csökkenő ütemben gyarapszik. 2013-ban összesen 1770 lakás épült, ebből a legtöbb a VIII. kerületben. Az új építésű lakások átlagos alapterülete viszont éppen a VIII. kerületben a legalacsonyabb, míg a III. kerületben épültek átlagosan a legnagyobb lakások.

Budapest Egészségterve (2012) is jelzi, hogy az egészséges életmód még nem eléggé elterjedt, a rendszerese testmozgás még nem épült be az életmódunkba – ezen próbál segíteni a kötelező mindennapos testnevelés bevezetése a közoktatásban, továbbá az egyre több közparkban épülő futópálya és tornapálya.

Az egészségügyi és szociális intézményrendszer átszervezését követően 2013 januárjától lényegében már csak az idősek otthonai és a hajléktalanok ellátását szolgáló szociális intézmények maradtak a fővárosi önkormányzat tulajdonában. A közoktatási intézmények fenntartást a KLIK végzi, a működtetés továbbra is a fővárosi önkormányzat feladata – összesen 35 iskolában, 13 kollégiumban, 8 szakszolgálatnál és a pedagógiai szakmai szolgálatnál. Az önkormányzat fenntartásában 2 óvoda maradt, valamint a tulajdonában van 67 szakképző intézmény, melynek a fenntartója és működtetője a KLIK.

A Budapest területén lévő kulturális intézmények közül 21 fővárosi tulajdonban van (13 színház és jelentős közgyűjtemények). A kerületi önkormányzatok széleskörű és jó minőségű közművelődési szolgáltatásokkal várják a lakosságot. A fővárosi önkormányzat támogatásával és közreműködésével egész évben számos fesztivál gazdagítja a kulturális programkínálatot, melyek közül a legnagyobbak a Budapesti Tavasz Fesztivál (BTF) és a CAFe Budapest Kortárs Művészeti Fesztivál. A for-profit szervezetek által megvalósított kulturális rendezvények közül a Sziget Fesztivál európai vonzaskörzetű eseménnyé vált.

Az elmúlt két évben zárultak olyan jelentős kormányzati projektek mint a Steindl Imre Program (SIP), a Várkert Bazár felújítása és a Groupama Aréna megépítése, illetve a Tüskecsarnok projekt befejezése egy új uszodával bővíti az eredeti projektet.

Jelenleg több jelentős állami kulturális, oktatási és sportfejlesztés van folyamatban vagy előkészítés alatt, melyek közül a legfontosabbak: Liget Budapest Projekt, melynek keretében a zöldfelület- és közlekedésfejlesztés mellett új múzeumépületek épülnek, valamint folytatódik a Fővárosi Állat- és Növénykert bővítése az egykori vidámparki területen, a Magyar Állami Operaház barnamezős fejlesztéseként a MÁV Északi Járműjavítójának Eiffel csarnokának átalakítása, ahol műhely- és raktárház, illetve próbacentrum kerül kialakításra, a felsőoktatásban a MOME bővítése, valamint a Ludovika Campus projekt folytatása. Folytatódik a stadionok megújítása, ezek közül is nagyszágrendileg a Puskás Ferenc Stadion és az MTK létesítmény-megújítási programja a legjelentősebb, illetve épül az új úszókomplexum az immár állami tulajdonba került Dagály Strandfürdő mellett, hogy főhelyszíneként biztosítsa a 2017-es FINA vizes világbajnokság sikeres megvalósítását.

GAZDASÁG

Budapest és agglomerációja továbbra is az ország gazdaságilag legfejlettebb térsége. A gazdasági válság utáni fellendülés a jelenlegi időszakban tartósan mutatkozik, mely számos változást hozott a főváros gazdasági életébe is. A válságot követően a 2013-as adatok szerint Budapest aránya az ország gazdaságában enyhén csökkent, köszönhetően nagyrészt a fővároson kívüli régiók gazdasági fellendülésének. Ugyanakkor az egy főre jutó GDP Budapesten az EU28 átlaghoz képest 2010 és 2013 között 1 százalékponttal növekedett.

Az országban regisztrált vállalkozások 23,7%-a a fővárosban található. A vállalkozások ezer lakosra jutó száma Budapesten az országos átlaggal párhuzamosan növekedett, de ez a vállalkozási sűrűség továbbra is egyharmaddal magasabb, mint az országos érték.

A főváros szerepe a beruházásokban népességaránya feletti, ugyanakkor 2009-től az arány (33,7%) fokozatosan csökkent és 2013-ban Budapest 23,8%-kal részesedett a magyarországi beruházásokból. A folyamat okaként a vidéki beruházások válságot követő felfutását tudjuk megjelölni.

A budapesti bruttó hozzáadott érték 81%-át a tercier szektor termeli, ezzel a főváros a magyarországi szolgáltatók értékének 47,6%-át termeli ki, míg az ipari és mezőgazdasági szektorokban a főváros súlya csökkent. Az egyes ágak hozzáadott érték szerinti megoszlását vizsgálva megállapíthatjuk, hogy az információ és kommunikáció szektor aránya a fővárosi gazdaságon belül a 2010-es évet követően tovább növekedett (10%, 2012-ben) és már majd a duplája az országos átlagnak (5,2%, 2012-ben). Ezzel párhuzamosan a feltörekvő ágazatokon belül az úgynevezett shared-service-centerekben (SSC) dolgozók száma is jelentősen megnőtt és Budapesten elérte a 25 000 főt.

Budapest továbbra is Magyarország legfontosabb turisztikai célpontja. A kereskedelmi szálláshelyeken megszálló vendégek száma folyamatosan növekedett az elmúlt időszakban, és 2014-ben összesen már 3,5 millió vendég szállt meg a fővárosban, mely két év alatt 16%-os növekedést jelentett. A szállodák kihasználtsága a 2009-es mélypont után szintén növekedni kezdett. A kereskedelmi szálláshelyek bevételei esetében 2011-től javulás figyelhető meg – egy szoba átlagára és az egy vendégre jutó szállásdíj is növekvő tendenciát mutattak az elmúlt években.

A javuló gazdasági mutatóknak és a viszonylag kedvező ingatlanpiaci árazásnak köszönhetően az ingatlanbefektetések volumene 2014-ben 80%-os növekedést mutatott az előző évhez képest és középtávon is a hozamok lassú csökkenését és a befektetések növekedését lehet prognosztizálni. A fővárosi irodapiac a 2012-es hullámvölgyet követően újra növekedést mutat, az irodapiaci kereslet tartósan magasnak mutatkozik, így a kihasználtsági ráta jelentősen lecsökkent. Hasonló folyamat tapasztalható a kereskedelmi ingatlanállományánál is, ahol a bérleti díjak ismét növekedésnek indultak és az üresedés is csökkent a kiemelt helyszíneken. A gazdasági fellendüléssel járó moderált kereslet növekedés illetve az új kínálat elmaradásának hatására az ipari ingatlan szektorban is csökkent az üresedés, mely középtávon az átlagos árak emelkedését fogja okozni.

A lakásépítések száma az elmúlt években – 2000-es évek korai időszakának megfelelően – néhány ezres volument mutat, mely jelentősen elmarad a lakásépítés legintenzívebb időszakában tapasztalt 10 000 feletti lakásszámtól. Hasonlóan alacsony a kiadott építési engedélyek száma is, mely az elmúlt években jelentős elmozdulást nem hozott és előre vetíti, hogy az újlakás építése középtávon is csak korlátozott növekedést fog mutatni.

GAZDÁLKODÁS

Budapest Főváros Önkormányzatának költségvetési gazdálkodásában számos jelentős változás zajlott le az elmúlt években, mely nagyrészt az állami szerepvállalás és a hozzá kapcsolódó finanszírozás átalakulásához kapcsolható.

A 2012-ben bekövetkezett állami feladatátvállalások illetve az idegenforgalmi adó kerületekkel történő forrásmegosztási rendszerének megváltozása következtében a bevételek összességében több mint 20%-al csökkentek. A csökkenés a következő években is folytatódott, ugyanakkor a 2015-ös költségvetési előterjesztés már bevétel növekedéssel számol. A bevételi oldal csökkenésével a bevételi struktúra is átrendeződött. 2012-től – ahogy a 2005 előtti időszakra is jellemző volt – újra a saját bevételi források tették ki a bevételek nagyobbik részét. Saját bevételeken belül elsősorban a helyi adóbevételek aránya nőtt az elmúlt időszakban, a 2006-os 50%-ról 2014-ben már 73%-ra. A következő időszak kihívásai között szerepel a dugódíj bevezetése, illetve az idegenforgalmi adó kerületek és főváros közötti megosztásának rendezése is.

Az egyik legjelentősebb változást a főváros költségvetésében a 2013-ban elindított önkormányzati adóssághozjárati konszolidáció jelentette, melynek keretében az állam két fázisban a főváros hitelállományának előbb 60%-át, majd 2014. február végén a még fennálló állományát is átvállalta. A döntés hatására egyrészt jelentősen csökkentek a főváros hiteltörlesztésre fordítandó kiadásai, másrészt javult a hitelképessége is. Az állami szerepvállalás növekedésével az önkormányzat intézmény fenntartási és működési kiadásai is jelentősen – a korábbi időszakban tapasztalható kétharmados arányról 2014-ben alig több mint a kiadások felére – csökkentek. A felhalmozási és felújítási kiadások részesedése viszont a korábbi 25-30%-os értékről 45% fölé emelkedett 2014-re.

Az önkormányzat város- és gazdaságfejlesztési szervezeti háttérében számos változás történt. Létrejött a Budapest Városcarucati Nonprofit Kft. Megszületett a gazdaságfejlesztés stratégiai kereteit, a hosszú- és középtávú fejlesztési céljait, valamint a megvalósítandó konkrét beavatkozásokat és a végrehajtás lehetséges intézményes kereteit összefoglaló Budapest Gazdaságélénkítési és Munkahelyteremtési Stratégiája (2015-2021). Továbbra is szükség van a turisztikai marketing megerősítésére együttműködve a Magyar Turizmus Zrt-vel, illetve a gazdasági célú marketingkommunikáció és információs szolgáltatások fejlesztésére.

A fővárosi cégek tulajdonosi struktúrájában változást jelentett a BVK Zrt. helyett 2015-ben létrehozott Budapesti Városigazgatóság Zrt., melynek feladata a tulajdonosi képviselő ellátása egyes fővárosi, vegyes tulajdonú, és olyan kizárólagos önkormányzati tulajdonban lévő közmű-közszolgáltató cégek tekintetében is, amelyek nem tartoznak a vállalatcsoporthoz. Az intézmények tekintetében a korábbi évek jelentős átstrukturálódását követően a fővárosi egészségügyi, oktatási, szociális és kulturális intézményrendszer működése stabilnak tekinthető.

TÁJI, TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK, ZÖLDFELÜLETI RENDSZEREK

Budapest természeti és táji értékeinek megőrzése céljából módosításra került a közelmúltban a helyi jelentőségű védett természeti területekről szóló rendelet. A Felsőrákosi-rétek területtel kibővült a helyi jelentőségű védett természeti területek köre. A védetté nyilvánításának célja a Rákos-patak mentén fennmaradt értékes lápi élőhelyeket magában foglaló növénytakaságok, védett fajok, tájképi értékének megőrzése.

Budapesten számos olyan terület található, amely nem áll természeti oltalom alatt, de természetvédelmi szempontból értékes, védelemre érdemes, ezért a védelem kiterjesztése lényeges feladat.

A fővárosi helyi jelentőségű védett természeti területek és értékek védelme és őrzése érdekében, az országban egyedülállóan természetvédelmi őrszolgálatot állított fel az önkormányzat.

Az alulhasznosított parkok (pl. Népliget) városszerkezeti szempontból jó elhelyezkedésű, de rossz állapotú zöldfelületek (pl. Nehru park) megújítása az új rekreációs igények figyelembe vételével egyre sürgetőbb igény. A túlterhelt, rendezvényekkel telezsúfolt zöldterületek esetében (pl. Városliget) az eddig alkalmazott funkciók újragondolása is kiemelten fontos a terület regenerálódásának biztosítása érdekében. A jelentősebb rendezvényekhez, a meglévő városi nagyparkok tehermentesítésére új területeket kell kijelölni Budapesten (pl. az Éles sarok melletti zöldfelület Kőbányán).

Fejlesztési lehetőségként felmerül a magánszféra bevonása a zöldfelületek megújításába és új zöldfelületek, közösségi terek létesítésébe. A korábbi példák (Kopaszi-gát, Allee környezete, Graphisoft Park) bizonyos szempontból mintaként szolgálnak az egyes beruházásokhoz kapcsolódó zöldfelületek és közösségi terek kialakításának és a környezetrendezés finanszírozásának tekintetében (pl. településrendezési szerződés keretében).

A zöldhálózat elemeinek fejlesztése visszahat a zöldfelületi ellátottság alakulására. A közelmúltban felújított zöldfelületek jelentősebb szerepet töltenek be a lakossági rekreációs tevékenységekben, az ellátottság javításában.

A zöldfelületi intenzitás tekintetében az elmúlt években 1,5% körüli zöldfelület-csökkenés tapasztalható teljes Budapestre vetítve, amely az azt megelőző időszakhoz képest gyorsuló csökkenést mutat.

ÉPÍTETT KÖRNYEZET, BUDAPEST ÉPÍTETT ÉRTÉKEI

Budapest városszerkezetében az elmúlt években jellemzően pontszerű és elsősorban minőségi megújulások történtek. A jelenlegi területfelhasználásban továbbra is területi kiterjedés alapján a lakófunkció dominál. A lakóterületek zöme kialakult és beépült, minimális az újonnan kijelölt lakóterület. Jelentős energetikai és városképi megújulást eredményeztek a panelprogram keretein belül zajló felújítások. A területfelhasználás második nagy egységét a gazdasági területek jelentik. A város belső szerkezetében lévő gazdasági területek a történetiséget hordozzák, jelenlétük meghatározó. Egyes területeken az élhetőség biztosítása érdekében a jelenlévő funkció finomodása illetve a funkcióváltása válik szükségessé. A TSZT változással érintett területfelhasználási egységei elősegítik a területek megújulását. Több, korábban gazdasági területfelhasználású egység a jövőben vegyes intézményi vagy különleges rekreációs területté válik.

A megvalósult épített környezeti fejlesztések 2013 óta elsősorban a Duna menti zóna területén koncentrálódnak, jelentősen formálva ezzel Budapest városképét. A Várkert bazár felújítása, a Bálna építése, a folyamatban lévő Dagály Úszókomplexum építése a város imázsát erősítő landmark elemeket hoz létre. A látványos beruházásokkal párhuzamosan számos projekt előkészítése indult meg. Elkezdődött többek között a Margitsziget integrált megújításának, a belvárosi Duna-partok komplex közterületi megújításának és a Liget Budapest Projektnek az előkészítő munkái.

Budapest épített értékeinek megőrzése érdekében megváltozott a védelmet biztosító jogszabályi háttér. A 13/2015. (III. 16.) Főv. Kgy. rendelete, a Budapest főváros építészeti örökségének fővárosi helyi védelméről szóló 37/2013. (V. 10.) Főv. Kgy. rendelet módosításáról, határozza meg a főváros építészeti örökségének védelmét. A

világörökségről szóló 2011. évi LXXVII. törvényt a 2015. évi CXV. törvény módosította. A 2001. évi LXIV. törvény, a kulturális örökség védelméről a 2014. évi CVI. törvény által módosult. A műemléki környezet a változások szerint már csak meghatározható, nem jelölődik ki a műemlék körül a törvény szerint.

Az elmúlt időszakban több közteret és parkot újíttak fel. A legjelentősebb ezek közül a Kossuth tér, a M4-es metró átadásához kapcsolódó felszíni térrendezés során megújult az Etele tér, a Bikás park, a Rákóczi tér és a Baross tér.

A város környezeti állapotának javítása, fejlesztése érdekében meghirdetett „TÉR_KÖZ” pályázat a közterületek és kapcsolódó épületek, üres és alulhasznosított ingatlanok közösségi célú megújítására, hasznosítására irányult. Ennek kapcsán közösségi célú beavatkozásokkal, városrehabilitációt megvalósító projektekkel pályázhattak a kerületi önkormányzatok. Az elfogadott pályázatoknak köszönhetően újult meg a Nyugati tér.

KÖZLEKEDÉS

A Malév 2012. évi megszűnését követő forgalom-csökkenés a folyamatos fejlesztéseknek, beruházásoknak köszönhetően megállt. A szolgáltatási színvonal növekedésének következtében több új légitársasági partner kezdte meg budapesti üzemelését. Új desztinációk jelentek meg, amely az utasszám ismételt emelkedését vonta maga után. Ennek eredményeképp a Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér (LFNR) forgalma elérte az eddigi legmagasabb értéket, 2014-ben 9 155 961 utas fordult meg a repülőtéren, ezzel azonban még mindig jelentősen elmarad a regionális fővárosi repterek utasforgalmától.

A repülőtér elérhetősége az M0 gyűrű keleti szektorának megvalósítása, valamint az egyes szakaszok kapacitásbővítése következtében javult, azonban a belváros irányú, megfelelő szolgáltatási színvonalat nyújtó közlekedési kapcsolatok (mind a közúti, mind a vasúti és a városi kötöttpályás közlekedés terén) hiányoznak.

A Budapestet délről körülölelő M0 autópálya körgyűrű bővítése és korszerűsítése az M7 és M5 autópályák között befejeződött, megvalósult az 51 sz. főút és M5 autópálya közötti új szakasz. A felújított szakaszon 2x3 forgalmi sáv és műszaki leállósáv épült. A gyűrű korszerűsítése az M1 és M7 autópályák között folyamatban van, itt szintén 2x3 sáv és műszaki leállósáv kerül kialakításra.

A 10 sz. Budapest-Dorog-Almásfűzitő I. rendű főút új fővárosi bevezető szakaszának kialakítása folyamatban van. A nyomvonal jelenleg az Ürömi úti új körforgalomtól a Kocsis Sándor útig épül át, külön szintben keresztezve az esztergomi vasútvonalat. A nyomvonal kiépítésével a Bécsi úti szintbeni vasúti átjáró megszüntetésre kerül.

A főváros és térsége forgalmi túlterhelését eredményezi a centralizált sugaras-gyűrűs szerkezetű országos közúthálózat, valamint a fővárostól távoli, haránt irányú szerkezeti kapcsolatok hiánya. Az M0 gyűrű nyugati szektorának hiánya a városi úthálózaton az országos, az agglomerációs és a városi forgalom kedvezőtlen keveredését eredményezi.

2015 augusztusában került átadásra a Budapest-Esztergom vasútvonal Nyugati pályaudvar és Pilisvörösvár közötti felújított szakasza. A vonalon az Északi Vasúti Duna-híd és a Pilisvörösvár között mintegy 13,4 km hosszban új, kétvágányú vasúti pálya épült. A vasútvonalon az Aquincum megállóhely a közvetlenebb HÉV kapcsolat érdekében áthelyezésre került a Szentendrei út nyugati oldalára, valamint Aranyvölgy néven új megállóhely létesült. A vasúti megállóknál (Óbuda, Üröm) P+R és B+R parkolók kerültek kialakításra. A vasúti pálya villamosítására előre láthatólag 2017-ig kerül sor.

Az országos vasúthálózat kiemelt szerepet játszik a főváros elővárosi közlekedésében, azonban a városon belüli közösségi közlekedésben, a megfelelő szolgáltatási színvonalat nyújtó kapcsolódási pontok hiányában, még marginális a szerepe.

A fővárosba érkező nemzetközi, távolsági és elővárosi (helyközi) autóbusszjáratokat fogadó jelentősebb autóbusszállomások a belváros határán helyezkednek el, jellemzően megfelelő közösségi közlekedési kapcsolatot biztosító metró, vagy villamos-vonal közelében.

A személyszállítás tekintetében a Duna fővárosi közösségi közlekedésbe való integrálása rejt jelentős potenciált, azonban ehhez a megfelelő szolgáltatási színvonalat biztosító járműpark és a kapcsolódó kiszolgáló infrastruktúra mellett a szárazföldi közösségi közlekedés kapcsolódási pontjainak kialakítása is szükséges. A fővárosi önkormányzat megbízásából a BKK 2014-ben elkészítette „A városi és elővárosi személyszállító hajók és kiszolgáló létesítmények fejlesztése” című megvalósíthatósági tanulmányt.

A nemzetközi tendenciák alapján az áruszállítás terén egyre jelentősebb a részaránya a vízi úton történő konténerszállításnak. A vízi közlekedés fejlesztése során jelentős kockázatot jelent a sűrű korlátozások miatt mind az áruszállítás, mind a menetrend szerinti személyhajózás tekintetében a hajóközlekedés megbízhatatlansága.

A kötöttpályás hálózat tervezett fejlesztései közül 2014 márciusában átadásra került az M4 metróvonal Kelenföld vasútállomás és Keleti pályaudvar közötti szakasza. A vonal hossza 7,34 km, melyen összesen 10 db állomás került

elhelyezésre. A vonalon 15 db automata vonatvezérlésű szerelvény közlekedik. A vonal tervezett utasszáma 300-360 ezer utas/nap.

Szintén megvalósult az 1-es villamos Vörösvári út és Közvágóhíd közötti szakaszának felújítása, illetve a tervezett meghosszabbítás I. üteme a Közvágóhíd és a Fehérvári út közötti szakaszon. A Rákóczi híd - Szerémi út - Hengermalom út útvonalon vezetett villamospályán a Fehérvári útnál ideiglenes végállomás került kialakításra.

Folyamatban van a budai fonódó villamos projekt keretében a 17-es villamos vonalának felújítása, a fonódó villamos-hálózat Bem rakparti és Széll Kálmán téri ágának megvalósítása, valamint a Széll Kálmán tér felújítása is.

A „Budapesti villamos- és trolibusz-járműfejlesztés I. ütem” projekt keretében 2016-ig összesen 47 darab alacsonypadlós CAF villamos érkezik Budapestre, melyek a felújított 3-as vonalon, a budai fonódó hálózaton (19-es és 61-es villamos), valamint az 1-es villamos vonalán fognak közlekedni. Szintén a járműfejlesztési projekt keretében 2015-ben 14 darab szóló és 10 darab csuklós új, alacsonypadlós, Solaris-Skoda típusú trolibusz áll forgalomba a fővárosban. (A későbbiekben opcionálisan további 84 jármű beszerzésének lehetősége hívható le.)

A MOL Bubi közbringa-rendszer a bővítését követően mára már 11 kerületben összesen 96 gyűjtőállomással, 2 109 dokkoló-állással és 1 150 kerékpárral nyújt szolgáltatást. A főváros kerékpáros infrastruktúrája dinamikusan bővül, azonban még nem alkot megfelelő sűrűségű, összefüggő hálózatot. A közösségi közlekedési hálózat kapcsolódási pontjain a hosszú idejű kerékpártárolás létesítményeinek kiépítése, valamint a kerékpárok tömegközlekedési járműveken való szállításának széles körű elterjedése elősegítheti a kerékpáros közlekedés további térnyerését.

A főváros adottságaiból adódó gépjármű-elhelyezési igények kielégítése mind a helyfoglalás, mind a parkolás-szabályozás és parkolás-gazdálkodás tekintetben kritikus. A város belső forgalmából adódóan a közterületen kívüli férőhelyek elégtelen száma, míg az agglomerációs hivatásforgalom szempontjából a P+R parkolók férőhelyhiánya okozza a fő problémát. Budapest adottságai – elsősorban a belső zóna területén- szükségessé és indokoltá teszik a közterületi parkolást, valamint igénybevételek korlátozását. A belső városrészek forgalomcsillapításával, valamint a parkolás-gazdálkodás eszköztárával a személygépjármű-forgalom fokozatos visszaszorítása lehetővé teszi a motorizált közlekedés által igénybevett területek újrafelosztását.

A főváros területén a közlekedési eszközváltás biztosítására szolgáló csekély számú P+R parkolóhely elsősorban a nagyvasúti, illetve a városi gyorsvasúti hálózat megállóihoz kapcsolódnak. A városi- és elővárosi közlekedés fejlesztése, valamint a közösségi közlekedés elérhetőségének, kapcsolati pontjainak fejlesztése, és ehhez kapcsolódóan a megfelelő számú és magas szolgáltatási színvonalú P+R parkolók kialakítása meg kell, hogy előzze a személyforgalmi behajtási díj bevezetését.

A Fővárosi Közgyűlés döntése alapján a 2013-ban elkészített rendszertervi felülvizsgálat, a Balázs Mór-terv 2014 és 2030 közötti időszakra vonatkozó közlekedésfejlesztési stratégiája, már a fenntartható városimobilitás-tervezés szellemében készül. Ez a hazai gyakorlatban újszerű mobilitási terv az elmúlt időszak közlekedésfejlesztési tapasztalataira, a nemzetközi jó gyakorlatokra, valamint a fővárosi közlekedési kulcsproblémák elemzésére támaszkodva meghatározza a budapesti közlekedés szerepét a nagyváros stratégiai fejlesztési céljainak elérése érdekében, illetve rendszerbe foglalja a legfontosabb közlekedési teendőket. Korszerű szemlélete a városban élő embert és környezetét állítja a tervezés középpontjába. Az új stratégia összhangban van az Európai Bizottság 2011 márciusában kiadott Fehér Könyvében lefektetett irányelvekkel.

A Balázs Mór terv helyzetértékelése a problémák rendszerezése során kiemeli a működőképességet veszélyeztető állagromlást (az infrastruktúra és eszközök esetében egyaránt), a jelentős hálózati hiányosságokat, a rendszerbe nem illesztett, széttagolt fejlesztéseket, az elavult ágazati szemléletet, illetve a korszerűtlen szabályozást.

KÖZMŰVEK

A főváros közműellátása megfelelő, tekintettel arra, hogy a csatornázatlan területeken kívül szinte nincs olyan területe a városnak, ahol – a távhő kivételével – a szükséges mértékig ne épült volna ki a közműhálózat. Távhőszolgáltatás vonatkozásában elmondható, hogy az ellátásba bevont területek további bővítése nélkül az energiatudatossági és klímavédelmi törekvések nem érvényesülhetnek kellőképpen.

A főváros energiaellátás szempontjából kedvező helyzetben van, mert az ellátás teljes körű és az ellátást biztosító nagy rendszerek, átalakító állomások szabad kapacitással is rendelkeznek.

A megújuló energia felhasználása továbbra is kezdeti stádiumban van.

A hulladékkezelés rendszere megfelelő, de az energiagazdálkodásban betöltött szerepe továbbra is kicsi. 2014-ben Budapesten a távhőhálózatba betáplált hő 5,12%-a származott hulladékhasznosításból, mely európai nagyvárosokhoz képest továbbra is csekély.

Egyes új beruházások esetén már iránymutatásként megjelentek olyan technológiai alkalmazások, melyek egyes közműhálózatok kiváltására megújuló energiaforrásokat alkalmaznak. Egyre több helyen ismerik fel a csapadékvi-

zekben rejlő lehetőségeket is, így a tározott és felhasznált vizek egyre kisebb terhelést jelenthetnek majd a vízelvezető rendszer számára.

Az elmúlt években a vízhálózat esetén alapvetően a víztisztítás technológiában történtek meghatározó változások, a csatornázottság aránya jelentősen javult. A BKISZ projekt keretében 2015. év végéig megközelítőleg 240 km csatorna létesül közel 19 600 db új bekötéssel. A projekt lezárultával Budapesten még marad csatornázatlan vagy csatornával ugyan rendelkező, de az összegyűjtött szennyvizet tisztítás nélkül a befogadóba juttató terület, például a Margitszigeten összegyűjtött szennyvizet tisztítatlanul jutnak a Dunába a sziget déli csúcsánál.

Az ivóvízfogyasztás folyamatos csökkenése továbbra is problémát okoz (megtakarítások, víztakarékos berendezések elterjedése) az alábbi következmények miatt:

- a korábban kiépített hálózat túlméretezetté vált,
- egyes vezetékszakaszokban oly kismértékű lett a vízáramlás, hogy már káros lerakódások keletkeznek, mely a vízminőségre kedvezőtlen hatással lehet,
- a víztermelő telepeken a kapacitás problémák már régen megszűntek, itt is jelentős tartalékok állnak rendelkezésre.

A koros vezetékszakaszok cseréje mellett az elzárószereplvények tömeges cseréje szintén megoldandó feladat.

KÖRNYEZETVÉDELEM

A fővárosi önkormányzat folyamatosan vizsgálja a város környezeti állapotát, amelynek alakulásáról évente értékelést tesz közzé. Az elmúlt 1-2 éves időszakban lényeges állapotváltozás nem mutatható az egyes környezeti elemek tekintetében, ugyanakkor (távlatban) a környezeti állapot javítását szolgáló intézkedések, fejlesztések folyamatosnak mondhatók.

A talaj és talajvíz-szennyezett területek tényfeltárása és kármentesítése eseti jelleggel történik, a FAVI –KÁRINFO alapján eddig több mint száz db tényfeltárást és közel száz db műszaki beavatkozást végeztek el az állami kármentesítési program kezdete, 1996 óta. A legfrissebb adatbázis szerint jelenleg a fővárosi önkormányzat, vagy érdekeltségei tulajdonában összesen 9 olyan terület van, amely részletes tényfeltárással vagy kármentesítésre kötelezett. Az egyik legsúlyosabb probléma az Illatos úti volt Budapesti Vegyiművek Zrt. telephelyének szennyezettsége. A területen tárolt mintegy 2300 tonnányi veszélyes anyag elszállítására és ártalmatlanítására a Miniszterelnökség biztosított fedezetet, így a közvetlen veszélyhelyzet elhárításra került, a kármentesítés folyamatban van. Az időközben elvégzett talajvizsgálatok a telephely tágabb környezetében több ponton is határértéket meghaladó talaj és talajvíz-szennyezettséget mutattak ki, amelynek felszámolása várhatóan további beavatkozást igényel. Az Illatos úti telep mellett, a jelentős szennyezettséggel érintett Cséry-telep és volt Óbudai Gázgyár kármentesítése előkészítési fázisban tart. A többnyire talajszennyezettséggel is érintett barnamezős területek újrahaznosítását – és közvetlenül megtisztításukat is – szolgálja a „Barnamezős Tematikus Fejlesztési Program”, továbbá a közelmúltban elkészült „Barnamezős területek katasztere” is.

Az Európai Unió által támogatott Ráckevei (Soroksári-) Duna-ág revitalizációs projekt keretében a Kvassay és Tassi zsilipek rekonstrukciója, továbbá a monitoring rendszer fejlesztése befejeződött, a parti sávban található üdülőterületek csatornázása és a Tassi vízleeresztő műtárgy építése folyamatban van. A projekt már nem tartalmazza a főmeder és mellékági mederkostrását.

A levegő minőségében nem mérhető számottevő változás az elmúlt években, továbbra is az esetenként feldúsuló nitrogén-dioxid és szálló por koncentrációk okoznak jelentősebb problémát, a határérték túllépések száma azonban továbbra is csökkenő tendenciát mutat. 2015 hóhullámos nyári időszakában az ózon tekintetében többször is határértéket meghaladó szint volt észlelhető.

A kedvezőbb levegőminőség érdekében a fővárosi önkormányzat számos intézkedést hozott a közelmúltban, különösen a közlekedés-fejlesztése terén: folyamatos a közösségi közlekedés járműállományának korszerűsítése (új villamos- és buszbeszerzések), kerékpáros és gyalogos közlekedés fejlesztése (közbringa rendszer), fogalomcsökkentési beavatkozások (gyorsforgalmi utak bővítése, teherforgalom szabályozása), P+R parkolók folyamatos bővítése.

A közlekedésfejlesztési intézkedések jellemzően a zajterhelés mérséklését is szolgálják. A 2007-es stratégiai zajtérkép és a hozzá tartozó intézkedési terv megújítása – tekintettel a vonatkozó 2012-13-as határidőkre – elmaradt. A megújítás 2017-18 évi határidővel reális, előkészítése folyamatban van.

Az elmúlt években jelentős előrelépések történtek a szelektív hulladékgyűjtés tekintetében: 2014 végére Budapesten teljesen kiépült a lakóházakhoz menő gyűjtési rendszer döntően átalakítva a hulladékgyűjtés rendszerét, amellyel párhuzamosan a gyűjtő szigetek száma csökkentésre, optimalizálásra került. A szelektív hulladékgyűjtési arány folyamatosan növekszik, azonban még mindig elmarad más uniós nagyvároséhoz képest.

Az FKF Zrt. szelektív hulladékgyűjtő és -feldolgozó kapacitásainak növelése folyamatos: járműbeszerzések történtek, elkészült a BUFA válogatómű, épül a Nagy válogatómű, lomdarálót állítottak üzembe, a komposzttelep bővítésre került Pusztazámoron, továbbá két Szemléletformáló és Újrahasználati Központ került átadásra 2015-ben.

A veszélyes anyagokkal foglalkozó üzemek száma az elvégzett kockázatértékelések alapján folyamatosan bővül/változik. Az OKF aktuális adatai alapján Budapesten tovább növekedett a számuk különösen a küszöbérték alatti üzemek tekintetében. Három veszélyes üzem - a CHINOIN, a Richter Gedeon, és az EGIS telephelyének – környezetében összesen 52 monitoring és 317 riasztó-tájékoztató végpont telepítése történt meg 2014 szeptemberében, nyolc kerületet érintve.

Hatályba lépett a 74/2014. (XII. 23.) BM rendelet a folyók mértékadó árvízszintjeiről, amiben jelentősen megváltoztak Budapest területén a Duna mértékadó árvízszintjei. A nagyvízi meder, a parti sáv, a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról a 83/2014. (III. 14.) Korm. rendelet intézkedik. Árvízvédelmi fejlesztések között megemlítendő a 2017. évi vizes világbajnoksághoz kapcsolódó beruházások keretében épülő új árvízvédelmi mű a Duna felőli oldalon (25666/2 hrsz.-ú területen).

Budapest éghajlati viszonyainak alakulásában is egyértelműen megjelenik a globális klímaváltozás. A változás bár viszonylag lassú folyamat, a szélsőséges időjárási események gyakorisága növekedni látszik az elmúlt évek alapján is: 2015 nyara a 4. legmelegebb volt az elmúlt 110 évben, és összesen öt hóhullám jellemezte az évszakot, amelyek komoly egészségügyi kockázatot jelentenek, különösen az erős UV-B sugárzás megnövekedése miatt. A forró, aszályos időszakokat rendszerint heves események zárták le felhőszakadásokkal, helyenként jégesővel, illetve viharos széllel. Az ilyen időjárási körülmények jelentős terhet rónak az önkormányzatoknak többek között a közterületek és a közműrendszer fenntartásában.

1.2. ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

A város, mint élő, működő szervezet állandó változásban van, a történeti kialakulás nem tekinthető lezárt folyamatnak. A XIX. század közepétől a társadalmi változások intenzitása egyre inkább megköveteli, hogy a város aktívan alakítsa tereit, területeit, szerkezetét. Ez az organikus fejlődés helyetti, mesterséges alakítás gyakran előre nem látható változásokat generál és így későbbi problémák gyökere sokszor éppen egy helytelen beavatkozás következménye.

Az ágazatonként szétbontott elemzés nem tud teljes képet adni a városban zajló folyamatokról, trendekről, problémákról, megoldásaiban önmagára mutat vissza. A változások, problémák megértéséhez, így a város fejlődésének legfontosabb irányainak kijelöléséhez is szükséges ismernünk nemcsak a különböző szempont szerint megismert tényezőket, hanem **azok egymásra gyakorolt hatását is.**

A főváros **térbeli szerkezetét** a különböző használatú területek, az azokat kiszolgáló infrastruktúra és a funkcionális, hálózati sűrűsödést képező központok együttese alkotja. A szerkezetben történő beavatkozás önmagában azonban kevés, ha nem ismerjük a **használok szándékait, igényeit**, a gazdaságban, társadalomban bekövetkező változásokat, trendeket.

A város élhetőségének, fenntarthatóságának, gazdaságos működésének elengedhetetlen feltétele a természeti és épített környezetének, közlekedési és közmű-infrastruktúrájának, zöldfelületi hálózatának, humán infrastruktúra hálózatának a lakosság igényeit figyelembevevő, egymás eredményességét fokozó fejlesztése, mely csak a tényezők együttes vizsgálatával, egymásra gyakorolt hatásának vizsgálatával és az ez alapján meghatározott célrendszer megteremtésével érhető el. A következőkben ezeket az összefüggéseket emeljük ki.

ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

TÉNYEZŐK	FOLYAMATOK
településhálózat, gazdaság, közlekedés	Budapest nemzetközi szerepe szoros összefüggésben van nemzetközi közlekedési kapcsolatainak helyzetével. A repülőtér megközelítésének hiányosságai, és a Dunában rejlő potenciál kiaknázatlansága gátolják a kitűnő csomóponti helyzetben lévő főváros makroregionális szerepkörének megerősödését.
településhálózat, közlekedés, humán infrastruktúra, társadalom, környezeti állapot	A válságig erős kiköltözési tendencia az agglomeráció területén alacsony sűrűségű területek létrejöttét eredményezte, melyek mind humán, mind műszaki infrastruktúrája alulméretezett. Az agglomeráció és a főváros közötti napi hivatásforgalom jelentős mértékben terheli Budapest közlekedési infrastruktúráját. Az elővárosi közösségi közlekedés szolgáltatási színvonala egyes irányokban az infrastruktúra- és járműkorszerűsítéseknek köszönhetően ugyan némileg javult, összességében azonban még mindig jelentős az ingázó forgalomban az egyéni gépjárműforgalom részaránya. Ez túlnyomó részt annak köszönhető, hogy egyes meghatározó kötőpályás kapcsolódási pontokon (legyen szó akár az országos törzshálózati vasútról, vagy a városi-elővárosi gyorsvasútról) az intermodalitás, az eszközváltás feltételei nem biztosítottak, a kialakított P+R parkolók kapacitása nem elégséges. Több esetben az átszállóhelyekre való közösségi közlekedési ráhordás nem biztosított, vagy az nem nyújt megfelelő szolgáltatást. Mindezekből adódóan az ingázással együttjáró nagyarányú személygépkocsi használat jelentősen ront a városi környezet állapotán, rontja az élhetőségét.
településhálózat, intézményrendszer, gazdaság	A várostérség szereplői közötti kommunikáció, és a stratégiai partnerség hiánya kedvezőtlen hatással van a város és az ország nemzetközi pozíciójára. Budapest agglomerációjának települései nem használják ki kellőképp gazdasági potenciáljukban rejlő lehetőségeiket. A város térségi pozíciójának erősítéséhez alapvető feladat a főváros és agglomerációjának együttműködése, valamint a megfelelő befektetésösztönző tevékenység, amely a várostérség előnyeit képes kommunikálni, s a komparatív előnyökre alapozva képes

	<p>közös gazdaságfejlesztési stratégiát végrehajtani.</p> <p>A 2014-2020-as uniós költségvetési ciklus egyértelmű „vesztése” Pest megye, mivel Budapesttel együtt a legfejlettebb régiók közé tartozik, s ennek következtében gazdaságfejlesztésre lényegesen kevesebb uniós forráshoz juthat, mint a konvergencia régiók megyéi. Budapest számára is kiemelten fontos, hogy Pest megye gazdasága megerősödjön, a 2020 után tervezett regionális szétválást a főváros is támogatja.</p>
<p>gazdaság (KKV és K+F+I), környezeti állapot, közlekedés, közművek</p>	<p>A gazdasági szféra, illetve a városüzemeltetés két olyan terület, melyeknek jelentős szerepe van a károsanyag-kibocsátás csökkentésében. Az anyag- és energiatakarékos technológiák alkalmazása egyben a kapcsolódó K+F+I szektor számára jelent piacot.</p>
<p>gazdaság (KKV - társadalmi vállalkozások) társadalmi infrastruktúra társadalom, esélyegyenlőség</p>	<p>Budapest népessége idősödik, a demográfiai összetételben az időskorúak száma és aránya növekvő tendenciát mutat. A kiszolgált közösségi tulajdonban lévő intézmények (időszothonok), valamint szolgáltatások köre, elérhetősége korlátozott. A főleg nonprofit tevékenységet végző társadalmi vállalkozások támogatása nem csak az idősek – és egyéb hátrányos helyzetben lévő célcsoportok életvitelének segítése, ellátása szempontjából fontos, hanem foglalkoztatási oldalról is jelentős potenciált jelent.</p>
<p>gazdaság (turizmus) humán infrastruktúra épített környezet műemlékvédelem zöld infrastruktúra közlekedés</p>	<p>Budapest turisztikai vonzerejében kiemelten fontos szerepet játszanak közterületei, épített értékei valamint azok az intézményi infrastruktúrák és kapcsolódó szolgáltatások, melyek egyben a helyi lakosság igényeinek kielégítésében, a vonzó nagyvárosi környezet feltételeinek megteremtésében is kiemelkedő szerepet kapnak (nagy városi parkok, Fővárosi Állat- és Növénykert, fürdők, belvárosi gyalogos- és vegyes zónák, stb.)</p>
<p>gazdaság (turizmus, befektetésösztönzés) intézményi háttér</p>	<p>A fővároshoz kapcsolható jelenlegi belső és külső (fővárosi tulajdonú cégek) intézményi struktúrában jelenleg hiányzik a befektetésösztönzésért felelős, megfelelő kapacitással és mandátummal rendelkező szervezet, valamint szükség van a turisztikai desztinációs szervezet működésének megerősítésére. Ez a két menedzsment szemléletű szervezet a meglévő erőforrások hatékonyabb kihasználásában és a horizontális partnerségek építésében, a közvetlen és közvetett bevételek növelésében, azaz a gazdasági prosperitás szempontjából kulcsfontosságú. Mindkét terület szempontjából fontos egy egységes Budapest márkamag kialakítása, annak a különböző szegmensekben való továbbfejlesztése.</p>
<p>gazdaság, intézményi háttér</p>	<p>A beruházások, befektetések dinamikáját, az alulhasznosított területeken a fejlesztések megindulását döntően befolyásolja a jogi környezet (adók, jogszabályok – pl. rendezési eszközök, ösztönzők) a rendelkezésre álló információk köre és a hozzáférhetőség minősége, valamint a hivatali ügyintézés áttekinthetősége, stabilitása, gyorsasága. Annak érdekében, hogy Budapest, mint befektetési és vállalkozási célterület minél vonzóbb legyen, ezeknek a szolgáltatásoknak a rendszerét, minőségét javítani kell.</p>
<p>gazdaság (beruházások) közlekedés közmu környezeti állapot</p>	<p>A fejlesztési területek kijelölése és azok közlekedési infrastruktúrával való ellátásának biztosítása elsősorban önkormányzati feladat.</p> <p>A gyakorlatban a beruházások indításánál a fejlesztők nem mindig tartották szem előtt a megfelelő közlekedési, azon belül is a kötött-pályás kapcsolati ellátottságot.</p> <p>A problémák felmerülése később nyomást gyakorolt a közlekedési fejlesztések pótlására, ami gyakran infrastrukturálisan gazdaságtalanul ellátható városszerkezetet eredményezett. Szükség van világos fejlesztési ütemterv kialakítására, valamint a fejlesztéseknek a meg-</p>

	felelő, lehetőleg kötöttpályás rendszerekhez irányítására a további problémák megelőzése érdekében.
fejlesztési és rendezési környezet (VFK,TSZT), gazdaság, településhálózat	A VFK értékválasztása és a TSZT alapján zöldmezős területek a külső kerületekben csak korlátozottan vonhatók be a fejlesztésekbe, míg a kapcsolódó agglomerációs területeken az ilyen jellegű logisztikai, ipari funkciókra a helykijelölés – a közigazgatási határ mentén is – biztosított. A főváros értékválasztása nemcsak a már gazdaságfejlesztést jogilag biztosító alulhasznosított területek bevonásáról szól, hanem a térségi munkamegosztást és az egész várostérség szempontjából fontos zöldfelületek megóvását is prioritásnak tekinti.
intézményi háttér (TRSZ, finanszírozási eszközök) gazdaság	A gazdasági válságot követő években a településrendezési szerződések (TRSZ) alkalmazhatósága jelentősen visszaesett. A piac elvárása a projektek tervezése és finanszírozhatósága szempontjából a kiszámítható fejlesztési környezet, s annak beárazása, melyet a jelenlegi TRSZ eseti számszerűsítésénél jobban szolgálna egy differenciált, de átlátható, normatív alapon meghatározott fejlesztői hozzájárulás. Az így képződő bevételek egyben hosszútávon hozzá tudnának járulni a városfejlesztés fenntartható finanszírozási rendszerének kialakításához.
intézményi háttér (PPP) gazdaság	A projektek megvalósítását biztosító jelenlegi intézményi, jogi konstrukciók közül a magán- és közszféra együttműködése (PPP) a rossz tapasztalatok és a kormányzati iránymutatás alapján szinte teljesen eltűnt. A PPP – melynek típusai is többfélék lehetnek – kategorikus elvetése Budapest szempontjából átgondolandó. A fővárosi projekteknel a továbbiakban is érdemes megvizsgálni, hogy mely fejlesztések valósuljanak meg önerőből (támogatás, és egyéb finanszírozási konstrukciók, mint pl. hitel bevonásával) és melyek azok, amelyeket a piaci szereplők részvételével lehet megvalósítani.
intézményi háttér humán infrastruktúra	Az önkormányzatfejlesztési szerepe a közelmúlt tulajdonjogi átrendeződései miatt megváltozott (az állami tulajdonba került intézmények és állami fenntartásba került intézmények tekintetében), ugyanakkor a főváros hosszú távú városfejlesztési koncepciójában kitűzött gazdasági és társadalmi céljainak elérése érdekében a fővárosi önkormányzatnak szerepet kell vállalni az ágazati szakértővel való együttműködésben, a kerületek és a főváros lakosságának érdekeit szem előtt tartva.
társadalom (foglalkoztatás) gazdaság (K+F+I) humán infrastruktúra (képzés)	A piacgazdaság új elvárásokat jelentett a munkaerő számára. A nemzetközi üzleti életbe történő bekapcsolódás eszköze az idegen nyelvtudás, ami jelentősen nőtt a fiatalok körében. Szintén előnyösen változtak a fővárosi képzettségi mutatók. Az egyetemekhez kapcsolódó kutatási kapacitások, a diákok kutatási projektekbe való bevonásának lehetősége, a nemzetköziesedés (magyar diákok külföldi tanulmányai, külföldi diákok jelenléte, nemzetközi kutatási programok) hozzájárulnak a magas hozzáadott értéket termelő vállalkozások, köztük a K+F+I-ben működő ágazatok megerősödéséhez.
társadalom gazdaság humán infrastruktúra	A magánbérlet-szektor átlátható, biztonságos működése nem biztosított megfelelően, sem a bérlők, sem a bérbeadók szempontjából; problémás ezen kívül a szektor szürke zónában való működése is, az önkormányzatok hatáskörébe tartozó szociális bérlet-szektor pedig alulfinanszírozott, mindez fékezi a foglalkoztatással összefüggő mobilitást és az alacsonyabb jövedelmű csoportok számára megfizethetőségi problémát jelent.
épített környezet társadalom	A szegregációval érintett és szegregációval veszélyeztetett területek egy része a pusztuló építészeti értékekkel is rendelkező belső városközpont-

humán infrastruktúra	ben helyezkedik el. A területek problémáinak összetett kezelésére van szükség, mely az esélyegyenlőségi, lakhatási, humán infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztési beavatkozásokon túl a közösségépítés az egészségmegőrzés, a közbiztonságot növelő projektelemekig széles spektrumot ölel fel, de egyben tartalmazza a fizikai környezet megújítását, az épített értékek megőrzését, a lakhatás komfortosságát és megfizethetőségét szolgáló beavatkozásokat.
társadalom (demográfia) humán infrastruktúra	A lakosság korösszetételének változását (idősödő népesség, kevesebb gyermek) a humán infrastruktúrák területi kínálata nem tudja rugalmasan követni. Az ellátási rendszer optimalizálásában a kerületi önkormányzatoknak kiemelkedő szerepe van – az igények felmérése, nyomon követése, saját fejlesztések tervezése mellett a központi intézményrendszerek feladatkörét képező elemek fejlesztésének előkészítésében való aktív részvételre, érdekérvényesítésre van szükség.
társadalom (foglalkoztatás) humán infrastruktúra	A foglalkoztatás szempontjából kiemelkedően fontos a támogató infrastrukturális elemek megfelelő biztosítása (bölcsőde, óvoda), mely szintén az önkormányzatok feladatkörét képezi.
humán infrastruktúra intézményi háttér (vagyongazdálkodás)	Az intézményi összevonások eredményeként üresen álló egykori iskolaépületek és egyéb ingatlanok hasznosításának megoldása, a gazdaságfejlesztésbe való bevonás lehetőségének vizsgálata fontos feladat a főváros szempontjából.
zöldfelületi rendszer épített környezet	A beépített és zöldterületek aránya, ezek egymáshoz viszonyuló elhelyezkedése a város jó működése és élhetősége szempontjából meghatározó jelentőségű. A beépített, burkolt területek zöldfelületekkel szembeni térhódítása a város belső részeiben, csak úgy, mint a beépített területek indokolatlan „zöldmezős” terjeszkedése kedvezőtlen hatással van a környezeti tényezőkre és az emberek komfortérzetére.
zöldfelületi rendszer természetvédelem környezetvédelem (városi klíma)	A meglévő zöldfelületi elemek megtartása, és újak kialakítása, a zöldfelületi hálózat szempontjából izoláló hatások megszüntetése növelik az ökológiai hálózat aktív felületeinek számát és azok kapcsolatait erősítik, ezáltal csökkentik a klímaváltozás eredményeképp a városban egyre erőteljesebbé váló veszélyeztető hatásokat (átlaghőmérséklet emelkedése, szélsőségesen meleg időszakok, időszakosan megnövekvő UV-B sugárzás, intenzív frontátvonulások). A Duna és közvetlen környezete, valamint a kisvízfolyások mellett a zöldfelületek növelése és természetközeli funkciók elhelyezése javítja a folyók ökológiai hálózatban betöltött szerepét, a város és a Duna kapcsolatát erősíti.
természetvédelem környezetvédelem településhálózat (agglomeráció) épített környezet	Az épített és természeti környezet szegélyterületein jelentkező beépített területek indokolatlan terjeszkedése, a városszéli beépített területek agglomerációs településekkel való összenövése veszélyforrásként jelentkezik a város természeti értékeire és az ökológiai hálózatra.
természetvédelem épített környezet (beépítettség)	Az esetenként jogalap nélküli területfoglalás és a védelemre és kezelésre fordított anyagi keretek szükségessége nehezíti a természeti értékek védelmét, és a beépített területek terjeszkedésének megállítását.
zöldfelületi rendszer intézményi háttér (finanszírozás, tulajdonosi viszonyok)	A zöldfelületi rendszer és a zöldfelületi rendszerbe bevonható területek tulajdonosi háttere nem átlátható, zöldfelületek egy részének fenntartása elhanyagolt, illetve nem megfelelően hasznosított (kijelölt erdőterületek parlagon – erdőtelepítés támogatása, jogszabályi eszközök és a végrehajtás során azok betartatása).
zöldfelületi rendszer	Az intenzív beépítettségű belső városrészekben az alacsony zöldte-

közlekedés	rületi ellátottság, közmű és közlekedési szempontok dominanciája, az elégtelen minőség, illetve a kor igényeit nem kielégítő funkciókínálat miatt a zöldterületek nem töltik be kondicionáló, rekreációs, pszichés-mentális szerepüket.
zöldfelületi rendszer közlekedés	A különböző infrastruktúra létesítmények (pl. az M0 körgyűrű mentén) fragmentáló-izoláló hatása a térségi zöldfelületi kapcsolatokat kedvezőtlenül befolyásolja. Fragmentáló hatással vannak a vízfolyások melletti intenzív beépítések is; a Duna-parti területek rekreációs értékét a meglévő infrastruktúra elemek jelentősen korlátozzák.
természeti értékek zöldfelületi rendszer intézményi háttér (tulajdonviszonyok)	A műtárgyként kiépített kisvízfolyások ökológiai értelemben degradáltak, így élőhelyi illetve klimatikus szerepüket nem tudják betölteni. A patakok rekreációs hasznosítását sok esetben a problémás tulajdonviszonyok nehezítik.
környezetvédelem (városi klíma) zöldfelületi rendszer épített környezet	A belvárosban nagyarányú, inaktív, burkolt, beépített felületek kisugárzó hatása a felület melegedési folyamatait időben elnyújtja jelentős mértékű és hatású hősziget kialakulásához vezet, mely a komfortérzetet rontja. A zsebparkok, hősziget-hatást is csökkentő alternatív megoldások a belváros életminőségét javíthatják.
környezetvédelem fejlesztési és rendezési környezet (TSZT, szabályozás)	A városi klíma szempontjából döntő jelentőségű átszellőzés, zöldfelületek kialakítása, hősziget-hatás mérséklésének biztosítása a rendezés jogi eszközeivel.
környezetvédelem közlekedés (P+R) településhálózat (agglomeráció)	A főváros területét átszövő közlekedési infrastruktúra jelentős környezeti terhelést eredményez (zaj, károsanyag-kibocsátás), melyek jellemzően a nagy forgalmú utak mentén és a belvárosban mutatkoznak. Különösen erős a napi ingázás eredményeként megjelenő személygépjármű forgalom, melyet az agglomeráció – elsősorban kötöttpályás – eszközváltó helyein kialakított P+R kapacitások növelésével csökkenteni kell a jövőben.
környezetvédelem zöldfelületi rendszer humán infrastruktúra	Természetvédelmi területek rekreációs célú fejlesztései (történelmi sportterületek) és ezzel nagyobb közúti és tájhasználati terhelés, valamint a természetvédelmi szempontok egyidejű érvényesülése csak körültekintő tervezés és hatékony kommunikáció mentén lehet sikeres.
környezetvédelem zöldfelületi rendszer gazdaság (turizmus, beruházások)	A Duna nem csak kiaknázandó természeti erőforrás, hanem védendő természeti érték, és a partok használatában kifejezésre kell juttatni az ökológiai szempontok érvényesítését, általában a környezethasználat módja iránti érzékenységet.
épített környezet (lakósűrűség) humán infrastruktúra közlekedés közmmű fejlesztési és rendezési környezet (készülő TSZT)	A külső területek beépítése, a város szétterülése egy alacsony hatékonyságú, infrastruktúrával nem megfelelően ellátott külvárosi hálózatot eredményezett. A mobilizáció térnyerésével megindult szuburbanizációs folyamatok az elővárosi zónában és a belváros felé vezető utakon nagy terhelést okoznak. A város további terjeszkedése, a kifelé irányuló, városszerkezeti fejlesztések helyett a belső, átmeneti területeken található (már infrastruktúrával ellátott) területi potenciálok (alulhasznált területek) kihasználása a cél.
épített környezet közlekedés humán infrastruktúra zöldfelületi rendszer gazdaság (turizmus)	A városfejlődés során a századelő közlekedésére méretezett belső városmag mára rendkívül túlterheltté vált, magas beépítési sűrűsége és a zöldfelületek hiánya a városrész élhetőségét veszélyezteti. A belváros túlterheltségére a már megindult forgalomcsillapítási célú közterületi- és forgalmi átrendezések, a személygépkocsik tranzit-, cél- és eredőforgalmának csökkentése, illetve a külső területek átjárhatóságát biztosító külső gyűrű irányú közúthálózati elemek és Duna-hidak megvalósítása jelenthet megoldást. A forgalom csillapítása, sétálóutcák, zöldfelületek kialakítása felértékelik és láthatóvá teszik történelmi épületállományt, mely a városrész felértékelődéséhez és turisztikai vonzerejének növekedéséhez

	vezet.
épített környezet gazdaság humán infrastruktúra társadalom (foglalkoztatás)	A város nem megfelelően differenciált központrendszere, a város egyközpontúsága és a belváros forgalmi túlterheltsége egyes területeken a lakófunkciók visszaszorulásához vezetett, míg a külvárosi részek infrastrukturális ellátottsága sok esetben nem biztosított. A helyi életminőség feltételeinek javításához, a „kis távolságok városához” kiegyensúlyozottabb funkcionális eloszlás, differenciáltabb központrendszer kialakítására van szükség, mely egyben a helyben történő foglalkoztatás lehetőségeit is biztosítja.
épített környezet társadalom gazdaság (turizmus)	Az épített és természeti értékek koncentrációjának helyén, különösen a belvárosban található vonzó „turistamágnesek” esetében előfordulhat, hogy a turisztikai forgalom a városrészek élhetőségére kedvezőtlen hatással van. A turizmusban rejlő fejlesztési lehetőségek kiaknázásán túl fontos a lakók érdekeinek figyelembe vétele.
épített környezet társadalom gazdaság, gazdálkodás	A belső városrészekben zajló funkcionális változások a gazdasági funkciók erősödését eredményezik a lakófunkció rovására. A romkocsmák, hostelek, szórakozóhelyek iparűzési adója ugyanakkor fontos bevételi forrást jelent.
épített környezet gazdaság közlekedés környezetvédelem intézményi háttér (tulajdonviszonyok)	Az átmeneti zónában található, fejlesztési potenciállal rendelkező, jelenleg alulhasznosított barnamezős területek egy része a korábbi hasznosítás szerkezeti kivánalma és területi kiterjedése folytán elvágó elemként van jelen a várostestben. Egyes területek esetén a rossz közlekedési ellátottság, a potenciális talajszennyezettség, a tulajdonosi háttér rendezetlensége gátolja a fejlesztést. Sok esetben a gazdasági válság következtében a megindult beruházások, fejlesztések leálltak, elmaradtak. Telephelyek fejlesztésével, korszerűsítésével összefüggő beruházásokra a 2014-2020-as uniós források nem lesznek elérhetőek a fővárosi vállalkozások számára.
épített környezet értékvédelem intézményi háttér (vagyongazdálkodás, finanszírozási háttér)	Az értékes épületállomány forráshiány, illetve az elmaradt átfogó felújítások következtében folyamatosan pusztul a belvárosban. Az épületek konzerválása állandó használat és felügyelet nélkül nem nyújthat hosszú távú megoldást épületeink védelmére. Sok esetben azonban a merev téri struktúrával rendelkező épület vagy épületegyüttesek rugalmatlansága nem összeegyeztethető az időben változó használat igényével.
közlekedés gazdaság intézményi háttér társadalom	A közlekedési hálózatok fejlesztése az elmúlt 20-30 évben nem követte megfelelő mértékben a mobilitási igények, valamint a személygépjármű ellátottság növekedésének ütemét. Az életszínvonal emelkedéséből adódóan az egyéni gépjármű-használat mértéke jelentősen nőtt, amelynek következtében a forgalom nagysága egyes közúthálózati elemek kapacitásának kimerüléséhez vezetett. A személygépkocsi ellátottság, valamint az utazások számának növekedésével párhuzamosan a gépjármű-elhelyezési igények is növekedtek, ami a város egyes területein parkolási problémákat okoz.
közlekedés gazdaság (gazdasági válság) településhálózat (nemzetközi szerepkör)	Budapest közlekedési rendszere a hálózati kapcsolatok és kapacitás téren is hiányosságokat mutat. A közlekedési ellátottság problémái hatással vannak az egyes területek értékére és funkcionális felhasználhatóságára. Befolyásolják a főváros GDP termelő képességét és – Budapest országon belüli kitüntetett helyzete miatt közvetve – az ország helyzetét is.
közlekedés (vasút, hajózás) gazdaság környezetvédelem	Az áruszállítás területén domináns közúti szállítással szemben nemzetközi és regionális viszonylatban a vízi és vasúti szállítást kell előtérbe helyezni, a belvízi szállítás lehetőségeinek jobb kihasználásáért.

	lásában jelentős tartalékok vannak. A városon belüli áruszállítás tekintetében a city logisztikai alkalmazások térnyerésének elősegítése szükséges
közlekedés intézményrendszer (finanszírozási háttér)	Budapest közösségi közlekedésének hosszú távú finanszírozása jelenleg nem megoldott. A kétszintű önkormányzati rendszerből adódó esetenként eltérő tulajdonosi-kezelői-üzemeltetői jogkör a közlekedési infrastruktúra fejlesztése, fenntartása és üzemeltetése terén nehézséget okoz.
közlekedés gazdaság (turizmus) településhálózat (agglomeráció, nemzetközi szerepkör)	A Duna, mint vízi közlekedési útvonal jelenleg mind hivatásforgalmi (a városon belüli közösségi közlekedés, és az agglomeráció vízparti települései és a főváros közötti kapcsolat), mind turisztikai szempontból alulhasznosított. A vízparti hozzáférés a rakpartok jelenlegi kialakítása, az ott zajló jelentős közúti forgalom elvágó hatása miatt nehézkes, rendezetlen. A víz irányából való feltárulás és a vízi közlekedés személyszállításban betöltött szerepének növelése kiaknázandó lehetőségeket rejt magában.
közművek épített környezet környezetvédelem (szemléletváltás)	A környezettudatos energiagazdálkodás nagymértékben hozzájárul a klímaváltozás káros hatásainak enyhítéséhez. Budapesten az épületállomány energiafogyasztása az összes kibocsátott CO ₂ egyharmad részét teszi ki, ami a felhasználói oldal felől is energiahatékonysági intézkedéseket, szemléletváltást követel, és az energia-hatékony és alacsony károsanyag-kibocsátású épített környezet megvalósítását szükségelteti. Az energiahatékonysági beruházások egy része az értékvédelmi szempontok figyelmen kívül hagyása mellett történik. A pénzügyi, műszaki és energetikai szempontból is legoptimálisabb beruházási döntések érdekében a lakosság körében szükség van az ismeretek bővítésére, független tanácsadásra.
közművek környezetvédelem intézményi háttér (jogszabályi, finanszírozási háttér)	A jelenlegi energiaellátó, -elosztó hálózat nem alkalmas arra, hogy kisebb helyi energiatermelők rácsatlakozását lehetővé tegye, melyek a megújuló energiaforrások alkalmazásával meg fognak jeleni. Támogatás és megfelelő jogi környezet nélkül a megújuló energiahasznosítás megvalósítása ellehetetlenül.
közművek épített környezet	A város fejlődése során a korábban még kül- és ipari területeken épített közmű-infrastruktúra elemek egyes esetekben ma már a belterületen helyezkednek el, ami a területfelhasználást és a beépíthetőséget jelentősen korlátozza (pl. földfeletti gerincvezetékek). A Duna-part rendezése során a meglévő közművek kiváltása, illetve esetleges átépítése műszaki és pénzügyi kötöttséget jelenthet. A Duna mentén található jelentősebb csatornák, vízvezetékek a távlati átépítést érdemben befolyásolhatják.
közművek környezetvédelem fejlesztési és rendezési környezet	Az ivóvízzel ellátott csatornázatlan területek szennyvizei a rosszul kialakított, nem ellenőrzött tároló rendszerek következtében sok esetben a talajba szivárognak el, ahol jelentős terhelést okoznak. A közműfejlesztéseket nehezítik a közterületek rendezetlen tulajdonviszonyai.
árvízvédelem épített környezet fejlesztési és rendezési környezet	A beépített hullámterek árvíz elleni védekezéséről a terület tulajdonosának kell gondoskodnia, melyet legtöbbször önerőből képtelen megvalósítani. Az ingatlanok értékének megfelelő védekezési szint kialakítása, valamint az árvízveszélynek kitett partszakaszok további beépítésének korlátozása (megfelelő jogszabályi, rendezési háttér biztosításával) nyújthatna megoldást a problémára.
közművek	A burkolt felületek növekedésével és így az elvezetésre kerülő

épített környezet zöldfelületi rendszer	csapadékvizek csökkenésével nagyobb terhelés éri a vizek természetes befogadóit. A mederburkolat elhanyagoltsága és a növényzet megtelepedése ronthat továbbá a patakok csapadékvíz-elvezető képességén.
közművek környezetvédelem árvízvédelem	A Duna szennyezettsége közvetlen hatással van a vízbázis vízminőségére. Árvízvédelmi megoldások és ivóvíz bázis védelmének összehangolása elmaradt.
településhálózat (agglomeráció) közművek	Sok esetben a felszíni víz- és csapadékvíz-kezelés csak térségi együttműködés keretében, térségi rendszerek kiépítésével kezelhető hatékonyan (tározókapacitások).

PROBLÉMATERKÉPEK

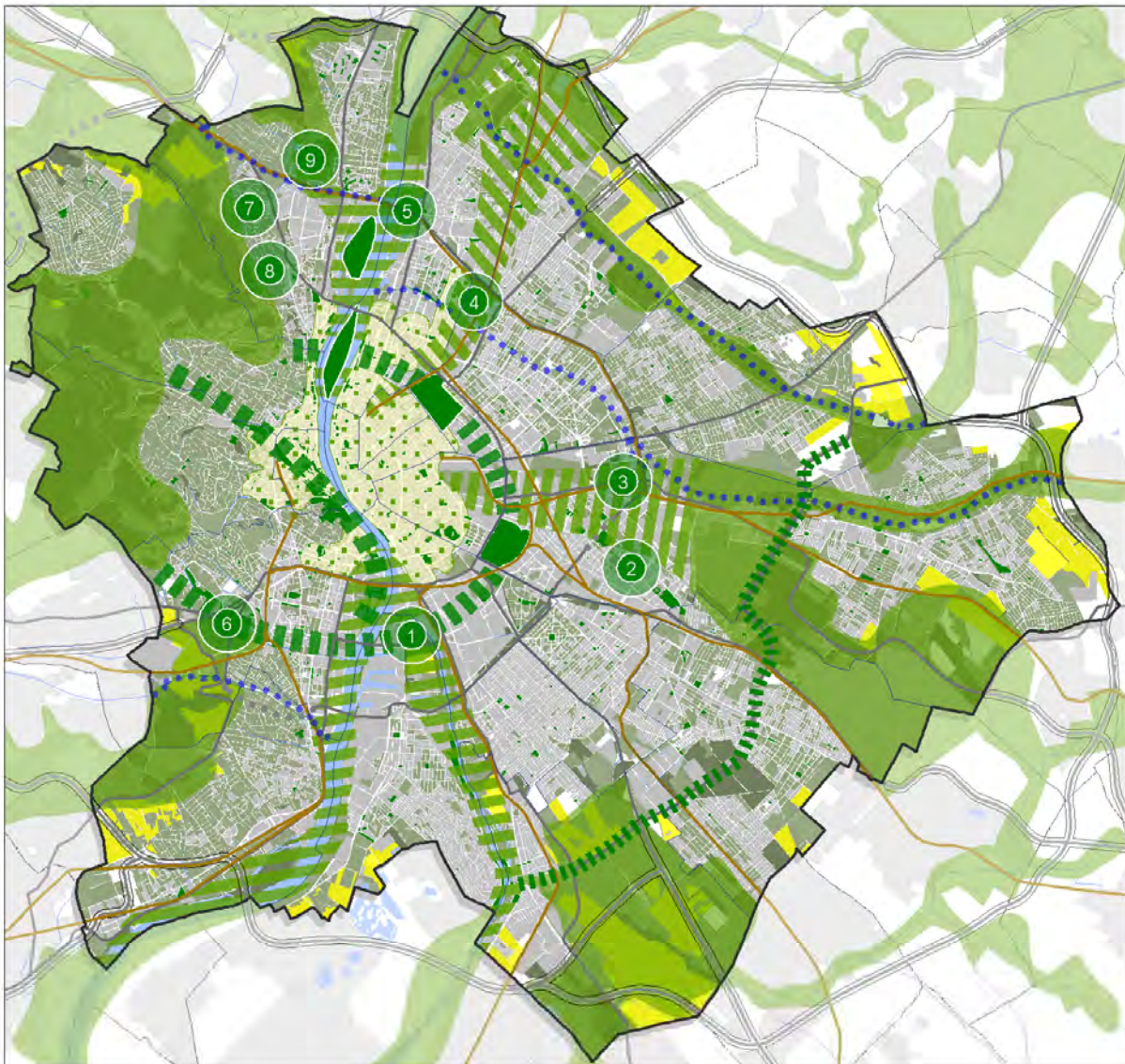
A zöldfelületi rendszer összefüggései

81. ábra

A zöldfelületi rendszer fejlesztése

Mezőgazdasági terület

Meglévő erdőterület

Magas zöldfelületi arányú terület

Meglévő közpark, városi park

Külső-pesti zöldgyűrű kialakítása a távlati közlekedési infrastruktúra mellett

Városi parkgyűrű, -tengely

Kis léptékű zöldterületi fejlesztések alternatív megoldásokkal

Jelentős ökológiai potenciállal rendelkező szabadterület

Zöldfelületi kapcsolat fejlesztése

Kisvízfolyás revitalizációja

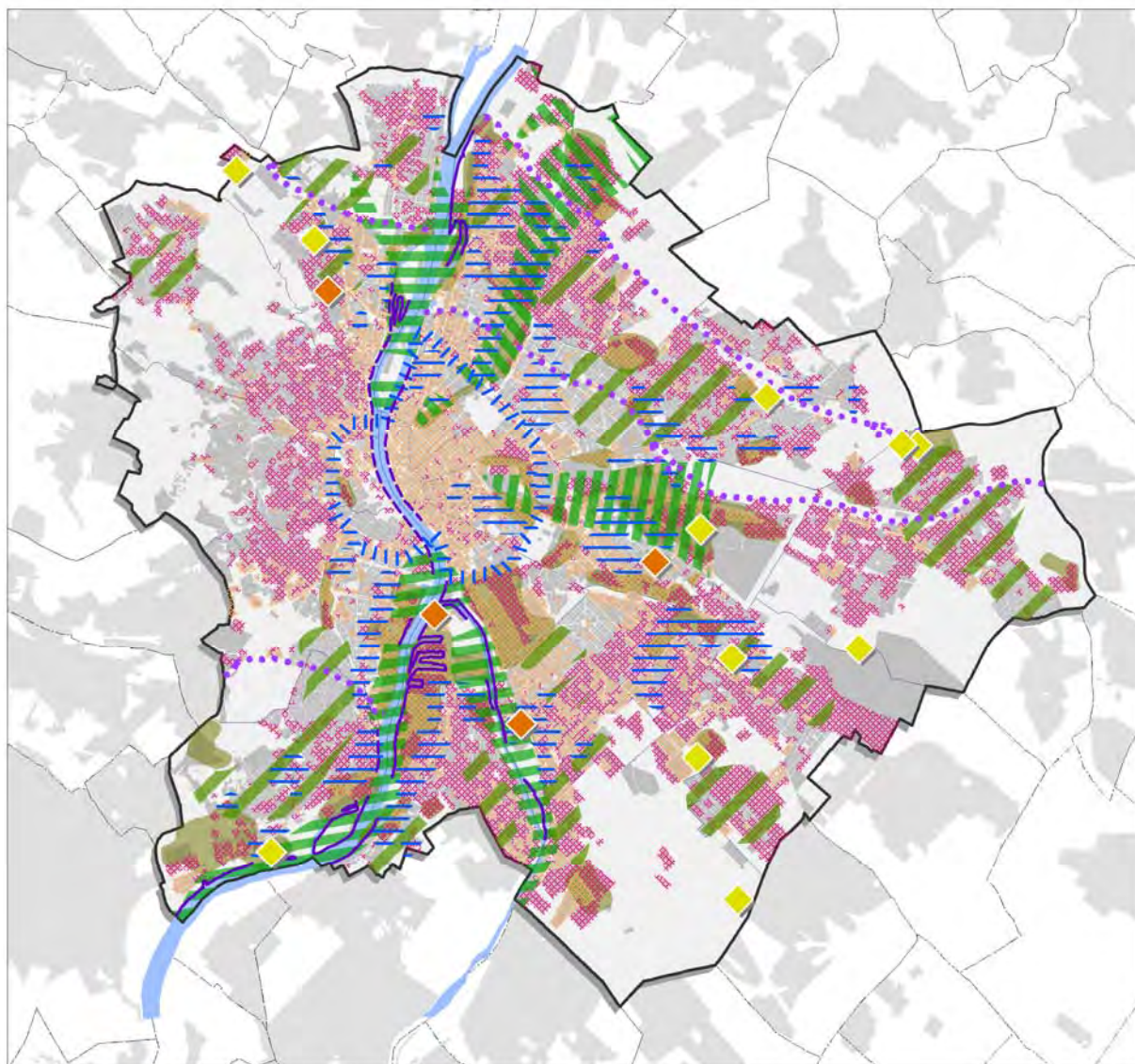
Potenciális városi parkok

1. Észak-Csepel
2. Gergely utcai hulladéklerakó
3. Éles sarok
4. Rákosszentimre
5. Népsziget
6. Dobogó domb
7. Testvér-hegy
8. Tábor-hegy
9. Mocsáros-dűlő

82. ábra

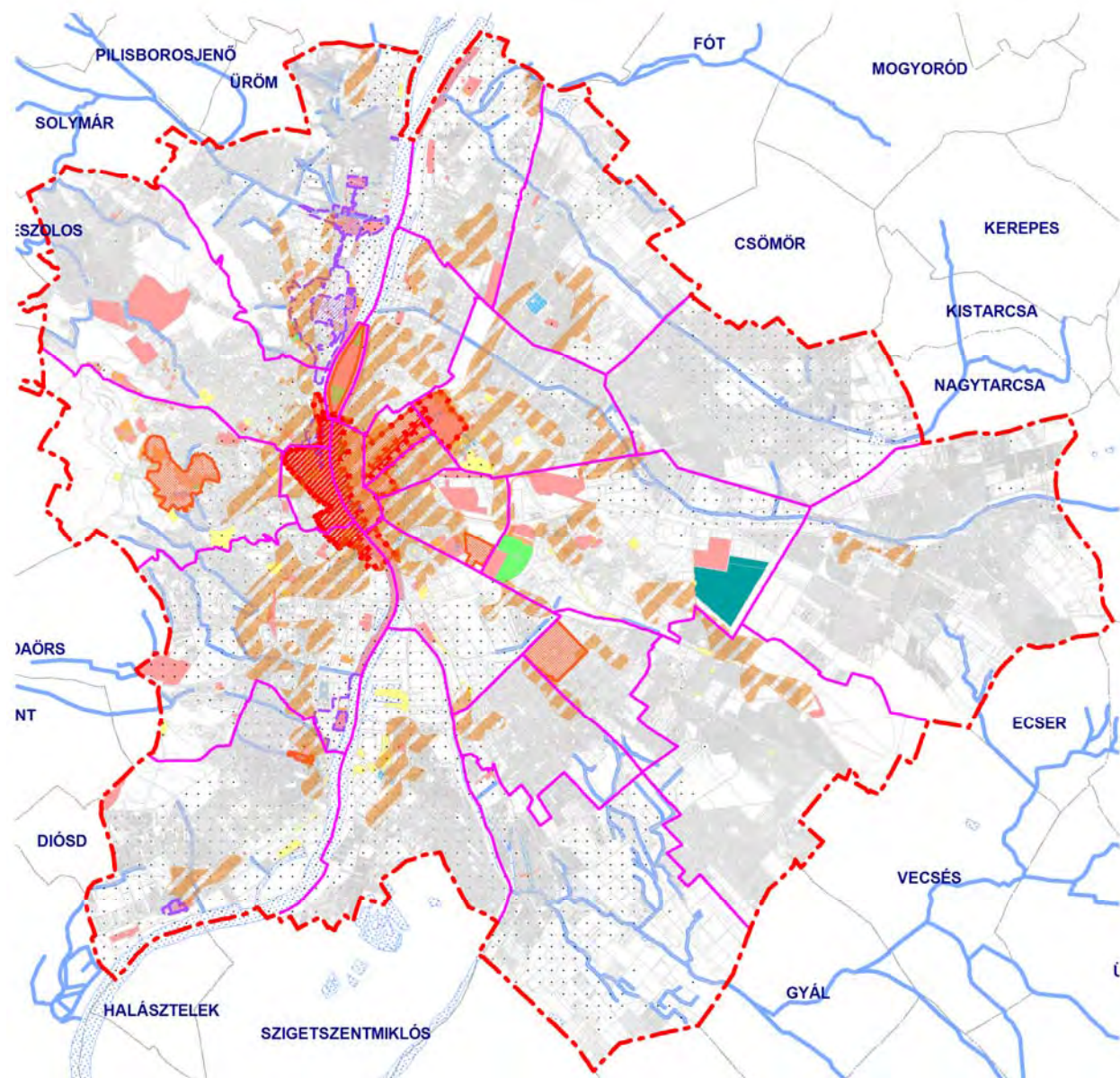
A környezetvédelem összefüggései

◆	Rekultiválendő hulladéklerakó/rekultiv. folyamatban	▨	Hiányos zöldterület (köz-kert, közpark) ellátottságú ter.	⋯	Rekreációs funkciók hiánya vízfolyások mentén
◆	Talajszennyezéssel érintett területek	▨	Hiányos zöldfelületi kapcs.	—	Nem megközelíth. vízpart
▨	Potenciális, tájhasználati konfliktussal érintett területek (lakó-gazdaság, ipar, közlekedés)	▨	Kiemelten zöldfelület-hiányos területek	---	Nehezen megközelíthető vízpart
		▨	Enyhén zöldfelülethiányos területek		

83. ábra

Az épített környezet összefüggései

NEMZETKÖZI ÉS ORSZÁGOS MŰVI ÉRTÉKVÉDELEM

- világörökségi helyszín területe
- világörökségi helyszín védőövezete
- világörökségi várományos helyszín területe
- világörökségi várom. helyszín védőövezete
- műemlék
- műemlék jelentőségű terület határa

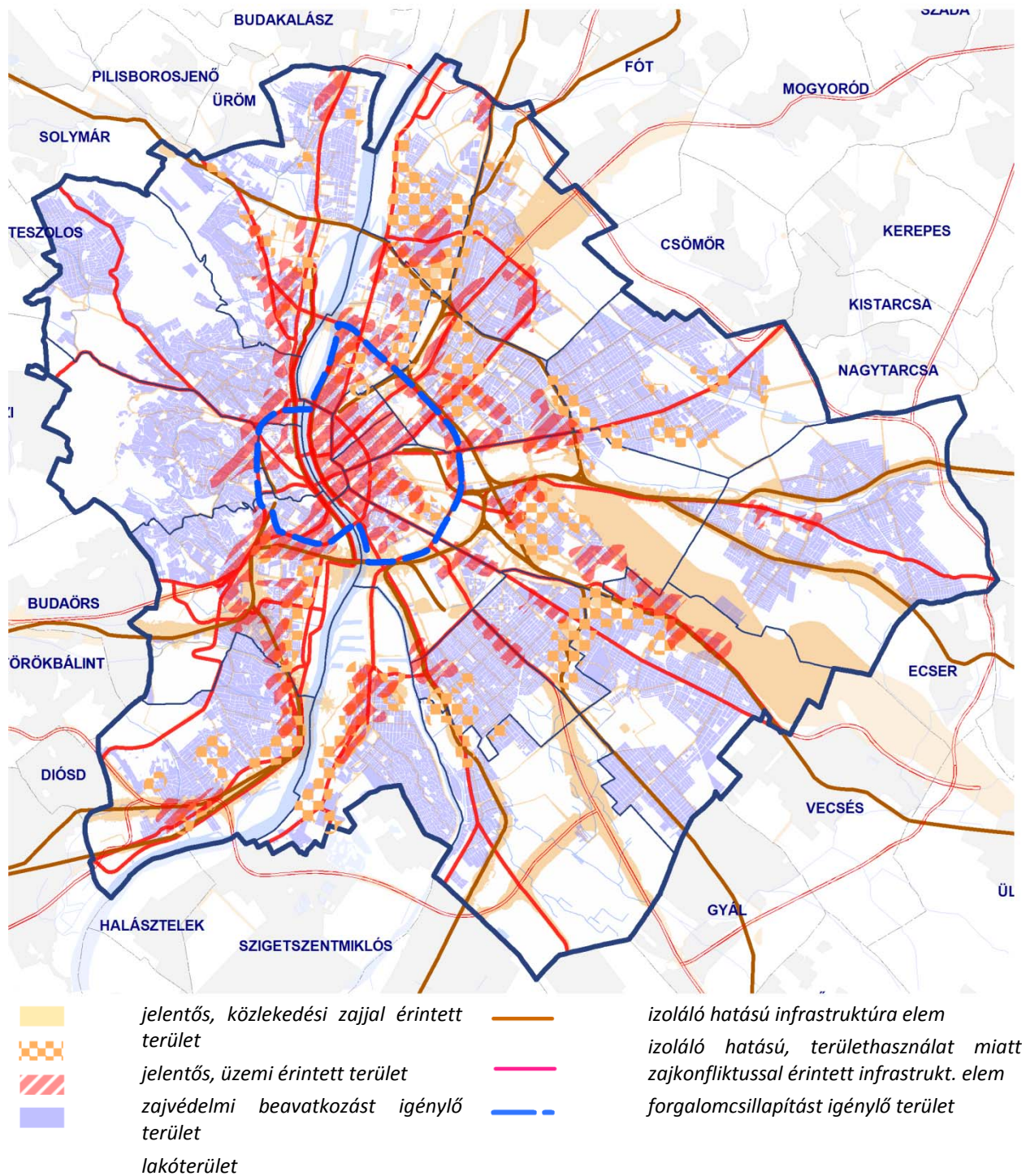
HELYI MŰVI ÉRTÉKVÉDELEM

- műemléki környezet területe
- nemzeti emlékhely
- kiemelt nemzeti emlékhely
- történeti kert területe
- fővárosi helyi védettségű építmény
- fővárosi helyi védettségű épületegyüttes
- jelentős zajhatás és területhasználati konfliktus miatt zajvédelmi beavatkozást igénylő terület

84. ábra

A közlekedés összefüggései

85. ábra

ÖSSZEFOGLALÓ SWOT

SWOT - Társadalom

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Várostérségi szinten növekvő népességszám; ▪ A lakosság az országoshoz képest magasan képzett, kedvezőbb foglalkoztatási szerkezetű, magasabb jövedelemmel és fogyasztási szinttel jellemezhető; ▪ A felsőfokú tanulmányokat végzettek aránya magas és növekvő; ▪ A népesség egészségügyi állapota országos szinten jó; ▪ Az alapvető szolgáltatások a város minden területén elérhetőek; ▪ Felsőoktatási szolgáltatási központ, nemzetközi viszonylatban is erős egyetemek; ▪ Erős identitásképző elemek. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Előregedett és gyorsan öregedő lakosság, ami az innováció befogadására és reprodukcióra korlátos; ▪ Európai átlaghoz képest alacsony mértékű gazdasági aktivitás; ▪ Az egyszemélyes háztartások számának növekedése - költséges fenntartás, a generációs kohézió részleges; ▪ Krízisterületek, leszakadó városrészek; az életszínvonal és az egészségi állapot erős korrelációja – területi egyenlőtlenségek; ▪ Közösségi összetartozás, identitás a kisközösségek szintjén sokszor hiányzik; ▪ Kompetencia hiányok és alkalmazkodó képesség alacsony szintje; munkanélküliség strukturális problémái, regisztrációs rendszerből „eltűnő” munkanélküliek; ▪ Tolerancia hiánya, társadalmi feszültségek (hajléktalanok, romák); ▪ Kevés a bérlakás, alacsony a térbeli mobilitás; az önkormányzati bérlakások aránya alacsony, összetételük kedvezőtlen; ▪ Az agglomeráció humán infrastruktúrája alulméretezett, emiatt Budapesté túlterhelt.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A belső és a határon túli legális migráció kitüntetett vonzási tere; ▪ Szuburbanizációba való kiköltözés mértéke lassul – nagyvárosi élet vonzereje megnő; ▪ Magyarország fővárosa, identitásának fontos eleme, találkozóhely szerep erősödése; ▪ Több az időskorú nyugdíjas, tömeges igény lesz az alkonykori élettel összefüggő szolgáltatásokra, az ellátásban a társadalmi vállalkozások, civil szerevezet és a növekvő szintű önkéntesség is szerepet vállal; ▪ EU források felhasználásában a társadalmi témák hangsúlya megnő a 2014-2020 közötti időszakban; ▪ Civil élet erősödése; ▪ Szolidaritás erősödése. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Képzett munkaerő elvándorlása; ▪ A részmunkaidős foglalkoztatás alkalmazása nem az eredeti célokkal történik; ▪ Az ismeretek, a készségek fejlesztése nem folyamatos; ▪ Továbbra is alacsony marad a születésszám (természetes fogyás); ▪ Megélhetési gondok és megtakarítási hiányok (elszegényedő népesség), társadalmi különbségek növekedése, növekvő hajléktalanság és további fővárosi koncentráció; ▪ A külföldiek növekvő bevándorlásával párhuzamosan nőhet az idegenellenesség; ▪ Lakossági közöny és szemlélet lassú változása, hiányos az öngondoskodási szint, alacsony prevenciósz hajlandóság ▪ Humán közszolgáltatások színvonala romlik (alacsony fizetések, működés finanszírozásának problémái, erősödő szakemberhiány); ▪ Szakképzés megújulásának hiánya – nem képes követni a munkaerőpiaci igényeket;

SWOT - Gazdaság

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nagy kereslettel és kínálattal rendelkező munkaerő piac; ▪ Az országos szerepkörből adódó foglalkoztatási potenciál nagy; ▪ Az oktatás és a kutatás koncentrált helyszíne, ami hálózat építő, vonzó és megtartó tényező; országos viszonylatban jó K+F infrastruktúra; ▪ Nemzetközi cégek regionális központjainak jelenléte; ▪ Az ország innovációs központja (akkreditált klaszterek, start-upok és gyors növekedésű vállalkozások – gazellák) és makroregionális szinten is vezető szerep az innovációban; ▪ Üzleti szolgáltató szektor erősödése; ▪ Budapest kiemelkedő adottságokkal bír, egyedi történelmi és építészeti örökséggel rendelkező főváros –jelentős vonzerő koncentráció; ▪ Szervezeti háttér, kapacitás megléte a vállalkozásfejlesztés támogatására ▪ Országos viszonylatban magas foglalkoztatási arány; ▪ Erős IKT és egészségipar (gyógyszergyártás, gyógyászati eszközgyártás, bionika, stb.); ▪ Infokommunikációs szolgáltatások magas színvonal, elérhetősége; ▪ Kulturális-, gyógyturisztikai- és vendéglátási kínálat sokszínűsége mind a városlakók, mind a turizmus szempontjából kiemelkedő. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Városterégi szintű egyenlőtlenségek a munkahelyek számában; ▪ Makroregionális szerepkör máig nem definiálható egyértelműen; ▪ Kevés a nagy tartanzitforgalmat kihasználó megállító és hozzáadott értékkel bíró gazdasági funkció; ▪ Turisztikai attrakciók kínálati csomagokba szervezésének hiánya, turisztikai marketing alacsony szintje, meglévő turisztikai attrakciók működését és a látogatók elégedettségét javító fejlesztései csak részben valósultak meg; hiányzó vagy felújításra szoruló infrastruktúrák (nagykapacitású konferencia központ, repülőtéri kapcsolatok, fogadópontok – hajó, vasút; stb.); ▪ Csökkenő befektetési volumen, regionális versenytársakhoz képest elmaradás; ▪ Ingatlanfejlesztések alacsony szintje; ▪ Budapest városmárka hiánya; ▪ Szervezett befektetésösztönítési tevékenység hiánya; ▪ KKV problémák: finanszírozás, üzleti ismeretek hiánya, vállalkozóvá válás alacsony szintje, kooperáció alacsony szintje, beszállítói hálózatokhoz és innovációs ökoszisztémákhoz való kapcsolódás alacsony szintje; ▪ Egyetemek, kutatóintézetek, nagyvállalati K+F+I központok, valamint kapcsolódó KKV-k közötti kapcsolat gyenge, innovációs szolgáltatások jelenléte alacsony; ▪ Magas adminisztrációs terhek, magas adó- és járulékkerhek európai viszonylatban.

LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nagy és stabil lakosságszám várostérségi szinten, ami jelentős fogyasztási piacot jelent (agora és referenciaképző tényező); ▪ Hálózati szempontból I kedvező közlekedési kapcsolatok, az európai kontinens egy minden irányból jól átjárható metszéspontjában helyezkedik el, nagy tranzitforgalomból, illetve a dunai hajózás és Liszt Ferenc nemzetközi repülőtér fakadó lehetőségek jobb kihasználása; ▪ Országos innovációs politika és stratégiát támogató eszközök, ▪ Alulhasznosított területek nagy száma és bevonhatósága a telephelykínálatba; ▪ A világgazdasági helyzet javulásával megnőhet a turisztikai kereslet a kulturális és egészségturizmus iránt; ▪ Az európai viszonylatban alacsony munkabéreköltségek és alacsony ingatlan árak miatt nőhet a kereslet a nagy mennyiségű, kvalifikált munkaerőt alkalmazó cégek részéről fővárosi telephelyek iránt; ▪ Kutatási klaszterek erősödésével Budapest nemzetközi versenyképessége és gazdasági teljesítménye nő; ▪ Térségi együttműködésben rejlő potenciál kihasználása; ▪ Belföldi turizmusban rejlő lehetőségek jobb kihasználása; ▪ Nemzetközi turizmusban versenyképes ár-érték arány megtartása; ▪ Kormány vállalkozások adminisztrációs terheit csökkentő intézkedései; ▪ A kormányzat elkészíti Budapest innovációs és turizmusfejlesztési stratégiáját; ▪ Világgazdasági helyzet javulása. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Makroregionális pozíciókért, beruházásokért erősödő verseny a térség nagyvárosai között; ▪ Az ország aktuális nemzetközi megítélése erőteljesen befolyásolja a befektetői/üzleti döntéseket; ▪ Üzleti, gazdasági szektort érintő gyakran változó országos jogszabályok; ▪ A recesszió folytatódása vagy esetleg elmélyülése/újabb hulláma miatt mind a gazdasági befektetések mértéke, mind a turisztikai kereslet visszaesik; ▪ A KKV-kat támogató EU források az alacsony támogatási intenzitás miatt nem lesz kellően vonzó, önerőhiány; ▪ Nemzeti légitársaság hiánya következtében az európai várostérségi pozíció romlása; ▪ Az uniós támogatások alacsony szintje miatt a vállalkozások életciklusuk egy tőkeintenzív pontján elhagyják Budapestet; ▪ Vállalkozások versenyhátránya felerősödik a globális termékpiaci és munkaerőpiaci versenyben.

SWOT - Környezet

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Egyedi táji és természeti adottságok, történelmi és építészeti örökség, világörökségi területek, egyedülálló, nagy területű historikus épületállomány a belvárosban; ▪ Természeti oltalom alatt álló területek gazdagsága; ▪ A budai erdőterületek, mint komplex élőhelyek és táji léptékű látványelemek jelentős értéket képviselnek; ▪ A dunai szigetek ökológiai, vizuális, rekreációs és kultúrtörténeti jelentőséggel bírnak; ▪ Nagyvárosi parkjaink (Városliget, Margitsziget) egyedülálló kultúrtörténeti hagyományokkal rendelkeznek, rekreációs kínálatuk szerteágazó; ▪ Az elővárosi zóna be nem épített területei a legtöbb helyen védik a várost a környező településekkel való összenövésztől; ▪ Légszennyező anyagok kibocsátása zömében csökkenő tendenciát mutat, az jelentős ipari szennyezők, veszélyes üzemek száma jelentősen csökkent az elmúlt évtizedekben; ▪ Javuló vízminőség a Duna főágában az ÉlőDuna projekt révén. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az egy főre jutó zöld- és erdőterületek nagysága elmarad a nemzetközi ajánlástól, a belső városrészekben jelentős mértékű a hőszigetelés, a zöldfelületi intenzitás csökkenő tendenciát mutat az elmúlt időszakban; ▪ A zöldterületek mind minőségi, mind területi megoszlás tekintetében jelentős egyenlőtlenségeket mutatnak; ▪ Beépített területek „zöldmezős” terjeszkedése; ▪ Vízparti területek rekreációs szempontból kihasználhatatlanok, helyenként pedig túlépítettek, a Duna-part megközelítése sok helyütt nehézkes, a Duna adottságainak nem megfelelő kiaknázása; ▪ A városi nagyparkok közül a Margitsziget és a Városliget jelentősen túlterhelt, a Népliget alulhasznosított illetve kiépítetlen; ▪ Leromlott állapotú értékes épületállomány, közösségi terek hiánya, meglévő közterületek nem megfelelő minősége; ▪ A város forgalmasabb útvonalai mentén jelentős a légszennyezettség, a növekvő közúti forgalom erősödő zajszennyezést produkál; ▪ A Soroksári Duna-ág és a fővároson áthaladó kisvízfolyások illegális szennyvízbevezetések által érintettek, vízminőségük rossz.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A Duna menti területek komplex fejlesztése és az alulhasznosított területek fejlesztési potenciálja a zöldterületi hálózat kibővítésében; ▪ Egészségtudatosság növekedésével erősödik a társadalom szabadterületi rekreációs igénye; ▪ Az épített értékek erőforrásként való hasznosítása (gazdasági, intézményi, turisztikai); ▪ Környezettudatosság erősödése. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zöldfelületek védelme kevésbé biztosítható; ▪ Beépített területek „zöldmezős” terjeszkedése a jelentős belső tartalékok ellenére; ▪ Forráshiány miatt az értékek pusztulása; ▪ további beruházásokkal/ kínálati elemek fejlesztésével a nagyparkok terhelésének további növelése; ▪ Kisvízfolyások és Duna melletti területek fejlesztésének összehangolása a sok érdekelt jelenléte miatt nem koordinálható sikeresen; ▪ A Duna szennyezettsége közvetlen hatással van a vízbázis vízminőségére; ▪ Környezettudatos szemlélet stratégiai szintű hiánya; ▪ Területhasználatból származó szomszédsági konfliktusok; ▪ A klímaváltozás hatására növekszik a városi hőszigetelés; ▪ Kooperáció hiánya a várostérségben: kisvízfolyások további szennyezése az agglomerációban, árvízvédelem, közlekedési rendszerek.

SWOT - Infrastruktúra

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A közlekedés intézményrendszerének integrálása, kiterjedt közösségi közlekedési hálózat, jó területi lefedettség; ▪ Kedvező használati mód arány (modal-split) a közlekedésben; ▪ Dinamikusan növekvő kerékpáros forgalom ▪ folyamatosan bővülő, kiterjedt Tempo 30 és lakó-pihenő övezetek; ▪ Gyalogos zónák bővülése, megújulása, hálózatosodása, ▪ A közműhálózatok kiterjedtsége (a távhő kivételével) közel 100%-os, a közmű ellátottsági színvonal megfelelő; ▪ A város nagy hatékonyságú kapcsolt villamos energia termelésre képes erőművekkel rendelkezik, a távhőhálózat kiterjedt; ▪ A biogáz termelés és hasznosítás mindhárom szennyvíztisztító telepen megvalósult; ▪ A víz- és energiahálózatok jelentős tartalékkapacitásokkal rendelkeznek; ▪ Az árvízmentesített területek aránya magas; ▪ Szelektíven gyűjtött hulladékok aránya növekvő tendenciát mutat; ▪ Hulladékhasznosítási arány országos összehasonlításban kiemelkedő az égetőműnek köszönhetően. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Alacsony intenzitással beépülő, infrastruktúráisan nehezen ellátható elővárosi zóna; ▪ Belső területek közlekedési túlterheltsége, az autóközlekedés dominanciája, egyéb funkciók elsorvadása, nem elegendő zöldfelület; nem megfelelően differenciált központ-rendszer; ▪ Forgalmi szempontból túlterhelt közlekedési kapcsolat Bp. és várostérsége között, a városi- és elővárosi térség közlekedési integrációjának hiányosságai; ▪ Szerkezeti jelentőségű elemek hiánya: Duna hidak; Pesten gyűrű irányú közúthálózati elemek, MO Ny-i szektor); ▪ Községi közlekedés problémái (előregedett infrastruktúra és járműpark, üzemeltetés forráshiánya); ▪ Korszerűtlen átszállási csomópontok, az intermodalitás hiánya, ráhordó járatok optimalizálásának hiánya, elégtelen P+R parkoló kapacitás; ▪ Összefüggő kerékpárút hálózat, és kerékpártárolók hiánya; ▪ A vasúthálózat műszaki színvonala, a városon belüli egyes szakaszok, valamint a fejpályaudvarok kapacitáshiánya; ▪ A Duna kihasználatlansága a hajózás terén, a vízi közlekedés létesítményeinek és járműparkjának állapota, valamint a kapcsolódási pontok hiánya; ▪ A közműfejlesztéseket nehezítik a közterületek rendezetlen tulajdonviszonyai; ▪ Előregedett közműhálózatok, ütemezett hálózati rekonstrukciók hiánya; ▪ Az épületállomány jelentős része energetikailag korszerűtlen fűtési rendszerekkel bír, a fogyasztói rendszerek, kémények állapota nem megfelelő; ▪ A távhőrendszer szigetüzeme csökkenti a távhőszolgáltatás versenyképességét; ▪ A nagy intenzitású csapadékok elöntést okoznak; ▪ Több helyen rossz állapotban lévő árvízvédelmi védvonal, egyes szakaszok védelmének hiánya; ▪ Minimális mértékű megújuló energia hasznosítás; ▪ A város forgalmasabb útvonalai mentén jelentős a légszennyezettség, a növekvő közúti forgalom erősödő zajszennyezést produkál; ▪ Az újrahasznosított hulladék aránya elmarad a Nemzeti Környezetvédelmi Programban megcélzott újrahasznosítási aránytól; ▪ a Soroksári Duna-ág és a fővároson áthaladó kisvízfolyások illegális szennyvízbevezetések által érintettek, vízminőségük rossz.

LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A kapacitásbővítéseket követően az S-Bahn rendszer bevezetése; ▪ Országos közút és vasút – köztük elővárosi vasút-fejlesztések EU források felhasználásával; ▪ Alternatív energiák térnyerése; ▪ Távhőrendszer befogadóképessége megfelelő a megújuló energiaforrásokból származó hő iránt; ▪ A lakosság érdekelt vált az energia- és vízfelhasználás csökkentésében; ▪ Elérhető és megfizethető korszerű technológiák megjelenése, elterjedése; ▪ Termál-, gyógyvíz kutak nagyszámú előfordulása; ▪ Kedvező geotermikus gradiens; ▪ a települési szilárdhulladékok erőforrásként alkalmazhatóak energiatermelésre; ▪ Az EU következő támogatási ciklusában előnyben részesíti az energiahatékonyságot és a megújuló energiák felhasználását célzó, valamint a városi környezet minőségének javítását célzó beruházásokat; ▪ A hulladék újrahasznosítási arányának növelését az EU kiemelten támogatja; ▪ Környezettudatosság erősödése; ▪ Car-sharing elterjedése. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A gépjármű ellátottság, és az egyéni gépjárműhasználat közlekedésen belüli növekedése az életszínvonal emelkedésének következtében; ▪ A közlekedés üzemeltetését biztosító, kiszámítható országos támogatási rendszer hiánya; ▪ Az árvízszintek szabályozásának hiánya; ▪ A Duna szennyezettsége közvetlen hatással van a vízbázis vízminőségére; ▪ A nagy hatékonyságú kapcsolt energiatermelő berendezéseket a hatályos jogi szabályozás miatt nem lehet megfelelően kihasználni; ▪ Támogatás és megfelelő jogi környezet nélkül a megújuló energiaforrások hasznosításának megvalósítása ellehetetlenül; ▪ Környezettudatos szemlélet stratégiai szintű hiánya; ▪ Új távhőterületek kijelölésében az együttműködés hiánya (lakossági, kerületi önkormányzati); ▪ Területhasználatból származó szomszédsági konfliktusok; ▪ A klímaváltozás hatására növekszik a szélsőséges időjárási események gyakorisága; ▪ Kooperáció hiánya a várostérségben: kisvízfolyások további szennyezése az agglomerációban, árvízvédelem, közlekedési rendszerek.

SWOT – Intézményi háttér

ERŐSSÉGEK	GYENGESÉGEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Meginduló együttműködés Pest megyével a területfejlesztési tervek koordinálásában, a Ferihegyi gazdasági övezet fejlesztésében; ▪ Erősödő szerep a területfejlesztésben; ▪ Vagyongazdálkodási stratégia és megkezdett végrehajtás (dinamikus modell); ▪ Vállalkozásfejlesztési közszolgáltató szervezet (BVK); ▪ Megújuló stratégiai dokumentumok (SEAP, Környezeti Program, lakásstratégia). 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Területfejlesztés szempontjából a várostérség Pest megye határát meghaladó vonatkozásaiban az egyeztetések gyengék, esetlegesek; ▪ Gyengülő fővárosi szerep a területrendezésben; ▪ Átlátható, naprakész információs rendszer hiánya a Fővároshoz tartozó vagyonelemekről; ▪ Erős költségvetési kötöttségek; ▪ hiányzó intézményi/szervezeti egységek, funkciók a városfejlesztés és területfejlesztés terén; ▪ Forrásbevonás nehézsége, a PPP konstrukciók rossz tapasztalatai; ▪ Átlátható, fenntartható, további forrásbevonásra is alkalmas városfejlesztési alapok hiánya.
LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Országos jelentőségű államigazgatási központ; ▪ Történetileg kialakult központi szerepkörök (egészségügy, kultúra, oktatás, sportinfrastruktúra, stb.), kormányzati fejlesztések, nagy volumenű projektek; ▪ Kormányzati adósságvállalás, hitelképesség növekedése; ▪ Helyi adókra kivetésére vonatkozó jogszabályok (pl. ingatlanadó); ▪ A Fővárosi Közgyűlés összetételének változásával erősebb kooperációra, érdekegyeztetésre van lehetőség fővárosi szintű ügyekben a kerületek és Fővárosi önkormányzat között. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ További kormányzati szigorítás a helyi önkormányzatok költségvetését és finanszírozását illetően; ▪ Helyi adókat is érintő jogszabályi változások; ▪ Értékesíthető ingatlanportfólió nagy része a keresleti oldal gyengesége vagy az elfogadhatatlanul alacsony piaci árak mellett tartósan növeli a fenntartással járó kiadásokat; ▪ EU források csökkenése, városfejlesztés fenntartható finanszírozási hátterének kialakítását támogató politikai döntések hiánya

LEGFONTOSABB FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK:**TÁRSADALOM****Általános:**

- Népségmegtartás és vonzás – fiatal, képzett munkaerő; korszerkezet „javítása” már rövidtávon is
- Leszakadás megelőzése, kezelése; esélyek és esélyekhez való hozzáférés biztosítása
- Szolidaritás, integráció erősítése
- Öngondoskodás szintjének növelése az egyén és a közösség szintjén is
  - közösségfejlesztés, társadalmi munka, önkéntesség népszerűsítése
  - képzés, LLL
  - egészségi állapot, prevenció
- Humán infrastruktúra minőségi fejlesztése

Területi:

- Leszakadó városrészek, szegregálódó területek problémáinak komplex, integrált kezelése
- Területileg kiegyensúlyozott humán infrastruktúra és szolgáltatások, vonzó és egészséges „mikrokörnyezet”, közösségi terek

GAZDASÁG**Általános:**

- Foglalkoztatottság feltételeinek javítása
  - Foglalkoztatási igényeknek megfelelő képzett munkaerő
  - Foglalkoztatási, növekedési potenciállal rendelkező KKV-k támogatása
- Nemzetközi pozíció és gazdasági teljesítmény növelése
  - Húzóágazatok (magas hozzáadott értéket termelő) ágazatok és tudásintenzív K+F+I szektor támogatása;
  - Együttműködési potenciál kiaknázása
  - Épített örökségben és meglévő értékekben rejlő turisztikai potenciál hatékonyabb kiaknázása, szűk keresztmetszetek fejlesztése
- Mobilitást támogató és megközelíthetőséget biztosító közlekedési infrastruktúra és szolgáltatás
- Együttműködő, innovatív városfejlesztés és hatékony gazdálkodás
  - Városfejlesztés és menedzsment rendszerek megújítása: eszköz és intézményrendszer

Területi:

- Területileg kiegyensúlyozott foglalkoztatás – helyi gazdaság erősítése várostérségi szinten
- Megfelelő területi kínálat beruházások számára: gazdasági erőterek (kiemelt helyszínek) és barnamezők hasznosítása + gazdasági erőtereket helyzetbe hozó infrastrukturális fejlesztések

KÖRNYEZET**Általános:**

- Klímaváltozás hatásainak mérséklése és megelőző intézkedések, CO₂ kibocsátás csökkentése – egészségesebb, élhetőbb nagyvárosi lakókörnyezet
  - Zöldfelületek mennyiségi és minőségi fejlesztése
  - Alulhasznosított területek bevonása a fejlesztésekbe zöldmezős beruházások helyett
  - Árvízvédelem
  - Közlekedés károsanyag-kibocsátásának csökkentése
  - Épületek – energiahatékonyság és megújuló energia alkalmazása
  - Szemléletformálás
  - Városüzemeltetési szolgáltatási rendszerek fejlesztése – víz, szennyvíz, energia, hulladék
  - Energia- és anyagtakarékos megoldások alkalmazása a gazdaságban
  - Zaj- és talajszennyezés csökkentése
- Épített környezet minőségének javítása

Területi:

- Belső városrészek problémáinak komplex kezelése
- Duna menti területek intenzívebb zöldterületi használata és árvízvédelem
- Pesti oldal zöldterületi rendszereinek fejlesztése, vízfolyások revitalizációja
- Barnamezők hasznosítása és talajszennyezések megszüntetése

II. 2. ELTÉRŐ JELLEMZŐKKEL RENDELKEZŐ TELEPÜLÉSRÉSZEK

BUDAPEST ZÓNARENDSZERE

A Dunára települt főváros városszerkezete a földrajzi adottságok és történeti kialakulás alapján öt eltérő adottságú, funkciójú, sűrűségű és terheltségű zónára osztható. A zónák eltérő adottságaik folytán differenciált fejlesztést igényelnek.

Budapest zónarendszerének elemei:

- BELSŐ ZÓNA
- DUNA MENTI ZÓNA
- ÁTMENETI ZÓNA
- ELŐVÁROSI ZÓNA
- HEGYVIDÉKI ZÓNA

BELSŐ ZÓNA

A történeti szerkezetet megőrző **belső zóna** térsége a város legsűrűbben beépített, legnagyobb népsűrűségű, legfrekvenciáltabb területe. A főváros igazgatási, pénzügyi, kulturális, oktatási intézményeinek sűrűsödése, a

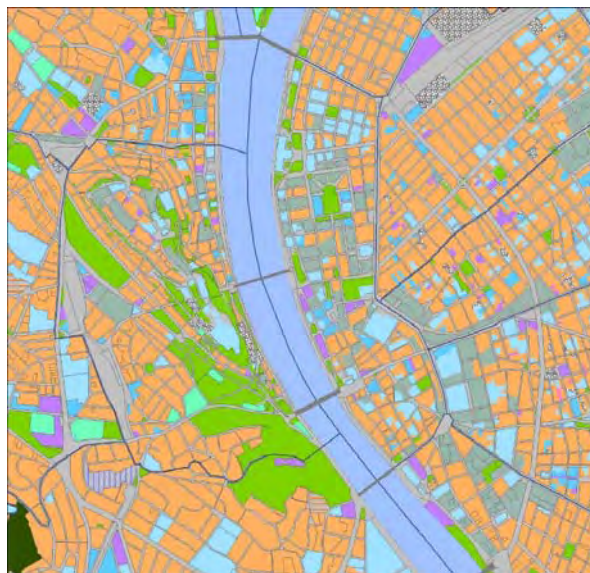
város központi térsége. Az itt koncentrálódó látványosságok sokasága Budapest turisztikai vonzerejének egyik meghatározó eleme. A belső zóna úthálózata a legsűrűbb, mely a terület tömörségéhez viszonyítottan arányos. Közlekedési és közmű infrastruktúra, valamint a városi szolgáltatások kihasználtsága tekintetében a leggazdaságosabbnak a belső, sűrűbb városrészek mondhatók. Az úthálózati rendszer gyűrűirányú elemei a belső zóna területén még mindig meghatározó forgalmat bonyolítanak le, ezáltal a területhasználatot is meghatározzák, egyben valamiféle határvonalat is jeleznek az általuk övezett térség tekintetében. Ugyanakkor a zóna belvárosi része és az ahhoz közvetlenül kapcsolódó területek forgalomcsillapítása az elmúlt években jelentős változásokat hozott a belső városrészek forgalmi terhelésében.

A pesti oldalon a belváros az a terület, mely a város-használat tekintetében a legterheltebb. Itt a legnagyobb a beépítettség, a telkek itt a legkisebbek, „tömött” az épületek beépítettsége, magasságuk a nagyvárosiasságot jelzi, szűkek az utcák. Funkcionálisan is ez a terület adja a legintenzívebb vegyes megjelenést, ahol a lakóépületek, intézmények, igazgatás, irodák, kereskedelem együtt van jelen. Ami a városi létből viszont hiányzik, az a zöld és a klasszikus ipari területek, melyet ez a városszövet – legalábbis a körúton belül – nem igazán engedett létrehozni.

Ma ezt a területet mondhatjuk a város tradicionális központjának, vagy főközpontjának, hiszen itt találha-

tók azok az országos igazgatási, pénzügyi intézmények, melyek a mindennapok szintjén meghatározzák a hivatásforgalmat.

A budai oldalon a terület morfológiája, a Várhegy, és maga a Budai vár unikális megjelenése, látképe és használata eltérő, és az igazi, nagyvárosi központképző elemek száma csekély. Nagyobb viszont a zöldfelületek aránya, a Várszoknya, a Vérmező, a Tabán és a Gellért-hegy jelenléte alapvetően más használatot generál. Ezeken a területeken koncentrálódik a város kulturális létesítményeinek és turisztikai látványainak többsége is.

96. ábra: A belváros funkcionális sokszínűsége

A belső zóna térsége is tovább osztható, melynek magterülete a pesti oldalon már alapvetően „elcitysedett”, a budai oldalon még tartja magát az erősebb lakóterületi státusz. A Kiskörút és a Nagykörút mentén ez a jellemző fokozatosan simul át a lakókörnyezetbe. A Nagykörúton kívül már csak elvétve, inkább a főbb utak mentén és a metrók, pályaudvarok környezetében

találhatók eltérő kereskedelmi, irodai és egyéb szolgáltatási funkciók. A térség funkcionális vegyességét veszélyezteti a lakófunkciók visszaszorulása, a lakóépületek irodává, szálláshellyé alakulása, illetve az éjszakai élet esetenként lakófunkciót zavaró hatása. A funkcionális összetettség megőrzése, a lakó- és kereskedelmi funkciók erősítése és megtartása a városrész élhetősége, a „kis távolságok városának” megvalósítása szempontjából fontos feladat. A zóna közlekedési terheltsége a megindult forgalomcsillapítási célú közterületi- és forgalmi átrendezések ellenére még mindig jelentős. A

városrész vonzerejének növelésére az autóközlekedés dominanciájának visszaszorításán túl további közterületi, zöldfelületi fejlesztések és a gyalogos és kerékpáros forgalom erősítése indokolt. A belváros közúti közlekedési terheltségén túl a közösségi zöldterület alacsony aránya és a burkolt, inaktív felületek magas száma kedvezőtlen hatással van a városklímára. Községi zöldterületek, „zsebparkok” létrehozása javítja a város életminőségét, növeli a városrész vonzerejét. A rossz állapotban lévő, egyszerre előregedő épületállomány felújítása akut feladatot jelent a főváros számára.

ÖSSZEGEZÉS:

PROBLÉMA, KONFLIKTUS	Közösségi zöldterület alacsony aránya; Közúti közlekedési terheltség → zajterhelés, levegőminőség; Parkolási anomáliák; Épületállomány kora és műszaki állapota; Egyes területeken lakófunkció visszaszorulása; Éjszakai élet lakófunkciót zavaró hatása.
ÉRTÉKEK	Épített értékek; Változatosság, vegyes funkciók; Sűrűség – kis távolságok; Jó közösségi közlekedés; Vonzó turisztikai desztináció.
FEJLESZTÉSEK	Gyalogos zónák, kerékpárutak nagyarányú megújítása (V. kerület, Belső-Ferencváros, Palotanegyed, Úlipótváros, Károly - Múzeum - Várház körút); Parkok, közterek (Szabadság tér, Markusovszky park, Csarnok tér, Eiffel tér, Fővám tér, Kálvin tér, Március 15. tér, folyamatban Nehru-park, Szervita tér, Nyugati tér, Ferenciek tere, Olimpia park); Kiemelt kormányzati beruházások: Steindl Imre program, Erzsébet tér – Akvárium klub, Várbazár, Ludovika – NKE I., Korányi tömb; Piarista tömb; CET/Bálna befejezése, Rudas Gyógyfürdő, FÁNK-Varázshegy; Corvin negyed.
VÁLTOZÁSOK	„Nagyobb élet”, sok fiatal – találkozóhely; Éjszakai élet erősebb jelenléte; Közterületek megújulása; Kreatívok, start-upok megjelenése; Tradicionális kiskereskedelmi tengelyek szerepének erősödése (Andrássy út, Váci u, Nagykörút egy részén vendéglátó funkciók erősödése).
ELMARADT FEJLESZTÉSEK	Városháza tömb funkcióbővítő megújítása; Budapest szíve II. ütem, belvárosi Duna partok megújítása; Kossuth Lajos utca – Rákóczi út megújítása; Budai Vár (csak egyes elemek, és egyes szakaszokon a várfal-rekonstrukció valósult meg); Városrehabilitáció (értékes épületállomány fizikai megújítása - állagmegóvás, energetika, turisztikai vonzerő növelése, stb.).

<p>FEJLESZTÉSI SZÜKSÉGLETEK, IRÁNYOK</p>	<p>Értékvédelem, értékvédő épület-felújítás; Fokozottabb használat mellett köztisztaság biztosítása; Interakció, kreatív és start-up koncentráció és ezt szolgáló alternatív irodaterületek az alulhasznosított ingatlanok bevonásával; Gyalogos, kerékpáros prioritás erősítése → kooperatív közlekedési rendszerek; Alulhasznosított ingatlanok helyzetbe hozása / átmeneti hasznosítás ösztönzése; Alternatív rekreációs és sportterületek fejlesztése; meglévő zöldfelületek minőségi megújítása; Zsebparkok, hősziget-hatást csökkentő alternatív zöld megoldások; Kulturális sokszínűség, vonzerő növelése – értékek erőforrásként történő használata.</p>
<p>VESZÉLY/FEJLESZTÉS VAGY KEZELÉST IGÉNYLŐ TÉNYEZŐK</p>	<p>Nagyvárosi sűrűség, éjszakai élet, nagy forgalom → „lakófunkció” megtartása; Közúti forgalom és parkolóhelyek számának csökkentése → kiskereskedelem, szolgáltatások működése; Intenzív használat → fenntartás és ennek növekvő költségei; A vonzó belváros túltelítődik – a környezeti terhelés miatt elveszíti vonzását.</p>

DUNA MENTI ZÓNA

A Duna menti zóna a megváltozott értékítélet, a szennyvizek bevezetésének fokozatos csökkentése és tisztítóművek létesítése, továbbá a nemzetközi normák kényszere miatt a víztisztaság minőségének növekedésével egyre érté-

kesebb önálló területi sávra vált az elmúlt időszakban. A város korábbi ipari területeinek megváltozása azonban még nem eredményezett végleges megoldást a funkciójukat veszített területek hasznosítására.

A Duna partjai és szigetei a város emblemikus jelentőségű, egyre jobban felértékelődő térségei. A vízpart mindig is sajátos, kedvező lehetőségeket kínált, amelyet a város történeti fejlődése során különbözőképpen hasznosított. A kapcsolatteremtő vízi út, az átkelési lehetőségek egyaránt jelentős városszervező elemként működtek. A folyópartok fokozatosan beépültek. A magasabb státusú városias funkciók fokozatosan szorították ki az ipari-kereskedelmi funkciókat, ez a folyamat mai városfejlődésben is meg tapasztalható.

A part megközelítése a legtöbb helyszínen nehézkes, vagy teljesen lehetetlen. A vízpart természeti funkciója kevés helyen érvényesül, de ezeken a helyeken gyakran az árvíz megjelenése akadályozza a parti sáv fejlesztését.

A Duna menti zóna alapvetően három minőség szerinti területre osztható attól függően, hogy milyen zóna

képezi háttérét, amely egymástól különböző városi karaktert határoz meg.

A belső zóna dunai szakasza

A belső zónára eső része a legkiépítettebb, itt a rakpartok zárják el a városlakók elől a Dunával való közvetlen kapcsolatot, bár a hajózás kikötői is helyenként akadályokat jelentenek a partszakaszok megközelítésében.

Jellemzően többfunkciós városias területhasználat alakult ki a folyam jobb oldalán a II. kerület Búvár utca és a XI. kerület Lágymányosi híd közötti, valamint a bal oldalán a XIII. kerület Rákospatak és IX. kerület Lágymányosi híd közötti partszakaszok mentén. E területekhez szervesen csatlakozik a XIII. kerület Árpád híd és Margit híd közötti területrésze (Vizafogó, Újlipótváros) is, ahol viszont már a lakóterületi használat markáns dominanciája jellemző.

A kialakult, viszonylag kompakt épített városszövet változó mértékben közelíti meg a vízpartokat. A hátrahúzott részekben parkok (Szent István park, Tabán), közterek (Bem tér, Batthyány tér) alakultak ki. A partok kiépítettek.

Az átmeneti zóna dunai szakasza

Az átmeneti zónára inkább a volt ipari üzemek felhagyott, vagy már újonnan fejlesztésbe vont területei jellemzők. A folyam északi és déli szakaszai mentén mindkét oldalon megkezdődött a vízparti területek funkcióváltása (Hajógyár, Gázgyár, Meder utca). Itt jelenleg részben új funkcióként lakások épültek, rész-

ben új, korszerű kutatás-fejlesztési területek létesültek, több esetben viszont a megkezdett fejlesztések leálltak, elmaradtak, így számos használaton kívüli terület található a zónában.

A Lágymányosi hídtól délre lévő partszakaszok mentén, a jellemzően gazdasági területeken is érzékelhetők a változás irányába tett első lépések, a megkezdődött átalakulás folytatásra vár. Albertfalva térsége jelenleg is csomóponti térség, ahol a Duna menti sáv jó adottságai nincsenek kihasználva, sok a hasznosítatlan, beépítetlen terület.

A dunai főág bal oldalán, a Csepel szigetcsúcs nyugati részén nagy kiterjedésű gazdasági területek alakultak ki, itt a használat változására nagyobb távlatban sem lehet számítani. A központi szennyvíz-tisztító a szigetcsúcs nagy-Duna ág felőli oldalára került, így már nem okoz problémát a Ráckevei-Soroksári Duna-ág természetközeli jellegében. Ez alatt található az ország legnagyobb kikötőegyüttese.

A Rákóczi-hídtól délre az elágazó Ráckevei-Soroksári Duna partjain vegyes és alacsony intenzitású a területek használata. Az itt korábban jellemző gazdasági területhasználat legnagyobb részben már megszűnt. Összefüggő városszövet nem alakult ki. Közvetlenül a partok mentén zöldterületek húzódnak.

Az elővárosi zóna dunai szakasza

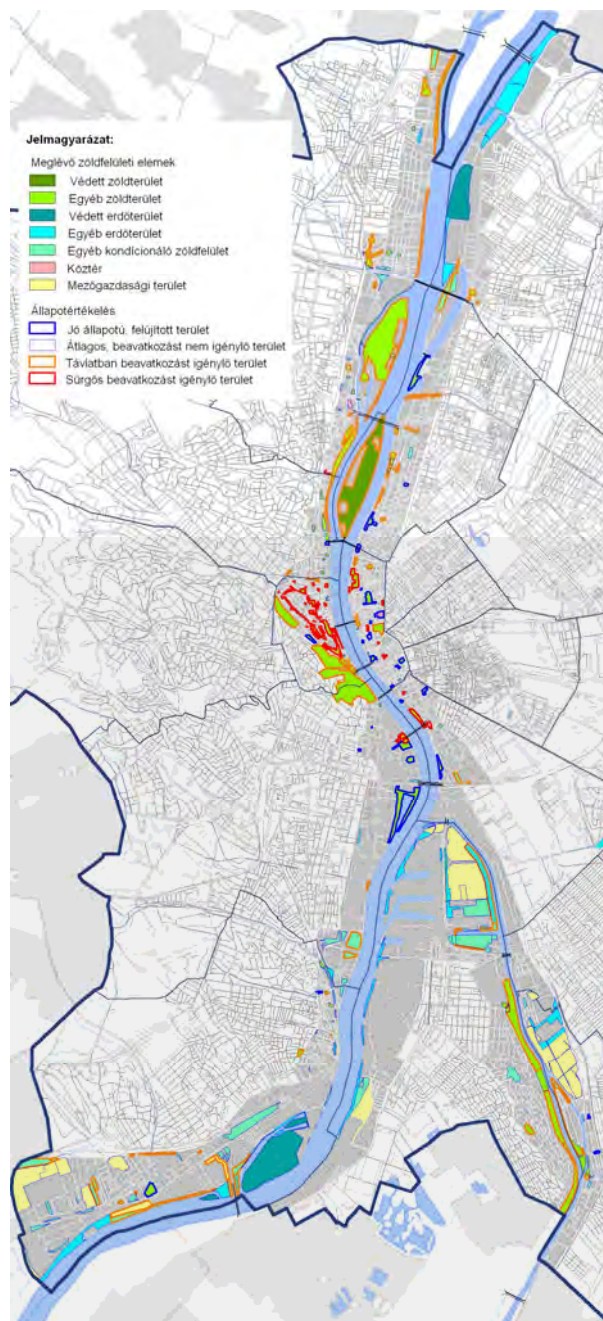
Az elővárosi zóna sávjában részben üdülőterületek és városüzemeltetési területek találhatók a vízpartra szervezeten. Jellemzően rekreációs területhasználatot találunk az északi partszakaszokon (Római-part, Újpest) és a szigeteken (Népsziget, Óbudai-sziget, Margitsziget), a Háros sziget kivételével, amelyen zárt természetvédelmi terület található. Kedvező rétegződést jelent, hogy a mögöttes részek lakóterületek, amelyek lakossága a vízpartot rövid úton elérheti.

A Duna menti területek jelenlegi használatának vizsgálata azt mutatja, hogy ezek még messzemenően alulhasznosítottak páratlan értékűkhöz és adottságaikhoz képest. A folyam teljes városi szakasza mentén nagyon jelentős nagyságú területek jellemzően beépítetlenek, használaton kívül állnak, melyek jövője koncepcionálisan is meghatározandó kérdéseket vet fel.

Többfunkciós városias területhasználat jellemző a XXII. kerület (Budafok) városközpont területén, de itt egyelőre a vasút és a 6-os út bevezető szakaszának a várost a víztől elválasztó hatása erőteljesen érvényesül.

Összességében elmondható, hogy a város és a Duna erősebb együttműködésének erősítése, illetve a Duna vízi közlekedési potenciáljának kihasználása a város fejlődése szempontjából kiemelkedő fontosságú.

97. ábra: Duna menti zöldfelületek

ÖSSZEGEZÉS:

PROBLÉMA, KONFLIKTUS	<p>Közvetlen megközelíthetőség gyalogosok számára korlátozott, belvárosi gyalogos zónákkal hiányos összeköttetés; Közúti kapcsolathiányok (északi - és déli nagyhidak); Hajózás: hivatásforgalmi hajózás alacsony szintje (járműparkból, járatsűrűségből, térbeli kiterjedésből adódóan); Állóhajók és szállodahajók, hajózással kapcsolatos szolgáltatások jogszabályi környezetének rendezetlensége, kiszámíthatatlansága; Növekvő autóbusz-parkolási igény a rakpartokon.</p>
ÉRTÉKEK	<p>Budapest landmark, panoráma; Hajózhatóság; Változatosság → szigetek; Rekreációs térként való hasznosítás.</p>
FEJLESZTÉSEK	<p>Margit híd felújítása; Margitsziget megvalósult fejlesztései (szökőkút, zenélő kút, szabadtéri színpad, Japánkert, stb.); Kopaszi-gát – rekreációs terület; Központi Szennyvíztisztító projekt befejezése; Kormányzati beruházások: Várbazár, Tüskecsarnok, Vizes világbajnokság Duna menti fejlesztései; Kisebb léptékű kerületi projektek a Tér_Köz program finanszírozásával (Hullám Csónakházak, Molnár-sziget, Csepel).</p>
VÁLTOZÁSOK	<p>Új jogszabályok: → Duna-part 2012. évi CX. Törvény, → Margitsziget 2013. évi CXXVIII. törvény, → 74/2014. (XII. 23.) BM rendelet a folyók mértékadó árvízszintjeiről, amiben jelentősen megváltoztak Budapest területén a Duna mértékadó árvízszintjei; Jobb vízminőség; Árvizek kritikus magassága.</p>
ELMARADT FEJLESZTÉSEK	<p>Római-part – árvízvédelem; RSD meder kotrása; Forgalomcsillapítás és közterületi kapcsolatok kialakítása – hozzáférhetőség biztosítása; Népsziget, Hajógyári sziget, Molnár sziget és RSD partok rekreációs fejlesztései.</p>
FEJLESZTÉSI SZÜKSÉGLETEK, IRÁNYOK	<p>A Duna integrálása a város társadalmi és gazdasági életébe; Kikötők és kapcsolódó kiszolgáló infrastruktúra, szolgáltatások minőségi fejlesztése, átlátható, kiszámítható jogszabályok a magánszektor számára; Hozzáférhetőség biztosítása gyalogosok számára; Rekreációs és zöldterületi fejlesztések; Kerékpáros közlekedés biztonságos feltételeinek kialakítása, hiányzó kapcsolatok pótlása, EuroVelo hálózat fővárosi szakaszainak kiépítése; Vonzerők fejlesztése a Duna mentén (pl. úszóművek) és turisztikai termékcsomagok kialakítása Dunához kötődően; Duna, mint integrált közlekedési folyosó fejlesztése.</p>

**VESZÉLY/FEJLESZTÉST HÁTRÁLTATÓ
VAGY KEZELÉST IGÉNYLŐ TÉNYEZŐK**

Árvízvédelmi megoldások → ← hozzáférhetőség biztosítása;
 Árvízvédelem megoldásai nagytérségi kontextusban;
 Árvízvédelmi megoldások és ivóvíz bázis védelmének összehangolása;
 Rekreációs fejlesztések összehangolásának hiánya a különböző szereplők érdekelletéi miatt;
 Fővárosi kikötő- és parthasználati szabályozás → ←hajózásban már aktív KKV-k működési feltételeinek biztosítása.

ÁTMENETI ZÓNA

Az átmeneti zóna térségében jellemzően gazdasági területhasználat alakult ki. A hagyományos városi térséget ipari területek vették körül. Így alakult ki Angyalföld ipari térsége a Nyugati pályaudvarra telepedve, a Keleti pályaudvar és a Józsefvárosi pályaudvar mentén a fővárosi ipartelepek térsége, továbbá a Ferencvárosi pályaudvar a vágóhidakkal.

A budai oldalon az ipari zóna Lágymányos területén a XX. század elején jött létre, míg a város északi részén – Óbudán – a szigeten hajógyár működött, a városrész egyéb területére a kezdetekben a téglagyárak voltak jellemzők. Ezek az ipari területek Nagy-Budapest létrejötte után váltak jelentőssé és eredményeztek szinte egybefüggő ipari sávot. Ide tartozott Csepel, Kőbánya, Újpest ipari térsége is.

A város keleti szélő sávjában helyezkednek el a nagy területigényű funkciók, a köztemető, a lóversenypálya, katonai gyakorlóterek, szemételep, de ebben a sávban helyezkednek el az olyan jelentős közparkok is, mint a Városliget (a világ első nyilvános parkja – közparkja) vagy a Népliget.

A város keleti szélő sávjában helyezkednek el a nagy területigényű funkciók, a köztemető, a lóversenypálya, katonai gyakorlóterek, szemételep, de ebben a sávban helyezkednek el az olyan jelentős közparkok is, mint a Városliget (a világ első nyilvános parkja – közparkja) vagy a Népliget.

A rendszerváltozás utáni privatizáció során jelentős ipari funkciók szűntek meg, tulajdonosi változások miatt a területek felszabdaltak – jellemzően anélkül, hogy az átjárhatóságuk megoldásra került volna. Jelentős barnamezős kínálati terület jött létre.

Azok a területi egységek, melyek kiváló tömegközlekedéssel rendelkeztek (például metró vonalakkal) elsősorban kereskedelmi, az adminisztrációs és pénzügyi központokhoz irodai fejlesztési irányok céltérségévé váltak. Így alakult ki a Váci út menti „iroda sugárút”, mely az iparterületek következetes átépülésével városias térséggé vált az elmúlt két évtizedben. Az átalakulás a pesti oldalt jobban érintette, ott is az északi rész-

ket, mert a XIII. és XIV. kerületben az iparterületeket kiszolgáló vasúti vonalak felszámolása már hamarabb megtörtént. A déli részen ez még várat magára, itt a korábbi Ferencvárosi pályaudvar Duna menti részének felszámolása tette lehetővé az áttörést és a Millenniumi városrész létrejöttét, habár ez elsősorban a Duna menti zóna előnyös felértékelő hatásának volt köszönhető.

A budai oldalon a Lágymányosi iparterület átalakulása a nagykapacitású tömegközlekedés hiánya miatt nem érte el ugyanazt az átütő funkcionális változást, mint például a XIII. kerület, és hasonlóan a budai oldal északi része is e téren lemaradt.

A folyamat eredménye azonban, hogy a zóna egyre erőteljesebben válik vegyessé, a korábbi „piszkos” jellegét a semlegesebb, kevésbé környezetzavaró tevékenységek váltják fel. A kedvezőtlen környezeti minőségű, sok esetben elavult és korszerűtlen technológiával működő gyárak megszüntével egyik oldalról nézve nyert a változásokkal, míg a másik oldalról kérdés, hogy a termelőipar ilyen mértékű leépülése milyen gazdasági vákuumot hozott létre Budapest egyelőre másra nem igen hasznosított területén.

A kereskedelmi átalakulás és az irodapiac térnyerését követően egyre inkább a lakásirányú fejlesztések érdeklődése irányult ezen térségek felé. Értelemszerűen a zóna jobban strukturált, tehát sűrűbb utcahálózattal rendelkező részei, jó közösségi közlekedéssel ellátott területei és a Dunához való közelség volt a legcsábítóbb.

A térségben jelentős belső tartalékok állnak még ma is rendelkezésre (dél-budai iparterület, Albertfalva, budafoki városrész, RSD menti területek), Az ingatlanpiac elhúzódó recessziója miatt a barnamezős területek átalakulása, funkcióváltása megakadt, a megkezdett fejlesztések megtorpantak. Sok esetben a már előkészített, jó pozíciójú területek kihasználatlanok, állapotuk folyamatosan romlik.

ÖSSZEGEZÉS:

PROBLÉMA, KONFLIKTUS	Nagy mennyiségű alulhasznosított terület; Elválasztó hatás; Gyűrűs kapcsolatok hiánya; Barnamezős területek egy része infrastruktúrával rosszul feltárt (közúti, kötöttpályás közösségi közlekedés hiánya); Barnamezős területek talajszennyezettsége.
ÉRTÉKEK	Város szövetében nagy potenciális fejlesztési/tartalék területek; Infrastruktúrával többnyire jól ellátott területek (megfelelő közmű kiépítettség).
FEJLESZTÉSEK	Megújuló barnamezős területek (X. kerület, XIII, kerület); Lakóterület, funkcióbővítő központfejlesztések; Kormányzati beruházások: Groupama Aréna, Sorsok Háza, folyamatban lévő további stadionfejlesztések, Operaház háttérintézménye az Északi Járműjavító területén; Kelenföldi intermodális központ; KÖKI.
VÁLTOZÁSOK	Lokáció szerepe újra felértékelődik; Jó közlekedési adottságok; Tradicionális, de prosperáló iparterületek (X. kerület); A recesszió ellenére is folytatódó fejlődés az M3 metróvonal mentén (Váci út).
ELMARADT FEJLESZTÉSEK	Népliget; Rákosrendező; Éles sarok, Mázsa tér.
FEJLESZTÉSI SZÜKSÉGLETEK, IRÁNYOK	Hasznosítás intenzitásának növelése; Belváros határainak kitolása; Lehetőség a sűrítésre: munkahelyi/lakó/integrált vegyes területek létrehozásának elősegítése (terület-kiajánlás, előkészítés); Nagy, összefüggő fejlesztési területek – funkciók orientálása; Városmarketing és befektetés-ösztönzés eszközeivel a keresleti oldal erősítése; Szennyezett talajú barnamezős területek kármentesítése.
VESZÉLY/FEJLESZTÉST HÁTRÁLTATÓ VAGY KEZELÉST IGÉNYLŐ TÉNYEZŐK	Budapest, mint befektetési helyszín makroregionális pozíciója nem erősödik; A területen építhető lakástermékek iránti fizetőképes kereslet alacsony szintje; Területen hagyományokkal nem rendelkező ipari ágazatok zöldmezős fejlesztési preferenciái.

ELŐVÁROSI ZÓNA

Az elővárosi zóna jellemzően a csatolt települések gyűrűjéből jött létre, népsűrűsége és beépítettsége alacsony, az infrastruktúra és a közösségi közlekedés szempontjából kis hatékonysággal működtethető.

A zónában szigetszerűen jelennek meg a nagy lakótelepek, melyek megfelelő szintű műszaki infrastruktúrával és jó ellátó intézményhálózattal rendelkeznek, ami a kertvárosi területekről nem mondható el.

A megépült új lakóterületekhez sok esetben nem létesültek kellő kapacitású intézmények, munkalehetőségek, ami az ingázást, a belváros közlekedési terhelését növeli. A humán infrastruktúra hiányosságai miatt az itt élők – mint egy belső agglomerációs egység – a város irányába jelentős forgalmat bonyolítanak le.

A zóna megközelíthetőségének, közösségi közlekedésének fejlesztése, illetve az infrastrukturális hiányok pótlása a terület élhetőségének és a város gazdaságos működésének is fontos feltétele.

A zóna a bevezető utak mentén megfelelő terepet jelentett – a jó elérhetőség miatt – a kereskedelmi nagylétesítmények megtelepedésére, ahol viszont ez nem volt támogatott, ott a szomszédos településen jöttek létre kereskedelmi sűrűsödések, melyek azonban ugyanúgy terhelik a város bemenő útjait.

A városi szegélyeken az erdő- és mezőgazdasági területek ugyan nem alkotnak „zöldgyűrűt” a város körül, de jelentős mértékben óvják azt a szomszéd településekkel való összenövéstől. Az elővárosi zöldterületek megtartása, a beépített területek terjeszkedésének megállítása nemcsak az ökológiai hálózat, hanem a kompakt, gazdaságos város kialakulása szempontjából is döntő fontosságú.

ÖSSZEGEZÉS:

PROBLÉMA, KONFLIKTUS	Alacsony beépítési sűrűség → alacsony hatékonyságú városüzemeltetés; Gyors és kiszámítható közöttpályás közösségi közlekedési kapcsolatok hiánya, intermodális csomópontok és P+R hiánya; Patakok rekreációs hasznosítását gátló, problémás tulajdonviszonyok; Zöldterületek minőségi fejlesztési igénye, közösségi zöld hiánya.
ÉRTÉKEK	Kertvárosiasság; Lokális központok / identitás / közösség lehetősége.
FEJLESZTÉSEK	Kerületközpontok funkcióbővítő megújítása; Szociális városrehabilitáció; Kerületi léptékű infrastruktúra fejlesztések (humán, közút, szennyvíz – folyamatban).
VÁLTOZÁSOK	Elérhetőbb „kertváros” a városon belül (ingatlanárak csökkenése miatt) – belső migrációs célterület az agglomeráció helyett; Központok funkcionális megerősödése.
ELMARADT FEJLESZTÉSEK	Kötöttpályás és közúti fejlesztések egyes városrészekben.

<p>FEJLESZTÉSI SZÜKSÉGLETEK, IRÁNYOK</p>	<p>Jól megközelíthető, munkahelyekben is megerősödő, helyi közösségekre épülő komfortos városrészek hálózata; Városrészek élhetőbbé tétele, központrendszer megerősítése; Közlekedési kapcsolatok javítása (kötőtpályás kapcsolatok fejlesztése, illetve ráhordó járatok racionalizálás, P+R, B+R); Vízfolyások menti rekreációs fejlesztések; Helyi gazdaságfejlesztés; Identitáserősítés, közösségépítés.</p>
<p>VESZÉLY/FEJLESZTÉST HÁTRÁLTATÓ VAGY KEZELÉST IGÉNYLŐ TÉNYEZŐK</p>	<p>Kedvezőbb feltételekkel kínált gazdasági telephelyek a szomszédos agglomerációs településeken ↔ helyi gazdaságfejlesztés lehetőségei korlátozottak egyes kerületekben.</p>

HEGYVIDÉKI ZÓNA

A hegyvidéki zóna területén lakik a statisztikák szerint Budapest legjobban szituált társadalmi rétege. A területen a fő közlekedési sávok kivételével jelentős környezeti ártalom nem keletkezik. A város munkamegosztásában ez a relatív tiszta környezet eredményezte több

egészségügyi létesítmény ide települését (János Kórház, Országos Korányi TBC és Pulmonológiai Intézet, Orvosi Rehabilitációs Intézet, Budai MÁV Kórház, stb.).

Problémája a zónának, hogy főhálózatában gyűri irányú elem nem található, a haránt irányú átjárhatóság nem

megoldott, a közösségi közlekedés nem teljes lefedettségű, a szolgáltatások elérése nehézkes. A nem megfelelően kiépített P+R hálózat miatt a területet az agglomeráció felől jelentős átmenő forgalom terheli. Mivel a munkahelyek száma jóval kevesebb, mint az itt élők számából az szükségeltetne, ezért nagy a pesti oldal felé az átjárási igény azon a kevés átkelőhelyen, amit meghatároz a városszerkezet. A zónában jelentős erdőterületek adják Buda jó levegőjét, mely emeli a terület presztízsét, egyben jelentős részük természetvédelmi oltalom alatt áll, sok esetben azonban a területen történt jogszerűtlen beépítések kezelése megoldatlan.

ÖSSZEGEZÉS:

PROBLÉMA, KONFLIKTUS	Szolgáltatások elérhetősége nehézkes; Közösségi közlekedés nem teljes lefedettségű → magas személygépkocsi. használatot növeli → a belváros közlekedését terheli; Agglomerációból nagy közlekedési terhelés a P+R hiánya miatt.
ÉRTÉKEK	Geomorfológiai adottságok; Zöldterületek sűrűsége, jó levegőminőség; Ingatlanok értékállósága; Fejlesztési potenciál megmarad.
FEJLESZTÉSEK	Kerületközpontok funkcióbővítő megújítása; Kormányzati fejlesztések: MOME.
VÁLTOZÁSOK	Alulhasznosított ingatlanok száma nőtt (honvédségi és egykori egészségügyi intézmények).
ELMARADT FEJLESZTÉSEK	P+R építése; M0 kiépítése, haránt irányú kapcsolatok kiépítése; Új kórház létesítése.
FEJLESZTÉSI SZÜKSÉGLETEK, IRÁNYOK	Átmenő forgalom terhelésének csökkentése; Zöldterületek és felületek védelme, rekreációs hasznosítás; M0 hiányzó szakaszának kiépítése, P+R → forgalom, közlekedési terhelés csökkentése; Buda intenzívebb bekapcsolása a közösségi közlekedésbe (Belváros megközelíthetősége).
VESZÉLY/FEJLESZTÉST HÁTRÁLTATÓ VAGY KEZELÉST IGÉNYLŐ TÉNYEZŐK	Sportterületek fejlesztése és ezzel nagyobb közúti és tájhasználati terhelés → természetvédelmi szempontok érvényesülése.

SZEGREGÁLT VAGY SZEGREGÁCIÓVAL VESZÉLYEZTETETT TERÜLETEK LEHATÁROLÁSA, TÉRKÉPI ÁBRÁZOLÁSA ÉS HELYZETELEMZÉS

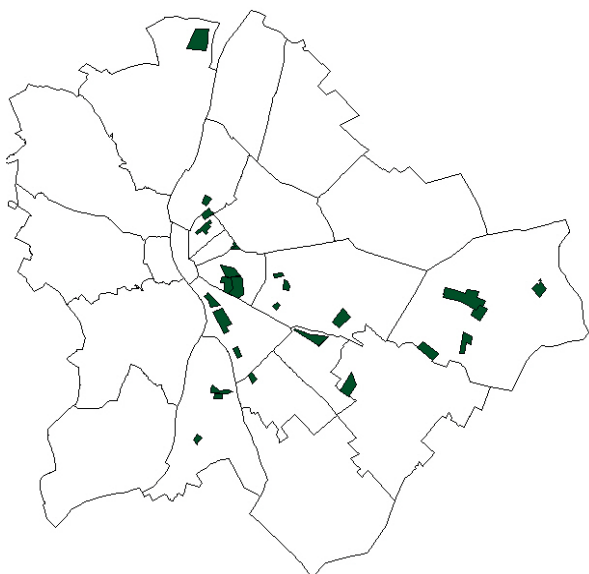
Változáselemzés és értékelés – a 2001-es adatok alapján lehatárolt szegregátumok, a 2008-as fővárosi krízisterületi lehatárolása és a 2013-as lehatárolás alapján

Budapest Főváros Önkormányzata a KSH 2001-es népszámlálási adatbázisára támaszkodva először 2006-ban készített tervezetet, ami a főváros krízisterületeit határolta le. Ezt az anyagot 2008-ban a részletes – több szintű – népszámlálási adatok feldolgozásával és egyéb önkormányzati adatbázisok (pl. segélyezési adatok) felhasználásával felülvizsgálta, illetve tovább finomította. 2014-ben a Szociális Városrehabilitációs Tematikus Fejlesztési Program előkészítésekor a 2011-es népszámlálási adatok segítségével a lehatárolás ismételt felülvizsgálatra került. Ennek során nemcsak a felhasznált adatok köre, de a korábban használt módszer is megváltozott. A lehatárolt területek száma jelentősen bővült, miközben a krízisterület kritériuma kevésbé szigorúvá vált.

A 2008-as krízisterületek

2008-ban 26 db krízisterületet határoltak le a főváros területén. Ezek egyrészt azok a területek, amelyek megfeleltek a Városrehabilitációs Kézikönyvben szereplő mutatóknak, és esetükben beavatkozásra volt (van) szükség. Másrészt azok a területek, melyek ugyan nem feleltek meg a KSH 2001-es adatközlése alapján a szegregátum kritériumainak (a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők, és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aktív korúakon belüli aránya legalább 50%), ám az önkormányzati adatbázisok alapján a veszélyeztetett területek közé voltak sorolhatók.

88. ábra: A krízisterületek városszerkezeti helye - 2008

Az alábbi ábrán látható, hogy a krízisterületek 2008-ban a pesti oldalon és főleg a belső kerületekben koncentráálódtak. A főváros huszonhárom kerülete közül a VII., VIII., IX., XIII. és a X., XVII., és XXI. kerületek olyanok, ahol legalább két krízisterület volt, a III., XVIII., és XIX. kerületek pedig olyanok, ahol egy volt. A többi kerület helyzete jobb, mivel kimondottan kríziskezelést igénylő (nagyobb területre kiterjedő) része nem volt. A huszonhat krízisterület között 10 lakótelepi, 9 városi és 7 vegyes beépítésű volt.

A 2011-es krízisterületek a Szociális Városrehabilitáció Tematikus Fejlesztési Program vizsgálatai alapján

A kirtikus helyzetben lévő családok lakóhelyének meghatározása a KSH 2011-es népszámlálásából származó adatokat alapul véve egyrészt a társadalmi helyzetet mérő mutatókkal (munkaerőpiaci helyzet, iskolai végzettség), másrészt a rossz lakáskörülményeket (túlzsúfolt lakások, alacsony komfortfokozatú lakások, önkormányzati bérlakások) jelző mutatókkal készült. A kritikus helyzet természetesen más dimenziók mentén is mérhető, azonban az adatok korlátozottsága miatt csak bizonyos mutatókat lehetett felhasználni. A módszer arra törekszik, hogy a népszámlálás mutatói közül minél kevesebbet, és azokat válassza ki, amelyek az előzetes vizsgálatok alapján legjobban mutatják a különbségeket.

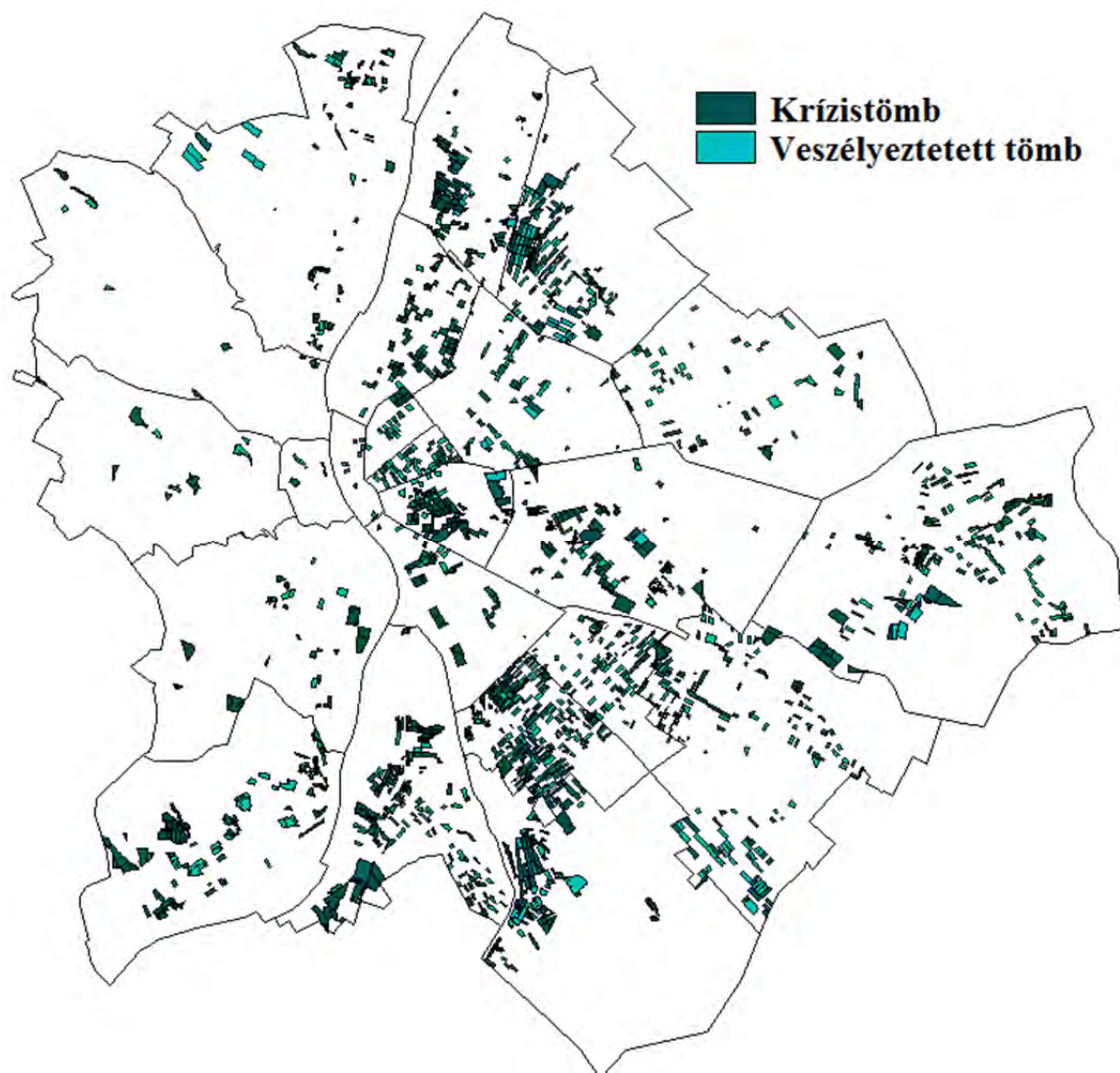
A lehatárolás eredményeként kiválasztott tömbök olyanok, amelyek több mutató esetében is hátrányos helyzetűek, vagyis, ahol a hátrányok halmozódnak. Ezen belül a krízistömbök közé azok a tömbök kerültek, melyek társadalmi és fizikai mutatók mentén a legrosszabb helyzetűek, ahol a hátrányok leginkább halmozódnak. Veszélyeztetett tömbök közé azok a tömbök kerültek, melyek társadalmi és fizikai mutatók mentén ugyan nem tartoznak a legrosszabb helyzetűek közé, azonban a helyzet további romlását nem lehet kizárni.

A kiválasztás a következőképpen történt:

Veszélyeztetett tömb, ha 2-3 társadalmi és/vagy fizikai mutató értéke alapján az egész város tömbjeinek legrosszabb 10%-ába tartozik vagy 3-4 társadalmi és/vagy fizikai mutató alapján a legrosszabb helyzetű 20%-ba esik a tömb.

Krízis-helyzetű a tömb, ha 4-6 társadalmi és fizikai mutatója alapján az egész város tömbjeinek legrosszabb 10%-ba, vagy 5-6 társadalmi és fizikai mutató alapján a legrosszabb 20%-ba tartozik.

89. ábra: A krízis- és veszélyeztetett tömbök városszerkezeti helye - 2011

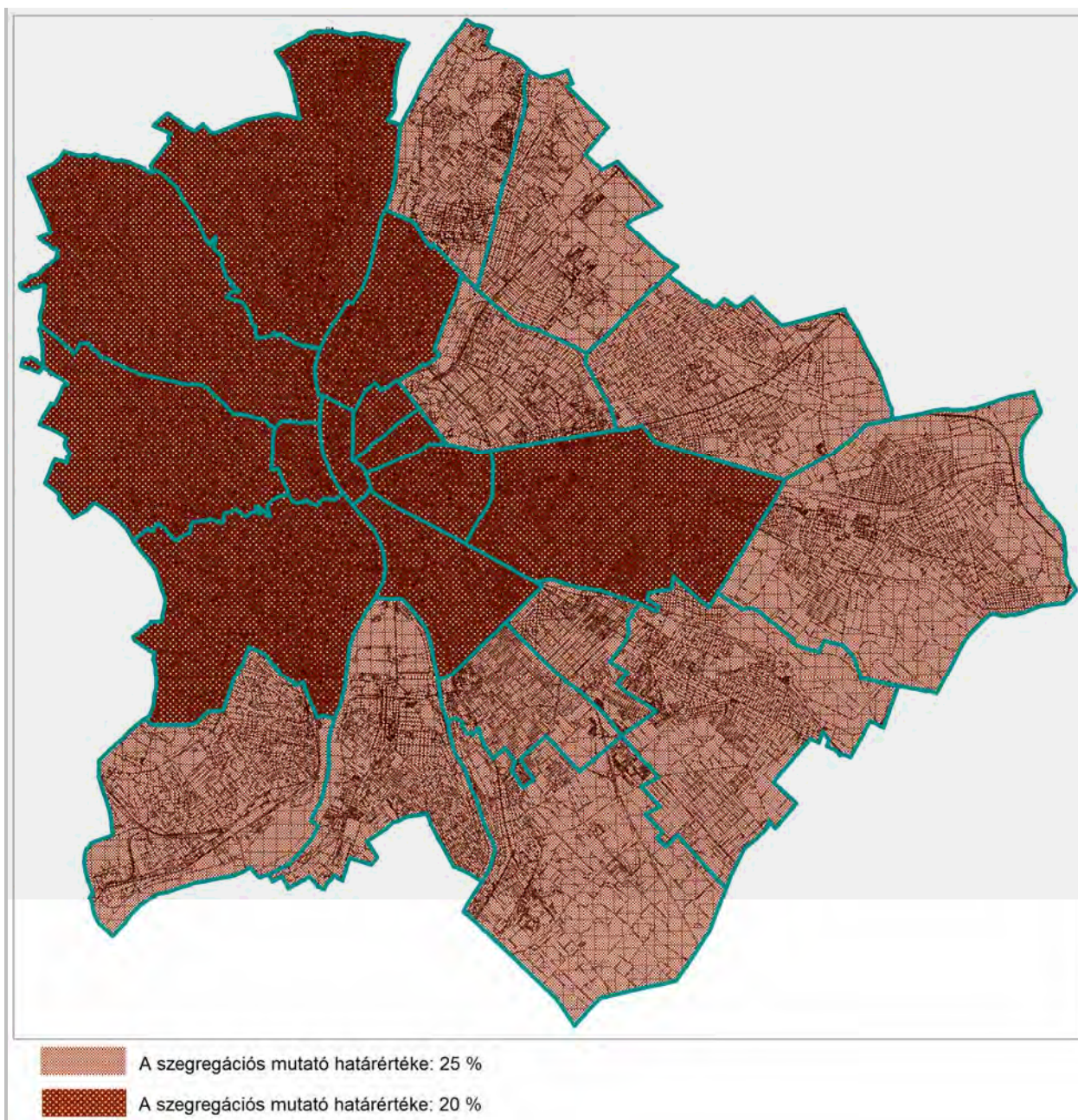

2011-es krízisterületek a 314/2012 (XI. 8.) Korm. rendelet értelmében

A 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet 10. melléklete meghatározza a település szegregált és szegregációval veszélyeztetett területeinek lehatárolásához és térképi ábrázolásához szükséges adatokat. A területek lehatárolása a szegregációs mutató alapján történik, ez pedig a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 év) belül. A mutató úgy kerül kiszámításra, hogy a település területén belül olyan területileg egybefüggő tömbök kerülnek kiválasztásra, amelyekre egyenként jellemző, hogy a szegregációs mutató határértékének megfelelnek. A tömb népszámlálási célra létrehozott, általában közterületek és/vagy természetes és mesterséges tereptárgyak (pl. vasútvonal, autópálya nyomvonala, vízfolyás partja), valamint rácshálós térinformatikai megoldás eredményeképpen kialakított, településen belüli kisterületi egység.

A fővárosi kerületeket a rendelet két kategóriába sorolja, s ennek megfelelően meghatározottak szegregátum, illetve a szegregációval veszélyeztetett területekhez tartozó, szegregációs mutatóra vonatkozó határértékek.

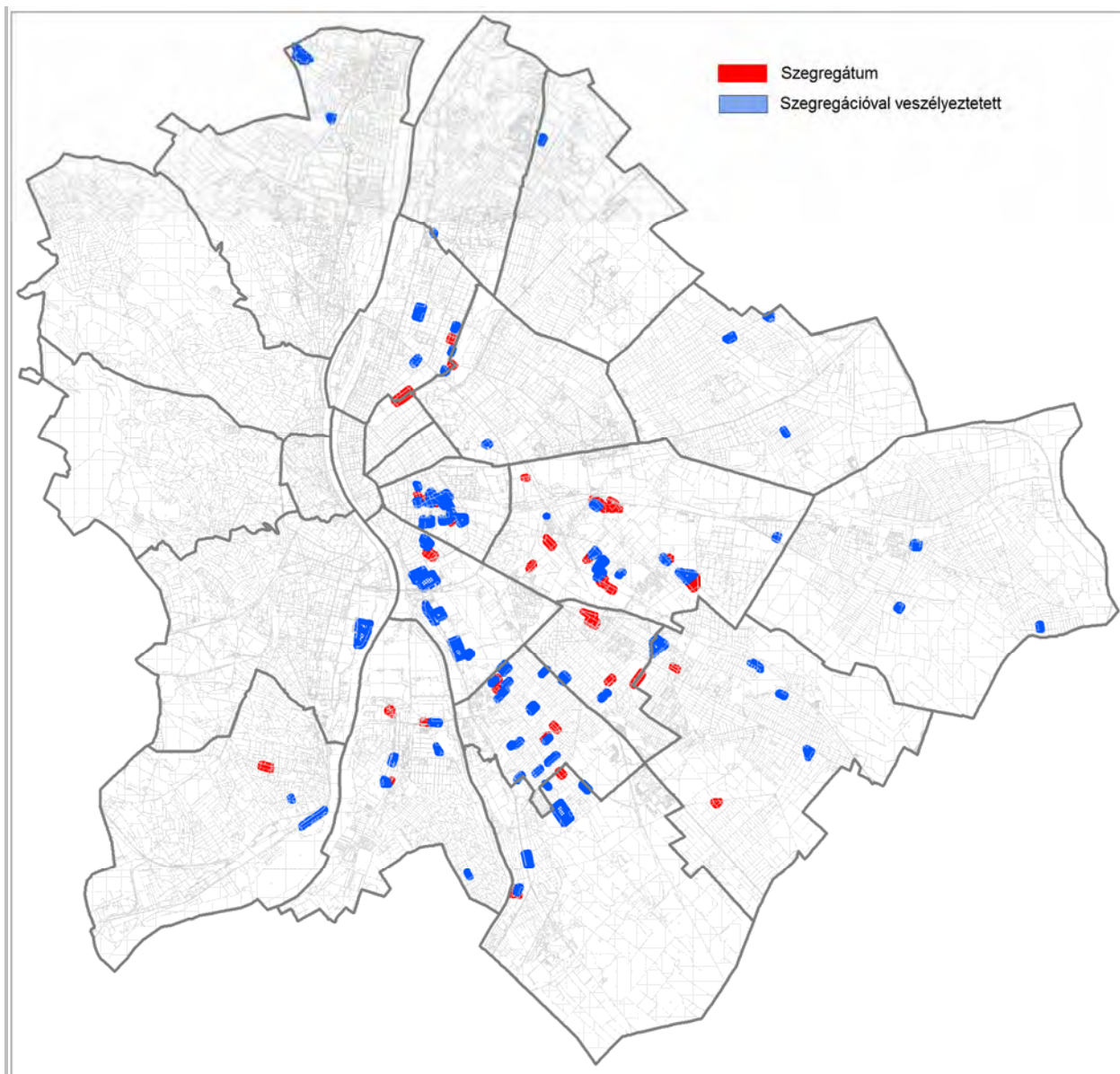

90. ábra: 314/2012 (XI. 8.) Korm. rendelet szegregátum értelmezése kerületenként

A kerületek besorolása a következő:

	Szegregált terület, amelynél a szegregációs mutató értéke	Szegregációval veszélyeztetett terület, amelynél a szegregációs mutató értéke
Fővárosi kerület I. csoport (I., II., III., V., VI., VII., VIII., IX., X., XI., XII., XIII. kerület)	nagyobb egyenlő, mint 20%	nagyobb egyenlő, mint 15%, de kisebb mint 20%
Fővárosi kerület II. csoport (IV., XIV., XV., XVI., XVII., XVIII., XIX., XX., XXI., XXII., XXIII. kerület)	nagyobb egyenlő, mint 25%	nagyobb egyenlő, mint 20%, de kisebb mint 25%

A kerületi ITS-ek és a KSH adatszolgáltatása alapján a 314/2012 (XI. 8.) Korm. rendelet szerint a következő szegregátumok és veszélyeztetett területek kerültek lehatárolásra:

91. ábra: 314/2012 (XI. 8.) Korm. rendelet szerint lehatárolt szegregátumok és szegregációval veszélyeztetett területek

Változások

A 2008 és 2015-ös lehatárolás jól szemlélteti a megváltozott módszertant, aminek eredményeként – bár a kerületi súlypontok változatlanok maradtak – sokkal több, kisebb kiterjedésű terület került lehatárolásra. Ez megfelel a Szociális TFP során elhangzott kerületi tapasztalatoknak, miszerint a kiterjedt szegregátumokkal szemben egy-egy tömb, esetleg lakóház szintjén koncentrálnak a problémák. Másik jelentős változás, hogy a 2015-ös mutató alkalmazásával a lakótelepek szinte teljesen eltűntek a határértékeket elérő területek közül.

A rehabilitációs projektek jelentős része még zajlott a népszámlálás idején, így hatásuk nem érvényesülhetett az adott (korábban krízis) területen

2007-2013 között támogatott szociális városrehabilitációs projektek értékelése

A 2008 körüli tervek szerint 16 krízisterület esetében terveztek szociális városrehabilitációs projektet. A kerületek közül a III., VII. kerületekben a tervekkel ellentétben (még) nem zajlik ilyen jellegű projekt, a XIII. Kerületben zajlik pedig nem kerültek be az EU által finanszírozott projektek körébe.

2012-ig 5 projekt zárult le, 5 esetében a befejezést 2013-ra, 3 esetében pedig 2015-re tervezték.

A megvalósuló fejlesztések egy része olyan akcióterületen zajlik, mely 2008-ban a főváros krízisterületei közé tartozott: VIII. Magdolna-negyed, XVIII. Havanna lakótelep, X. Kis-Pongrác lakótelep, XI. kerület Ady lakótelep és környéke, XVII. Rákoskeresztúr városközpont és a XX. kerület városközpont.

92. ábra: A támogatott szociális városrehabilitációs projektek városszerkezeti helye - 2013

Kisebb része olyan fejlesztés, mely inkább a szegregáció kialakulását vagy annak elmélyülését hivatott megakadályozni: IX. Középső-Ferencváros, XV. Zsókvár utca környezete.

A szociális városrehabilitációs projektekről nyilvánosan elérhető információk alapján az alábbi főbb célok rajzolódnak ki:

- a szegregáció megelőzése, csökkentése, visszaszorítása,
- a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatása,
- szociális bérlakások létesítése,
- a terület ingatlanpiaci státusának javítása,
- a terület presztízsének javítása,
- a területen élők társadalmi státusának javítása,
- lakóépületek energiahatékonysági fejlesztése,
- közintézmények felújítása,
- zöldterületek megújítása,
- közösségfejlesztő programok,
- a terület fiatal korosztályai számára megfelelő szabadidős infrastruktúra kialakítása.

Ezeket a célokat három területen – városi funkciók, lakó-funkciók és közösségi funkciókat érintő programok segítségével – kívánják megvalósítani. A különböző program-területeken a következő főbb tevékenységek jelennek meg:

Városi funkció

- Közterület megújítás;
- Zöldterület megújítás;
- Parkolók létesítése (kerékpárok számára is);
- Szelektív hulladékgyűjtés;
- Térfigyelő kamerák;
- Közvilágítás korszerűsítése;

- Szabadidős infrastruktúra kialakítása (fiatalok részére).

Lakófunkció:

- Általában a lakóházak energetikai korszerűsítése, valamint akadálymentesítése;
- Házak külső fizikai megújítása;
- Kereskedelmi funkciót ellátó épületek felújítása.

Közösségi funkció:

- Közösségi ház felújítás, létesítés;
- Közösségi és kommunikációs terek, „agorák” létrehozása;
- Sport létesítmény felújítás, létesítés;
- Szociális intézmények számára helyiség létesítése/felújítása (pl. munkaerőpiaccal kapcsolatos információk, drogprevenció, ifjúsági klub stb.);
- Bölcsőde-óvoda felújítás.

Az ilyen jellegű rehabilitáció egyik sajátossága, hogy igen lassú feladat. Éppen ezért a városrehabilitációs projektek – különösen társadalmi területen kibontakozó – eredményeit nem lehet közvetlenül a programok befejezése után lemérni. Legalább 3-5 év szükséges ahhoz, hogy nyilvánvalóvá váljon, elérte-e a projekt a tervezett – fizikai megújuláson túlmutató – céljait. Ekkorra kezd láthatóvá válni, hogy a beavatkozás nyomán milyen változások, folyamatok indultak el, illetve mennyire fenntartható változásokat indított be a városrehabilitáció.

Összességében – a projektgazdák értékelése szerint – jelenleg (a futó, még be nem fejezett projektek nagy száma mellett) a következő pozitívumok és negatívumok említhetők meg:

Pozitívumok

- Panel-felújítás, gazdaságosabb üzemeltetés, csökkenő rezszi költségek;
- Középületek megújítása (orvosi rendelő, közösségi ház, szociális intézmények épületei, óvoda, stb.);
- Valódi közösségi térként funkcionáló városi terek születése;
- Fiatal korosztályok hasznos időtöltésének terület (játsszótér, családi játszóház, közösségi ház) biztosítása;
- Idősebb korosztályok mozgásához terület biztosítása;
- Munkaerőpiaci beilleszkedés elősegítésére foglalkozások indítása;

- Új a családsegítés körébe tartozó szolgáltatások indítása.

Negatívumok

- Fokozott kockázatot jelenthet a terület társadalmi környezetének ellenállása;
- A projekt az adott idő alatt nem befejezhető, hosszabbításra van szükség;
- Az egyes programelemek hatásaival szemben túlzott, a reálisnál gyorsabb és jelentősebb hatást várnak a kerület vezetői, a területen élők, stb.

Szegregációs területek összefoglaló értékelése (típusok)

Az elmúlt néhány évtizedben Budapesten nem voltak nagy, a város jelentős részeire kiterjedő, összefüggő, homogénnek tekinthető krízisterületek, szegénynegyedek. Ebben – a 2011-es népszámlálási adatok részletes elemzése nélkül is feltételezhetően – az elmúlt 10 évben sem történt változás, vagyis nem jelent meg nagy szegénynegyed, viszont a budai „elit” negyed a város határa felé kitolódott. Ezt az eredményt korábbi tudományos kutatások, a Budapest 2030 koncepció, illetve a kerületi Anti-szegregációs Tervek is alátámasztják. A problematikus környékek tehát viszonylag szétszórtan helyezkednek el, néha csak egy-egy házra vagy népszámlálási tömbre terjednek ki. Igen ritkák azok a területek, melyek térben kiterjedt negyedeket fednek le. Néhány terület esetében – mint amilyen a Magdolnanegyed vagy Csepel több krízisterülete – már olyan beavatkozások történtek, melyek a terület egy részét kivették a krízishelyzetűek közül (bár ilyen rövid idő alatt még nem beszélhetünk a terület teljes stabilitásáról), vagy jelenleg zajlik a rehabilitáció, és a következők még ezért sem láthatóak.

Mindezek – a térben szétszórt, kisterületű krízisterületek – indokoltá teszik, hogy a szegregált és a szegregációval veszélyeztetett területeket környezetükkel együtt értékeljük, és a lehatárolást ne korlátozzuk csak a legrosszabb mutatókkal rendelkező néhány házra, vagy kisebb területre. A konfliktusokkal terhelt területek, a potenciális és létező krízisterületek gyakran esnek egybe a város rossz fizikai állapotban lévő lakóterületeivel. Az ilyen területek gyakran koncentrálnak a XIX. századi épületállomány legleromlottabb részén, a felhagyott ipari területek szélére, a vasútvonalak melletti területekre, vagy a város peremére. Gyakran egészen kis kiterjedésű területekről van szó, néha csak egy-egy épületről, tömbről.

A szociális városrehabilitációs program bizonyos elveinek – különösen az érintettek bevonását, a terület gazdasági potenciáljának javítása, stb. – nyilvánvalóan nem felel meg, ha krízisterületként a főváros legrosszabb helyzetű tömbjeit, vagy ezek valamely térbeli csoportját kívánjuk kijelölni (bár kétségtelen, hogy a „krízisterület”

kifejezés elsősorban ezekre a területekre illene). A fentebb jelzett elvek ugyanis az elesettség szélső helyzetében lévő területeken, társadalmi csoportokban már nagyon kis valószínűséggel érvényesíthetőek.

Az itt élők jelentős részét – éppen az elesettség szélsőséges volta miatt – nem, vagy csak nagyon nehezen lehetne motiválni, bevonni a munkába, és a térbeli és társadalmi szegregációt kizárólag a fizikai környezet megújításával nem is lehet lazítani. Ehhez más intézkedések, és más koncepció kell. A szociális városrehabilitáció koncepciójának jobban megfelel, ha a mély slumok helyett viszonylag „alacsony” bérű, de működőképes lakóövezetet választunk ki az akciók területeként. Ebben az esetben a rehabilitációs munkába az érintett lakók és különböző gazdasági szereplők, önkormányzatok, stb. is ténylegesen bevonhatók. Ennek eredményeként némileg magasabb státuszú és heterogénebb övezetek jöhetnek létre.

A területi felosztás átalakításakor tehát egyrészt olyan területek kerültek kijelölésre, ahol vészelhárításra van szükség (ahol a lakosság erősen szegregáltan él, hagyományos értelemben vett krízisterületnek tekinthetőek), másrészt olyan viszonylag heterogén, még működőképes tehető területek, ahol a szociális városrehabilitáció participációs elvei, központi beavatkozási technológiái, önkormányzati célkitűzései és a gazdasági aktorok bevonása leginkább elképzelhető.

A területek kijelölésénél az is szempont volt, hogy a munka összhangban legyen a kerületek által kijelölt akcióterületekkel és a városrehabilitációs elképzelésekkel.

Összefoglalóan azt mondhatjuk, hogy a szegregációs tendenciák közepes léptékű elemzésében egyfelől csak nagyon lassan jelennek meg a társadalmi folyamatok térbeli lenyomatai, másrészt azonban látható az is, hogy az ezredfordulóra már megindult a térbeli-társadalmi szerkezet átalakulása, mely az utóbbi évtizedben – a megélénkülő beruházási kedv miatt – bizonyos területeken erősen felgyorsult. A szuburbanizációs folyamatokkal párhuzamosan egyre kristályosabbá vált a városon belüli övezetek hangsúlyosan homogén elkülönülése. Mindez valószínűleg még határozottabban fog megjelenni azokban az új, 2011-es népszámlálási adatokban, amelyek a 2001 óta eltelt időszak történéseinek térbeli-társadalmi vetületeit számokban is tükrözik.

A főváros kezdeményező szerepe a szegregátumok és szegregációval veszélyeztetett területek csökkenésében

A ROP IH felkérésére Budapest Főváros Önkormányzata a kerületi önkormányzatokkal közösen, partnerségi tervezési folyamat keretében 2014-ben kidolgozta az egységes szemléletű, ugyanakkor területi megközelítést alkalmazó Szociális Városrehabilitáció Tematikus Fejlesztési Programot (TFP). A fővárosi önkormányzat koordinációjával négy hónapon át zajló tervezési fo-

lyamat három szakaszból állt. Az egyes szakaszokban a kerületek és további érintett szervezetek szakértőiből álló, hetente üléselő Szakmai Munkacsoport dolgozta ki a döntési javaslatot, amelyet a kerületek döntési jogkörrel rendelkező delegáltjaiból álló Döntéshozói Munkacsoport vitatott meg és fogadott el.

A tervezés első szakaszában a szociális városrehabilitáció fővárosi és kerületi szinten egyaránt értelmezhető középtávú, tematikus céljai kerültek kijelölésre. A második szakaszban a szociális városrehabilitációs projektek tervezésének és végrehajtásának keretei és irányelvei kerültek rögzítésre. A tervezés harmadik szakaszában pedig a szociális városrehabilitációs projektek területi fókuszáltságát biztosító akcióterületek lehatárolásának szabályait és a célok eléréséhez vezető beavatkozásokat határozták meg a résztvevők.

A TFP eredményeit a ROP IH felhasználta a 2014-2020 közötti szociális városrehabilitációs projektek előkészítése során.

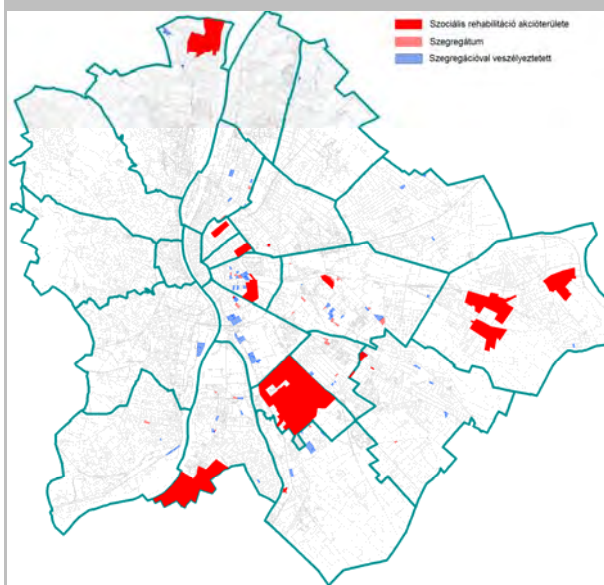
A TFP során elfogadott és tervezők felé továbbított javaslatok, irányelvek a következők voltak:

- A koncentráció jegyében a VEKOP szociális városrehabilitációs célra felhasználható infrastrukturális (ERFA) forrásainak 80%-át a társadalmi, lakhatási és segélyezési mutatók alapján azonosított krízis- és veszélyeztetett tömböket magukban foglaló akcióterületeken kell felhasználni;
- Az integráltság jegyében az ilyen szociális városrehabilitációs fejlesztéseket a VEKOP-ból felhasznált ERFA források legalább 50%-ának megfelelő összegű ESZA forrásokra épülő beavatkozásokkal együttesen kell megvalósítani;
- A VEKOP szociális városrehabilitációs céllal felhasználható ERFA forrásainak 20%-a erejéig támogatás nyújtható akcióterületeken kívül megvalósuló, országos hatású, módszertani fejlesztési, kísérleti jellegű, ESZA forrásokra

alapozott projektekhez is, az innováció ösztönzése jegyében.

A Szociális Városrehabilitáció Tematikus Fejlesztési Program utómunkálataként elkészült a kerületi projektek tervezését és végrehajtását támogató kézikönyv 2015-ben. Az érdekeltek bevonásával zajló TFP során érkező inputok és elvárások, a korábbi szociális városrehabilitációs projektekből levont tapasztalatok és a 2016-tól induló – az Integrált Területi Program keretében végrehajtásra kerülő – szociális városrehabilitációs pályázatok feltételrendszere egyaránt alapját jelentették a kézikönyv kialakításának.

A 2015-ben elkészült kerületi ITS-ek alapján a következő akcióterületeken tervezik szociális városrehabilitációs projektek megvalósítását a kerületek:

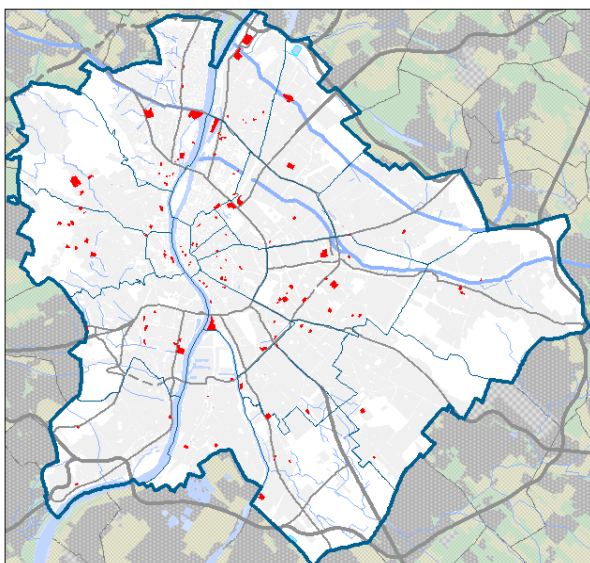

93. ábra: Tervezett szociális városrehabilitációs projektek a 2015. évi felülvizsgált kerületi ITS-ek szerint

EGYÉB SZEMPONTBÓL BEAVATKOZÁST IGÉNYLŐ TERÜLETEK

Barnamezős területek

Az ipari termelés megtelepülése, majd 80-as évektől megfigyelhető fokozatos visszaszorulása a városszövetben nagy mennyiségű funkcióját veszített, felhagyott barnamezős területet hozott létre. A főváros területén található nagy kiterjedésű barnamezős területek a városfejlődés eredményeképpen zömmel az átmeneti zónában találhatók, de jelentős kiterjedésű területek vannak a Duna menti zóna területein is.

94. ábra: Használaton kívüli, műszakilag igénybevett, jellemzően meglévő épületállományú területek

A rendelkezésre álló, használaton kívüli, illetve alulhasznosított barnamezős területek nagy száma ellenére megállapítható, hogy a rendszerváltás után a fejlesztések a zöldmezős területeket célozták meg, így a város indokolatlan módon terjeszkedett.

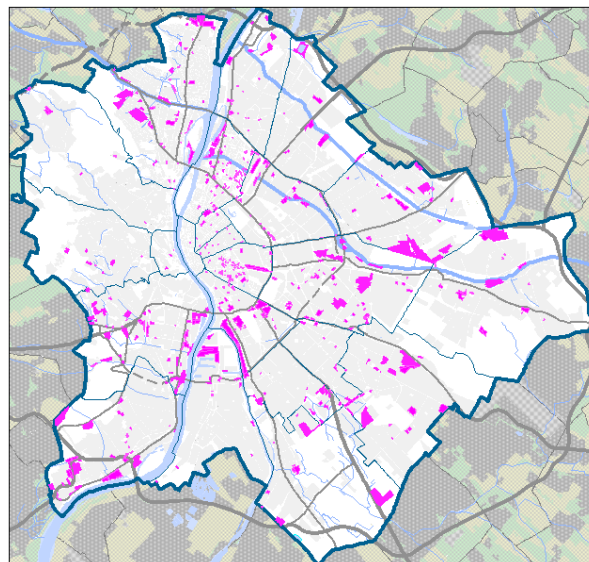
Ez a folyamat egy gazdaságtalan, kiegyenlítetlen város-szerkezetet hozott létre, és a város ökológiai hálózatára kedvezőtlen hatással volt. A város klimatikus védelme és energiahatékonysága szempontjából is fontos, hogy ez a terjeszkedés ne folytatódjon.

A barnamezős területek funkcióváltása bár megindult, jelentősebb városszerkezetet is megváltoztató átalakulása még várat magára.

Az irodai, lakóterületi és vegyes kereskedelmi fejlesztések szigetszerűen zajlanak le, és a fejlesztések elsősorban a városszerkezetben kitüntetett helyzetben lévő, Duna menti vagy kiváló tömegközlekedéssel rendelkező területeire irányultak (Váci út menti irodatengely, Millenniumi városrész).

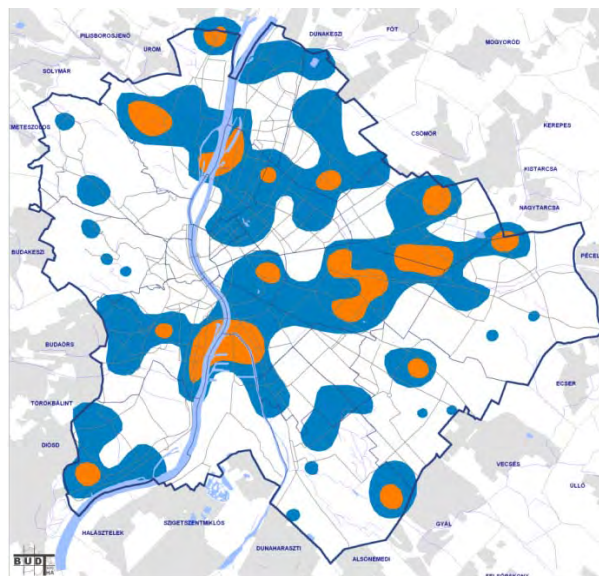
Az elmúlt években a barnamezős területekre irányuló fejlesztések során számos esetben jelentős bontások történtek, ám a területek fejlesztése megállt, sok esetben pedig a még megmaradt értékes, védelemre méltó

épületállomány, részben műemléképületek nem hasznosítottak, állapotuk folyamatosan romlik.

95. ábra: Használaton kívüli, műszakilag igénybevett, jellemzően beépítetlen területek

Sok esetben a várhatóan magas járulékos költségek (kármentesítés, műemléki felújítás), rendezetlen és elaprózódott tulajdonviszonyok, a hiányos infrastruktúra-hálózatok, városias struktúrák hiánya gátolják a fejlesztést. Bizonyos területeken az átjárhatóságot a vasúti vonalak, pályaudvari bevezető szakaszai is nehezítik. A potenciálisan talajszennyezett területek fejlesztése során problémát okoz, hogy a tulajdonosok sokszor csak új beruházások esetében kényszeríthetők kármentesítésre.

96. ábra: Használaton kívüli területek sűrűsödése – jellemzően az átmeneti zónában

A barnamezős területek komplex rehabilitációja egyrészt feladatot, másrészt lehetőséget is jelent a város megújulására. A barnamezős területek mind a lokáció, mind a tulajdonosi szerkezet, mind az épületállomány, mind az esetleges szennyezettség mértéke szempontjából különbözőek, és más-más fejlesztési potenciállal rendelkeznek:

- Az alulhasznosított, barnamezős területek egy részénél a városszerkezetben betöltött helyzete a közeljövőben funkciók bővítését, új funkciók megtelepülését, a területek átalakulását, beépítését indokolhatja (pl. Ferenccvárosi pályaudvar, Rákosrendező). A visszamaradt, értékes épületek megtartása identitást adhat az új funkciónak (felértékelheti azokat), míg más esetben a leromlott, nem értékes épületállomány elbontása és a terület funkcióváltása vezethet egy városrész felértékelődéséhez. Ezeknek a nagyméretű, a városszerkezetben is jelentős területet képviselő barnamezőknek a megújításában a fővárosi önkormányzat koordinál, előkészítő szerepet kell, hogy felvállaljon, illetve közép-hosszútávon a megfelelő infrastrukturális kapcsolatokat biztosítva inficiálhatja a magánszektor részvételével történő fejlesztések megindulását.
- A barnamezős területek egy másik csoportja inkább zöldfelület-fejlesztési szempontból jelent potenciált. Különösen az elővárosi (illetve részben átmeneti zóna) területén található olyan területeket, mely zöldfelületek és erdőterületek területi növelésére is alkalmasak lehetnek. A belső és az átmeneti városrészekben e területek zöldfelületi-rekreációs célú hasznosítása, javítja a zöldfelület-hiányos területek ellátottságát, új, egybefüggő zöldfelületeket képezhet és felértékelheti a környező területeket. A különböző intenzitású és használati értékű zöldfelületi fejlesztések kialakításának - tekintettel az ingatlanpiacon tapasztalható várakozásokra – átmeneti hasznosítás keretében is érdemes ösztönözni.
- A barnamezős területek között találunk olyan területeket is, melyek bár szigorúan véve alulhasznosítottnak tekinthetők, funkcióváltásuk azonban a közeljövőben nem indokolt, mivel az ott működő gazdasági szervezetek valamilyen termelő vagy szolgáltató tevékenységet, mely működés nem jelent konfliktust a környezetében lévő funkciókkal folytatnak. E területek esetében cél lehet a területek telephelyként való megújítása, a vállalkozások ez irányú fejlesztési elképzeléseinek támogatása. Fontos eszköz lehet ebben az esetben az menedzsment tevékenység, amely a területek egységes koncepció melletti megújítását, a tulajdonviszonyok rendezését is felvállalja (pl. Csepel Művek).
- Külön kategóriát képviselnek azok a területek, ahol jelentős mértékű a talajszennyezés. Ennek megoldása lehet a kulcs a területek funkcióváltásának (pl. Cséry telep, Gázgyár).
- A barnamezős területek átalakulására jelentős hatással lehet továbbá az egyik legfontosabb szerkezetfejlesztő tényező Budapest esetében: a Duna-hidak megépítése, (Aquincumi-híd, Albertfalvai híd, Galvani híd), ami lehetővé teszi Buda és Pest kedvezőbb kapcsolatát, egyben egy új, haránt irányú urbánus közlekedési elem létrehozását. Ezen a nyomvonalon keresztül Pest és Buda a belső városrészek kikerülésével tudja kapcsolatát erősíteni. A szerkezeti elem egyben az elővárosi városrészeket is összefűzi, új dimenziót adva fejlesztéseknek. A körvasútsor és a belső gyűrű közötti barnamezős területek fejlesztésének is ez lehet a záloga.
- Végül külön meg kell említeni azokat a kisebb léptékű, sokszor belvárosi elhelyezkedésű ingatlanokat, melyek a különböző intézmények összevonása, megszűnése után szabadultak fel (döntően régi iskolaépületek, egészségügyi és honvédségi épületek). Ezek az ingatlanok – megfelelő átalakítás mellett – a városi kreatív gazdaság és társadalmi vállalkozások inkubációs központjaiként funkcionálhatnak (pl. Jurányi).

A használaton kívüli, illetve alulhasznosított barnamezős területek jelentős területi tartalékot adnak a város későbbi fejlesztéseinek, lehetőségét biztosítanak városias funkciók elhelyezésére. A kialakuló struktúra kiemelt tengelye a Duna, melynek part menti részei az átmeneti zónában egybeesnek az elsődleges fejlesztési céltérsegekkel. Ezek lesznek a város legfontosabb célterületei, itt egyszerre teljesül a barna mezőkkel szembeni elvárás és a Duna menti kulturális és turisztikai fejlesztések differenciált megjelenése.

A barnamezős területek hasznosítása a város elsőrendű fejlesztési érdeke, melyben **a fővárosi önkormányzat szerepvállalása** is kiemelt jelentőségű. Az önkormányzatok szerepe a barnamezős fejlesztések beindításában a tulajdonviszonyok rendezésének, kármentesítésre vonatkozó pályázati rendszer kidolgozásán át, a kockázatok csökkentését és a kiszámíthatóságot biztosító támogató ügynökségek létrehozásáig sokrétű lehet. Szintén jelentősen hozzájárulhat ezeknek a területeknek az átalakulásához az ingatlanfejlesztés keresleti oldalának „erősítése”, az igények, érdeklődés felkeltése, Budapest, mint beruházási, befektetési helyszín előnyeinek, értékeinek promóciója.

A fővárosi önkormányzat kezdeményező szerepe a barnamezős területek megújításában

A barnamezős területek fejlesztése elnevezésű Tematikus Fejlesztési Program (TFP) célja az volt, hogy meghatározza a barnamezős területek jövőbeni fejlesztésének irányait és koordinált, egységes keretbe rendezze a stratégiai célok megvalósítását, a térségi potenciál kiaknázását leginkább segítő fejlesztéseket. A barnamezős területek fejlesztésével kapcsolatban elsődleges feladat volt a barnamező definíciójának konszenzuson alapuló meghatározása. Ennek megfelelően a klasszikus rozsdáövezeti területeken kívül a kisebb léptékű, üresen álló ingatlanok is a program részét képezték. A program gerincét a jelenleg használaton kívüli, felhagyott illetve alulhasznosított gyártelepek illetve eredetileg közlekedési célú területek kármentesítése, revitalizációja jelentette. Hangsúlyosan jelent meg

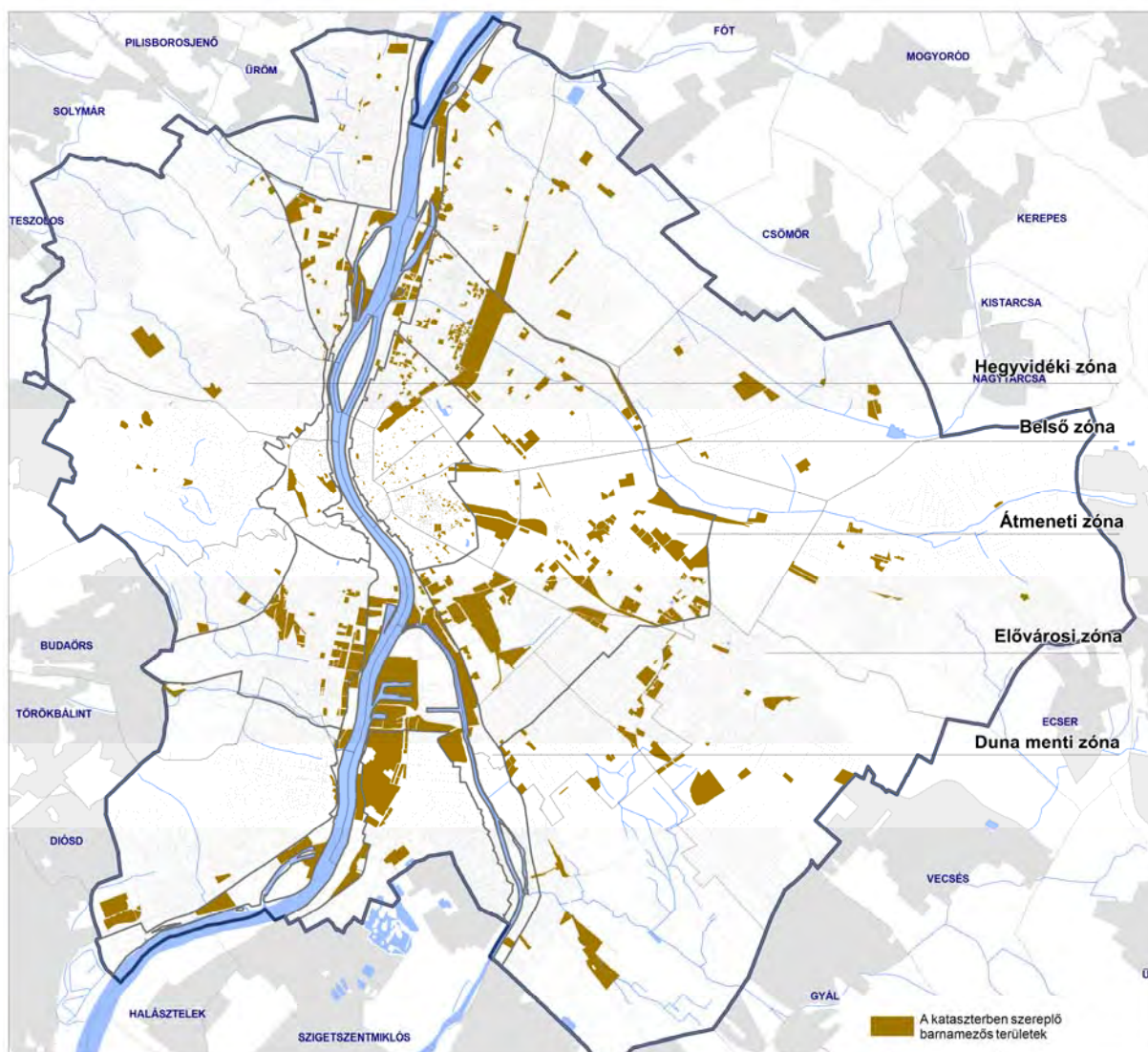

a projektek között a súlyosan szennyezett bánya, illetve volt hulladéklerakó területek szennyezettségének csökkentése, illetve a területek újrahasznosítása. Ezen nagy jelentőségű és kiemelt fontosságú ügyek mellett sok kisebb, jellemzően műemléki vagy helyi védettséget élvező, illetve városszerkezeti meghatározó szerepet betöltő ingatlan helyzetének rendezése is szerepelt a benyújtott projektervek között. A nagyobb léptékű, egyedi projekteken túl e program keretében is megfogalmazásra kerültek kisebb (akár civil és vállalkozói) projekteket befogadni képes konstrukciók.

A több hónapon át tartó, széleskörű szakmai és politikai egyeztetés sorozat keretében került összegyűjtésre a kerületi önkormányzatok és a fővárosi önkormányzat 2020-ig tervezett barnamezős területek fejlesztésére irányuló 44 projektjavaslata. A programsorozat alatt a szakmai, érdekegyeztető munkacsoportokon résztvevők egyet értettek abban, hogy szükséges a főváros teljes területére vonatkozóan a barnamezős területek megismerése és bemutatása.

A TFP utómunkálataként elkészül a fővárosi barnamezős területek katasztere, melynek rendszerbe foglalja a város barnamezős területeit, előirányozza a területek hasznosíthatóságát és fejleszthetőségét. Az elkészült adatbázis és a hozzá kapcsolható térképi elemek alapján a jövő feladata egy interaktív információs rendszer kidolgozása, mely online alkalmazás fejlesztésével lehetőséget biztosít az adatbázisban történő kombinált lekérdezésekre.

A kataszter feldolgozásának legfontosabb metodikai elemei az adottságok rögzítése, a rugalmasság biztosítása (a változásokhoz való igazodás későbbi lehetősége, bármikor bővíthető felépítés), a bemutatathóság érdekében grafikai elemek alkalmazása és a közérthetőség biztosítása.

97. ábra: Barnamezős területek Budapesten – Barnamezős kataszter 2015

RÖVIDÍTÉSEK JEGYZÉKE

Budapest 2030 /VFK	Hosszú távú Városfejlesztési Konceptió
Budapest 2020 / ITS	Budapest Integrált Településfejlesztési Stratégiája
BFVK	Budapest Főváros Vagyonkezelő Központ Zrt.
BGYH	Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Zrt.
BKK	Budapesti Közlekedési Központ Zrt.
BKV	Budapesti Közlekedési Zrt.
BTFK	Budapest Területfejlesztési Konceptiója
BVK	BVK Holding Budapesti Városüzemeltetési Központ Zrt.
CLLD	Közösség által irányított helyi fejlesztések
EFOP	Emberi Erőforrás-fejlesztési Operatív Program
EIB	Európai Beruházási Bank
EIT	Európai Innovációs és Technológiai Intézet
EMMI	Emberi Erőforrások Minisztériuma
ERFA	Európai Regionális Fejlesztési Alap
ESCO-finanszírozás	Energia szolgáltató vállalat (Energy Saving Cooperation) általi harmadik feles finanszírozás
ESZA	Európai Szociális Alap
Étv.	1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről
EUDRS	Az Európai Unió Duna Régióra vonatkozó Stratégiája
F+F+I /KFI	Kutatás-fejlesztés és innováció
FÁNK	Fővárosi Állat és Növénykert Zrt.
FCSM	Fővárosi Csatornázási Művek Zrt.
FKF	Fővárosi Közterület-fenntartó Zrt.
FKSZT	Budapesti Központi Szennyvíztisztító Telep
GINOP	Gazdaságfejlesztési és innovációs Operatív Program
IKOP	Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program
IKT	Infó-kommunikációs technológiák
ITB/ITI	Integrált Területi Beruházások
ITS	Integrált Településfejlesztési Stratégia
IVS	Integrált Városfejlesztési Stratégia
KA	Kohéziós Alap
KEHOP	Környezeti és energiahatékonysági Operatív Program
KKK	Közlekedésfejlesztési Koordinációs Központ
KKV	Kis- és középvállalkozások
KMR	Közép-magyarországi Régió
MFB	Magyar fejlesztési Bank Zrt.
NFM	Nemzeti Fejlesztési Minisztérium
NGM:	Nemzetgazdasági Minisztérium
NIF	Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt.
NKS	Nemzeti Közlekedési Stratégia
NTK	Nemzeti Turizmusfejlesztési Konceptió
OFTK	Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió
OP	operatív program
RIS3	Közép-Magyarország Regionális Innovációs Fejlesztési Stratégia
TFP	Tematikus fejlesztési program
Tftv.	Területfejlesztési törvény
VEKOP	Versenyképes közép-Magyarország Operatív Program